БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

ИЗВОРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

XVII

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЯ

ИЗВОРИ
ЗА
БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

FONTES
HISTORIAE BULGARICAE
XVII

СОФИЯ

ACADEMIA LITTERARUM BULGARICA
INSTITUTUM HISTORICUM

FONTES TURCICI HISTORIAE BULGARICAE

IV

DOCUMENTA TURCICA AD BELLUM RUSSO TURCICUM A. 1877—1878 GESTUM PERTINENTIA. I

Ediderunt

HRISTO HRISTOV, BORIS N. AČKOV, NICOLA VANČEV, JORDAN GEORGIEV

De editione curam egit Hristo Hristov

Serdicae · MCMLXXIII
IN AEDIBUS ACADEMIAE LITTERARUM BULGARICAE

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЯ

ТУРСКИ ИЗВОРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ

IV

ОСМАНО-ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА РУСКО-ТУРСКАТА ВОЙНА ПРЕЗ 1877—1878 Г. I

Съставили

ХРИСТО ХРИСТОВ, БОРИС Н. АЧКОВ,
НИКОЛА ВАНЧЕВ, ЙОРДАН ГЕОРГИЕВ

Отговорен редактор Христо Христов

София · 1973
ИЗДАНИЕ НА БЪЛГАРСКАТА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ

941 Б

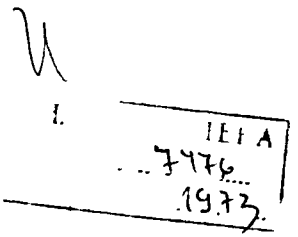

Настоящият труд се посвещава на 100-годишнината от Освободителната война (1877 — 1878)

ПРЕДГОВОР

Османо-турските документи за Освободителната война от 1877—1878 г., преводите на които публикуваме в настоящия том, се съхраняват в Ориенталския отдел на Народна библиотека „Кирил и Методий". Преживели бурните години на войната и достигнали до нас, сега те са ценен източник за изучаване цялостната подготовка за освобождението на България от османско иго и по-специално за изучаването на самата война.

Известно е, че за Руско-турската война от 1877—1878 г. и за освобождението на България са обнародвани голям брой документи от руски, български и друг произход. С настоящия труд за пръв път в нашата наука се поставят в обращение османо-турски документи, които позволяват да бъдат осветлени процесите на войната в тяхната поява и развитие и от гледище на турската страна. По този начин голямата празнина в науката, която цял век пречеше за цялостното изучаване на Освободителната война, до известна степен е запълнена. Нейното окончателно отстраняване обаче ще стане възможно едва тогава, когато бъдат преведени всички документи за този период, намиращи се не само у нас, но и в Цариград, Белград, Атина, Букурещ и в други европейски страни. Настоящият сборник поставя началото на това голямо дело, за което авторите работиха повече от 8 години.

Работата върху сборника започна през 1963 г. Състоеше се главно в издирване, превод и проверка на превода на документите. Техният подбор, разчитане, изясняване на трудночетливите думи и изрази, уточняване на личните, селищните и географските имена беше неделима част от общата работа на съставителите.

До 1971 г. числото на издирените и преведени документи надхвърли 2000. От тях бяха отделени и подготвени за печат за първия том от поредицата „Османо-турски документи за руско-турската война през 1877—1878 г." като дял от „Извори за българската история" 524 документа.

По произход документите могат да бъдат разпределени в две основни групи: 1) изхождащи от Цариград, седалището на централната турска власт, и 2) изхождащи от Управлението на Дунавския вилает или от поделенията му в окръжните и околийските градове.

Към първата група спадат документите, които са издадени от канцеларията на султана, Високата порта, Сераксериата, отделните министерства и други централни органи на държавната власт.

Втората група обхваща документите, които са издадени от канцеларията на Дунавския вилает, от мютесарифствата и каймакамствата, влизащи в състава на административните му граници, от щаба на Осман

паша в Плевен, от щаба на Втора турска армия в Шумен, от щаба на Източната турска армия, от командуващия турската Балканска армия Сюлейман паша, от командири на местни армейски поделения и др.

По съдържание документите могат да бъдат групирани в пет дяла, засягащи: а) дипломатическата подготовка на войната; б) стопанската и финансовата организация на войната; в) подготвителните военно-организационни и отбранителни мероприятия; г) административната организация на войната и д) бойните действия.

Прави впечатление, че до 4 септември 1877 г. кореспонденцията, издавана от Цариград и предназначена за Управлението на Дунавския вилает, както и кореспонденцията на властите по места, е отправяна за Русе, където се намирала централната дунавска вилаетска власт. От 5 септември 1877 г. обаче посоката на движение на правителствената кореспонденция с централното вилаетско управление се изменя и се насочва към Шумен.

На какво се дължи тази промяна?

След боевете през юли 1877 г. в Южна България и през август на Шипка острието на турското напредване било притъпено. Фронтовете при Плевен, по линията на Янтра, както и на връх Свети Никола (сега връх Столетов) здраво останали в руски ръце. Оперативното поле на руската армия се разширявало; обръчът около Плевен постепенно се затягал. Една след друга се късали връзките както на централната власт в Цариград с градовете на Дунавската област, така и на Вилаетското управление с подчинените му власти в тези градове. В края на август 1877 г. по-нататъшното ръководство на още неосвободените от руските войски градове и села в Северна България станало невъзможно. Поради непрекъснатото напредване на освободителните войски и поради загубата на територии оставането на централната вилаетска власт в Русе било рисковано. Поради тази причина след боевете при Стара Загора и Шипка, когато нападателният устрем на турската войска бил ликвидиран и войната станала отбранителна, турската върховна власт решила да премести Вилаетското управление от Русе в Шумен. Преместването било извършено със заповед на Министерството на вътрешните работи в Цариград до управителя на Дунавската област Ахмед Садък на 4 септември 1877 г. Тази заповед на турското Министерство на вътрешните работи е първият официален документ и акт, от който проличава, че по-нататъшният ход на войната е предрешен: поражението на турската армия е безспорен факт; победата ще бъде на руска страна; по-нататъшните действия са акция за печелене на време, като спасението на загиващата Турска империя зависи изключително от помощта на Англия. Този документ, неизвестен досега на нашата историческа наука, определено жалонира пътя към Сан Стефано. В това се състои и неговото изключително значение. Сам по себе си документът говори, че три месеца преди капитулацията на Осман паша в Плевен турската армия преживявала сериозна криза във военно-оперативно отношение, че нейното ръководство не било в състояние да намери изход от заплашващата го катастрофа и че турското военно командуване, разяждано от дълбоки противоречия, нямало сили, способни да създадат обрат във войната в своя полза.

В същност началото на неизбежната за турската армия катастрофа било осъзнато значително по-рано. Още на 27 юли 1877 г. обкръженият

в Плевен Осман паша поискал телеграфически от мютесарифа на Видин да му бъдат поставени на разположение 500 коли за пренасяне на военни припаси „в случай че се наложи придвижването на императорската войска". Според заповедта му до мютесарифа тези коли трябвало последователно да пристигат от всички страни, като използуваните един път щели да бъдат освобождавани, а тяхното място щяло да бъде попълвано от новопристигащи (до пълното опразване на Плевен). Не може да има съмнение, че още в края на юли, при условията на широко разгласените победи на Сюлейман паша в Южна България, опитният турски военачалник е бил убеден в трагичния край на поверената му армия, поради което е обмислял план за напускането на Плевен и спасяването на 40 000-те обкръжени бойци. И само лишената от разум упоритост на Абдул Хамид и липсата на вярна преценка за създадената след обкръжаването на Осман паша в Плевен обстановка станали причина за продължаването на войната на този фронт, което накрая довежда до пълния разгром на турската армия. Този документ, малък по форма, но голям по съдържание, се допълва от следващата заповед на Министерството на вътрешните работи за преместването на Вилаетското управление от Русе в Шумен. По своето значение тези документи се открояват от другите и дават възможност да се разкрият нови, неизвестни страни от развитието на Освободителната война. От тях проличава отношението на преките ръководители на големите войскови съединения, какъвто е бил Осман паша, към по-нататъшния ход на войната. Те показват дълбоките и скрити противоречия, създадени между централното военно ръководство в Цариград и най-авторитетния измежду военачалниците, под командуването на когото се намирали Нишката и Софийската дивизия заедно с Плевенската армия. Най-после те сочат очевидната невъзможност на турската войска да задържи напредването на русите още през септември 1877 г. С това се разкрива изчерпването на жизнената сила на османската обществено-икономическа система в края на XIX в., която не била повече в състояние да запази придобивките, реализирани от нея в края на XIV и началото на XV в. Освободителната война става гробница за тази система. От нейната гибел възкръсват за свободен живот народите на Балканския полуостров; между тях е и българският народ, който се насочва по нов път на развитие.

Едновременно с преместването на Вилаетското управление от Русе в Шумен Мютесарифството на Видинския санджак получило автономия, като установило пряка връзка с Високата порта в Цариград. Плевенската и Ловешката каза, които административно принадлежали към Търновското мютесарифство, били подчинени на Видинското мютесарифство.

Тези промени, които преди всичко разкриват отслабването на военната сила на турската армия в началото на септември 1877 г., се извършвали в условията на скрити вътрешни борби в турския Генерален щаб между групата на Мехмед Али паша, началник-щаба на армията, от една страна, и групата на Сюлейман паша и Ахмед Еюб паша, от друга. Съществували скрити противоречия и между Абдул Хамид II и Сюлейман паша. При един от своите доклади пашата пристигнал в Цариград с цял полк артилерия с очевидното намерение да окаже въздействие върху султана и да насочи страната по нов път на военен и политически живот.

След извършената реформа обграденият в Плевен Осман паша поддържал пряка връзка с Видин, чието мютесарифство било главен органи-

затор на снабдяването му с продоволствие. Поради тази причина плевенският период от дейността на Осман паша като военачалник на тази част от фронта и главнокомандуващ на Софийската и Нишката дивизия е отразен главно в кореспонденцията му с Видинското мютесарифство.

Макар че в Шумен било учредено Заместничество на Управлението на Дунавския вилает, в Русе останали някои негови служби дори и тогава, когато руските войски влезли в града след капитулацията на Русенската дивизия. Поради тази причина се срещат документи, макар и малко на брой, и след 4 септември 1877 г., отправени до Русе.

От 13 април 1878 г. кореспонденцията на административните поделения на Вилаетството не се отправя вече до Шумен, а до Варна — новото място, където се настанило и действувало Заместничеството на Дунавското вилаетство. Изобщо може да се каже, че кореспонденцията на Вилаетството при условията на Освободителната война се дели на три периода: русенски — до 4 септември 1877 г., шуменски — до 13 април 1878 г. и варненски — до 7 септември 1878 г.

Тази периодизация е отражение на основните моменти от развитието на Освободителната война — начало, прелом във военните действия в полза на руската войска и финал — след мира.

По съдържание документите, включени в труда, са заповеди, наредби и др., които изхождат от поделенията на централната власт и са предназначени до Дунавското вилаетство; от Вилаетството те са били препращани с указания до местните власти за изпълнение.

Втората част от документите са донесения и доклади на каймакамите и мютесарифите до централната вилаетска власт. Разнообразните сведения, които каймакамите са давали на мютесарифите, а мютесарифите — на Вилаетството, разкриват различни страни от развитието на войната, доколкото тя засягала както османската власт, така и българския народ.

Ценността на тези сведения и доклади се увеличава и от обстоятелството, че в тях е отразено поведението на народа ни като цяло, като общност, която в лицето на османската власт е виждала своя враг, а в лицето на руските войски — своя освободител. Ако трябва да изразим поведението на народа ни към турската власт, имайки пред вид само войната, ще си послужим с две думи: тотална съпротива. Тя се проявявала спрямо всички заповеди и наредби на османската власт дори и тогава, когато го обричала на тежки страдания: българите жънели нивите си на зелено, за да не попадне добивът от зърно в турски ръце, с което се обричали на гладна смърт; те се саморазпускали, когато ги призовавали срещу заплаха от сурови наказания да строят укрепления на Шипка, при Котел, Берковица или Литаково; устройвали масово бягство и отказвали да служат в обозите, извозващи храни за войските на Осман паша, и др.

В други случаи съпротивата прераствала и се сливала с бойните действия: селяните от Хаджио лубазарджишко (сега Толбухинско), Силистренско, Оряховско и др. напускали селата си и изцяло преминавали на страната на руските войски. Годните да носят оръжие влизали в редовете на бойните полкове и се сражавали с поробителя, пропъждайки го от бащината си земя. В района на Плевенско били организирани бързоподвижни въоръжени групи, които нападали помощните турски войски, громели ги, прекъсвали линиите на снабдяването с продоволствие или нанасяли удари по конни черкезки

части. Безстрашни българи и българки оказвали съдействие на Руското командуване, като го осведомявали за дислокацията на турските войски. Трябва да се отбележи, че в тоталната съпротива участвували българите от всички възрасти и социални категории, включително болни хора и старци. В Освободителната война нашият народ преповторил, но в границите на целокупните български земи, устрема за свобода, ярко изявен по време на Априлското въстание.

Бихме желали да подчертаем още едно качество на събраните в тома документи — тяхната вътрешна динамичност, непосредствеността им, понякога завишена поради съобщенията за постигнати турски победи, друг път понижена — в случаите, когато са пристигали сведения за поражения. Има моменти на изключителна натегнатост, свързана с осигуряването на продоволствието за армията на Осман паша в Плевен, когато каймакамът не успявал да изпълни задачата, възложена му от мютесарифа на Видин. Тогава мютесарифът го призовавал към отговорност не само пред себе си, в качеството си на негов началник, а и пред народа. Но когато и тази мярка се оказвала недостатъчна, той го призовавал пред бога, пред съдията на „онзи свят", където провиненият според мюсюлманската религия ще се пресели и където ще отговаря за греховете си. За правоверния мюсюлманин такова напомняне било най-тежко наказание и се правело само в изключителни случаи. Подобни факти могат да се посочат и на други места. Те са отклонение от канцеларския начин на изложение, което прави документите живи, изпъстрени с различни преживявания и преценки, разкриващи вътрешната психологическа страна на войната.

Непосредствеността, която характеризира съдържанието на османотурските документи, изразена в докладите на каймакамите или на други местни власти, проличава при всички случаи — и при успехи, и при поражения. Каймакамът на Оряхово Сюлейман например съобщава, че турският охранителен кордон, разположен на брега на р. Дунав при Оряхово, поради страх напуснал позициите си и безразборно се оттеглил, след като бил пуснат слух, че руската войска преминала реката при с. Бешли. Каймакамът предава това събитие описателно, подробно, без да скрива истината.

Турското население на Оряховска каза се надигнало, за да се изсели във вътрешността на страната, защото за него станало ясно, че руската войска не може да бъде спряна, че турската власт не разполага с достатъчно сили, за да удържи и стабилизира вътрешния ред в селата и градовете. Тази констатация каймакамът прави със спокоен тон, подробно, убедително и обективно в доклада си до мютесарифа на Видин.

Непосредствеността на изложението, неговата пълнота и обективност придават голяма фактологическа стойност на документите и дават възможност на историка да оперира с много данни за изводи и оценки, засягащи различни страни на Освободителната война.

Тук е мястото да обясним още една особеност на значителна част от публикуваните документи. По безспорен начин те показват, че както материално-продоволственото снабдяване на турската войска, разположена в административните граници на Дунавския и Одрински вилает, така и нейната парична издръжка са били за сметка на българското население.

Разнообразните и многобройни повинности били предлагани от Главното командуване на турската войска или от ръководителите на военните командувания по места. Посредством областните управления в Русе и Одрин те се поставяли като задачи на местните административни органи и чрез тях били възлагани за изпълнение от населението.

Задълженията не били по силите на населението, поради което изпълнението им било съпроводено с прилагането на изключителни мерки от страна както на административната, така и на военната власт.

Невъзможно е да се обхване и посочи всичко, с което бил натоварен българският народ от турската власт по време на Освободителната война. Турските архиви изобилствуват от документация, която разкрива един изключителен процес на стопанско опустошение в българските земи през това време.

В същност многообразният грабеж, на който българският народ бил подложен, отразявал предварително обмислената военновременна политика на турската държавна власт. Така например на 25 септември 1877 г. Министерството на финансите в Цариград уведомило Заместничеството на Дунавското вилаетство, което по това време действувало в Шумен, че въпросите за изхранването на Дунавската и Балканската армия били подробно разгледани между Високата порта и Главното командуване на турската войска. След разменените мнения било взето решение двете армии за времето от 1 септември 1877 г. до 1 септември 1878 г. да бъдат продоволствувани за сметка на двата вилаета — Дунавския и Одринския. Със същото решение на турското правителство като отделно задължение за Дунавския вилает оставала издръжката още на Софийската и Нишката дивизия.

В същност решението на турското правителство, за което Дунавският и Одринският вилает били уведомени в края на септември 1877 г., дошло да узакони съществуващото положение в нашите земи още от времето на Сръбско-турската война през 1876 г.

Макар че на изключителната експлоатация народът ни отговарял още в процеса на подготовката на Освободителната война с нарастваща съпротива, често пъти заплащана с кръвни жертви, срещат се документи с доклади на каймаками, в които се твърди, че изпълнявайки възложените повинности, българите давали израз на „патриотичното си чувство", на привързаността си към правителството и султана. Тъй като това твърдение се среща в различни писма, доклади, телеграми или донесения, не можем да го отминем безкритично, понеже исторически е невярно и е в доказано от самата османска документация противоречие с истинското отрицателно и подчертано враждебно отношение на българския народ към турската държавна власт. Това враждебно отношение, изразено в различни форми в процеса на развитието на Освободителната война, вече определихме като тотална съпротива. Трябва да отбележим обаче, че извращаването на действителното положение, в което се намирал народът ни, не останало незабелязано от тогавашните обективни наблюдатели. Докато насилието, стопанското опустошение и грабеж, принудителното изземване на пари и стопански добиви каймакамите представяли като израз на „патриотичното настроение" на народа, а турските вестници в Цариград описвали като „доброволни пожертвувания", тези действия били отбелязани от обективния печат като беззакония, като тежки и непосилни за народа ни удари, за които трябвало да се търси отговорност от турската държавна власт.

За пример можем да обърнем внимание върху писмото, поместено във в. „Курие д'ориан", в броя му от 22 март 1877 г. (НБКМ, ОАК, № 22/50), в което са посочени няколко факта, потвърждаващи принудителния характер на т. нар. от официалните власти „доброволни пожертвувания".

*

Документите, поместени в сборника, са част от турската държавна архива, обаче не всички носят белезите на архивното оформление. Някои от тях например не са подписани от изпращача; при други липсват датите в края на текста — в долната част на телеграмата, — макар че датата на подаването е отбелязана в горната част на бланката, за което има определено място. Отклоненията, типични за кореспонденцията, водена при условията на войната, са констатирани от самата турска администрация и са отбелязани при някои отговори: „Получихме телеграмата без дата..." Независимо от това ние отбелязахме тези отклонения.

За точното означение на отделните думи и фрази документите бяха подлагани на неколкократно разчитане. Будещите съмнение бяха подлагани на отделна проверка. След превода на пълния текст се отделяше главното от допълнително писаното, когато случаят налагаше да се прави това.

При изложението на документа означавахме последователно датата на издаването, мястото, откъдето е издаден, и службата, която го издава, както и мястото и службата, за която е предназначен, като спазвахме дословно съдържанието на оригинала.

Следваше кратко резюме на съдържанието.

На трето място идваше преводът на документа, завършващ с подписа на лицето, което го е съставило, и с датата в случаите, когато тя беше отбелязана в края на текста. При липса на един или на друг елемент се даваше обяснение под линия.

Накрая отбелязвахме сигнатурата на документа, с която той фигурира във фонда на Ориенталския отдел при НБКМ.

Желателно беше успоредно с преводите да бъдат дадени факсимилетата на всички документи. Поради технически причини обаче това не можа да стане. Наложи се по-голямата част от факсимилетата да бъдат съкратени. При подбора изпитахме голямо затруднение, тъй като всеки документ има своята стойност.

Все поради технически причини се наложи да се направи съкращение в бележките към отделните документи, изясняващи една или друга страна на събитията, за което искрено съжаляваме.

Имената на селищата, реките, местностите и др. посочихме след грижливо проучване на текста и след внимателното му разчитане. Обясненията за тях са дадени в показалеца, приложен в края на изданието. Посочени са оригиналните имена, както и административните райони, към които принадлежат селищата според османското административно устройство — по кази, санджаци и вилаети.

За административните, военните и други лица, имената на които са дадени в показалеца, са поместени кратки бележки.

Документите са публикувани хронологично.

Съзнателно пропуснахме техническите данни, нанесени в телеграмите, като часа на подаване, часа на приемане, броя на думите и пр.

При съставянето на тома се ползувахме от книгата на В. Теплов „Материалы для статистики Болгарии, Фракии и Македонии". Проучванията на руския демограф стоят най-близо до истината за положението на българския народ в навечерието на Освободителната война. Авторът е използувал сериозни източници за положението на българското население: докладите на руските консули в Одрин, Солун и Пловдив, сведенията, давани от българските общини в отделните градове, сведенията на Българската екзархия в Цариград, събирани по пътя на църквите във вътрешността на страната, както и проучванията, извършени от именити и известни със своята научна дейност изследователи (Каниц, Обручев, Гилфердинг, Иловайски, Киперт, Ами Буе и др.).

При обработката на документите бе намерено за уместно да бъдат изоставени изразите на учтивост, характерни за османското писмо.

Бяха изоставени също така бележките и резолюциите върху документите, които не допълваха текста или недоизясняваха фактите.

Добавките на съставителите към текста поставяхме в прави скоби, а поясненията — в кръгли.

Работата върху документите, издадени след втората половина на юни 1877 г., се оказа значително по-трудна. Военновременната обстановка и бойните действия между руската и турската армия са оказали дълбоко влияние върху лицата, писали правителствената кореспонденция. Интересно е да спрем вниманието си върху телеграмите на каймакама на Плевен Исмаил Хакъ, отправени до мютесарифа на Видин, до дивизионния командир на София и др. По повод на тези телеграми на 20 юли 1877 г. командирът на Софийската дивизия Мехмед паша предупреждава коменданта на Видин: „Изглежда, че оръдейните и пушечни гърмежи по време на битката са засегнали разума на тази личност (на каймакама на Плевен) и са го поразили." Трябва да се добави също, че значителна част от документите, върху които колективът работеше, сериозно се отклоняваха от класическите правила на арабското писмо.

Работата на колектива се ръководеше от проф. Христо Христов.

Разчитането и дешифрирането на документите и преводът бяха извършени от Борис Н. Ачков.

Съпоставката на превода с оригинала и проверката на преводите извърши Никола Ванчев.

Издирването и подборът на документите, историческите бележки, проверката на личните, селищните и географските имена, проверката на датите, литературната обработка и предговорът към тома са дело на Йордан Георгиев.

Речника на чуждите думи и показалците на географските и личните имена съставиха Никола Ванчев, Борис Н. Ачков и Йордан Георгиев.

София, юни 1971 г. *От съставителите*

1876

1

15 септември 1876 г. Тулча. Писмо от мютесарифа[1] до Вилаетството в Русе

Доклад за сведенията, които турски разузнавач дал за разположението на руските войски в Бесарабия. Според френски източник войната между Русия и Турция в дадения момент била избягната.

Кратки извадки от писмото на тулчанския мютесариф с дата 5 септември 1292 г.

Според сведенията, които са получени от изпратения в Бесарабия разузнавач, в град Кишинев се намирали 60 000, а в градовете Хотин и Бендер — неопределен брой руски войски.

От деня на откриването на новата железопътна линия от Унгени за Одеса, т. е. от средата на м. септември насам, голям брой руски доброволци преминали на път за родината си. Когато разузнавачът заминавал от град Унгени за Браила, във влака, с който той пътувал, видял, че пътуват и 300 руски доброволци, които се намирали под командата на един полковник и шест други офицери. Върху куфарите на доброволците имало надпис „Червен кръст".

За изграждането на укрепления от местността Модлина до Деплина в Бесарабия руската държава била сключила заем от 200 милиона рубли.

Всяка седмица от Галац за Белград щели да бъдат пренасяни големи количества патрони.

Според съобщенията на разузнавача Влахия имала сведения, че за Белград щели да преминат 2000 руски доброволци и че уж за да бъдело осуетено това преминаване, били изпратени седем влашки дружини. Дори нещо повече — намиращите се в Исмаил под командата на полковник Екантили войски заминали за Белград.

През време на разговорите, които моята скромна личност има с френския генерален консул в Букурещ, мосю Дюпен, който миналия ден

---

[1] Служебните телеграми в османската телеграфна кореспонденция обикновено били подписвани или подпечатвани с личните печати на подателите им независимо от обстоятелството, че в телеграфните бланки имало място, където било попълвано името на учреждението или на лицето-подател. Това правило често било нарушавано и телеграми били подавани, без да са поставяни в края им имената на подателите или пък длъжностите и чиновете им.

В случаите, когато подписите в края на телеграмите липсват, даваме бележка под линия.

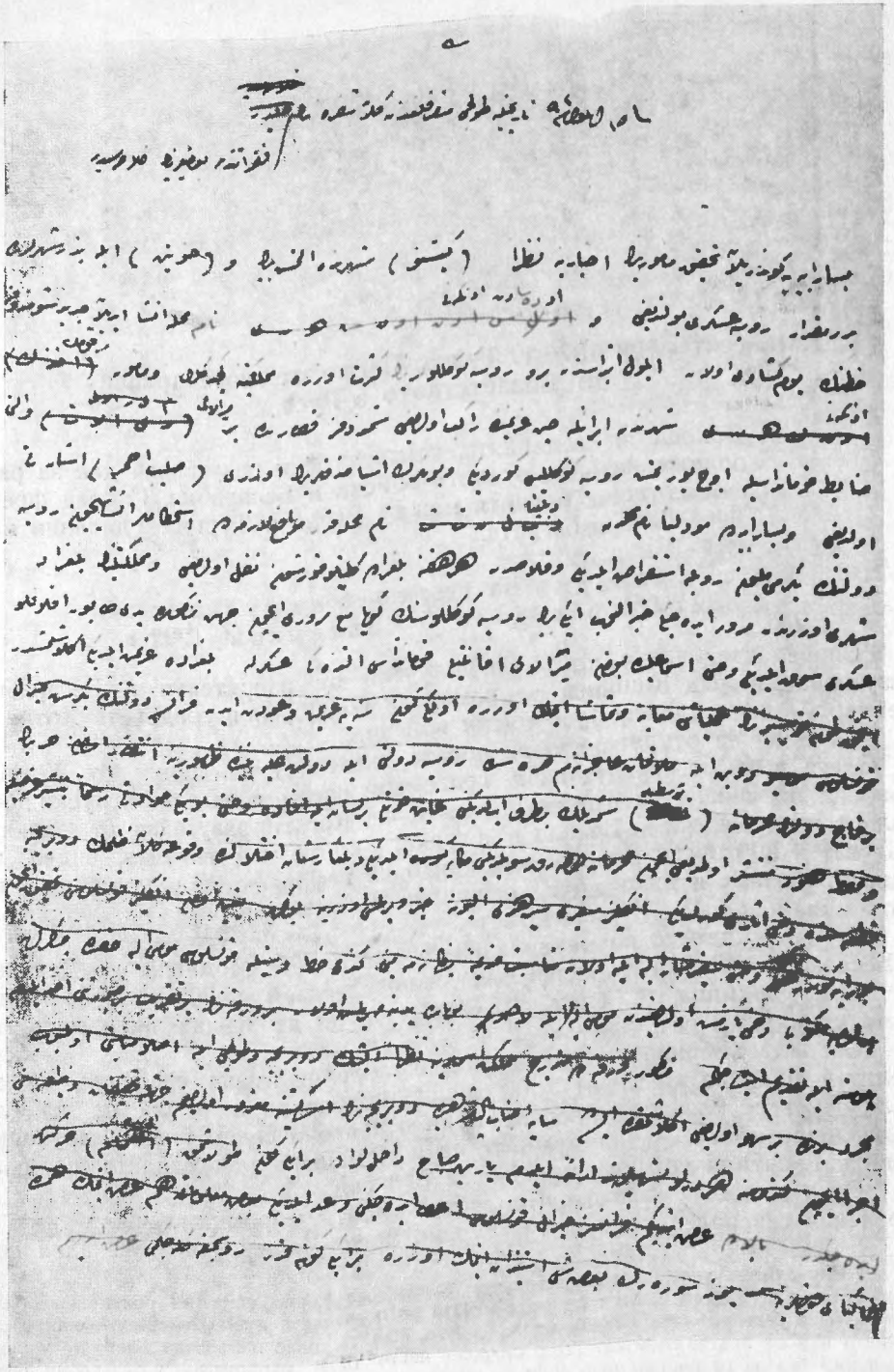

Док. 1

беше заминал за Сулина по наблюдение на работите на Дунавската комисия и се връщаше обратно, от своя страна сериозно и доверително ми съобщи, че очакваната война между Русия и Османската империя поради тайно оказаното посредничество от страна на някои държави засега била избягната.

Консулът добави още, че тази новина можела да бъде оповестена. Обаче поради това, че още не е била обнародвана, той ми я съобщава поверително.

Английският посланик сър Хенри Елиот съобщил, че извършените насилия по време на въстанието в България били дали отражения и в Добруджа. По този повод, за да извърши нужните проучвания, споменатият посланик беше изпратил тук английския консул. Дори посланикът, с когото моята скромна личност има стари връзки и отношения, с лично писмо ми препоръча дошлия консул. За случая споменатият консул беше снабден с писмо, приблизителен препис от което получих и ще Ви го поднеса, изпратен по пощата.

Според съдържащите се в писмото имена на райони (в които въстанието било дало отражение) изобщо Добруджа и Тулча нямат никакво отношение с третирания по-горе въпрос. От това се изяснява, че случаят се отнася до някаква грешка.[1] Въпреки това обаче аз се опирам на запазения ред в Добруджа благодарение на покровителството на августейшата особа на владетеля. Аз направих всички улеснения на консула при изпълнение на възложената му за проучване задача. Утре сутринта той ще предприеме обиколка из вътрешността на ливата, която обиколка ще продължи един-два дни.

Както изложих по-горе, френският генерален консул обеща да ми даде някои сведения. Ще се възползувам от случая да Ви ги представя, като сведа глава пред стъпките Ви.

Донасям, че до един-два дни ще пристигна в Русе, за да получа указания по някои въпроси.

15 ейлюл 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 263/40

[1] Априлското въстание не дава отражение в Добруджа. Както е известно, този район не е бил включен в организационния план на апостолите, които подготвят въстанието в края на 1875 г. Че въстанието не засяга Добруджа, се коистатира и от мютесарифа на Тулча, както се вижда в документа. Той сам намира, че искането на английския посланик в Цариград, сър Хенри Елиот, да изпрати своя консул в Добруджа, за да проучи отраженията, които Априлското въстание било дало в някои райони, е някакво недоразумение.

Безспорно е, че интересът, който сър Елиот проявява със закъснение от една година и половина към въстанието, буди съмнение. По-вероятно е консулът да се е интересувал от положението по северните граници на империята в навечерието на голямото събитие, чието неминуемо настъпване най-добре е било известно на английския дипломат в Цариград — наближаващата Руско-турска война, към която английското правителство невъзвратимо тласкало Турция.

2

20 септември 1876 г. Русе. Телеграма от Билаетството[1] до мютесарифствата в Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Никопол, Свищов, Плевен, Разград и Ески Джумая[2]

Нареждане за бързото събиране на пари, с които да бъдат закупени храни за Нишката, Софийската и Видинската дивизия.

Вилаетството чувствува голяма и бърза нужда от пари за изработването и експедирането на брашно, галета, зърнени храни и други продоволствия за големите войскови части като Нишката, Софийската и Видинската дивизия. Още повече че през настоящата година от същите храни ще бъдат изпратени за Босна и Шкодра.

За предвиденото бързо снабдяване на войската всички други възложени мероприятия следва да бъдат отложени за известно време.

За да бъде премахната и преодоляна нуждата от пари, при събирането на приходите трябва да бъдат вложени още по-големи и бързи старания, като получените суми неотложно изпращате тук.

Съобщете, ако е възможно телеграфически, в тридневен срок какви суми са изпратени. До получаването на второ нареждане да не давате нито аспра за други важни задачи.

Умолявате се за изпълнението на горното, което Ви се съобщава като много важно.

Предписано на 20 ейлюл 1292 г.[3]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 90

3

22 септември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[4] до каймакамствата в Разград, Ески Джумая и Провадия

От Шумен за Каспичан ще бъдат пренесени 200 000 оки сухар.

Набирането на необходимите коли за превозването на 200 000 оки сухар, който ще бъде пренесен от Шумен за Каспичан, щяло да бъде извършено от казите Разград, [Ески] Джумая и Провадия въз основа на споразумението [постигнато] с Шуменското каймакамство.

---

[1] Липсва подпис.
[2] Дн. Търговище.
[3] Бележка под документа.
[4] Липсва подпис.

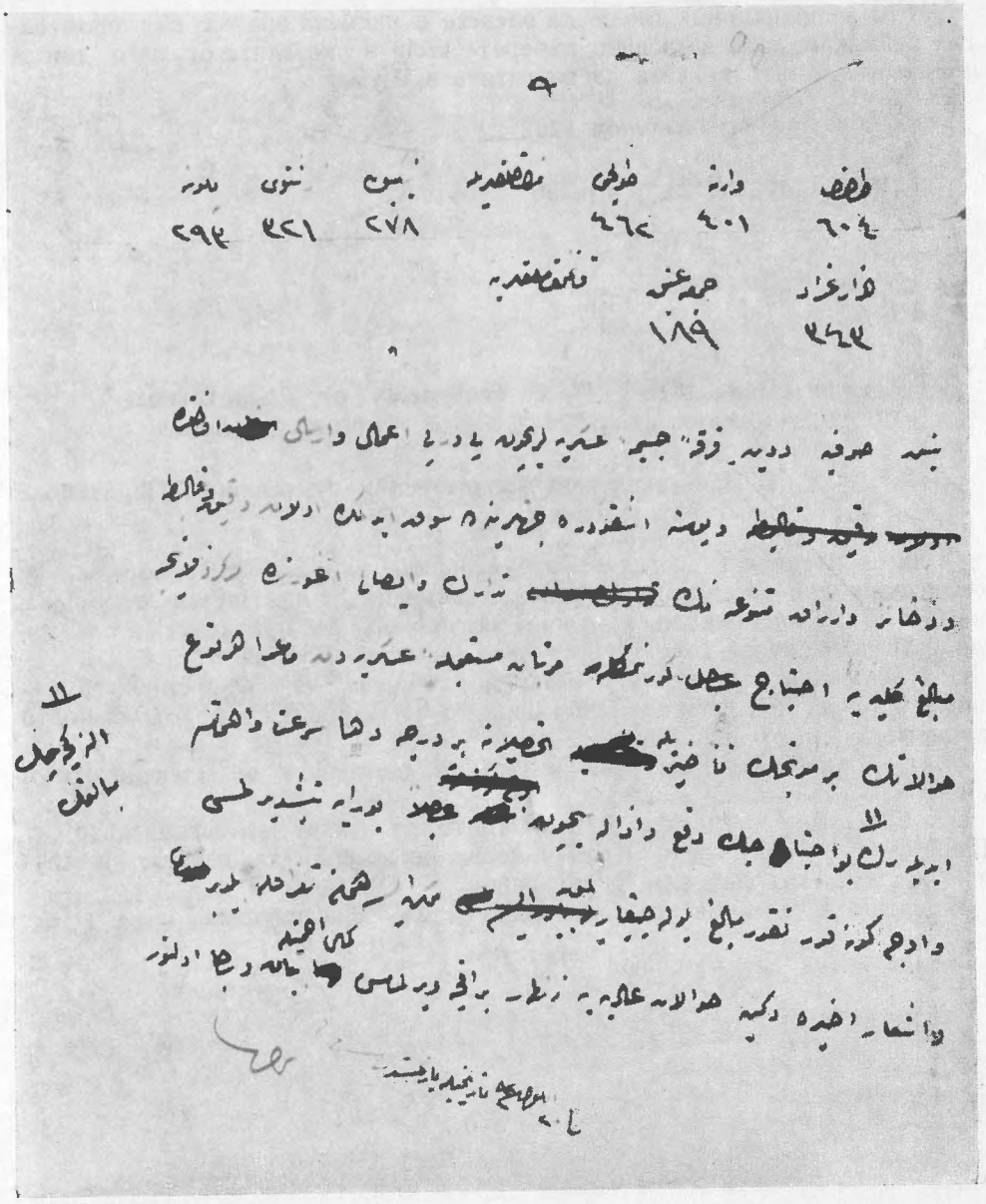

Док. 2

Ето защо напомня Ви се да влезете в писмена връзка със споменатия каймакам, като незабавно съберете коли в указаните от него дни и количества, които веднага да изпратите в Шумен.

Предписано на 22 ейлюл 1292 г.[1]

НБКМ, ОАК, № 23 1, стр. 96

4

25 септември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[2] до каймакамствата в Свищов, Никопол и Ловеч

В Плевенска каза бродят седем бунтовници. Наредено е да бъдат заловени.

За преследването на седемте бунтовници, за които се съобщава, че от два-три дни бродят из Плевенско, каймакамът на Плевен съобщава, че бил изпратил полицаи, които ще се стараят да притиснат и да издирят бунтовниците в местата от река Осъм до Дунава.

Също така споменатият каймакам съобщава, че се предполага същите лица да избягат към пристанището на Сомовит през прохода, който води към същото пристанище.

Предполага се също така, че те могат да избягат от Плевенско към Ловешко.

Абсолютно се изисква бунтовниците да бъдат заловени, като от Ваша страна бъдат взети мерки и не им се позволи да избягат, в случай че се прехвърлят във Вашия район.

Налага се да донесете за залавянето им на всяка цена.

Предписано на 25 ейлюл 1292 г.[3]

НБКМ, ОАК, № 23 1, стр. 102

[1] Бележка под документа
[2] Липсва подпис.
[3] Бележка под документа.

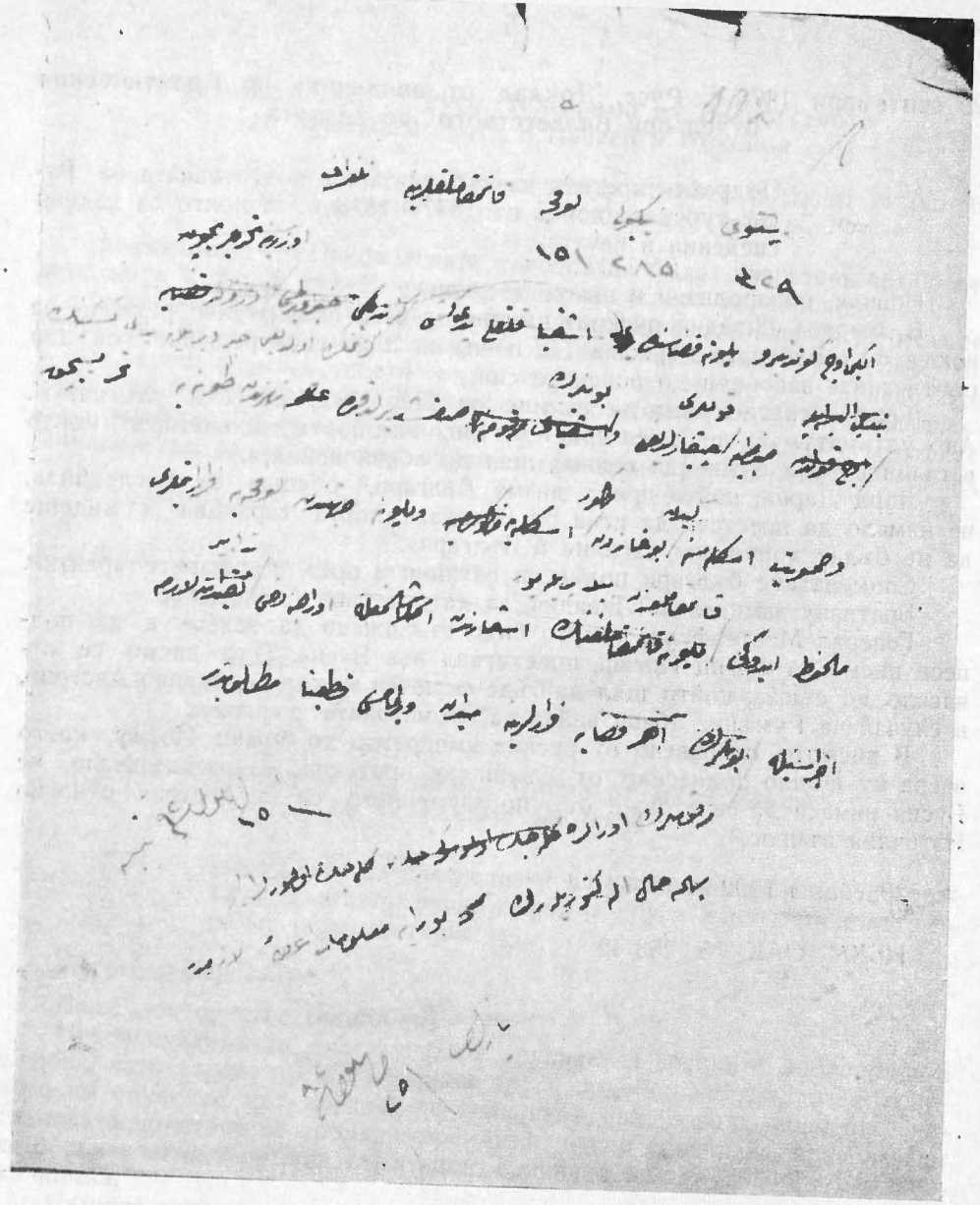

Док. 4

5

29 септември 1876 г. Русе. Доклад от началника на Политическия отдел при Вилаетството[1] до валията

Подробен преглед на събитията по подготовката на Руско-турската война от 1877—1878 г., за които са дадени сведения в печата.

Новини, обнародвани в някои вестници:

В двореца Ливадия руският император взел окончателно решение да воюва с отоманската държава. По повод на това свое решение той дал съответните заповеди до войските си.

[Граф] Игнатиев щял да замине за Цариград, носейки ултиматум. Ако ултиматумът не бъдел приет от Високата порта, императорът, който в същност бил готов [да воюва], щял да обяви войната.

Лорд Дерби, който приел двама българи,[2] обещал на последните, че нямало да престава да иска от Високата порта гаранции в бъдеще да не бъдат допускани насилия в България.

Споменатите българи поднесли петиция и пред държавите-гарантки.

Братиану заминал за Ливадия, за да поздрави Александър.

Генерал Мантелфелд, комуто било възложено да занесе и да поднесе писмо на Франц Йосиф, пристигнал във Виена. Това писмо се отнасяло до съюза, който щял да бъде сключен между Германия и Австрия, в случай че Румъния обяви война на отоманската държава.

В писмото, отправено от руския император до Франц Йосиф, което вчера му е било поднесено от специален пратеник, се поддържало, че Русия нямала да се откаже от споразумението си с Австрия относно Източния въпрос.

29 ейлюл 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 263/42

---

[1] Липсва подпис.

[2] Двамата българи, за които става дума в документа, са Драган Цанков и Марко Балабанов. Като представители на българския народ през есента на 1876 г. те посетили Италия, Франция, Германия, Англия и други страни, където установили връзка с видни държавни и обществени дейци. В Лондон двамата българи били приети от английския министър на външните работи лорд Дерби. Навсякъде те имали за задача да запознаят европейското обществено мнение с тежкото положение на българския народ след потушаването на Априлското въстание и да го спечелят за каузата на политическото освобождение на България.

6

2 октомври 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакамствата в Плевен и Никопол

За нуждите на Никополската крепост да бъдат изпратени 48 000 килета жито и 50 000 килета ечемик.

За складовете на Никополската крепост да бъдат изпратени 48 000 килета жито и 50 000 килета ечемик, което е счетено за необходимо.

Пред вид на това, че през настоящата година от Плевенска каза се очаква да бъдат получени повече от 25 600 килета жито и повече от 17 300 килета ечемици, което е несъмнено, последните незабавно ще следва да бъдат пренесени в Никопол и складирани в местните складове.

Специално Ви се напомня да влезете в кореспонденция с местните каймакамства, за да започнат бързото пренасяне на споменатите храни.

2 тешрин-и-евел 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 23 1, стр. 116

7

5 октомври 1876 г. Видин. Писмо от мютесарифа[2] до каймакама на Кула

Нареждане за преследване на влезлите от Сърбия в страната българи, руси, сърби и други лица с цел да разпалят ново въстание.

Строго поверително

Ваше достойнство господине,

Някои бунтовници, участвували в групите на военните доброволци в Сърбия, като сърби, руси, българи и други подобни на тях,[3] след военното им обучение, под предлог че били изпъдени поради временно настъпилата политическа промяна, преминали отсам границата, преоблечени като обикновени търговци и пътници, единично или групово от по 10—15 човека.

Същите хора, след като се пръснели из селата и ги залеели, щели да действуват за ново разпалване на огнено въстание.

Горното обстоятелство е проучено и е установено.

---

[1], [2] Липсват подписи.

[3] Има се пред вид Сръбско-турската война от 1876 г., в която наред със сръбската войска във военните действия взели участие много българи, както и руски доброволчески отряд.

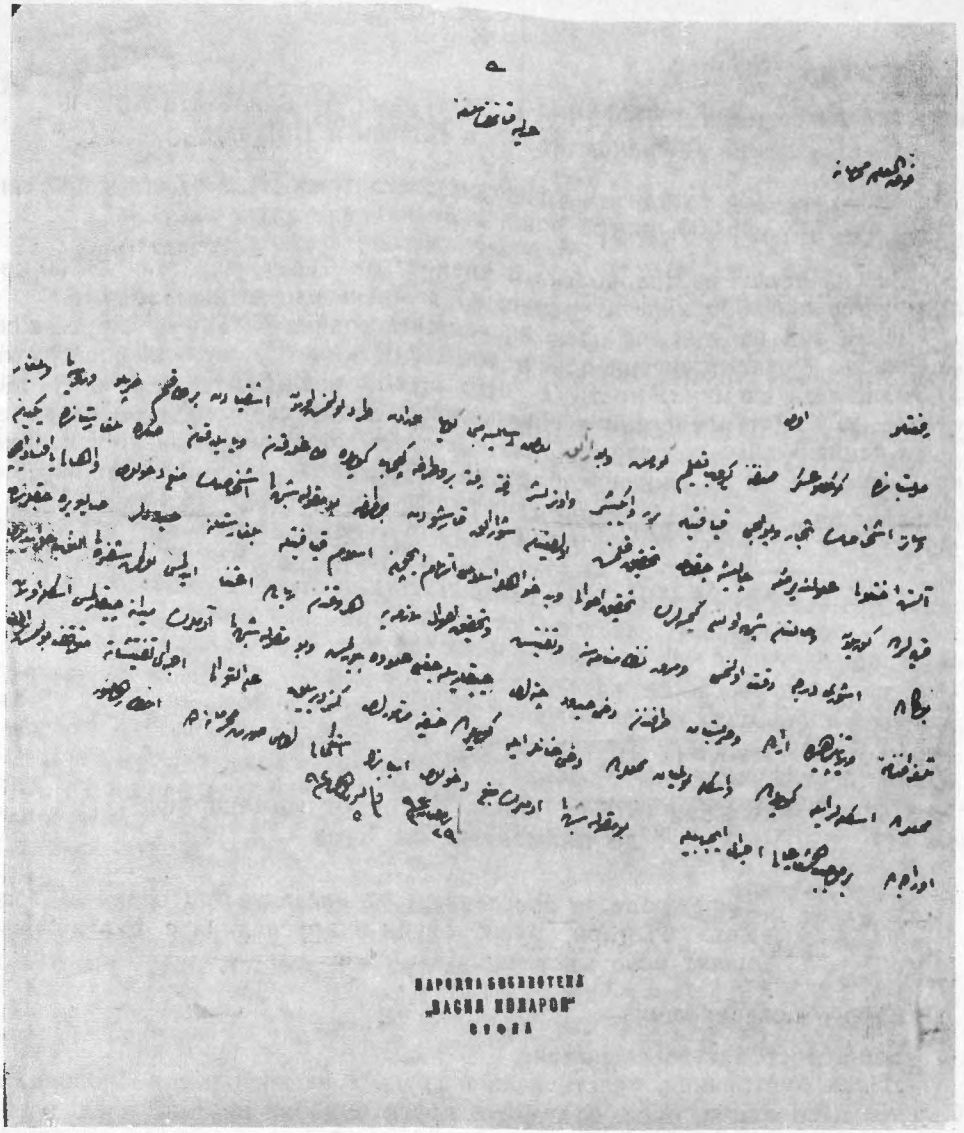

Док. 7

Ето защо нужно е в настояще време да се премахне възможността подобни съмнителни личности да влизат в страната. Всички хора, които бъдат забелязани из селата, външният вид и поведението на които възбуждат съмнение, да бъдат проучвани. С изострено до висша степен внимание да се следи за изпращането в България на всевъзможни хайдути, преоблечени като турци, с намерение турците да бъдат обвинявани от зложелателите им [в създаването на безредици].

Повече от всеки друг път следва да се вложи старание за прилагане наредбите за преминаване [през границата], като се извършва и про-

учва обстановката [по преминаването], за което е получено шифровано телеграфно нареждане от високото Вилаетство.

В същото нареждане е благоволено да се добави още, че се очаква да бъдат изпратени от Сърбия [в страната] хайдушки чети. За издирването на такива съмнителни лица трябва да бъдат изпратени тайни агенти [там], където има пристанища, както и там, където няма, като непрекъснато следят хората по ханищата.

Понеже горният начин е бил възприет като подходящ, в съгласие с високото нареждане за премахване на възможността от нахлуване в страната на подобни съмнителни лица при Вас трябва да бъде извършено всичко необходимо [за случая].

Поверително Ви се напомня за изпълнение на потребното.

5 тешрин-и-евел 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 264 26

8

4 ноември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакамствата в Плевен, Свищов и Никопол

В късо време да бъде изработено голямо количество селитра за арсенала в Цариград.

За интензивната изработка на селитра и за нейното изпращане бързо се напомня от императорския арсенал [в Цариград].

Наредете в късо време да бъде изработено голямо количество селитра в намиращите се в казата Ви пещи.

Въз основа на съобщението на директора на фабриката за селитра в Разград тези пещи както тази година, така, както е било и през миналите години, да не бъдат закривани, [указание] което Ви се препоръчва като много важно.

4 тешрин-и-сани 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 163

[1] Липсва подпис.

9

25 ноември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакамствата в Шумен, Разград и Ески Джумая

Иска се изпращането на големи парични средства за нуждите на Втора армия, броят на войските на която се увеличил.[2]

Поради увеличаването на наличния брой на войските в центъра на Втора императорска армия от Маршалството и Заместничеството на командуващия същата армия се иска изпращането на големи парични средства.

По този случай препоръчват Ви се и Ви се напомня да употребите още по-големи усилия при събирането на десятъчните вноски и на недосъбраните от миналата година, след събирането на които те да бъдат изпратени направо в касата на споменатата армия.

Предписано на 25 тешрин-и-сани 1292 г.[3]

НБКМ, ОАК, № 23 1, стр. 206

10

28 ноември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[4] до ливите във Видин, Търново, Тулча и Варна и до казите в Шумен, Силистра, Тутракан, Никопол, Свищов, Плевен, Разград и Ески Джумая

Запасните чинове, които следва да бъдат свикани под знамената, подлежат на преглед и разпределение.

В телеграмата, която е получена от Заместничеството на щаба на Втора императорска армия, се съобщава, че запасните чинове от втори призив мустахфъзи, които предстои да бъдат свикани под знамената, следва да бъдат подложени на преглед и разпределение.

За да бъде извършено това, са дадени нужните нареждания на подходящи офицери, които се числят към запасните дружини от района на

---

[1] Липсва подпис.

[2] Увеличението на войските в района на Втора армия, център на която бил Шумен, било свързано с мобилизационния план на турската армия, изпълняван в границите на цялата армия. За провежданата мобилизация от турската власт, както се вижда от документа, започнала от ноември 1876 г. — пет месеца преди обявяването на войната, — ни говорят и следващите документи (до № 25). Данни за това намираме и по-нататък. Те потвърждават, че турското правителство е провеждало скрито решение за война с Русия, мерки за което то е осъществявало успоредно с водените дипломатически преговори.

[3] Бележка под документа.

[4] Липсва подпис.

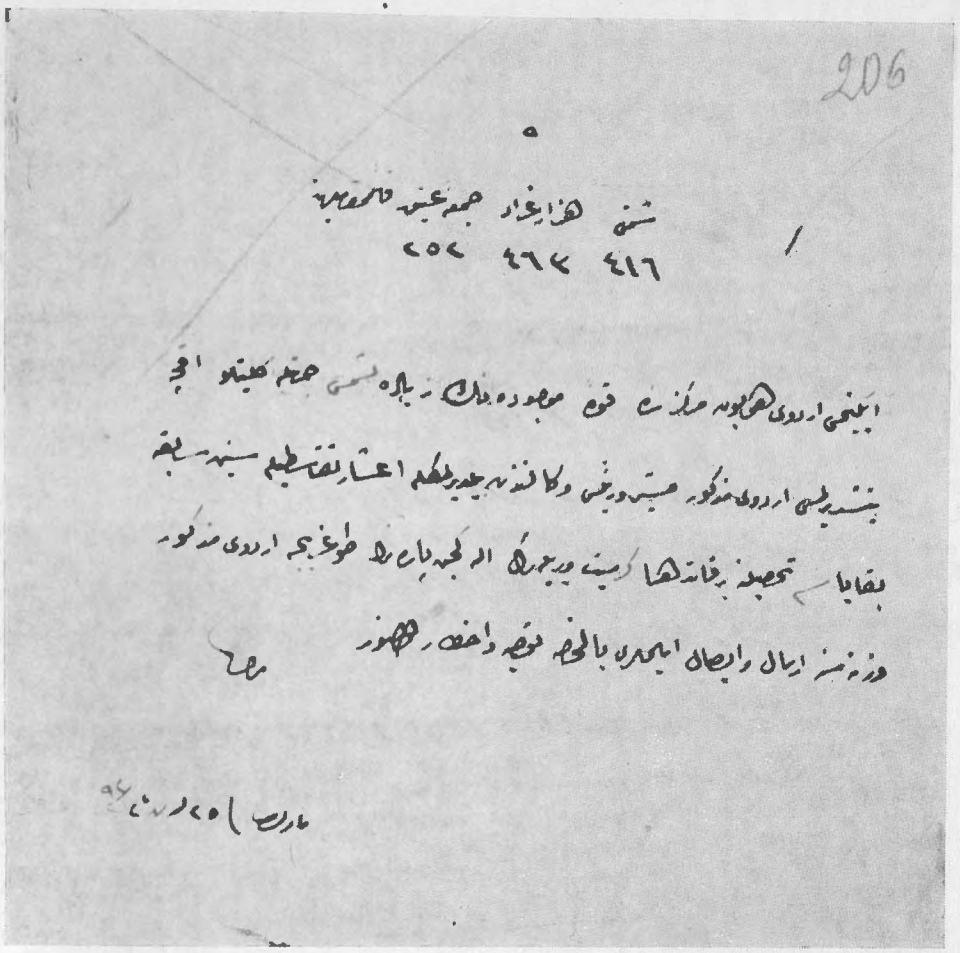

Док. 9

Дунавския вилает. Те ще бъдат командировани при централните бюра на дружините.

Налага се прегледите и отделянето на запасните чинове да се извършва с участието и съдействието на съветите при местните власти.

Благоволено е горното да бъде съобщено със споменатата телеграма, като от Ваша страна следва да се действува в съгласие с нея.

Предписано на 28 тешрин-и-сани 1292 г.[1]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр 211

[1] Бележка под документа.

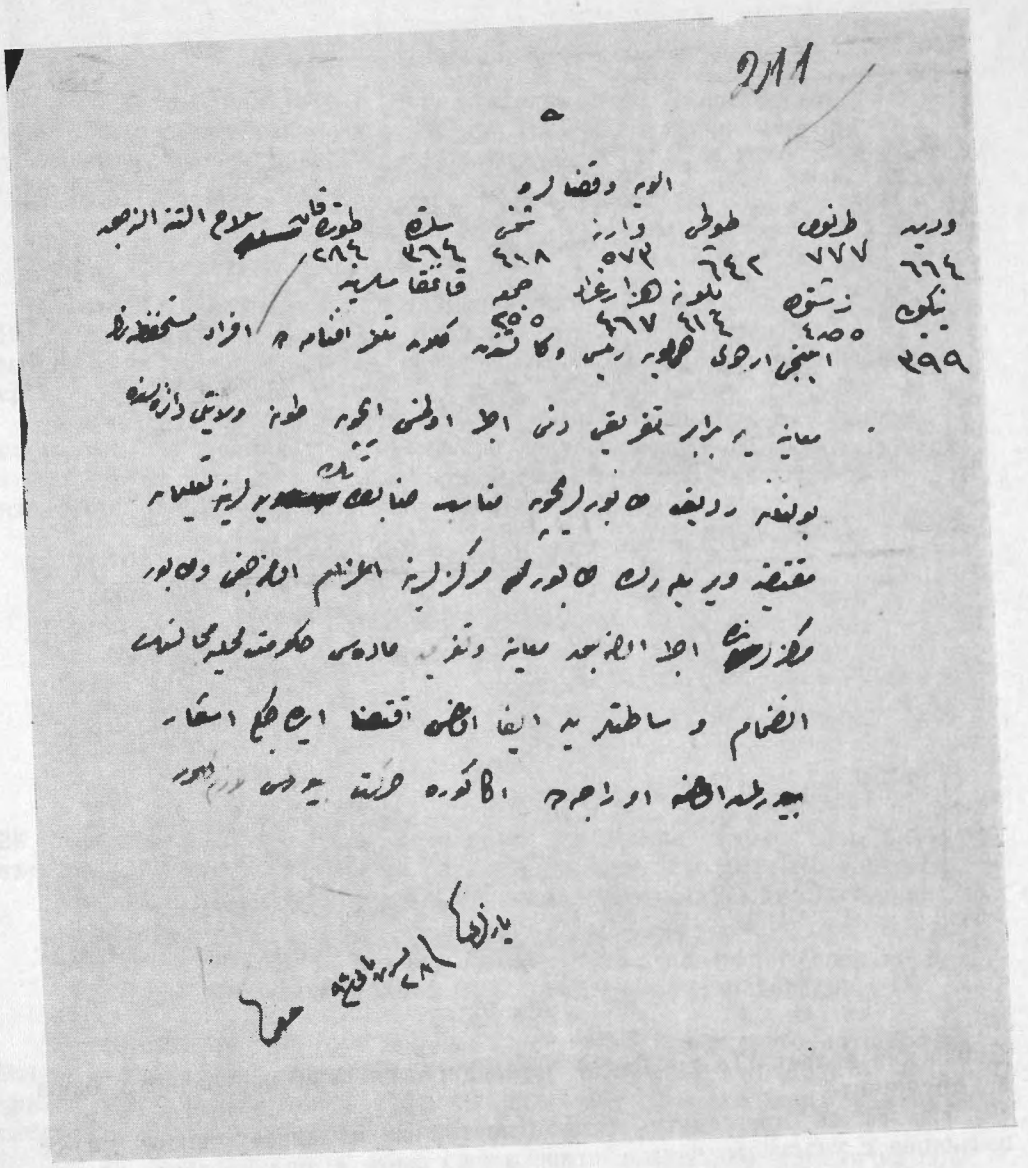

Док. 10

11

1 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до мютесарифствата във Видин, Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Свищов, Шумен, Силистра, Ески Джумая, Разград, Никопол, Плевен и Тутракан

Заповед на Върховното командуване незабавно да се пристъпи към преглед на списъците на запасните войници от втори призив.

Извлечение от телеграмата на Върховното командуване с дата 30 тешрин-и-сани 1292 г.

Съгласно със съдържанието на горната телеграма на Сераскериата, ако списъците на мустахфъзките войници са налице при Вас, налага се незабавно да бъде извършено преглеждането и разпределението им в ротните окръжия.

Ако списъците не са налице, писано е на Централната императорска армия бързо да бъдат изпратени по местата им.

За случая направо се обърнете за сведения до запасните офицери.

1 кянун-и-евел 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 221

12

1 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[2] до каймакамствата в Силистра и Тутракан

Предстои съсредоточаването на 20 дружини войска при Русе, Силистра и Тутракан.

В района на Русе, Силистра и Тутракан предстои да бъдат съсредоточени 20 дружини войска. От Централната императорска армия е благоволено да се съобщи, че за времето на съсредоточаването ще бъдете уведомени.

С оглед на гореизложеното напомня Ви се да бъдат осигурени места за пребиваване на войниците.

Предписано на 1 кянун-и-евел 1292 г.[3]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 222

---

[1], [2] Липсват подписи.

[3] Бележка под документа.

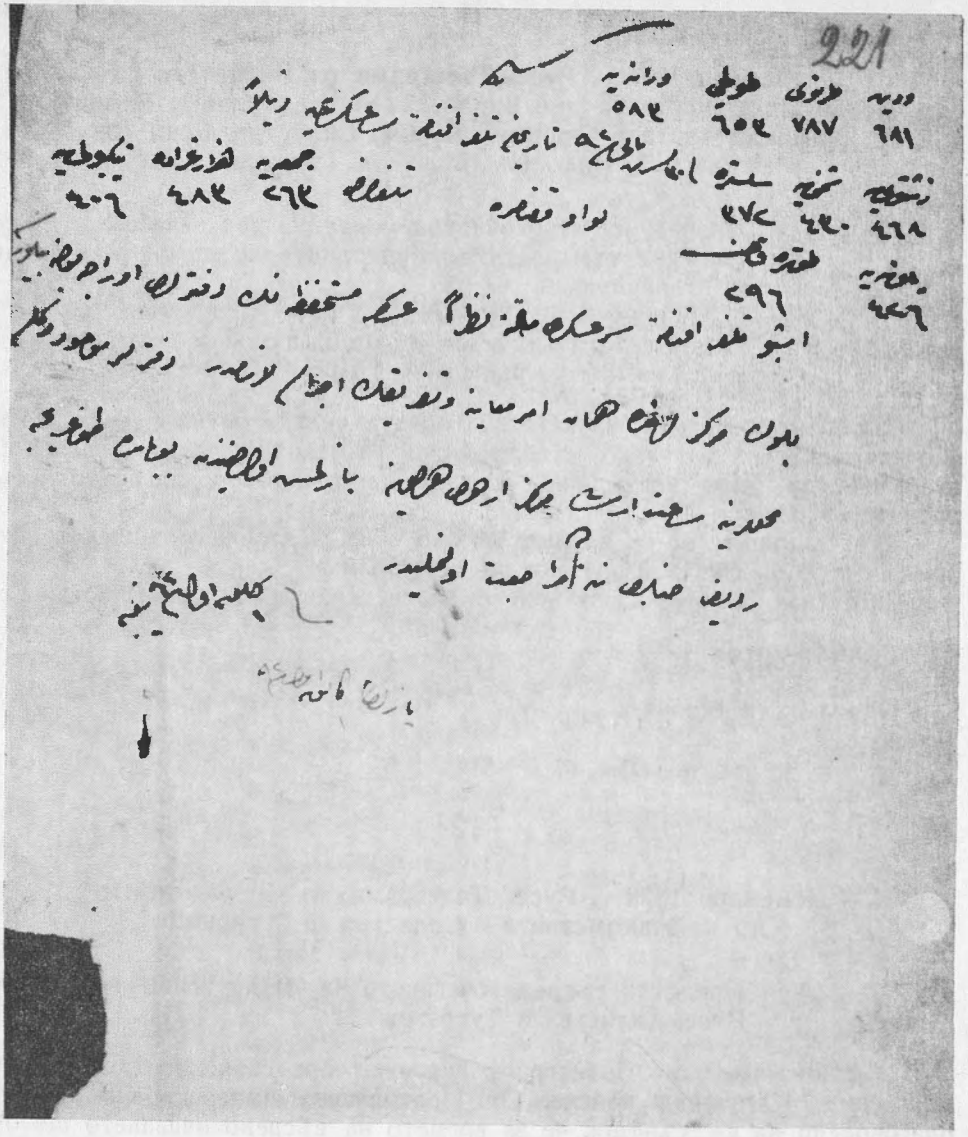

Док. 11

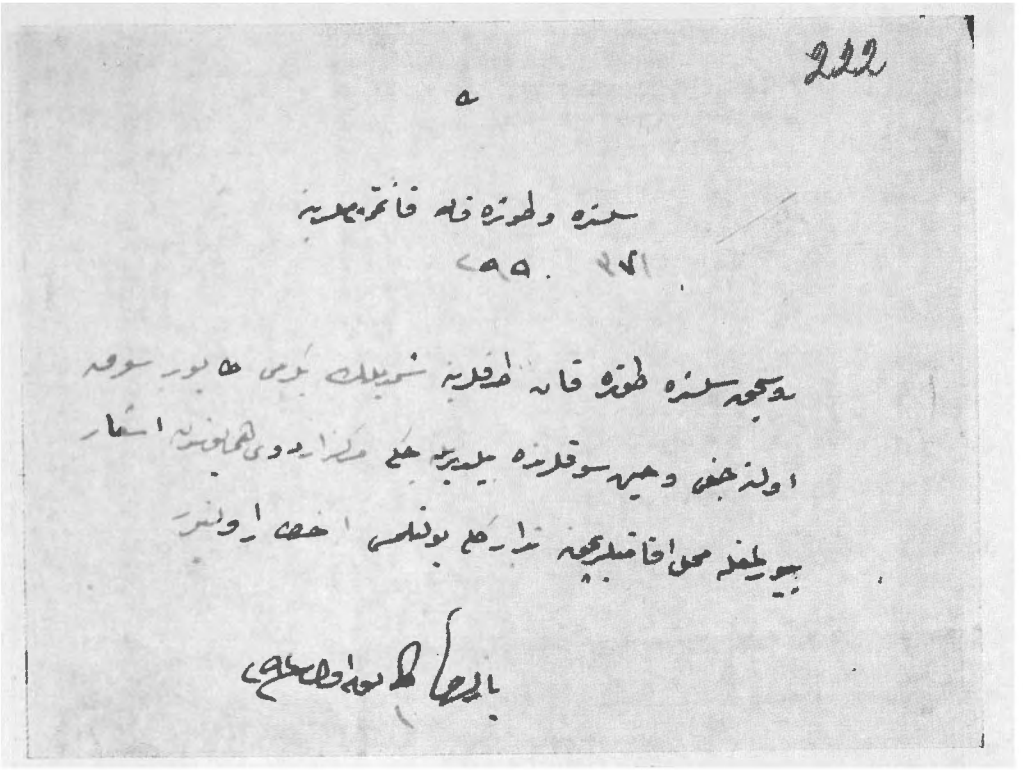

Док. 12

13

9 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна, Тулча и Търново и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Свищов, Разград, Ески Джумая, Тутракан, Плевен и Никопол

Нареждане да бъде извършен преглед на всички коне, годни за артилерийска и кавалерийска служба. Конете да останат временно при стопаните им.

Прегледът на конете в територията на Вилаетството, които са подходящи за артилерийските и кавалерийските императорски войски, следва да се извърши от административните управления с участието на намиращите се там офицери, а ако няма такива — с участието на местните ветеринари.

Имената на стопаните на конете и особените белези на последните да бъдат описани и регистрирани, като цените им бъдат определени от административните съвети.

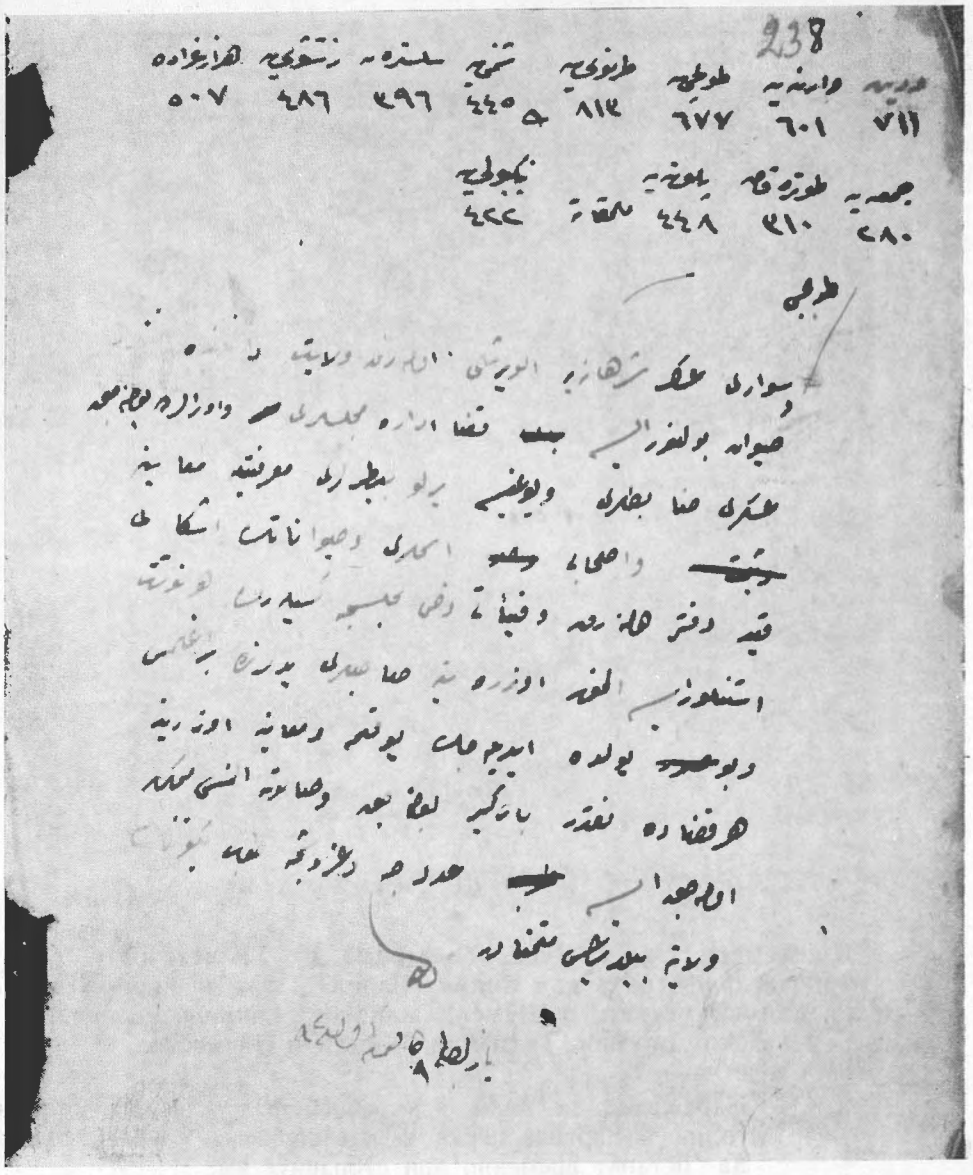

Док. 13

Конете да останат във владение на стопаните им при условие да бъдат взети [тогава], когато им бъдат поискани.

Желателно е да бъде донесено във вилаета за общата сума на справедливо определените цени в грошове на прегледаните и проверени във всяка каза коне с указание за броя и стойността им.

[Валия] Ахмед

Предписано на 9 кянун-и-евел 1292 г.[1]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 238

14

10 декември 1876 г.[2] Русе. Телеграма от Вилаетството[3] до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Силистра, Шумен, Разград, Свищов, Плевен, Никопол, Ески Джумая и Тутракан

Предстои свикване под знамената на запасните войници от втори призив. Искат се сведения за пушките които се намират у населението и запасните войници

Счетено е за нужно да се знае какъв е броят на държавните пушки необходими за запасните войници от втори призив, които предстои да бъдат свикани [под знамената] във вътрешността на Вилаетството.

Следва бързо да донесете колко броя пушки се намират у запасните войници и във владение на населението и каква система са. Също така и какво количество патрони има за всеки вид пушка.

Бързо донесете за общия брой на пушките. След това напомня Ви се като много важна грижа да изпратите един опис за действителния брой на пушките.

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 242

[1] Бележка под документа.

[2] Липсва дата в края на документа. По установена практика от турската телеграфна администрация датата, когато е била подавана телеграмата, се е нанасяла в началото и в края на бланката. Обаче това правило невинаги е било спазвано. Обикновено чиновникът се е задоволявал да нанесе датата в началото на бланката. Естествено е, че отбелязването втори път на датата в края на текста е било излишно. Създадената традиция обаче до голяма степен била спазвана, макар и ненужна. Имайки пред вид това, отбелязваме под линия всички случаи, когато датата в края на текста не е поставена.

[3] Липсва подпис.

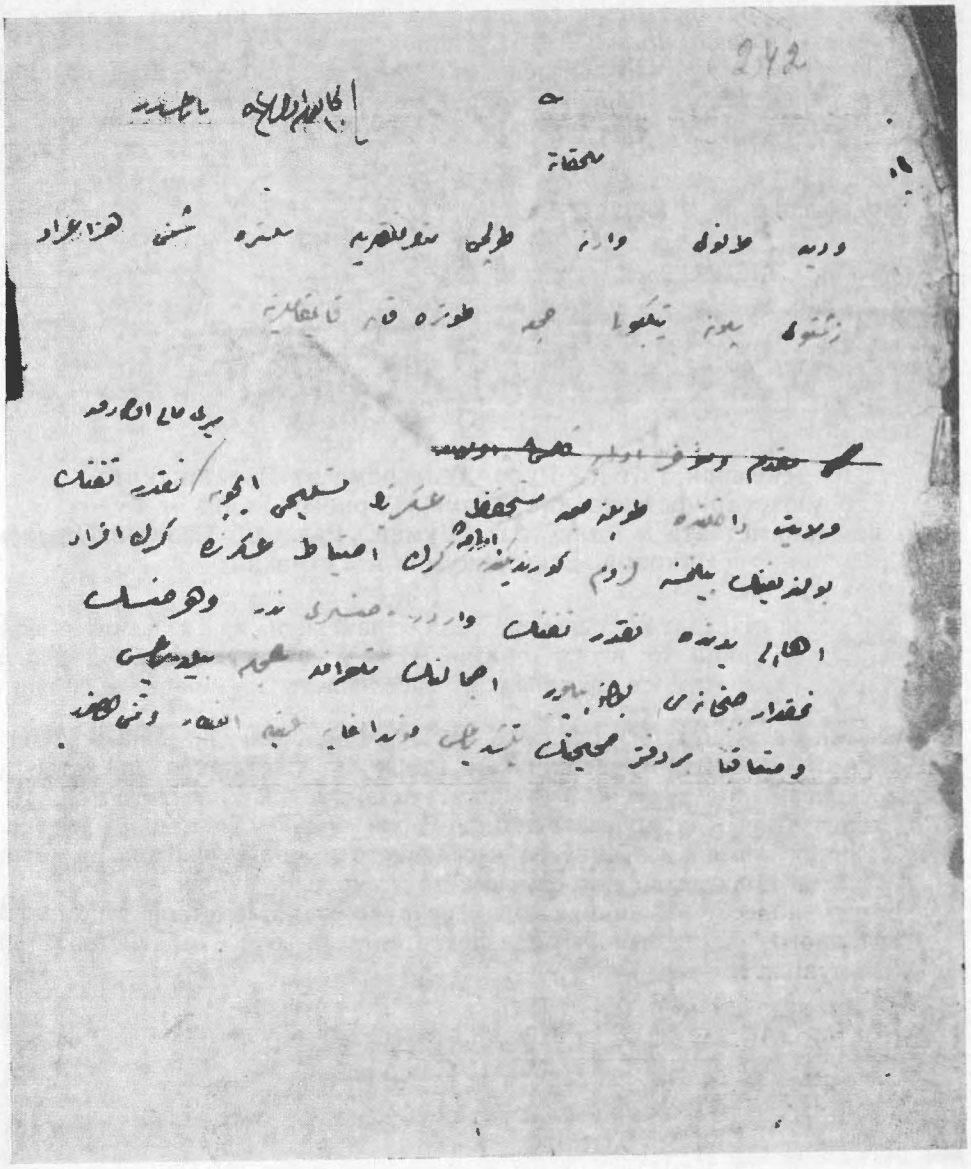

Док. 14

15

13 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна и Тулча и до каймакамствата в Свищов, Никопол, Ески Джумая, Плевен, Разград, Шумен, Силистра и Тутракан

Забранен е износът на зърнени храни и добитък. Дават се указания как да се постъпи с храните, които търговците закупили, без да са били сключени задължителни договори.

Пред вид на обстоятелството, че износът на зърнени храни и добитък е забранен, някои търговци са закупили от населението храни, без да са били сключени между тях и последното задължителни договори. Относно извършените по този начин покупко-продажби на храни без задължителни договори има запитвания как следва да се постъпи.

За храните, закупени без задължителни договори, старейшинските съвети в селата, откъдето са закупени, следва да съставят върху държавен формуляр свидетелства за вида, количеството и цената на закупените храни, като впишат датата на закупуването и от кой търговец са били закупени.

Тези сведения да бъдат представени пред местната власт в срок до 20 кянун-и-евел т. г., за да бъдат регистрирани съгласно с взетото решение. Горното е публикувано и във вестника[1].

Налага се и при Вас да бъде направено нужното в кръга на взетото решение.

[Валия] Ахмед

Предписано на 13 кянун-и-евел 1292 г.[2]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 249

[1] Авторът на телеграмата има пред вид в-к „Дунав", орган на Вилаетското управление, който бил издаван в Русе. Във вестника освен пропагандни материали, публикувани в полза на турската власт, задължително били печатани и всички по-важни правителствени наредби, правилници, закони и др.

[2] Бележка под документа.

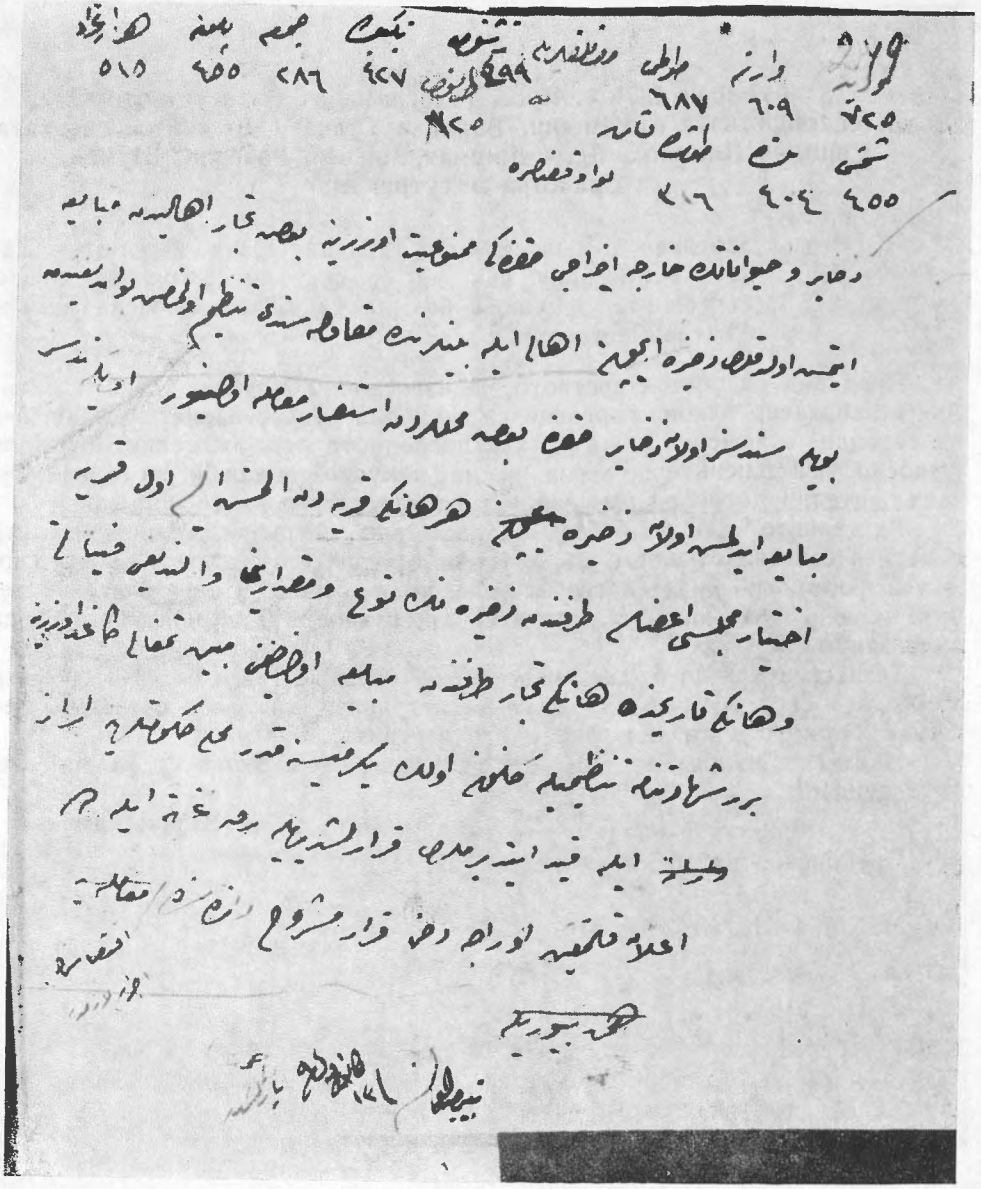

Док. 15

16

18 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакамствата в Свищов, Никопол, Оряхово и Лом

Главнокомандуващият Дунавската военна област Ахмед Еюб паша, придружен от висши офицери, заминал от Русе за Видин.

Негово превъзходителство Ахмед Еюб паша[2], главен дунавски комендант, дивизионният командир[3] Азис паша и бригадният командир Рифат паша, които го придружават, днес, на 8 часа, благоволиха да заминат от Русе за Видин с парахода „Ниш".

Понеже заминаването им стана много набързо, те не са снабдени с храна за по пътя, пък храна не се намира и на парахода. Ето защо напомня Ви се при преминаването през пристанището Ви да им бъде предоставена необходимата храна.

18 кянун-и-евел 1292 г.

НБКМ, ОАК, № 23/2, стр. 252

17

19 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Плевен, Никопол и Свищов

За императорските крепости в Дунавската област са необходими големи количества жито и ечемик. Взето е решение тези храни да бъдат закупени.

Военното управление [на Дунавската област] счита, че за попълване на недостига на нарядите за императорските крепости са необходими големи количества жито и ечемик. Взето е решение тези храни да бъдат доставени и събрани чрез закупуване. Проверете местните предприемачи,

[1] Липсва подпис.

[2] Ахмед Еюб паша бил един от изтъкнатите военачалници в турската войска. Той завършил Военното училище в Цариград, след което постъпил в Генералния щаб на турската армия. Взел участие при потушаването на въстанието на о-в Крит, заради което бил повишен в чин мушир (маршал). През Сръбско-турската война в 1876 г. бил назначен за командир на Нишката армия. Когато започнала Освободителната война, Еюб паша бил на 45 години. Както се вижда от документа, в края на 1876 г. той вече бил назначен за командуващ Дунавската армия, седалището на която бил Русе.

Азис паша, за когото става дума в документа, изпълнявал длъжността началник на Генералния щаб на Абдул Керим паша. През времето, когато се развивали споменатите събития, той имал чин генерал и командувал дивизия.

[3] На тур. „фарка командани". Среща се и „ферик" — букв. дивизионер (популярен израз на правилното чиново обозначение „командир на дивизия").

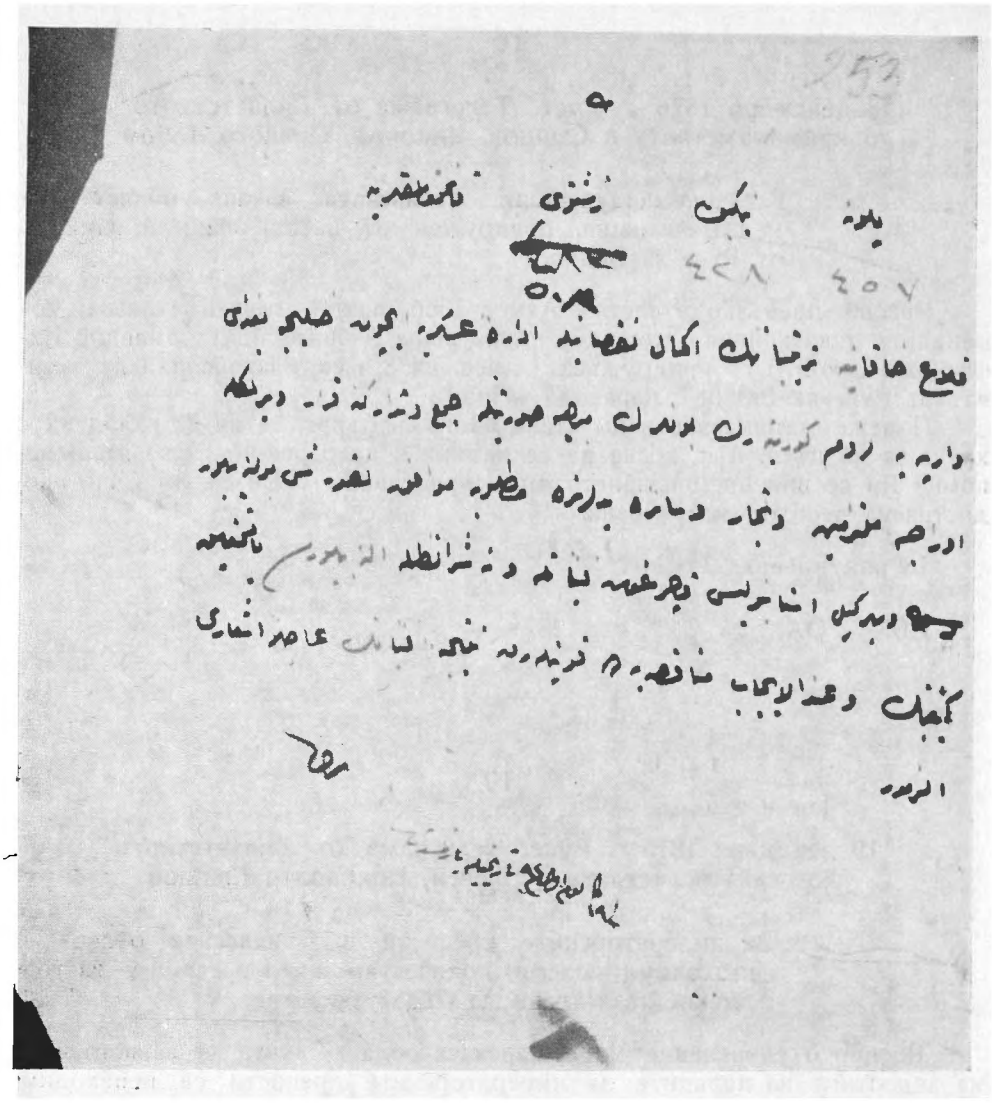

Док. 17

търговци и други какви количества имат от храните, които се искат, както и при какви условия и цени същите могат да бъдат закупени..

Налага се бързо да донесете по въпроса, както и за резултата от наддването, ако евентуално се наложи произвеждането на търгове.

[Валия] Ахмед

Предписано на 19 кянун-и-евел 1292 г.[1]

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 253

[1] Бележка под документа.

18

20 декември 1876 г.[1] Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин и Варна и до каймакамствата в Силистра, Шумен и Никопол

Нарядите от храни за императорските крепости да не бъдат накърнявани. Недостигащите храни за крепостите да бъдат доставяни чрез закупуване.

Извлечение от телеграмата под № 283

За прехраната на императорските войски, които ще бъдат настанени по местата, където се налага, са необходими големи количества храни. За доставянето им отвън бяха поискани за Вилаетството 9—10 милиона гроша в каймета.

В отговор на предишното ни донесение пристигна съобщение от високото Министерство на финансите, съгласно с телеграмата на което — и за която е реч по-горе — трябва да бъде извършено нужното, като се внимава много да не бъдат накърнени нарядите, определени за императорските крепости.

Що се отнася до недостига от храни по нарядите за крепостите, то трябва да се действува съгласно с предишните телеграми, като същите наряди бъдат попълнени чрез закупуване.

Горното Ви се напомня по повод на съобщението на вилаетското счетоводство.

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 256

19

[Декември][2] 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Шумен, Ески Джумая, Разград, Свищов, Плевен, Никопол и Тутракан

Да се проучи какъв е броят на войниците, които нямат памуклийки.

Въпреки че са доставени повече от 30 000 памуклийки, получени са сведения, че някои от дружините, които пристигат напоследък, нямат такива дрехи. Ето защо трябва да се намери изход от това затруднение.

---

[1] Липсва дата в края на документа.

[2] Телеграмата не е датирана. По съдържание обаче тя се намира във връзка с предходните, засягащи въпросите за снабдяването на мобилизираните и концентрацнята им.. Поради тази причина по дата я поставяме след тях.

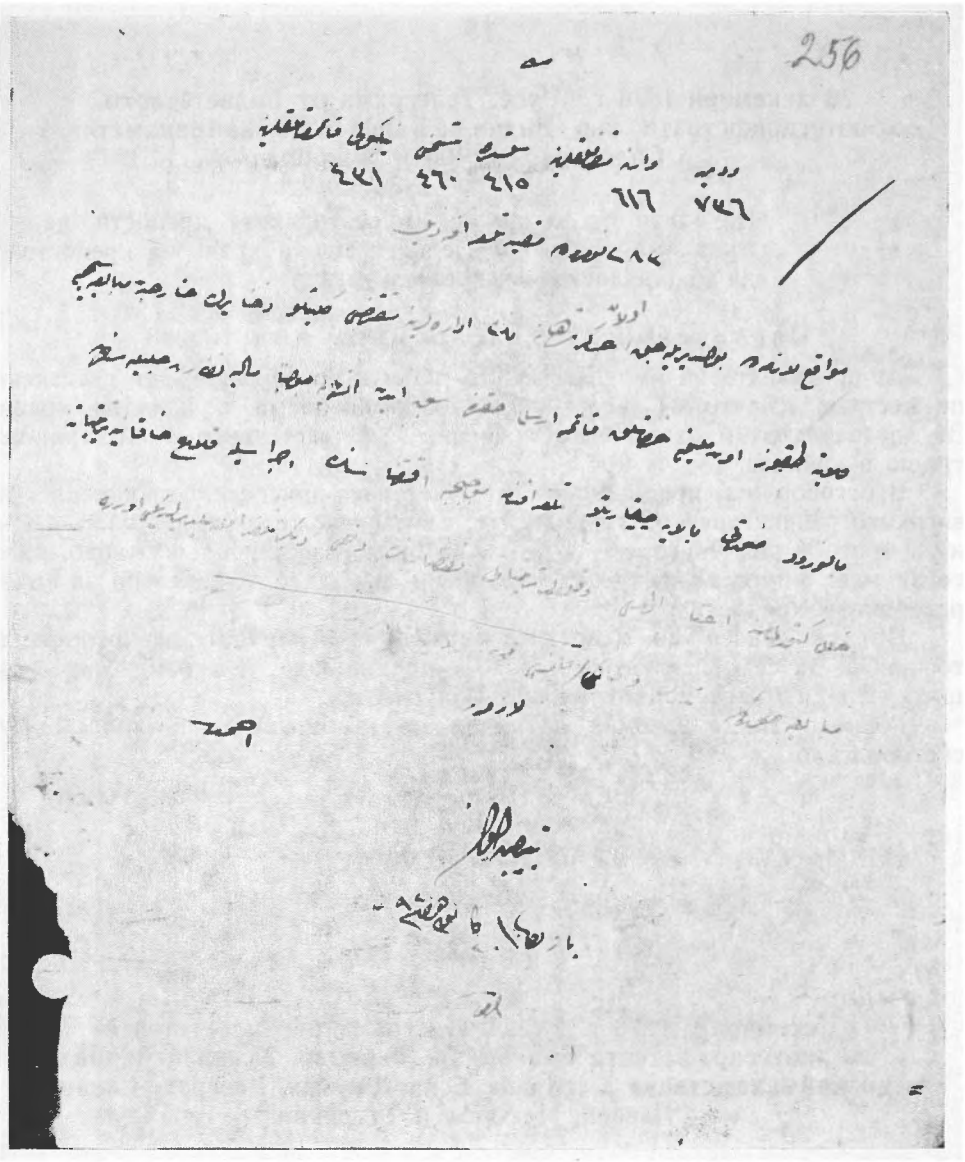

Док. 18

С оглед да бъде постигнато необходимото, спешно проучете от коменданта и офицерите какъв е броят на войниците при Вас и колко души от тях са без памуклийки.

По нареждане на високото Вилаетство.

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 23 I, стр. 296

20

20 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до мютесарифствата във Видин, Варна, Тулча и Търново и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Свищов, Разград, Плевен, Никопол, Ески Джумая и Тутракан

Да бъдат пласирани изпратените лотарийни билети. Приходът от тях ще се използува за подпомагане на войската, която се намира в окаяно положение.

Крайно нужно е лотарийните билети за подпомагане на войската, които по-рано Ви бяха изпратени, час по-скоро да бъдат продадени между патриотичните и добродетелни хора. Настоятелно се умолявате събраната от продажбата на билетите сума незабавно да бъде отчетена. Това се налага, защото в Русе, Силистра и други места са пристигнали голям брой императорски войски, които се намират в крайна нужда от ватенки, бельо, чорапи, ръкавици и др.

В това отношение те се намират в окаяно положение.

Ето защо в случая се очаква от Вас специално да проявите големи добродетели.

Предстоящо е да Ви бъдат изпратени пристигналите от Цариград билети от по 10 и 20 гроша.

Доставянето на тези билети вероятно ще забави пласирането на вилаетските билети.

Ето защо уместно ще бъде и се налага те да бъдат продадени много бързо.

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 254

21

22 декември 1876 г.[2] Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна, Търново и Тулча и до каймакамствата в Шумен, Разград, Ески Джумая, Никопол, Плевен, Свищов, Силистра и Тутракан

По заповед на Общото дунавско командуване от Дунавския вилает ще бъдат закупени 3000 товарни коня. Посочен е редът, по който ще бъде извършено закупуването. Във вилаета има 2400 села и 33 града.

Дата: 22 кянун-и-евел 1292 г. Извлечение от обширната телеграма на пашата-мушир

Общото дунавско командуване е благоволило да заповяда доставянето на 3000 товарни коня чрез закупуването им от Дунавския вилает [наредено] чрез споменатата по-горе телеграма. Пред вид на това, че в

[1] Липсва подпис.

[2] Липсва дата в края на документа.

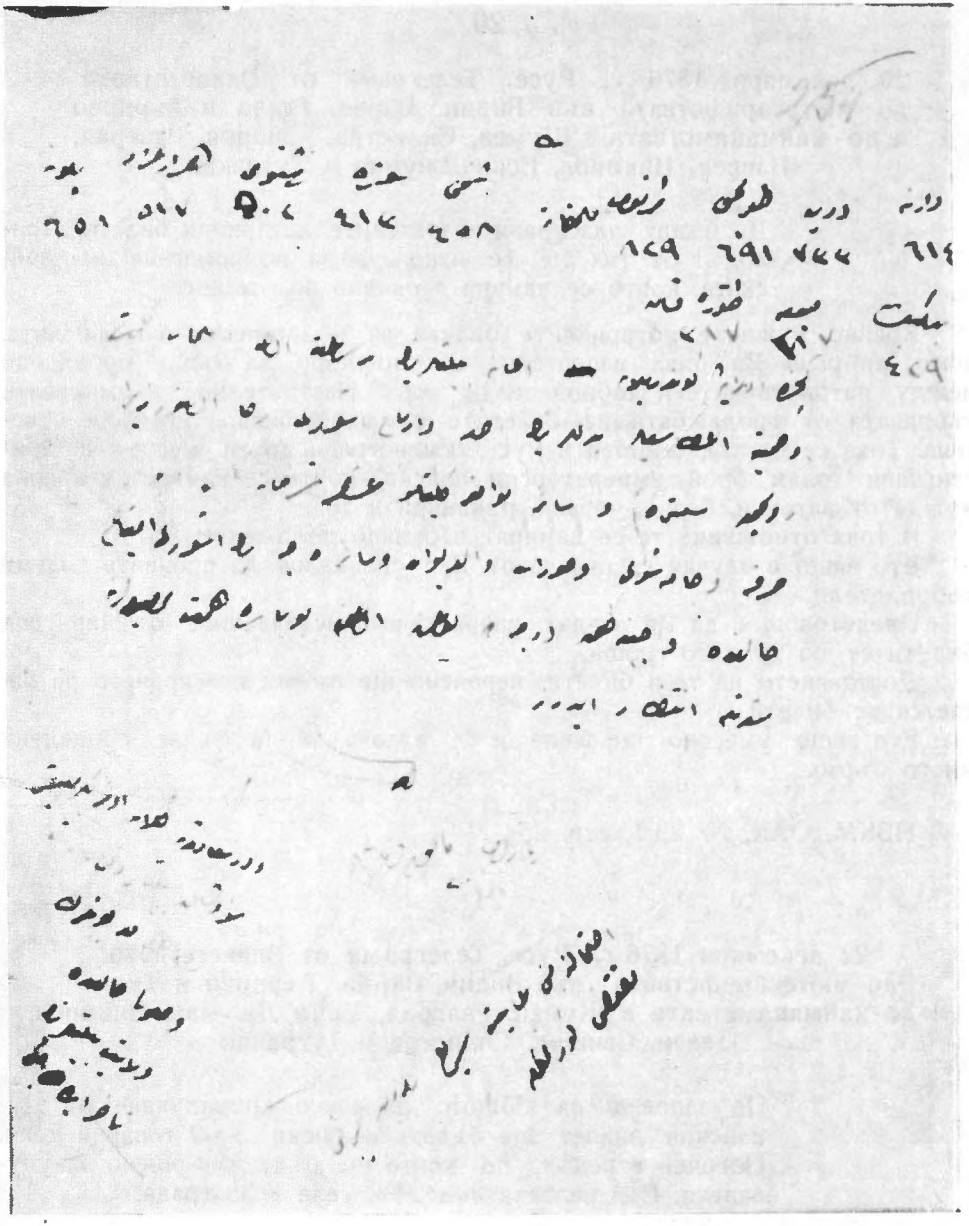

Док. 20

съгласие с изискванията на сегашното време изплащането на сумата, необходима за закупуването на конете, която ще възлезе на 5—6000 кисета, и то в брой, ще бъде много трудно изпълнено, то следва да се помисли как да бъде превъзмогнато това затруднение.

На територията на вилаета има 2400 села и 33 града.

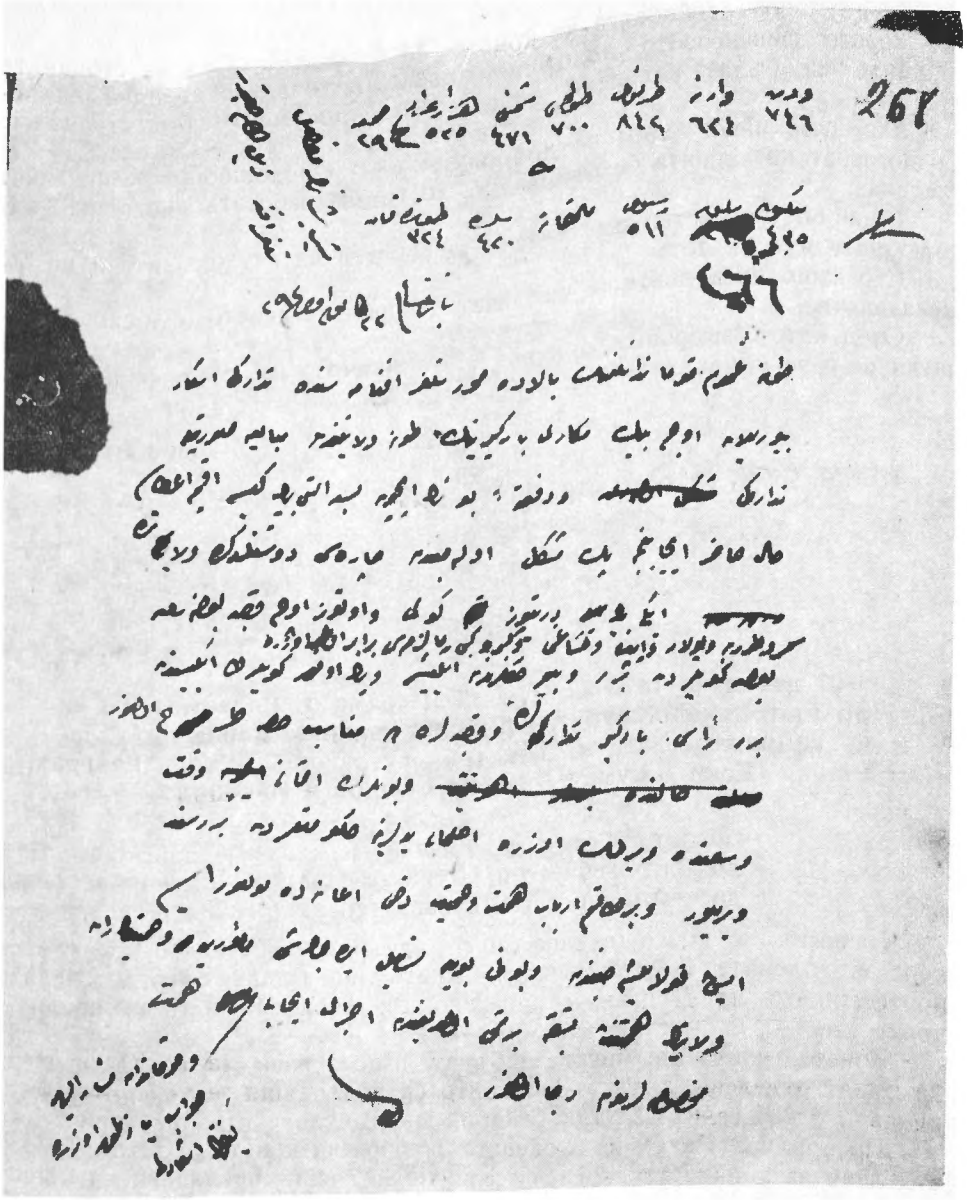

Док. 21

Заедно със съответната амуниция, като самари, зобни торби, юзди, въжета, чесала и др., от гореспоменатите села могат да бъдат доставени по един кон, от по-големите села — по два коня и от най-малките села — от две села по един кон.

От градовете пък могат да бъдат доставени коне с подходящо разхвърляне на дялове.

За да може стойността на конете да бъде изплатена на стопаните им, когато финансовото положение позволи това, ще следва на последните да бъдат издадени оправдателни документи [от страна на властите].

Ако пък някои хора — доброжелатели и родолюбци — пожелаят да помогнат на акцията безвъзмездно, то тогава работата много ще бъде улеснена.

Това обстоятелство ще улесни дейността на служителите и на родолюбците във вилаета.

Ето защо последните се умоляват да проявят своето особено доброжелателство.

След като извършите нужното, отговорете на въпроса на споменатия по-горе командуващ.

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 268

22

27 декември 1876 г.[1] Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Силистра, Тутракан, Шумен, Разград, Ески Джумая, Плевен, Свищов и Никопол

Предстои съсредоточаване на големи войскови части по протежението на Дунава. Дават се указания за начина, по който ще става набавянето на товарни и ездови коне.

Начинът, по който следва да се извърши набавянето на товарни коне за големите войскови части, които ще бъдат съсредоточени по протежението на Дунава, с окръжно Ви беше препоръчан преди няколко дни.

Конете, които ще могат да бъдат използувани за езда, ще следва да бъдат отделени, а пък тези, които са подходящи за товар, ще бъдат събрани с набавените за тях самари, юзди, чулове и зобни торби.

Препоръчва Ви се да донесете за броя на конете, които ще бъдат отделени за конницата с оглед същите да бъдат предадени на конните части по местоустановяването им.

След набавянето на конете, за да бъдете уведомени къде трябва да бъдат изпратени, допълнително Ви се напомня, че най-напред сведения следва да дадете тук.

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 275

[1] Липсва дата в края на документа.

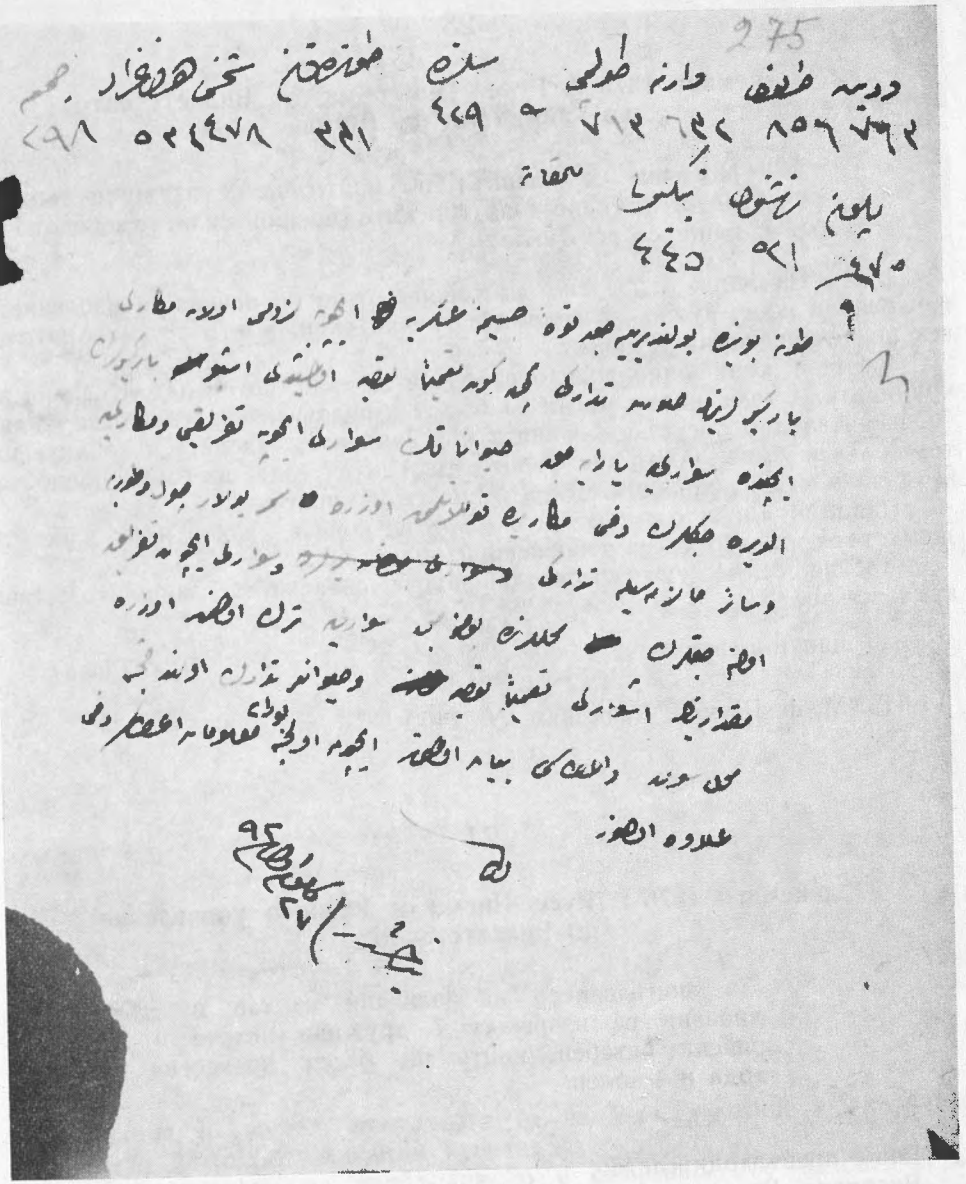

Док. 22

23

27 декември 1876 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Шумен

Посочва се начинът, по който ще се извърши събирането на конете за турските военни сили, съсредоточаващи се по Дунава.

Вчера Ви беше отправено напомняне относно начина за набавянето на товарни коне, нужни за големите военни сили, които се съсредоточават по течението на Дунава.

От тези коне ония, които са годни за езда, ще бъдат отделени за конницата, а тези, които могат да бъдат използувани за товар, да бъдат набавени заедно със съоръженията им: самарите, чуловете и зобните им торби. Тези коне, които ще бъдат отделени за езда, да бъдат предоставени по места на конниците, които ще се намират там.

Напомня Ви се да съобщите броя на конете, както и да донесете за мястото, където те са отправени и предадени.

Добавя се, че тук трябва да дадете сведенията, за които става дума по-горе.

27 кянун-и-евел 1292 г. Рифат

НБКМ, ф. Шумен. Каймакам, № 2460

24

27 декември 1876 г. Русе. Писмо от Речното управление до Вилаетството

За попълването на наличния състав на Видинската дивизия се изпращат 7 дружини пехота и 2 артилерийски батареи, които ще бъдат пренесени с 3 парахода и 1 шлеп.

№ 97

Ваше превъзходителство,

Високото Ви вилаетско предписание под № 272 от 23 зилхидже беше получено. По заповед на Маршалството към наличния състав на Видинската дивизия за попълване се изпращат 7 дружини пехота и 2 артилерийски батареи, които въз основа на високото нареждане на Вилаетството следва да се постараем последователно да бъдат пренесени, което несъмнено подлежи на изпълнение.

Следователно, след като са налице 2 парахода и 1 шлеп, пригодени за военен транспорт, а освен това днес или утре се очаква да пристигне от Видин в Русе параходът „Хайредин“, тогава с тези 4 съда, а именно

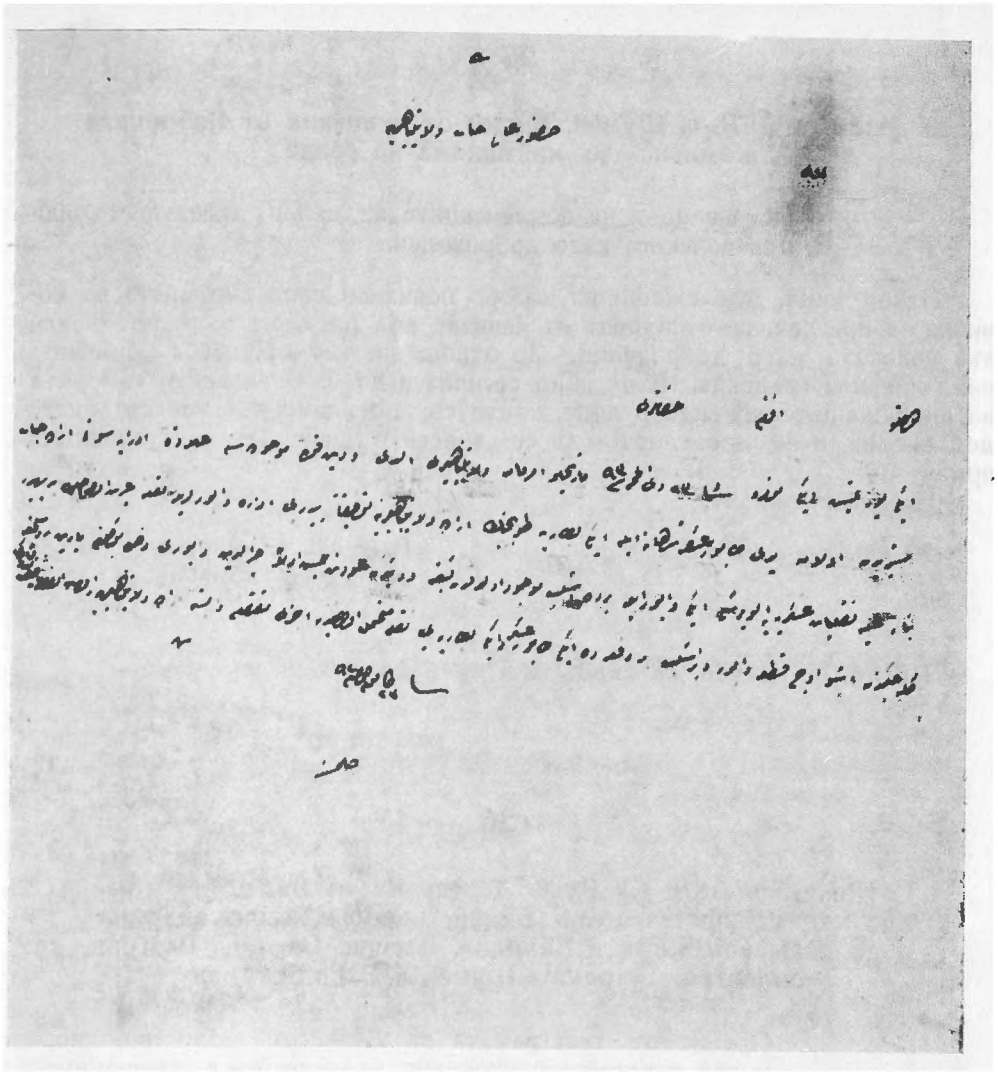

Док. 24

3 парахода и 1 шлеп, предполага се, че 2-те дружини и 2-те батареи ще могат да бъдат превозени наведнъж.

Извършването на необходимото е свързано със заповед-ферман, правото на който принадлежи на Вашата висока валийска особа.

27 кянун-и-евел 1292 г.

Ваш слуга
Делавер (печат)

НБКМ, ОАК, № 23/1

25

29 декември 1876 г. Шумен. Писмо от чиновник от Наборната комисия до каймакама на града

Иска списък на подлежащите на набор лица, постъпили във войската като доброволци.

Някои лица, подлежащи на набор, повикани пред скромната ни комисия за преглед, се отскубват от явяване под предлог, че са постъпили във войската като доброволци. По отношение на същите в комисията няма никакви сведения. Ето защо се налага да бъде изискан списъкът на подлежащите на набор лица, които са постъпили във войската като доброволци, и за последното да се донесе в [щаба на] действуващата армия.

На разпореждане.

29 кянун-и-евел 1292 г.

Ваш слуга, чиновник при Наборната комисия,
Мехмед

НБКМ, ф. Шумен, № 2533

26

[Декември 1876 г.][1] Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Никопол, Плевен, Свищов, Разград, Силистра, Тутракан, Шумен и Ески Джумая

Препис от телеграмата на Великото везирство, според която християни-бунтовници, прикачвайки си турски имена, се отдават на вредителство и бунтарство. Чужденците остават с впечатление, че бунтовниците са турци. Дават се нареждания за бързото им залавяне и ликвидиране.

Бунтовници от християните са си прикачили имена на мохамедани и от близко време насам са се отдали на вредителство и бунтарство.

На подобни събития от страна на чужденците се гледа като на нещо действително, т. е. че споменатите бунтовници са мохамедани.

---

[1] В телеграмата не е нанесена нито датата, нито годината. Това се дължи вероятно на бързината, с която при военновременната обстановка са били принудени да работят служителите по телеграфните съобщения. Констатации за подобни пропуски се намират отразени и в други документи на правителствената кореспонденция. Отнасяме документа към края на декември 1876 г., когато властта наред с военните приготовления е вземала мерки срещу всяка евентуална проява на съпротива от страна на българското население.

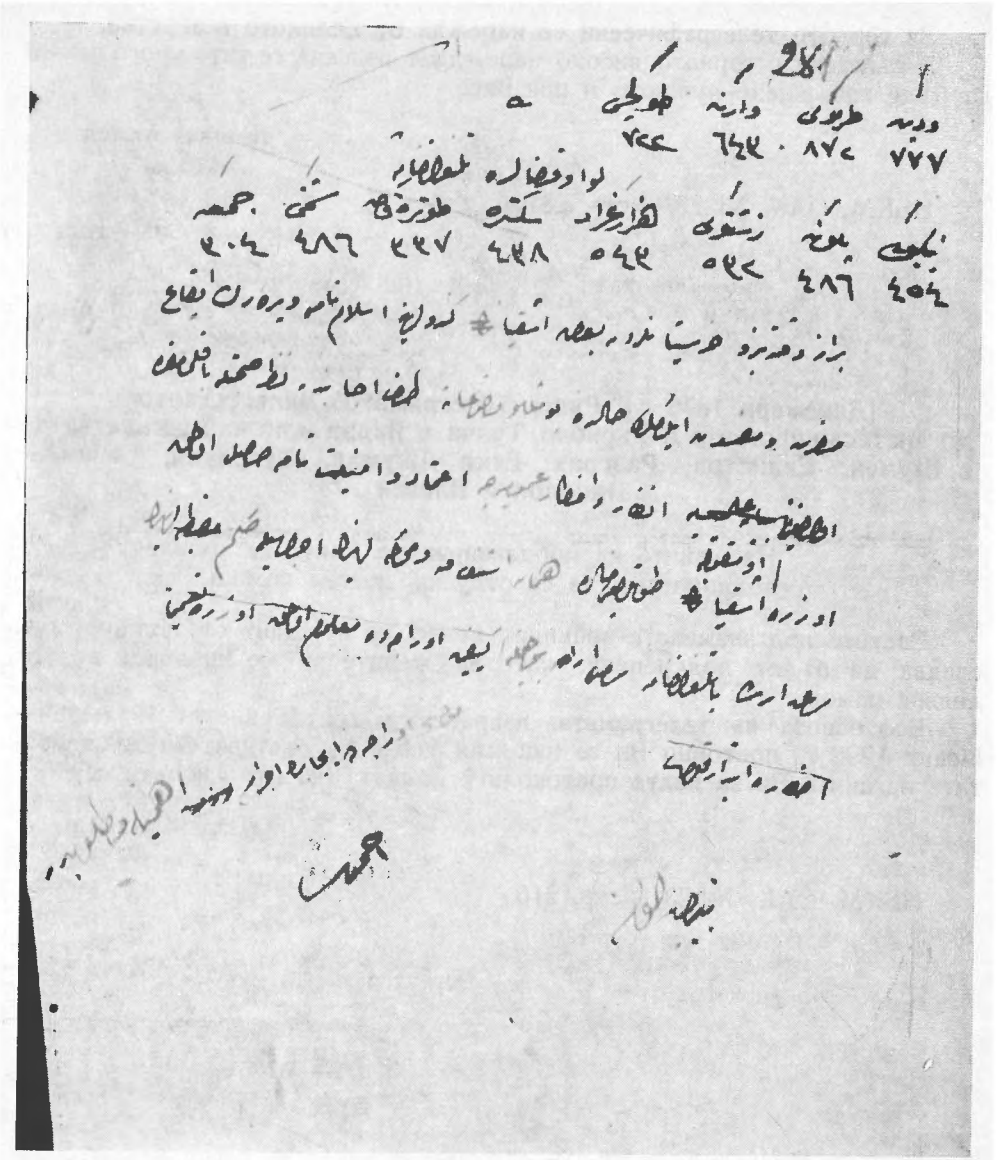

Док. 26

Ето защо, за да се създаде сред обществото пълно доверие и сигурност, щом споменатите бунтовници бъдат заловени, незабавно да бъдат подведени под следствие и съд, като спрямо тях постановените присъди бързо бъдат изпратени в Цариград за потвърждение.

За горното телеграфически се нарежда от Великото везирство.

В съгласие с горното високо нареждане изисква се като много важно да бъде извършено нужното и при Вас.

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК. № 23/1, стр. 281

27

[Декември 1876 г.][1] Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата в Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Разград, Ески Джумая, Тутракан, Свищов, Никопол и Плевен

На жените на мобилизираните, които се нуждаят от подпомагане, да се отпуска дневна помощ.

Взетите под знамената войници, които се нуждаят от подпомагане, следва да бъдат подкрепени, като на жените им се предвиди и дава дневна помощ.

Въз основа на телеграмата, изпратена в допълнение от 19 тешрини-сани 1292 г., повторно Ви се напомня бързо да съставите и да изпратите исканите Ви за целта протоколи с имената [на нуждаещите се].

[Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 23/1, стр. 216

[1] Документът не е датиран. При подреждането му взехме пред вид датата на искането за изпращането на протоколите с имената на нуждаещите се, предявено на 19 декември 1876 г., както и мероприятията от социално естество, които властта осъществявала наред с провежданата обща мобилизация през същото време.

1877

28

19 януари 1877 г. Русе. Телеграма от валията до каймакама на Силистра

Черкезите и абазите, запасните и опълченските чинове, както и новобранците, изтеглили жребие за военна служба, да бъдат изпратени в Русе.

Преди известно време Ви беше съобщено да вземете нужните мерки за последователно изпращане тук на помощните черкезки войници, а на тамошния дружинен командир, майор Селим ефенди — да излъчи за казата една група войници в нужния й брой.

Пред вид на това, че до този момент от Ваша страна нищо не е направено по отношение на изложеното, тази задача остана безрезултатна. Ето защо, като бъдат отделени домочадията им, колкото черкези и абази има при Вас, които отклоняват идването си, заедно с жените им да бъдат изпратени тук.

Освен това запасните и опълченските чинове, както и новобранците, изтеглили жребие, последователно също да бъдат изпращани тук, като поотделно се донася за техния брой.

Горното се изисква от Вас.

19 кянун-и-сани 1292 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Тутракан, № 65

29

26 януари 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Мачинското каймакамство

Препраща две телеграми — на Великото везирство до Дунавското вилаетство и на Дунавското вилаетство до Тулчанското мютесарифство. Според първата телеграма турското население пожелало да бъде въоръжено с пушки система „Хенри Мартин". Дават се указания за прикриване на въоръжаването, за да не бъдат предизвикани вълнения сред християните.

[Препис от телеграмата на Великото везирство] до Дунавското вилаетство

Както на много [други] места, така и при Вас населението е пожелало да бъде снабдено срещу заплащане с пушки [система] „Хенри Мартин". Това се вижда от последователните донесения от Вашата висока страна. Действително това желание на населението е израз на неговите чувства на родолюбие и патриотизъм, което заслужава похвала. Обаче в случая онова, което най-много вдъхва колебание, е обстоятелството, че на снабдяването с пушки може да се погледне от външния свят като на намерение да бъде въоръжено мохамеданското население. Това нещо пък трябва да се обмисли задълбочено, защото враговете ще го използуват за даване възможност на християните [в страната] да злоупотребяват с него.

За да не бъде допуснато подобно нещо, исканите пушки под предлог, че ще бъдат давани на мустахфъзките войници, да се доставят и поставят на хранение в депата, като за случая се разпространи мълва за тази цел.

Споменатите пушки се доставят всяка една с по 300 до 500 патрона. Цената [общо] на патроните е 2 и половина английски жълтици, или общо 6 османски лири [заедно с пушката].

Ако от страна на населението има желаещи да дадат такива суми, тогава поверително ще следва да бъде уговорено със съответните лица относно събирането на сумите и за броя на необходимите пушки, като за решенията, които ще бъдат взети за случая, да се донесе тук.

Във всички случаи ще следва да не се изпуска пред вид задълбоченото обмисляне на нещата, за да не се дава възможност на чужденците и другите зложелатели на държавата да възразяват.

[Телеграма на Дунавското вилаетство] до Тулчанското мютесарифство

Изпраща Ви се препис-извлечение от високата телеграма на Великото везирство, която имахме високата чест да получим, отнасяща се до пушките „Хенри Мартин". Ако и при Вас има желаещи от населението да им се доставят такива пушки, то тогава тайно да се уговори между местните първенци и се разпространи мълвата, че пушките ще бъдат

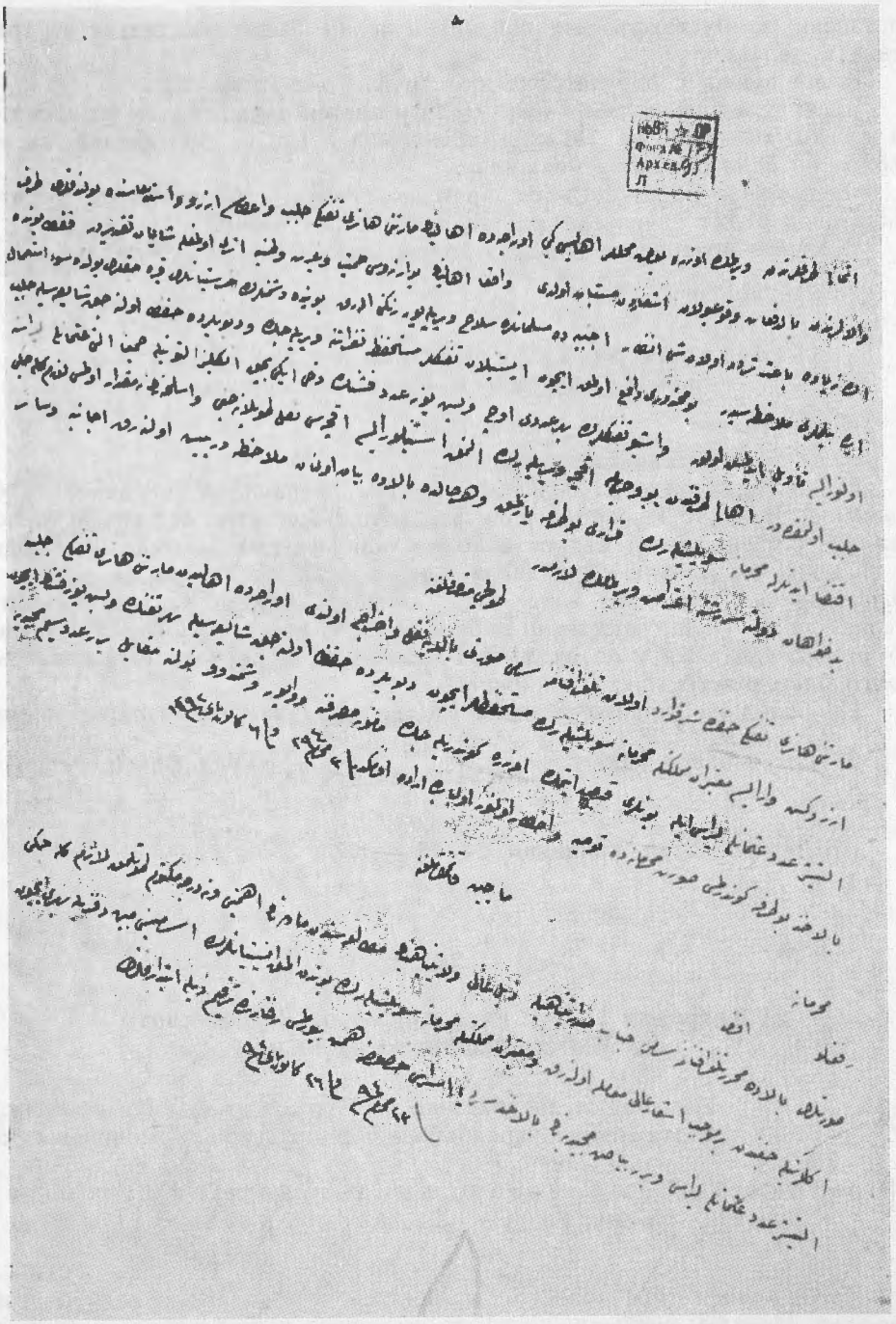

Док. 29

доставени за мустахфъзките войници и че ще бъдат поставени на хранение в депата.

Всяка пушка с 500 патрона ще струва 6 османски лири.

За получаване на сумите ще бъде изпратен служител, за разноските на когото, а именно за параход, железница и навло, ще следва да се събира по една сребърна меджидия.

Препоръчва Ви се и Ви се напомня, че след събирането на сумите същите да бъдат изпратени тук по поверителен начин.

В случая правото на нареждане принадлежи на Вас, господине.

26 кянун-и-сани 1292 г.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство]
до Мачинското каймакамство

Поверително

Ваше достойнство господине,

От съдържанието на описаните по-горе преписи от високите телеграми на Великото везирство и на високото Вилаетство се разбира колко важен е разглежданият въпрос и колко тайно следва да бъде приложен. В съгласие с високите нареждания следва поверително да се говори с първенците на града Ви, като бъде съставен списък на лицата, които желаят да им бъдат доставени пушки, като от всеки един бъдат събрани по 6 османски лири и по една бяла меджидия, за бързото изпращане на които благоволете да се постараете.

По повод на горното изпраща Ви се, господине, настоящото писмо.

26 кянун-и-сани 1292 г. Мехмед Али (печат)

НБКМ, ф. Мачин. Каймакам, № 95

30

21 февруари 1877 г. Русе. Писмо от Вилаетството до Мютесарифството на Видин

Изпраща се предписание на Главното командуване на турската армия и наредбата за формирането на помощни войски.

[Предписание на Главното командуване на турската армия] до високото Дунавско вилаетство

[Препис]

Като манифестира своето мъжествено родолюбие при отстояване на [своите] свещени права за запазване и защита на държавата ни, населението от обширната Отоманска империя с всички сили се надпреварва на дело да я подпомогне и във военно отношение. Пред вид

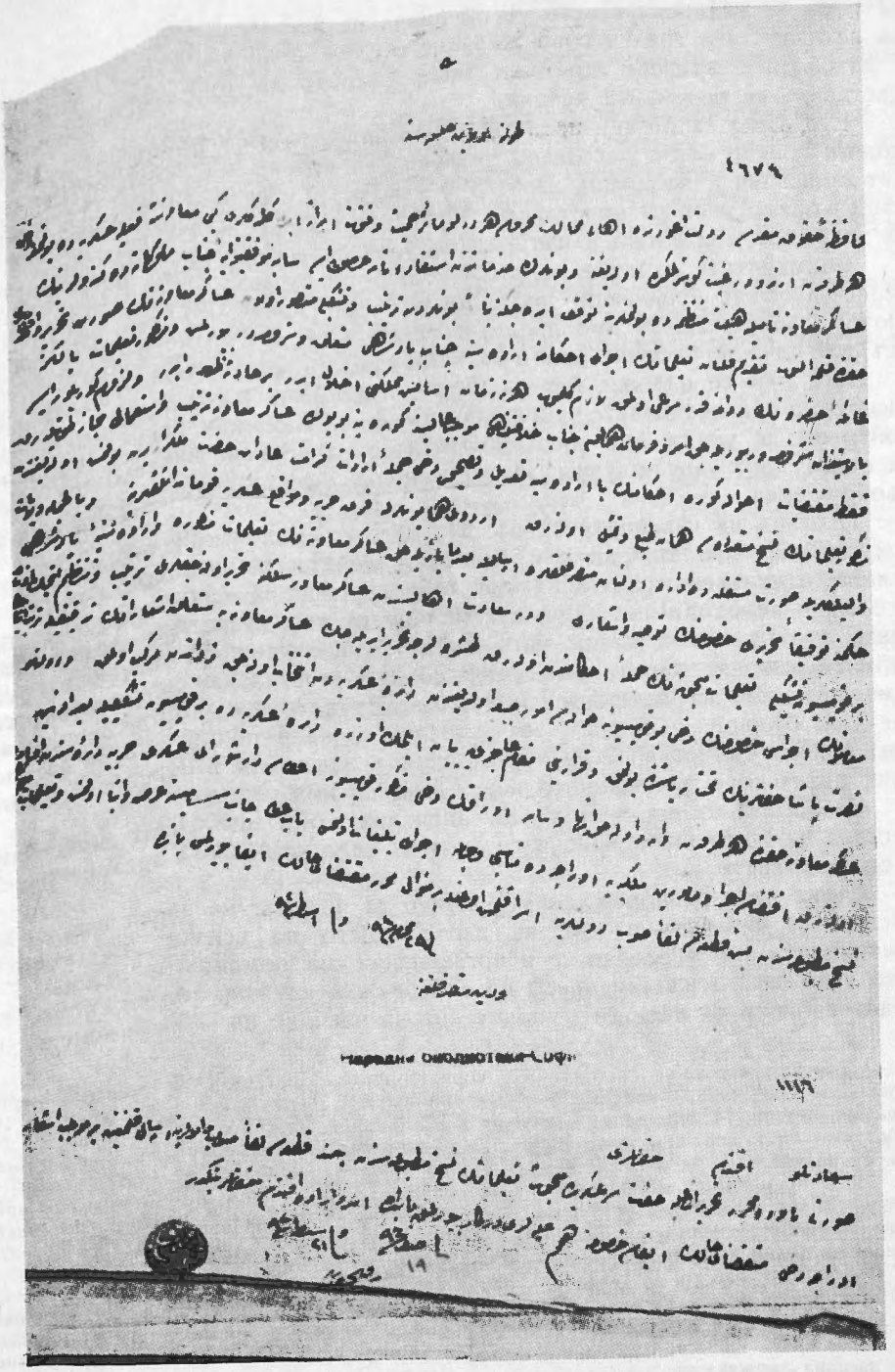

Док. 30

на това, че надпреварването се проявява от всички страни, и за да може да се използува това негово желание в служба на държавата, възприето е да бъдат създадени помощни войски, които да бъдат предадени към съставите на редовните войски.[1]

Ето защо за организирането и формирането на тези проектирани помощни войски беше съставено указание за начина, по който те ще бъдат записвани и набирани, изразен в наредбата, която Ви се поднася. За наша голяма чест тя пристигна с височайшето нареждане на императора, за да бъдат приведени в изпълнение указаните в нея разпореждания.

Споменатата наредба не следва да бъде считана, че има предназначение [да бъде прилагана] само докато трае времето, каквото е настоящото, а, напротив, тя има предназначение за всяко време, когато би настъпило някакво събитие, което нарушава реда и спокойствието на страната.

Ако пък се наложи, без да бъде изисквано разрешение, ще бъде възможно организирането и използуването на помощни войски по начина, който ще се укаже във височайшата заповед-ферман, каквато ще имаме високата чест да получим за изпълнение, съгласувана с височайшите съображения.

С оглед на изискванията на настоящото положение обаче след някои справедливи поправки в разпорежданията на наредбата в нея са включени неизменните и обичайни доброжелания на особата на владетеля. Ето защо необходимият брой екземпляри от тази наредба следва незабавно да бъдат отпечатани, като бъдат разпратени по войсковите групи, бойните дивизии, гарнизонните военни комендантства и на всички вилаетства, заместничества на вилаетства и мютесарифства със самостоятелно управление. В бъдеще се препоръчва записването на помощни войски да бъде извършвано съобразно с разпорежданията, залегнали в наредбата, създадени съгласно с височайшето нареждане на императора.

За лицата от населението на Цариград, които ще бъдат записвани в състава на помощните войски, се създава една комисия за организирането и подреждането им.

Съгласно с разпорежданията, които са предмет на наредбата, на комисията се възлага начинът на изпълнението на всички донесения от провинцията за проверяване и организация на помощните войски. Тъй като това засяга изпълнението на една важна служба, лицата, които ще бъдат избрани от военното управление за членове на тази комисия, ще

---

[1] Турската войска се състояла от 7 корпуса низами, организирани в пехотни, артилерийски и кавалерийски полкове, 2 инженерни полка и 7 роти сапьори, или общо от 187 батальона пехота, 145 ескадрона кавалерия и 105 батареи. Заедно с тях действували и башибозуците от т. нар. нередовна войска. Те обаче отбягвали контрола на военните власти и не се подчинявали на техните наредби.

През време на Освободителната война башибозушки групи действували от Черно море до Видин и от Дунав до Балкана. Те били истинско бедствие не само за българския народ, но често пречели и на редовната турска армия, като нападали и ограбвали обозите, пренасящи храни за нейното продоволствие.

Помощните войски, за които ни говори документът, съставяли втората по големина част от турската армия. Те били комплектувани от мустахфъзи, лица над 40-годишна възраст, преминали през другите две категории военна служба — низамската и редифската.

През време на Освободителната война турската войска била подпомогната от Египет като васална държава на Турция. Египет участвувал във войната с 15 табора пехота, кавалерия и артилерия. В качествено отношение египетската войска превъзхождала турската. Нейният офицерски кадър се състоял от чужденци.

бъдат председателствувани от Негово високо превъзходителство Нусрет паша.

Решенията на комисията ще бъдат съобщавани на моята скромна служба.

Впоследствие всички донесения и преписки, които ще пристигнат от различни краища на провинцията, ще бъдат представяни на същата комисия. Горното Ви се съобщава от службата Висш военен съвет.

За да бъде направено необходимото пред съответните граждански власти и при Вас и за да бъде надлежно оповестено, било Ви е съобщено от Високата порта.

Приложени изпращат се на Ваше високо превъзходителство 5 напечатани екземпляра от споменатата наредба. Умолявате се да благоволите и да наредите необходимото по изпълнението на последователно описаното по-горе.

1 шубат 1292 г.

[Писмо от Вилаетството] до Видинското мютесарифство

Приложени изпращат Ви се няколко напечатани екземпляра от наредбата, за която става дума по-горе в предписанието на Общото главно командуване, препис от което също Ви се изпраща.

В съгласие с предписанието за извършване на необходимото и при Вас благоволете да се погрижите за изпълнението му, нареждане и заповед за което принадлежи на Ваше превъзходителство, господине.

21 шубат 1292 г. [Валия] Мехмед Садък (печат)

НБКМ, ОАК, № 1/17

31

Наредба за помощните войски

Като вижда днешното положение на държавата и отечеството ни, както и злочестите причини, които са предизвикали това положение, населението, обединено под покровителството на Негово величество владетеля, полага и отстоява материално и лично всички старания за запазване правата на държавата и отечеството, които са видими и известни на всекиго. Надпреварата, с която то делово проявява и изтъква желанието си да изпълнява свещената военна служба, е счетена като повече от достойна. Ето защо, за да се постигне това, налага се да бъдат включени и помощните войски в групата на редовните, за което се прибягна до създаването на означената по-долу наредба.

Когато с благоволението на всевишния настоящата грижа (войната) бъде благополучно премахната, разрешава се повикването на служба спо-

دولت ووطنك سائ حافظ ربنی وآنی داعی اولان اسباب والغراض مشاهده ایدن اهالیك بتوفیق تعالی - سایهٔ خواکتوایهٔ حضرت ملوکانه ده محافظهٔ حقوق وطن ودولت اقویه مدعالرینه ابراز ایلدکاری سعی واقدامات هر کسجه معلوم ومشهود اولدیغی کبی خدمت مقدسهٔ عسکریه یه فعلا کوسترمکاری رغبت وارطوردقی زوج واسعه لایق کورمکش اولدیغندن ورودعساکر معاونه نك جیش منظمه ده بولنمارینه حاصل اولهجقندن بونکا بیوندیرده کی تعلیمات قلم انحذر نکاته مباشرت بناطقه تعلق تبصر حسن انطباعه موخصت ویرلمکلرینه کوره حلب ایله اولوقه دکین استخدام ایلمك اوزره ترتیب ایدیله جك سواری ویاده عساکر معاونه نك صورت تحریر وادارهٔ طریقه استخدام طریقی مبین تعلیمات جدیده در

روجهی مادهٔ عساکر معاونه» مذکوره قرعه وردیف ومستحفظه افرادینك خبری افرادهایدن مرتب اولهجقدر عساکر مذکورهنك کاه سی مواقع حربیه یه سوقی اولنوب سیکنه یولندقاری اردو ویاغرقه قوماندهلرینك امر وترتیبنه کوره استخدام قلنور

ایکنجی بند درسعادتده عساکر معاونه سلکنه داخل اولق ایزوسنده اولارك ضابطانی باب سرعسکریه تسلیم اولوندقده ضابطان مخصوصه مراجعت ایدوب هر بری اسمی وقاچ نفر تحریر ایدنجکن قید ایدیرمجك وبعده قوجیسوتجه احوالی بالتصدیق مأذونیت اعطا اولدیغی حالده عسکر تحریر یه باشلیوب یولارك عداری اوزرینه بر چیشر نفر زیاده سنه ودهاز یده واصل اولدقده طاقم طاقم قوجیسونه کوروب قوجیسونجه دخی اسم وکیفیتی وجهه مفوضه مخصوصه قید اولندقدن ولازمکلان تعلیمات اجرا قلندقدن عسکر موجود اولدیغی تماماً تجمعه دکین مساعد هوالرده بر کون تعلیم ایتمك اوزره کندولری قوجیسونجه اصلاح یولك مناسبتله کوره تخصیص اولنه جق قطعه یه دوام ایتمکله روسعاکر مذکوره نك هر قسمی ختام بولدقده دکین نظامات عسکریه التزده اولق اوزره استخدام اولنوب ختام بولدقده کندولریله رخصت ویریلهجکدر وفقط حین تحریرده دوره سعادتده بیراق کتمادیه موتاظره ملولاغمق کبی کلیتی اجراسی مخصوصدر

اوچنجی بند عساکر مذکوره نك پیاده سی نظامیه پیاده طابورلریله وسواریسی نظامیه سواری الایلریله توفیقاً ترتیب وضابطانك دخی پیاده وسواری الای وطابورلری ضابطانك قطعیةً کندو ایتلرندن ونکرار خدمت عسکریه یه استخدامه مقتضی مقتضاسجه دخی وبالاستعفا عسکردن اخراج اولنمش اولمقدن نصب ونعیین قلنور وافراد محفظه دن بکر وقطعه سلك عسکریه چاوشلق واونباشیلق خدمتلرنه یولنمش اولدقدن دخی عساکر معاونه یه ضابط نصبی جائز اولور وضابطانك حین استخدامده البسهٔ نفر تحریر ایدنلرك ملازم ویوزباشی تحریر ایدنلرك بوز باشی ومع ضابط بشیوز نفر تحریر ایدنلرك قول اغاسی ویکر نفر تحریر جمع ایدنلرك یکباشی نصب اولنمق امر ندن حق یوجاغلری یولور وضابطان منتخبه یه قوجیسون مذکورك نصدیقیله یوقله دن یوردقلری وخبر اعطا قلنور فقط اشبو ضابطلر قوماندانلرك رأیله درجه قابلیتلرینه کوره سوق واداره اولنمقله مأمور بسفرلرنده وسائر خدمات غیر حربیده استخدام اولنوب عساکر معاونه به اثنای حربیده نظامیه ورديف ضابطلری طرفندن قوماندهٔ اولنور

دوردنجی بند مادهٔ مرتبه ترتیب اولنه جق عساکر معاونه حکومت محلیه نك اهتمام معلومات ومساعدتی ایله ومجلس محلیه جه انتخاب اولنه جق ضابطلرك امر تحریر قلنه جق وسائر دخی کیفیلری دفاتر مخصوصه یه قید ایدیلهجك ویونلرندن درسعادت عساکر معاونه سی کبی طابور ویلوك هیئتده بولنه جق وضابطلری حفنده درسعادتجه تحریر اولنان عساکر معاونه ضابطانی مثلو معامله قلنه جقلرندن واخراجلرنه دخی محاکمه لرندن واقع اولنه جق اشعار اولوندقده قوجیسیون مذکورك تدقیق وتصدیقیله یوقله جه تنظیم اینه جکلری یولدن بر ویرلك اعیون بنه محلنه ویاکیده جکلری موقع قوماندانلقنه کوندیلرلهجه بناءً عليه

بشجی بند کرك درسعادتجه وعسکرلك طشرلرجه تحریر وترتیب اولنه جق پیاده وسواری عساکر معاونه دن الای وطابورلره انحاق اولنه جقلری طرف مریدن الیه واصطفه ولوازم عسکریه اعطا اولنور الای وطابورلره انحاق اولنجیوب طابور والای هیئتده استخدام اولنه جق پیاده وسواری عساکر معاونه نك الیه وسائرلری کاملاً عسکندو طرفندن تدارك اولنوب یالکز تفنك و پلاشه وسطره وچاریقلری طرف مریدن ویرلوب بوکیلرلو مواقع حربیه جه مجوریت کورینوراینه محافظهٔ صحراری ایچون طرف مریدن الیه دخی عطا قلنور سواری عساکر معاونه یارکیر وطاقم زینی کندولری تدارك ایدر

التنجی بند عساکر مرقومه نك کیفیه ودفتر یولك یوردصورتلری بلوك ضابطانك نزدنده حفظ اولنه جق وعمل مأمور یتلرینه وسوقلرنده موقع قوماندانلقنه طابورلرك موجودیتی مشعر کیفیه لی دفترینی ویرمجك وقوماندان هر زمان استر ایسه یوزباموره معرفتیله ویاالذات موجودیتی یوقلیه یتقدر بیدنجی بند عساکر مرقومه نك تحریر اولندقلری محلردن یوم حرکتلرینه اعتباراً مأمور اولهجقلری فرقه زه داخل اولهجه به دکین اثنای راحده بهر نفره عیناً وبالاولویه روزه رهم نان مرتبه اینه ویه بکرمشر پاره قاتق یاماسی و بلغور فرقه تکرمیه دیکنده یولندقلری مدته دخی نظامیه طابورلرینه ویه نه یولندقلرینه ویرلیه یلور ایسه یولنره دخی اویرلور ضابطانك دخی عینی نظامیه ضابطانی مثلو معامله ایدیلوب وخسته لری یاره لری دخی عساکر نظامیه خسته خانه لرنده مداوات ایدیلور

سکزنجی بند عساکر مرقومه یوسه تعیینلرینی موجودیتلرینه کوره یاد ضبطه اخذ ایدهجکلری مثلو هر ماهده نمایندده دخی اشبو مضابطی پر مضبطه یه ربط ایده جکلریله وساناری دخی سری فرشیه یدأ ویه ویرلهجکدر

طقوزنجی بند عساکر مذکوره وظائف انسانیه نك اك مقدسلرندن یولنان محافظهٔ وطن خدمتی ایفا ایچون صحت حینده لایق ومناسب اولان اوصاف واخلاقی ایله متصف اولاری واجبلرینه بدخوی وسر خوش وقار باز کبی اشخاص وعلی الخصوص قومانداندن تماسیه دوشمیه جك واختیاره نسبتی وشعاری وخوعه حسن حر پر موجب اولنجیی: اتحاد واتفاق امضاغیدن بر تلق واجرایه دعی بر بر بند حق اون برنجی بند محلین تعیین اولنه جق راحده ومأمور اولنه جق الاجنجاری اشبابی وجهاً من الوجوه کنه یتونت ایدهجکاری برلر وحر مضار یته اطلاع دست نه جیتاریق کی مقاربر رضای الهی حال وحرکنده بولنمه چتارد بروزك درحال شدیداً جزاسنی بیچی و بر خصوصلر لایحل الاخطار کل کندوزینه امر ونتیجه ونوصیه اولنه ضابط طرفندن و بر بلان اوامر ساعتنه اجرایه صرف همت یرصورتله نجو یزواخی اون ایکنجی بند وسلاح التزده بولندقاری مدتجه وجهه ونهایت اینك قاونتامه سنه توفیقاً دیوان حربی وحکم ضابطه لری تنظیم او اجرا اولنور

اون اوچنجی بند اعظم کار خیاعت غیرتلر بنه کوره سی اقتب مخالفه اولهجق و بروج بیتیم مخفر تلر مکر دنی ایزد یدکار افتخار و فا اون دردنجی بند کندولریله وشهید اولنه جق حقنده مقرر اولان تخصیص اولنه جق

ред нуждата, както и докато трае сегашното положение, на помощни войски, които да бъдат сформирани в конни и пехотни части.

Тази нова наредба указва начина за записването, управлението и службата в споменатите помощни войски.

Параграф първи. Помощните войски ще бъдат сформирани и събрани от населението, извън войските по призив, а именно новобранци, запасни и тези от трета категория. Всички споменати помощни войски ще бъдат изпращани на фронта и ще бъдат настанявани на служба под командата на командирите на отделните армии и дивизии, към които те ще бъдат придадени.

Параграф втори. Желаещите офицери да постъпят в групите на помощните войски в Цариград следва да се обърнат към комисията, създадена специално за целта при Общото главно командуване. Всеки един от тях ще следва да регистрира пред комисията както името си, така и броя на войниците, които ще запише. Впоследствие, след като комисията събере сведения за кандидатите и ако даде разрешение, офицерът започва записването на войници. Броят на войниците следва да бъде [разпределен] на групи от 15 до 20 човека. Ако групата възлезе на повече, войниците следва да бъдат представени пред комисията групово, където в специален регистър се вписват действителните им имена и се образуват досиетата им.

След като бъде извършено необходимото проучване, до момента на общото им събиране същите запасни войници се подлагат при благоприятно време всеки ден на обучение, което ще продължи в казармите, определени от комисията по списък [съставен] от същата.

Всички части от споменатите войски ще бъдат поставени на служба съгласно с военните наредби, докато трае положението на война. Щом настъпи краят на споменатото положение, ще бъдат разпуснати. Забранява се по време на заминаването да се извършват манифестации със знамена из улиците на Цариград.

Параграф трети. Споменатите войскови пехотни части се придават към пехотните дружини на редовните войски, а конните — към конните полкове на същите войски. Офицерите им също така са придадени към пехотните дружинни офицери и към конните полкови офицери.

Тези, които са годни да служат военна служба и са пенсионирани или пък са били изключени от войската поради подаването на оставка, могат да бъдат назначавани [отново].

Допуска се също така да бъдат назначавани за офицери в споменатите войски ония от запасните, които през време на редовната си служба във войската са изпълнявали длъжността старшина или ефрейтор.

Офицери, които по време на набирането са записали по 50 войници, се назначават и придобиват званието лейтенант, а тези, които запишат 100 войници [получават] званието капитан.

Тези пък, които заедно с офицер запишат 500 войници, добиват званието кадрови капитан.

Онези, които запишат и съберат по 1000 войници, имат предимства при назначаването на майори.

Избраните офицери получават потвърдителни удостоверения, които им служат при проверка. Тези офицери обаче се поставят на служба с оглед на преценката на командирите им относно степента на способно-

стите им [проявени] било в административните служби или пък в други, извън бойната служба. През време на война помощните войски се командуват от действуващите и запасните офицери.

Параграф четвърти. Офицерите на помощните войски, които ще бъдат сформирани в провинцията, се избират с участието, знанието и помощта на местната административна власт и на местните съвети.

Записването на войниците ще се извършва със съдействието на избраните офицери, като имената и досиетата им бъдат записвани в специален регистър. Те също така, подобно на помощните войски в Цариград, ще се намират в дружинните и ротните групи. Относно офицерите им ще се постъпва подобно на записването, възприето в Цариград.

Удостоверенията на същите след проучване, утвърдени от комисията и подредени, ще им бъдат връчвани в родните им места по изпратени съобщения от комисията или пък ще бъдат изпращани чрез гарнизонните началници в местата, където кандидатите ще отидат.

Параграф пети. Както за пехотните и конните помощни войски, които ще бъдат записвани и организирани в Цариград, така и за тези в провинцията, които ще бъдат придавани към полковете и дружините, обличането, въоръжаването и снабдяването с други военни съоръжения ще бъде извършвано от държавата.

Помощните пък войници, пехотни и конни, които не бъдат придавани към съставите на полковете и дружините, а останат на административна служба към последните, сами си набавят облеклото и всичко друго с изключение на пушките, паласките, манерките и цървулите, които ще им бъдат давани от страна на държавата. На бойното поле, ако се наложи, на такива ще се дава и облекло от страна на държавата за опазване на здравето им.

Конните помощни войници сами си набавят коне и амуниции.

Параграф шести. Досиетата и списъците на въпросните войници в един препис се пазят от офицерите — ротните командири.

При пристигането им [на местоназначението] на началника на гарнизона се предава описен списък, който съдържа имената на явилите се в дружината. Последният, когато пожелае, лично или пък посредством даден служител може да проверява наличните в дружината лица.

Параграф седми. Споменатите войници, начиная от деня, когато са тръгнали от местата, където са записани, до момента на включването им в дивизиите по местоназначението им, през мирно време получават в натура или в равностойност по 300 грама хляб и порционни от по 20 пари дневно, съставляващи цената на сирене и подобни на него добавки.

Докато те се намират придадени към дивизиите, също така получават порционни, каквито получават редовните войници в дружините си.

На офицерите им също така се дава онова, което получават офицерите от редовните войски, като се третират еднакво с последните. Болните и ранените помощни войници се лекуват в болниците на редовните войски.

Параграф осми. Дневните и порционните пари на споменатите
ници с оглед на наличния им брой ще се получават с надлежни пр...
коли. В края на всеки месец тези протоколи ще бъдат свързвани с друг отделен протокол. Заплатите им също ще бъдат заплащани лично на тях от полевите ковчежничества.

Параграф девети. Едно от най-свещените задължения на помощните войници е да служат за защита на отечеството. За да изпълнят този свой дълг, те трябва да бъдат достойни с качествата си: да са морални; да няма между тях хора с лоши нрави, пияници и комарджии... (скъсано).

НБКМ, ОАК, № 1/17

32

7 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Софийският мютесариф иска да му бъдат изпратени от Берковица 400 коли за пренасяне на патрони от София за Видин. В донесение до мютесарифа на Видин каймакамът на Берковица съобщава, че от околията на града са предадени 700 коли по превоза на бойни снаряжения на войсковите дружини и че ангажирането на нови 400 коли ще лиши населението от възможност да бъдат засети пролетните посеви.

[Препис от телеграмата на софийския мютесариф]

За пренасянето на муниците и вещите на идващите от Ниш за София войскови дружини от Софийската каза са приготвени 1900 коли, които се намират в Цариброд, отстоящ на разстояние 12 часа път от София.

В момента, когато се изпълнява горното, от страна на военните [власти] бяха поискани 400 коли за пренасянето на патрони от София за Видин.

При сегашното положение изпращането на коли оттук до Берковица ще предизвика голямо погиване на коне.

Ето защо с оглед всеки ден да бъдат изпращани по 100 коли патрони от София до заставата „Торук", отстояща на 12 часа път, ще бъде уместно ежедневно да бъдат организирани от Берковица по 100 коли, които да поемат патроните от споменатия по-горе пункт, за да ги превозят по-нататък. Желателно е да съобщите има ли такива коли.

[Обяснение на каймакама на Берковица]

Според както ще благоволите да се осведомите от съдържанието на телеграмата на Софийското мютесарифство, за която става дума в по-горния препис, 700 коли от казата ни обслужват с пренасяне на муниции и вещи преминаващите през Чипровци войскови дружини.

От друга страна, настъпи сезонът на земеделието.

Ако бъдат изпратени от казата ни 400 коли, тогава тя ще бъде лишена от пролетните посеви.

Ето защо моля благоволението Ви споменатите 400 коли да бъдат приготвени от Врачанска каза и през нашия район да бъдат изпратени на мястото, за което се говори по-горе.

Каймакам на Берковица
Сезаи

7 март 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 5

33

8 март 1877 г. Враца. Телеграма от каймакама[1] до мютесарифа на Видин

Врачанска околия ще участвува с 400 коли за извозването на патрони от заставата „Дервент" до Видин.

Съгласно с високото Ви нареждане 400-те коли, които са необходими за пренасянето на патрони от заставата „Дервент" до Видин, изпращани от София, ще бъдат събрани в казата ни.

За да не бъде лишено населението от пролетната земеделска работа, колите, които ще бъдат приготвени и излъчени от 44 села, след това ще бъдат отправени за Берковската клисура, а оттам — за спомената застава.

За изпълнението на горното донасям, че бяха назначени няколко групи служители, които се изпращат из казата.

8 март 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 9

[1] Липсва подпис.

34

14 март 1877 г. Ниш. Телеграма от Косовското вилаетство[1] до мютесарифа на Видин

Заповед на Главното командуване, съгласно с която сформиращите се роти запасни чинове да се комплектуват от по 200 души.

Както се съобщава от страна на високото Главно командуване, според предишното решение се предвижда всяка рота запасни войници да се комплектува от по 200 човека, което се известява на всички места, включващи се в Румелия и в границите на Четвърта императорска армия.[2]

В очакване на заповед същите запасни войници с оглед на настъпилата нужда ще следва да бъдат повикани и снабдявани с оръжие.

По-рано беше наредено след медицински преглед отделените от всяка ротна група 200 човека да бъдат изпращани в ротните центрове на императорската войска. В очакване на допълнително нареждане същите запасни войници следва да бъдат настанявани на подходящи места, където да бъдат завършвани всички подготвителни работи, ако има такива за довършване.

Умолявате се и сме в очакване спешно да се погрижите да се съобщи за начина, по който следва да се извърши повикването на запасните войници при Вас.

14 март 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 92

35

15 март 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакамствата в Мачин, Хърсово и Меджидие

Заповед веднага и бързо да бъдат свикани под знамената отложените запасни чинове.

Съгласно с наскоро издадената заповед за незабавното мобилизиране на войниците-мустахфъзи, както и за изпращането им в окръжните бюра, благоволено е сега да се нареди за свикването и на онези, които по-рано са били прегледани и одобрени, но не са били мобилизирани.

Решено е колкото войници-мустахфъзи има там, съгласно със съответния им списък веднага и бързо да бъдат свикани и изпратени в цен-

[1] Липсва подпис.

[2] Според възприетото правило от турското командуване числото на хората в пехотните роти било 200, в батальоните 650, а в ескадроните и батареите — 100. Всяка батарея била съставена от 6 оръдия.

тровете на окръжните им ротни бюра. Понеже на същите ще бъдат дадени пушки и цървули от окръжията, то намиращото се налице оръжие да бъде прегледано и проверено със съдействието на командирите на местните редовни войскови части, като недостатъците му бъдат бързо отстранени.

Пушките да бъдат предадени на войниците в момента на заминаването им. Същите войници да не бъдат изпращани сами, а с тях да има офицери и полицаи, които да ги придружават.

Напомня Ви се по време на почивките на войниците да не бъдат допускани положения, които биха причинили каквито и да бъдат главоболия.

15 март 1293 г. Мехмед Али

НБКМ, ф. Мачин. Каймакам, № 98

36

15 март 1877 г. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Заповед за свикването и събирането на запасните чинове от Оряховската и Берковската рота в ротните им центрове.

След надлежния преглед на извършеното свикване и събиране на запасните роти, всяка съставена от по 200 човека, се налага същите запасни чинове да бъдат съсредоточени в ротните им центрове, за да бъдат поставени във връзка и подчинение на частите им, за което следва да бъдат положени необходимите грижи от страна на административните органи.

Въз основа на горното предписание на щаба на високото Муширство на Втора армия с телеграма високото Одринско вилаетство нарежда Оряховската и Берковската рота, които са причислени към Софийската запасна дружина, да бъдат свикани и събрани в ротните им центрове.

Умолявате се да благоволите и наредите на когото трябва твърде бързо да бъдат повикани и събрани въпросните запасни чинове.

15 март 1293 г. Мютесариф на София
Ибрахим Хаки

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 94

37

16 март 1877 г. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Заповед за мобилизация на запасните чинове.

Свикването на запасните чинове в ротните им центрове е едно от изискванията на високите нареждания. А съгласно с получената вчера телеграма същите чинове следва спешно да бъдат събрани. И сега с високата везирска телеграма се нарежда същото.

Ето защо моля и Ви препоръчвам да бъдат изпратени в ротния им център запасните чинове, които се свикват във Вашия край.

16 март 1293 г.

Мютесариф на София
Ибрахим Хаки

НБКМ, ф. Видин, № 105/5

38

16 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Запасните чинове от Пирот незабавно да бъдат изпратени в Берковица.

Отговор на телеграмата Ви под № 30

Центърът на ротата [за свикването на запасните чинове] е Берковица, като към Берковската рота е включен и град Пирот. Ето защо в съгласие с извършения там преглед на запасните чинове последните следва незабавно да бъдат изпратени тук.

Действително за горното е писано на Пиротското каймакамство, обаче в очакване съм на Вашето високо нареждане.

16 март 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 15

39

16 март 1877 г. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Да се осигурят коли за дислоциращите се дружини между Ниш и Видин.

Съгласно с изискването на високото нареждане дислокацията на дружините от Ниш до Видин започва.

За превозването на бойните припаси и другите съоръжения на същите дружини са нужни по 100 коли за всяка една от тях. Ето защо умолявате се да наредите на тези, на които е потребно, начиная от идната събота, в Чупрене да се намират налице посоченото количество коли.

16 март 1293 г. Мютесариф на Пиротска лива
Юрдан

НБКМ, ф. Видин, № 10/5, стр. 96

40

16 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Изпращането на берковските жандармеристи във Видин ще предизвика затруднение по събирането на коли и пренасянето на бойни припаси.

Тукашните постоянни войници-жандармеристи се състоят от 18 конници и 37 пехотинци. Една част от тях са заети с пренасянето на нефт, а друга част са на служба в полицейските участъци по събирането на приходите.

Подалите оставка временни жандармеристи биват заличавани от списъците им и вместо тях се вписват други хора.

Ако жандармеристите бъдат изпратени във Видин, то изкарването на коли и извършването на другите им извънредни служби по пренасянето на бойните припаси на императорските войски, които преминават оттук, ще бъде много затруднено.

В същност от известно време насам въпросът за изкарването на коли е станал много труден [за изпълнение]. Ако благоволите да възприемете горното, умолявате се да разрешите за известен период временните жандармеристи да останат тук на служба.

16 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 16

41

17 март 1877 г. Тулча. Телеграма от Мютесарифството[1] до Каймакамството в Мачин

Препраща заповедта на Вилаетството относно призоваването, групирането и разпределението на запасните войници.

[Препис]

Прегледът и разпределението на всяка рота от запасните войници в района на вилаета ще се извърши при положение, че ротата се състои от 200 войници. С оглед на последната заповед мустахфъзките войници, които са оставени по домовете им, следва да бъдат призовани и групирани в ротните им окръжни бюра.

Пак в съгласие със споменатата заповед същите войници следва да бъдат настанени на подходящи места и ако има някои, които не са се отзовали, да бъде извършено нужното за тяхното призоваване, като по въпроса бъде донесено за начина на събирането им.

За горното е благоволено телеграфически да бъде съобщено от страна на Великото везирство и от резиденцията на Сераскериата.

Отделно за горното от страна на Муширството на Втора императорска армия телеграфически е известено до местните комендanти относно оказването на помощ за организирането, дисциплината и поставянето във връзка на споменатите войници [с частите им], както и относно ръководството им.

Незабавно призовете и наредете и при Вас да се извърши събирането на споменатите войници в ротните им центрове, като бързо донесете за местата, където последните ще бъдат съсредоточени. Обърнете се към най-близкия местен комендант относно оказването на помощ от негова страна по организирането, дисциплината, поставянето във връзка с частите им и ръководството на същите войници.

Съобщено беше събраните пушки от помощните и запасните войници да бъдат предадени на депата в крепостите, като бъдат събрани и патроните им.

До получаването на следващо нареждане обаче да не се предават на депата, а да се държат налице.

Препоръчва Ви се да се погрижите и бързо да донесете за броя и вида на пушките, както и за количеството и вида на патроните.

15 март 1293 г.

---

[1] Липсва подпис.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство[1]]
до Мачинското каймакамство

№ 593

Препоръчва Ви се бързо да постъпите съобразно с изпратената в препис по-горе телеграма на високото Вилаетство и съобразно с предишното предписание.

17 март 1293 г.

НБКМ, ф. Мачин, № 98, л. 4

42

17 март 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Берковица

Нарежда да бъдат изпратени във Видин временните жандармеристи, които се намират в Берковица, за да бъдат използувани за охрана на границата Видин — Кула — Белоградчик.

Отговор на № 14

За охраняване на границата тук, в Кула и Белоградчик има крайна нужда от войници-жандармеристи. Като се имат пред вид нуждите на момента, постоянните жандармеристи в казата Ви са достатъчни. С пристигането на настоящата телеграма всички временни жандармеристи незабавно да бъдат изпратени тук.

Ако пък не искат да дойдат или подават оставка, тогава да бъдат заличавани от списъците и освобождавани от служба.

Желателно е да донесете относно уреждането им от гледището на дружината и счетоводството.

17 март 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 17

---

[1], [2] Липсват подписи

43

17 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Започнато е свикването под знамената на запасните чинове.

Отговор на № 31

Предприето е свикването и събирането на запасните чинове-мустахфъзи. За същите чинове обаче ще бъдат ли изпратени началствуващи лица — ротен командир, капитан и лейтенант? Или пък за изпълнение на посочените длъжности ще следва да бъдат назначени старшини и младши офицери измежду най-достойните и усърдните от споменатите войници?

Освен горното, къде ще бъдат настанени последните?

Моля за указания ще следва ли или не да се требват на същите дажби от деня на събирането им, както е било с предишните нареждания.

17 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 18

44

17 март 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Меджидие

Заповед за незабавното изпращане на мобилизираните мустахфъзи в Кюстенджа.

Съобразно с даденото по-рано нареждане е била извършена проверка на чиновете мустахфъзи. В съгласие с телеграмата на Каймакамството на Кюстенджа препоръчва Ви се същите чинове незабавно да бъдат изпратени в същия град, където е центърът на ротата и на избраните оттам офицери.

17 март 1293 г. Мехмед Али

НБКМ, ф. Меджидие, № 797

45

18 март 1877 г. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Мобилизираните запасни от Пирот ще бъдат изпратени в ротния им център.

Запасните войници от Пирот се свикват и събират до идния понеделник, като на другия ден, във вторник сутринта, те ще бъдат изпратени в ротния им център, което в отговор Ви се съобщава.

18 март 1293 г.

Мютесариф на Пирот
Юрдан

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 100

46

18 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за събраните от Берковско 700 коли, които ще бъдат използувани за пренасянето на вещите на 20 дружини.

Отговор на № 30

Съгласно с предишните Ви нареждания за пренасянето на вещите на 20-те дружини, които ще преминат през Чупрене, следва да бъдат изпратени половината от целия брой коли [на казата], а именно 700. Относно предаването на колите на споменатото по-горе място беше назначен специален служител, който от 15 дни насам се намира в Чупрене. За пълното изпращане на колите беше отправен в казата и помощник-ротният командир.

От току-що получената записка от последния се вижда, че споменатите коли изцяло са били предадени и отправени към местоназначението им.

Според записката същият помощник-ротен командир останал в тамошния край по разследване ограбването на парите и вещите на евреина.

Донасям, че ако останалите дружини, за които е благоволено да наредите, са 20 на брой, тогава превозването на вещите и съоръженията им съвпада с частите, определени за Лом и Белоградчик.

18 март 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, с. 20

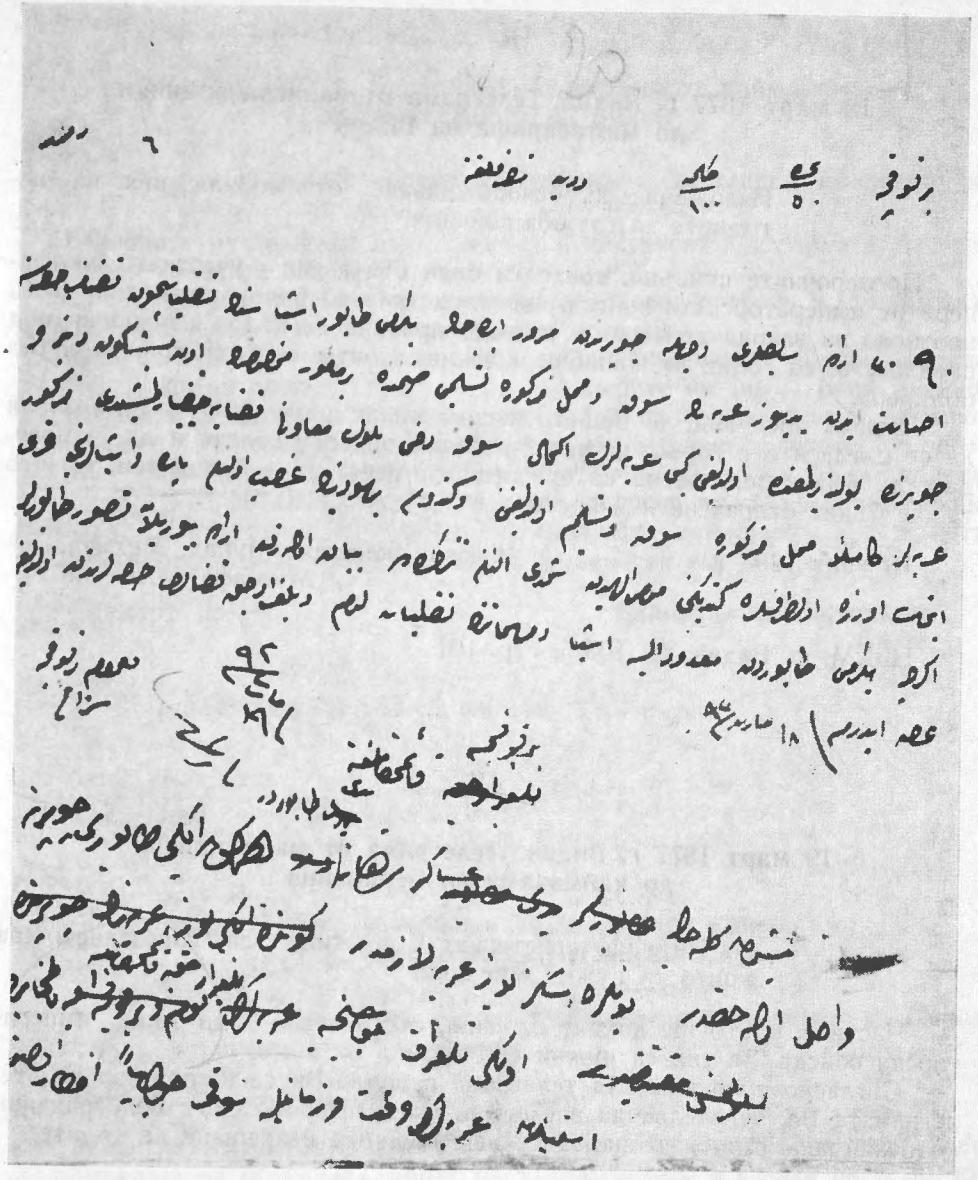

Док. 46

47

18 март 1877 г. Враца. Телеграма от запасни войници до мютесарифа на Видин

Изложение за освобождаване от мобилизация на негодните за служба войници.

Проверочните списъци, които са били съставени с участието на офицери от императорската войска, впоследствие са били променени. Това противно на закона действие е станало причина да бъдат изпращани под предлог, че са годни за войници, и такива, които са безпомощни и без подкрепа.

Имайки пред вид, че Вашето високо милосърдие няма да Ви позволи да се съгласите с горното, ние Ви молим да благоволите и да заповядате да бъдат подложени на преглед споменатите войници там, където те ще бъдат отправени и изпратени.

18 март 1293 г. Запасни войници: Мурад, Мехмед, Мустафа и Хюсеин

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 101

48

19 март 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Берковица

От Ниш ще пристигнат 7 дружини, за извозването на които са нужни 800 коли

Частите, които ще дойдат от Ниш, съставляват 7 дружини императорска войска. За тях са нужни 800 коли.

Съгласно с предишната телеграма напомня Ви се в отговор на телеграмата Ви, че следва да влезете в телеграфна връзка с Белоградчишкото каймакамство и да наредите навременното изпращане на колите.

19 март 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 20

[1] Липсва подпис.

49

20 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Запасните чинове са свикани и настанени в казармата.

Чиновете мустахфъзи бяха свикани и настанени в казармата, където започнаха военните занятия.

В спалните помещения на последните липсват рогозки и покъщнина. Поради това следва да бъдат доставени рогозки.

Въз основа на получените заповеди на споменатите чинове следва да бъдат давани според сведения на офицерите им по 2 гроша дневно, равностойно на дажбите им. Обаче пред вид на това, че не е благоволено да се даде нареждане от Ваша страна относно положително определения размер на дневните им дажби, то моля да ми бъдат дадени указания както по този въпрос, така и по въпроса, по какъв начин следва да бъдат закупени необходимите за спалните помещения в казармата рогозки и от кого ще бъде заплатена стойността им.

20 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 24

50

21 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Общият брой на мустахфъзите в Берковица и Пирот възлиза на 118 човека.

Отговор на телеграмата Ви от 20 март 1293 г.

Донасям, че съгласно със списъка, който наскоро беше представен на командира на бригадата, броят на мустахфъзите в казата ни е 80 човека, а този на Пиротската каза — 38 човека, или общо 118 човека.

Мустахфъзките чинове от Пирот още не са пристигнали. От тукашните мустахфъзи налице са 45 човека. Повикването и събирането на останалите е в действие.

21 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 29

51

21 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Искат се указания по какъв начин да се извърши конвоирането на 12 дезертьори от Видинската дивизия.

Войниците от Видинската дивизия, 12 на брой, избягали преди известно време, били заловени в София.

Войниците от София, които конвоирали споменатите дезертьори, получили заповед да ги конвоират от София до Берковица, където да ги предадат на Сливенската дружина, която по реда да ги откара и предаде във Видин.

Обаче пред вид на това, че Сливенската дружина днес заминава за Никопол, офицерът от същата отказал по-нататъшното конвоиране на дезертьорите.

В очакване съм на високите Ви нареждания в случая.

21 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 31

52

21 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Искат се указания за изплащането на суми, дължими на лица, извозващи дървен строителен материал за Видинската крепост.

Някои лица от населението, които са предавали [извозения] дървен строителен материал и гредите, изсечени от Берковско, необходими за направа на дървената част на оръдейните легла във Видинската крепост, са загубили разписките, дадени им от служителите в Лом.

Същите хора предявяват искания да им бъдат изплатени стойностите на дървения строителен материал и гредите.

Моля указания [за следното]: на такива, които не могат да представят разписки, следва ли да им се изплатят сумите или не, или пък [изплащането да става] само въз основа на тук направените по-рано регистрации за същите материали.

21 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 30

53

21 март 1877 г. Силистра. Писмо от чиновника по тютюните до каймакама на Силистра

Земеделските стопани под предлог, че ще има война, продават описаните им тютюни на императорските войници, за което се иска да бъде наложена забрана.

№ 5

Ваше превъзходителство достойни господине,

Земеделските стопани, чиито тютюни са описани, противно на закона продават тези тютюни на императорските войници под предлог, че ще има война. Поради това относно забраната за продажба [на тютюните] от страна на моята скромна личност беше донесено с писмо под № 90 от 24 и 26 шубат 1292 г.

По този въпрос също така бяха дадени сведения и от страна на Дирекцията [на тютюните].

Освен това и от високото Вилаетство беше получена писмена заповед, която надлежно беше изпратена. Ето защо, за да бъде изпълнен

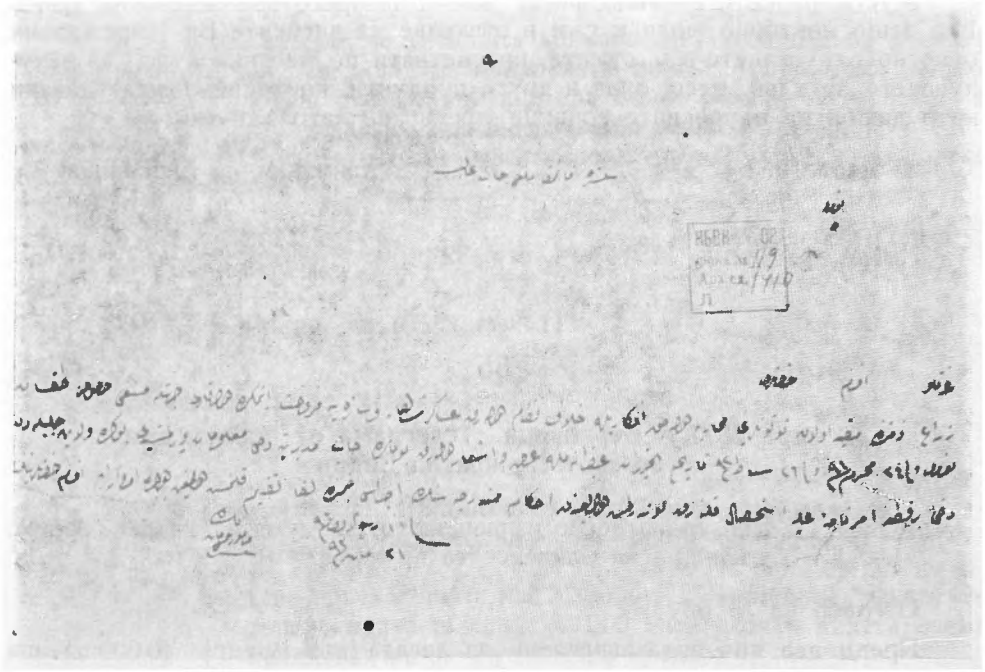

Док. 53

смисълът и съдържанието на тази заповед, същата Ви се изпраща в приложение.

В случая правото на заповед и нареждане принадлежи на Вашата висока особа.

21 март 1293 г. Ваш слуга, чиновник по тютюните
Исмаил Нури

НБКМ, ф. Силистра. Каймакам, № 1410

54

22 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Иска отпускането на суми за закупуване на хляб, месо, ориз и други продукти за свиканите под знамената запасни чинове.

Отговор на № 51

Мустахфъзките войници нямат котли за приготовляването на храна. Ето защо повторно моля и съм в очакване на високите Ви нареждания относно отпускането на сумите, пресметнати по местния курс, за закупуването на хляб, месо, ориз и други продукти, които ще бъдат давани като дажби на въпросните войници, третирани като запасни.

22 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 32

55

22 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Запитва относно изплащането на сумата 24 000 гроша, дължима на Сливенската дружина.

Отговор на № 52

Преди два дни бяха изпратени за ливата [във Видин] 40 000 гроша от наличността във финансовия ковчег. От наличните суми срещу оправдателен документ също така бяха броени 6000 гроша на пребиваващата тук Сливенска дружина, която бързо беше придвижена за Никопол. Тази

сума е част от определените на същата дружина кредити за м. март. За получаването на разликата тук са останали секретарят на дружината и един капитан.

Понеже последните си правят оглушки относно изплащанията на вземанията на някои стопани, то моля за указания и съм в очакване на високите Ви нареждания по отношение на останалата сума от 24 000 гроша и задълженията, които ковчегът има.

22 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин. № 103/4, стр. 33

56

24 март 1877 г. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Изпращането на запасните от Пирот в ротния им център отложено.

Отговор на телеграмата Ви от 23 март 1293 г.

Беше Ви донесено, че запасните войници от Пирот ще бъдат изпратени във вторник. Пред вид на получената по-късно муширска заповед [с която се нарежда] същите войници да бъдат освидетелствувани, последното стана причина за отлагане на заминаването им.

Освидетелствуването беше завършено и днес 22 човека бяха изпратени за Берковица.

24 март 1293 г. Мютесариф на Пирот
Юрдан

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 111

57

24 март 1877 г. Никопол. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

От пристанищата на Сомовит и Бешли ще бъдат натоварени два шлепа с 40 000 цариградски килета ечемик, предназначен за Русенската крепост.

Пред вид на обстоятелството, че тук ще бъдат изпратени 2 шлепа за Видин, за да бъдат натоварени от пристанищата Сомовит и Бешли 40 000 цариградски килета ечемик, предназначен за Русенската крепост,

съгласно със заповедта на Великото везирство за останалото количество тук щели да бъдат изпратени кораби, които Вашата висока личност ще набави от Видин при приемливи превозни такси, което щяло да бъде уточнено с Вас.

С оглед въпросният ечемик да бъде пренесен от Плевенската каза и за да се съобщи на Каймакамството, моля нареждането Ви да ми се яви дали споменатите шлепове са тръгнали, кога е станало последното и всеки един от тях какво количество побира.

24 март 1293 г. Еюб

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 107

58

25 март 1877 г. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Заповед за събирането на запасните войници от София в дружинния им център.

От по-рано беше благоволено да се нареди събирането на запасните войници от Софийската запасна дружина да стане в ротния им център. По този начин под знамената бяха взети всички запасни чинове, зачислени към ротния им център.

Съгласно с телеграмата, получена днес от Главното дунавско командуване, въпросните роти следва да бъдат събрани в дружинния [им] център, който се намира в София.

Заповядано е Врачанската и Оряховската рота да останат по местата си. Умолявате се да наредите до когото е потребно задържането на последните и незабавното изпращане на Берковската рота в София.

25 март 1293 г. Мютесариф на София
Ибрахим Хаки

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 112

59

26 март 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Спешно да бъде изпратен шлеп от 8000 цариградски килета за Бешли.

Благоволихте да ми съобщите, че за транспортирането на ечемика са били изпратени 2 шлепа в Сомовитското пристанище. Вилаетството много настоява за ечемика. Според както Ви беше донесено по-рано, ако

не е могло да бъде изпратен шлеп в село Бешли, то моля спешно да бъде изпратен такъв или пък кораб, който да побира 8000 цариградски килета ечемик.

За изпращането, както и за деня на тръгването му на Вашата висока особа принадлежи правото на ферман.

26 март 1293 г. Каймакам на Плевен
Ахмед

НБКМ, ф. Видин, № 105/5,. стр. 114

60

27 март 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

До второ нареждане запасните войници ще останат в ротното им седалище.

Отговор на № 69

Донасям, че въз основа на съобщението на Софийското командуване до второ нареждане мустахфъзките войници следвало да останат в центъра на ротното им седалище.

Горното нареждане е съобщено на командира на Берковската рота от страна на Пиротското комендантско заместничество.

27 март 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/4, стр. 37

61

3 април 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Дунавското вилаетство

Канонерката „Акя“ била обстрелвана от румънските постове при Агач, под Хърсово. Предава съобщението на хърсовския каймакам.

Вчера сутринта канонерката „Акя“, която се намираше срещу местността Агач, отстояща на разстояние два часа път под Хърсово, беше обстрелвана от румънските постови кордони.

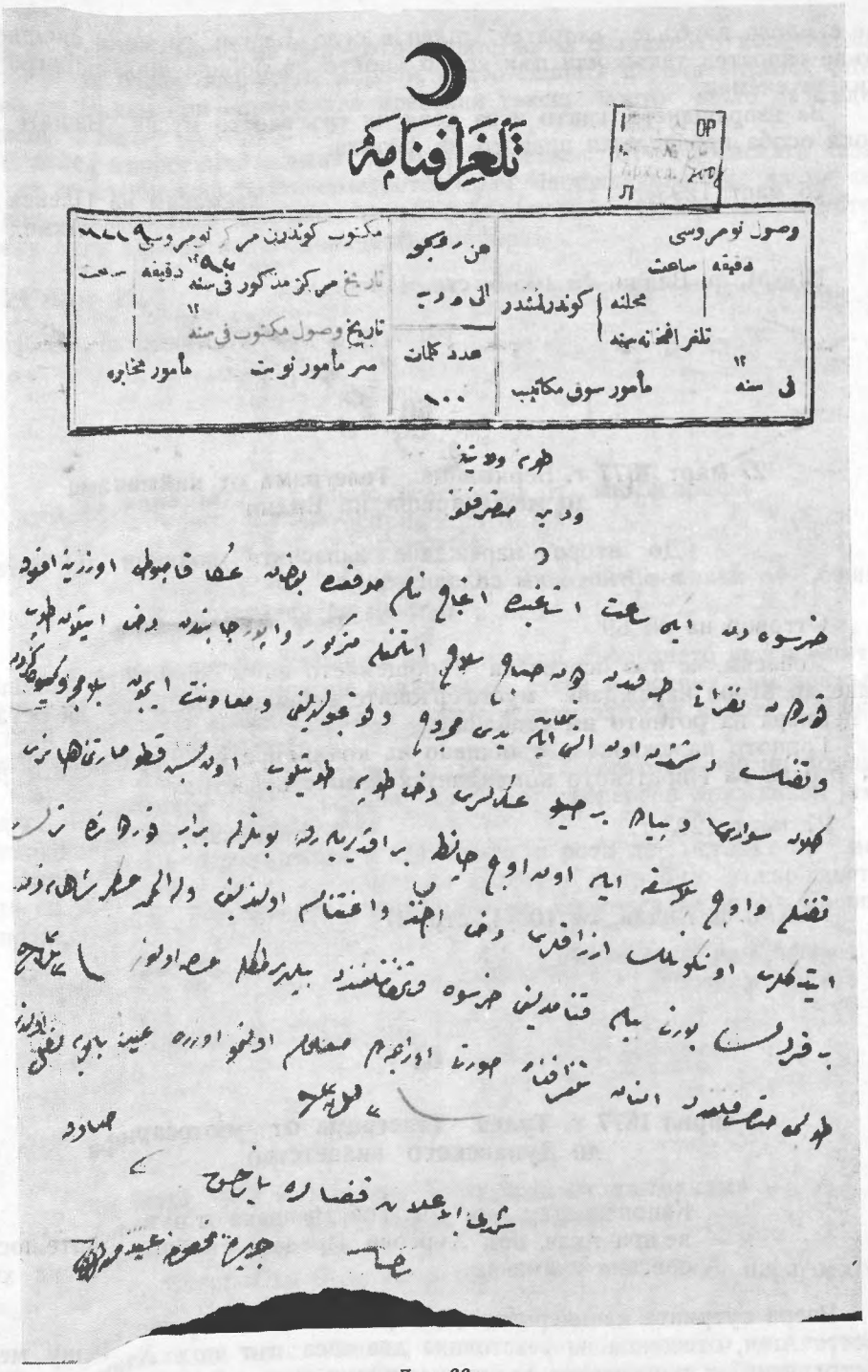

تلغرافنامه

وصول نومروسی
دقیقه ساعت
محلنه
تلغرافخانه‌سنه
کوندرلمشدر
فی سنه
مأمور سوق مکاتیب

من رمزیله
الی مدیریه
عدد کلمات
۱۰۰

مکتوب کوندرن مرکز نومروسی
تاریخ مرکز مذکور فی سنه
دقیقه ساعت
تاریخ وصول مکتوب فی سنه
سر مأمور نوبت
مأمور مخابره

طرز ودیعه

ودیعه مضرفلو

Док. 66

От канонерката беше отговорено с пушечен и артилерийски огън, от който паднаха убити 16 неприятелски войници и 7 души бяха ранени. Множеството конни и пехотни неприятелски части, които бяха дошли на помощ от Блямча и Векивекез, също бяха подложени на артилерийския огън на канонерката. След като изоставиха на полесражението 15 пушки мартини, 3 паласки и 13 раници, [неприятелските войски] отстъпиха, като с тях [заедно] се оттеглиха и кордонните им постове.

Освен споменатите трофеи от неприятеля бяха взети и провизиите му, определени за 10 дни.

Слава на бога, от страна на императорските войници не бяха дадени жертви, като от носа на нито един войник не протече дори капка кръв.

Горното Ви се донася въз основа на съобщението на хърсовския каймакам.

Садък

3 нисан 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 008

62

5 април 1877 г. Русе. Доклад от валията до Министерството на финансите в Цариград

Дунавският вилает няма средства, за да посрещне нуждите на големия брой войски, разположени на територията му.

Поради острата криза и голямата нужда от пари във вилаета си бях позволил да сигнализирам и настоятелно да искам средства от Високата порта и от Вашата висока особа. Това не се дължи на непознаване на сегашното време и положение, нито пък на недостатъчно употребени — до възможния предел — старания, а единствено на настъпилата безизходица.

За да се получи ясна представа до каква степен на затруднение е стигнало управлението тук, както и това на подведомствените вилаети и кази, където се намират [дислоцирани] войски, от липсата на приходи, дори на такива, които да задоволят нуждите на същите войски, както и възможността да бъдат събрани пари в центъра, приложено представям пред високото Министерство извлечение от разменената телеграфна кореспонденция с Видинското комендантство.

Представена Ви за пример, същата се отнася до приготвената, недостатъчна за нуждите на крепостта пшеница, както и относно изплащането на стойността ѝ от приходите, добити от налога върху овцете.

Видинската дивизия съставлява една малка частица от дислоцираното във вилаета голямо количество господарски войски. Нуждите на другите области са също така големи, а може би и по-големи. Вашата висока

особа знае повече от всеки друг и преценява каква може да бъде нуждата на това множество от войска при дадена бойна обстановка.

Ето защо исканите досега помощи в наличност, както и такива, които по принуда ще бъдат искани, не следва да бъдат счетени за много големи.

Позволявам си да Ви уведомя за горното, като чистосърдечно вярвам, че ще благоволите да направите нужното.

5 нисан 1293 г. [Валия] Мехмед Садък

30 март 1877 г. [Препис от телеграмата на коменданта на Видинската дивизия]

Недостигът от храни за нуждите на Видинската крепост следваше да бъде набавен чрез закупуването на такива със средствата от налога върху овцете, за което беше дадена заповед на Мютесарифството. От страна на мютесарифа обаче беше съобщено, че от въпросните приходи нямало да могат да се дадат на военното командуване пари. А пък в същност целият приход на Видинския санджак не може да покрие стойността на храните, които се вземат за дивизията.

Въпреки че от резиденцията на Главното командуване винаги са искани много пари, една намалена част от споменатите добиви бива получавана, което обстоятелство става причина вземанията на предприемачите да не бъдат уреждани. Това нещо пък бива използувано като извинителна причина, когато от тях се поиска да доставят продоволствени храни.

Тук е невъзможно да бъдат набавени храни отвън, което ще причини забавяне в командуването и понасянето на несгоди.

Моля благоволението Ви да наредите споменатите по-горе постъпления така, както са, да бъдат предавани на военното командуване, за да не търпят несгоди господарските войски.

30 март 1293 г.

31 март 1877 г. [Препис от телеграмата-отговор на Вилаетството под № 62]

Високата Ви телеграма с дата 30 март 1293 г. беше получена.

Миналогодишните чисти постъпления от налога върху овцете във Видинския санджак възлизаха на около 4 300 000 гроша. Ако по начало се приеме, че приблизителната цена на всяко цариградско киле пшеница е по 20 гроша, тогава определеният недостиг на Видинската крепост 116 934 цариградски килета пшеница ще струва около 2 300 000 гроша.

Също така, ако от споменатите постъпления се даде и стойността на закупения наскоро ечемик, то тя ще надхвърли 1 500 000 гроша, които пари също така трябва да бъдат взети [от постъпленията]. Една от причините за прибягване до набавянето чрез закупуване на определените недоимъци на храни и в останалите крепости е тази, че във Видин са

съхранени в повече от определените храни едно количество от 290 000 килета царевица.

Ако от страна на Вилаетството се намери някакъв изход за набавяне на пари или пък докато се измолят от Цариград да бъдат изпратени наличности за подпомагане, изпращането оттук на пари ще бъде сигурно и без колебание.

Поради безизходицата обаче единствено трябва да се прибегне до налозите върху овцете.

И останалите дивизии, както и Видинската ще могат да задоволят нуждите си. Или пък ако се успее да се получи достатъчно подпомагане от Цариград, тогава също така няма да закъснее подпомагането с оглед на възможностите.

При така изясненото положение засега изплащането на стойността на пшеницата и да стане, това може да бъде извършено чрез задържане на вземанията от постъпленията, които ще настъпят.

За да се избегне безизходицата, освен приложението на този начин друг няма.

Като Ви излагам горното, моля благоволението Ви да разрешите да бъде оказано необходимото улеснение в случая.

31 март 1293 г.

1 април 1877 г. [Препис от телеграмата-отговор на Видинското дивизионно командуване]

Високата Ви телеграма от 31 март 1293 г. се получи.

Макар че налогът от овцете за миналата година възлизал на повече от 4 300 000 гроша, поради това, че [през настоящата година] клането е било в повече, споменатият налог според съобщенията на мютесарифа щял да възлезе едва на 3 500 000 гроша. А пък стойността на продоволствието, което се получава за време от един месец на войските и за държавното военно управление, които се намират тук, надминава сумата 2 000 000 гроша.

Доставчиците-предприемачи не притежават такива големи капитали и много естествено е, че с отлагане уреждането на вземанията им от тях не ще могат да се получат храни. Дори нещо повече, предприемачите от 3 дни насам не са доставили месо поради това, че въз основа на получените заповеди да не се дават пари от споменатия налог, на същите предприемачи не са отпускани пари.

Посоченото отлагане, макар и да не е значително в момента, още отсега показва лишението и притеснението, което в бъдеще ще настъпи. До каква степен кризата ще се изостри с течение на времето, явно е, че не се нуждае от доказателства.

А що се отнася до другите дивизии, за които става дума, то където и да се намират те, несъмнено е, че ще могат да си набавят и осигурят необходимото им продоволствие.

Обаче като се има пред вид, че тук е граничен край и че няма друга възможност да бъде доставено продоволствие, за да задоволят нуждите на една такава голяма военна сила, каквато е тукашната, явно е, че за

Вашата висока особа ще бъде желателно и необходимо да не бъдат излагани на лишения императорските войски.

Както е изложено, за да не бъде допуснато императорските войски да търпят лишения и за да не се създават пречки на управлението, също както в предишното ни изложение повторно моля да се даде заповед на дивизията да бъдат предадени изцяло постъпленията от налога върху овцете като неизбежен и единствен начин за разрешаване на въпроса.

Донасям, че може да благоволите и да разрешите доставянето на пшеницата за крепостта да се извърши по друг начин.

1 нисан 1293 г.

3 април 1877 г. [Препис от телеграмата-отговор на Вилаетството под № 66]

Искането да се прибегне при Вас до налозите върху овцете, за да може да се доставят установените недоимъци от пшеница, поради издръжката и на другите дивизии предизвика тук много затруднения, които настъпиха поради безизходицата.

Оттук бяха изпратени 30 000 торби брашно.

От друга страна, определените за други места 290 000 килета царевица е съхранена във Видин, на мястото на която по необходимост се налага да бъде закупена друга оттук. Това обстоятелство още повече изостри съществуващото затруднение. Следователно доставянето на установените недоимъци от 116 000 и нещо килета, ако в действителност не е толкова необходимо, може да бъде изоставено единствено за да може да се облекчи стесненото положение.

С оглед на горното съобщавам Ви, че се налага Вашето високо обсъждане на въпроса.

3 нисан 1293 г.

4 април 1877 г. [Препис от телеграмата-отговор на Видинската дивизия]

Получи се високата Ви телеграма с дата 3 нисан 1293 г.

Няма пречка да бъдат иззети оттук 100 000 килета царевица от тази, която в повече е била определена за крепостта. Обаче, както е известно на Вашата висока особа, тук е граничен край и ако разрешението на въпроса бъде продължено, храни за тукашните нужди не могат да бъдат доставени и внесени отвън. В такъв случай недопустимо ще бъде да се тръгне по пътя на намаляването на размера на пшеницата за крепостта.

Що се отнася до въпроса за военното управление, както Ви беше изложено, стойността на доставяните всеки месец от доставчика-контрагент количества зърнени храни не трябва да надминава сумата 2 000 000 гроша. В случай че за военното управление бъдат включени и постъпленията от налога върху овцете, според категоричните заключения на Мютесарифството и това на счетоводството, от всичкия си месечен приход Видинският санджак не може да даде месечно 11 товара гроша.

Колкото пъти и да сме прибягвали за пари до резиденцията на Главното командуване, оттам винаги ни се нарежда, че необходимите суми за издръжката на дивизията, съгласувано с високото Министерство на финансите, било разрешено и възприето да бъдат понесени от Финансовото управление на Видинското мютесарифство.

Нарежда ни се да се обърнем по въпроса до Вашата висока особа.

Докато на доставчика не бъдат дадени пари, той не може да достави продоволствие, а така също за тук не могат да бъдат доставени храни отвън.

Военното управление действително се намира в застой и поради горната причина ще търпи лишения.

Договорираното пък доставяне на 30000 чувала брашно, за които благоволявате да съобщите, заедно с наличните тук сухари едва ще бъдат достатъчни за двумесечна издръжка.

При това положение и с оглед на скромното ми изложение, което бях направил по-рано с искането приходът от налога върху овцете изцяло да бъде отстъпен на дивизията, а заедно с това и обстоятелството, че вземането на предприемача, според както се съобщава, ще се изплаща от средствата на споменатата лива, от една страна, и, от друга, че за належащите всекидневни разходи на военното управление съгласно с високото Ви нареждане ще бъдат набавени достатъчно средства и ще се изпращат, то покорно Ви моля да благоволите и да дадете извънредните си нареждания за осигуряването на пълната издръжка на войската.

4 нисан 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4960

63

6 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Числото на мобилизираните мустахфъзи в Берковска каза възлиза на 89, а на тези в Пирот — на 21. При нужда от Пирот могат да бъдат събрани още 40 човека.

Отговор на № 87

Мустахфъзите в казата ни наброяват 270 човека. От този брой съгласно с високата Ви телеграма от 28 ейлюл 1292 г., в горната част на която е поместена телеграмата на високото Общо командуване, бяха изключени онези, които не са подходящи за военна служба, [тези, които се намират] при затворите, отсъствуващите с неизвестно местожителство и инвалидите, като по този начин под знамената се вземат всичко 89 човека.

От Пирот, който от днес е включен в Берковица, следва да има 100 души мустахфъзи, обаче с голяма мъка били отделени 21 човека.

От Софийското командуване е наредено до командира на Бейпазарската дружина, пребиваваща в Берковица, споменатите по-горе мустахфъзи да останат на квартируване в Пирот. В случай че определеният брой от състава на ротния център следва да достигне 200 човека, то тогава, ако стане нужда да бъдат свикани под знамената непрегледаните мустахфъзи от Пирот, биха могли да бъдат събрани най-малко още 40 човека, за което моля да благоволите и да съобщите на Пиротското каймакамство.

В очакване съм на високите Ви нареждания.

6 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 47

64

6 април 1877 г. Свищов. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за пристигането на неприятелски сили срещу Свищов.

Донасям, че тази вечер неприятелят докара срещу Свищов приблизително една артилерийска батарея, много пехота и конница, което лично констатирах от наблюдение.

6 нисан 1293 г. Каймакам на Свищов
Мустафа

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 152

65

9 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донася, че билетите за закупуването на подаръци за войниците били продадени и отчетени на ковчежничеството на ливата.

Отговор на № 91

Билетите на вилаетското дружество по закупуването на подаръци за войниците, на стойност от по 1000 гроша, изпратени на казата ни, бяха напълно продадени.

Получените от тях суми в размер на 6296 гроша наскоро бяха изпратени на ковчежничеството на ливата.

Донасям, че е предстоящо изпращането и на остатъка.

9 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 52

66

9 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Да бъдат заловени бунтовниците Симеон от Чипровци и Иван от Гиляновци, Берковско.

Лицата Симеон от Чипровци, което село спада към Берковската каза, и Иван от село Гиляновци от 10 години насам са забягнали в Сърбия, като от време на време преминават отсам заедно с група от 30—40 техни другари и подбуждат към бунт.

И сега същите заедно с други, всичко 4 бунтовници, въоръжени, преминали откъм Сърбия и са влезли в жилищата на Стефан и Иван от село Горна Речка. След като взели хляб и други провизии, те се отправили в дясно направление.

Щом бяха получени горните сведения, за преследването им бяха изпратени наличните в управлението 8 жандармеристи и помощник-командирът на ротата. В случай на нужда предписано е изпращането на достатъчен брой черкези и от казата ни.

9 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

9 април 1877 г. [Видин. Телеграма от мютесарифа[1]] до Берковското каймакамство

Изпратената потеря жандармеристи срещу бунтовническите главатари Симеон и другаря му Иван да продължи преследването им и където и да бъде, живи да ги залови.

Ако не сложат оръжието си и го употребят срещу потерята, да им се отговори с оръжие, като бъдат избити.

Да не се дава възможност бунтовническата им дейност да се прояви и разпростре.

---

[1]Липсва подпис.

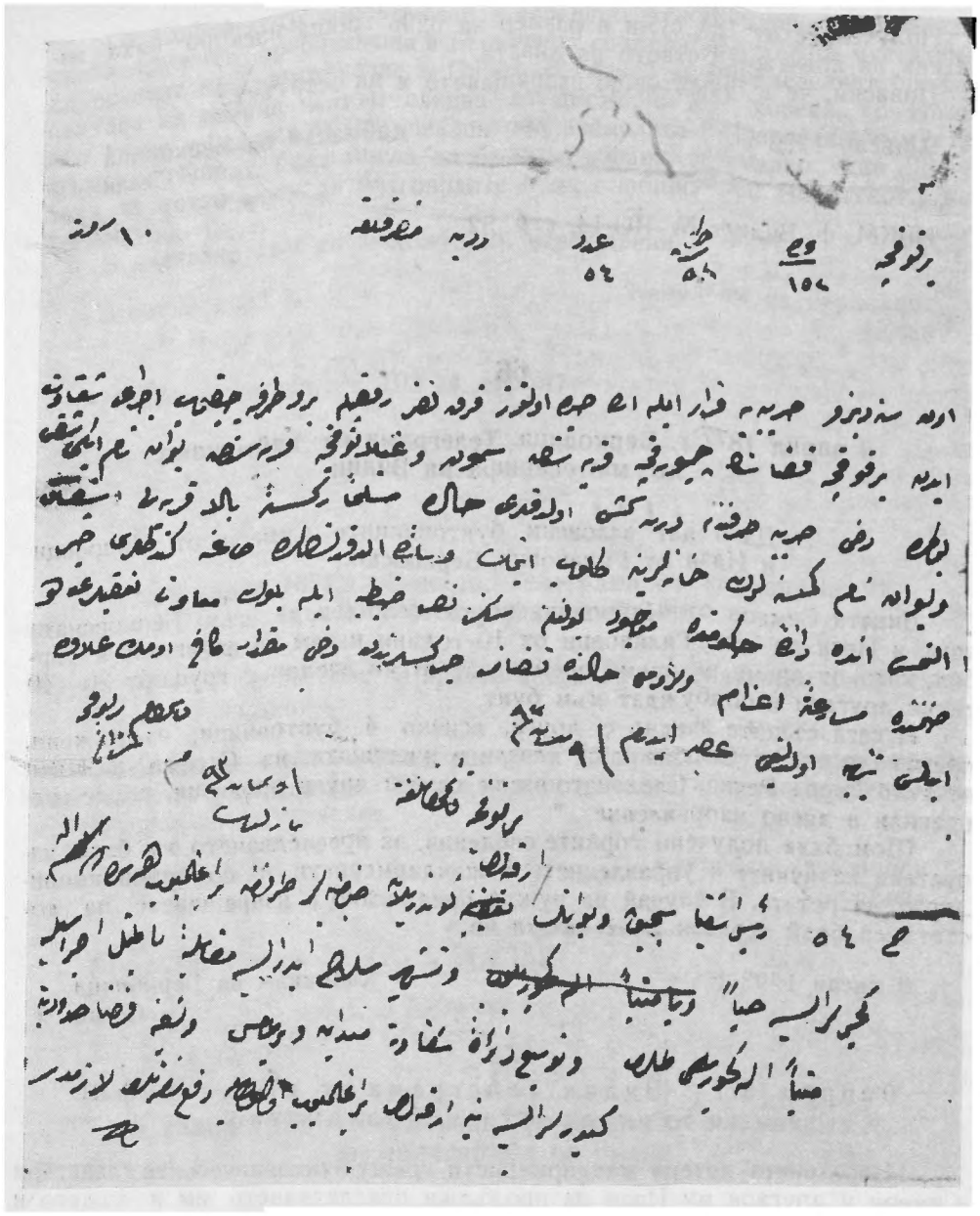

Док. 66

Ако същите бунтовници се озоват на границите на други кази, налага се те да бъдат прогонени и унищожени.

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 53

67

11 април 1877 г. Котел. Телеграма от началника на гарнизона в града до Османпазарското[1] каймакамство.

Заповед за разквартируването на войниците, които се изпращат от единия в другия град.

С божия помощ днес бяха отправени на път към Вас пехотни и артилерийски части. Понеже поради силния вятър войниците могат да настинат, доколкото е възможно, те следва да бъдат разквартирувани там по ханищата. Понеже частите имат тук доста много снаряжение и други вещи, а колите са недостатъчни, умолявате се да благоволите и се постараете за нужното.

11 нисан 1293 г. Началник на гарнизона в Котел
подполковник Мехмед

НБКМ, ф. Омуртаг, № 813

68

11 април 1877 г. Котел. Телеграма от етапния комендант до каймакама на Осман пазар

Да се осигурят коли за конния полк, който ще бъде отправен за Шумен.

Конният полк, който утре ще бъде отправен за Шумен, пристигна тук със 100 коли. Понеже се отнася за центъра на друга каза, иска се подменяването на колите.

Също така днес трябва да осигуря изпращането на снаряжение на пехотни и артилерийски части, а впоследствие изпращането на снаряженията на други 2 дружини, за което са нужни коли.

Днес пък изобщо не е дошла никаква кола. Ето защо в никакъв случай не следва да бъде допуснато придвижването ни.

В очакване съм, господине, на Вашия отговор относно високите Ви мерки, които в случая ще вземете.

11 нисан 1293 г. Етапен комендант в Котел
Мехмед Иззет

НБКМ, ф. Омуртаг, № 814

---

[1] Осман пазар — дн. Омуртаг.

69

12 април 1877 г. Шумен. Телеграма от командуването на Втора армия до Вилаетството в Русе

Предава телеграмата на Върховното командуване за обявената от Русия на Турция война.

С телеграма [получена] от високото Върховно командуване се съобщава, че руската държава днес е обявила война на великата османска държава, както и че вчера през нощта руските войски преминали река Прут.

От телеграмата пък на търговския представител на Външното министерство в Браила се установило, че през тази нощ една част от руските войски щели да пристигнат в Галац. Осланяйки се на божията помощ и воля, дадени са нареждания до дивизионните командувания да бъдат готови за отблъскването на неприятеля.

Съобщено е и е напомнено на Дунавското командуване за повишено внимание и старание за отбрана.

Ето защо с настоящото се уведомявате и Вие за горното, господине.

12 нисан 1293 г. Абди

НБКМ, ф. Коларовград, № 16'5

70

12 април 1877 г. [Тулча. Телеграма от мютесарифа[1]] до Вилаетското управление в Русе

Поради скъсването на дипломатическите отношения между Русия и Турция заместникът на руския консул в Тулча напуска града.

Днес заместникът на руския консул се яви в управлението и заяви, че в изпълнение на заповедта, която той получил, поради скъсването на дипломатическите отношения между неговата държава и великата османска държава напуска Тулча.

Той също така заяви, че заминава за Исмаил с парахода, който ще тръгне привечер, като защитата на интересите на руските поданици временно преминава върху Австрийското консулство.

Горното Ви донасям за сведение.

12 нисан 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 32/57

[1] Липсва подпис.

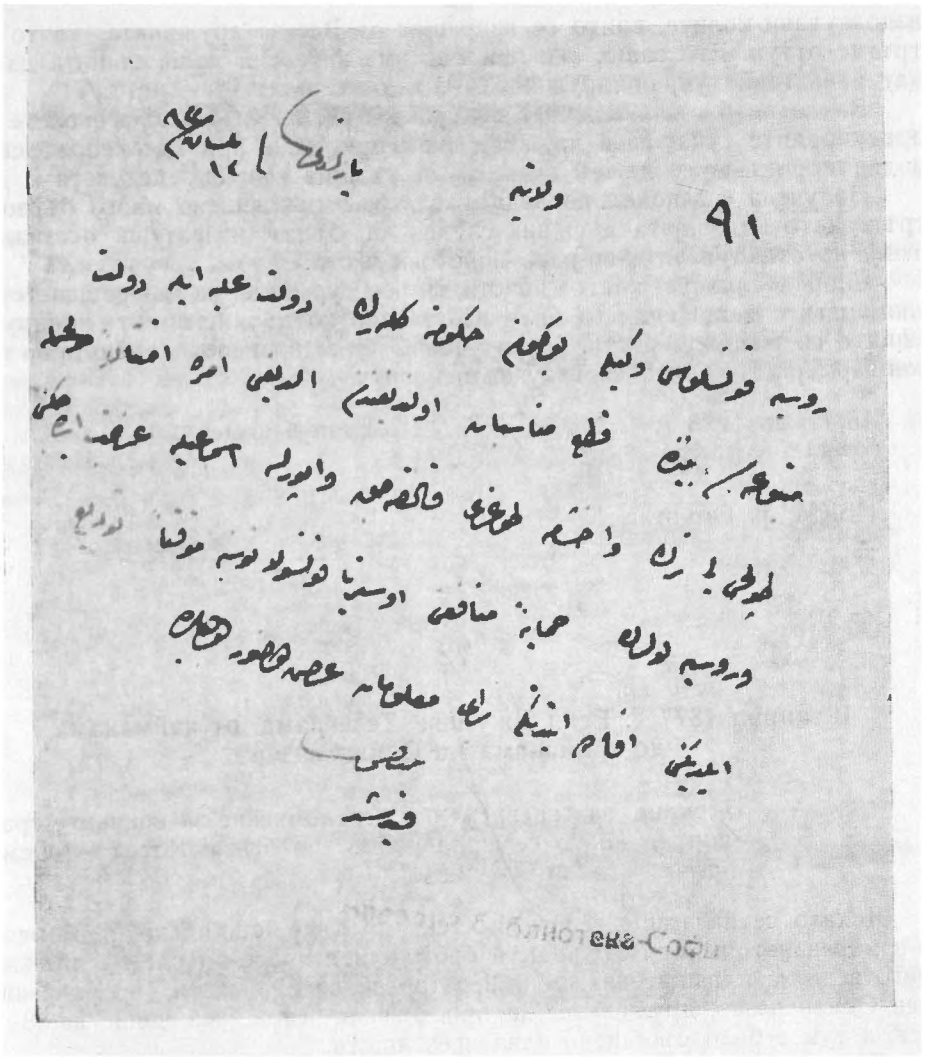

Док. 70

71

16 април 1877 г. Котел. Телеграма от етапния комендант Мехмед Иззет до каймакама на Осман пазар

Колите, събрани в Осман пазар за транспортирането на войсковите части, да бъдат изпратени в Котел.

След заминаването на одринските дружини от втория призив оттук с коли на Сливенския санджак получих сведения, че се възнамерявало същите тези коли да бъдат върнати от път, като за дружините бъдат

използувани колите, които се изпращат от Вас за дружината, която ще тръгне оттук. Ето защо, ако при Вас има набавени коли, същите да бъдат изпратени тук, придружени от жандармеристи.

За да не би да последват недоразумения по пътя, благоволете да предупредите тукашната дружина, щом пристигне при Вас, непрекъснато и денонощно да се движи през други пътища към определената ѝ цел.

Получена е заповед последното да бъде извършено много бързо. С тръгването на същата дружина следва да бъдат изпратени останалите вещи на отпътувалите по-рано войскови части.

Според слухове, които пристигат, осигурените за изпращането на споменатите вещи коли са били изоставяни по пътищата от придружаващите ги жандармеристи. Досега обаче не са проверени имената на тези жандармеристи, които са напуснали колите.

16 нисан 1293 г.

Етапен комендант в Котел
Мехмед Иззет

НБКМ, ф. Омуртаг, № 818

72

16 април 1877 г. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до каймакама на Осман пазар

Искане за своевременно осведомяване за военните транспорти, които се придвижват по пътя Котел — Осман пазар — Ески Джумая.

Докато се налагаше телеграфически да бъде съобщено в момента на заминаването им от Котел какъв брой коли с провизии следва да бъдат приготвени за идващите насам императорски военни части, преминаващи през Осман пазар, дружините са пристигнали там през деня на 8—9 часа, а тук е било съобщено едва през нощта.

Докато бъдат приготвени коли, частите са били принудени да останат тук един ден повече. Очевидно е, че отговорността за горното ще се стовари върху личността Ви. Ето защо умолявате се най-настойчиво в бъдеще телеграфически да съобщавате за идващите тук дружини в момента, когато те ще тръгнат от Котел.

16 нисан 1293 г.

Каймакам на Ески Джумая
Али Риза

НБКМ, ф. Омуртаг, № 820

73

17 април 1877 г. Котел. Телеграма от етапния комендант до каймакама на Осман пазар

Заповед бързо и незабавно да осигурява коли за придвижването на императорските войски.

Телеграмата ни от 16 нисан 1293 г., която се отнасяше до незабавното и бързо изпращане на коли, остана без резултат; дори не беше получен и отговор.

Това обстоятелство е от естество да предизвика отлагане в придвижването на императорските войски, което придвижване съставлява висша повеля.

В бъдеще, за да не попаднете под отговорност, умолявате се, господине, да заповядате и да напомните [на тези], на които е потребно, колите да бъдат изпращани бързо и незабавно.

17 нисан 1293 г. Етапен комендант подполковник Мехмед Иззет

НБКМ, ф. Омуртаг, № 821

74

17 април 1877 г. Шумен. Писмо от канцеларията на Военното окръжие до Шуменското каймакамство

Изпраща се изложение-молба на 20 мустахфъзи, в което се твърди, че при извършената мобилизация в Провадийска каза били допуснати нередности, като били освободени от военна служба заможни жители, а били свикани под знамената бедни.

Причина за поднасянето на молбата е следната: в нея се твърди, че от някои села, както и от град Провадия, откъдето е предстояло повикването и изпращането им тук [в Шумен] на мустахфъзките войници, досега не е бил повикан под знамената нито един мустахфъз. Нещо повече, от повиканите под знамената от селата са били приети лица, които не следвало да бъдат приемани, а са освободени онези, които следвало да бъдат приети.

Защо не са повикани и взети мустахфъзки чинове от селата Балдър кьой и Фете кьой, които спадат към същата каза? Защо от повиканите мустахфъзи от селата са освободени тези, които са заможни, а са взети само такива лица, които са бедни?

На Вашето високо усмотрение принадлежи правото телеграфически да бъдат изискани обяснения от Провадийското каймакамство.

На Административния съвет.
Дата: 17 нисан 1293 г.[1]

[Приложение] Изложение-молба от нас, Вашите слуги

Ние сме бедни жители от населението на Провадийска каза. Като такива по повод на заповяданото изпълнение бяхме зарегистрирани и включени в призива на мустахфъзите. Но как е възможно и на какво основание от самия град на казата ни Провадия, който се състои от 1000 домакинства, да не бъде взет нито един мустахфъз?

Освен това не е бил взет дори един мустахфъз от селата Балдър кьой и Фете кьой. Въобще от казата ни повечето хора не са взети и повикани на служба. А където има като нас хроми, инвалиди и бедни, те са повикани.

Онези пък, които са свободни и имат освидетелствуване, не са повикани.

Напълно несправедливо се постъпва с нас, повечето от които сме определени в случая. С нас, които имаме синове и домочадия, гладни и останали без лекарства, се злоупотребява. Ето защо ние сме принудени да се отнесем към Вашата висока каймакамска особа и да изнесем положението на нещата [както са]. Ние благосклонно молим да благоволите и наредите всички мустахфъзи, които още не са освидетелствувани, да бъдат доведени тук, за да бъдат прегледани и освидетелствувани, като бъдат изключени от мустахфъзкия военен призив такива като нас — бедни, немощни и безпомощни хора.

Покорно молим нашето каймакамство да благоволи и да заповяда за горното.

Ваши слуги, пристигнали от Провадийска каза мустахфъзи

16 нисан 1293 г.

НБКМ, ф. Шумен, № 970

75

17 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за прочетения пред войската и населението императорски хатихумаюн за обявената от Русия на Турция война.

В присъствието на войниците от Бейпазарската дружина, мустахфъзки чинове и населението, парадно строени пред правителствения дом, с голям респект и уважение беше прочетен изпратеният от Вашата висока особа императорски хатихумаюн, отправен до уважаемия главнокоманду-

[1] Резолюция към документа.

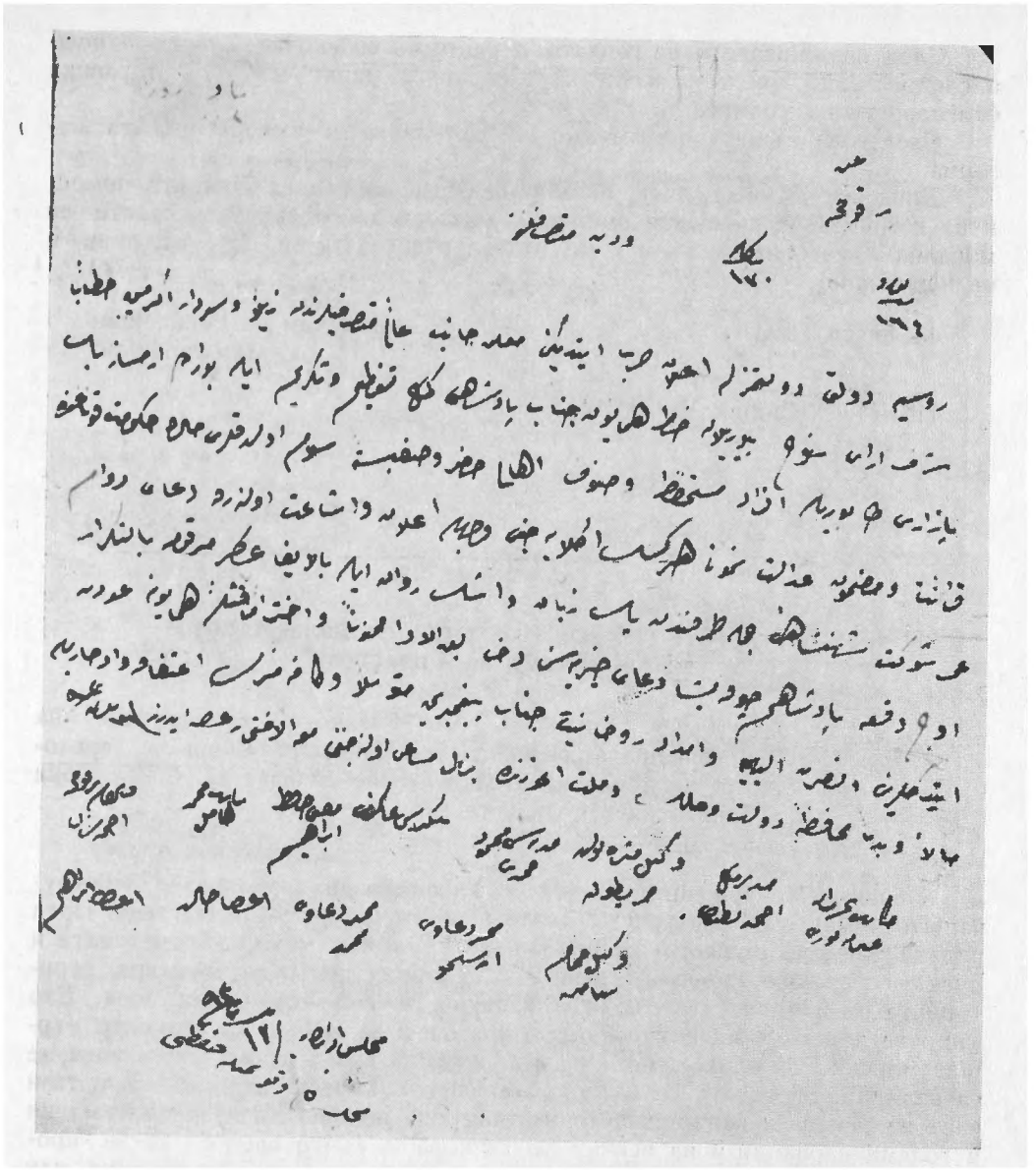

Док. 75

ващ, с който за наша чест императорът е благоволил да съобщи, че руската държава е обявила война на нашата държава.

Справедливото му високо съдържание, прочетено по такъв начин, че всеки може да го разбере, беше обявено на всеуслишание, съпроводено единогласно и с просълзени от радост очи от всички ни с пожелания и молитви за дълголетието и величието на царя на царете.

След извършването на горната церемония войсковите части отново последователно три пъти извикаха „Да живее царят ни!“ и отправиха благодарствена молитва.

След това същите почтително се завърнаха в императорската казарма.

Донасям, че ние всички, осланяйки се за победа на божията помощ и на помощта на свещения пророк, с гордост ще отдадем всичките си морални и материални сили в защита на държавата ни, на имота ни и на народа ни.

17 нисан 1293 г.

Каймакам на Берковица
Ахмед Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 59

76

18 април 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакама на Силистра

Съобщава решението на Главното командуване на действуващата армия, според което р. Дунав в територията на османската държава се обявява за бойна зона и навигацията по нея се забранява.

До Дунавския вилает

Обявяват се решенията, взети от Главното командуване на действуващата армия въз основа на правата, с които същото е овластено. Пред вид на това, че съществува [положение на] война между отоманската и руската държава, частта от река Дунав, върху която се простира територията на отоманската държава, включва в себе си бойна зона. Ето защо за корабите на неутралните държави и за всички други, които вършат морска търговия, действуващите правила тук, в споменатата зона, не са валидни. Забранява се изобщо за всички кораби навигацията в тази част на реката и извършването на търговия по нея. Капитаните на малки и големи параходи и на всички други кораби, които след 21 нисан продължават, противно на забраната, да се движат в споменатата зона или пък не са се отнесли за това им движение до властта, ще бъдат третирани като шпиони, като корабите заедно с товарите им ще бъдат задържани.

До споменатата по-горе дата обаче, а именно 21-ия ден на месец нисан по грегорианския календар, корабите, които ще спират на известни места по Дунава, не ще бъдат задържани за натоварените върху тях бойни съоръжения и други забранени материали.

[1] Липсва подпис.

ОАО 218/4

تلغرافنامه

وصول اولدقده
دقيقه ساعت
محابه | كوندرلمشدر
تلغرافخانه سنه
في سنه "

مأمور سوق مكاتيب

عن رمزيه
الى سنه
عدد كلات ٤٦٦

مكتوب كوندرن مرجع نمره سي
تاريخ مركوز في سنه
تاريخ وصول مكتوب في سنه
سرعت درجه سي مأمور تحرير

٤٦٦٥

Док. 76

За зоркото изпълнение на тези решения трябва особено и много да се внимава от страна на гражданските и военните власти.

17 нисан 1293 г.

[Телеграма от Дунавското вилаетство]
до Силистренското каймакамство

Как следва да се постъпи с параходите и корабите, които се движат по Дунава след 21-ия ден на месец нисан, е посочено в решението, взето от страна на уважаемия главнокомандуващ, което текстуално е възпроизведено по-горе.

Ако при Вас има консули, то на тях, на параходните агенции, а така също и на капитаните на императорските кораби, както и на тези, на които трябва, горното незабавно да им бъде съобщено. Напомня Ви се, че с повишено внимание следва да бъдат спазени споменатите екстрени решения.

18 нисан 1293 г. [Валия] Мехмед Садък

НБКМ, ОАК, № 218/4

77

19 април 1877 г. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до каймакама на Осман пазар

Напомняне да се приготви продоволствие за Шуменската дружина, която тръгва от Осман пазар.

Тъй като Шуменската дружина от втори призив днес на 12 часа ще потегли оттук, напомня Ви се, че следва да бъдат приготвени места за пренощуване на същата. Освен това [напомня Ви се] също и за приготвянето на 1100 двойки хляб, 50 оки ечемик, 100 оки слама и 8 коли.

19 нисан 1293 г. Каймакам на Ески Джумая
Али Риза

НБКМ, ф. Омуртаг, № 822

78

20 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

С един ден се отлага изпращането на 120 000 гроша за финансовата каса.

Отговор на № 118

Днес щяха да бъдат изпратени наличните във финансовото ковчежничество на казата 120 000 гроша, обаче поради липсата дори на един жандармерист това беше отложено по неволя за утре.

Моля да благоволите и да разрешите въпроса относно временните жандармеристи, за които телеграфически Ви беше донесено.

20 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Ахмед Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 66

79

20 април 1877 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Хаджиоглу Базарджик[1]

Забранява се придвижването на населението от Хаджиоглу Базарджик във Варна.

Щом като не се отнася до чиновници [които са] от местното население, не може и неоправдано е семействата на такива да бъдат възпрепятствувани да заминат.

Ако се окаже, че някои от населението пристигат тук, същите ще бъдат връщани обратно.

Напомня Ви се, че трябва да благоволите и напълно да спазвате осигуряването на реда в града.

20 нисан 1293 г. Али

НБКМ, ф. Пазарджик. Каймакам, № 529

[1] Дн. Толбухин (преди това Добрич).

80

21 април 1877 г. Враца. Телеграма от чиновника по проучванията до мютесарифа на Видин

Доклад за извършените проучвания в 40 села на Врачанско, където не е констатирано някой да е идвал и подбуждал населението към бунт.

Както бях Ви донесъл по-рано, за да извърша възложените ми проучвания, в продължение на един месец обикалях казата, като за време от 10 дни обходих 40 села, откъдето вчера се завърнах.

От тайните и явните проучвания се установи, че през настоящите времена изобщо никой не е идвал и преминавал, за да подбужда населението към бунт. Последното заявява, че ако занапред такива хора се явят по селата, те ще ги залавят и предават на властта живи или мъртви.

Населението заявява още, че е готово на всички жертви в тези времена, за да бъде от все сърце в услуга на уважаваната от него държавна власт. Същото население от селата дава твърди уверения и гарантира, че в никакъв случай няма да допусне и най-малкото злоупотребление, което би било противно на волята на императора. Че и населението от други села е с такива разбирания, дадени са Ви били сведения от служителите, изпратени за целта по-рано.

Осмелявам се да искам указания дали да се завърна или не.

21 нисан 1293 г.

Чиновник по проучванията
във Врачанска каза
Кясиф

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 117

81

24 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Представя сведения за разхвърлянето на данъци и военни откупи.

Отговор на № 124

Протоколите по разхвърлянето на данъците и на военните откупи за настоящата година, надлежно съставени, незабавно бяха изпратени из селата още преди една седмица. До този момент обаче във финансовия ковчег не са постъпили никакви суми. Също така подобна голяма сума не е налице и от миналогодишните недобори.

В настояще време големи суми постъпват от налога върху овцете.

Представителят на Мустафа Зеки ефенди иска бързо да му бъдат изплатени вземанията от 100 000 гроша.

В очакване съм на указанията и високите Ви нареждания дали да бъде изплатена или не горната сума от постъпленията на налозите върху овцете.

24 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 70

82

24 април 1877 г. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин

Заповед за установяването на твърди цени за съоръженията, които ще бъдат доставени за укрепленията в Берковския балкан.

Предвидено е било за укрепленията, за които има решение да бъдат построени в Берковския балкан, да бъдат доставени поръчаните от берковския каймакам дъски.

От сега нататък всички необходими съоръжения, които ще бъдат искани да се доставят, ще бъдат оценявани по твърди цени от комисията по укрепяването, която ще бъде образувана в споменатата каза.

В съгласие с телеграмата на Главното командуване добитата цена на съоръженията следва да бъде изплатена от Финансовото управление на казата.

Умолявате се телеграфически да заповядате на каймакама на споменатата каза за изпълнение на горепосоченото.

24 нисан 1293 г. Комендант на София, дивизионен командир Мехмед

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 198

83

24 април 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Меджидие

Съобщава решението на Високата порта относно руските кораби, които се намират в пристанищата на турската държава след обявяването на войната.

[Телеграма на Великото везирство]
до Мютесарифството на Тулча

Постановено решение от страна на Високата порта с дата 17 нисан 1293 г., което се отнася до местата в османската държава, където се намират руски кораби, и до тези, където се намират корабите на неутралните страни.

Понеже руската държава ни е обявила война, високата османска държава е взела решения, които се съдържат в следните текстове:

Член 1. Руските кораби, които се намират на втория ден от месец нисан в пристанищата на османската държава, могат да напуснат водите на последните в 5-дневен срок от деня, когато настоящото решение бъде разгласено и обявено в местопребиваването им въз основа на предявено от тях искане, като получат разрешение от органите на налозите, за да отпътуват до най-близкото руско пристанище или пък до пристанището на някоя неутрална държава.

Макар че такова разрешение може да им се издаде, споменатите кораби не ще могат да преминат през Проливите било от Средиземно море за Черно море, било от Черно море за Средиземно море.

Член 2. Първо: османската държава счита за премахната клаузата за корсарството, съдържаща се в конвенцията, сключена и подписана от нея на 16 април 1856 г. в Париж.

Второ: ако под флага на неутрална държава кораб пренася стоки и вещи, които принадлежат на неприятеля, които [стоки и вещи] охранява, той ще бъде задържан.

Трето: като се изключат контрабандните бойни припаси, ако бъдат пренасяни стоки и вещи, които принадлежат на неутрална държава, макар и от кораб под неприятелски флаг, същият не ще бъде задържан.

Четвърто: османската държава заявява, че във връзка с въпроса за неутралната блокада, за да бъде премахната възможността на неприятеля да се приближи и да дебаркира на османски бряг, ако се наложи тя да действува с достатъчно бойни сили, същата има намерението да спазва съдържащите се в конвенцията международни морски правни принципи.

Член 3. За да попречи на пренасянето на боеприпаси по контрабанден начин за руските пристанища или за крайбрежие, където неприятелят се намира, ако се усъмни в подобно обстоятелство, тя ще използува правото си да проверява както османските, така и корабите на неутралните държави при преминаването им през Проливите.

Док. 83

Решенията относно мерките, които предстои да бъдат взети по отношение на руските поданици, веднага телеграфически да бъдат съобщени.

19 нисан 1293 г.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство]
до Меджидийското каймакамство

Напомня Ви се, че по отношение на руските кораби и на товарите им да постъпвате в съгласие с телеграмата на Великото везирство, дословно възпроизведена в препис, която за наша чест беше получена.

24 нисан 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, Меджидие, № 798

84

25 април 1877 г. Русе. Писмо от валията до Каймакамството в Силистра

Нареждане за разпространение на възванието, отправено към поданиците на Османската империя във връзка с обявената от Русия война.

Ваше достойнство,

Не е нужно да се обяснява какво е скритото намерение на вековния враг на великата османска държава — Русия, която понастоящем се е вдигнала на война срещу нас. Лошите намерения на същата спрямо нас са очевидно да създаде повече от всеки друг път охлаждане и проява на несъвместими отношения между населението. Не дай боже, вредата от такава вътрешна безредица е несъмнена. Ето защо с оглед да бъдат разпространени, във всички села бяха изпратени множество екземпляри от съставеното за случая възвание, отправено към населението, което съдържа назидателни съвети и напомняния.

Възванието е напечатано на турски и на български език. Поради важността на момента трябва да не се изпуска пред вид вредата, която вътрешно може да настъпи дори при най-незначителни търкания и оплаквания между населението. Много трябва да се внимава за ненарушимото добро разбирателство между поданиците мюсюлмани и немюсюлмани.

При случай на каквато и да е проявена слабост тези, които се стремят да причиняват вреди и ненавист помежду им, без да се губи време следва най-строго да бъдат наказвани от закона. Всяка интрига, която би имала за цел да създаде смут и раздори малко или много, не трябва да се допуска да бъде проявена и незабавно следва да бъде смазвана.

Непрекъснато трябва да се проявяват внимание и грижи, за да бъдат премахнати такива вредни влияния.

Специално Ви се обръща внимание и Ви се напомня да благоволите и да се съобразите с горното, за което Ви се изпраща настоящото писмо.

25 нисан 1293 г. [Валия Мехмед] Садък

НБКМ, ф. Силистра, № 1413

85

25 април 1877 г. Цариград. Султанска заповед, отправена до всички вилаетски управители

Обяснява причините, поради които Русия е обявила война на Турция. Посочва задачите на османските поданици при създадените военновременни условия.

Мой везирю Садък паша, бог да те поживи и прослави, който си управител на Дунавската област и притежаваш славните ордени „Меджидие“ и „Османие“ първа степен, като пристигне тази моя царска заповед, нека ти бъде известно, че Русия, която прекъсна сега сношенията с нашето правителство, понеже обяви война и от всяка страна ордите ѝ преминаха нашите граници, стана нужда, щото и ние с упованието на божията милост и на моралната помощ на пророка да се заловим за оръжието.

Както е известно на всички големи и малки наши поданици, от много време русите са обърнали ненаситно око срещу нашата държава и никога не са престанали да дирят причина, за да ни нападнат. Така също, като счетоха за оръдие на зломислието си проявените преди две години злодеяния в Херцеговина, които бяха плод на посеяното им бунтовно семе, турнаха огън в бунтовните огнища в местата, които са населени с българи в Дунавската и Едирненската област, както и в Сърбия и Черна гора, трудиха се да произведат големи сплетни и с разни клевети да обърнат срещу нас общото мнение. Едновременно известно е, че правителството и народът, като не са желали друго освен мира и тишината, никога не са се отказвали да послушат съветите на приятелските сили. Но неприятелят ни иска да съсипе независимостта ни и показа, че не е възможно да постигне желанието си, докато не се жертвуват тия неща, и най-после, когато нямаше наяве никаква причина, той ни нападна.

Всеблагий боже, който си върховен съдия, понеже си защитник на правдата, ние се надяваме, че победата и спасението ни ще се удостоят с божията оценка.

Историите свидетелствуват, че тази постъпка на нашия неприятел не може да се сравни с нито една от мъчнотиите, които правителството ни е срещнало досега.

Следователно всички синове на отечеството, понеже са длъжни да пазят задружните си права в тази държава с пълна свобода от нападателните домогвания на един неприятел, който държи под натиск и робство езика и вярата на толкова народи, в името на халифството и на поданичеството ги призовавам в тоя случай на материално и морално съгласие и съединение.

От деня на възкачването ми на престола думите и мислите ми са имали за цел благосъстоянието и свободата на всички османци и запазването на правата и на независимостта им. Конституцията, която сполучих да основа, е най-голям и праведен свидетел за тази наша цел. Срещу това аз не очаквам от вас друго, освен да се покажете верни в поданическите длъжности и съгласни в запазването на отечеството, правата и независимостта.

Сега на вас се пада да гледате ревността и патриотизма на братята ви войскари, които жертвуват живота си, за да запазят честта и правата на османците от обидите на неприятеля, и като си припомните, че царят ви е с вас във всяко нещо, да се жертвувате задружно за спасението и благосъстоянието на държавата ни и правата ни. Понеже всички сте синове на едно отечество, всеки един трябва да пази имота, живота и честта на съотечествениците си, както пази своя имот, живот и чест и така да постъпя.

Прибавям и това, че за човека няма по-голяма чест и слава в света от тази да обича отечеството си и да изпълнява длъжностите си към него. Заради това както вашите бащи и праотци са запазили правата и независимостта на това отечество, тъй също се надявам, че и вие ще следвате същите дири, ще засвидетелствувате пред очите на света честта и славата на османлъка в заслугите на общото отечество и всяка една капка от кръвта, за която неприятелят ни ще стане причина да се пролее несправедливо, ще считате като най-скъп похвален знак за запазването на честта ни.

Освен това неприятелят ни със суетни мечтания, че уж мюсюлманите имали лоши намерения към друговерците си съотечественици, иска за всичките един вид изключителна защита, с която да постави под отговорност правителството ни за постъпките, които могат да нарушат доверието им. Затова аз никак не се съмнявам, че всичките ни верни поданици ще следват и ще постоянствуват да живеят помежду си като братя и съотечественици. И по този начин ще опровергаят всички тези криви и неоснователни предположения. Тази война, понеже става дума, с една държава, която иска да засегне правата и независимостта на царството ни, без да е станало някакво нарушение на приятелските отношения с другите държави, които са наши доброжелатели и приятели, заповядвам и препоръчвам да се внимава да не се засягат ни най-малко техните търговци и поданици, които се намират в държавата ни по търговия или като пътници, да не се постъпва зле с тях и във всеки случай да се удостоят с доверие и спокойствие.

Ти, който си управител на споменатата област, като пристигне тази моя славна заповед, да я известиш и разгласиш на всичките мютесарифи

и каймаками, в санджаците и окръжията, както и на мюдюрите, на вилаетските етамажори и на всички жители, които се намират под твое управление, и да се погрижиш да се постъпи съобразно с нея.

18 реби-юл-ахър 1294 г.[1]

86

25 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Заповед за свикването под знамената на мустахфъзите, които се числят към жандармерията.

Софийското командуване телеграфически благоволи да нареди да бъдат свикани под знамената и мустахфъзите, които се числят към категорията на жандармеристите.

В същност тези войници и без това са под знамената.

В случай че те бъдат иззети от категорията на жандармеристите, тогава вместо тях не ще могат да бъдат намерени хора, подходящи за службата им, което пък ще стане причина за застой в жандармерийската служба и в службата по опазването на реда.

В очакване съм на високите Ви нареждания за случая.

25 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 71

87

25 април 1877 г. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до Комендантството на Видин

Мерки за отблъскването на бунтовниците, които от Сърбия ще преминат в България.

За отблъскването на бунтовниците, които се подготвят да минат от Сърбия в нахията Загоре, утре ще бъде изпратена една дружина импе-

[1]Документът се съхранява в Старопечатния отдел на Народна библиотека „Кирил и Методий". По времето, когато го използувахме, не беше асигниран. На лицевата страна е печатан на арабица, а на обратната — на български език.

Преводът на документа на български език е извършен от официалния преводач при Министерството на вътрешните работи в Цариград. Предаваме го с някои стилови подобрения и с нормализиран правопис.

раторски войници при прохода Свети Никола, за което беше предписано на пиротския комендант.

Горното Ви се съобщава в отговор на телеграмата Ви от 24 нисан 1293 г.

25 нисан 1293 г. Комендант на Ниш
Халил Зия

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 145

88

25 април 1877 г. Ниш. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Предписано е на пиротския комендант да бъде изпратена една дружина войници в местността Свети Никола.

Отговор на телеграмата Ви от 24 нисан 1293 г.

Веднага се срещнах с Негово превъзходителство пашата-комендант. От уважаемото Главно командуване заповед още не е дошла. Въпреки това обаче в очакване на втора заповед за изпращането на една дружина войници в местността Свети Никола беше предписано на пиротския комендант.

От наша страна също се вземат мерки за оказване на помощ.

Благоволете, моля, да ни уведомявате и в бъдеще.

25 нисан 1293 г. Мютесариф на Ниш[1]

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 146

89

26 април 1877 г. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до коменданта на Видин

За нуждите на Видинската крепост са изпратени 39 033 оки сухар.

Донасям, че предвиденото за пренасяне количество сухар в размер на 39 033 оки днес беше отправено на път.

26 нисан 1293 г. Дивизионен командир
Халил Зия

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 143

[1] Липсва името на мютесарифа.

90

26 април 1877 г. Мачин. Телеграма от каймакама до Мютесарифството в Тулча

Дава сведения за разположението на руските и турските войски при Браила и Мачин.

Подбаш отстои на 2 часа път оттук.

В Браила русите имат 4 укрепления. Срещу тях ние разполагаме с 2 роти пехота.

Пред Мачин се намират наши 6 пехотни роти и 2 ескадрона кавалерия, както и 2 оръдия, които са разположени на позиция на около четвърт час път от Мачин.

При завързалия се бой един от бронираните императорски кораби остана при Мачин, а другият се оттегли на разстояние 1 час път над Подбаш, като по този начин двата кораба не можаха да окажат помощ на отбраната.

Това положение продължи от 10 и половина часа до 2 часа. От насрещната страна се изсипаха снаряди и куршуми. Не можаха да се получат сведения за пехотата, която се намира при Подбаш. Само един от младшите конни офицери пристигна оттам и донесе сведение, че неприятелят настъпвал с един малък параход и лодки. При това положение, както и поради настъпилата нощ събитията не можаха да бъдат изяснени.

Донасям, че поради горното се намирам в опасност.

В очакване съм на бързите Ви заповеди.

26 нисан 1293 г.

Каймакам на Мачин
Хуршид Хилми

НБКМ, ОАК, № 10 79

91

27 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поради появата на бунтовници-християни настоява да бъде раздадено оръжие на турското население.

Съгласно с високото Ви нареждане, което имахме честта да получим, известна част от оръжието, което миналата година беше раздадено на населението, е събрано и се пази. Останалата част още не е събрана поради заетостта на отговорните органи.

Населението се е научило, че русите са слезли до Калафат, където са се укрепили.

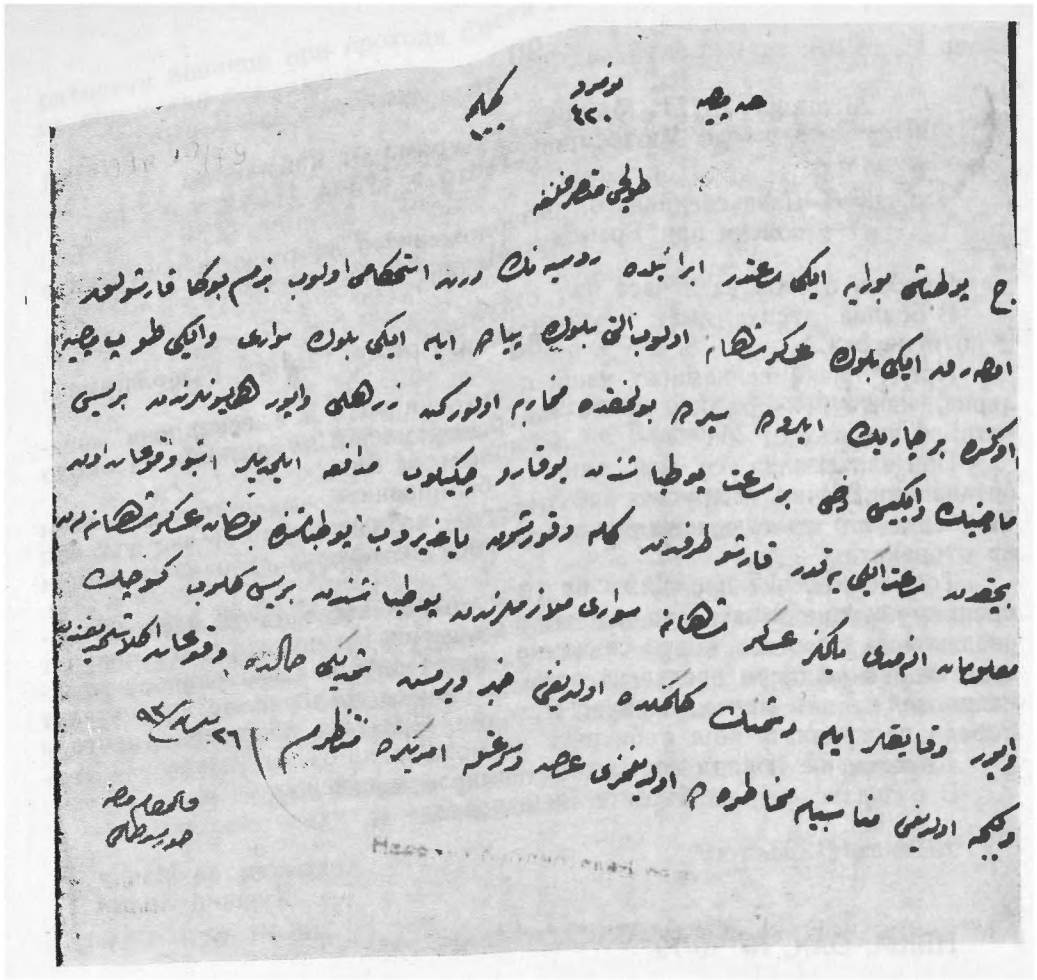

Док. 90

Появата на някои бунтовници-християни, станала тук-таме, е всяла ужас и тревога сред населението. Ето защо донасям, че населението предявява искане въпросното оръжие наново да му бъде раздадено, което самò да пази и при нужда да го употреби срещу неприятеля.

Очаквам високите Ви нареждания по този въпрос.

27 нисан 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 79

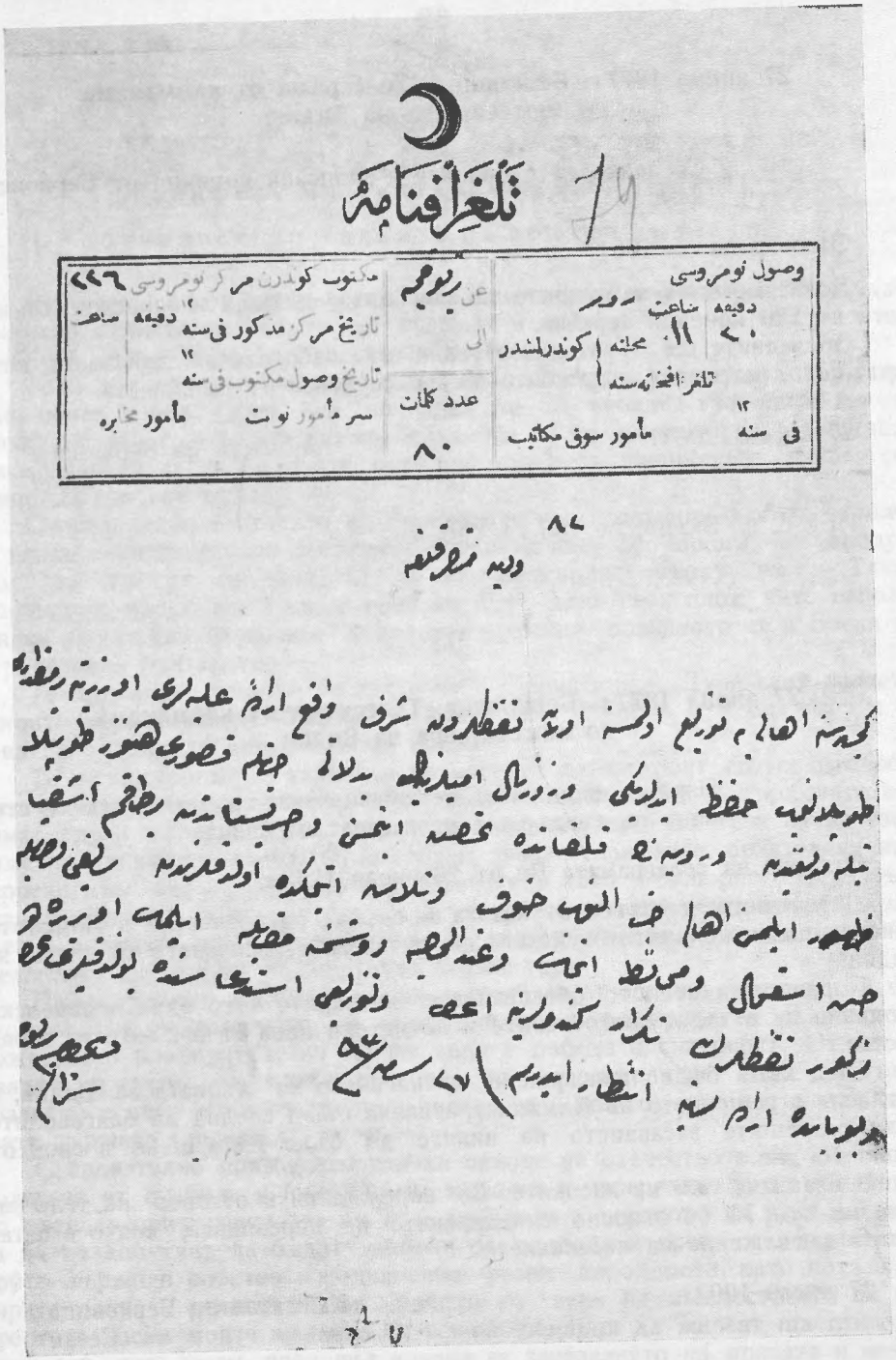

تلغرافنامه

وصول نومروسی	عن تلغراف	مکتوب کوندرن مرکز نومروسی ٦٦٦
دقیقه ساعت روز ٧٠ ١١	الی	تاریخ مرکز مذکور فی سنه ١٢ دقیقه ساعت
محلنه کوندرلمشدر	عدد کلمات	تاریخ وصول مکتوب فی سنه ١٢
تلغراف اخذ ایدن فی سنه ١٢ مأمور سوق مکاتب	٨٠	سر مأمور نوت مأمور مخابره

٨٧

ویه نمره قیمه

Док. 91

92

27 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за събраните и записани конници от Берковска каза.

Отговор на № 105

Донасям, че за помощните войски бяха събрани и записани от казата ни 120 конници черкези.

Последните ще бъдат използувани от щабовете на дивизиите, като оръжието, патроните и дажбите им ще се дават от държавата.

27 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 76

93

27 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Парите ежедневно се обезценяват, а земеделските стопани се въздържат да засяват царевица.

Отговор на телеграмата Ви от 26 нисан 1293 г.

Царевичните десятъци от казата ни още не са пренесени в Ломското пристанище, а коларите от казата ни са заети с изсичането на дърва за Видин.

Поради ежедневното обезценяване на парите нито един земеделски стопанин не е засял приготвените и почистени ниви от началото на април досега.

След като бъде привършено пренасянето на дървата за Видин, в съгласие с решението на Административния съвет следва да благоволите и да разрешите засяването на нивите да бъде извършено в срок от около 10 дни.

В очакване съм на високите Ви нареждания в отговор на телеграмата ми под № 66 относно складирането на царевицата, която е останала в задължение на населението.

27 нисан 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 78

94

27 април 1877 г. Цариград

[Манифест на султан Абдул Хамид I],
отправен до валиите на всички вилаети]

Решение до моя велик везир Валиедин паша, валия на вилаета Худавендигяр, славата на когото да пребъде и който е достоен носител на ордените „Меджидие“ първа степен и „Османие“.

Този път руската държава скъса отношенията си с нашата държава и ни обяви война. Пред вид на това, че тя нападна границите ни от всички страни с войските си, то, осланяйки се на помощта на всевишния и позовавайки се на високата морална подкрепа на пророка, налага се и ние да грабнем оръжието.

Според както е станало известно на всички поданици, русите отколе са впили ненаситните си погледи в страната ни. Те никога не пропускат да търсят причина, за да се нахвърлят върху нас. Така хвърленото преди две години семе на бунт даде своя плод, като използуваха за оръдия на своите пъклени намерения появилото се в Босна и Херцеговина бунтарство.

Те подпалиха огнища на въстания в Одринския и Дунавския вилает, в които места живеят българите, както и в Сърбия и Черна гора и с това ни създадоха много големи грижи.

Те се постараха с какви ли не клевети да настроят световното обществено мнение против нас. При това нашият народ и държавата ни нямат друго желание освен мир и спокойствие, като по този начин вземаме под внимание съветите, които ни дават държавите, приятелски настроени към нас — нещо, което е известно като безспорно. Обаче тъй като желанието на неприятеля е да унищожи нашата независимост, правата и родината ни, той даде да се разбере, че не може да постигне желанията си, докато не жертвува всичко това.

Най-после, без да има някаква допустима от закона причина, той ни нападна. Ние се надяваме, че справедливият бог-покровител със своето божествено покровителство ще ни дари с победа и сигурност. От историята е доказано, че това поведение на неприятеля не може да бъде сравнено с нито едно от затрудненията, на каквито се е натъквала нашата държава [досега].

Следователно призовавам всички синове на отечеството ни, които се ползуват от свобода и пълни права, морално и материално да се обединят по пътя на привързаността им към халифата и верското им задължение, за да не допуснат да бъдат лишени от свобода и права от неприятеля, който държи в робство и подчинение разни народности, като потъпква вярата, езика и религията им. Защото от деня на възшествието ни на престола насам моите желания са всички османци да живеят щастливо и свободно, като имам пред вид идеала за запазването на правата и независимостта ни. Аз считам като най-голямо и справедливо доказателство

Док. 94

сполуката ми да осъществя тези мои въжделения със създаването на конституцията. Срещу това от всички вас очаквам като естествено задължение вярност и обединение при опазване правата и независимостта на отечеството.

Сега на нас пада [дългът] да запазим честта и правата на османците срещу насилничествата на неприятеля. Погледнете на патриотичното ста-

рание на нашите братя войници, които жертвуват живота си и не изпускат от мисълта си, че вашият император винаги е с вас. Подайте си ръка за единство и саможертва за щастието и благополучието на родината ни и за запазването на правата ни.

Всички вие сте деца на едно отечество и всеки един от вас трябва да счита, че запазването на живота, имота и честта на съотечественика му е запазване на личния му живот, имот и чест, което [нека] ви бъде ръководно начало. Тук е мястото да добавя, че в света за човека няма по-голяма чест и слава от тази да обича отечеството си и да изпълни задълженията си към него. Както вашите деди и прадеди са бранили правата и независимостта [на народа и държавата ни], сега и вие също така ще докажете пред очите на света славата и честта на османството и на общото ни отечество, които те са ви завещали. Надявам се, че вие ще счетете за ваша гордост и за най-ценен знак всяка капка от кръвта ни, пролята по вина на неприятеля при защита и запазване на честта ни.

Нашият неприятел заблуждава съотечествениците на ислямските граждани, че последните имали спрямо тях лоши намерения, като ги подбужда към бунт. Използувайки действията, които великата ни държава е принудена да провежда за запазването на реда, той — неприятелят — претендира, че ще държи отговорна държавата ни и че се явява един вид като покровител на споменатите по-горе съотечественици. Ето защо всички наши верноподаници трябва да живеят задружно, като братя и равноправни съотечественици и да постоянствуват в стремежа си за опровергаване на споменатите злостни клевети за злонамереност.

Аз в същност не се съмнявам, че в тази война великата ни държава няма да допусне една или друга държава да посегне на правата и независимостта ѝ. Пред вид на това, без изобщо да бъдат нарушавани добрите и приятелските ни отношения с другите страни, не трябва да се допуска проявата и на най-малкото лошо третиране на техните търговци и пътници, които се намират в страната ни. Аз препоръчвам и заповядвам да се внимава последните да се ползуват със спокойствие и сигурност в страната ни.

Ти, който си споменатият по-горе валия, да не се скъпиш в старанията си, като действуваш така, че още с пристигането на настоящата ми свещена заповед, съдържаща височайшите ми нареждания, да бъде обявена и разгласена сред подчинените ми ливи, кази, мютесарифства, каймакамства, мюдюрства, вилаетски органи и цялото население.

Постановен днес, на 20-ия ден на реби-юл-ахър 1294 г.

ОАК, № 102/1

95

27 април 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Тулча[1]

Централната вилаетска власт бързо иска сведения за десанта на руските войски в Добруджа.

Как успя да премине неприятелят?
Какъв е неговият състав?
Какъв е резултатът от развилата се битка?
Можа ли да пристигне помощ от войската, черкезите и броненосеца?
Бързо съобщете подробности тук.
Като много важно [Ви се съобщава] молбата да бъдат изпратени на помощ войници, черкези и броненосецът.

27 нисан 1293 г. [Валия Мехмед] Садък

До Мачинското каймакамство

Очаквам на телеграфа да отговорите на въпросите на високото Вилаетство, които Ви се предават с горната телеграма.[2]

Отговорено на 27 април 1293 г.[3]

НБКМ, ф. Тулча, № 66 14

96

28 април 1877 г. Тутракан. Телеграма от каймакама до вилаетската резиденция в Русе

Градът е подложен на артилерийска стрелба. Има ранени жени и мъже. От снарядни попадения са засегнати правителственият дом и телеграфопощенската станция. Жителите на града се разпръснали.

Отговор

Още не е установено кой [ни] обстрелва с оръдия отсреща — русите или румънците. Обаче на фронта при Олтенишкото пристанище са съ-

[1] Както се вижда от документа, телеграмата е отправена от управителя на вилаета Мехмед Садък до мютесарифа на Тулча, от когото иска подробни сведения за руския десант, извършен при Мачин на 27 април 1877 г. (9 май 1877 г.) Мютесарифът от своя страна веднага препратил телеграмата в Мачин, което се установява от двете дати — датата на получаването и датата на предаването. За неотложното получаване на отговор от Мачин и за неговото своевременно препредаване в Русе мютесарифът очаква отговора на каймакама в телеграфната станция.

[2] Нареждане към документа.

[3] Бележка под документа.

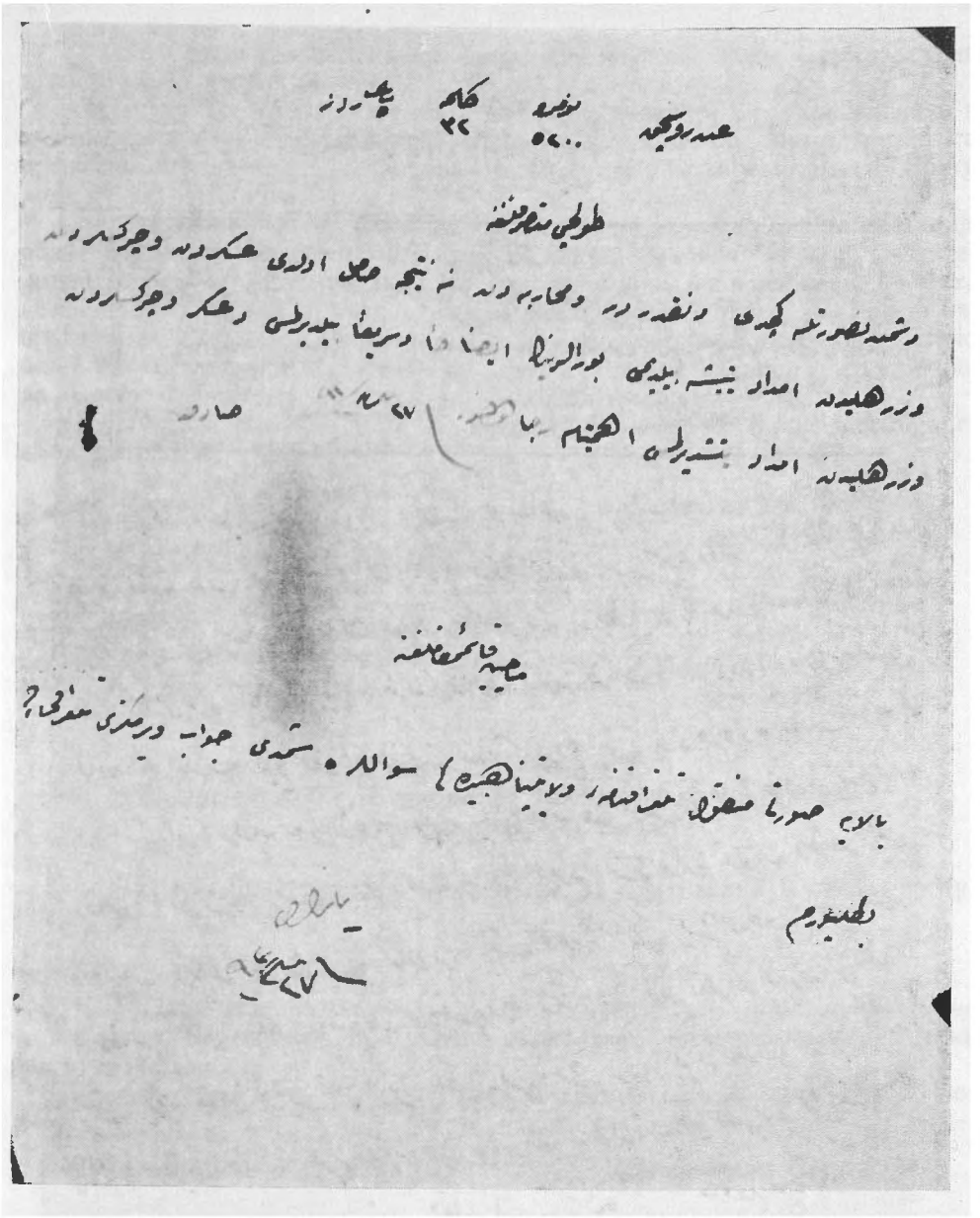

Док. 95

средоточени 4 пехотни дружини и един ескадрон конница. А за охраната на една артилерийска крайбрежна батарея са съсредоточени близо две дружини пехота.

При това положение от изстреляните снаряди има попадения върху правителствения дом и телеграфопощенската станция.

تلغرافنامه

وصول نومرو سی
دقیقه ساعت
محله | کوندرلمشدر
تلغرافخانه سنه
فی سنه ماموروسوق مکاتب

عن طرف قائمه
الی
عدد کلمات ۱۶۵

مکتوب کوندرن مرکز نومرو سی ۱۸۱
تاریخ مرکز مذکور فی سنه دقیقه ۲۵ ساعت ۵
تاریخ وصول مکتوب فی سنه
سر مامور نوبت مامور تحریر

حضرت دلاپتناهیه

ج قاپشوده طوپ آتاه روسیه دیاغوه اولاج عسکری اولدیغی حضرت سیچیلدیسه فقط اولتانیم اسکله کو
عبارتی دره طابور پیاده دربدول سواری وسواحلده کی بیلیه طوپلی محافظه سنه ایکی طابور قدره
عسکر اولدیغی حالی قاپشوده تخمیلانه طوپ کوللاندی حکومت قوناغنه دنغه تلغرافخانه ودوروسه طرفنه قاچه
قادیه ایله اسلومیه اوچ نفر اهالی احابت ایدوب مجروح ایتمه واوچیره ده بطلک قاچوطی
ایله استحاصه بولنانه عسکر شتمانی طرفنه باغلیلوب سیاست اولنه ایکیسی چاپیلر قالدیرلدی فتنه بولسه
وقاچوطی نفرلرینه برشیه ایدیرلنفی یاره لی دیوبنه تشفی بولمیوب تنفسانه وقوجه لدیغی
وحکومت قوناغنه احابت ایدنه کوللاندیغنه آتسه طاوه ایتمه ایچون رعب باصه یلسه
واولجاره اهالی قاغلنه باشلاسه و تلغرافات طرفنه چوق خط تلاریلی طوپراغه قاتلی شکست
ایتمه ایچون درحال بالتمیر تلاری محلدنه ربط ایلسه ایچون بونه بویله حکومت قوناغیله تلغرافخانه
تهلکه ده وقایته قیمه نا هرکس محلی جوارنه مناسب یرلره قالدیرلسی تعمیم اولنیغنه بویله

اراده ده تلدنه اتفاقا عصه قلنوه قاپشه ۷۸ ساعت

قائمقام طوپراق قاپشه
محمد فاهر

بیاضیایه وطرف سرداره عصه قاپشه وجوابنه تلغراف
۹۶ عصه قاپشه

Док. 96

Пак от снарядни попадения има ранени няколко жени и трима турци в квартала „Варош".

[На неприятелската стрелба] отговори войската от укрепленията и канонерката. Престрелката продължи до 12 часа без четвърт, когато прекъсна. От екипажа на канонерката има един убит и един ранен. Други жертви не са дадени.

Вследствие на попаденията върху правителствения дом избухна пожар, обаче той беше незабавно загасен. При това положение на нещата жителите на града се разпръснаха. Телеграфните жици бяха скъсани. Те бяха незабавно поправени и [съобщенията] възстановени. Макар че това е направено, за да бъде избягната всякаква опасност за в бъдеще, счетено беше за уместно правителственият дом и телеграфопощенската станция да бъдат преместени в района на Черкезката махала.

В случая в очакване сме на заповед-фермана на Ваше високо превъзходителство.

28 нисан 1293 г.

Каймакам на Тутракан
Мехмед Тахир

НБКМ, ОАК, № 14/55

97

29 април 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за преследване на бунтовници в района на Чупрене.

Отговор на № 144

Беше Ви донесено по-рано, че за премахването и унищожаването на въпросните бунтовници в Чупрене и околните му села бяха изпратени 60 мустахфъзи.

Донасям, че освен тези мустахфъзи днес бяха изпратени още 10 човека.

29 нисан 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 80

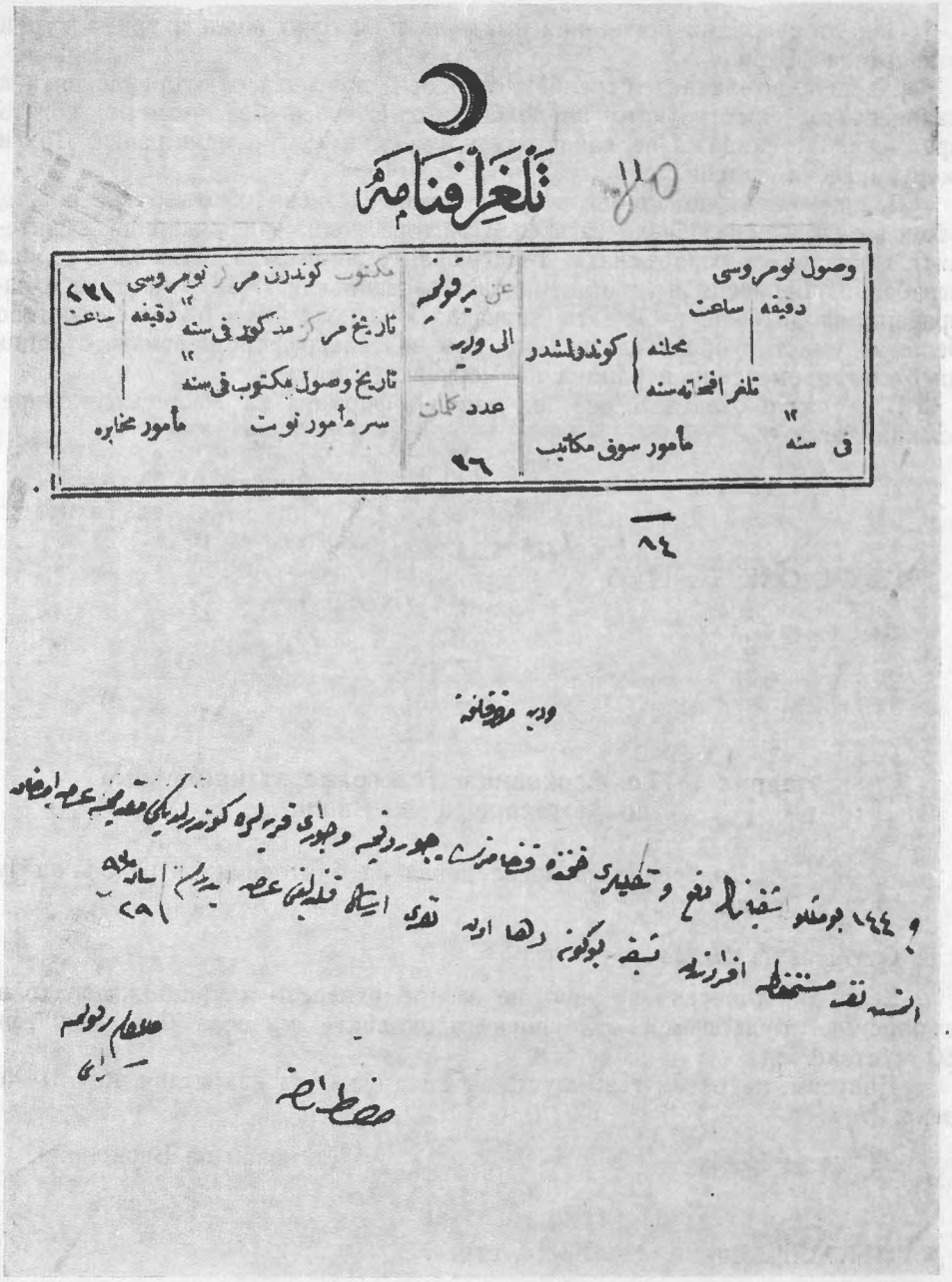

تلغرافنامه

وصول تومروسی
دقیقه | ساعت
محله | کوندولمشدر
تلغرافخانه‌سنه
فی سنه ۱۲ مأمور سوق مکاتیب

عن برقونیه
الی واریه
عدد کلمات ۹۶

مکتوب کوندرن مرکز تومروسی ۱۲۶۱
تاریخ مرکز مذکوری فی سنه ۱۲ دقیقه ساعت
تاریخ وصول مکتوب فی سنه ۱۲
سر مأمور توت مأمور مخابره

۸۴

واریه موقفانه

و ۱۲۶۴ جومادی ثقیلنک دفع و تخلیدی فقره قضامزش جهة رفیه و جوابی قره کوزه لریکی تقدیم عجله ایضاده
انسه نقد مستغله افرازنه نصب بوکوز وقصا اوله نقد اسکله قدیمی عجله ۱۲۶۱ سنه ۹ ۲۸

مطلعم رفوسم
ای

مصطفی

Док. 97

98

29 април 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Между турското население в Оряховско се разпределят получените 1527 пушки.

Отговор на № 197

Общо с пристигналите от Русе 285 пушки капсалийки, изпратените от Видин 300 броя пушки чакмаклийки, изпратените от Враца 232 броя пушки малък и голям калибър, дадените от Видин на тукашните помощни войници 400 пушки от малък калибър и намиращите се у запасните войници 260 броя пушки капсалийки оръжието възлиза на 1527 пушки.[1]

Това оръжие не се изпраща в Русе, а цялото му количество се разпределя между запасните чинове и населението. Само че за този брой пушки има всичко 2349 пакета патрони, 19 000 броя капси и пристигналите от Враца 33 сандъка патрони. За същите пушки сега се набира необходимото количество патрони.

Донасям, че се налага да бъдат набавени пушки и патрони, за да бъдат въоръжени 800 конни и 600 пехотни чинове от помощните войски.

29 нисан 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16 4, стр. 3

99

29 април 1877 г. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до командуващия във Видин

Сухарът, предназначен за Видинската крепост, е изпратен със 140 коня и 310 коли.

Предвиденото за Видин количество сухар днес беше отправено на път, като за целта бяха натоварени 140 коня и 310 коли. Превозните такси за конете и колите са изплатени [за-разстоянието] оттук до Балта — Берковча[2].

За изплащането на необходимите превозни такси от Берковча до Лом на Вашата висока особа принадлежи правото на ферман, за да бъде наредено на тези, на които е потребно.

29 нисан 1293 г. Дивизионен командир
Халил Зия

НБКМ, ф. Видин, № 105/5,стр. 144

[1] Допуснатата грешка при сборуването е очевидна. Общият брой на получените в Оряхово пушки не е 1527, а 1477.

[2] Берковица.

100

30 април 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за набавянето на още 832 пушки.

Отговор на № 199

Донасям, че пушките, на брой 232, пристигнали във Враца, за които благоволявате да наредите да бъдат върнати обратно, се включват в оръжието от 1527 пушки,[1] за които Ви беше донесено. Понеже същите пушки ще бъдат върнати обратно с патроните им, ще се яви недостиг за пушките, които са определени, на брой 1500.

Пушките, които се искат, на брой 600, за организираните пехотинци, следва да бъдат допълнени с още 832 броя, които трябва да бъдат набавени.

Донасям, че наличните тук 2000 пакета патрони са специално за пушките от голям калибър.

30 нисан 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16/4, стр. 4

101

1 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за строежа на укрепления при заставата „Торук".

Отговор на № 139

От наличните в казата ни коли 1500 са отправени за Видин, натоварени с дърва.

Около 300 коли бяха събрани и на три пъти изпратени в Чупрене, натоварени със сухар.

Необходимият брой коли за строежа на укрепленията при заставата „Торук" също така бяха изпратени. Същите пренасят нужните дъски и други материали за строежа. Когато въпросните коли се върнат, с тях ще се побърза за пренасянето на царевицата.

---

[1] Вж. забележката към док. 98.

От наличните във финансовия ковчег суми днес бяха изплатени 100 000 гроша на представителя на Мустафа Зеки ефенди.

Донасям също, че се полагат извънредни усилия по събирането на царевицата.

1 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 84

102

2 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Оряховската каза числото на лицата, годни да носят оръжие, възлиза на 4000.

Отговор на телеграмата от 2 маис 1293 г.

33 от селата в казата ни са ислямски. От [населението в] тях 1800 черкези, 700 татари и от местните стари жители 1500 човека са годни да носят оръжие. Или всичко 4000 човека.

От тях 1 на 10 не притежава оръжие. Действително тук има налице 1200 пушки, обаче те са нужни за хората, които ще останат в селата. Налага се наново да бъде дадено оръжие на записалите се 800 конници и 1500 пехотинци. Последните могат да бъдат свикани в продължение на 3 дни. С пристигането им обаче, едно, че се налага да бъде раздадено оръжие, но и, второ, не се намират сгради и ханища, където биха могли да бъдат настанени. Ако пък се има пред вид последните да бъдат настанени на открито, тогава за същите следва да бъдат осигурени достатъчен брой палатки.

Ако същите хора останат на открито, на слънце и дъжд, несъмнено е, че само за 24 часа те ще започнат да негодуват и като кажат „На, не ни зачитат", ще изоставят всичко и ще избягат.

За да не се допусне подобно нещо, в зависимост от високите Ви нареждания е да бъде извършено необходимото.

2 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, №16/4, стр. 10

3 май 1877 г. Русе. Писмо от Вилаетството[1] до Високата порта в Цариград

В разрез с постановената забрана за навигация по Дунава лодка, превозваща един американец и един англичанин, прекосила реката между Гюргево и Русе. Пътниците били задържани от турския патрулиращ параход, но след намесата на английския консул в Русе Рид без разрешение на властта били пуснати на свобода. За извършеното нарушение от двамата, за намесата на консула и заради други извършени нарушения от него Вилаетството отправя изложение до Високата порта в Цариград.

Въпреки забраната [за навигация по р. Дунав], обявена от страна на уважаемото Главно командуване [на армията], на 26 април е била забелязана да идва от Гюргево за Русе една лодка.

Като забелязал лодката в Дунава, патрулиращият императорски постови параход докарал същата в пристанището. Въз основа на изтъкнатия принцип, че е забранена навигацията, който се отнася както до всички, така и до намиращите се в лодката лица, последната е следвало да бъде оставена в управлението за проверка.

По това време английският консул в Русе, господин Рид, слязъл на пристанището и без да зачита знамето на високата отоманска държава, самоволно влязъл в парахода и взел със себе си двамата души — един американец и един англичанин, — които били в лодката, и ги отвел.

Освен това споменатият консул оскърбил намиращия се там морски капитан Лятиф ефенди, който служебно провеждал известния държавен принцип [на забрана] и който направил нужното предупреждение на консула. Ето защо с донесението си от 26 април 1293 г. съобщавах, че официално са поискани обяснения от въпросния консул.

В отговора си Негова милост консулът не отрича, че е ходил на пристанището, откъдето е отвел със себе си споменатите две лица, както и че не се вслушал в противопоставянето на служебното лице Лятиф ефенди.

Също така той твърди, че на пристанището никой не му напомнил за забраната, а така също, че за отвеждането на двете лица той получил сведения, че същите се намират в опасност, и че той имал намерение да ги запази от същата грозяща ги опасност.

Споменатата по-горе забрана [за навигацията по Дунава] официално била наложена и обявена, като по-специално за нея било писано до всички консулства, включително и на господин Рид. Нещо повече, едно от двете лица, които консулът е отвел, завело семейството си в Европа. В отговор на запитването му на същото лице преди това е съобщено, че не ще може да се завърне в града по същия път, което е във връзка със сми-

[1] Липсва подпис.

сала на обявената забрана. На същия е съобщено, че той може да се завърне в града през Триест и Цариград. Явно е в случая, че не може да бъде допуснато, че се е отнасяло до някакво заблуждение относно обявената забрана.

При положението, че срещу споменатите две лица е следвало да се постъпи в съгласие с взетите полицейски мерки въз основа на военните нареждания, една от които е отвеждането в управлението за лична проверка, както и по отношение на всички други, да се възразява с едно стъкмено възражение е недопустимо.

Ако пък за момент се предположи, че се отнася до едно такова истинско възражение, дори и тогава става наложително да се прибегне до Вилаетското управление или до военните органи, които се намират на пристанището. След като е било отбягнато да се подчинят на властта [и след] противопоставянето на възражения от рода на гореуказаните извинителни причини, несъмнено е, че става дума за стъкмени впоследствие оправдания.

Макар че би следвало да се търси отговорност от служебното лица Лятиф ефенди, че със сила и категорично не се е противопоставил на доказаната във всяко отношение нередна постъпка на споменатия консул-която е противна на властта и която се отнася до всички — принципна мярка, спазването на която при днешното положение представлява обстоятелство, без което не може, от обясненията на последния се установява, че той не е прибягнал до противопоставяне насила, което вероятно е щяло да предизвика скандал. Същият заявява, че бил принуден да постъпи учтиво, за да не предизвика инцидент във време, когато на пристанището имало много хора, на което негово твърдение не може да му бъде противопоставено възражение.

Споменатият консул обаче през времето, когато е бил на служба в Шкодра, винаги е ставал причина за подобни оплаквания. Колкото и да е известно какви инструкции е получил от посолството си за поведението си тук, той проявява наклонност към закрила на българите по един необясним начин.

Той отправя запитване към властта при всяко малко или голямо събитие. Отива тук и там из селата и публично разучава и разследва събитията, като ги разгласява наляво и надясно между българите, прибягвайки до такива действия, за които допълнително Ви излагам и съобщавам.

Поднасям на високото Ви внимание приложените книжа, изхождащи от разменена преписка.

3 маис 1293 г.

НЬКМ, ф. Русе. Валия, № 4963

104

4 май 1877 г. Мачин. Телеграма от командира Делавер до мютесарифа на Тулча

Иска указания за начина, по който трябва да се постъпи за прогонването на бунтовниците, преминали на острова при Мачин.

По повод на запитването ни и исканите от нас указания от високото Вилаетство, оттам благоволиха да ни отговорят, че следва да се влезе във връзка с Вашата висока особа, за да бъде извършено нужното.

Въпросът се отнася [до това] какво следва да бъде направено, за да бъдат прогонени и унищожени от страна на помощните черкезки войници преминалите на острова при Мачин бунтовници.

Също така какво следва да бъде направено, за да не бъде допуснато злодеяние по отношение на движението на бойните кораби, които са били обкръжени в Дунава при Мачин.

И, на последно място, какво следва да бъде направено, за да бъде предотвратено евентуално нападение по Дунава.

По повод на горния случай отправям запитването си до Вас.

4 маис 1293 г. Комендант на Дунава[1]
Делавер

Да му се отговори, че с добрата служба на споменатите черкезки войници те ще успеят да прогонят и да премахнат вредителството на неприятеля и ще възстановят реда.

5 маис 1293 г.[2]

ОАК, № 263/41

105

4 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поради неизплащане на направени разходи преселниците черкези не ще се явят при свикването им под знамената

Според заявленията на главатарите и на водачите на записалите се 120 преселници черкези от финансовия ковчег миналата година не са им били изплатени разходите, които те са извършили за подковаване на

[1] Така е в текста. В действителност Делавер е бил командир на помощните войски в Дунавската област.

[2] Решение към документа.

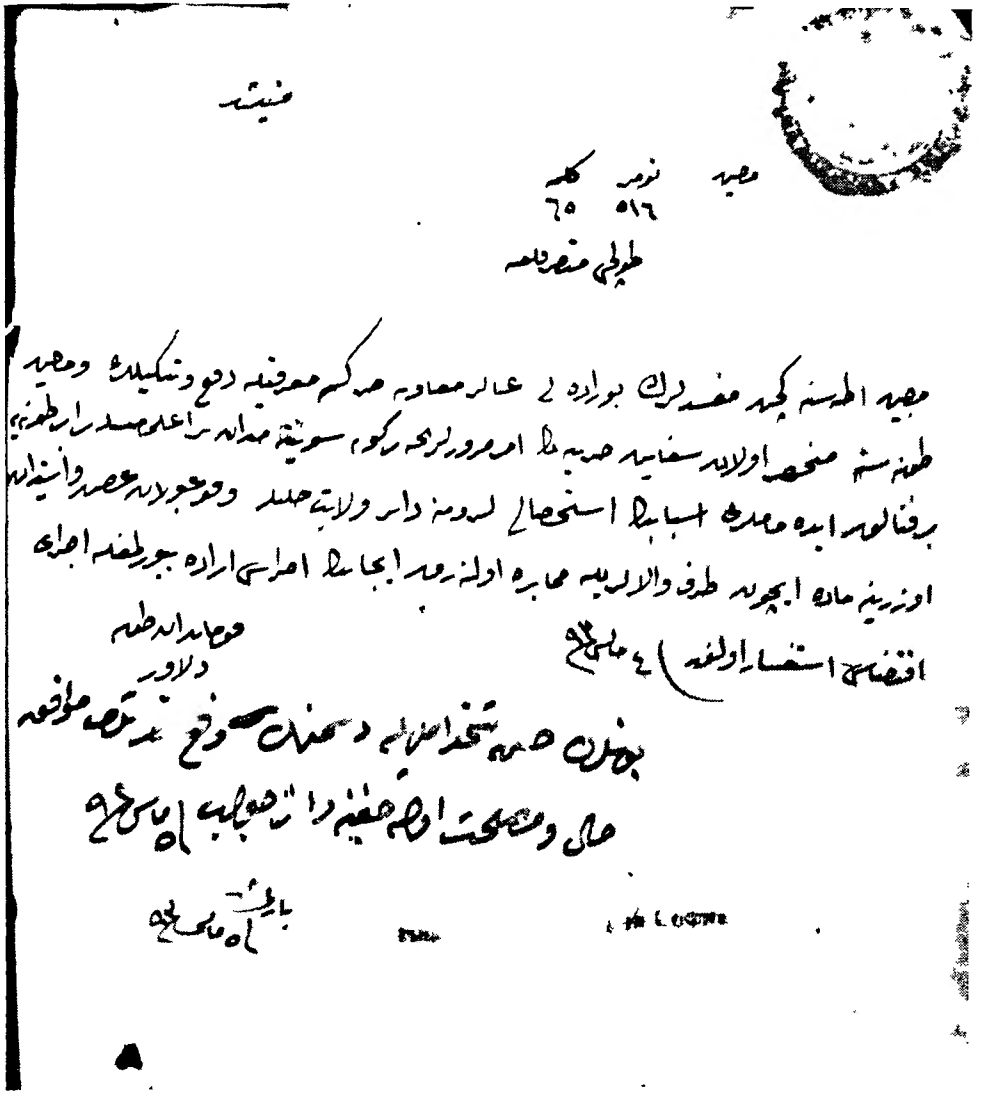

Док. 104

конете и др. на тези от тях, които доброволно заминали, за да вземат участие във войната със Сърбия.

Освен това от споменатите преселници са били записани някои като временни жандармеристи, които били изпратени да квартируват в Чипровци. Когато същите напуснали местослужбата си и заминали на война, заплатите им за месец юни не са били изплатени въз основа на отговора на мютесарифа по повод на направеното телеграфно запитване под стар № 418, с което са били искани указания как да се постъпи.

Пред вид на това, че те настояват да им бъдат изплатени споменатите техни вземания, ако това не бъде извършено, вероятно е при бъдещо свикване под знамената те да откажат да извършат това.

За случая очаквам високите Ви нареждания.

4 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 85

106

4 май 1877 г. Цариград. Телеграма от Високата порта[1] до Дунавското вилаетство в Търново[2]

Във връзка с обявената Руско-турска война е дадено височайше позволение името на султана да бъде произнасяно от амвоните на джамиите с титлата г а з и — победител.

Поради обявената ни от русите война Негово величество господарят халиф е благоволил да мобилизира победоносните бойци за победата на ислямската вяра. Слава на бога, въз основа на постигнатата победа името на господаря-император в съгласие със свещената фетва, постановена от свещения съд, е благоволено да се даде височайше позволение до всички проповедници да произнасят от амвоните на джамиите името на господаря-император с титлата г а з и.

Начиная от петия ден на настоящия месец джемази-юл-евел, петък, във всички джамии, намиращи се в османските населени места, проповедниците в молитвите да произнасят на висок глас споменатата титла, за което е взето съответното решение.

Ето защо специално Ви се препоръчва и при Вас да приложите горното от указания ден, като се съобщи на проповедниците височайшето позволение.

4 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 33/16

---

[1] Липсва подпис.

[2] В работата на висшите османски администратори съществувала практиката да получават кореспонденцията си и в местата, където отивали на командировка. Това им позволявало да бъдат постоянно в течение на работите в административните им райони, както и да поддържат пряка връзка с по-висши и по-низши длъжностни лица.

В случая валията на Дунавския вилает се намирал в Търново, където му била изпратена телеграмата на Високата порта от Цариград.

107

4 май 1877 г. Русе. Писмо от Вилаетството[1] до каймакама на Силистра

Предава се заповед за разгласяване на султанския ферман, издаден по повод на обявяването на Руско-турската война.

[Заповед на Великото везирство] до Дунавското вилаетство

До Вашата висока особа в приложение беше изпратена постановената височайша заповед. Съгласно с високия смисъл и разум на тази августейша заповед на особата на владетеля, отправена към Вас, последната съдържа някои негови държавнически наставления и добропожелания, с които той призовава всички османски поданици към обединение, сплотяване и разбирателство, необходими при поемане пътя на борбата за опазване на правата и независимостта на държавата и народа по повод на обявената ни война от страна на русите.

Благоволете споменатият височайши ферман да бъде обявен и с най-голямо внимание гласно прочетен пред всички вилаетски органи, чиновници, всички първенци и знатни хора в града и в присъствието на населението, като високият смисъл и разум на същия ферман бъде разяснен на всички присъствуващи.

Печатният текст на фермана в препис да бъде изпратен на подведомствените Ви учреждения, за да се действува при всеки случай съобразно с високия му смисъл. Същият да бъде обявен и препоръчан на всички, на които е потребно. Като Ви съобщавам горното, за да бъдат положени от страна на високата Ви особа грижи за изпълнението му, изпращам Ви, господине, настоящото писмо.

22 нисан 1293 г.

[Нареждане на Дунавското вилаетство] до Силистренското каймакамство

Ваше достойнство господине,

Приложен, изпраща Ви се един отпечатан екземпляр от височайшата заповед, която е предмет на писмената заповед на високото Велико везирство. Постарайте се да бъде направено нужното и при Вас в съгласие със съобщението на Великото везирство.

По повод на горното изпраща Ви се настоящото писмо.

Русе, 4 маис 1293 г [Валия] Мехмед Садък

НБКМ, ОАК, № 32/7

[1] Липсва подпис.

108

5 май 1877 г. Свищов. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Не е забелязано да са издигнати укрепени позиции срещу Свищов.

След извършените проследявания и проучвания укрепени позиции срещу Свищов не са забелязани.

Донасям, че не са получени сведения откъм страната на Русе.

5 маис 1293 г.

Каймакам на Свищов
Мустафа

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 151

109

5 май 1877 г. Никопол. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за започналия артилерийски двубой между руските батареи от Влашко и турските при Сомовит.

Донасям, че в този момент между укрепените позиции във Влашко срещу Сомовит и отсамните укрепени позиции се води артилерийски двубой.

5 маис 1293 г.

Заместник на никополския каймакам
Абас

Да се поднесе на високата особа на мушира и след това да се запази.

6 маис 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 154

[1] Решение към документа.

110

5 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Пристъпва се към нормиране на цената на солта в Оряховско.

Допреди обявяването на войната солта се продаваше, както следва: каменната сол в монети по 42 пари оката, а в каймета — по 60 пари. Морската сол — в монети по 30 пари, а в каймета — по 40 пари.

Под предлог, че вече няма да има сол, същата започна да се продава в монети по 60 пари, а в каймета — по 3 гроша и повече.

Пред вид на тази спекулативна цена и поради оплакванията от страна на населението в управлението бяха призовани всички еснафи.

Взето беше решение въз основа на доброволното им съгласие солта да се продава в монети по 60 пари, а в каймета — по 90 пари.

Два дни след това обаче солта не се продаваше на тази цена.

След проучване се установи, че причината за това била, че във всички градове по крайбрежието на Дунава солта се продавала в монети по 2 гроша, а в каймета — по 4 гроша.

Моля за указания как следва да се постъпи с оглед на това, че тукашните търговци молят и настояват и те да продават солта на същата цена.

5 маис 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16/4, стр. 15

111

6 май 1877 г. Лом. Телеграма от Мехмед Джемал, капитан-снабдител, до генерал [Абдул] Керим [паша, заместник-началник на щаба на дивизията] във Видин

Без предварително заплащане собствениците на сено отказват да извършват продажби.

Понеже досега стойността на изземото сено се заплащаше от страна на местните власти, собствениците, които има да получават суми, искат парите си, като категорично заявяват, че докато не им се плати [предварително], те няма да дават сено.

6 маис 1293 г.

Капитан-снабдител на сено
Мехмед Джемал

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 156

112

7 май 1877 г. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до поделенията му

Поради войната държавата има нужда от средства. Тя е принудена да осигури държавните вземания. Решенията на специалния съвет са изпратени на местните органи за изпълнение.

[Писмо на Великото везирство] до Дунавското вилаетство

Излишно е да се обяснява, че последователните грижи и събития налагат да бъдат направени извънредно големи разходи, за посрещането на които високото Държавно съкровище досега направи и прави множество жертви.

От една страна, сегашното положение изисква увеличаването на императорските войски, както и на помощните, които се намират на бойното поле, а, от друга страна, много естествено, същото положение изисква съразмерно увеличение и на разходите. С оглед на голямата важност от навременното набавяне на необходимите средства за горните нужди естествено е, че трябва да бъдат взети мерки, без които иначе не може. За този случай бяха проведени съвещания от специален съвет.

Според направените констатации по време на съвещанията беше установено, че в провинциите на страната някои състоятелни хора, търговци и предприемачи, имат множество изискуеми задължения към Държавното съкровище, останали от минали години. За да бъде улеснено посрещането на сегашните нужди, налага се родолюбивите хора да подпомогнат парично държавата, като във време, каквото е настоящото, не отлагат изплащането на задълженията, които имат към хазната.

Като е счетено за нещо очевидно, че няма да се намери човешка съвест, която да желае отклонението за уреждане и събиране на вземанията на Държавното съкровище, намерено е за уместно и за важно да бъдат събрани от споменатите по-горе лица, а именно състоятелните хора, търговци и предприемачи, различните им задължения, останали от минали години към Държавното съкровище.

Освен това в провинциите ще постъпите така, както тук е направено — като се изключат разходите за затворите, пощенските такси и минималните заплати на нуждаещите се, на пенсионерите, заплатите на войниците от жандармерията, разходите по поръчаните жилища — тези, които държавата дава на войниците, — заплатите на всички останали служители да бъдат изплащани, след като последните са изработени.

С изключение на военните разходи и прехвърлени вземания на такива за предпочитане е да се задържи плащането на местните прехвърлени вземания. Всички други събрани постъпления да бъдат употребени и използувани за неизбежни и спешни разходи.

За начина, по който всичко това ще се провежда, да бъде уведомено Държавното съкровище. Извлеченията от касовите плащания, определени за изпращане след всеки 15 дни в Държавното съкровище, трябва непременно своевременно да бъдат представяни на последното.

При размяната на парите от банкноти в брой и поради увеличението на цените на стоките някои спекуланти, за да задоволят своята алчност, възползувани от притесненото положение на населението, ще използуват повече от всеки друг път случая, за да му причинят щети.

Ето защо също така и в това направление следва да бъдат взети необходимите предпазни мерки, като при размяната на парите да се следи да не се изпада в затруднение и да не се причиняват щети.

Това се налага от изискванията на момента.

За горните обстоятелства са уведомени вилаетите и самостоятелно управляваните мютесарифства. Нещо, на което следва най-много да се обърне внимание в случая, е събирането на постъпленията да не поражда недоволство и да се извърши по начин, че да няма оплаквания.

Събирането на постъпленията да става безпристрастно и справедливо, като се цели да не бъдат допускани положения, които са противни на височайшата воля.

За да бъдат отстранени сегашните затруднения, които пораждат отлагане на военните разходи през време на войната, настоящото решение е временна предпазна мярка.

Ето защо в случая няма място за възражения, а се налага правилно тълкуване на същото решение. Последното трябва да бъде изцяло изпълнено, като се вложи повишено старание и постоянство, присъщи на едно главно служебно задължение. Да се действува в противоречие на горния начин би било противно на родолюбието, пък освен това би предизвикало голяма отговорност.

Следователно и при Вас следва да се действува с налагащо се старание при провеждане изпълнението на гореописаното. Съобщава Ви се също така, че се налага да бъдат вложени грижа и старание за своевременното изпращане на споменатите по-горе касови извлечения.

За гореизложеното беше съставено и Ви се изпраща настоящото писмо, господине.

21 нисан 1293 г.

№ 138 [Писмо от Министерството на финансите] до Дунавското вилаетство

За да се осигури изплащането на извънредните големи разходи, които се налагат на грижите ни, в настоящия момент една от общите мерки е следната:

Някои заможни хора, търговци и предприемачи, във високия вилает имат остатъци от задължения към фиска от минали години, които суми трябва да бъдат събрани, като се обърне внимание и на другите постъпления.

С изключение на разходите за затворите, пощенските такси и на минималните заплати на нуждаещите се и на пенсионерите, заплатите на войниците от жандармерията, разходите по поръчани жилища за императорските войници, на известните месечни помощи, които се дават от страна на държавата на семействата на войниците, заплатите на всички служители да бъдат изплащани общо, след като те са били изработени.

Док. 112

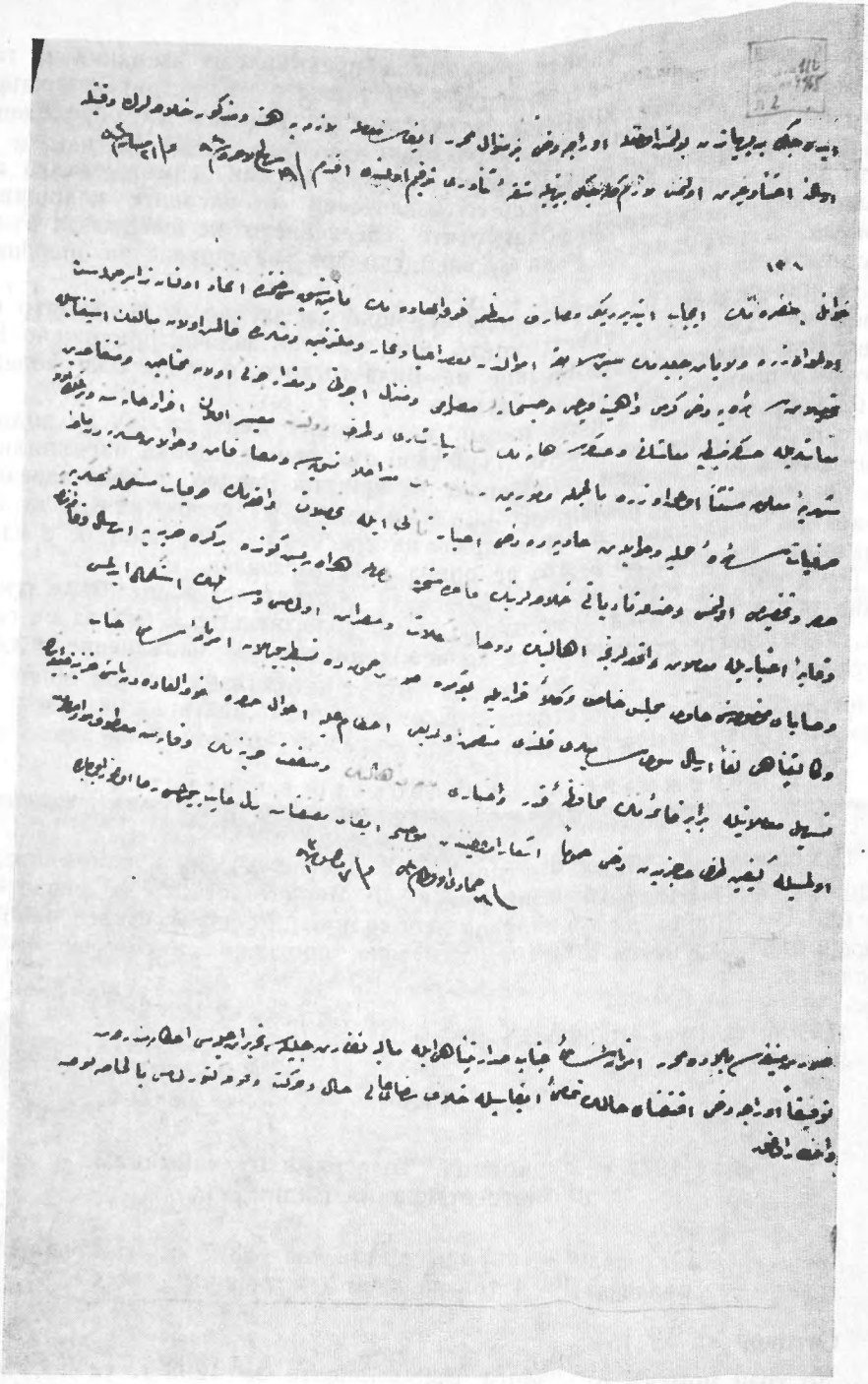

Док. 112 (продължение)

С изключение на военните разходи и прехвърлени вземания на такива за предпочитане е да се задържи плащането на местните прехвърлени вземания. Всички други действителни постъпления са определени и разграничени за спешни военни разходи.

Съгласно с възприетите правила на всеки 15 дни веднъж следва да бъдат изпращани на съкровището извлечения от касовите плащания. С оглед на опазването на банкнотите населението не следва да бъде изложено на затруднения и да търпи щети при извършване на операции със същите банкноти.

За провеждане на посочените мероприятия заедно с решението на специалния Държавен съвет, който има особени задачи, приложено Ви се изпраща високото предписание на Вилаетството, което е благоволено да бъде отправено до всички служби.

Съдържащите се в него висши нареждания имат за цел да подпомогнат и да улеснят високото Държавно съкровище поради настъпилите понастоящем извънредни положения на нещата. Заедно с това запазването на банкнотната наличност до възможния ѝ предел при зачитане правата на населението и гарантиране интересите на съкровището е едно от важните условия, на което се опира това запазване.

Пред вид на това, че за посочените обстоятелства ще бъде предписано общо на всички, умолявате се да благоволите и без да се скъпите, да вложите старанията си за необходимото им изпълнение в духа на горното.

7 маис 1293 г.

[Нареждане на Дунавското вилаетство[1] до поделенията му]

Съобразно с изложените по-горе в препис високи и напомнителни предписания на Великото везирство и на Министерството на финансите, ако при Вас трябва да се направи необходимото, особено Ви се напомня и препоръчва да не се допускат действия, противни на тези високи нареждания.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4965

113

7 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

От налога върху овцете за 1877 г. постъпленията възлизат на 4 товара и 60 200 гроша.

Отговор на № 154

До този момент от налога върху овцете за 1293 г. са постъпили 4 товара и 60 200 гроша. От тях предстои да бъде изпратена на финан-

[1] Липсва подпис.

совия ковчег на ливата в брой и в записи сумата 1 товар и 49 800 гроша. Остатъкът от 1 товар и 76 370 гроша са още недобори, които до края на м. май ще бъдат събрани.

Донасям, че ще бъдат положени всички грижи и старания за горното

7 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 89

114

7 май 1877 г.... Телеграма от Ариф до Вилаетството в Русе[1]

Един от параходите на Фосколи продължава да лежи срещу Никопол. Получават се сведения, че русите строят укрепления срещу града.

Ваше високо превъзходителство господине,

Флотски капитани, които са пристигнали тук, донасят, че един от параходите на търговеца Фосколи продължава да лежи срещу Никопол.

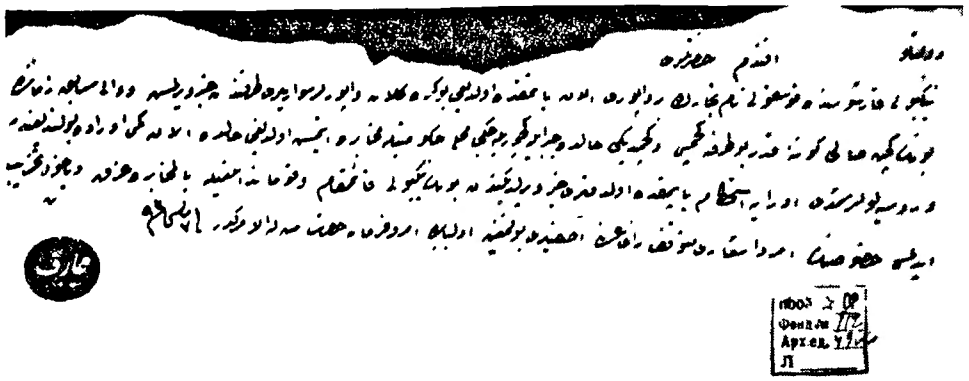

Док. 114

[1] Горната част на документа липсва. Подписаният Ариф е вероятно командир на един от действуващите по течението на Дунава турски броненосци. Той е изпълнявал длъжността комендант на дунавския военен турски флот.

Въпреки че е била разменена телеграфна кореспонденция с местната власт по време на бившия валия [в срок] до миналия вторник [в смисъл] параходът да бъде изтеглен и ако не бъде изтеглен дотогава, същият насила да бъде изтеглен, и до този момент корабът [още] се намира там.

От друга страна, идват сведения, че понастоящем русите строят укрепления срещу града.

Ето защо в зависимост от Вашето високо усмотрение е след съответно уточняване с никополския каймакам и тамошния комендант въпросният параход да бъде потопен или унищожен.

7 маис 1293 г. Ариф

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4966

115

8 май 1877 г. Русе. Телеграма от Дунавското вилаетство до мютесарифа на Търново

От търновските и османпазарските ротни окръжия пристигнали 1043 редници. Да се вземат неотложно мерки за събирането на останалите 557 души.

От 6-те ротни окръжия на търновските мустахфъзки дружини са пристигнали само 779 редници, а от османпазарските 7-о и 8-о окръжие — 264, или общо 1043. Останалите 557 редници и досега не са пристигнали, макар че на няколко пъти е предписвано от страна на Вилаетството за бързото им изпращане.

Поради важното им значение не е необходимо да се обяснява, че тези, които стават причина за отлагането на подобни военни задачи, ще бъдат държани под отговорност. В бъдеще, без да е необходимо напомняне, изисканите войници следва да бъдат събирани и изпращани насам с най-голяма бързина.

Съобщава Ви се също така, че е абсолютно необходимо да донасяте за тръгването на споменатите войници.

8 маис 1293 г. Ешреф

Регистрирано.

От самия град Търново досега са изпратени от 6-те ротни окръжия 860 войници. Също така през вчерашния ден и днес бяха изпратени 18 човека, или общо 888 редници.[1] Горното е донесено от Мехмед ага, един от офицерите на намиращата се тук мустахфъзка дружина.

[1] Цифрата е сгрешена — вместо 878 войници, колкото са били изпратени от Търново за Русе, офицерът от мустахфъзката дружина Мехмед ага съобщава за 888 войници, т. е. с 10 войници повече.

В отговор до Вилаетството следва да бъде донесено и да се моли оттам да се благоволи и предпише на тамошния дружинен командир да бъде съставен и представен тук списък на мустахфъзите, които, макар [да са били] изпратени, за да се явят в дружините им, вместо да сторят това, са се завърнали по домовете си.

Последното се иска, за да може отклонилите се отново да бъдат събрани и изпратени в дружините им.

За мустахфъзите, които още не са изпратени от 7-о и 8-о ротно окръжие, следва да се предпише на Османпазарското каймакамство за незабавното им изпращане в Русе.

Следва също така да бъде възложено на службата за населението веднага да бъдат връчени съответните бележки на други 300 и повече редници от 6-те ротни окръжия.

8 маис 1293 г.

Комендантство на Четвърта дружина от жандармерийските войски в Дунавския вилает (печат)[1]

НБКМ, ф. Търново, № 3223

116

8 май 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Възлага доставянето на 1000 оки масло за нуждите на Добруджанската дивизия.

За едномесечните нужди на императорските войници от Добруджанската дивизия трябва да се набавят и предадат на същата около 4000 оки масло. Горното се съобщава от командуването на дивизията. Има се пред вид, че е невъзможно търговците да доставят и предават всеки месец такова количество, а, от друга страна, и поради изискването на сезона се предполага, че след 50 дни в казата Ви ще има много масло.

Ето защо със съдействието на кметовете в селата Ви по определени от Административния съвет средни цени съобразно с местните пазарни [цени] следва да бъдат закупени 1000 оки масло, като стойността му предварително бъде заплатена на стопаните.

В случая следва да благоволите и вложите повишено внимание и грижи, като не допуснете някой да бъде ощетен, нито пък появата на неуредени сметки.

[1] Изложение към документа.

Споменатото количество масло ще следва да бъде събрано в срок от 10 дни най-късно, като след приготвянето му донесете тук.

Горното Ви се препоръчва съгласно с решението на Административния съвет.

8 маис 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа. Каймакам, № 1128

117

8 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Берковска каза не живеят руснаци.

Отговор на № 167

Донасям, че в казата ни няма живеещи руснаци.

8 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 91

118

9 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Оряховска каза няма руски граждани.

Отговор на № 255

Донасям, че въз основа на съобщенията на Административния съвет и на жандармерийската част в казата ни не се намери човек, който да е руски гражданин.

9 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16/4, стр. 18

119

9 май 1877 г. Русе. Телеграма от Дунавското вилаетство[1] до Високата порта в Цариград

Доклад за получената и прочетена в Русе специална заповед на султана, издадена във връзка с обявяването на Руско-турската война.

Постановената височайша заповед, съдържаща някои държавнически наставления и добри пожелания по повод на обявената от русите война, с която владетелят призовава всички османски поданици към обединение, сплотяване и разбирателство, необходими при поемане пътя на борбата за опазване правата и независимостта на държавата и народа, беше получена.

За наша чест с № 11 от 19 реби-юл-ахър 1294 г. пристигна заедно с високата заповед на Заместничеството на халифа и заслужаващата особена почит височайша заповед на халифа.

С подобаваща почит и задълбочаване същата беше гласно прочетена пред парадно строена дружина, в присъствието на всички вилаетски органи, военачалници, учени, първенци на града, религиозни глави на немюсюлманските народности и голямо множество от различните среди на населението.

След прочитането и разгласяването на заповедта беше отправена чистосърдечна молитва към всевишния за дълголенствието и величието на императорската особа и дълголенствието на държавата, за да ги дари с много победи и завоевания, която молитва беше произнасяна с хубав глас, както при четенето на корана.

9 маис 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 102/1

120

9 май 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Бързо да донесе по каква цена могат да бъдат закупени 2000 килета жито.

Взето е решение да бъдат закупени 4000 килета добруджанско жито [нужно] за запасяването на императорските войски в Добруджа.

Съгласно с решението на Административния съвет при Мютесарифството в Тулча предлага Ви се да проучите и бързо да донесете

[1] Липсва подпис.

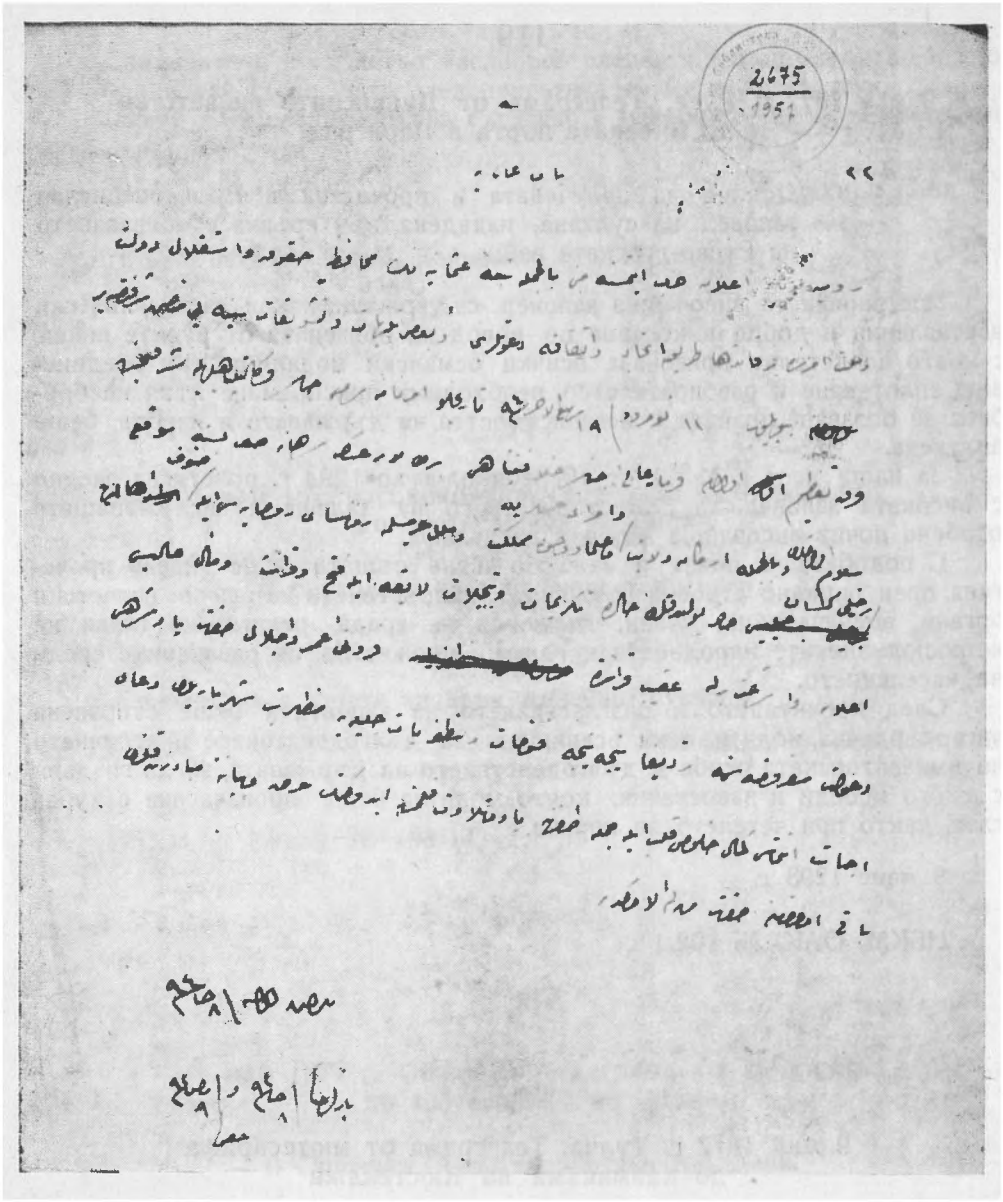

Док. 119

по каква цена може да се сключи договор за покупко-продажба при Вас на 2000 килета жито, съставляващо част от количеството, споменато по-горе.

9 маис 1293 г.

Мютесариф на Тулча
Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа, № 1130

121

9 май 1877 г. Сливен. Телеграма от [дивизионния командир] Халит до мютесарифа на Търново

За строежа на укрепленията при Котел са определени 500 работници, а за Шипка — 1000. Ръководството на строителството ще се извършва от полковник Хулюси бей.

От определените за ливата 2500 работници 500 са за Котел и 1000 — за Шипченския проход. Според предвидения кредит за Котел 500-те човека са разпределени на 3 партиди. Всяка една от тях ще бъде отправяна по искане на намиращия се в това място полковник Хулюси бей там, където той ще посочи.

Определените за Котел един секретар и двама други служители веднага, още сега, да бъдат изпратени в разпореждане на споменатия военачалник.

Също така и работниците, определени за Шипка, заедно със секретар и служители след няколко дни да бъдат изпратени там, където ще бъде указано от същия военачалник, който ще замине за Казанлък, откъдето ще даде нарежданията си.

Умолявате се да проявите особени грижи за изпълнение на горното.

9 маис 1293 г. [Дивизионен командир] Халит

НБКМ, ф. Търново, № 3224

122

10 май 1877 г. Беброво. Телеграма от мюдюра до Халит паша в Сливен

Дава отговор във връзка със строежа на укрепленията при Котел.

Отговор на телеграфическата Ви заповед от 9 маис 1293 г.

Предстоящо е изпращането на назначените служители за укрепленията на Котел. Относно пък изпращането на работниците ние сме в писмена връзка с полковник Хулюси бей, който се намира там, и щом той поиска, веднага ще му бъдат изпратени.

По въпроса [за навременното извършване на строежа] моята скромна личност ще вложи всичките си старания и възможни сили, като изобщо няма да бъдат допуснати никакви опущения.

Донасям, че за да мога да извърша лична проверка, аз ще намеря време и ще замина на местостроежа на укрепленията.

10 маис 1293 г. Ваш слуга
Мехмед

НБКМ, ф. Казан (Котел), № 60

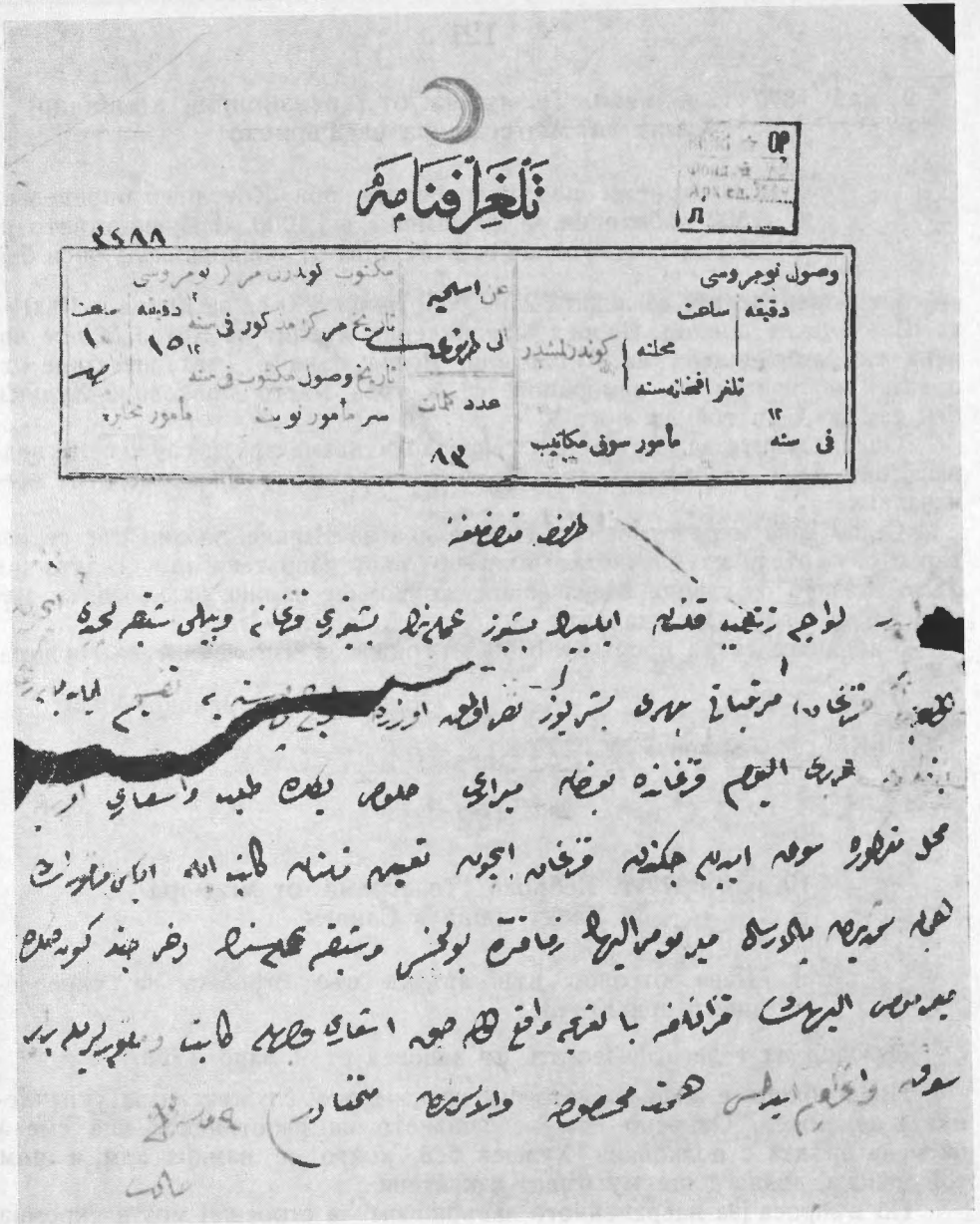

تلغرافنامه

وصول نوجروسی
دقیقه ساعت
محله
تلغرافخانهسنه
فی سنه
مأمور سوق مکاتیب

عن اسمیه
الی طرف
عدد کلمات
۸۲

مکتوب نوذرن مرکز نوجروسی
تاریخ مرکز مکتوب فی سنه دقیقه ساعت
تاریخ وصول مکتوب فی سنه
سر مأمور نوبت مأمور تحریر

طرف مضافه

Док. 121

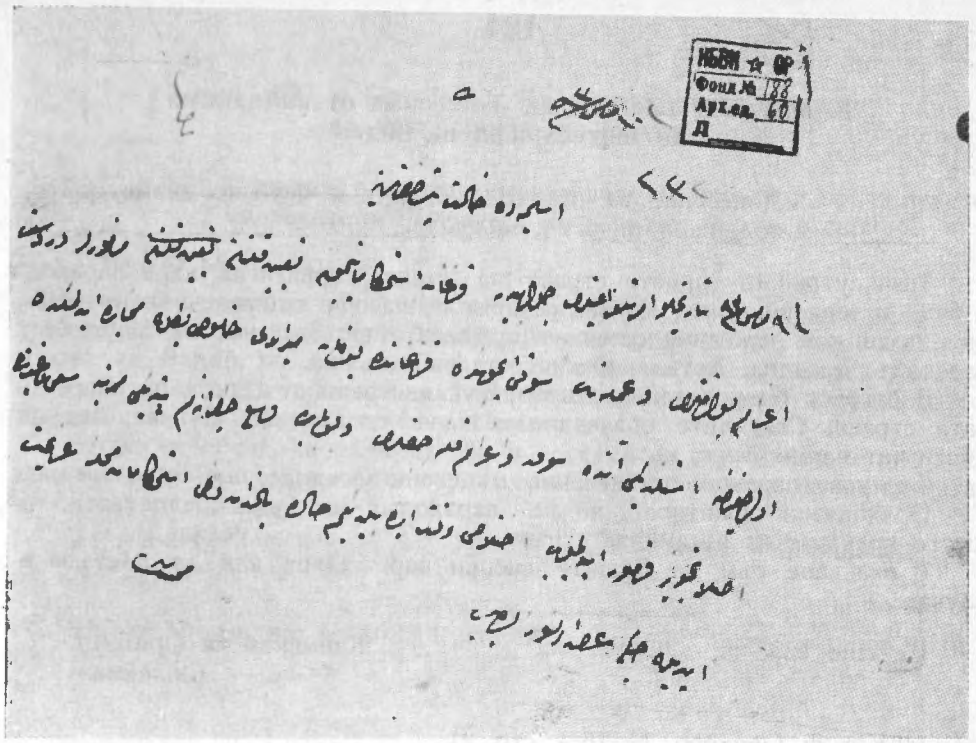

Док. 122

123

10 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Дава сведение за изпратените постъпления в размер на 1 товар и 71 000 гроша.

Донасям, че от наличните във финансовия ковчег постъпления днес бяха изпратени в брой 71 000 гроша и в записи 1 товар гроша, или общо 1 товар и 71 000 гроша. -

10 маис 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14

124

10 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за парахода с бяло и червено знаме, който, подложен на огън, заседнал.

Тази сутрин от горната страна [на Дунава] пристигна един параход с бяло и червено знаме. Когато същият се насочи да влезе във вътрешните води, той беше подложен на оръдеен огън. Засегнат от снарядите, параходът заседна. Артилерийският огън продължи.

В отговор бяха дадени артилерийски изстрели от Пикет, на насрещната страна. Снарядите обаче попаднаха в средата на Дунава, без да достигнат нашия бряг.

Ако този параход остане там, където е заседнал, ще бъде вредно.

Оряховчани гарантират, че ако параходът им бъде предоставен, те ще го прекарат на отсамната страна.

В очакване съм на Вашите високи нареждания как да постъпя в случая.

10 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16/4, стр. 21

125

10 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за бомбардирането и запалването на парахода.

Донасям, че след артилерийския обстрел, на който беше подложен, параходът се подпали и сега гори.

10 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 16/4, стр. 21

126

11 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поради голямото обезценяване на парите и прииждането на реките превозването на дърва за Видин е спряно.

Отговор на № 176

Поради голямото обезценяване на парите и поради прииждането на реките, които не могат да бъдат преминати, колите, които пренасят дърва за Видин, по неволя бяха принудени да се завърнат обратно. Същите коли сега продължиха превозването на дърва, поради което пренасянето на царевица още не е започнало.

Донасям обаче, че са назначени и определени служители, които веднага след завръщането на колите ще започнат извозването на царевицата.

11 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 96

127

11 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Преселниците черкези и местното мюсюлманско население искат да им бъде раздадено оръжие.

Преселниците черкези и местното мюсюлманско население искат да им бъде раздадено събраното преди известно време оръжие, понеже, като било взето пред вид, че те са се записали в помощните войски и че тръгват на война, в селата им щели да останат малко жители.

Очаквам високите Ви заповеди за случая.

11 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 99

128

11 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В списъците на помощните войски са записани 120 конници черкези. Други кандидати няма.

Донасям, че освен 120-те конници черкези, които по-рано бяха записани в списъците на помощните войски и за броя на които Ви беше донесено, други кандидати и желаещи да бъдат записани няма.

Във връзка с Вашите високи заповеди и нареждания ще се действува за събирането на последните.

11 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Берковица, № 103 14, стр. 100

129

12 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Хаджиоглу Базарджик

Препраща се предписанието на Великото везирство за широка разгласа на султанския ферман, издаден във връзка с обявената от Русия на Турция война.

[Предписание на Великото везирство]
до Вилаетството в Русе

Отправено до Вашата висока особа, изпраща Ви се в приложение висока заповед, издадена въз основа на височайшия ферман, който съдържа високите нареждания на августейшата особа на императора. Съдържанието на фермана се отнася до всички османски граждани по повод на току-що обявената ни война от Русия.

Същият приканва всички [граждани] към обединение по пътя на още по-голямото сплотяване за опазване правата на османците, независимостта на държавата и добруването на народа.

Съдържанието на фермана се отнася до наставления и височайши поощрения. Ето защо благоволете споменатият височайш ферман да бъде оповестен, като бъде прочетен и почтително изслушан от вилаетските служители, от първенците, видните граждани и от населението, като преди всичко бъде разяснен високият разум и смисъл на същия ферман.

Да бъдат изпратени в поделенията на вилаета Ви напечатани преписи от фермана за сведение, както и да им послужи [като указание] как да действуват във всички случаи съобразно с високия му смисъл.

Изпраща Ви се това предписание, за да положите грижи, присъщи на високата Ви особа, като дадете препоръки и направите достояние горното пред тези, на които е потребно.

21 нисан 1293 г.

[Телеграма от Вилаетството] до Каймакамството на Хаджиоглу Базарджик

Ваше достойнство бей,

Приложени, изпращат Ви се два отпечатани броя от височайшата заповед, за която се говори във високото съдържание на предписанието на Великото везирство, описано в горния препис.

Благоволете и се погрижете и при Вас да бъде направено нужното съобразно със съобщението на Великото везирство.

По този повод изпраща Ви се настоящото предписание.

12 маис 1293 г. Мехмед Али

НБКМ, ф. Пазарджик. Каймакам, № 527

130

13 май 1877 г. Кюстенджа. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Търново

Иска сведения за цената на вълната, която предстои да бъде закупена.

Има нужда от 150 000 оки вълна — стока от Вашия край, която е необходима за фабриката в Сливен при условие половината [от количеството] да бъде бяла, а останалата — в други цветове.

Моля телеграфически съобщете [тук] и поверително в Меджидие на каква цена за оката в книжни пари ще може да се закупи.

13 маис 1293 г. Бригаден генерал Хедаит

Според получената телеграма от Ловеч и от събраните сведения от тукашните и горнооряховските търговци на вълна такава ще може да бъде закупена, $^2/_3$ от която в бял цвят, а останалата $^1/_3$ част в други цветове, при условие плащането на стойността ѝ [да бъде извършено] в книжни пари, в предплата, по цена от 15 до 17 гроша за всяка ока, [при условие] предаването на стоката да бъде извършено тук.

От проучванията беше установено също така, че не ще може да бъде намерен доставчик за претендираното количество вълна.

Относно отговора по въпроса [от който се интересувате], зависи от преценката на уважаемия мютесариф, на когото принадлежи правото на заповед-ферман.

28 маис 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Плевен, № 14/6, док. 5

131

14 май 1877 г. Шумен. Телеграма от щаба на Втора армия до каймакама на Осман пазар

Заповед за закупуването на овце, биволи и цървули за войската.

Според получените сведения в казата Ви имало много овце и добитък. Съседните кази правят всичко възможно за подпомагане на императорската войска. Вие обаче се задоволявате с отговора, че нямало добитък, годен за употреба, който отговор може да предизвика оплакване спрямо Вас. Ето защо препоръчва Ви се закупуването до възможния предел на овце, биволи и цървули и бързото им изпращане в центъра на императорската войска.

14 маис 1293 г. Заместник-началник на щаба
Ихсан

НБКМ, ф. Омуртаг, № 825

132

14 май 1877 г. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до Мютесарифството в Търново

Изпраща се решението на Великото везирство, съгласно с което налогът на овцете за текущата 1877 г. се увеличава с една четвърт. Увеличението ще бъде използувано за посрещане на военните разходи.

[Нареждане на Великото везирство]
до Вилаетството в Русе

За посрещане на извънредните разходи, които военните изисквания неизбежно ни налагат и които сме принудени да приемем, необходимо е да се прибегне до всякакви жертви. Заслужава висока оценка и по-

[1] Изложение към документа, без подпис.

хвала патриотичната проява, лично и делово, на разните среди от населението. Обаче имайки пред вид огромното значение на въпроса, който предполага значително големи разходи, налага се да се прибегне до патриотичното подпомагане от страна на населението. За случая е приготвен законопроект за утвърждаване от страна на Държавния съвет, от Парламента и от Сената, според който ще бъде направена добавка към налога върху овцете като военна помощ в размер само за сметка на 1293 година.

Законопроектът ще бъде изпратен от Министерството на финансите. Както ще се види и разбере от съдържанието на този законопроект, с него се цели събирането на налога да бъде извършено, като същият бъде разпределен за изплащане на 3-месечни вноски, а именно — за месеците юни, юли и август, до края на последния месец, а може и по-рано.

Твърдо вярвам, че това високо решение ще бъде посрещнато и добре изтълкувано от собствениците на овце и че те бързо ще се отзоват и ще дадат израз на своите патриотични чувства. Ето защо и при Вас следва да се постъпи и действува в съгласие с гореизложеното, за което благоволете да вложите повишено старание.

[До Мютесарифството в Търново]

Налага се и при Вас да се извърши необходимото съобразно с високото решение на Великото везирство, което е предмет на горния препис.

14 маис 1293 г. Заместник-валия
Ешреф

НБКМ, ф. Търново, № 3225

133

14 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Шумен

За строежа на укрепленията при Чалъ Кавак работници от Османпазарска каза не могат да бъдат изпратени.

Отговор на телеграмата Ви от 13 маис 1293 г.

Чалъ Кавак отстои на разстояние около 40—50 часа път от почти всички пунктове на Търновския санджак. Това село е малко по-близо до Осман пазар. Обаче населението на тази каза в по-голямата си част е мюсюлманско, поради което е мобилизирано и е ангажирано в Шумен по пренасянето на военни припаси.

Останалата част пък от това население е отделено за строежа на укрепленията при Котел.

От Търновското мютесарифство отговарят, че за Чалъ Кавак не ще може да бъдат изпратени работници от Османпазарската каза и от другите отдалечени места.

Въз основа на горното от по-рано беше съобщено на Негово превъзходителство Халит паша при нужда да бъдат набрани работници от близките кази, а именно Месемврия, Айтос, Анхиало, Каринабад и Бургас.

14 маис 1293 г. Валия Ахмед

НБКМ, ф. Шумен, № 2477

134

14 май 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа[1] до мюдюра на Котел

Нареждане за започване строежа на укрепления при Котел и Шипка.

Беше съобщено и напомнено на тези, на които трябва, относно изпращането на служители и работници за котленските укрепления. За това обстоятелство беше предписано и на Вас.

Донесете дали всички са пристигнали на местостроежа, или не, и дали са започнали работа.

Служителите и полицаите [определени] за шипченските укрепления са готови в Габрово. Очаква се съобщението на миралай-бея[2] дали те са изпратени на Шипка и дали, от друга страна, е наредено за изпращането на работници.

Необходимо е още да бъде донесено кога ще започне работата, както и за изпращането на служителите и жандармеристите на Шипка.

Също така дали на работниците, които ще бъдат изпратени там, ще бъде дадено или не шанцов инструмент като кирки и лопати.

За горното попитайте миралай-бея и незабавно донесете тук.

14 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 1

---

[1] Липсва подпис.

[2] Миралай — полковник.

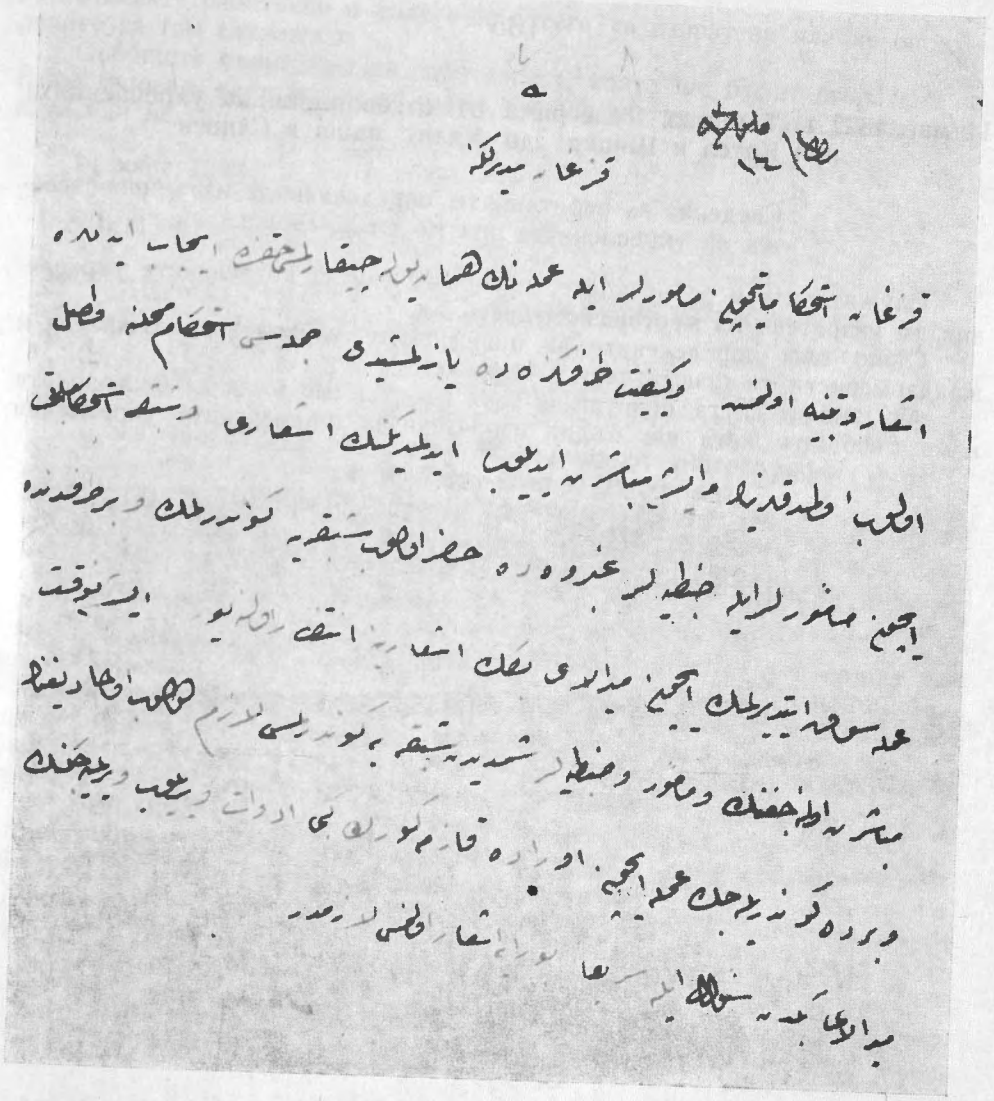

Док. 134

14 май 1877 г. Търново. Телеграма от отговорника за укрепленията при Котел и Шипка[1] до Халит паша в Сливен

Сведения за работниците, определени да извършат строежа на укрепленията при Котел и Шипка.

Служителите и работниците, предназначени за котленските укрепления, са изпратени на местоназначението им.

Също така определените за шипченските укрепления служители и жандармеристи са пристигнали в Габрово.

Аз, Вашият слуга, пристигнах тази вечер и Ви моля да благоволите и ми съобщите кога ще бъдат изпратени за шипченските укрепления

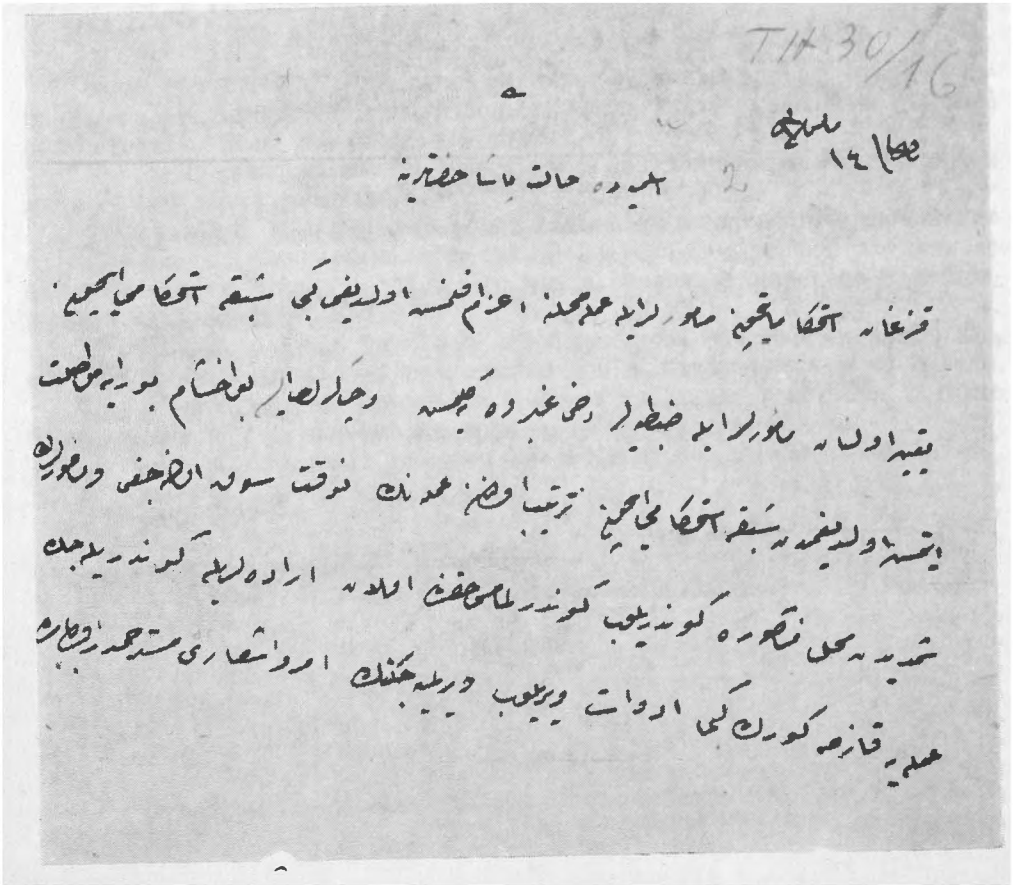

Док. 135

[1] Липсва подпис.

приготвените работници и дали още отсега са изпратени или не определените за там служители.

Съобщете също така на работниците, които ще бъдат изпратени по Ваша заповед, дали ще бъде даден шанцов инструмент като кирки и лопати или не.

14 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 2

136

14 май 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа[1] до Великото везирство в Цариград

Донася за съвещанието, което направил с определените за шипченските укрепления служители и жандармеристи в Габрово.

За да обиколя някои места от санджака, в петък през нощта напуснах Търново и след като се отбих в Севлиево, тази вечер пристигнах в Габрово. Повиках при себе си определените за шипченските укрепления служители и жандармеристи и влязох във връзка с Негово превъзходителство Халит паша по въпроса за тяхното изпращане на местоназначението им, а така също и относно изпращането на работници.

С оглед на това, което ще бъде уговорено с пашата, ще се действува.

Аз, Вашият слуга, възнамерявам да отида и да инспектирам тревненската мина за въглища, като потърся възможния начин за изнасянето и пренасянето оттам на по-големи количества въглища. Отсега се организира изпращането в мината на голям брой коли.

Донасям, че благодарение на Вашата висока особа в санджака цари ред и спокойствие.

14 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 3

[1] Липсва подпис.

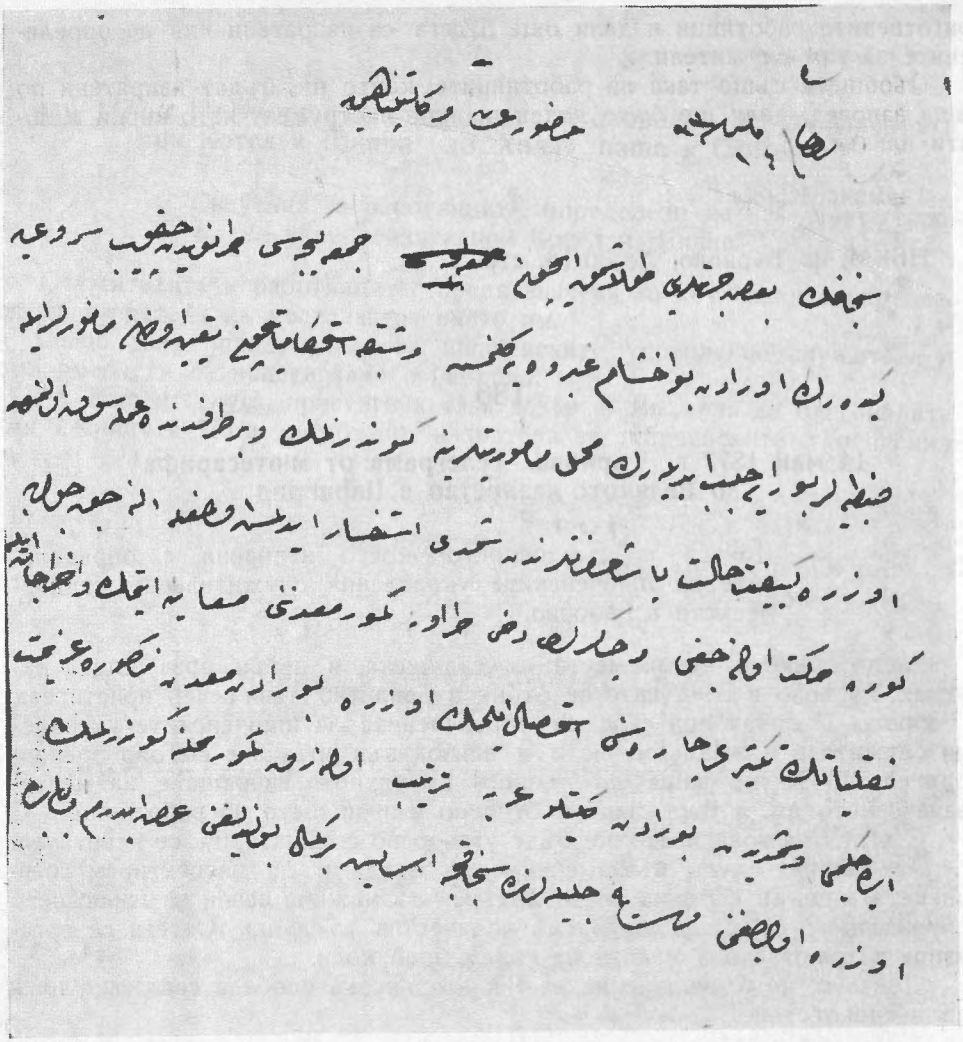

Док. 136

137

15 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Търново

Установява се нов ред за телеграфната кореспонденция на чуждите консулства в страната, заповядан от Главното командуване на турската армия.

От високото Главно командуване беше получена телеграма и друга окръжна [телеграма], с която се нареждаше телеграми, които ще бъдат получавани и изпращани чрез телеграфните станции, да не бъдат приемани, ако не са написани на турски език.

Напоследък беше получена друга телеграма от същото командуване, според която е било възприето с изключение на телеграмите, които консулствата в османската държава ще разменят на френски език с държавите си, посолствата им в Цариград, а така също и тези, които ще разменят помежду си, всички други телеграми да бъдат приемани само на турски език. Ето защо телеграми на френски език, които консулствата ще изпращат, ще следва да бъдат приемани в съгласие с високата телеграма на Великото везирство, както е било досега.

Следователно препоръчва Ви се телеграмите на консулствата без шифър, ако са написани на френски език, да бъдат приемани.

15 маис 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Търново, № 3226

138

15 май 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакамите на Ловеч, Осман пазар и Габрово

Нареждане за незабавно събиране на държавните приходи.

От извлечението, направено от високата телеграма на Вилаетството ще се види до каква степен следва да бъдат положени грижи относно събирането на необходимите суми. Ето защо ненужно е да се говори и напомня повече по този въпрос.

Очаква се бързото Ви донесение с оглед да се поеме ангажимент пред високото Вилаетство какви суми ще могат да бъдат събрани най-късно до идната неделя. А след това какви суми се ангажирате да съберете и да изпращате ежеседмично.

15 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 3

[1] Липсва подпис.

139

15 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до счетоводството на ливата в Търново

Най-бързо да бъдат събрани колите в Габровско за пренасянето на въглища.

Коларите от Габровската каза, които бяха приети за пренасянето на въглища, са избягали. Под предлог, че ще пренасят вино, те са се отправили с колите си за селата Сухиндол и Лясковец, Търновска каза, където се укривали.

Поради тези получени сведения и с оглед на извънредно важния случай желателно е най-бързо да бъдат събрани всичките коли, колкото има у населението в споменатата каза, които да бъдат върнати в Габрово за пренасянето на въглища.

15 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 5

140

15 май 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакамствата в Ловеч и Севлиево

Коларите от Габровско, определени да извозват въглища от Тревненската мина, които са избягали с колите си, да бъдат издирени и върнати обратно в Габрово.

Пред вид на изискванията на момента установено е като извънредно много важно пренасянето на въглища за Русе. По-голямата част от габровското население с цел да не пренася въглища откарало конете си през Севлиево за Никопол и Плевен. Дори някои от населението заедно с колите си останали в селата Хадем и Кая баш.

Поради това следва да се вземат необходимите мерки от сега нататък всички заминали към означените по-горе места колари, тези, които са останали в селата Хадем и Кая баш, а така също и онези, които се подготвят да заминат към горните краища, заедно с колите и конете им да бъдат върнати обратно в Габрово, за да пренасят въглища.

Естествено е, че останалите колари ще минат през Севлиевско и Ловешко. Ето защо крайно необходимо е въпросните колари да бъдат връщани, когато преминават през посочените пътища.

15 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 7

1, 2 Липсват подписи.

141

16 май 1877 г. Русе. Писмо от командира на жандармерийските войски при Дунавския вилает до коменданта на Русе

За въоръжаването на турското население от крайбрежните дунавски села, на което ще бъдат раздадени пушки и патрони, са потребни 10 000 броя капси.

По заповед на уважаемия мушир и съгласно с решението на Административния вилаетски съвет възприето е ислямското население от крайбрежните на Дунава села да бъде въоръжено с пушки и патрони, взети от подземното хранилище, което се намира непосредствено до позициите на крепостта.

Макар че там има такова оръжие, необходимите за патроните капси се изискват и получават от склада на Русенската крепост. За пушките и патроните, които сега ще бъдат раздадени, са необходими 10 000 броя капси. За отпускането на последните пък е необходима заповед-предписание от Вашата висока особа.

16 маис 1293 г.

Алайбеят на полицейските сили при Дунавския вилает (печат)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 2

142

16 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Търново

Заповед за изпращането на 400 конници черкези в Тутракан.

Отговор на № 266

Налага се да бъдат изпратени в Тутракан събраните от Нури ага 400 черкези конници с водачите им.

[Валия] Ахмед

До командира на дружината.
17 маис 1293 г.[1]

Въпросният Нури ага отсъствува и се намира в село Летница, което отстои на 12 часа път оттук. Със специален конник настоящата висока вилаетска телеграма му беше съобщена. От завърналия се [оттам] кон-

[1] Решение към документа.

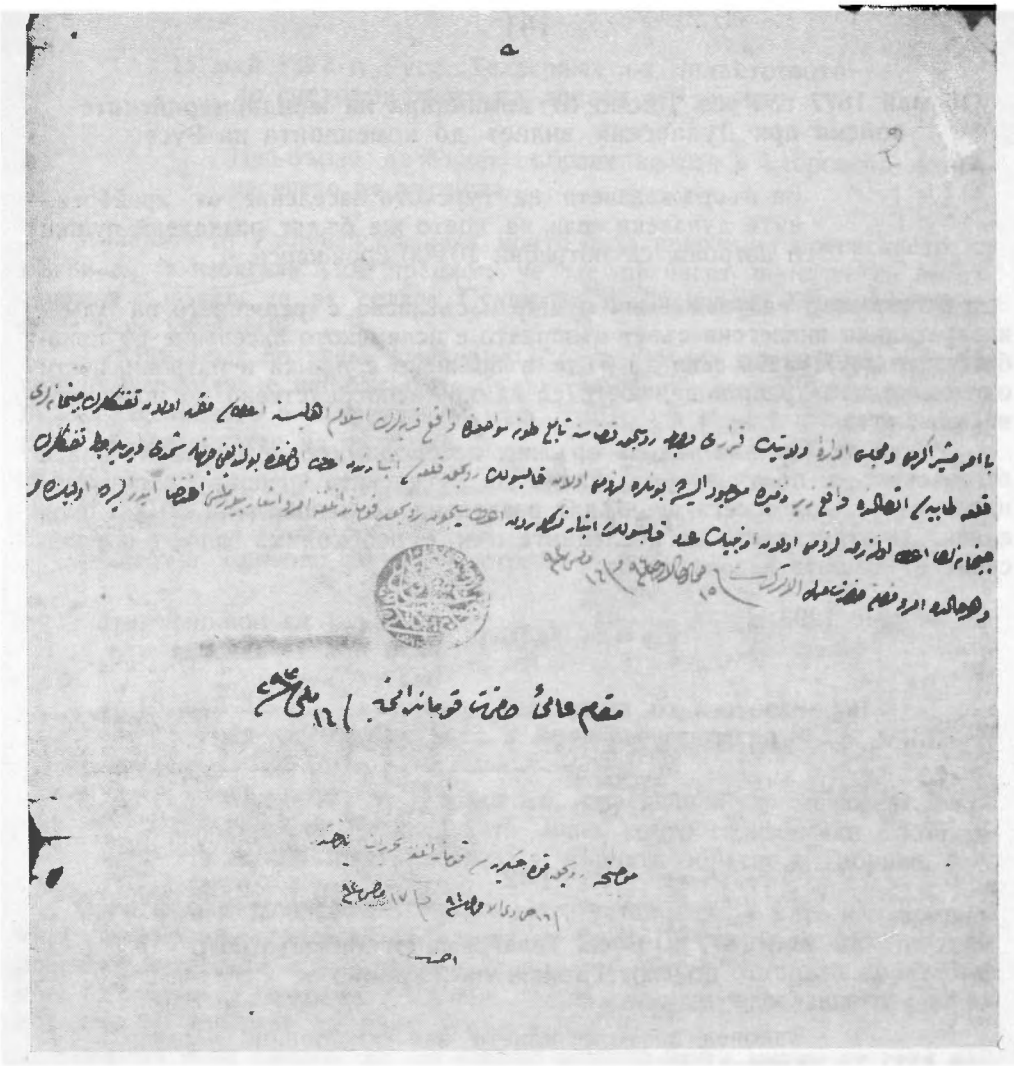

Док. 141

ник се установи, че същият Нури ага лично ще поведе споменатите войници за Тутракан.

Като Ви донасям горното, в същия смисъл се налага да бъде отговорено на телеграмата на Вилаетството.

22 маис 1293 г. Командир на Четвърта жандармерийска дружина при Дунавския вилает (печат)[1]

НБКМ, ф. Търново, № 3227

[1] Изложение към документа.

143

16 май 1877 г. Русе. Писмо от заместник-главния директор на телеграфите и пощите в града до Дунавското вилаетство

Запитване относно приемането на телеграмите в шифрован или нешифрован вид.

Ваше превъзходителство господине,

В писменото нареждане на Вашата висока особа под № 96, което за наша висока чест беше получено, е указано, че телеграмите, които чуждите консули разменят с посолствата си в Цариград или помежду си, следва да бъдат приемани, ако не са шифровани. Горното изрично е споменато в телеграмата-заповед, която сте благоволили да изпратите.

В телеграмата, получена по същия повод от високото Министерство на телеграфите и пощите, е благоволено да се съобщи, че с оглед на изискването, което предвижда висшето решение по въпроса — телеграмите на консулите, които те ще изпращат до консулствата си и до собствените си държави, следва да бъдат приемани и когато са шифровани. При това положение тези две нареждания противоречат едно на друго, поради което донасям, че се налага да благоволите и изискате разяснения по въпроса от висшата надлежна правителствена инстанция.

Горното е в зависимост от Вашето високо усмотрение.

16 маис 1293 г.

Ваш слуга, заместник на главния директор на телеграфите и пощите в Дунавския вилает,
Моримон

НБКМ, ф. Русе, № 71 2, стр. 18

144

16 май 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Ловеч

Да се определят равностойни цени за дажбите на жандармеристите.

Според получените сведения цените на равностойните дажби са определени много ниско. Това нещо е противно на справедливостта, защото жандармеристите купуват необходимите им продукти за прехрана от бакалските магазини и ханища. Ето защо напомня Ви се, че се налага споменатите цени [на дажбите] да бъдат определени съобразно със закона и с оглед на справедливостта и равенството.

16 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 30/16, стр. 8

[1] Липсва подпис.

145

17 май 1877 г. Русе. Писмо от Комисията по снабдяването в града до Дунавското вилаетство

Предложение да бъдат раздавани под формата на аванс по 10 гроша дневно на стопаните на привлечени в турската армия коли.

По заповед на Генералния щаб и със заповед на Негово превъзходителство мушира е благоволено да бъде наредено за привличането на служба към подвижната дивизия от императорската армия · крило в Русе — впрегатни едноконни и двуконни, както и волски коли. Пред вид на това, че от определените за случая села са започнали да пристигат, колите са били приемани в споменатата дивизия, като от скромната ни комисия беше взето решение да се заплаща на едноконните коли по 12 гроша надница, на двуконните по 18 гроша и на волските коли по 16 гроша.

Това решение на комисията обаче още не е поставено за утвърждаване от страна на вилаетския Административен съвет, поради което надниците на пристигащите коли не са заплатени, които, не е изключено, да се разпръснат.

Пред вид важността на въпроса, който не се нуждае от излагане, ще бъде справедливо, ако на стопаните на колите по начало бъдат раздадени поравно на всеки един по 10 гроша надница, докато въпросът за утвърждаването на надниците бъде сложен в съвета на разглеждане. За да могат последните да получат такива надници от щаба на дивизията, необходимо е да бъде дадена заповед на съответните лица.

Ако благоволите да сметнете, че случаят следва да бъде представен на високата особа на командуващия, то на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед-ферман да се направи потребното.

17 маис 1293 г. Комисия (следват подписи)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 25

146

18 май 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Военното командуване в София

Сведения за артилерийската престрелка между руските батареи при Калафат и турските при Видин.

Получиха се телеграфическите Ви заповеди.

През настоящия неделен ден,-привечер, от укрепленията на Калафат бяха изстреляни 14 снаряда срещу Видинската крепост.

[1] Липсва подпис.

В отговор последната даде 50 изстрела. Нашите артилерийски снаряди попаднаха върху неприятелските позиции, където до известна степен бяха причинени щети на намиращите се там войници, което беше забелязано с бинокъл.

Върху нашата болница, над която се развява флагът на Червения полумесец, попадна един неприятелски снаряд, от който бяха убити двама души и трима бяха ранени. Оттогава насам престрелка не е имало.

Донасям, че неприятелят непрекъснато строи укрепления срещу Видин.

18 маис 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10 46

147

18 май 1877 г. Русе. Писмо от Управлението на десятъците до Вилаетското управление в града

Голяма част от селските стопани продавали добива от храните си на зелено за храна на добитъка.

Стопаните на засетите с ечемик ниви в околността на Шумен са ожънали посевите в зелено състояние и с коли са ги пренасяли на градския пазар, където ги продавали. Нещо повече, по-голямата част от същите стопани изцяло са продавали добива на нивите си, за да бъде даван като храна на добитъка.

По този повод шуменският чиновник по десятъците с телеграма от 18 маис 1293 г. донася за горното, като запитва по какъв начин ще следва да бъде събран десятъкът от подобни на зелено ожънати ечемици.

Споменатата телеграма се поднася на Вашата висока особа.

18 маис 1293 г. Управление на десятъците в Русенска лива (печат)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 11

148

18 май 1877 г. Русе. Писмо от Дунавското вилаетско счетоводство до управителя на Вилаетството

Властта пристъпва към изкупуването на храните от корабите, задържани в дунавските пристанища поради забраната на навигацията.

Вследствие на забраната на навигацията по Дунава товарите с храни на задържаните кораби се считат от Административния вилаетски съвет за предмет на закупуване, както се считат и другите зърнени храни изобщо.

От представителя на търговеца гръцки гражданин Дикобоми мосю Спираки бяха закупени и складирани за запасяване на войската 11 206 цариградски килета царевица по 20 гроша за всяко киле.

За остатъка от стойността на царевицата, а именно за сумата от 200 000 гроша следваше да бъдат издадени за сметка на Дунавския вилает от страна на високото Държавно съкровище облигации, които да бъдат връчени на лицето Херсвелони, съдружник на споменатия Спираки, който живее в Галата.

За да бъде извършено горното, следва да бъде издаден на споменатия търговец, общо за двамата, документ от Съкровището. Документът ще бъде изпратен на Русенското финансово управление, за да бъде вписан на приход, подобно на другите дневни вписвания. Впоследствие същият ще следва да бъде нанесен и включен в таблицата на приходо-разхода. За приемане на сумата от страна на Съкровището и за предаването на същата на споменатия търговец Херсвелони трябва да се благоволи и издаде разрешение. В този смисъл следва да се пише на високото Министерство на финансите

Дунавско вилаетско
счетоводство (печат)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 8

149

18 май 1877 г. Русе. Писмо от Административното управление до Вилаетството в града

Решение за въвеждане на цензура върху кореспонденцията в границите на Дунавския вилает.

Известно е, че е невъзможно в една страна да не се намират вредни лица. Особено пък в такива времена като настоящото в Русе се намират немалко личности от такъв род.

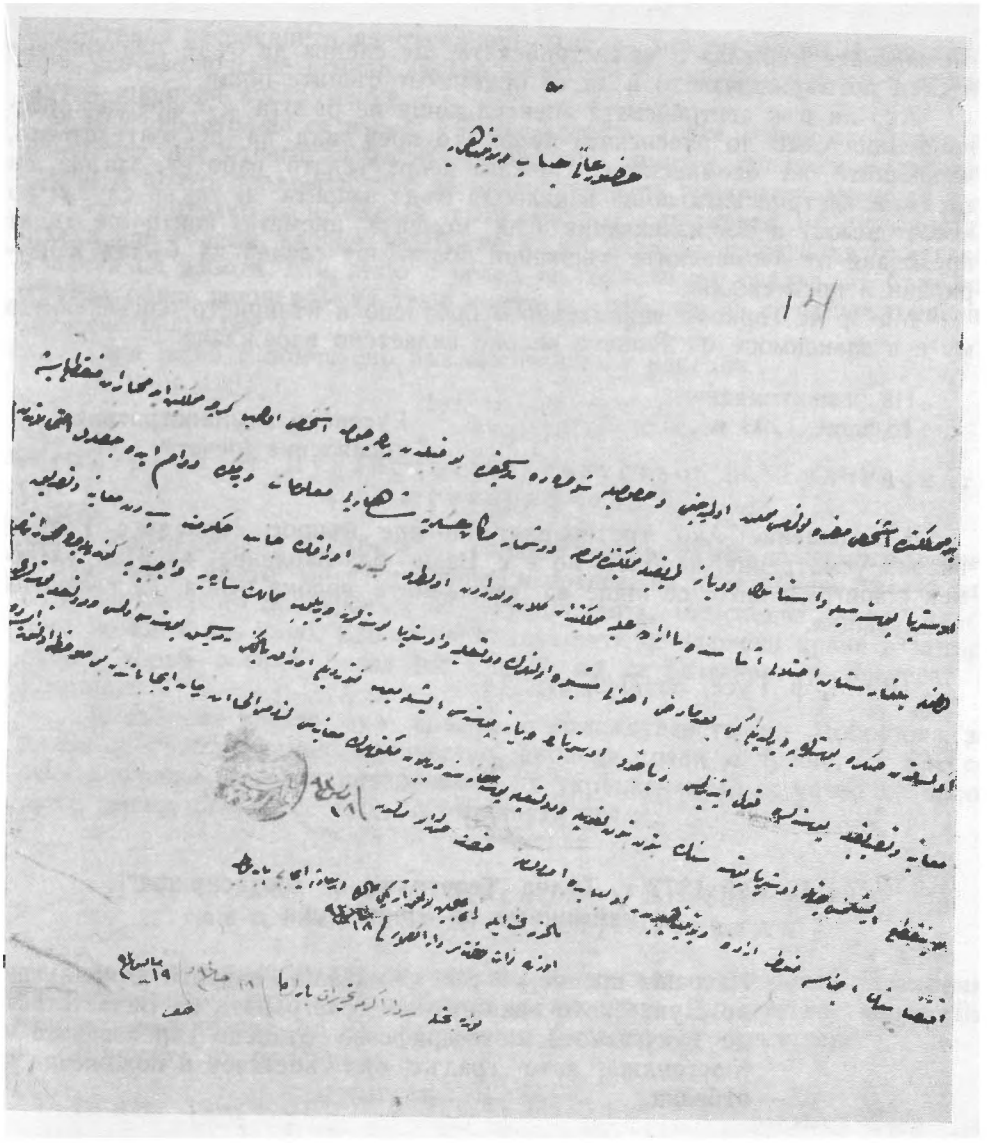

Док. 149

Колкото и да е прекратено кореспондирането с градовете, все пак се предполага, че посредством австрийската поща през Цариград и Виена ще могат да се изпращат сведения до неприятеля за движението на императорските войски от лица, които се намират в града.

По време на въстанието в България с нареждане на висшата власт беше заповядано книжата, които идват тук и които се изпращат оттук, да бъдат цензурирани и потвърждавани, след което да бъдат предавани на пощите. И за в бъдеще при подобни случаи кореспонденцията за другите градове и за чужбина, която ще бъде изпращана с пощите на

отоманската държава и на австрийската, ще следва да бъде цензурирана и след потвърждаването ѝ да се приема от същите пощи.

Ако ли пък австрийската виенска поща не работи и изпраща кореспонденция само до русенската поща, то пред вид на обстоятелството, че пощите на отоманската държава непрекъснато работят, тогава би следвало австрийската поща изцяло да бъде закрита. В такъв случай по необходимост и по изискванията на момента писмата, които ще бъдат предавани от отоманските държавни пощи, ще следва да бъдат цензурирани и преглеждани.

Макар че горното внимателно е проучено и възприето, изпълнението му е в зависимост от Вашето високо вилаетско нареждане.

На разпореждане
18 маис 1293 г.

Русенско административно управление (печат)

[Допълнение] Ако третираният по-горе въпрос съвпада с Вашето високо усмотрение, необходимо е с Ваше благоволение да бъде уведомен Цариград, като се пише на уважаемата висока особа на главнокомандуващия.

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 14

150

19 май 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Изпраща препис от телеграмата на Главното командуване до Дунавското вилаетство и телеграмата на Вилаетството до Тулчанското мютесарифство относно укрепяването на Кюстенджа, като градът бил поставен в положение на отбрана.

[Телеграма от Главното командуване] до високото Дунавско вилаетство

[Препис] Заповядано е да бъдат построени необходимите укрепления при Костанца, за да може градът да бъде поставен в положение на отбрана, за което веднага е предписано на командуването в Добруджа да започне строежа.

Намиращите се в Добруджа дружини засега не могат да напуснат местата, където те са дисплоцирани, и не ще могат да работят по укрепяването. Поради тази причина тези укрепления ще следва да бъдат извършени с помощта на населението. Пред вид на обстоятелството, че друга възможност за това няма, налага се да бъде привлечено и съсредоточено

в Костанца населението на съседните села — мохамеданско и християнско, без изключение всички заедно, снабдени с копачки и лопати и всички други шанцови инструменти.

Благоволете да се вземат необходимите бързи мерки от страна на властите още отсега да бъдат складирани големи количества зърнени храни и друго продоволствие за издръжката на войниците занапред.

Наложително е в случая гражданските служители от околността, малки или големи, всички задружно да си подадат ръце и да бъдат настанени на работа. Ето защо с оглед на горното ще следва да бъде издадена обща заповед — на тези, които ще работят, да се отпуска дневно по една ока хляб.

Това нещо е поместено във височайшата наредба.

16 маис 1293 г.

[Телеграма от Дунавското вилаетство] до Тулчанското мютесарифство

Както ще се види и разбере от горната телеграма на уважаемото Главно командуване, която Ви се изпраща в препис, на населението, което ще бъде ангажирано по строежа на укрепленията, ще следва дневно да се дава по една ока хляб. Ето защо намиращите се зърнени храни в задържания кораб в село Богаз ще следва да се разтварят и пренесат в Костанца.

По въпроса влезте във връзка с командуването на Добруджа, за да Ви се съобщи какво количество зърнени храни е нужно. От Вас се иска и очаква бързото построяване на укрепленията, за което да положите грижи, без да се губи нито минута време.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство] до Каймакамството на Кюстенджа

Съобразно с нуждите на момента и смисъла на горните телеграми на уважаемото Главно командуване и високото Вилаетство, които Ви изпращаме в препис, от Вас се изисква бързото им изпълнение.

Донесете за извършеното.

19 маис 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа. Каймакам, № 1131

151

19 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

За въоръжаването на годните да носят оръжие мъже иска изпращането на 500 оки барут, 2000 оки олово и 5000 огнива.

Известно е важното значение на Оряхово от военно гледище. В Оряхово има черкези и българомохамедани, годни да носят оръжие, 4000 души. От тях 800 са конници, а пехотинците са 1600 души, които са записани по тяхно собствено желание. За тези бойци няма достатъчно пушки и патрони. На някои от тях са дадени от по-рано пристигналите пушки, обаче патроните им са недостатъчни. Около 1000 човека от черкезите имат пушки, които са си донесли от Черкезистан, обаче те нямат патрони за тях. Понеже не се намират патрони, ако бъдат изпратени 500 оки барут, 2000 оки олово и около 5000 огнива, ще може да бъде изпълнено онова, което се изисква.

Колкото и да се знае, че постъпките за горното няма да се забавят, все пак час по-скорошното набавяне на оръжие, за което става дума погоре, зависи от Вашето високо нареждане.

19 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1

152

19 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донася, че между Оряхово и Лом, на отсрещния бряг, няма руски артилерийски позиции.

От извършените действителни проучвания и огледи донасям, че между Оряхово и Лом [на отсрещния бряг] няма неприятелски артилерийски позиции.

19 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 1

153

20 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Съобщение за артилерийски двубой между руски и турски батареи. Градът, пристанището и турските укрепени позиции засегнати.

Днес в 10 и половина часа в пристанището пристигна русенският параход. На 1 и половина часа [път от града] същият бил подложен на артилерийски огън от страна на неприятеля. На стрелбата беше отговорено от наша страна, като двубоят продължи час и половина.

Попаденията на неприятелския огън преобърнаха наопаки града, като засегнаха укрепените позиции, предната част на пристанището и местата около параходите. Слава на бога, не бяха причинени никакви щети, опустошения и загуби в хора и животни, а така също и на параходите.

Посредством далекоглед бяха наблюдавани попадения на снаряди, изстреляни от наша страна, върху неприятелските позиции. Разбра се обаче, че изстреляните от неприятеля снаряди могат да попаднат във всички места на града.

20 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 3

154

20 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за разпределението на храните за Видин и Берковица.

Освен превозваните за Видин приблизително 44 000 килета десятъчна царевица в казата ни други държавни храни няма. От споменатите храни с решение на комисията за изхранването на населението и на дружината, която квартирува тук, се оставя едно количество от 100 000 оки по цена 50 гроша за всеки 100 оки.

Освен това действително у търговците има приблизително 200 000 оки жито и царевица, обаче това количество едва ще бъде достатъчно за местните нужди до настъпването на времето за вършитба.

Донасям, че изобщо нямаме в повече храни, които могат да бъдат продавани на другиго.

20 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 112

155

21 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Мютесарифството в Търново

Съобщава се заповедта на Главното командуване на армията за свикване под знамената на запасните чинове.

[Телеграма от Главното командуване на армията[1]] до Дунавския вилает

Лицата, които са включени в запасните призиви за 1279 г., както и другите запасни и мустахфъзки набори общо към края на 1292 г. ще навършат 14 години. Ето защо налага се горните чинове да бъдат свикани под знамената с мустахфъзите.

В Анадола е била възприета тази практика, която следва да бъде приложена и в Румелия. В случай че от горните лица вече има и такива, които са свикани под знамената, допълнително ще бъдат свикани и други мустахфъзи в необходимия им брой, числещи се към други години и призиви.

Онези от тях, които са минали в запаса през 1279 г. и са опълченци, следва да бъдат уволнени от служба съгласно с телеграмата на високото Главно командуване.

Благоволете да направите нужното.

21 маис 1293 г.

[Телеграма от Вилаетството] до Търновското мютесарифство

Налага се и при Вас да бъде направено нужното в съгласие със съдържанието на горния препис от високата телеграма на Общото главно командуване.

21 маис 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Търново, № 3228

[1] Липсва подпис.

Док. 155

156

21 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Мютесарифството във Видин

Съобщава заповедта на Главното военно командуване с която се определя кои от преминалите в запаса чинове подлежат на мобилизация.

[Телеграма от Главното командуване на армията]
до Дунавския вилает

Чиновете, които през 1279 година са преминали в запаса, и тези, които са преминали от запаса в мустахфъзството, или общо тези, които имат навършени 14 години към края на 1292 година, следва да бъдат свикани под знамената заедно с мустахфъзите.

В Анадола е било постъпено по този начин. Ето защо и в Румелия следва да се постъпи така.

В случай че от горните призиви има такива, които се намират под знамената, същите да бъдат заменени с мустахфъзи от другите години, като бъдат свикани в необходимия им брой, а споменатите по-горе, именно преминалите в запаса през 1279 година мустахфъзки чинове, да бъдат уволнени.

Благоволете да извършите необходимото въз основа на телеграмата на високото Върховно командуване.

До Видинското мютесарифство

Налага се и при Вас да бъде извършено необходимото съгласно с горния препис от съдържанието на телеграмата на Върховното военно командуване.

21 маис 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 132а

157

21 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Във финансовия ковчег на Берковското финансово управление не постъпват чисти монети или монети, произведени с примес.

Без да има някакво отклонение в курса на книжните пари, във финансовия ковчег и в този на налозите не постъпват чисти монети и такива с примеси. Вложителите-стопани предявяват искания предварително да им бъдат заплащани лихвите върху влоговете им.

Днешната цена на закупуваните сребърни меджидии е 35 гроша.
Ето защо в очакване съм на бързите Ви указания и нареждания за случая.

21 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

Не само в касите на финансовите управления и в тази на налозите и митата на Берковица, но и в касите на Финансовото управление и на налозите и митата във Видин и на придадените към Видин други кази също така не постъпват сребърни меджидии, а собствениците на нови банкноти искат предварително да им се заплащат лихвите на влоговете им.
Тъй като на пазара разликата между стойността на сребърните меджидии и банкнотите е 75 гроша, молим да се иска от вилаета разрешение как да се постъпва в тези случаи.

22 маис 1293 г. Секретариат на счетоводството
във Видин (печат)[1]

НБКМ, ф. Видин, № 103 14, стр. 114

158

22 май 1877 г. Русе. Писмо от Вилаетството до Каймакамството в Шумен

Препраща издадената от Министерството на вътрешните работи наредба, с която се съобщава, че за привличането на възможния най-голям брой мухаджири в редовете на войската е назначен и заминава за Вилаетството Хуршид ефенди от Цариград.

[Предписание на Министерството на вътрешните работи] до Вилаетското управление в Русе

Относно привличането и отправянето на бойното поле на възможния [най-голям] брой мухаджири, живеещи в района на високото Ви Вилаетство, снабден с нужните наредби за начина на събирането и привличането на същите, е назначен и се изпраща Хуршид ефенди. На Вашата висока особа се изпраща един напечатан екземпляр от същите наредби, приложен към настоящото. След проучването, което Вие с Вашата просветеност ще благоволите да направите на споменатите наредби

[1] Решение към документа.

относно начина за събирането и организирането на по-горе споменатите мухаджири, не е нужно да Ви се преповтарят други разяснения.

Едно обаче следва да се има пред вид, че някои от последните притежават ездови коне и са в невъзможност сами да си набавят амуниция за конете си.

Що се отнася пък до черкезите, които са свикнали със своята амуниция, те не ще могат да употребят друга. Така че тези, за които се установи, че нямат възможност да си набавят амуниция, е възприето на същите да им бъдат дадени по 150 гроша от финансовите каси на казите, към които те са придадени. За това обстоятелство е уведомено и Финансовото министерство. Благоволете да се погрижите, като дадете бързи осезателни разпореждания на тези, на които се налага, относно изпълнението на наредбите, за които е реч в случая.

5 маис 1293 г.

[Писмо от Вилаетското управление] до Шуменското каймакамство

Достойни господине,

Приложени, изпращат Ви се един екземпляр от напечатаната наредба, за която става дума в горното предписание на високото Министерство на вътрешните работи, и препис от същото предписание.

Настоящото Ви се изпраща, за да се постараете и при Вас да се действува съобразно със смисъла на споменатата наредба.

22 маис 1293 г. [Валия] ессеид Ахмед

НБКМ, ф. Шумен, № 2479

159

22 май 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетския касационен съд[1] до Вилаетското управление в Русе

Повторно да се поиска от мютесарифствата във вилаета сведения за лицата от ислямски произход, осъдени на затвор до 5 години, които могат да бъдат включени в частите на турската армия.

С телеграма от високото Министерство на полицията се нарежда да бъде донесено за броя на лицата от ислямски произход, осъдени до 5 години затвор, които биха могли да служат в частите на бойните дивизии и биха могли да проявят храброст.

Предписва се спешно да се провери и съобщи за броя на тези лица.

[1] Липсва подпис.

В съгласие с горното от страна на съда е било телеграфирано с дата 8 маис 1293 г. до придадените към вилаета области, обаче и до този момент отговор оттам не е получен.

Съгласно с предишното съобщение на Вашата висока особа принадлежи правото повторно да се заповяда за бърз отговор.

22 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 6

160

23 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за построените от неприятеля позиции в с. Пикет, срещу Оряхово.

В селото Пикет, което се намира срещу Оряхово, неприятелят е построил укрепени позиции на 4 места. Такива позиции той строи също така и на други 4 места. Дори е разрушил намиращата се в селото парна мелница, като на нейно място е построил позиции.

Донасям, че горното е резултат от продължително наблюдение.

23 маис 1877 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 9

161

23 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Шлепът, натоварен с царевица, не бил откаран в Лом. В Оряхово той не можел да бъде опазен от неприятелските снаряди.

С висока вилаетска телеграма под № 225 от 22 маис 1293 г. е благоволено да се нареди от страна на Административния съвет да се задържи в пристанището ни и да бъде разтоварен шлепът, натоварен с царевица, който е бил прекаран от Влашко, а така също да бъде съставен протокол за измереното количество царевица. Пред вид на това обаче, че след като се разбира, че неприятелските снаряди могат да

засегнат всички краища на пристанището и града и че шлепът не може да бъде запазен, в отговор на горната телеграма се донася, че тази нощ под охраната на тукашния броненосец ще бъде откаран в Лом от идващия от Русе параход.

Под предлог обаче, че ще бъде обстрелван от неприятелските оръдия, които са насочени срещу Дунава, когато ще мине край тях, параходът изоставил шлепа и заминал нагоре.

Споменатата царевица, както беше изложено по-горе, тук не ще може да бъде опазена от неприятелските снаряди, което е очевидно. Ето защо разрешението на въпроса е свързано с Вашето нареждане.

На разпореждане.

23 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 8

162

24 май 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до Вилаетството в Русе

Препраща съобщението на оряховския каймакам, според което руските войски извършили десант в лозята при с Бешли.

[Телеграма от оряховския каймакам] до Видинското мютесарифство

Току-що от крайбрежните постове бяха получени сведения, че тази нощ неприятелят дебаркирал в лозята при село Бешли, което се намира зад Оряхово. За отбиването и унищожаването на неприятеля бяха изпратени достатъчен брой черкези и други, каквито е нужно.

Донасям, че последователно ще ви бъдат изпращани сведения за развитието на събитията.

24 маис 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

[Телеграма от видинския мютесариф[1]]
до Вилаетството в Русе

Представя Ви се препис от току-що получената телеграма от Каймакамството в Оряхово.

[1] Липсва подпис.

Донасям, че за горното беше уведомен Негово превъзходителство пашата-главнокомандуващ, а така също бяха уведомени и каймакамите на казите.

На разпореждане.

24 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 17

163

24 май 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донася за истината относно мълвата, че неприятелят бил дебаркирал в лозята при с. Бешли.

Днес посредством разследване на постовете беше установена истината относно мълвата, че неприятелят е дебаркирал в лозята при село Бешли.

Двама войници влезли в лозята на село Бешли, за да си откъснат череши. В насрещните лозя те видели няколко човека или пък виждайки дънери, помислили, че са хора, и без да разберат за какво се отнася, съобщили в поста, че неприятелят преминал [Дунава]. Оттам от пост на пост предали мълвата, която стигна тук.

При разследването беше установено още, че разгласената новина, че неприятелят бил преминал при Калафат със 70 000-на войска, която новина беше разпространена от поста при Цибра и стигна до нас, била невярна.

От сега нататък, за да не се допускат подобни празни приказки и измислици, подходящо ще бъде — заповядано от страна на главнокомандуващия до тукашното командуване — да не се изпращат сведения от постовете, преди офицерите от императорската войска, разположена по крайбрежието, да са проверили и видели с очите си нещо за отбелязване.

24 маис 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 15

164

24 май 1877 г. Видин. Телеграма на мютесарифа до Дунавското вилаетство

Препраща телеграмата на оряховския каймакам, с която се опровергава, че в лозята на с. Бешли имало неприятелско нападение. Вниманието на неприятеля било насочено към Оряхово или Козлодуй.

[Телеграма от оряховския каймакам]
до видинския мютесариф

Получиха се сведения, че не е имало неприятелско нападение в лозята при село Бешли. Ще бъде разследвано от кой пост е дошла тази мълва.

Тук е оставена една дружина с 3 оръдия. Предстоящо е заминаването на Атъф паша по-нататък с останалите войници и оръдия.

Ако неприятелят се опита да нападне през река Искър, било откъм Никопол, било откъм Оряхово, той не ще може лесно да напредне поради това, че откъм страната на Искър се намират никополски, плевенски и оряховски мохамедански села.

Неговото внимание е насочено към Оряхово или пък най-много към Козлодуй.

Донасям, че понастоящем в Бешли има налице две дружини и... (скъсано) и войниците, които ще дойдат от Никопол. Ако дойдат оттам, ще бъдем благодарни.

24 маис 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

[Телеграма от видинския мютесариф]
до Дунавското вилаетство

Предава се в препис телеграмата на оряховския каймакам, която току-що беше получена. И аз, Вашият слуга, съм смаян от такова непостоянство.

На разпореждане.

Видински мютесариф
Сърръ

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/1, стр. 12

165

24 май 1877 г. Русе. Писмо от Централното административно управление в града до Дунавското вилаетство

Предложение за въдворяването на даскал Христо от Самоков на местожителство в Цариград.

Преди една година тук, в Русе, пристигна българинът отомански гражданин даскал Христо, родом от Самоков, който следвал в Русия. Пред вид на някои негови прояви и поведението му пребиваването му в тукашния край е неудобно с оглед на изискванията на момента. Ето защо на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед-ферман относно въдворяването на споменатия на местожителство в Цариград с оглед в бъдеще да не може да идва тук.

24 маис 1293 г.

Централно административно управление — Русе (печат)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 3 .

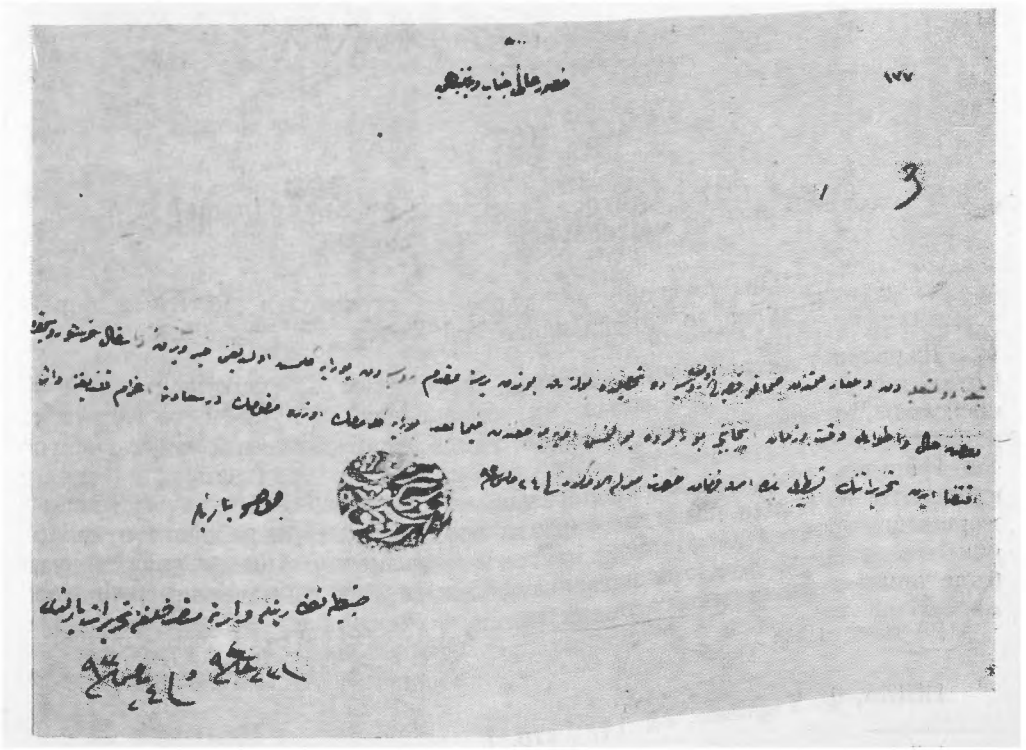

Док. 165

166

24 май 1877 г. Русе. Писмо от Комисията по снабдяването[1] до Вилаетството

Да се побърза със складирането на храни за подвижната дивизия в Бяла, Плевен, Никопол и Свищов.

За да може да бъде поправено и окончателно установено количеството на храните, за които Генералният щаб е установил и възприел да бъдат складирани за нуждите на подвижната дивизия в Бяла, Плевен, Никопол и Свищов, решението е било предоставено на Негово превъзходителство пашата-мушир.

Пред вид на това, че според сведенията ни още не е било благоволено да бъде върнато същото решение, и като излагаме, че третираният въпрос е много важен, за по-скорошното поправяне и окончателното установяване на решението молим благоволението Ви да бъде напомнено на Негово високо превъзходителство да благоволи и да върне решението.

24 маис 1293 г.

НБКМ, ф. Русе, № 71 2, стр. 38

167

25 май 1877 г. Айтос. Телеграма от Халит [паша] до мютесарифа на Търново

Дава сведения за дървения строителен материал, определен за укрепленията при Котел.

Дървеният строителен материал, необходим за укрепленията при Котел, що се отнася до частта му, определена за Сливен, се изсича и пренася. До един-два дни изсичането му ще бъде завършено, както и превозването.

Напомня се да бъде препоръчано и повторно съобщено на Каймакамството в Осман пазар за бързото предприемане на работата относно дървения строителен материал, както и изпълненията на задълженията, които се отнасят до Османпазарската каза, което изпълнение трябва да бъде приключено в срок от един месец.

25 маис 1293 г. Халит [паша]

НБКМ, ф. Търново, № 14/6, стр. 7

---

[1] Липсва подпис.

168

25 май 1877 г. Айтос. Телеграма от Халит [паша] до мютесарифа на Търново

Дава указания за раздаването на хлебните дажби на работниците, които се намират на укрепленията при Шипка.

Първата група работници от Габрово, на които надниците ще бъдат изплащани от страна на назначените служители, ще пристигнат на укрепленията [при Шипка] до края на седмицата. Съгласно с размера на надниците, указан в журналите, на същите работници ще бъде раздаден хляб.

На тези, които пристигат след 12 часа, по неволя наряд не може да бъде даден. Въпреки това обаче сега пристигнаха всички работници и с оглед на наличните им надници на същите се раздава хляб.

Въз основа на телеграмата, получена от полковник Хулюси бей, горното Ви се съобщава в отговор на телеграмата Ви от 22 маис 1293 г.

25 маис 1293 г. Халит [паша]

НБКМ, ф. Плевен, № 14 6, стр. 10

169

25 май 1877 г. Търново. Телеграма от Мютесарифството до Каймакамството в Габрово

Заповед за временното уреждане на прехраната на работниците, които работят на шипченските укрепления.

Отговор на № 303 и 76

Съгласно с висшето нареждане хлябът, който следва да бъде раздаван на работниците, ангажирани на работа на шипченските укрепления, ще се получава от Казанлък. Това ще става съгласно със сключения договор от страна на Пловдивското мютесарифство. Докато бъдат изпълнени формалностите по договора, за да бъдат опазени работниците от глад, снабдяването им ще става чрез покупка на хляб от местните търговци, за което е предписано на Казанлъшкото каймакамство.

Съобщава Ви се, че горното телеграфически е известено на Негово превъзходителство Халит паша.

25 маис 1293 г. Мехмед

НБКМ, ф. Търново, № 3231

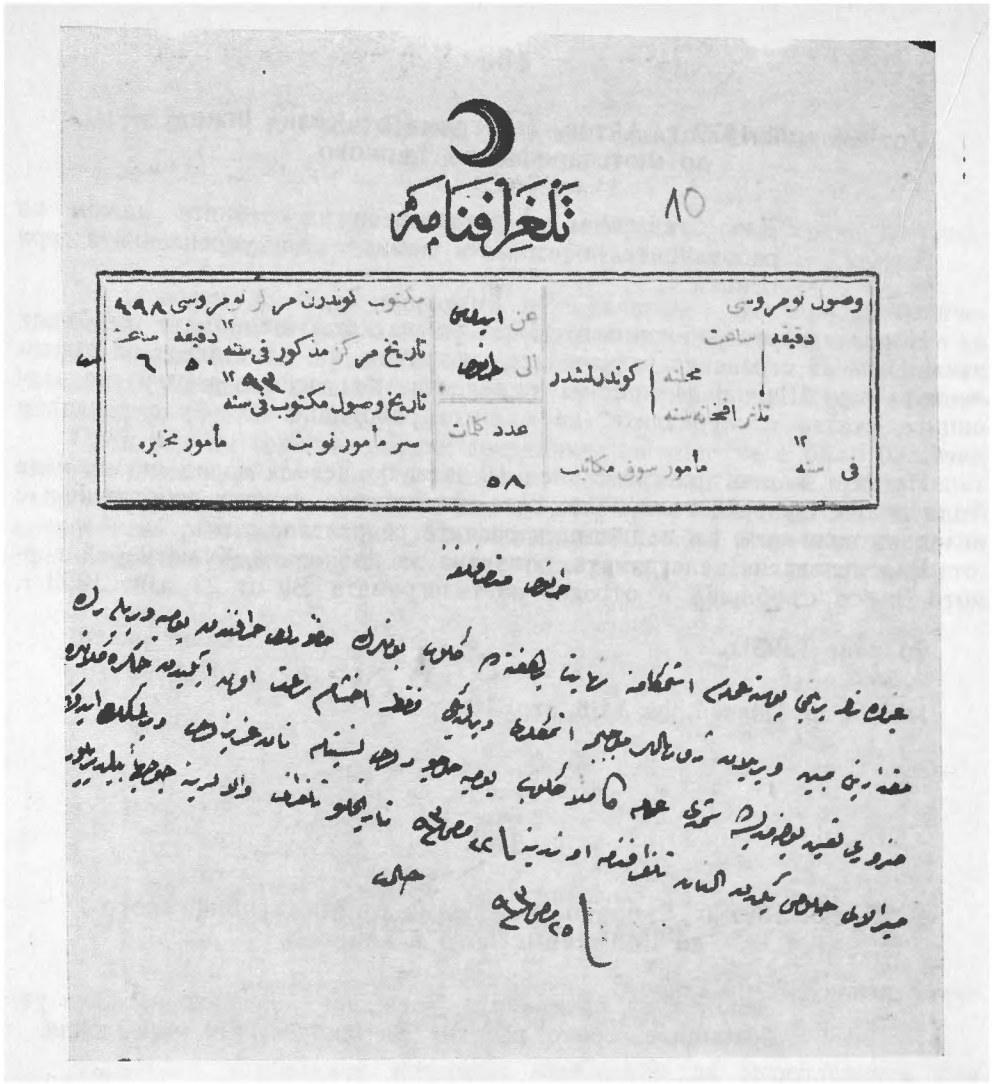

Док. 168

170

26 май 1877 г. Котел. Телеграма от председателя на Комисията по строежа на укрепленията до мютесарифа на Търново

За укрепленията при Котел е нужен дървен строителен материал.

Предписано беше на мюдюра на нахията Беброво относно изсичането на дъбови греди, определени и набелязани за същата нахия като необходими за строежа на укрепленията.

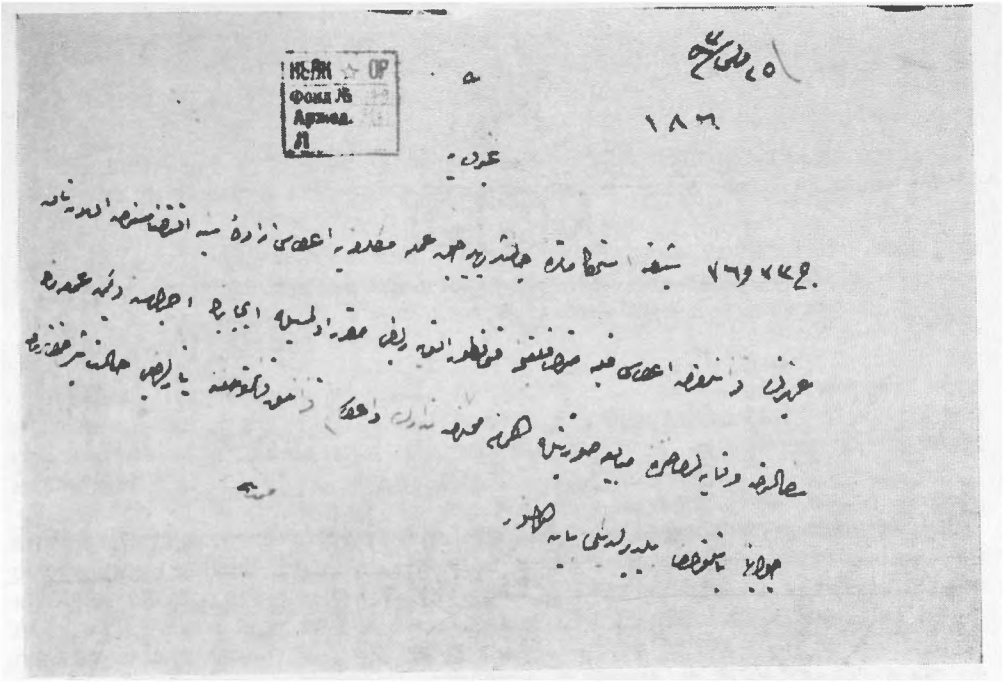

Док. 169

Макар че за това е изпратен протокол, до този момент [в Котел] не е пристигнала нито една греда. За дървения материал от страна на инженерите много се настоява.

Строежът на позициите е към своя край. Само нуждата от дървен материал още се чувствува.

Донасям, че за бързото му изпращане е необходимо да се заповяда на споменатото Мюдюрство.

26 маис 1293 г.

Председател на Комисията по укрепленията Панайот Дочо; член Христо; чиновници по укрепленията Мехмед Февзи и Юмер

НБКМ, ф. Плевен, № 14 6, стр. 9

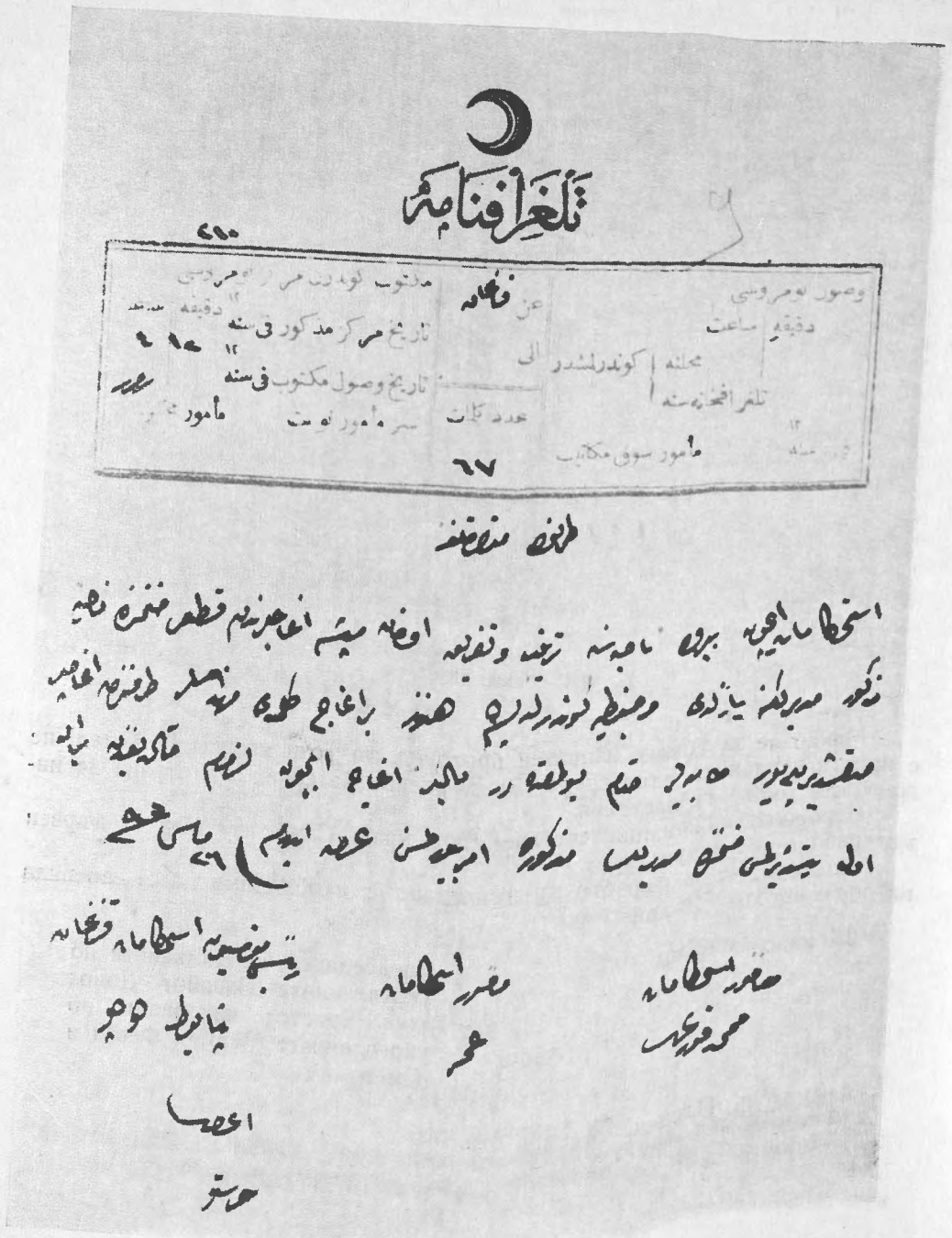

Док. 170

171

26 май 1877 г. Видин. Телеграма от заместник-началник щаба на дивизията генерал Керим до мютесарифа на Търново

Дивизията във Видин чувствува нужда от пари за закупуване на продоволствие. Нарежда се от постъпленията в Търновски санджак да бъде изпратена сумата 300 000 гроша.

Бяхте благоволили по-рано телеграфически да ни информирате, че с тази поща ще ни бъде изпратена половината част от сумата 300 000 гроша, определена за изплащане от Търновския санджак за сметка на текущия месец май.

Макар че не би могло да се откажат високите старания и усилия, които положихте за премахването на затрудненията, които понасят императорските войски [тук, във Видин], все пак поради настъпването на крайния срок [предвиден] по договора за доставянето на хранителни припаси за същите войски ние се нуждаем от пари за авансиране [на предприемача-закупчик].

Ако пък благоволите да проявите старание и веднага да бъде изпратен и остатъкът от 150 000 гроша, тогава Вие ще извършите благодеяние за дивизията, господине.

26 маис 1293 г. Заместник-началник щаба [на дивизията], бригаден генерал Керим

НБКМ, ф. Плевен, № 14/6, док. 11

172

26 май 1877 г. Хърсово. Телеграма от морския комендант Ариф до Вилаетското управление в Русе

Съобщение за сражението, станало между турски бойни кораби и руската брегова отбрана при укрепленията Ялъмджа.

Като беше взето пред вид, че са поставени мини в устието на Дунава при Браила, около селото Тайла, разположено под Хърсово на около 4 часа път, и при укрепленията при Ялъмджа, както и на някои други места с цел да бъде затворен пътят за отстъплението на параходите „Фетх-юл-ислям“[1] и „Калъч Али“, от няколко дни насам с патриотичното

[1] „Фетх-юл-ислям“ — речна бойна единица от турския дунавски флот, зачислен към пристанище Мачин. Спадал към т. нар. малки монитори, снабден бил с 4 оръдия, от които 2 от малък и 2 от голям калибър. „Калъч Али“ — въоръжен транспортен параход от съ-

تلغرافنامه

وصول تومروسی		مکتوب کوندرن مرکز تومروسی	۷۸۶
دقیقه ساعت		نمره	
محله کوندرلمسندر الی		تاریخ مرکز مذکور فی سنه	دقیقه ساعت
تلغراف نمره سنه		تاریخ وصول مکتوب فی سنه	۱۴۰ ۱
فی سنه	مأمور صوق مکاتیب	سر مأمور توت	مأمور مخابره
		عدد کلمات ۱۷۵	

هو نمره ثانیه

Док. 172

усилие на хърсовския каймакам Мехмед Фехми ефенди беше предприето денонощно претърсване в предполагаемите места, заредени с мини, извършено от 10 казашки лодки.

Това претърсване беше извършено, за да се осигури преминаването на споменатите параходи.

Докато избягването на опасността от мините почти беше осигурена, аз лично със споменатите „Фетх-юл-ислям“ и „Калъч Али“ на 26 т. м., четвъртък, потеглихме към селото, за което става дума по-горе.

По същото време откъм Хърсово излязоха канонерките „Аркадия“, „Семендра“ и „Акя“, на борда на които се намираха кахдур Сюлейман бей и хърсовският заместник-кадия Хайрулах ефенди.

Когато току-що бяхме стигнали на линията при укрепленията при Ялъмджа, където се предполага, че са местата, където са били поставени от Делавер паша 15 мини, неприятелят започна да ни обстрелва със силен и ожесточен оръдеен и пушечен огън. Незабавно параходите „Фетх-юл-ислям“ и „Калъч Али“, както и излезлите откъм Хърсово кораби отговориха на огъня на неприятеля.

Завърза се ожесточен бой, който продължи 3/4 часа.

С моралната подкрепа на пророка и свещената и щастлива защита на владетеля ние можахме благополучно да стигнем в Хърсово със споменатите по-горе военни съдове.

По време на боя бяха засегнати параходът „Калъч Али“ в областта на ватерлинията, командната му кабина и коминът му.

На 3—4 места беше засегнат и параходът „Фетх-юл-ислям“.

Слава на бога, на нито един от нас носът не беше окървавен.

В командната кабина на споменатия параход „Калъч Али“ попадна снаряд от 8 фунта, който, благодарение на бога, не експлодира.

При това положение донасям, че отделно ще бъде съобщено за пораженията, засегнали корабите.

26 маис 1293 г.

Морски комендант
Ариф

НБКМ, ОАК, № 3/63

става на турския боен дунавски флот. Разполагал с 4 оръдия и бил зачислен към пристанище Мачин. „Аркадия“ — транспортен кораб от турския боен дунавски флот, зачислен към пристанище Мачин. „Семендра“ — малък монитор, снабден с 4 оръдия, 2 от малък и 2 от голям калибър. Бил зачислен към пристанище Силистра. „Акя“ — канонерка, въоръжена с 4 оръдия, от дунавския боен турски флот, зачислена към пристанище Хърсово.

173

26 май 1877 г. Русе. Решение на Комисията по снабдяването до Вилаетското управление

Решение на Комисията по снабдяването за включването на 23 села от Разградска каза в извозването на храни и бойни припаси за нуждите на подвижната Русенска дивизия.

1. Узундже Алан. 2. Гьозлидже Алан. 3. Кривина. 4. Сеново. 5. Драганович. 6. Езерче. 7. Турлак. 8. Садина. 9. Омур бей. 10. Чифлик бегчиси. 11. Гърчиново. 12. Опакъ. 13. Геридже. 14. Оранджик. 15. Синан кьой. 16. Осиково. 17. Черковна. 18. Чаир кьой. 19. Фуча бунар. 20. Коджа бунар юреклури одунджа. 21. Кованджа. 22. Гагово. 23. Паламарица.

За нуждите на подвижната Русенска дивизия, а така също и за пренасяне на храни и бойни припаси и други от самия град Русе е предвидено да бъдат събрани пропорционално с големината им от селата, спадащи към Русе, необходимият брой коли.

С оглед на големия брой на впрегатните коли с тази работа изцяло е обременено населението на споменатите села, което е тежко за него. Проучено е в такъв случай, че това ще стане причина същото население да изостави своите лични работи.

Ето защо в бъдеще подходящ брой коли от тези, които ще бъдат намерени за необходими, могат да бъдат привлечени от тукашните околни села, които спадат към Разградска каза, каквито са тези, поименно описани по-горе.

Настоящият протокол се представя на Централното полицейско управление за възприетото становище от комисията да бъдат изисквани коли и от споменатите села, като за целта се съобщи и заповяда на разградския каймакам.

На разпореждане.

26 маис 1293 г. Комисия (следват подписи)

НБКМ, ф. Русе, № 71/2, стр. 1

174

26 май 1877 г. Бабадаг. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Търново

Отправя запитване има ли желаещи да доставят вълна за нуждите на бригадата.

Пред вид на това, че за Търновския санджак се предвижда 6 товара грошове за [издръжката на императорските войски], в съгласие с пре—

дишното ни съобщение, ако има желаещи да доставят вълна, учтиво моля да ми се съобщи.

26 маис 1293 г. Бригаден генерал
Хедаит

НБКМ, ф. Плевен, № 14'6, док. 4

175

28 май 1877 г. Русе.[1] От Дунавския вилает до мютесарифа на Търново

Заповядва се да бъдат разпитани заподозрените двама българи Атанас и Юрдан, задържани в околностите на Исакча, след което да бъдат въдворени на местожителство.

Ваше достойнство господине,

От стражевите постове на императорската войска в околностите на Исакча са били заловени две разносктащи се подозрителни лица, които са били изпратени насам. От извършения разпит се установило, че те са от село Абланово, което спада към Търновска каза, че са от българска народност и че се именуват Атанас и Юрдан.

След разпита на същите те са изпратени към Вашия край.

Благоволете да наредите същите лица да бъдат въдворени на местожителство в родното им село с оглед повторно да не идват насам.

28 маис 1293 г. Ессеид Ахмед (печат)

НБКМ, ф. Търново, № 3233

[1] В оригинала не е обозначено документът дали е телеграма или писмо. Както се вижда от превода, той е скрепен с печата на валията ессеид Ахмед Садък.

176

28 май 1877 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Хаджиоглу Базарджик

Изпраща препис от телеграмата до управителя на Дунавския вилает, с която го уведомява, че за подпомагане на войската в Цариград е учредена комисия под името „Месечно военно подпомагане". Подобни комисии ще бъдат създадени в центъра на вилаета, в 10 ливи, в 6 кази и в 7 села и махали.

[Комисия „Месечно военно подпомагане". Телеграма] до Дунавския вилает

Очевидни са големите разходи, които сегашната война изисква. За да могат да бъдат задоволени насъщните нужди на героите, които се бият по бойните полета за отечеството и неговото добруване, похвално ще бъде от страна на всички османци да ги подпомогнат. Избягвам от мисълта дори да си представя, не дай боже, какви последици биха могли да настъпят, ако не се помогне. Ето защо с разрешение на Висшия държавен съвет под моето скромно председателство и с участието на още много личности, на които най-много се доверява отечеството, в Цариград беше съставена комисия под името „Месечно военно подпомагане".

Впоследствие, както ще стане подробно известно от позивите, които ще бъдат изпратени, незабавно ще бъдат създадени комисии в центъра на вилаета, най-малко в 10 ливи, в 6 от казите и в 7 села и махали, с участието на почтени хора, които на местна почва ще бъдат намерени за подходящи.

Центърът на вилаета ще има надзора над комисиите в ливите, а последните — този над комисиите в казите, селата и махалите.

Задачата на тези комисии ще бъде да убедят всички благодетелни хора, мохамедани и немохамедани, от мъжки и женски пол. Те ще записват и ще регистрират до момента на свършването на войната помощите, които всеки гражданин ще пожелае доброволно да даде, като ще се грижат да събират по местата и селата в края на всеки месец записаните помощи както от заможните османци, така и от тези, които заявяват, че биха могли да участвуват в месечното подпомагане дори и с по 1 грош.

Те ще бъдат приемани, като имената им ще бъдат записвани в регистрите. Имената на полагащите грижи и внимание чиновници, тези на членовете на комисиите и на благодетелните лица, които желаят да дадат помощи в повече, ще се вписват и приемат като особени заслуги. Съобщава се, че събраните помощи ще бъдат поставени на разположение на нашите едноверци, които жертвуват живота си по бойните полета. Впоследствие Вашата висока особа ще следва да благоволи да даде твърдо нареждане на тези, на които е потребно, за незабавното създаване на тези комисии, за да започнат да вписват имената на тези,

които ще дават помощи, с оглед да бъдат установени по размер сумите, които ежемесечно ще постъпват.

Горното ще бъде в съгласие с нашата привързаност към исляма и патриотичните Ви грижи, които са известни във Вашия край. Положените в това направление извънредни грижи изцяло ще станат достояние и ще спечелят любовта на народа.

С пълното единодушие на нашата скромна комисия Ви се поднася горното.

28 маис 1293 г.

[Телеграма от Варненското мютесарифство]
до Хаджиоглубазарджишкото каймакамство

Налага се и при Вас да бъдат положени грижи да се постъпи съгласно с телеграмата на споменатия по-горе Алтун заде Исмаил ефенди, която е благоволено да бъде изпратена от високото Вилаетство като приложение

28 маис 1293 г. Али

НБКМ, ф. Пазарджик. Каймакам, № 528

177

30 май 1877 г. Осман пазар. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Търново

Заповядано е всяка каза в своите граници да довърши ремонта на пътищата и мостовете.

За довършване ремонта на пътищата и мостовете е назначен инженер Скендер бей, пристигането на когото е предстоящо.

Донасям, че начинът на строежа е определен така, че всяка каза да извършва работа в своите граници, като най-напред ще започне работа в Дервент балкан.

От Шуменското каймакамство се съобщава да бъде изпратен оттук един служител, който да действува съгласно с указанията на споменатия инженер.

Моля необходимите нареждания за случая.

30 маис 1293 г. Заместник-каймакам на Осман пазар
Мехмед Ферид

НБКМ, ф. Търново, № 3235

178

30 май 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Житото, с което търговците разполагат в Берковица, не ще стигне до новата реколта за изхранване на войската и населението в града. Занапред хлябът ще бъде произвеждан от смес на царевично и пшеничено брашно както вече се практикува във Видин и други градове,

Отговор на № 215

Населението не е привършило храните си. Обаче за хляба на войниците, на самия град и на гостите на града, който хлебарите ще приготвят, намиращите се у търговците приблизително 200 000 оки жито не ще бъдат достатъчни до вършитбата. Според решението, взето от комисията, тъй както се практикува във Видин и в други места, хлябът, който ще се приготвя от хлебарите [занапред] било за императорската войска, било за населението и за гостите на града, ще съдържа 2/3 жито и 1/3 царевица. Пресметнато е, че по този начин споменатото количество жито ще бъде достатъчно до настъпването на вършитбата.

Това решение е одобрено от Административния съвет.

Въз основа на това отделената от десятъчните храни царевица в размер на 100 000 оки, за която Ви беше донесено с телеграма № 120, се задържа и се разходва по 20 пари оката, като продажбата ѝ на хлебарите вече е започнала. Ако цялото количество от тази царевица не бъде напълно изразходвано, тогава донасям, че е предвидено останалото количество да бъде пренесено във Видин.

30 маис 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

№ 546
На счетоводството
На № 512

Във връзка с нареждането на снабдителната комисия относно оставянето на 100 000 оки от десятъчната царевица за нуждите на населението в Берковица е писано на Каймакамството на въпросната каза. Обаче цената на тази царевица е определена по 20 пари оката и чрез хлебарския еснаф е било пристъпено към продажбата ѝ.

Ако цялото количество не бъде изразходвано и ако се установи, че продажната цена е в рамките на справедливостта, в споразумение с Административния съвет и след като се установи дали няма да бъде изразходвано цялото количество, да се реши дали да бъде извършено пренасянето на остатъка от царевицата.

1 хазиран 1293 г. [Печат на Видинското счетоводство][1]

[1] Решение към документа.

179

31 май 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Изпраща препис от телеграмата на Вилаетството, с която се нарежда издирването, задържането и предаването на дезертьорите в ръцете на органите на административната власт.

[Телеграма от Вилаетството[1]]
до Мютесарифството в Тулча

В настояще време чинове от императорската войска масово дезертират. За да може да бъде преодоляно това явление, във всяка каза или село, когато бъдат забелязани бегълци военни чинове, без да им бъде дадена възможност за укриване, веднага да бъдат задържани от местните имами и кметове и предавани на административната власт, към която се числят.

Горното се съобщава от страна на Общото командуване на Русенската дивизия, за да бъде направено нужното.

Ето защо с настоящото окръжно се напомня да бъдат дадени най-строги нареждания на селските имами и кметове непрекъснато да следят за изпълнение на горното.

30 маис 1293 г.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство]
до Кюстенджанското каймакамство

Налага се и при Вас да се действува съобразно с разума на високото Вилаетство, който е изложен в телеграмата му, която Ви се изпраща в горния препис.

31 маис 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа, № 1135

[1] Липсва подпис.

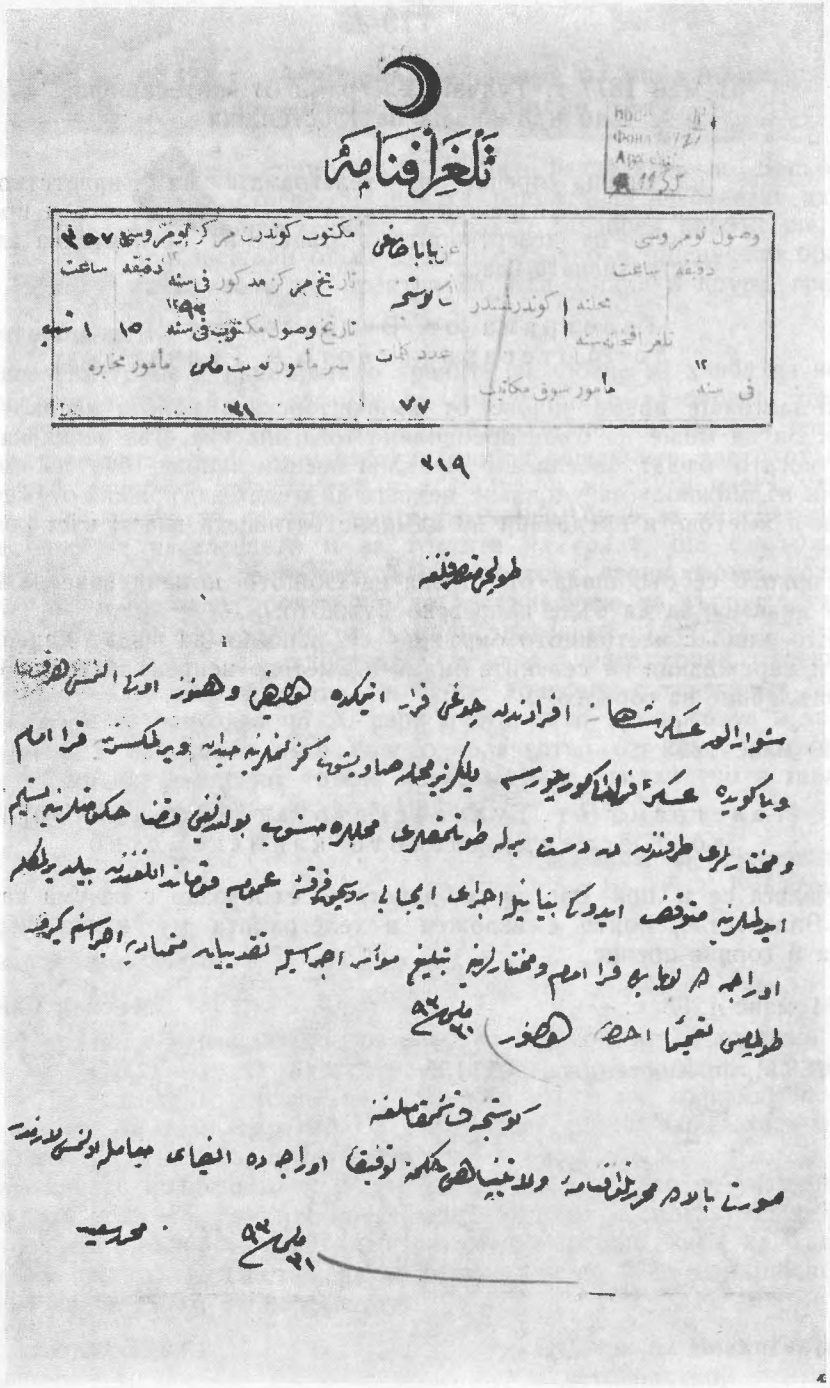

تلغرافنامه

وصول تومروسی
دقیقه ساعت
محله اکوندرلمندر
تلغرافخانه سنه
فی سنه ۱۲ مأمور سوق مکاتب

عن بابا خان
ک نوشه
عدد کلمات ۷۷

مکتوب کوندرن مرکز تومروسی ۲۵۷
تاریخ مرکز مذکور فی سنه ۱۲۹۶ دقیقه ساعت
تاریخ وصول مکتوب فی سنه ۱۵ ۱ سنه
سر مأمور توت ملی مأمور مخابره

۲۱۹

طولچی مفرزه سنه

سنوالوعساکر شاهانه افرادندن جوغی قرنه انیکده حائض وهنوز اوکا النمش اولمیان
وباکویه عسکر فرلماکوزیوروب بلکز محله صاویشوب کز نمازینه جیله ویه بلکسته قرا امام
وهفته لری طرفندن مه دست بله طوتلمقدری محاوره مسموع بولندیغی وضع حکمنه نسلیم
ایدیلمکه متوقف ایدوکا بنا بزاجرای ایجابا رسیجه فرقه عمومیه قومانه الفقه بیله بالکلم
اوراجه لطابو قرا امام وهفته لرینه تبلیغ مواد اجراسیله تقدیمیله مضمونه اجراسنه کیریلدی
طولیس نفیسا احمد ۹۶ مایس

نوشجه فی سنه سابقه

صوصنه بالاده محرر نفاسه وللاغیبا لحکمه توفیقا اوراجه ده انهای مجاملر اولنمش اولمغله
محرر سیه ۹۶ مایس

Док. 179

180

1 юни 1877 г. София. Телеграма от комендант[1] до мютесарифа на Видин

Очаква нареждания за изпращане на работници, нужни за строящите се укрепителни позиции при Литаково, Врачанско.

Относно искането да бъдат изпращани от селата на Врачанска казадневно по 400 работници на строящите се укрепителни позиции при Литаково очакваме Вашите високи категорични нареждания до съответните лица.

1 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 185

181

2 юни 1877 г. Казанлък. Телеграма от полковник Хулюси до мютесарифа на Търново

Да се вземат мерки за изпращането на втора смяна работници за укрепленията на Шипка.

Пред вид на това, че работниците, на брой 300 души, които с Ваше благоволение бяха подготвени да работят на Шипка и които и понастоящем са там, привършват работата си, налага се да им бъдат връчени документи за освобождаването им и подменяването им с други.

Горното обстоятелство беше съобщено от капитана от Генералния щаб Мехмед Али ефенди, който е оставен на служба на Шипка. При това положение на нещата относно втората смяна от 150 работници, които се налага да бъдат отправени за там, умолявате се да благоволите и да заповядате същата смяна да бъде отправена на местостроежа следващата събота.

Донасям, че с божия воля няма да стане нужда в бъдеще да бъдат подготвяни работници.

2 хазиран 1293 г. Миралай Хулюси

НБКМ, ф. Търново, № 34/3

[1] Липсва подпис.

TH 341/5

تلغرافنامه

وصول نومرو سی دقیقه ساعت محله کوندرلمشدر تلغرافخانه سنه ف سنه ماموره سوق مکاتب	عن قرالمله الی مانصه عدد کلمات ۷۷	مکتوب کوندرن مرکزاه مرسی ۶۸۶ دقیقه ساعت تاریخ مرکز مذکور فی سنه ۹۲ ۸ ۲۰ تاریخ وصول مکتوب فی سنه سر مأمور نوبت مأمور مخابره

جانب صدارتپناهی

[illegible] بوندن نتیجه گلمدیکندن [illegible] ایجاب ایدن [illegible] ایکنجی [illegible] ایلهام [illegible] بونلرك [illegible] [illegible] [illegible]

182

2 юни 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Изпраща препис от телеграмата на Вилаетството, с която се нарежда закупуването и изпращането в Русе на големи количества масло.

[Телеграма от Дунавското вилаетство[1]] до Тулчанското мютесарифство

Получени са сведения, че могат да бъдат набавени големи количества масло от спадащите към Тулча кази — Бабадаг, Кюстенджа и Меджидие, — както и от придадените към Варна, [Хаджиоглу] Базарджик, Провадия и Мангалия.

Ето защо извън местните нужди каквито количества масло могат да бъдат намерени в споменатите кази, да бъдат закупени със съдействието на местните административни съвети по определени средни цени и последователно да бъдат изпращани в Русе. С оглед на сезона от сега нататък в споменатите места и другаде да бъдат извършени щателни проучвания какви количества могат да бъдат доставени и за стореното да се донесе.

1 хазиран 1293 г.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство] до Кюстенджанското каймакамство

Налага се бързо и незабавно да бъде извършено необходимото в съгласие с високата вилаетска телеграма, която Ви се изпраща в горния препис.

2 хазиран 1293 г. Мехмед Саид

Да се регистрира. Въз основа на решението на Административния съвет в отговор да бъде донесено, че оттук не е възможно да бъде доставено за Русе чисто масло, защото доставянето на последното едва задоволява нуждите на тукашните императорски войски.[2]

НБКМ, ф. Кюстенджа, № 1137

---

[1] Липсва подпис.

[2] Решение към документа.

183

3 юни 1877 г. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин

Да се пристъпи към събирането на помощни войски.

Понеже тук има нужда от помощни войски, онези храбреци, които желаят да се бият за отечеството и за ислямската вяра, желателно е, господине, да се нареди [там], където е нужно, да бъдат изпратени насам, въоръжени с пушки и патрони.

3 хазиран 1293 г. Командир на бригадата
Атъф

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 15

184

4 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Командирът на местната Бейпазарска дружина отказва да се подчини и да изпълни заповедта за демобилизиране на запасните чинове от призива 1863 г.

Високата Ви телеграма под № 205, към която е приложена телеграмата на Върховното военно командуване относно уволнението от служба на мустахфъзките чинове от призива 1279 г., за наша чест беше получена. Когато същата телеграма беше съобщена на майора-командир на Бейпазарската дружина, намираща се в Берковица, последният заяви, че той няма да пристъпи към уволнението на войниците от този призив, докато за това не получи специална заповед.

Той също заяви, че ще иска указания от Софийското командуване и че ще постъпи в съгласие със заповедта, която ще получи оттам, обаче такава заповед той още не е получил.

Същият не обърна внимание и на Вашето високо предписание под № 239, което му беше предявено. Споменатите мустахфъзки чинове идват при мен и ми се оплакват.

Очаквам високите Ви нареждания за случая.

4 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 133

185

6 юни 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Изпраща нареждането на Великото везирство до Дунавското вилаетство за образуването на комитети за подпомагане на ранени войници.

[Телеграма от Великото везирство[1]]
до Вилаетството в Русе

Под високото и справедливо покровителство на шахиншаха тук [в Цариград] е образуван комитет за подпомагане на ранените войници. За събирането на помощите, които ще бъдат пожертвувани от благодетелни хора в провинцията, съобщено е и там да бъдат образувани комитети от по 5 членове, подобно на споменатия по-горе комитет.

Същото е съобщено на проверителите при императорската банка. Ето защо трябва да бъдат проявени старания в случая за разгласяването на горното от страна на властта.

4 хазиран 1293 г.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство]
до Кюстенджанското каймакамство

Желателно е и при Вас да бъде направено нужното в съгласие с високата телеграма на Великото везирство, отправена до Вилаетството, препис от която Ви се изпраща.

6 хазиран 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа, № 1138

186

6 юни 1877 г. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин

Работниците, определени да построят укрепителните позиции при Литаково, още не са се явили на работа.

Получиха се сведения, че работниците, за които беше писано да бъдат налице по 400 човека дневно, още не са дошли на работа на строящите се укрепления при Литаково.

6 хазиран 1293 г. Дивизионен командир Мехмед,
комендант на София

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 190

[1] Липсва подпис.

187

6 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

200 неприятелски войници обстрелват турския пост „Беглер", разположен над Оряхово.

От вчера насам по крайбрежието, в границите на казата ни, не беше отбелязано събитие.

Днес към 8 часа неприятелски войници, на брой повече от 200 души, пристигнали на брега на Дунава откъм страната на Влашко и започнали с прекъсвания последователно да обстрелват нашия пост „Беглер", разположен над Оряхово, срещу течението на реката.

Постът от своя страна отговорил с пушечен огън, поради което неприятелят се оттеглил.

Засега бързам да Ви уведомя за горното.

6 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011, стр. 3

188

7 юни 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакама на Тутракан

Касационният съд установява, че задържаните в Тутракан лица не са вършили шпионаж. Нарежда се същите лица да бъдат пуснати на свобода срещу гаранция.

Лицата, които са били заподозрени, че са преминали от насреща с намерение да вършат шпионаж, и които са били под стража, продължават да бъдат задържани в затвора при Вас.

След надлежна проверка на лицата, имената на които са означени в приложената преписка, при разследването им не са били установени белези да са извършили престъпление в това направление.

Горното се установява от определението на вилаетския касационен съд. Ето защо споменатите лица би трябвало да бъдат пуснати на свобода, като се обвържат с гаранция, за което би следвало да Ви се предпише.

Като Ви се съобщава горното, предписва Ви се да извършите нужното за изпълнение на гореказаното.

7 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4977

[1] Липсва подпис.

189

7 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

За преминаването на войските, пристигащи от Видин, през Огоста и Искър ще бъдат потребни понтони.

На реката Огоста има две малки лодки, обаче те не могат да бъдат използувани поради силно придошлите води през тези дни. Тук има десетина малки рибарски лодки. Тези лодки, едно че не са годни да издържат оръдия, но, от друга страна, те се намират в село Бешли.

Пристигащите от Видин войски едва ли ще могат да преминат Огоста в продължение на два дни. При такова придвижване на войски и при настъпилата война за тяхното бързо и уместно преминаване както през Огоста, така и през река Искър се налага да бъдат поставени по една редовна лодка, [всяка от] които да е в състояние да издържи пренасянето на оръдия, което обстоятелство е не само нужно, но и много важно. Такива две лодки могат да бъдат построени с 8 до 10 000 гроша, което беше установено от вещи лица.

Умолявате се да ни известите по кой път ще може да бъдат закупени и набавени тези лодки, както и от кого ще бъде заплатена тяхната стойност.

7 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 4

190

8 юни 1877 г.[1] Котел. Телеграма от мюдюра до каймакама на Осман пазар

За изхранването на войниците при котленските укрепления не останали храни.

За охраняване на укрепленията днес или утре ще пристигнат от Сливен 700 войници мустахфъзи.

За продоволствените дажби на същите не останаха храни. Наскоро беше благоволено да се съобщи телеграфически, че от Търновската каза ще бъдат изпратени 4000 шиника такива. Въпреки това обаче храни досега не са пристигнали.

Донасям Ви, господине, за незабавното им изпращане.

Мюдюр на Котел
Панайот

НБКМ, Омуртаг, № 2 3

[1] Липсва дата в края на документа.

191

8 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

За намиращите се в Оряхово войски е потребно да бъдат осигурени — за пехотата 560 000 гроша, за артилерията 40 000 гроша и за войсковите управления 600 000 гроша.

Отговор на телеграмата Ви под № 312

За втори път се заповяда събраният налог върху овцете да не се разходва за други нужди, а изцяло да бъде изпратен в ливата.

А пък за провизиите на тук намиращите се войски, макар предприемачът да ги е доставил за месец май, същите войски имат различни други необходими разходи, от които поотделно всеки един възлиза на повече от 50 000 гроша. Засега за задоволяване на продоволствените военни нужди се разчита само на дажбите. С оглед на тази сметка войските се нуждаят месечно, както следва: за 7 дружини от 80-те товара — 560 000 гроша; за артилерийските части — 40 000 гроша и за войсковите управления — 600 000 гроша.

В същност приходите от данък сгради, които се събират в казата ни, възлизат на 12 товара гроша. От него са събрани 3 товара и 13 450 гроша, които са разходвани. Остатъкът заедно със споменатия втори налог върху овцете, дори и да бъде напълно събран, в такъв случай ще може напълно да задоволи поминъка на войските най-много за три месеца. Ето защо, за да не се затрудни снабдяването на войските, покорно Ви моля да благоволите и да разрешите постъпленията на споменатия налог да не се изпращат в ливата, а да се изразходват тук.

Принуден съм в случая и се осмелявам да Ви донеса за горното, за да получа заповедта Ви, която очаквам.

8 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин, № 17 011, стр. 2

192

8 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за пренасянето на продоволствие и гориво от Оряхово във Видин.

Отговор на телеграфната Ви заповед № 173

За различното продоволствие, особено за снабдяването с гориво на намиращата се в казата ни дивизия, става нужда същото продоволствие да бъде доставяно от места във Врачанска каза, които отстоят на 16

часа път оттук. Освен това във Видин трябва да бъде пренесена десятъчната царевица с тегло 4 500 000 оки. Въпреки употребените много старателни усилия същата царевица остана складирана в Лом.

От храните, които следва да бъдат изпратени за Видин в размер на 80 000 килета, за казата ни бяха дадени 30 000 килета, за пренасянето на които беше напомнено оттук на коларите, които пренасят десятъчните царевици, когато се завръщат, на един път да ги извозят от Лом.

Същото беше напомнено и на коларите, които в момента бяха в Лом, че при отказ [да извършат извозването] ще бъдат върнати насила, без оглед [на това] дали са съгласни или не. През време на почивката на същите колари ще се дава храна, стойността на която ще се удържа от превозните такси, които ще им се заплащат. За колите, които се предполага, че ще се завърнат днес или утре от Видин, ще е необходимо бързо да бъде заповядано на ломския каймакам незабавно да се върнат със съдействието на полицейските органи.

Горното Ви се донася въз основа на решението на Административния съвет.

8 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

193

8 юни 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа

Изпраща препис от телеграмата, отправена до Главното командуване на армията, и отговора, получен оттам. Дава сведения за количеството агнешки кожи, които могат да се намерят, и за броя на кожухчетата, които могат да се произведат от тях.

[Телеграма от Тулчанското мютесарифство]
до Главното командуване на армията

До резиденцията на високото Главно командуване [на армията]

Макар да е несъмнено, че от страна на Вашата висока особа е благоволено още отсега да се предприеме набавянето на зимно облекло за императорските войници, с оглед на настоящия момент е потребно да прецените и по Ваше усмотрение да благоволите и ни наредите следното: агнешките кожи от закланите агнета във всяка каза и всеки град да не бъдат изнасяни, а да бъдат закупувани от държавата на подхо-

дящи цени, като бъдат дадени на кожухарите за безвъзмездно щавене; да се нареди от тях да бъдат ушити със или без ръкави къси кожухчета, които лесно да се обличат под горната дреха. Ако това бъде възприето, бързо и лесно ще могат да бъдат набавени достатъчно кожухчета за императорските войници.

[Телеграма от Главното командуване на армията]
до Тулчанското мютесарифство

Телеграмата Ви от 4 хазиран 1293 г. относно закупуването на кожите от агнетата, които се колят за направата на кожухчета за императорските войници, беше получена. Съжденията Ви напълно се възприемат и за случая е писано на пашата-валия, както и за да бъде направено нужното, телеграмата Ви беше възложена на войсковия съвет [за разглеждане].

[Телеграма от Мютесарифството на Тулча]
до Каймакамството на Кюстенджа

Препис от телеграмата, отправена до високото Главно командуване, и полученият оттам отговор Ви се изпращат, както са възпроизведени по-горе. Съобразно със съдържанието им и с оглед на бързото им изпълнение проверете и бързо донесете какво количество кожи могат да се намерят при Вас, в какъв срок и колко кожухчета могат да бъдат направени и всяко кожухче каква цена може да има

8 хазиран 1293 г. Мехмед Саид

НБКМ, ф. Кюстенджа, № 1138

194

8 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и коменданта на Видин

Сведение за дейността на неприятеля, който започнал да строи мостове над реката под Пикет.

Поради придошлите води на реката откъм долната страна на село Пикет, което се намира на отсрещната страна, са се образували дълбочини, от които водата още не се е изтеглила. Затова неприятелят започна да строи мостове над тях.

Докато той, неприятелят, се намираше в горната част на селото, напоследък, при очерталото се наоколо сияние, с бинокъл може да се забележи присъствието му и в долната част.

Донасям, че привечер ще благоволи да пристигне с войските си Садък паша.

8 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 5

195

8 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и Командуването на Видин

Съобщение за пристигането на Садък паша.

Сега, към 11 и половина часа, пристигна Садък паша с войските си. На 12 часа неприятелят откри артилерийски огън срещу споменатите войски и срещу града. Допълнително ще Ви донеса за резултатите.

8 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 8

196

8 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Градът подложен на оръдеен огън.

Преди малко Ви беше донесено, че неприятелят откри артилерийски огън срещу нас. След като изстреля 10 снаряда, той прекрати огъня. Слава на бога, донасям, че щети не бяха констатирани.

8 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 7

197

9 юни 1877 г. Котел. Телеграма от подполковника от Генералния щаб Назиф до мютесарифа на Търново

Нарежда бързо да бъде изпратена трета група от 300 работници за строежа на укрепленията при Котел.

От страна на полковник Мехмед бей беше съобщено на Вашата висока особа за изпращането на организираната в Търново трета група за строежа на укрепленията при Котел.

Определени са фигурите и видовете на укрепленията.

Ето защо наложително е изискваната група от 300 работници да бъде изпратена бързо.

Благоволете, моля, да заповядате на когото е потребно за случая.

9 хазиран 1293 г. Подполковник от Генералния щаб
Назиф

НБКМ, ф. Търново, № 3243

198

9 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Иска указания за реда, по който трябва да се дават сведения за бойните действия.

Благоволено е с телеграмата Ви от 20 маис 1293 г. да се иска обяснение защо не е направено донесение още при започването на артилерийската битка с неприятеля, състояла се на 20 маис, въпреки телеграфната заповед от същата дата такива сведения да се донасят преди всичко и най-напред.

По-рано, с телеграма-отговор под № 13, Ви беше донесено, че ще Ви се дават сведения веднага при започване на военните действия. Докато в допълнение на горното Ви беше донесено в момента, когато неприятелят започна артилерийската стрелба, от тукашния телеграфен чиновник беше разбрано, че чрез него сте дали устно нареждане да не се изпращат телеграми, докато краят на събитието не е настъпил.

Ето защо очаквам положителната Ви заповед относно обстоятелството, как трябва да се дават сведенията — при настъпилата битка с неприятеля, в самото начало на битката или пък след нейното завършване.

9 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011, стр. 10

199

9 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

За войските, които ще бъдат настанени в Оряхово и Бешли, има достатъчно брашно и жито.

За продоволствието на императорските войски, които ще бъдат настанени тук и в Бешли, брашно, а така също и десятъчно жито има достатъчно.

Освен това цената на брашното е 52 пари оката, а цената на хляба, който се дава на войската 48 пари.

При това положение, ако бъде взето житото на господин Мустафа Зеки, тогава донасям [че] за начина, по който същото жито ще трябва да бъде смляно, как да бъде разходвано и при какви цени, следва да бъде определено от Административния съвет

9 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 12

200

9 юни 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до валията на Русе

Съобщение, че срещу Исакча неприятелят строи голяма укрепителна позиция.

Съобщава се от Исакчанското мюдюрство, че от вчера вечерта до днес сутринта неприятелят строял голяма укрепителна позиция на едно разстояние от 1000 крачки от село Картал, което се намира срещу Исакча.

Горното Ви се донася за сведение.

За същото е уведомен и базарджишкият комендант.

9 хазиран 1293 г.

Тулчански мютесариф
Мехмед Саид

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4979

201

10 юни 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца

Препраща се препис от телеграмата на Министерството на финансите в Цариград до Вилаетството в Русе относно месечното възнаграждение на кавалерийските чинове, докато се намират на фронта.

[Препис от телеграмата на Министерството на финансите в Цариград[1]] до Вилаетството в Русе

За осигуряване на издръжката и прехраната на децата и семействата на конните жандармерийски войници, които предстои да бъдат изпратени на бойното поле, следва на последните да бъде плащано, докато се намират на фронта, както следва:

На войниците — по 30 гроша като добавъчни към месечната им заплата; на заместник-помощниците на командирите на отделенията — по 40 гроша; на заместник-командирите на отделенията — по 60 гроша; на пазителите на докладите — по 70 гроша; на помощник-командирите на роти — по 80 гроша; на ротните командири — по 100 гроша.

Освен тези добавъчни възнаграждения на същите следва да се заплаща и по две месечни заплати за пътните им разноски. За тези добавъчни възнаграждения на помощните войски се предвиждат извънредни разходи, които допълнително са включени в сумите за същите разходи. Това временно заплащане на споменатите военни чинове до завръщането им от фронта е уредено със специално решение на Министерския съвет, за което е благоволено да се постанови съответното нареждане.

На Министерството на вътрешните работи, което Ви осведомява по горния въпрос, е дадена заповед. За размера на споменатите възнаграждения и за датата, когато споменатите войници ще бъдат отправени към бойното поле, трябва да се съобщи на Държавното съкровище, за да бъдат задължително вписани в таблиците. Желателно е да уведомите местните комендантства на същите войници за датата на отправянето им.

10 хазиран 1293 г.

[Телеграма от мютесарифа на Видин] до Врачанското каймакамство

Благоволено е от Вилаетството да ни се изпрати горният препис от телеграмата на Министерството на финансите. Въз основа на същата телеграма е уведомено счетоводството на ливата. Желателно е и при Вас да се постъпи в съгласие с горното, като бъде извършено потребното.

10 хазиран 1293 г. [Мютесариф] Сърръ

НБКМ, ф. Враца. Каймакам, № 815

[1] Липсва подпис.

202

10 юни 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до мюдюра на Махмудие

Поради десанта на руски части при Мачин се дава нареждане за евакуация на Махмудие и за изтегляне на мюсюлманското население във вътрешността.

Според както се разбра от току-що пристигналата телеграма до коменданта на Тулча, изпратена от намиращия се в Мачин комендант на Добруджа Али Риза паша, големи руски части са преминали при Мачин. Разбра се също така, че нашите войски не са могли да им се противопоставят, поради което се съобщава, че те са отстъпили. Заповядано е било намиращата се в Тулча дружина също така незабавно да се оттегли към Бабадаг.

След като настоящото ни писмо пристигне при Вас, съгласно със смисъла на предишните ни заповеди налага се и Вие заедно с цялото население, което ще бъде изтеглено, да се изтеглите за 1—2 дни във вътрешността.

Да се внимава да не бъдат допуснати каквито и да било лоши прояви при изтеглянето, което да бъде извършено по възможност най-спокойно и правилно, без паника и насилие.

10 хазиран 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 28 45

203

10 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от командира на бригадата Садък до Осман паша във Видин

Иска се отпускането на пушки и патрони за въоръжаването на помощните черкезки войски.

За да бъдат раздадени пушки и патрони, искани за помощните черкезки войски от тези, които последователно пристигат на групи, молим час по-скоро да бъдат изпратени такива, за каквито преди известно време е искано и молено да бъдат доставени от страна на Атъф паша.

Донасям, че с подвижните налични сили и артилерия сега заминавам.

10 хазиран 1293 г.

Командир на бригадата
Садък

---

[1] Липсва подпис.

На Негово достойнство дружинния командир, за да бъдат изпратени 200 броя пушки от малък калибър и 100 сандъка патрони.[1]

Поставени в 15 сандъка, 150 пушки от малък калибър и 100 сандъка патрони, натоварени на оряховските коли, пренасящи храни, бяха предадени на черкезкия конен жандармерист Ахмед.

По този начин на Вашата висока особа принадлежи правото да бъде изискан необходимият оправдателен документ и надлежният протокол заедно с книжата, които сте благоволили да издадете.

Ваш слуга, дружинен командир
Ибрахим[2]

НБКМ, Видин, № 105 5, стр. 197

204

Юни[3] 1877 г. Казанлък. Телеграма от генералщабния полковник Хулюси до мютесарифа на Търново

Съобщение за бягството на работниците по направата на укрепленията на Шипка.

Докато бяхме готови да изразим признателността си относно изпратените с Ваше благоволение двама души чиновници от Севлиево и Габрово да наблюдават работата по построяването на укрепленията на Шипка, повечето от работниците избягаха.

Също така и споменатите чиновници-надзиратели пожелаха да заминат по местожителствата си.

Горното се установява от дневното донесение на генералщабния капитан Мехмед Али ефенди, който се намира на Шипка.

Хазиран 1293 г.

Полковник от Генералния щаб
Хулюси

НБКМ, ф. Търново, № 34 3

---

[1] Решение към документа, без подпис.

[2] Изложение към документа.

[3] В телеграмата не е посочен денят, в който е издадена. Като имаме пред вид обаче съдържанието на следващия документ, който е издаден на 11 юни, би следвало да отнесем първия към 10 или 9 юни най-късно.

TT 341/5

تلغرافنامه

وصول تومروسی دقیقه ساعت محلنه | کوندرلشدر تلغرافخانه سنه فی سنه ۱۲ مأمور سوق مکاتب	عن قرائله الی عدد کلمات ٦٤	مکتوب کوندرن مرکز تومروسی ٩٧٨ تاریخ مرکز مذکور فی سنه ۱۲ دقیقه ساعت تاریخ وصول مکتوب فی سنه ۱۲ ٥ ٤ ق ب سر مأمور نوبت مأمور محرره

جانب فضیلتلو

شیخ اسعاف افندی حضرتلرینه نفوذ ایله بعض اوزده سروی وعزوه ولد نجیبه بیوردیغی ایکی نفر مأمورک
خدماته ولفوذلری حقده خاکپای سعادتپناه حضرتلرینه شکرانیت ولفوه اوزره ایکمه بوکره محمد نامنده بیوزباشی
ولد ابتدائه اولرفاقت وعنوبه موصل البهات وفی سکندریه کتخدالغنه ارزانی بولنمقاری شیخ زاده
بولنماله ارجا له حسب بیورلمق بابنس محمد علی افندینک مرورنده نزد سامیلرینه عرض ایدیلمکله اولبابده بیانه
حاوی معروضه اصدار

بنابر ارجا له حسب

حاضر

205

11 юни 1877 г.[1] Търново. Телеграми от мютесарифа до каймакамите на Габрово и Севлиево

Нареждане да вземат бързи мерки за връщането на избягалите от шипченските укрепления работници.

[Телеграма[2]] до каймакама на Габрово

От страна на Негово превъзходителство Халит паша се съобщава, че до този момент не са били върнати 190-те работници, за които Ви беше съобщено с телеграма № 220, че са избягали по време на работа от шипченските укрепления, както и да се постараете за тяхното връщане.

Налага се бързо да извършите нужното за връщането на въпросните работници без изключение на нито един от тях и тук да донесете за стореното.

[Телеграма[3]] до каймакама на Севлиево

От страна на Негово превъзходителство Халит паша се съобщава, че до този момент не са били върнати на работа 150-те работници, организирани при Вас за укрепленията на Шипка, за което Ви беше съобщено с телеграма № 313, че са избягали през време на работа, както и да се постараете за тяхното връщане. Налага се бързо да направите нужното за връщането на въпросните работници без изключение на нито един от тях и тук да донесете за стореното.

11 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Търново, № 3244

206

11 юни 1877 г. Търново. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Осман пазар

За строежа на пътя, който ще свързва Котел със съседните укрепления, от Осман пазар ще бъдат изпращани работници тогава, когато бъдат поискани, и в количество, каквото бъде определено.

Отговор на № 116

Инженер Барановски, който се намира в Котел, телеграфически съобщава, че пред вид на предстоящото започване на строежа на пътя

[1] Липсва дата в края на телеграмата.
[2], [3] Липсват подписи.

до котленските укрепления трябва да бъде изпратена първата партида работници, на брой 800 души. Същият съобщава още, че споменатият път съставлява едно разстояние от 3/4 часа, строежът на който местното население било в състояние [само́] да извърши.

При сегашното положение споменатият инженер иска незабавното изпращане на работници от Котел. Той заявява, че ако бъдат поискани по-голям брой работници и такива не биха могли да бъдат събрани от Котел, тогава да бъдат излъчени от други, съседни на Котел места.

От Ваша страна беше писано, че за котленските укрепления са били приготвени като първа партида за еднократно изпращане от Осман пазар 250 работници. Поради това, че друга партида работници ще бъдат събрани от други места, изпращането на 500 работници на укрепленията става ненужно.

Изпращайте работници, когато Ви се поискат, в кръга на определения Ви брой, като донасяте тук за извършеното.

За бързото завършване на споменатия по-горе път трябва да бъдат положени извънредно големи усилия.

11 хазиран 1293 г. Мехмед

НБКМ, ф. Котел, № 61

207

11 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Турското население прибира покъщнината си и се изселва във вътрешността.

Засега няма причини за изпадане в паника и страх, което личи от факта, че аз заедно със семейството си съм тук. Макар че употребих всичкото си възможно красноречие да разубедя населението, което предизвика смущението на реда, повечето от жителите взеха покъщнината и семействата си и започнаха да ги изпращат във вътрешността.

Очаквам нарежданията Ви дали да се забрани заминаването им или не.

11 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 28

208

14 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Не са изплатени таксите на използуваните 110 коли, които са пренесли 12 оръдия с муниците им от Шумен във Видин. Предложение да се уреди плащането на превозните такси.

За пренасянето на 12 оръдия с муниците и снаряженията им от Шумен до Видин, които преминаха през казата ни, преди 17 дни бяха използувани 110 коли от селата Исмаил бунар и Търнава. Макар че колите са били използувани за пренасянето до селото Вълчедръм, превозните такси не са били изплатени на собствениците им, нито пък са били съставени и предадени съответните за случая протоколи и разписки.

Не е известно и името на служителя, който е придружавал оръдията.

По какъв начин трябва да бъде уредено плащането на тези превозни такси, е въпрос, който е свързан с Вашите високи заповеди и нареждания.

14 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011, стр. 37

209

14 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Заповядано е постройката на мост над р. Огоста. Прекарването на оръдия през Искър може да се извърши, ако бъде построен сал.

Отговор на № 316

Беше благоволено да се заповяда постройката на мост на река Огоста Построяването на подходящ мост на тази река, което се изисква, предполага доста много време. Освен това и материалите, които са предвидени за строежа му, като тухли и други, в казата ни не ще могат да бъдат намерени.

Направеният висящ мост на река Искър потъва във водата, когато по него минават двама души, а според думите на артилерийския майор мостът изцяло ще потъне, ако по него бъдат прекарани оръдия.

Споменатата река не тече спокойно и понякога приижда, като не дава никаква възможност за преминаване. Като се знае, че това е така, със

Съдействието на тукашните майстори беше решено, че може да бъде постигнато, и то в кръга на възможното, желаното улеснение, като бъде построен един голям сал, върху който ще могат наведнъж да бъдат прекарвани по 2 оръдия. Споменатият сал ще бъде построен само за 4000—5000 гроша.

Ако бъде благоволено да се разреши въпросът [за строежа] по този начин, за случая на Вашата висока особа принадлежи правото на ферман и нареждане.

14 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово. Мютесариф, № 17011, стр. 36

210

14 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за неприятелски артилерийски огън срещу града.

Днес, от 4 и половина часа, неприятелят откри артилерийски огън, който продължи с прекъсване от десетина минути.

Донасям, че ще Ви уведомя за резултата.

14 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011, стр. 33

211

14 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Кратко сведение за положението в Оряховска каза.

Въз основа на сведенията на постовия кордон донасям, че освен днешната артилерийска битка, която се разви тук, от вчера вечерта по крайбрежието на границата на казата ни не са отбелязани никакви произшествия.

14 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011, стр. 26

212

15 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В продължение на 4 часа градът бил подложен на артилерийски огън. Турските позиции в Оряхово инспектирани от пристигналия Садък паша.

От 4 до 5 и половина часа неприятелят подложи на артилерийски огън позициите, разположени в горната част на града. Поради това, че от наша страна не беше отговорено на неприятелската стрелба, последният продължи да обстрелва от 5 и половина до 8 и четвърт часа. От изстреляните неприятелски снаряди 3 попаднаха в двора на правителствения дом, 5—6 попаднаха в околните дюкяни и по улиците.

Намиращият се в поход Садък паша пристигна тук в 5 часа. Още с влизането си в града той, придружен от генералщабния майор Риза бей, обходи позициите, разположени в долната част на града, за да огледа оттам направените вчера вечерта от неприятеля 8 пехотни окопа и 2 доста големи позиции при реката Жиу, на разстояние 500 крачки от село Пикет.

Когато пашата дойде на позициите, намиращи се в горната част на града, той забеляза, че неприятелят идва откъм село Пикет с 2 дружини.

Когато отсам бяха дадени десетина изстрела, неприятелят започна ожесточена артилерийска стрелба от 7 позиции, която продължи до 11 часа.

Слава на бога, жертви не бяха дадени и не бяха причинени щети.

Донасям, че по другото крайбрежие в границата на казата ни не бяха отбелязани никакви произшествия.

15 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 30

213

15 юни 1877 г. Никопол. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за десанта на руските войски под Свищов.

Артилерийската битка, която започна вчера сутринта, продължава и досега. В 3 часа през нощта неприятелят докара малко пехота край реката Олта, срещу местността Ачик и Съръ бара, и на интервали откри огън срещу нас, който продължи до сутринта. Заангажирайки ни по този начин, неприятелят нахлу с един малък параход и лодки при мест-

ността Дермен дере, която се намира под Свищов, на около 3/4 часа път от града.

Донасям, че според получените телеграми неприятелят прекъснал съобщенията между Русе и Свищов, като отрязал жиците на телеграфната линия.

15 хазиран 1293 г. Зеки

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 20

214

16 юни 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до Кулското каймакамство

Уведомява го за десанта на руските войски при Свищов. В Кула известието предизвикало големи смущения.

Получиха се сведения, които трябва да Ви станат известни, че вчера русите са нахлули при местността Дермен дере, която се намира на разстояние 3/4 часа път под Свищов.

Във всяко отношение трябва да се пристъпи крайно внимателно и осторожно — в този момент да се внимава за опазването на реда и спокойствието, като за целта бъде направено нужното.

С оглед на нареждането да се дават спешни сведения тук, изпраща Ви се настоящата поверителна телеграма относно положението.

16 хазиран 1293 г. Сърръ

[От каймакама на Кула]
до Видинското мютесарифство[1]

От поверителната телеграма на Ваше високо превъзходителство се разбра, че русите нахлули при местността Дермен дере, която се намира под Свищов. Само поради това обаче, че в телеграмата не е благоволено да се посочи с какви сили и с какво са преминали русите отсам и дали от наша страна не е била оказана съпротива, тя предизвика извънредно големи смущения.

Настоятелно молим заедно с командира на дивизията Хасан паша благоволението Ви да ни бъдат съобщени и горните подробности.

16 хазиран 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 14/62

[1] Проект за телеграма върху гърба на документа. Липсва подпис.

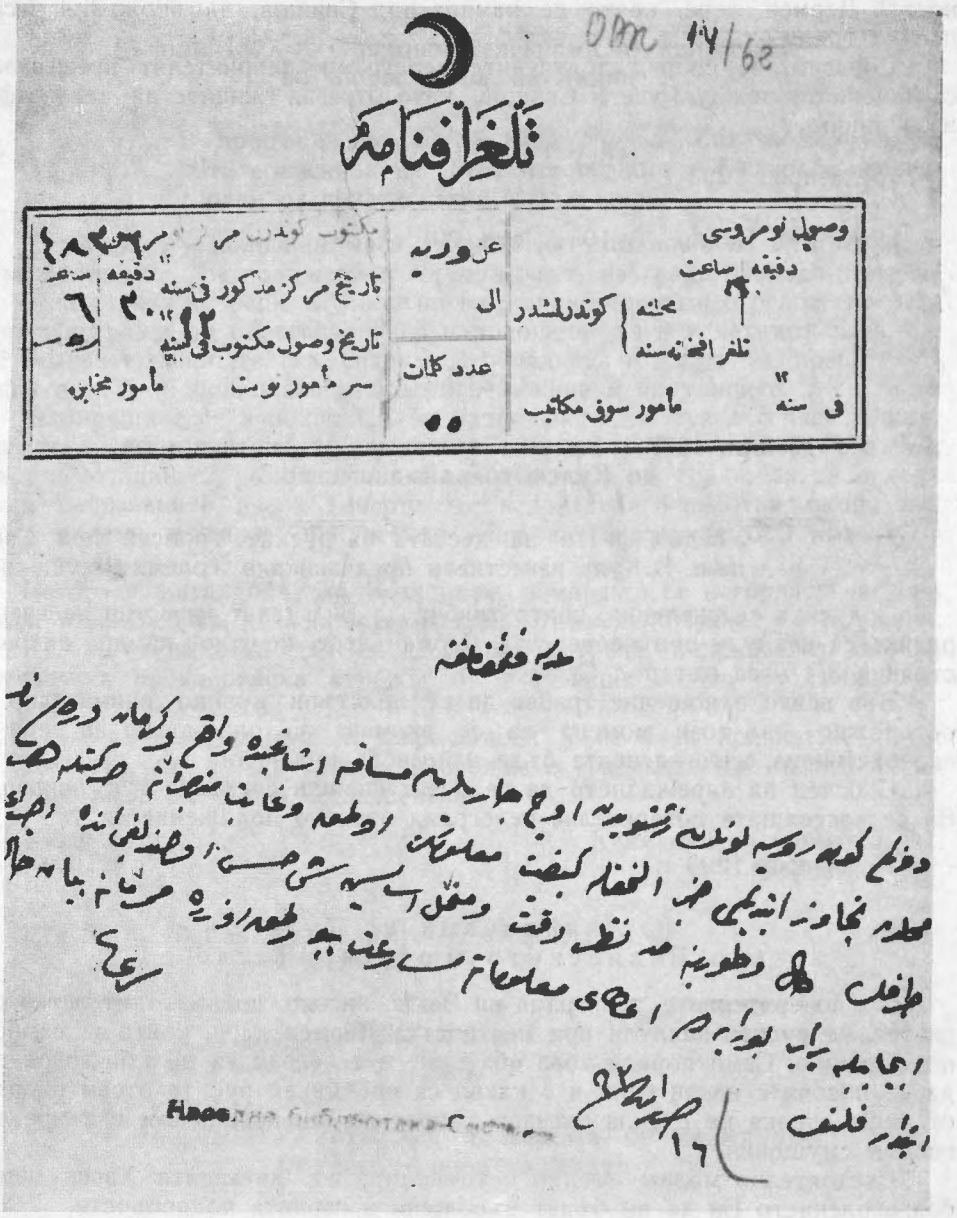

Док. 214 (телеграма от мютесарифа до Кулското каймакамство)

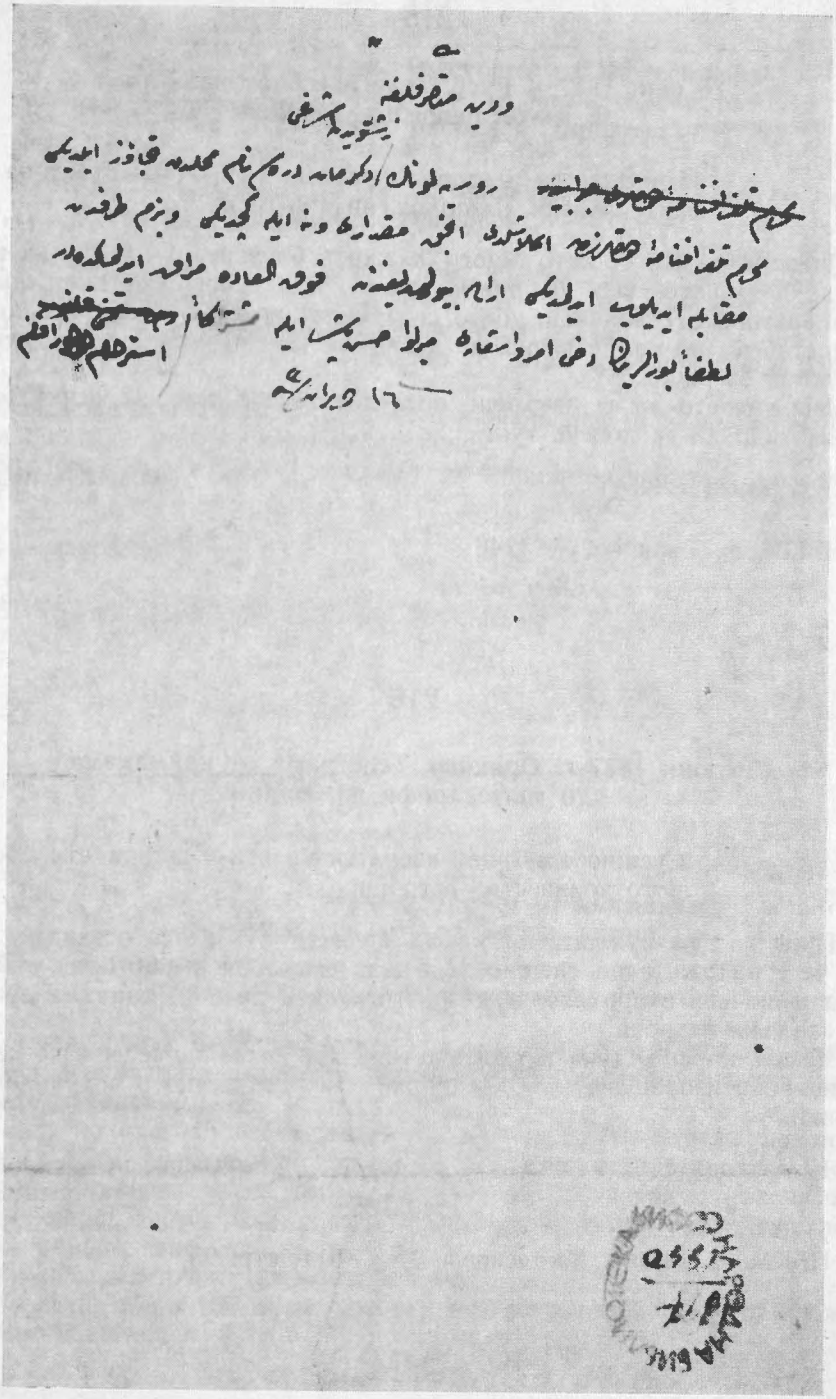

Док. 214 (телеграма от каймакама на Кула до Видинското мютесарифство)

215

16 юни 1877 г. Русе. Телеграма от валията до мютесарифа на Търново

Нарежда да бъдат изпратени 10 000 оки сухар на турските войски, разположени при Бяла.

Препоръчва Ви се като много важно в близките 1—2 дни на всяка цена да доставите, ако не повече, поне 10 000 оки сухар или брашно на императорските войници, които се намират при Бяла. Храните да бъдат доставени по такъв начин, че да не се дава възможност на неприятеля да ги ограби.

Изпращането да се извърши последователно, като за всяка изпратена партида да се донесе тук.

16 хазиран 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Търново, № 3246

216

16 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Спешно да бъдат изпратени капси и пушки със съответното количество патрони.

Пред вид на нуждата от капси, каквито тук не са останали, донасям, че е наложително спешно да бъдат изпратени 40 000 броя, тъй като те са включени в протокола за пристигналите днес 15 сандъка пушки и 100 сандъка патрони.

Както по-рано, така и впоследствие Ви беше донесено, че се иска специалното изпращане на 1000 пушки със съответното им количество патрони.

16 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 25

217

16 юни 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Вилаетството в Русе и до Министерството на вътрешните работи в Цариград

Дава сведения за артилерийския бой, воден с неприятеля при Видин и Оряхово.

През вчерашния ден сутринта и от 11 часа до 8 часа вечерта във Видин и от сутринта до 11 часа вечерта в Оряхово имаше артилерийска битка. Слава на бога, човешки жертви не са дадени.

Вчера през нощта при Флоридин се води артилерийски и пушечен двубой.

Освен горните събития по цялото крайбрежие от Оряхово до Видин други произшествия не бяха отбелязани.

В горния смисъл беше донесено до Министерството на вътрешните работи.

16 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011

218

16 юни 1877 г. Шумен. Писмо от каймакама[2] до началник-щаба на Втора армия

Предложение за отпечатването на 160 броя обяви.

Според както беше изложено и съобщено, вследствие на бойните действия централната вилаетска печатница беше унищожена от артилерийските попадения.

Съгласно със заповед-фермана на високото Вилаетство някои наставления бяха писмено съставени, за да бъдат отправени към населението на Шуменска каза, които, приложени, се изпращат във високата Ви резиденция, за да бъдат отпечатани в централната армейска печатница за обнародване.

Всеки отделен лист от обявата трябва да бъде от 4 страници или, разпределени, общо 160 броя, при условие че разходът по напечатването ще бъде заплатен.

[1, 2] Липсват подписи.

Моля благоволението Ви да разрешите отпечатването, за който случай и във всички други случаи правото на заповед-ферман принадлежи на високата Ви особа.

16 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4984

219

17 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Кратко сведение за потопен от турски броненосец руски параход.

Донасям, че по сведенията, дадени от капитан Нафъз, комендант на броненосеца, както около потопения параход, за който Ви беше донесено, така и в самия него се намирали множество неприятелски пехотинци и кавалеристи, които поради стрелбата на броненосеца го напуснали.

По сведения на споменатия комендант вследствие на 1—2 снарядни попадения неприятелският параход потънал.

17 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 20

220

17 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

На 20 мили над Оряхово руски параход товари войски и продоволствие. Войските на Садък паша и самият паша се намирали в с. Вадим.

Отговор на телеграмата Ви от 16 хазиран 1293 г.

Колкото и да сме в очакване и наблюдение да премине, параходът още не е преминал. С бинокъл може да се види, че на едно разстояние от 20 мили над Оряхово, срещу течението на реката, при устието на пролива Игнадикли, срещу Козлодуй, той товари докарани с лодки войници и различно продоволствие.

Неприятелски лодки се движат по реката Жиу.

Садък паша с войските си се намира в селото Вадим, което отстои на разстояние 6 часа път [от Оряхово]. Ако споменатият параход не бъде потопен до довечера, не бих могъл да обясня какви злини биха могли да бъдат породени от него. Несъмнено е, че нашите войски, които биха му се противопоставили, са недостатъчни на брой.

17 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011, стр. 24

221

18 юни 1877 г. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин

Турският броненосец „Подгорица" потопил руски параход в местността Копаница.

Високата Ви телеграма относно радостната вест, че в местността Копаница бил потопен един неприятелски параход от императорския броненосец „Подгорица", беше прочетена с голяма радост и благодарност. Тя беше веднага оповестена в поделенията на казата и на тези, на които е потребно.

Като донасям за горното, изказвам задоволството си за вниманието, с което ме удостоихте в случая.

18 хазиран 1293 г.

Мютесариф на София
Ибрахим Хаки

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 212

222

18 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Дава сведения за потопен при Оряхово руски параход.

С помощта на куки населението на село Цибра и тукашните черкези успяха да извадят доста вещи от кувертата и кабините на потопения [неприятелски] параход.

Донасям, че според думите на горните лица не е възможно да се огледа и провери какви вещи има в трюмовете на парахода.

18 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 2

223

18 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за безуспешния опит на турски войници да проникнат в потопения руски параход при Оряхово.

Пред вид на това, че неприятелският параход, който вчера беше потопен, носи товар, за да се провери съдържанието му, тази нощ с лодки бяха изпратени войници от помощните войски.

До сутринта те отблизо наблюдавали парахода и след като не са забелязали нещо особено, приближили до него.

Поради това, че параходът бил залят от водите [на реката] и [че бил] потънал до кувертата, войниците не могли да проникнат във вътрешността му. Те обаче с очите си видели, че водата върху кувертата била окървавена.

Войниците току-що донесоха тези сведения.

Пред вид на старанията и успеха както на войниците, така и на офицерите от броненосеца [които потопиха парахода], те заслужава да бъдат удостоени и наградени.

На разпореждане. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

18 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 3

224

18 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Иска спешно да бъдат изпратени 1000 пушки и 40 000 капси за пушките.

Пред вид на това, че Управлението на помощните войски отбягва да изпрати капси за пушките, донасям, че спешно трябва да бъдат из-

пратени телеграфно исканите под № 187 хиляда броя пушки заедно с патроните им, както и 40 000 броя капси за тях.

На разпореждане.

18 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Бързо да се съобщи на комендanта на дружината, че капсите са изпратени.[1]

Споменатите в настоящата телеграма капси вчера бяха изпратени.

На разпореждане.

18 хазиран 1293 г. Ибрахим, командир на дружината[2]

[Видин. От мютесарифа до каймакама на Оряхово][3]

Капсите изпратени. Пушки също ще пристигнат от Ниш. След пристигането им те ще ви бъдат изпратени.

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 1

225

18 юни 1877 г. Русе. Поверително писмо от Вилаетството[4] до поделенията му във Видин, Варна, Свищов, Тулча, Тутракан, Силистра, Никопол и Ески Джумая

Препраща им се препис от възвание към българския народ, подканващо го към въстание.

Видин — Хайри М., известен. Варна — Хаки М., известен. Свищов — Салим, известен. Тулча — Зекиря, известен. Никопол — Сами, известен. Тутракан — Ахмед, известен. Силистра — Хасан, известен. Ески Джумая — Мустафа, известен.[5]

Поверително [предписание] до спадащите към вилаета административни единици, приложено към заповед от 6 джемази-юл-ахър 1294 г.

Изпраща се до високата Ви особа приложен един препис от възвание, за което става дума в съдържанието на високата везирска заповед на Високата порта.

Според както е изложено в самата висока заповед, споменатото възвание, както се вижда от съдържанието му, има всички белези да съз-

---

[1] Решение към документа.
[2] Бележка под документа.
[3] Проект за отговор на телеграмата. Липсва подпис.
[4] Липсва подпис.
[5] Имената на служебните лица, които са получили окръжното поверително предписание.

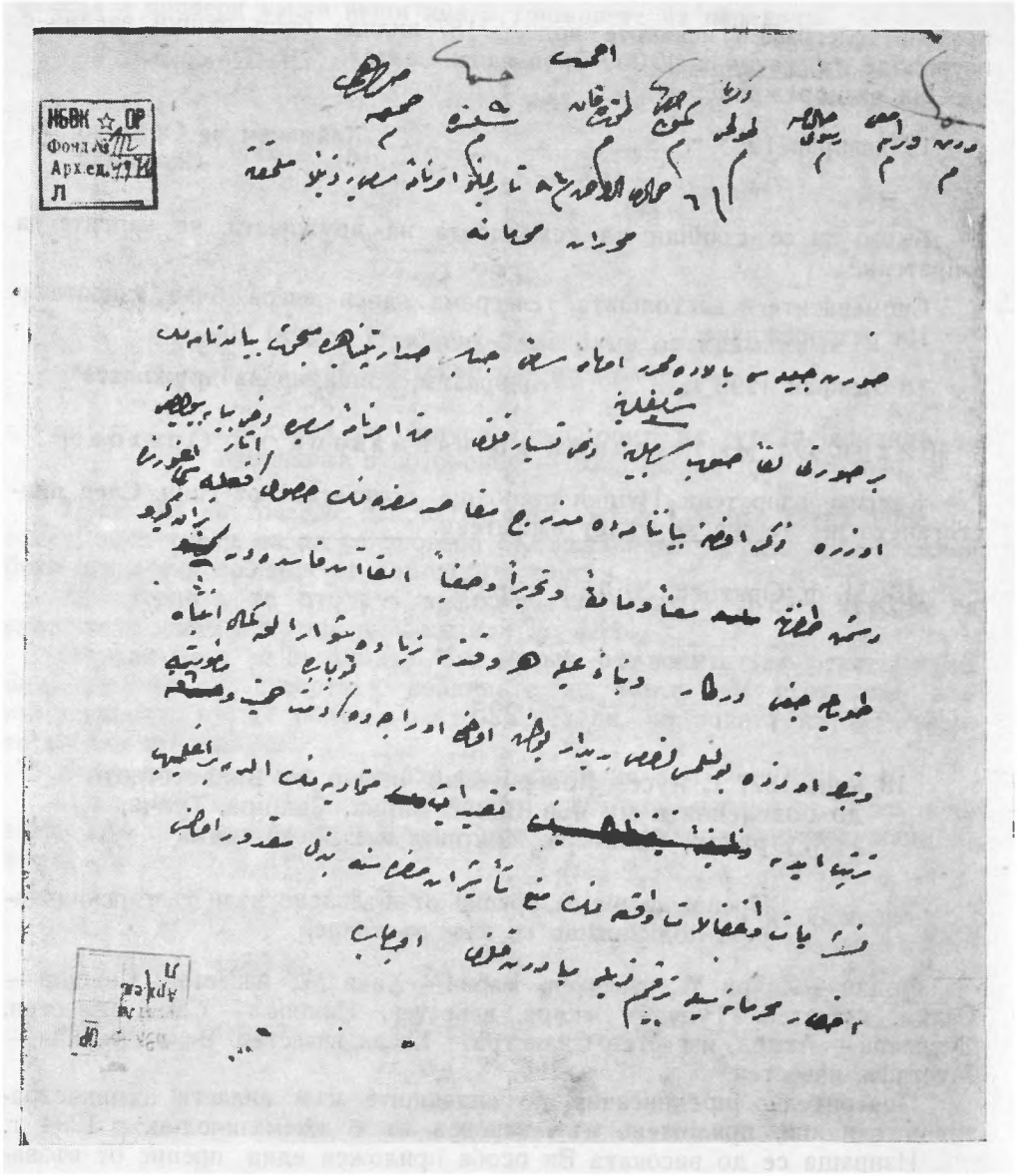

Док. 225

даде и да проведе зловредни цели. То е истинско внушение за въстание, провеждано от неприятеля с морално, материално, писмено и подмолно въздействие. Очевидно е, че неприятелят нито за миг няма да изостави това свое намерение. Следователно много естествено е, че се налага повече от всякога междувременно да бъдете нащрек и зорко да следите.

Ето защо и при вас, изпълняващите своите родолюбиви задължения служители, никога не трябва да се изпуска из ръце определената им

инициатива. Трябва да се положат всички усилия, до възможния им предел, за да се премахне въздействието на възванията и заблужденията.

Като поверително ви се напомня за горното, състави се настоящото писмо, което ви се изпраща.

6 джемази-юл-ахър 1294 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4976

226

18 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Заповед за задържането на Тошо от Чипровци, ятак на бунтовниците, заловени в Пирот.

Въз основа на високото Ви нареждане, което имахме честта да получим, преди известно време бяхме изпратили косачи за окосяване на ливадите във Видин. Според получените сведения между същите косачи бил и жителят на село Чипровци — Тошо, който бил ятак на заловените в Пирот бунтовници. Пиротското мютесарифство е благоволило да иска неговото изпращане там, за да бъде разследван.

Моля същият да бъде изпратен тук под стража.

18 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

След надлежно проучване се узна, че всички косачи, дошли от въпросното село Чипровци, са се завърнали в селото преди два дни. Следователно в такъв случай дали търсеният човек се е завърнал в селото, ще стане известно, ако мютесарифът нареди да се извърши претърсване.

20 хазиран 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 148

[1] Решение към документа, без подпис.

227

19 юни 1877 г. Котел. Телеграма от инженер Дорне до мютесарифа на Търново

Да бъде издадена заповед до мюдюра на Котел за осигуряване хляб, лопати и копачки за 490 работници.

Преди 3 дни получих телеграмата Ви. От 500-те работници, които следваше да дойдат от Беброво, пристигнаха само 10 човека, които искат продоволствени дажби. Моля благоволението Ви да заповядате на мюдюра на нахията [Котел] относно осигуряването на хляба, докато са на работа, както и лопати и копачки за останалите 490 работници, които се очаква да пристигнат.

19 хазиран 1293 г. Инженер Дорне

НБКМ, ф. Търново, № 3247

228

19 юни 1877 г. Габрово. Телеграма от капитан Мехмед Али до мютесарифа на Търново

Докладва за работата по укрепяването на Шипченския проход и строежа на жилища за войниците.

Донасят Ви се долуизложените обстоятелства въз основа на запитването Ви относно въпроса, дали са завършени или още не са укрепителните работи на Шипка, както и жилищата на войниците [на същото място].

Работите по укрепленията ще бъдат напълно завършени в продължение на 1—2 дни.

Жилищните постройки, които се предвижда да бъдат всичко 6, са на привършване.

Построяването обаче на 3—4 бараки и 2 навеса за подслоняване на артилерийските коне ще продължи още около една седмица.

19 хазиран 1293 г. Капитан Мехмед Али

НБКМ, ф. Търново, № 3238

229

19 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Командирът на Бейпазарската дружина отказва да отпуска дажби на мобилизираните и причислени към дружината запасни чинове.

Под командата на квартируващата тук Бейпазарска дружина заедно с берковските мустахфъзи са зачислени и сега организираните и взети под знамената повече от 200 помощни кавалеристи, което [зачисление] е извършено по силата на закона.

Дажбите на споменатите войници са вписани в таблицата на въпросната дружина като извънредни и по отношение на разходването им те се извършват както в другите редовни дружини и се дават от представителя на същата дружина.

Поради това, че в същност отпуснатите за месечна издръжка на дружината 30 000 гроша не били достатъчни само за нея, командуващият дружината майор заяви, че няма да отпуска дажби на споменатите погоре войници.

Ето защо, като донасям горното, моля да ми бъде дадено указание относно плащането на сумите, необходими за месечната издръжка на казаните войници.

19 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

Командирът на дружината на мустахфъзите заяви, че ако не бъдат дадени дажби на войниците, те ще се разпръснат и тогава отговорността ще падне върху него, а той мисли за последствията. Ето защо за случая ще трябва да се предпише с официално писмо.

20 хазиран 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 150

[1] Решение към документа, без подпис.

230

19 юни 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до каймакамствата в Севлиево и Ловеч

Нареждане да се отменят мерките за евакуация в двата града.

Според получени сведения Вие сте наредили пред правителствените домове да се държат готови коли за евакуиране. Това неуместно разпореждане е от естество да всее смут и паника сред населението, а така също е противно на обществения ред и сигурност. През такова време, каквото е настоящото, проявената по този начин слабост и страх са равностойни на лишаване на населението от сигурност.

На последно място това нещо води до налагаща се отговорност и разкаяние.

Ето защо подготвянето на населението за евакуация би означавало нещо като напомняне, и то като действително, че неприятелят е приближил на разстояние 1—2 часа път.

В каквато и зависимост да бъде въпросът за възвръщането на спокойствието в казата Ви, следва да бъде направено всичко [което е потребно], за да не се дава преднина на такова зло. Трябва обаче с пълно внимание да се следи за поведението и за коварните ходове на неприятеля и да се постъпва в съгласие с нарежданията, които напомнят за действителното положение.

Повторно Ви се препоръчва горното, което във висша степен е важно.

Предписано на 19 хазиран 1293 г.[2]

НБКМ, ф. Търново, № 37/24

231

19 юни 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до Мютесарифството във Видин

Сведение за положението на руските войски при Свищов

Отговор [на телеграмата] от 18 хазиран 1293 г.

Макар че неприятелят е окупирал Свищов, още не се знаят силите му. Той се задържал там и не се придвижва.

При Плевен срещу неприятеля няма войска.

---

[1] Липсва подпис.

[2] Бележка под документа.

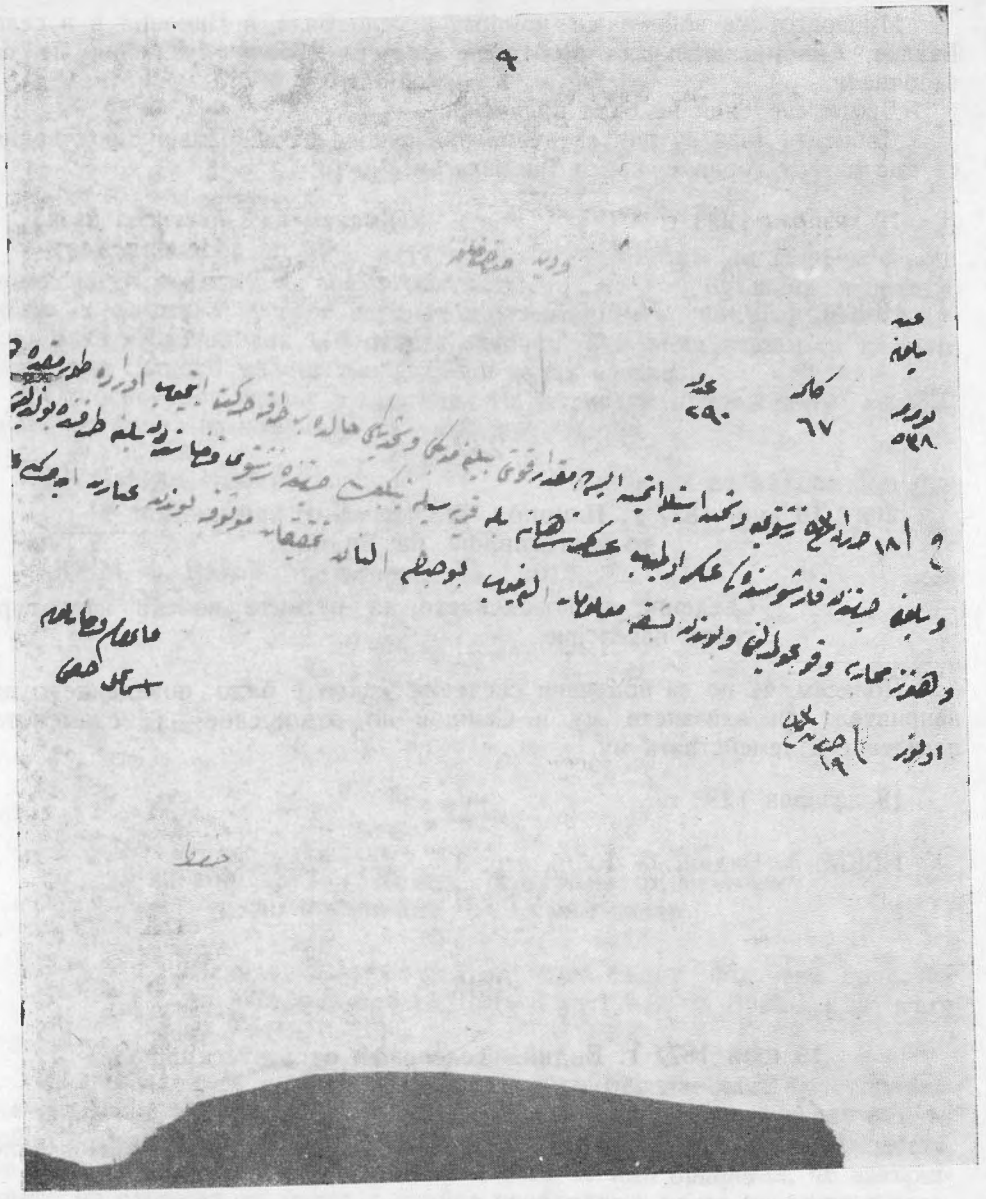

Док. 231

Императорски войски се намират в село Бяла, в Никопол и в село Белене, Свищовска каза. До този момент обаче сражения не са започнали.

Други сведения не бяха получени.

Добитите тази сутрин сведения въз основа на меродавни проучвания се състоят от горното, което Ви излагам.

19 хазиран 1293 г. Каймакам на Плевенска каза
Исмаил Хакъ

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 214

232

19 юни 1877 г. Никопол. Телеграма от каймакама[1] до мютесарифа на Видин

Сведение за поведението на руските войски към турското население.

Донасям, че не са получени сведения какво е било поведението на неприятеля при влизането му в Свищов по отношение на ислямското население и семействата му.

19 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 3

233

19 юни 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кула

Съобщава, че настъплението на руските войски било спряно.

Съобщава Ви се, че императорските войски са пресрещнали неприятеля в района на Русе и са спрели настъплението му към Бяла, Никопол и Белене.

19 хазиран 1293 г. Сърръ

НБКМ, ОАК, № 263,20

[1] Липсва подпис.

234

20 юни 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Искане за попълване разхода на патроните, изстреляни на 30 май и 17 юни срещу два неприятелски парахода.

През нощта на 30 маис и 17 хазиран от страна на запасните войскови части в казата ни бяха обстрелвани два неприятелски парахода, които се движеха от горе на долу по течението на реката. При стрелбата бяха изразходвани 110 пакета патрони. Ето защо налага се да бъде изпратено същото количество патрони за попълване.

Относно това искане в оригинал Ви поднасям приложените две записки от капитана командир на запасните чинове.

20 хазиран 1293 г. Каймакам на казата Лом
Шукри

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 013

235

22 юни 1877 г. Котел. Телеграма от мюдюра до каймакама на Осман пазар

Иска указания откъде ще бъдат получени средства за построяването на втори мост над р. Бойко и на пътя за Котел.

Според рапорта на инженера мосю Дорне стойността на строителния материал, камъни и други по направата на втори мост върху реката Бойко и направата на пътя за Котел, с всички други разходи за моста, ще възлезе на 9140 гроша. Ето защо, като се има пред вид, че завършването на строежа на моста е крайно необходимо да се извърши в течение на 2—3 дни, то моля да благоволите и ни съобщите споменатият по-горе разход от кого ще бъде уреден.

22 хазиран 1293 г. Ваш слуга, мюдюр на Котел
Панайот Дочо

НБКМ, ф. Осман пазар, № 809

22 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Населението на Оряхово бяга и се настанява във вътрешността на околията. От старите жители в града не останал нито един човек.

Отговор на телеграмата от 12 хазиран 1293 г.

Действително при устието на река Жиу има дежурство.

Семействата на почти цялото население са настанени в ислямските села във вътрешността на казата. Понастоящем тук не е останал нито един човек от старите жители. Има само черкези, обаче те не са гребци и не познават изкуството да си служат с лодки.

За да могат лодките да бъдат използувани за дежурство, необходимо е всяка вечер поредно от страна на броненосеца да се дават по 4 моряци гребци.

Преди няколко вечери бяха задържани под стража хора, за които се говори, че са давали сигнали [към неприятеля] с фенери. Същите бяха разследвани, обаче досега никаква улика не е установена.

По повод на мълвата, че снощи слепият с двете очи Андрея бил давал сигнали от прозореца на жилището си, военачалници и други лица направиха проверка. От последната се установи, че в стаята на споменатия Андрея имало запалена свещ и че светлината, която била забелязана от прозореца, не се виждала откъм Влашко, защото същият прозорец не гледал в тази посока, а към обратната — задната част на града.

По този начин по отношение на същия Андрея не беше установено никакво действие [извършено] със зли намерения, поради което с решение на съда той беше освободен.

Вместо да бъдат отегчавани с подобни несправедливи обвинения, жителите християни ни заявиха, че утре също така и те ще заминат за селата, където са заминали жителите мюсюлмани.

Донасям горното за сведение.

На разпореждане.

22 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 12

237

24 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Изказва предположение за изселване на мюсюлманското население в случай на нападение на руските войски срещу Плевен.

По повод на направеното запитване относно предположението, че неприятелят ще настъпи срещу Плевен през Свищов, тук се пръсна мълвата, че е дадено разрешение всеки да замине там, където желае.

Въз основа на тази мълва събраните от казата ни черкези в поголямата си част са се пръснали из селата.

Ако населението на Плевен реши да тръгне оттам или да напусне града, донасям, че цялото ислямско население от казата ни възнамерява да се пресели в София.

24 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9 стр. 21

238

25 юни 1877 г. Варна. Телеграма от заместник-мютесарифа[1] до каймакама на Хаджиоглу Базарджик

Препредава нареждането на Великото везирство до Вилаетството в Русе за учредяване на военни съдилища.

[Телеграма на Вилаетството]
до мютесарифа на Варна

Като се има пред вид, че във Вашия край е обявено военно положение, благоволено е да бъде издадено високо нареждане от Великото везирство за създаването на военни съдилища, които да постановяват тежки наказания за онези лица, които вършат и проявяват зловредни действия. Това обстоятелство трябва да бъде разгласено.

Напомня се, че ако има лица, у които се намират ограбени вещи, същите трябва да ги предадат на властта, за да бъдат върнати на собствениците им. В такъв случай много естествено е, че такива лица ще бъдат изключвани от наказание.

Обратно, ако такива безобразия бъдат разкрити от властта, извършителите им ще следва да бъдат наказвани съгласно с изискванията на военното положение.

23 хазиран 1293 г.

[1] Липсва подпис.

[Телеграма от заместник-мютесарифа на Варна] до Каймакамството на Хаджиоглу Базарджик

Налага се и при Вас да се съобразяват с наредбите на високото Вилаетство, описани във високата телеграма, указана в горния препис.

25 хазиран 1293 г. Заместник на мютесарифа
Мехмед Иззет

НБКМ, ф. Пазарджик, № 530

239

25 юни 1877 г. Изложение от бежанците черкези от Свищовска каза до Дунавското вилаетство в Русе

Искат да бъдат снабдени със заповед, която да им послужи пред административните власти, в случай че се наложи да се придвижат по-нататък.

До високата резиденция на Вилаетството

Изложение от Вашите слуги, което се състои в следното:

Ние, Вашите слуги, сме бежанци черкези от селото Дели Солу, Свищовска каза. В казата има бежанци черкези, броят на които надминава 400 домакинства, като по-голямата част от мъжкото население участвува в боевете в околностите на Русе.

Жените и децата на споменатите бойци заедно с добитъка са изпратени и пренесени в околностите на село Раховица, което спада към Търновска каза. Макар че засега са настанени там, ако се наложи да заминат и по-нататък, дори и да бъдат подпомогнати от останалото население, същите надали ще бъдат подпомогнати от другиго, щом като ние не притежаваме заповед за това. Пред вид на обстоятелството, че е очевидна невъзможността за подобно подпомагане, покорно Ви молим да ни съжалите и да благоволите и постановите една висока вилаетска заповед и я изпратите, за да бъде връчена на нас, Вашите слуги.

25 хазиран 1293 г. Ваш слуга, хаджи Хюсеин бей,
общ пълномощник на бежанците черкези от Свищовска каза

Известно е, че молителите, посочени в настоящата молба, са от село Фетхие, Свищовско. Понастоящем в кой край да бъдат приютени и по какъв начин да бъде осигурена прехраната им, зависи от високото усмотрение и нареждане на Вашата особа. През последните дни те се намират някъде между Разград и Търново. Ще бъде улеснена прехра-

ната и приютяването им, ако се счете за подходящо временно да бъдат настанени в Ескиджумайско или пък във вътрешността на нахията Герлово.

26 хазиран 1293 г.

Ваш слуга Мехмед,
бригаден командир,
главен императорски адютант[1]

На Административния съвет[2]

Взе се решение въпросното население да бъде преместено и заселено на подходящо място, за което да бъде издадено позволително. Също така да бъде връчена заповед относно полагането на грижи за настаняването му в местата, където ще бъде приютено.

26 хазиран 1293 г.

(Следват личните печати на членовете на Административния съвет)[3]

240

26 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Очаква нареждане за евакуация на населението в Бяла Слатина и Попица.

Бяха поискани нареждания как следва да се постъпи с градското и селското население, което се намира в селата Бяла Слатина и Попица. Те молят властта да им помогне, за да се евакуират с коли.

26 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Да се поднесе [на коменданта].[4]

Действително споменатите села са близо до Плевен, но все пак не е невероятно неприятелят да премине на отсамната страна на река Искър.

[1] Изложение към документа.
[2] Решение към документа.
[3] Решение на съвета.
[4] Решение към документа.

Пред вид на това обаче, че споменатото население е изпаднало в страх и ужас, трябва да му се създадат всички улеснения, като се благоволи и му се разреши да замине за Враца.

27 хазиран 1293 г.[1]

Отговорено на оряховския каймакам.[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 28

241

26 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Телеграфната връзка между Оряхово и Плевен е прекъсната. Според показанията на полицейския десятник Плевен бил завзет и окупиран от руските войски.

Тукашният началник на телеграфа уведомява, че от вчера, от 5 часа насам, телеграфните линии на Плевенската телеграфна станция са били повредени и че с последната няма връзка за предаване.

Въз основа на това съобщение веднага беше изпратен специален полицай за Плевен, който още не се е завърнал.

Полицейският десятник, който бил ходил по друга работа в Исмаил бунар[3], съобщава, че жителите на града ни, които се намират в селата Попица и Бяла Слатина, изпратили в Плевен за осведомяване двама човека.

Според устните показания на последния градът Плевен бил завзет и окупиран от неприятеля.

Като донасям горното, заявявам, че последователно ще Ви предавам сведенията, които ще бъдат получени.

На разпореждане.

26 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 26

[1] Изложение към документа, без подпис.
[2] Бележка под документа.
[3] Дн. Кнежа.

242

27 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Телеграфните връзки Оряхово—Видин и Оряхово—Лом прекъснати.

В 7 и половина часа тази сутрин отидох в Телеграфната станция. Беше вече 10 и половина часа, но телеграфните чиновници не можаха да влязат във връзка с Видин. Въпреки всичките им усилия те не можаха да получат отговор от този град.

Също така не можа да бъде установена връзка и с ломските телеграфни служители, които явно отбягваха да сторят това.

Жалко за това тяхно поведение.

27 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Да се поднесе [на коменданта].[1]

За порицание и мъмрене на началника на станцията и за задържане под стража служителите, които са били дежурни.

27 хазиран 1293 г.[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 29

243

27 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Предава сведения, според които 80 руски кавалеристи влезли в Плевен.

Току-що пристигна лекарят, който беше заминал с дивизията на Атъф паша. Според сведенията на същия около 80 кавалеристи от неприятелската конница влезли в град Плевен и без да сторят някъде зло, назначили един от жителите за каймакам, когото предупредили да действува [така], както е било досега, след което се оттеглили.

Поради горещото време неприятелската войска останала извън града, като от нейното командуване било съобщено, че днес тя ще влезе в града.

Донасям горното за сведение.

На разпореждане.

27 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 31

[1] Решение към документа.
[2] Бележка под документа, без подпис.

27 юни 1877 г. Варна. Телеграма от Мютесарифството до Министерството на вътрешните работи в Цариград

Сигнализира за опасността, породена от забраната за износа на зърнени храни, посевите в района на Балчик, Мангалия и Хаджиоглу Базарджик да останат неожънати.

Поради забранения износ на зърнени храни населението на казите Балчик, Мангалия и [Хаджиоглу] Базарджик не се решава да ожъне реколтата, поради което тя ще бъде изоставена по нивите. Ето защо от страна на Министерството на вътрешните работи беше съобщено, че забраната за изнасянето на зърнени храни през Балчишкото пристанище се премахва. Тук обаче се чувствува голяма нужда от зърнени храни. Дори нещо повече, прави се възможното да се задоволят нуждите, като се организира изпращането на храни от някои краища на Анадола. В такъв случай явно недопустимо е във време като сегашното да се изнася реколтата и да се изоставя същата да гние. Ето защо предоставя се на Вашата опитност незабавно да наредите да бъдат изпратени от Варна необходимите суми и служители в споменатите кази, за да се накара населението веднага да ожъне и да овършее реколтата, която да бъде закупена за сметка на държавата и да се пренесе и складира във Варна.

27 хазиран 1293 г. [Дефтердар на Мютесарифството във Варна]

Абди

[Телеграма от Министерството на вътрешните работи в Цариград] до Мютесарифството във Варна

Във връзка с изложеното искане да бъде вдигната забраната за износ на зърнени храни от пристанището на Балчик и в отговор на предишното запитване в телеграмата на уважаемото Главно командуване се съобщава следното:

Незабавно да бъдат назначени служители, снабдени с необходимите парични средства, за да могат да бъдат закупени за сметка на държавата всички различни зърнени храни, които трябва да бъдат изнесени от казите Балчик, Мангалия и [Хаджиоглу] Базарджик. Същите храни да бъдат пренесени във Варна, където се налага да бъдат складирани.

2 темуз 1293 г.

[Варна. Телеграма от Мютесарифството]
до Министерството на вътрешните работи
в Цариград

Телеграмата Ви от 3 темуз 1293 г. беше получена. За местата, посочени в нея, където реколтата трябва да бъде ожъната и закупена за сметка на държавата, необходимите парични средства и служители бяха изпратени, което обстоятелство телеграфически Ви беше донесено на 27 хазиран 1293 г.

От една страна, поради недостатъчното време [необходимо], за да бъде изпълнено по някакъв начин нареждането, и, от друга страна, поради вдигането на забраната за износ на зърнени храни през пристанището на Балчик, за да не попадне в неприятелски ръце въпросната реколта, следва да бъде направено всичко, което ще благоволите да сторите.

3 темуз 1293 г. [Дефтердар на Мютесарифството във Варна]
Абди

НБКМ, ф. Варна. Мютесарифство, № 962

245

28 юни 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Плевен пристигнал Атъф паша с една батарея и 4 дружини войска.

Под командата на Негово превъзходителство Ахмед Атъф паша в Плевен пристигнаха една артилерийска батарея и 4 дружини императорска войска. Същите се присъединиха към плевенската императорска войска,[1] като бяха настанени на строежа на укрепленията в съответните пунктове.

Тази сутрин, към 1 часа, откъм Свищов, в селото Гривица, което се намира на 1 час път от Плевен, неприятелят се опита да прояви инициатива, обаче не можа да удържи на артилерийския огън на изпратените срещу него императорски артилеристи и беше принуден да отстъпи.

Горното донасям с удоволствие.

28 хазиран 1293 г. Заместник-каймакам на Плевен
Хасан Раиф

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 10

[1] Очевидно става дума за войската, пристигнала от Видин под командуването на Осман паша. На 28 юни, когато към него се присъединява Атъф паша, в района на Плевен се пристъпило към изграждането на укрепителни мероприятия.

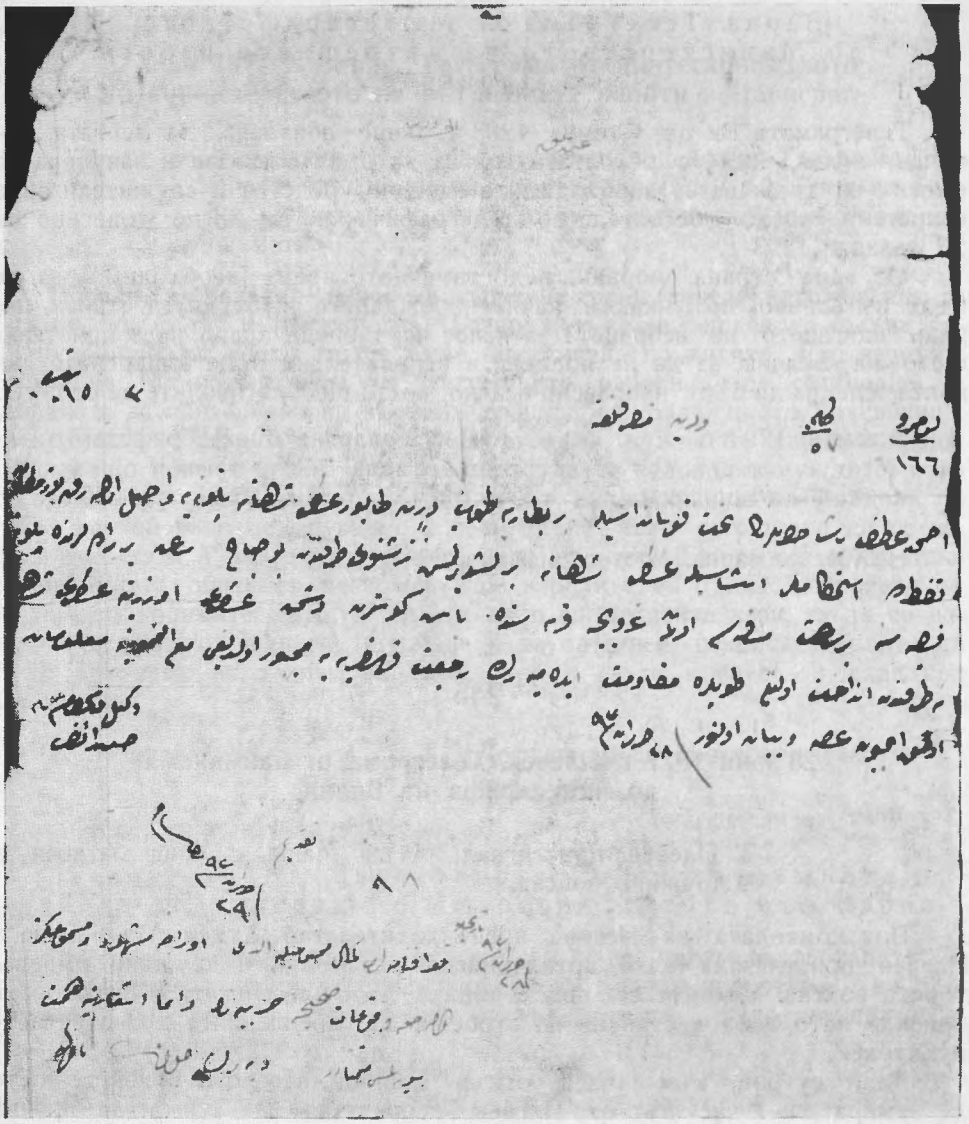

Док. 245

246

28 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и коменданта на Видин

Турското население в Оряхово било в състояние на ужас и страх. Заедно с първенеца на града Халил ага полицаите избягали.

Поради събитията в Плевен състоянието на ужас и страх, което се наблюдава сред ислямското население, поставя в недоумение и мен, Вашия слуга. Дори бях принуден категорично да предупредя трима от временните полицаи, които бяха изпратени в казата за охрана, по народност албанци, в настоящия деликатен момент да не се отклоняват от правителствената сграда. Докато това е така, нещо неочаквано се случи, а именно един от първенците на града, когото като баща съм почитал, Халил ага, подбудил и отвел със себе си гореспоменатите. Той убедил и намиращите се в селата пазачи албанци, които също така отвел със себе си.

Стигна се дотам, че, ако недай боже, се наложи да заминем някъде другаде, няма да се намери човек, на когото би могло да се нареди да набави коне и коли [за пренасяне].

В зависимост от Вашето благоволение е да заповядате да бъдат назначени един десятник със заплата 500 гроша и 10 души полицаи с по 350 гроша заплата, които да бъдат взети от Враня със съдействието на вранския Административен съвет и с одобрението на началника на налозите Салих ефенди по предвидения временен кредит от 4020 гроша.

Хората, за които става дума, не трябва да бъдат като тукашните албанци, подли и низки същества, а да бъдат хора почтени, способни и привързани [към властта], както и да не употребяват алкохол.

28 хазиран 1293 г.

Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15'9, стр. 27

247

28 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Берковица продължава да пристига бягащото турско население от Лом.

Ломското ислямско население продължава да пристига в Берковица.

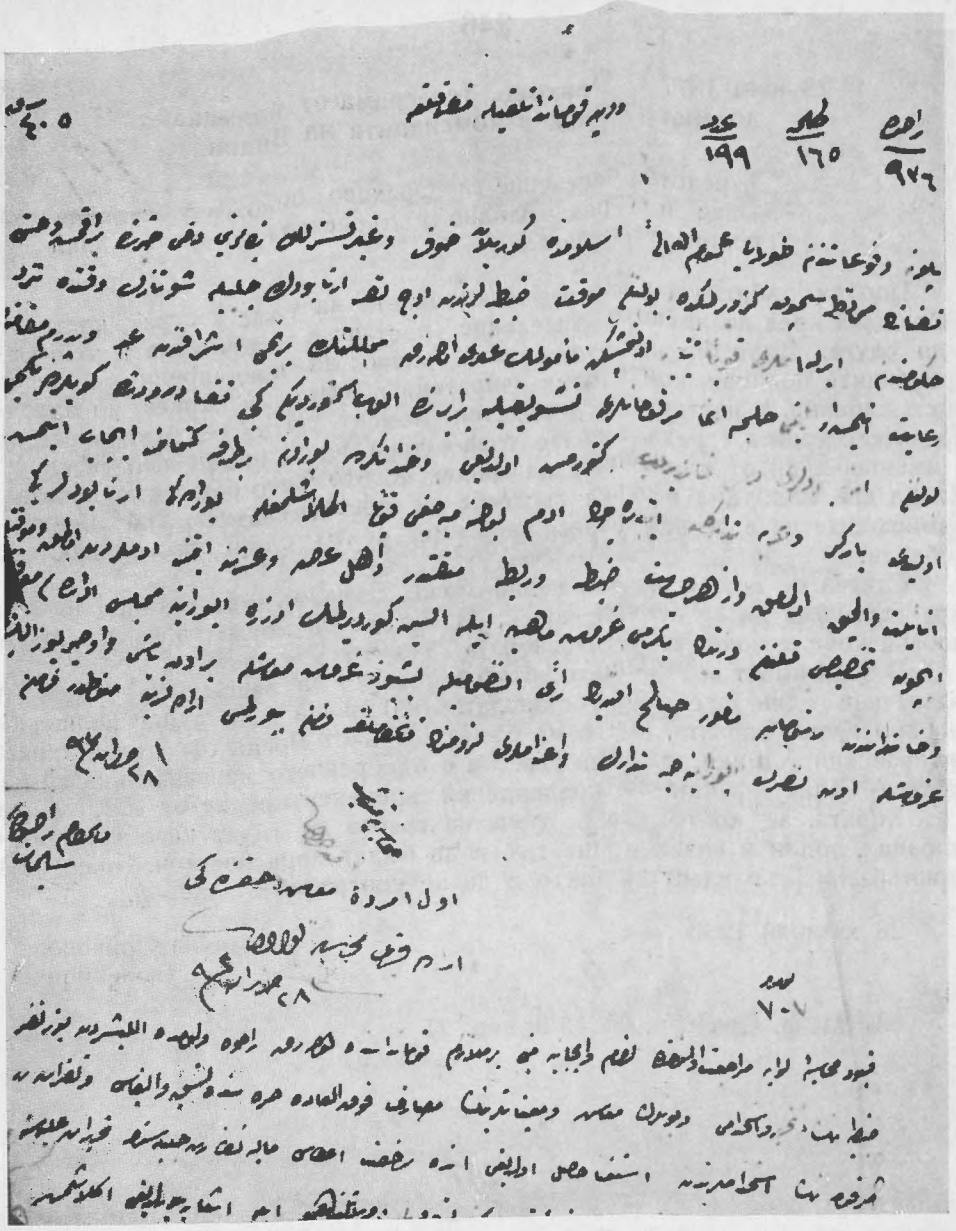

Док. 246

За настаняването му с участието на комисията са опразнени 80 къщи, в които идващите още с пристигането им биват въвеждани.

28 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 156

248

Юни[1] 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за положението в казата, плячкосана от черкезите.

Отговор на № 620

Както Ви донесох онзи ден и вчера, всички преселници черкези, намиращи се в казата ни, в течение на 1—2 нощи бързо се изселиха. Те са плячкосали всички коне и коли от казата ни. Ето защо заминалите първоначално и впоследствие 3000 коли за превоз [на храни] в Плевен до този момент не са се завърнали.

Въпреки че преди 5—6 дни из казата са изпратени полицейски чинове за събирането на коли, досега не е докарана нито една кола. Описани са всички полугодни коли на тукашното население. Макар че има нужда най-малко от 200 коли, вчера можаха да бъдат иззети 60 броя от видинските коли. Тези коли и полугодните такива с божия помощ утре сутринта ще бъдат отправени на път.

Останалите 150 броя коли, определени като помощ от Видинската каза . . . (скъсано)

НБКМ, ОАК, № 263/35

249

28 юни 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама[2] до мютесарифа на Видин

Раздвижване на неприятеля отсреща не се забелязва. Преместването на държавните служители на безопасно място било отложено.

Високата Ви телеграма под № 349 от 27 хазиран 1293 г., която сте благоволили да изпратите за наша чест и която е отговор на запитването ни по въпроса за преместването на държавните служители на безопасно място във вътрешността на града, съдържаща благоволени от Вас нареждания и заповеди, беше получена. Засега не е забелязано раздвижване на неприятеля отсреща. От вчера насам той не е откривал

[1] В телеграмата не е нанесен денят, когато е била подадена. Като взехме пред вид събитията, настъпили в Ломска каза около 28 юни, за които са дадени сведения в док. № 247, и събитията, описани в настоящия документ, очевидно еднакви по причини и характер, свързваме ги по време и ги поставяме един след друг.

Тъй като долната страна на телеграмата е скъсана, липсват датата и подписът на изпращача.

[2] Липсва подпис.

оръдеен огън. Ако отново започне да стреля, тогава преместването ще бъде извършено. Засега според взетото становище от Административния съвет ми беше възложено преместването да бъде отложено.

28 хазиран 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 17 015

250

28 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

За нуждите на 200 конници от помощните войски са поискани съответното количество пушки система „Винчестер“ и прави саби.

Командирът на дружината, която се намира в Берковица, писал до Софийското командуване, че за 200-те конници от помощните войски в Берковица са нужни 200 пушки [система] „Винчестер“ заедно с патроните им, както и толкова прави саби, които следва да им бъдат изпратени.

До този момент не е последвал отговор.

Споменатите войници настояват да им бъде дадено оръжие.

28 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 157

251

29 юни 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Опровергава се съобщението, че в с. Метковче, Берковско, се били появили бунтовници.

Отговор на № 255

Преди няколко дни Белоградчишкото каймакамство телеграфически ни беше уведомило, че в село Метковче, от казата ни, се подвизавали бунтовници [с цел] да разбунтуват населението. По този повод там бяха изпратени тайни агенти, за да проверят случая.

След тяхното завръщане от донесението им се установи, че при издирването не са се оказали данни, че в казата ни са нахлули бунтовници, нито пък че българите са с намерение и в подготовка да се бунтуват.

Донасям, че понастоящем редът в казата ни е напълно запазен и че всеки е зает с работата си.

29 хазиран 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 158

252

29 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Руските войски пристигнали при с. Тепе, Никополско.

Неприятелят пристигнал и се укрепил срещу селото Тепе, Никополско, приблизително с 2 дружини войска. Той *открил пушечна стрелба* срещу постовете на отсамната страна, *обаче изстрелите не достигнали* до тях.

Тази сутрин, към 11 часа, е *наблюдавано, че неприятелят извършва* учение срещу село Вадим, от казата *ни, с войска [в състав] от около* една дружина.

Според получените сведения от *охранителния кордон други произшествия* не са отбелязани.

На разпореждане.

29 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 34

253

29 юни 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за хаотичното състояние в Оряхово: войници те напуснали постовете и службите си; в града оста нали 4—5 души държавни служители и 5—10 полицейски чинове; убийци турци вършат нападения върху християнското население.

Голяма част от жандармерийските войници и от запаса, които се намираха на служба било по крайбрежието, било в града, напуснаха постовете и службите си. Независимо от това те заграбиха конете на населението и избягаха.

Док. 253

В този момент тук, в града, не останаха други хора освен 4—5 души държавни и 5—10 полицейски служители. Поради това настъпило състояние на нещата вчера известният убиец силистренецът Ахмед заедно с още двама негови другари обикаляха кръчмите и пиянствуваха. Същите, без да си дават сметка какво вършат, нападнаха някои хора от християнското население, нанасяйки им удари с нож, като си позволиха да вършат разни безчинства. Поради тази причина бяха изпратени двама полицаи, за да докарат нарушителите в управлението. Същите обаче, не признавайки полицаите, прибягнали до оръжие. При сблъскването, което настъпило, и при стремежа на полицаите да запазят оръжието си, един от револверите изгърмял, като куршумът попаднал в корема на споменатия Ахмед, вследствие на което същият починал. Другите двама били заловени и поставени под стража.

В същност според събраните сведения убитият Ахмед бил беглец от затвора, където лежал [по присъда] като убиец. Ето защо справянето с подобни злосторничества е трудна работа. Пред вид на това трябва да бъдат залавяни всички, които бягат от службата и постовете си — полицаи и запасни войници — и да бъдат най-строго наказвани. Ако това не стане, в бъдеще могат да настъпят по-големи нежелателни последици.

Очаквам нарежданията Ви относно начина, по който следва да се действува спрямо такива дезертьори.

На разпореждане.

29 хазиран 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Пред вид на обстоятелството, че се привлича вниманието относно напускането на постовете и дезертирането на полицейските и военните чинове, то за залавянето на последните и за предаването им за съдене и наказване съгласно с военния закон пред военните съдилища, които ще се създадат, моля благоволението Ви телеграфически да се заповяда на Оряховското комендантство да съдействува на местната административна власт.

От страна на мен, Вашия слуга, в горния дух ще следва да бъде предписано и отговорено на Каймакамството.

На разпореждане.

30 хазиран 1293 г.[1]

Всички престъпления и нарушения, извършени от запасните войници, които се намират под знамената, са подсъдни на военните закони. Поради това че въпросните подлежат на наказание, телеграфически е предписано за изпълнение от тамошния дружинен командир.

[1] Изложение към документа, без подпис.

Също така, за да не последват и в бъдеще подобни случаи, телеграфически е наредено същите чинове да бъдат надлежно предупредени.

30 хазиран 1293 г.[1]

Предписано в горния смисъл.

30 хазиран 1293 г.[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 35

254

30 юни 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за руските войски в Добруджа.

Отговор на телеграмата Ви от 27 хазиран 1293 г.

Донасям, че неприятелят, който премина в Добруджа, още не се е придвижил оттам.

След станалите събития пожелавам Ви да благоволите и да проявите мъжество.

30 хазиран 1293 г. Рефик Селями

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 11

255

1 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Докладва, че освен 3—5 държавни служители в Оряхово други жители не са останали.

Отговор на № 380

Беше Ви донесено по-рано, че освен 3—5 държавни служители от жителите на града други не са останали. Те и до този момент не са се завърнали по домовете си, а продължават да скитат тук-таме.

Ако в близко време Негово превъзходителство мушир Осман паша пристигне в този край с много войска и с това отстрани създадения у

[1] Изложение към документа, без подпис.

[2] Бележка под документа.

споменатото население ужас и страх, тогава ще може в искания брой да бъдат организирани и назначени десятъчни служители.

Донасям, че в настояще време назначаването на служители е абсолютно невъзможно.

На разпореждане.

1 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 39

256

2 юли 1877 г. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до командира на Втора армия в Шумен

Докладва за станалото сражение при с. Чаир, Търновско, между бягащи преселници мюсюлмани от Свищовско и руска конна част.

Ваше високо превъзходителство господине,

Над 7000 души мъже и жени, които се преселват от Свищовска каза насам, като достигнали околностите на село Чаир, което спада към Търновска каза, били застигнати от една доста голяма неприятелска конна част. При завързалата се битка споменатите преселници се отбранявали в продължение на 4 часа. Обаче те не могли да устоят на неприятелския натиск, тъй като неприятелят разполагал и с 2 оръдия. Разбити, преселниците се пръснали, като една трета част от тях паднали в неприятелски ръце.

Донасям, че голям брой от ранените преселници пристигнаха тук, но поради липса на болница и лекари-хирурзи те не можаха да бъдат настанени за лекуване, поради което бяха изпратени в различни направления.

2 темуз 1293 г. Ваш слуга, каймакам на Джумая-и-атик[1]
Али Риза

НБКМ, ОАК, № 3/2

[1] Търговище.

257

2 юли 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Не са получени сведения за битката при Хаджиоглу Базарджик.

Колкото и много да се предполага, че вчера се е водила битка при Хаджиоглу Базарджик, сведения оттам още не са получени.

Сведенията, които ще бъдат получени в бъдеще, ще Ви бъдат донасяни.

2 темуз 1293 г. Рефик Селями

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 16

258

3 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за сражението между руски и турски части при с. Вадим.

Донасям, че сражението с неприятеля, разположен срещу село Вадим, от казата ни, продължи тази сутрин от 8 до 11 часа. Неприятелят отстъпи в бягство, след като остави 7 души убити и около 20 ранени.

Слава на бога, от наша страна от охранителния кордон на императорската войска не беше дадена нито една жертва, без дори кръв да потече от носа на някого.

Горното беше съобщено в момента с донесение от капитана на охранителния кордон.

На разпореждане.

3 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 42

259

4 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин и до каймакамите на Враца и Берковица

След сражението при Никопол привлечените като доброволци в турската войска бягат и се укриват.

Преди известно време беше оповестено, че ако има такива, които обичат вярата и държавата си и могат да изпълняват истинска помощна военна служба, да бъдат привлечени и изпратени при нас. Поради това че числото на желаещите е много голямо, те бяха организирани в роти. Докато те се стараят и водят бой с малки неприятелски части, разположени около нас, като разузнават за разположението на неприятеля, при нападенията на последния при Никопол няколко войници избягали и укривайки се, дошли тук, където при разузнаването били заловени.

При разследването беше установено, че бидейки в частта си и на пост, те безпричинно напуснали местата си. Изобщо, без да се обадят някому, те се укрили. Въз основа на някои съмнения същите са били улеснени от жителя на село Суват, което спада към Оряховска каза, хаджи Омер ефенди.

Същите били снабдени с оръжие и вещи, каквито са нямали, дори подковали конете им. По този начин, без да имат някои оправдателни причини, те напуснали службата си и се укрили. Въобще за тях не може да има място при нас.

Тези, които действително са си поставили за цел да служат на вярата и отечеството, и при условие, че не ще се отклоняват, могат да дойдат [при нас].

Съобщавам Ви, че ние имаме нужда от конници, които да противопоставим на неприятелската конница.

4 темуз 1293 г. Командир на бригадата
Атъф

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 17

260

6 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин

Сведения за положението на руските войски при Плевен.

Въпросът за изпращането на черкезки конни части е внесен в съвета [за разглеждане].

Изпращането им ще бъде поискано тогава, когато на тези части бъдат назначени офицери, които ще ги поемат.

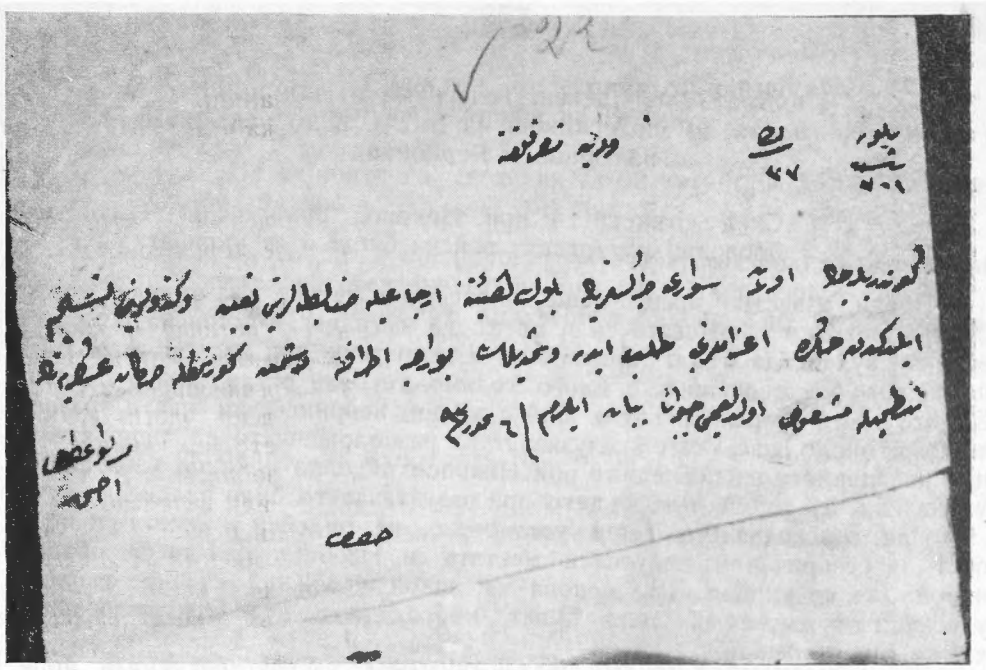

Док. 260

В отговор на запитването Ви съобщавам, че тук неприятелят се забелязва от всички страни.

Той е зает с прегрупирането на силите си.

6 темуз 1293 г.

Командир на бригадата
Атъф Ахмед

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 22

261

6 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за станалото сражение при Ловеч. Руски войски били забелязани в района на Плевен.

Отговор на телеграмата Ви от 5 темуз 1293 г.

Вчера, в 7 часа, [насочвайки се] през Севлиево, неприятелят пристигнал в Ловеч с 2 дружини пехота, 1 ескадрон и 2 оръдия, като нападнал намиращите се там императорски войски, състоящи се от една рота [пехота] и малка част помощни войски.

Сражението продължило около един час, обаче поради надмощието на по-големите неприятелски части нашите не са могли да удържат на напора и се оттеглили.

Населението на казата се пръснало и било принудено да се изсели. По същото време неприятелят проявил жестоко и безмилостно отношение, каквото не е виждано в никоя страна, към бягащите семейства, като от дадените от него изстрели били засегнати няколко жени. Когато денят настъпил, около половината от ислямското население било настанено в ... [нечетливо], една част в Троян, малко в Орхание и една малка част в Плевен, която пристигнала тази сутрин. Останалите, поради това че не са могли да се справят, по принуждение изостанали.

От тези, които пристигнаха в Плевен, има една ранена жена, която беше настанена в болницата. Всички други бяха веднага разпределени в квартири.

Ловешкият каймакам също пристигнал тук.

Неприятелят бил забелязан в района на Плевен, обаче до този момент не е предприел нападение.

Според някои слухове императорските войски, които се намират в обкръжения Никопол, водели битка с неприятеля. За последното обаче меродавни сведения не са получени. Щом пристигнат, те ще Ви бъдат съобщени.

Днес от Видин пристигнали още 3 дружини войска. Силно е убеждението, че останалите ще пристигнат тази нощ.

6 темуз 1293 г.

Каймакам на Плевен
Исмаил

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 21

262

6 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа и до Военното командуване във Видин

Доклад за турската дружина, разположена в с. Гиген, която през с. Бешли се отправила за Оряхово.

Дружината от императорската войска, която квартирува в село Гиген, забелязала, че неприятелят настъпва срещу селото, и напуснала последното, пристигайки в село Бешли. Когато същата войскова част напуснала и село Бешли, отправяйки се за Оряхово, местният охранителен кордон от жандармеристи и запасни войници заедно с офицерите им напуснали постовете си и се отправили насам.

Като чули горното, крайбрежните постове напуснали службата си и мълком се присъединили към другите.

Сведение за горното донесе запасният старши лейтенант, изпратен, за да проучи положението. Когато въпросът беше направен достояние и

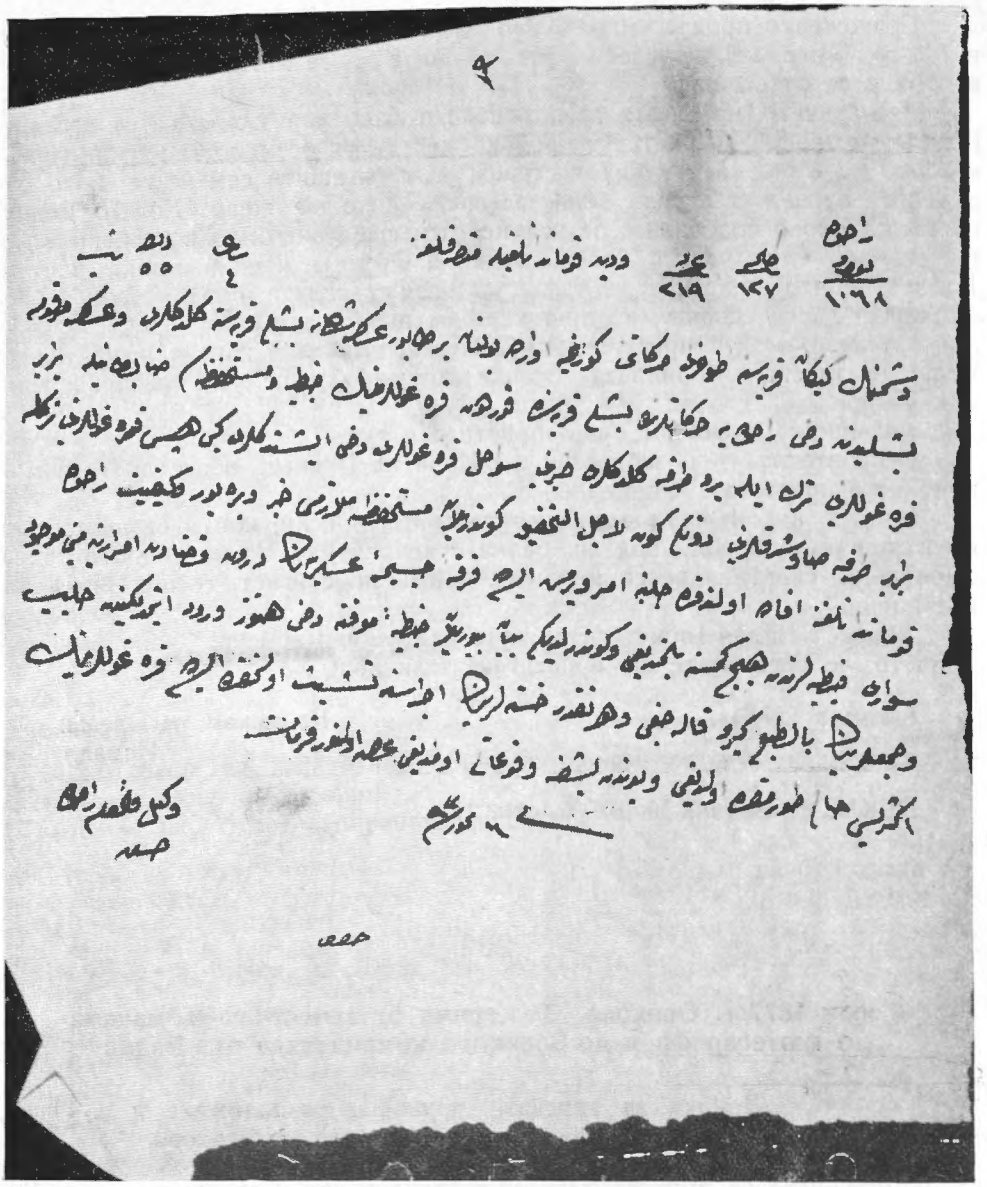

Док. 262

на Оряховското комендантство, веднага беше дадена заповед за привличането на голямата войскова част, която в момента преминаваше през вътрешността на казата.

Поради това обаче, че не се знае къде са останалите налични конни жандармеристи, а, от друга страна, че жандармеристите, за които беше благоволено да се съобщи, че временно се изпращат, още не са пристиг-

нали, много естествено е, че привличането и групирането на войсковата част закъснява.

Макар че беше предприето заменянето на болните със здрави бойци, повечето от постовете сега са опразнени.

Донасям, че други произшествия не са отбелязани.

На разпореждане.

6 темуз 1293 г. Заместник-каймакам на Оряхово
Хасан

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 44

263

6 юли 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Вилаетството в Русе

Турските служители в Сулина искат да им бъде предоставен на разположение параход, с който, ако нуждата наложи, да се извърши евакуацията им.

Държавните служители в града няма да заминат другаде, докато императорската флота се намира в Сулина. Това е така, но флотата се намира извън устието на залива. Наистина в пристанището има един броненосец, един малък военен дървен параход и една канонерка, обаче се предполага, че поради тяхното евентуално заминаване нощно време и поради тяхното недостатъчно време може да се случи така, че параходите да нямат възможност да вземат на борда си държавните служители с покъщнината им.

За да не бъде допусната подобна изненада и за да се изиска още отсега да бъде изпратен един параход на разположение на сулинския каймакам, последният беше запитан [по въпроса]. Отговорът му, приложен в оригинал, Ви се представя, за да благоволите и да го удостоите с вниманието си.

Моля да благоволите и да удовлетворите молбата, изложена в приложения отговор на каймакама, като дадете в случая високото си разрешение.

6 темуз 1293 г. Мютесариф на Тулча
Фахри

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4988

264

8 юли 1877 г. Враца. Телеграма от група мюсюлмани до мютесарифа на Видин

Страхувайки се от неподчинението на българите и за да им се гарантира сигурността, мюсюлманите във Враца искат в града да бъдат изпратени няколко роти.

Поради напредването на неприятеля, който нахлува през Дунава с намерение да откъсне от ръцете ни нашето свещено отечество, цялото крайбрежно ислямско население се е отправило към София и други места.

Вкупом е тръгнало и населението на Ловеч и района му. Ние сме принудени да вземем и носим челядта си през планини и рътлини. Дори и да се приеме, че неприятелят още не се е появил при нас, в същност, като се има пред вид това, което е известно още от миналата година за тукашните българи, които са възприели [идеята за] неподчинението, явно е, че от тяхното държане и поведение нашата сигурност ще бъде унищожена.

Ние вече не можем да се опазим тук. Ето защо почтително Ви молим, както много пъти сме писали и искали от нашите каймаками, тук да бъдат изпратени няколко роти императорска войска или, ако не повече, поне да бъдат отделени от Берковската дружина 4 роти.

8 темуз 1293 г. Ваши слуги (следват подписи)

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 25

265

8 юли 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Сулина

Изпраща му възванието на Великото везирство, както и телеграмата на Дунавското вилаетство относно издевателствата и насилията, които войниците от помощните войски вършели спрямо мирното население.

[Препис] Високо възвание на Великото везирство

Сред помощните войници, които отиват на война в името на отечеството, са се промъкнали хора-разбойници и неподходящи за целта лица, които по време на почивките са се осмелявали да изтезават и да вършат насилия върху мирното население в селата, намиращи се по пътя им.

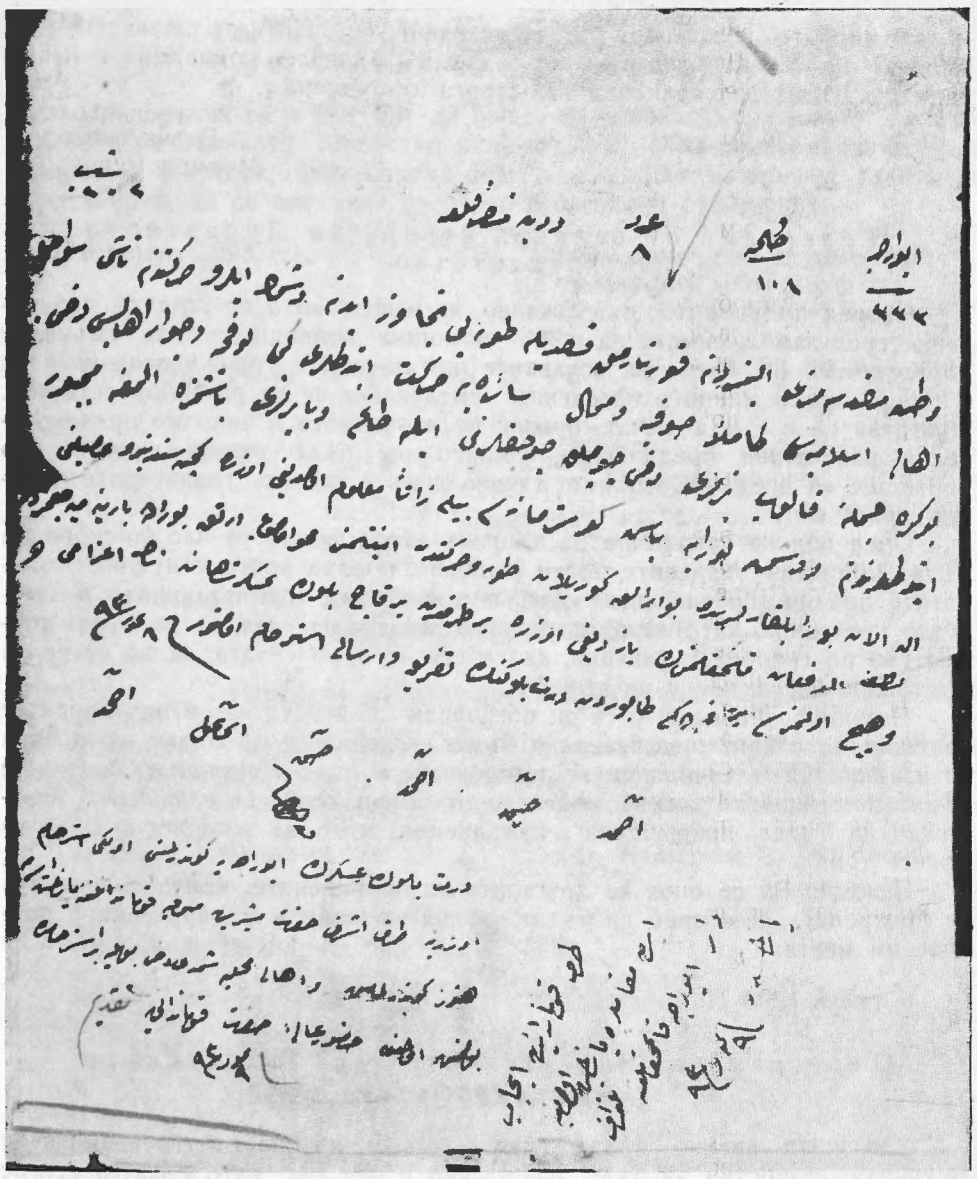

Док. 264

Според получените сведения същите хора, освен че са ограбвали имуществата на споменатото население, но са извършвали и други разбойнически действия.

Задълженията на помощните войници се състоят единствено в това — временно да участвуват във войната за защита на отечеството, като изпълняват войнишката си служба. Ето защо тези от тях, които са се отдали на разбойничество и са се осмелили да насилват и да тор-

мозят мирното население, трябва да знаят, че ще бъдат залавяни и незабавно ще бъдат наказвани със смърт. Техните командири и началници ще бъдат държани под най-строга отговорност.

23 джемази-юл-ахър 1293 г. Велик везир
Мехмед Ружди

[Телеграма от великия везир[1]] до Дунавското вилаетство

Според подробното съдържание на изпратеното по пощата предписание сред заминаващите на война помощни войници се били вмъкнали хора, които по време на почивките при походите упражнявали насилия и терор спрямо мирното население, осмелявайки се да разбойничествуват. Приготвя се и е под печат препис от възванието в няколко последователно напечатани предписания, в които ще бъде указан начинът, по който ще се постъпва спрямо такива лица и спрямо главатарите и командирите им.

Пред вид на важността на въпроса обаче налага се час по-скоро да бъдат проучени обявените взети решения, поради което е нужно споменатите по-горе [предписания] незабавно да бъдат отпечатани във вилаетската печатница, като екземпляри от отпечатаното следва да бъдат разпратени по градове и паланки, да се стигне и до селата, за да стане то достояние навсякъде и на всекиго.

Подобни лица, които са си позволили да действуват в противоречие на властта, следва незабавно да бъдат залавяни и да бъдат предавани на извънредните съдилища за разследване и съд. Присъдите, които ще бъдат постановени за заслуженото от провинилите се наказание, неотложно да бъдат привеждани в изпълнение, като за извършеното да се донесе тук.

Напомня Ви се още, че другарите на провинените, които съзнателно ги прикриват, незабавно да бъдат обезоръжавани и въдворявани в родните им места.

6 темуз 1293 г.

[Телеграма от Вилаетството[2]] до Тулчанското мютесарифство

Указаното високо съдържание в горния препис от телеграмата на Великото везирство да бъде разгласено и при Вас, като същото стигне и до селата, за да стане известно на всекиго, особено на главатарите на помощните войски, на които то трябва да бъде втълпено в съзнанието им.

Напомня се, че срещу тези, които имат намерение да вършат противното, ще следва да се действува съобразно със смисъла на взетото решение.

7 темуз 1293 г.

---

[1], [2] Липсват подписи.

[Телеграма от тулчанския мютесариф]
до Сулинското каймакамство

Препоръчва се и при Вас да бъде обявено съдържанието на телеграмата на Великото везирство и на високото Вилаетство, които Ви се изпращат в препис, като спрямо тези, които имат намерение да вършат противното, да се постъпва съгласно с високото съобщение.

8 темуз 1293 г.

Морски комендант и заместник
на тулчанския мютесариф
Хюсеин

НБКМ, ф. Тулча, № 57/3, стр. 27

266

9 юли 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Наредено е Бейпазарската дружина да замине за Плевен

Донасям, че от Софийското командуване е дошла заповед до командира на Бейпазарската дружина последната да замине за Плевен.
Моля да ми се съобщи откъде ще бъде изпратена тук войска.

9 темуз 1293 г.

Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 103/14, стр. 166

267

9 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин

Шлепът, натоварен с храни, предназначени за армията на Осман паша, бил пленен от руските войски при с. Бешли и откаран на румънския бряг.

Определените за изпращане по наряд и тук приготвени 2300 килета ечемик за нуждите на военните сили, групирани под командата на Негово превъзходителство мушир Осман паша, бяха натоварени на шлеп и изпратени за село Бешли. Поради никополските събития обаче жан-

дармерийските и запасните войници, които охраняват крайбрежието, бяха избягали и напуснали постовете си, разположени по протежението [на Дунава] от село Бешли, което спада към казата ни, до мястото, близо до Оряхово.

Неприятелят от отсрещната страна забелязал това бягство от постовете и събрал около 100 души от селата из низината на село Чалай, които взел със себе си, и с 6 лодки минал отсам. Същият влязъл в село Бешли, като опожарил каменната сграда на намиращия се там наблюдателен пост. Неприятелят се върнал обратно, като откарал и шлепа с товара му.

Горното се установи от сведенията, дадени от конния жандармерист Исмаил, който беше изпратен, за да разузнае положението. Изпратените от по-рано жандармеристи с цел да заловят и съберат избягалите от постовете войници и до този момент не са постигнали резултат. Ако споменатите охранителни постове останат така, напуснати и празни, по разум е допустимо, че това ще открие за в бъдеще една голяма язва. Ето защо, докато наново бъдат събрани войниците от въпросните постове, крайно важно и наложително е да се поставят на линията от село Бешли до Оряхово 1—2 дружини войска.

На разпореждане.

9 темуз 1293 г. Заместник-каймакам на Оряхово
Хасан

Утре да бъде внесено в Административния съвет заедно с черновата от телеграмата, изпратена във Вилаетството.

10 темуз 1293 г.[1]

Регистрирана под № 327. При така стеклите се събития от много важно и административно значение е изоставянето на службата и движението тук и там на оряховския каймакам. Освен последното при пресния спомен на току-що станалите дунавски събития, без да поиска разрешение от централната власт и ливата, да изпрати за Бешли 2300 килета ечемик, натоварен на шлеп, ставайки с това причина за ограбването му от неприятеля, съставлява тежка отговорност за каймакама.

За да бъдат поставени в ред изоставените служби в казата, налага се за временен каймакам да бъде назначен Мехмед ага, който и без това в качеството си на началник на десятъците предстоеше да замине за Оряхово.

Беше взето решение каймакамът да бъде извикан на разпит.

11 темуз 1293 г. Административен съвет
при Видинската лива (печат)[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 46

---

[1] Решение към документа, без подпис.
[2] Изложение към документа.

268

10 юли 1877 г. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Получена е заповед черкезките помощни войници, придадени към Бейпазарската дружина в Берковица, да заминат за Плевен.

Донасям, че от Софийското командуване пристигна заповед [отправена] до командира на дружината [с която се нарежда] свиканите преди известно време помощни войници от черкезите в казата ни, на брой 200 конници, които бяха придадени към Бейпазарската дружина в Берковица, да бъдат отправени за Плевен.

10 темуз 1293 г. Каймакам на Берковица
Сезаи

НБКМ, ф. Видин, № 10/14, стр. 167

269

10 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за станал артилерийски двубой, при който руските батареи обстрелвали войскови коли и укрепления при Оряхово.

По време на днешния артилерийски двубой, за който сте осведомени, от наша страна бяха дадени около 14 изстрела.

От страна на неприятеля бяха дадени 41 изстрела, насочени към войскови коли и укрепления.

Слава на бога, донасям, че щети не са причинени.

На разпореждане.

10 темуз 1293 г. Заместник-каймакам на Оряхово
Хасан

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 47

270

10 юли 1877 г. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин

Съобщение за изпращането на една дружина войска във Враца.

Отговор на телеграмата от 9 темуз 1293 г.

Докато дивизията на Осман паша е пред Враца, сигурността на града е гарантирана.

Съобщавам Ви, че засега с дружината, която ще бъде изпратена там, и заедно с намиращите се в града запасни войници осигуряването на последния се постига.

10 темуз 1293 г.

Комендант на София,
дивизионен командир Мехмед

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 28

271

11 юли 1877 г. Тулча. Телеграма от мютесарифа[1] до Дунавския вилает в Русе

Пребиваването на мютесарифа в Добруджа повече не е нужно. Заповядва му се да замине за Варна, като вземе със себе си правителствената архива.

Току-що беше получена високата телеграма от Великото везирство, с която е благоволено да ми се заповяда да отпътувам за Варна, като взема със себе си всички преписки, регистри, архиви и други книжа, отнасящи се до правителствените служби, които да бъдат поверени на Варненското административно управление, тъй като пребиваването ни в Добруджа повече не е нужно.

Със задача да записват помощни войници измежду населението на Тулчанския санджак тукашните първенци преди три дни бяха ходили във Варна. Същите Ваши слуги с резултат убедили да се запишат като конници голям брой черкези, като съставили списък за това. Тази вечер е предстояще да се завърнат, след което те ще се отправят за Цариград.

Съгласно с високото нареждане окончателно е било решено съставът на Тулчанското управление, който пребивава в Хаджиоглу Базарджик, заедно с архивите и книжата му да бъде преместен във Варна. В отговор на горното решение е донесено обаче, че докато не бъдат уредени и

[1] Липсва подпис.

прочистени работите на свързаните с каймакамствата и дивизията счетоводства на Тулчанското финансово управление, преместването на състава на управлението, а така също и евентуалното отлъчване на мен, Вашия слуга, ще направи невъзможно проектираното групиране и събиране в бъдеще на споменатите счетоводства.

Излагайки горното, в очакване съм на Вашите високи нареждания.

11 темуз 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 1 2

272

12 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за липсата на жандармеристи в Оряхово.

Жандармеристите, които се намират тук налице, не са достатъчни на брой, за да съпровождат колите, сеното и другото необходимо продоволствие, приготовлявано за изпращане по искането на Плевенската каза, където са съсредоточени големи войскови части. Също така не е възможно да се провежда полицейската служба и охраната на казата ни с временно изпратените 19 полицаи поради просторността на нейната територия — обстоятелство, което е явно и несъмнено.

Ако броят на същите бъде увеличен и възлезе най-малко на 60 човека, тогава ще могат да бъдат задоволени полицейските и свързочните нужди на града. В противен случай с наличните временни полицейски чинове не ще могат да бъдат предотвратявани споменатите неуредици. Още отсега категорично донасям, че за злосторничествата, които биха се появили в бъдеще, аз не ще мога да бъда държан за отговорен.

12 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Да се внесе в Административния съвет заедно с предишната телеграма-отговор.

13 темуз 1293 г.[1]

Според сведенията от Полицейското управление в Оряхово има на служба 56 полицейски чинове. Освен това надлежно е предписано да бъдат изпратени в Оряхово временните 32 войници жандармеристи, които

[1] Решение към документа, без подпис.

се намират в Лом и Кула. Когато последните пристигнат, всички налични войници ще възлязат на 88 човека, които, предполага се, ще задоволят нуждите по запазването на вътрешния ред.

Взето беше решение да се предпише в горния смисъл.

13 темуз 1293 г. Административен съвет при Видинската лива (печат)[1]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 9

273

12 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за десанта на една руска дружина при Вадим.

На острова срещу селото Вадим пристигнала една неприятелска дружина.

С три лодки неприятелят предприел нападение срещу Вадим. Старши лейтенантът от охранителния кордон, същинска свиня, който се намирал там, изоставяйки снаряжението си и без да окаже съпротива срещу неприятеля, заедно с войниците си мълком побягнал. Една от двете роти, които вчера бяха изпратени там, вечерта пристигнала в село Остров, откъдето тази сутрин се отправила за село Вадим.

Горното беше съобщено от един конен жандармерист, който аз бях оставил там. Същият възпроизведе цялото събитие.

На разпореждане.

12 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово Сюлейман

Веднага да бъде заловен старши лейтенантът и да се влезе в разбирателство с Негово достойнство бея, командир на полка, за налагането на предвиденото в закона наказание на същия лейтенант.

Да се проучи какво е направила неприятелската част, за която се говори, че е преминала отсам, и понастоящем къде се намира.

Отговорът, който ще бъде получен за същото, да бъде представен на високата особа на коменданта за издаване на необходимите за случая заповеди.

13 темуз 1293 г.[2]

---

[1] Изложение към документа.

[2] Решение към документа, без подпис.

До полковник Хамди бей в Оряхово

Съгласно с високото нареждане запасният старши лейтенант хаджи Хюсеин да бъде задържан под стража. Необходимо е тук да изпратите следствения протокол, съставен при разследването на въпросния лейтенант относно престъпното му деяние.

13 темуз 1293 г.
Горното е отговор на телеграмата от 11 темуз 1293 г.[1]

Горната ми скромна телеграма беше предадена вчера. Ако счетете, че е необходимо да бъде подадена втора, тогава съм в очакване на нарежданията Ви.
На разпореждане.

13 темуз 1293 г. Ваш слуга, Абди[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15/9, стр. 53

274

12 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до Мютесарифството във Видин

Доклад за бягащото мюсюлманско население от селата Брегаре, Ставерци, Исмаил бунар и Бешли.

След като привърши доставката на продоволствие за голямата дивизия на Негово превъзходителство пашата-мушир, ние стигнахме до селото Махалата, Плевенска каза. Нощта прекарахме там и на другия ден тръгнахме обратно.

В село Брегаре видяхме черкези от селото и от Никополска каза, които, след като бяха натоварили на коли децата и покъщнината си, се готвеха да заминат.

Като ги разпитвахме, те отговаряха, че ще отидат, където им очите видят, тъй като русите били дошли в Гиген и Бешли. Те казаха още, че и императорските войници, които се намирали там, са заминали. Тогава аз им обясних, че в Плевен има достатъчно много императорска войска и че не е уместно да изпадат в паника. Препоръчах на същите да не бързат и да почиват на полето по пътя си.

Оттам заминах за Ставерци, където имаше императорски войници и където останахме, за да пренощуваме. Почти всички хора мюсюлмани от казата ни са натоварили на коли покъщнината си, като освен че са взели колите на християните, - заявявайки, че русите са заели околните места, но са заграбили от последните всичкия им добитък и вещи.

Като чух за това, изпратих във всички ислямски села намиращите се при мен жандармеристи, чрез които поканих от същите тези [села] по-из-

[1] Изложение към документа, без подпис.
[2] Второ изложение към документа.

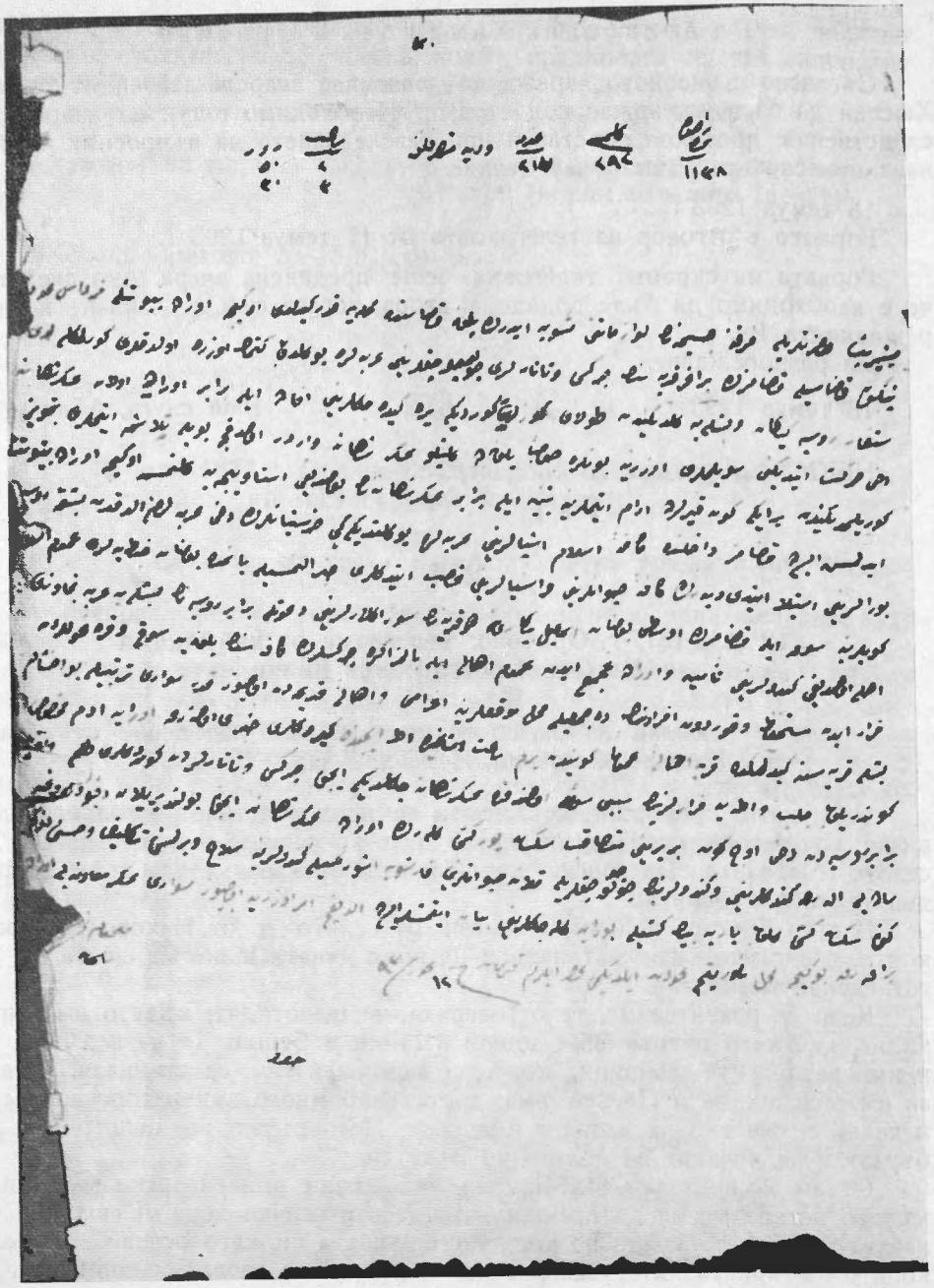

Док. 274

дигнатите и разумни селяни да се съберат в Исмаил бунар, което село се намира по средата на казата ни. Пред събраното множество аз обясних и гарантирах, че няма нищо вярно в това, че руснаците са нападнали колите в село Бешли.

След съвещанието, което имах със събраното множество, реших да бъдат изпратени за Плевен всички черкези, а избягалите от постовете и [от] охранителния кордон запасни войници да бъдат събрани и наново изпратени по местата им.

Организирах от предишното население един отряд от около 300 конници и тази вечер се отправих с тях за село Бешли.

Цялото население от селото се беше приютило на острова, който се намира на половин час път под селото. Веднага изпратих специален човек, за да доведе някои от тях при мен.

Когато ги запитах защо са избягали на острова, те ми отговориха, че след изтеглянето на императорските войници те били подложени на тормоз и издевателства от страна на черкезите и татарите.

Независимо от това три дни поред в селото идвали от 80 до 100 руски войници, които взели и отнесли със себе си брашното и маслото, които били оставени в селото за нуждите на императорските войници. Русите предлагали на селяните от Бешли да пренесат на отсрещния бряг децата си и останалия им добитък, като искали да им дадат и оръжие. Нещо повече, през вчерашния ден в селото пристигнали 80 души и разправяли, че на другия ден те отново щели да дойдат с други 1000 човека.

Донасям, че въз основа на това съобщение и заповедта, която бях получил, оставих в селото 300 конници от помощните войски и се завърнах на местослужението си.

12 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 55

275

12 юли 1877 г. Берковица. Телеграма от запасни чинове до мютесарифа на Видин

Изложение от запасни чинове, с което искат да бъдат освободени от военна служба.

От съседните кази 79 запасни чинове били разпуснати.

По този повод пододохме молба-изложение до административния каймакам, в която излагаме, че ще бъде несправедливо, ако и ние не бъдем разпуснати. Молбата ни беше скъсана, като по този начин с нас

беше постъпено крайно обидно. Ето защо, излагайки пред Вашата висока особа положението си, ние молим за Вашата милост, на когото принадлежи правото на заповед-ферман.

12 темуз 1293 г. Халил

НБКМ, ф. Видин, № 105/5

276

13 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за разположението на един ескадрон и две пехотни румънски роти в с. Гиген.

От помощните войници, които квартируват в село Бешли, 20—30 конници заминали на разузнаване за Гиген. Жителите на това село, които се били прикрили във вътрешността на църквата, нападнали конниците от три страни и открили срещу тях пушечен огън. От изстрелите бил убит един черкезин и друг един бил ранен.

От донесението на един от капитаните от помощните войски се установява, че е било разузнато, че в споменатото село имало неприятелски войски, състоящи се от един ескадрон и около две пехотни роти румънски войници. Поради това че същото село се намира на отвъдния бряг на река Искър и на половин час път от село Бешли, считам, че ще бъде необходимо да бъде изпратен в тази посока отряд от помощните войски в състав повече от 200 конници.

Такива войски отдавна са повикани на служба и редовно получават дажби и продоволствие.

Като излагам горното, моля нареждането Ви да бъдат ли изпратени гореспоменатите войници или не.

13 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Приготвеният отговор-чернова да бъде представен на високата особа на комендаита и ако бъде одобрен от него, да се препише на чисто. Ако не бъде одобрен, тогава да се поправи в съгласие с нареждането му.

13 темуз 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 57

[1] Решение към документа, без подпис.

277

13 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Двете села — Бешли и Вадим — атакувани от румънска войска. Потопеният срещу Оряхово неприятелски параход бил ремонтиран на място.

Отговор на телеграмата Ви от 13 темуз 1293 г.

Снощи село Бешли беше нападнато от две роти неприятелски румънски войници, пренесени на лодки. Същите обаче са били принудени да отстъпят поради дадения им отпор от страна на останалите там запасни войници.

Друга неприятелска част нападнала с три лодки село Вадим.

Тя попаднала на един наш патрул откъм страната на Бешли и понеже не могла да се задържи при завързалия се бой, отстъпила.

Донасям, че от наша страна не са дадени загуби, а от страна на неприятеля паднали убити множество войници.

Донасям, че според съобщението на двама жандармеристи и двама християни очевидци потопеният преди известно време неприятелски параход бил ремонтиран на място, намирашо се на около две мили от мястото на потопяването му, и че на борда на същия била видяна уредена позиция.

На разпореждане.

13 темуз 1293 г. Каймакам на Оряхово
Сюлейман

Видин. Телеграма от Мютесарифството до Високата порта [в Цариград] и Вилаетството [в Русе]

Доклад за положението в района на Видин, съставен въз основа на съобщението, получено от Оряхово. От ден на ден във Видинско става все по-тревожно.

Пред вид на това, че неприятелски части се приближават до Оряхово, а, от друга страна, местното мюсюлманско население и някои от намиращите се по охранителните постове жандармеристи и запасни войници се прикриват тук-таме и заминават за вътрешността, то това не само причинява безредие в тези места, но дава възможност и неприятелят да не остава назад в своите действия на натиск по крайбрежието. Следователно подразбира се, че там оставените военни части от две дружини не ще могат да опазят нито едно от разхвърляните в различни посоки места.

Ако, не дай боже, неприятелят навлезе в тези места, тогава веднага ще трябва да бъдат изтеглени и изпратени там две дружини войска, която се намира в Лом. В такъв случай много естествено е, че както Лом, така и казите, които са разположени в полите на Балкана — Враца и Берковица, — почти опразнени от войска, изведнъж да се окажат из-

пуснати, което би означавало Видин да бъде обкръжен от всички страни. Нещо повече, неприятелят е преминал на островите срещу Видин, което е разузнато, и сега е зает с извършването на някои оперативни действия.

От няколко дни насам неприятелят стреля по движещите се по крайбрежието на града. Според достоверни източници и проверени съобщения неприятелят подготвял нападение в долната или горната част на Видин. Дори той домъкнал от вътрешността по сухо множество лодки до брега на Дунава.

Наличните войски във Видин, както беше донесено по-рано, се състоят общо от 4—5000 бойци.

Донасям, че за голямо съжаление тук положението от ден на ден става все по-тревожно.[1]

Писано на 14 темуз 1293 г.[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 15 9, стр. 58

278

15 юли 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра

Съобщават се сведенията на търновския мютесариф за сражението между руските и турските части при с. Чашанджи, Търновско.

Миналия ден към село Тимур, което се намира на шосето за Търново, на разстояние 6 часа път от Осман пазар, бяха насочени една пехотна дружина, две конни роти и две планински оръдия от императорската войска.

Вчера към същите части се присъединиха 400 души от мюсюлманското население и всички заедно напреднаха към селото Чашанджи. Там те се сблъскаха със значителни неприятелски пехотни и конни части. При завързалия се бой са били употребени и оръдия.

Споменатото по-горе население се държало и противопоставяло на неприятеля, докато патроните му се изчерпали. То принудило врага да отстъпи, като го преследвало до село Кирве, което отстои на два часа път от мястото на сблъскването.

Неприятелят дал множество убити и изоставил 10 пушки, които са били взети като трофеи.

От наша страна леко били ранени 1—2-ма души.

Императорските военни части и хората от споменатото население се завърнали като победители в село Яйла, което отстои от Осман пазар

[1] Изложение към документа, без подпис.
[2] Бележка под документа, без подпис.

на разстояние 4 часа път. Там същото население наново е било снабдено с патрони и отправено на път.

Горното Ви се донася въз основа на телеграмата от 14 темуз 1293 г. на търновския мютесариф, който се намира в Осман пазар.

15 темуз 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 236/18, стр. 66

279

16 юли 1877 г.[1] Цариград. Телеграма от Министерството на финансите до мютесарифа на Видин

Заповед по спешност да бъдат изпратени на Осман паша в Плевен два товара грошове.

За разрешението на важни мероприятия и за бързи военни разходи направете всичко възможно и благоволете, спешно да бъдат изпратени до дивизията на Негово превъзходителство Осман паша в Плевен два товара грошове. Това се изисква като извънредно важно.

Юсуф Зия

С оглед на това, че на Видинската дивизия се дават суми от общите постъпления във Видинския санджак срещу издавани оправдателни документи, в изпълнение на високата везирска заповед, с която се нарежда да бъдат изпратени в Плевен 200 000 гроша, налага се тази сума незабавно да бъде предадена. Обаче необходимо е да се знае, срещу въпросната сума откъде ще бъде получен оправдателен документ — от тукашната дивизия или от дивизията в Плевен.

Преди всичко по въпроса следва да се иска разяснение от резиденцията на високото Комендантство [във Видин] и в духа на отговора, който ще се благоволи да бъде изпратен за наша чест, съответно да се постъпи.

16 темуз 1293 г. Канцелария на счетоводството при Видинската лива (печат)[2]

НБКМ, ф. Видин № 105/5, стр. 33

[1] Липсва дата в края на документа.
[2] Изложение към документа.

280

17 юли 1877 г. Одрин. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Разпространяваните във Враца слухове за движението на руските войски в Южна България били празни приказки.

В отговор на телеграмата Ви от 16 темуз 1293 г. Ви съобщавам, че онова, което се разпространява във Враца относно движението на преминалия Балкана неприятел, съставлява празни приказки.

Пред вид на това, че аз, Вашият слуга, по силата на нещата съм изпратен тук, то моля благоволете, господине, винаги да ме уведомявате оттам.

17 темуз 1293 г. Ибрахим

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 35

281

18 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за неприятелската атака, извършена от руските войски срещу Плевен.

Тази сутрин, на 1 часа, неприятелят атакува Плевен от пет страни. В сражението срещу нашите войски взеха участие над 60 000 души неприятелска войска с артилерия. Оръдейната и пушечната стрелба продължи без прекъсване 12 часа, до 1 часа през нощта. С нестихваща сила неприятелят нападаше от всички страни. Слава богу, със закрилата на всевишния, с моралната подкрепа на пророка и благодарение на устойчивите старания на мушира на войската, Негово превъзходителство Осман паша, и взетите от същия мерки тази страшна битка беше успешно завършена от победоносната императорска войска.

Неприятелят беше прогонен, оставяйки след себе си голям брой убити.

Обаче под контрола на неприятеля останаха изходните и важни пунктове на всички пътища при споменатите по-горе места, от което може да се очаква той да поднови нападенията си, като увеличи силите си.

За да може да му се противопостави сила, равна на неговата, тук се предвижда час по-скоро и бързо да бъде подсилена войската ни [с нови контингенти].

[Предвижда се] също така и обстоятелството за евакуация на населението от града и селата, където телеграфите са унищожени.

Док. 281

Ужасено, населението се е вдигнало със семействата си, за да се изселва, което обстоятелство спира, задържа и прекъсва снабдяването на неприятелската войска. За осигуряване на населението, както се спомена по-горе, е необходимо войските да бъдат подсилени.

Ето защо като много важно Ви се донася горното, за да благоволите и го направите достояние на високото място.

18 темуз 1293 г. Каймакам на Плевен
Исмаил Хакъ

Понеже телеграфните жици между Плевен и Оряхово са прекъснати, сведения относно подробностите по горната битка още не са получени от Негово превъзходителство пашата-мушир. Ето защо възприето беше до пристигането на известие от Негова милост пашата телеграмата да не бъде оповестявана.

18 темуз 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 40

282

18 юли 1877 г. Лагерът на Еюб паша. Телеграма до мютесарифа на Видин

Сведения за положението по бойните фронтове.

Отговор на телеграмата Ви от 17 темуз 1293 г.

Благодаря за запазения ред и сигурност във Видинския санджак.

Новината, че неприятелят завладял пловдивската и варненската железопътна линия, е само приказка.

На 18 темуз 1293 г. се разви голямо сражение с неприятеля между Стара Загора и Нова Загора, при което един конен неприятелски полк беше пленен. Неприятелят даде много жертви и беше разбит.

В Силистра и Русе е свободно. Околностите им се контролират от нас, като на неприятеля се причиняват загуби.

Днес канонерките „Великолепни“ и „Акя“ заедно с императорския параход „Калъч Али“ отблъснаха неприятеля пред Тутракан, при село Черкез кьой.

Засега други новини няма.

С божия воля очаквам благоволението на всевишния да чуем за близка голяма победа.

18 темуз 1293 г. Мехмед

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 39

[1] Добавка към текста, без подпис.

283

18 юли 1877 г. Тутракан. Донесение от каймакама до Вилаетството в Русе

Взети са извънредни мерки за опазването на телеграфната линия Тутракан — Маретин.

Относно [мерките за] опазването на телеграфната линия от Тутракан до село Маретин Ви беше донесено от Тутракан на 13 темуз 1293 г. Впоследствие въз основа на получената от Вас телеграма-заповед от 17 темуз 1293 г. с удвоено внимание и с готовност за пожертвуване се влагат специални грижи за опазването на линията.

От село Бабу до село Исмаил-и-атик са поставени да патрулират един войник и от Бабу до Маретин — един кавалерист.

В това разстояние на няколко подходящи места има определени пунктове, където за всяка евентуалност също така са поставени войници. С божия воля и с Вашата благосклонност споменатата телеграфна линия ще бъде опазена и се надявам, че редът ще бъде възстановен.

Позволявам си да Ви докладвам и да Ви донеса за горното.

18 темуз 1293 г. Ваш слуга Вехиб

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4989

284

18 юли 1877 г. Оряхово. Телеграма от коменданта до Комендантското заместничество във Видин

Сведения за извършеното по събирането на 300 помощни войници от Оряхово.

Беше благоволено да се заповяда да бъде организирано събирането на около 300 души помощни войници от Оряхово, което да се извърши със съдействието на местната власт. Събирането на такива войници не могло да се извърши, което обстоятелство е било съобщено на пашата-мютесариф, както беше съобщено и на мен, Вашия слуга.

От Оряховска каза са били взети под оръжие 195 запасни войници, от които 67 са починали, 93 са били извадени от строя, а други 270 са намерени за инвалиди и безпомощни.

Изобщо всички тези запасни войници следва да бъдат представени на властта и след прегледа им по справедливост тези, които са напълно немощни, да бъдат освободени, а останалите да бъдат взети под оръжие.

Горното е счетено за уместно и за неговото прилагане е необходимо Вашето високо решение.

18 темуз 1293 г. Полковник Хамди

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 37

285

18 юли 1877 г. Русе. Телеграма от Общото дунавско командуване[1] до каймакама на Силистра

Лицата, които по време на обсада ще отегчат положението, да бъдат изведени от крепостта на Силистра.

Отговор на телеграмата Ви от 17 темуз 1293 г.

Съгласно с телеграфната заповед на командуването [на Дунавската армия] следва да бъдат приложени разпорежданията, които се съдържат в същата заповед относно отлъчването от крепостта на хората от населението, които по време на обсада са много и отегчават положението, без да имат осигурена прехрана и без да са годни да носят оръжие.

18 темуз 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 1417

286

18 юли 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра

Да не бъдат изведени вън от крепостта онези жители, които няма да имат осигурена прехрана в случай на обсада.

Отговорът на телеграмата от 17 темуз 1293 г. на коменданта е, че ще бъде пресилено, ако бъдат изведени вън от крепостта жителите, които по време на обсада няма да имат осигурена прехрана, а не знаят да си служат и с оръжие.

Ето защо трябва да се постъпи в съгласие със смисъла на същата телеграма.

18 темуз 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Силистра. Каймакам, № 1417

[1] Липсва подпис.

287

18 юли 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Тулча в Разград

Записването на войници черкези започнало.

Тук е започнало записването на войници черкези под командата на един от черкезките военачалници Делавер паша. Ето защо при заминаването Ви за Тулча вземете заедно с Вас и лицето, с което ще можете да наберете конни и пехотни войници от черкезите и абазите.

В случая колкото повече старания бъдат вложени, толкова повече похвали ще получите.

18 темуз 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Тулча, № 16 61

288

19 юли 1877 г.[1] Русе. Писмо от заместник-митрополита до валията на Дунавския вилает

На нуждаещите се жители на Русе и на преселилите се в него от с. Кадъ, Русенско, да бъдат отпуснати за прехрана 150 килета жито и 150 килета ечемик.

До стъпките на Високата особа на валията

Изложение от нас, молитствувателите, което се състои в следното:

Благодарение на Вашето високо покровителство с нашето скромно съдействие се раздава хляб на нуждаещите се жители на града и на преселилите се в него жители на село Кадъ, което спада към Русенска каза. Пред вид на това, че вече не ни останаха храни и сега сме без такива, през всяко време [на деня] тези нещастници идват при нас и се оплакват от нищетата си.

В съгласие с Вашата милост и милосърдието Ви сега са необходими за прехрана на споменатите [преселници и нуждаещи се] 150 килета жито и 150 цариградски килета ечемик.

Нашата молба, която измолваме да удостоите с вниманието си, е да дадете благосклонно Вашето високо разрешение да бъдат отпуснати горните храни от десятъчните от нарядите за 1293 година.

Ваш слуга, заместник на русенския митрополит, Климент

[1] Липсва дата в края на документа.

Отговор[1] на писмото Ви от 19 темуз 1293 г.

Писмото Ви от 19 темуз 1293 г. беше получено. За да не бъдат изложени на опасност малките деца при придвижването, както и за тяхното опазване, за голяма чест бяхме удостоени с милостивото и благосклонно високо нареждане на особата на императора децата да бъдат изведени извън крепостта.

Също така и населението, което не е имало необходимото продоволствие, за да не усложнява положението с присъствието си по време на обсадата и тъй като пътят към Силистра е открит, наредено е същото да бъде изведено [вън] от крепостта.

Това обстоятелство официално и предупредително е обявено от централното управление [на Вилаетството] въз основа на заповедта на високото Общо дунавско командуване.

С оглед на горното населението, за което става дума в писмото Ви, както и за другите такива, съгласно това нареждане следва да бъде изведено извън крепостта и по споменатия по-горе път да бъде отправено към местата, където трябва.

Горното се съобщава в отговор на писмото Ви.

НБКМ, ф. Русе, № 70/8

289

19 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Кратко съобщение за сражението при Ловеч. В града турската власт била отново възстановена.

Отговор на телеграмата Ви от 16 юли 1293 г.

Според донесенията на полицейските органи житните храни, за които благоволявате да съобщите, са били изпратени за Видин преди два дни.

На 15 т. м., в петък, под командата на бригадния генерал Рифат паша в Ловеч бяха изпратени 7 дружини императорска войска с 8 оръдия, както и помощна войска. След кратък бой неприятелската войска с две оръдия се оттеглила към Севлиево, като властта в Ловеч била възстановена.

Донасям, че в Севлиево и понастоящем има неприятелска войска.

19 темуз 1293 г.

Каймакам на Плевен
Исмаил Хакъ

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 42

[1] Липсват дата и подпис.

290

19 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поради превъзходството на руските сили моли по спешност да бъде изпратена помощ на Осман паша.

Телеграфически Ви беше донесено за вчерашната голяма битка.

Днес рано сутринта битката беше продължена. В сравнение с неприятелските сили императорските войски са по-малко и са уморени.

Поради несъмнената заетост на Негово превъзходителство [Осман паша] осмелявам се да Ви донеса за положението, за да донесете пред съответните високи места, че пред вид на засилилия се неприятел [трябва] спешно да бъдат изпратени на помощ достатъчно войски от близките центрове заедно с артилерия и снаряжение.

19 темуз 1293 г.

Каймакам на Плевен
Исмаил Хакъ

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 45

291

20 юли 1877 г. София. Телеграма от командира на дивизията до каймакама и до коменданта на Видин

Нишката и Софийската дивизия поставени под командата на Осман паша. Битката при Плевен засегнала разума на местния каймакам.

Отговор на телеграмата Ви от 19 темуз 1293 г.

Нишката и Софийската дивизия са поставени под командата на Негово превъзходителство Осман паша. Военните операции са в кръга на неговата компетентност.

Телеграмите, които плевенският каймакам изпраща до Вашите особи, са напълно еднакви с тези до мен, Вашия слуга, [както] и [тези] до други места, за което беше получено телеграфическо уведомление. Изглежда, че оръдейните и пушечните гърмежи по време на сражението са засегнали разума на тази личност и са го поразили. Той винаги отегчава околните с безсмислици, което извършва по [такъв] начин, че населението да се вълнува. Аз изложих състоянието му и пред Негово превъзходителство пашата-мушир.

Налага се, господа, да не се дава ухо на това, което е извън кръга на службата и задълженията му.

20 темуз 1293 г.

Мехмед, командир
на Софийската дивизия

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 46

292

20 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин

Помещението на гара Каяджик, по одринската железопътна линия, разрушено от български комити.

Отговор на телеграмата Ви от 17 темуз 1293 г.

За развиващата се при Бяла битка сведения още не са получени.

Преди няколко дни помещението на гара Каяджик, по одринската железопътна линия, било разрушено от български комити.

Веднага е наредено възстановяването ѝ и сега влаковете се движат [редовно].

20 темуз 1293 г. Осман [паша]

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 45

293

21 юли 1877 г. Варна. Разменени телеграми между Мютесарифството и Министерството на вътрешните работи в Цариград

Възникналата нужда от зърнени храни във Варна налага да се забрани изнасянето им занапред. Турската власт успяла да спаси от руските войски храните, които били складирани в Добрич, Мангалия и Балчик.

За изхранването на турската войска и населението на Варна са необходими 1 500 000 цариградски килета житни храни. В складовете са налице 100 000 килета. От десятъците ще постъпят 300 000. Разликата трябва да бъде закупена и набавена от държавата, но при условие, че храните от Добруджа не ще бъдат изнасяни. Постановена е забрана за износ на зърнени храни от черноморските пристанища. Засегнати са интересите на три страни: на държавата, на производителите и на търговците износители.

Препис от телеграмата с дата 21 темуз 1293 г., изпратена от резиденцията на Главното командуване[1] до Варненското мютесарифство

Нуждата, която се налага от важността на момента, която се сочи от настоящото време и се отнася до осигуряването на бъдещата прехрана на императорската войска и на бежанците, които са напуснали отечеството си и са се преселили във Варненския край, според както Ви е съобщено от страна на Варненското заместничество на командуването,

[1] Липсва подпис.

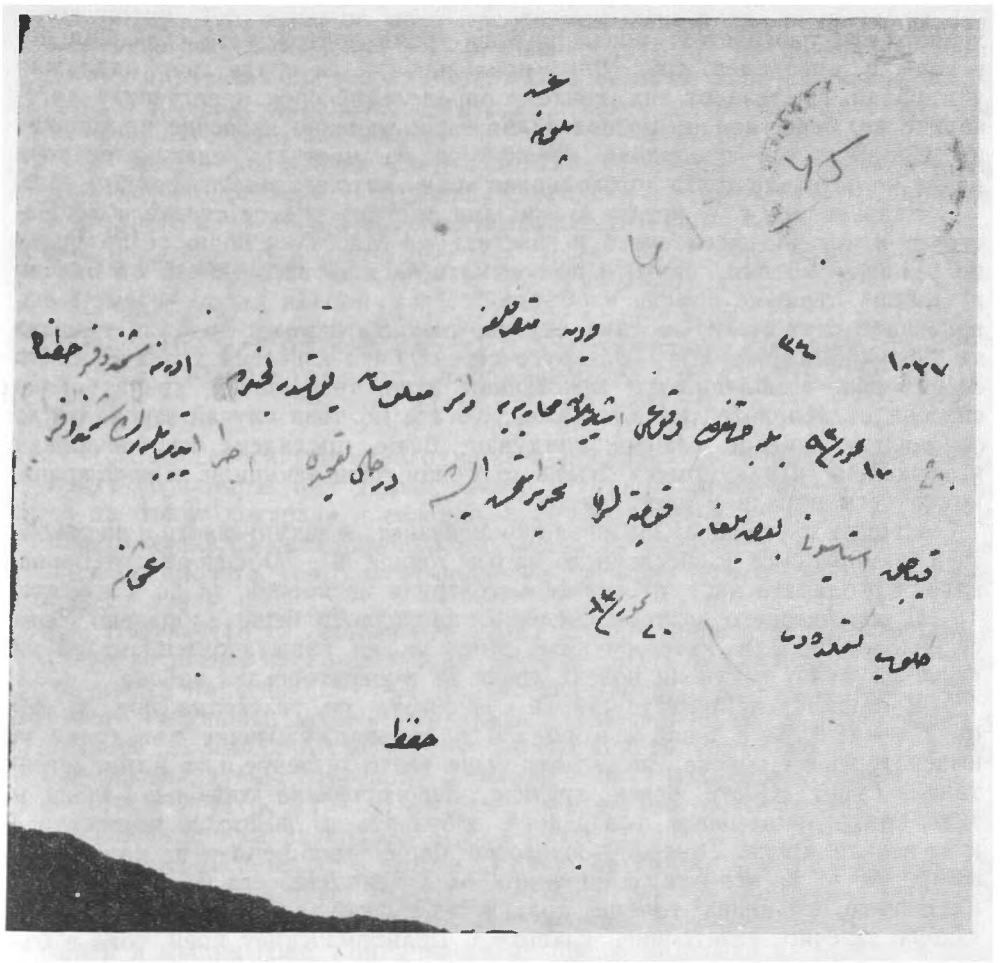

Док. 292

изисква добитата в този край реколта от зърнени храни, както е било и по-рано, абсолютно да не бъде изнасяна занапред. Забраната за износа се дължи на мнението на Висшия военен съвет, на което особено Ви се обръща внимание.

По въпроса Министерството на вътрешните работи ще уведоми и Вилаетството.

21 темуз 1293 г.

Препис от телеграмата с дата 6 агустос 1293 г. под № 552,[1] изпратена до Министерството на вътрешните работи

Отговор на заповедните Ви телеграми от 4 агустос 1293 г.

Въз основа на заповедите на уважаемия главнокомандуващ на Дунавското вилаетство най-напред беше наложена забрана на износа на

[1] Липсва подпис.

храни, като търговците, които по това време притежаваха сключени договори, в определен срок бяха поканени да ги представят надлежно утвърдени. На тези от тях, които в определения срок представиха договорите си, беше дадено позволително за постепенно изнасяне на храните им. Някои от тях предадоха храните си на местната власт и по този начин не останаха други договорирани храни, като забраната остана в сила.

Напоследък, т. е. преди 25—30 дни, когато русите стигнали до Констанца и когато населението и властите на Мангалия общо се пръснаха по различни посоки, както и по-голямата част на населението от Балчик и Добрич също се пръсна и обърка, тогава поради късото време и изпратените служители, от една страна, реколтата можа да бъде събрана за сметка на държавата и, от друга страна, бяха изнесени храните, които се намираха в Балчишкото пристанище и по този начин храните бяха спасени от неприятелско заграбване. Когато по този случай заповедта на споменатия по-горе главнокомандуващ беше предадена на балчишкия каймакам, в същия момент някои търговци били закупили всички храни, които се намирали у населението.

Същите търговци са започнали привличането и закупуването и на реколтата, намираща се у населението на разстояние 40—50 часа път от Варна, като по-голямата част от нея те натоварили на кораби, за да я изнесат.

С получаването на тези сведения последното беше забранено. Това се наложи поради категоричните заповеди на пашата-комендант, за да може да бъдат закупени повече храни за императорската войска.

В същност и Министерството с високата си телеграма под № 929 от 2 темуз 1293 г. беше благоволило да заповяда набавянето на храни за императорската войска. За същото беше взето решение и от Административния съвет. Обаче освен храните, натоварени на кораби в Балчик, и тези, които привършват товаренето, забраната за износ се разпростира и за всички други. Това обстоятелство беше съобщено и на балчишкия каймакам, за да започне събирането на храни. Ако сега бъде позволено изнасянето на такива големи количества храни, привлечени в Балчик от такова далечно разстояние, каквото е Делиорманският край, това в бъдеще ще създаде големи трудности, още повече че се предполага, че чуждестранните търговци нямат сключени договори. Поради това че забраната е в сила във Варна, понастоящем това обхваща общо и другите места.

6 агустос 1293 г.

Препис от телеграмата на високото Министерство на вътрешните работи от 8 агустос 1293 г.[1]

Отговор на телеграмата Ви от 6 агустос 1293 г.

Разрешението, което е било дадено през последно време за износа на храни, означава вдигането на забраната. Възползувани от това, търговците са закупили големи количества храни, което явно се установява от получените донесения. Щом като въпросът се свежда до това, сегашната неколкократна забрана на износа в бъдеще ще предизвика много

[1] Липсва подпис.

мъчнотии. Ето защо не може да се възразява и да се пречи на онези, които са закупили храни въз основа на дадените им позволения или на сключени от тях договори. Ако от сега нататък бъде наложена забрана, следва да бъде определен един срок, в който договорите да бъдат представени като по изключение.

Горното най-напред следва да бъде съобщено на търговците, като телеграфически бъде уведомена и Високата порта, за да бъде направено достояние и на дипломатическите представители.

8 агустос 1293 г.

Препис от изложение, изпратено до високото Министерство на вътрешните работи под № 569 от 11 агустос 1293 г.[1]

За да се осигури едногодишната прехрана на господарските войски, които се намират във Варна, както и тази на населението, необходими са да бъдат докарани и складирани приблизително 1 500 000 цариградски килета храни. В складовете обаче засега са налице около 100 000 килета и се предполага, че от десятъците ще постъпят още 300 000 цариградски килета храни.

Набавянето на останалите над 1 милион килета жито и ечемик съставлява висша насъщна нужда, поради което Административният съвет на ливата взе решение това количество храни да бъде закупено. Доставянето на такова количество храни е възможно само ако продължи забраната за износ. А съгласно с уведомлението от страна на уважаемия главнокомандуващ забраната временно е била вдигната в Балчик.

На 2 агустос 1293 г. пак беше предписано на Каймакамството да не позволява износа на храни.

С предписание от 8 агустос 1293 г. на високото Министерство, пристигнало за наша чест, телеграфически се обръща внимание, че тази забрана за Балчик предизвикала недоволство от страна на търговците на храни в същия град, които по-късно ще се надигнат да търсят вреди и загуби по съдебен ред. Пред вид на това благоволено било на тези търговци, чиито храни са били обвързани с договори, да бъде даден известен срок, до който да се преодолее това недоволство, като за случая бъдат уведомени и дипломатическите представителства. Много естествено е, що се отнася до приложението на договорите, да бъде извършена проверка.

От направената проверка се установява, че до 15 агустос 1293 г. са сключени договори за 190 хиляди цариградски килета жито и 160 хиляди цариградски килета ечемик, които са от различни дати и са надлежно утвърдени от правните служби. За износа на тези храни беше дадено разрешително.

По същия начин утвърдените по горния официален път договори най-късно до изтичането на десетия ден на месец агустос ще бъдат приети, колкото и да са. След тази дата, ако биха се дали нови разрешителни на търговците, това би означавало да се отвори врата за извънредни разрешения.

---

[1] Липсва подпис.

По този начин при това положение на нещата по въпроса търговците не ще могат да поддържат, че не са били уведомени, и [следователно] те няма да имат право и основание да се оплакват, и то в местата, където се развиват бойни действия. Ето защо за представяне на договорите, които са налице и които са били утвърдени от Министерството на правосъдието до 10 агустос, се определя [краен] срок 20 с. м.

За горното обстоятелство е предписано на каймакама на Балчик.

Останалите пък храни от 1 200 000 килета, за които става дума погоре в настоящото изложение, ще бъдат закупени от добивите на селяните в предплата, които [добиви] те последователно ще докарат в града, за да бъдат надлежно складирани. За сметка на изплащането на тези храни се налага засега спешно да бъдат изпратени от високото Държавно съкровище 5 000 000 гроша в банкноти.

Умолявате се съгласно с решението на Административния съвет да бъдат уведомени също така и дипломатическите представителства.

От високото Министерство на вътрешните работи[1] до Варненското мютесарифство

По време на обявената забрана за износ на зърнени храни от пристанищата Варна, Балчик и Мангалия са били представени договори, обвързани за износ на храни от преди датата на обявената забрана, и то в определения 5-дневен срок, които са били приети от властта. Въпреки че те, търговците, са изнесли една част от храните, за останалата част са били правени пречки. В това направление са подадени молби-оплаквания от търговците Копе, Ваяканос, Мирафани и Илия.

Ако това отговаря на истината, ще бъде противно на възприетия принцип. Ето защо донесете за причините.

24 ейлюл 1293 г.

Препис от телеграмата под № 332 от 22 темуз 1293 г.,[2] изпратена до Варненското мютесарифство

Поради причините, създадени от известното сегашно положение, беше разрешено изнасянето на зърнени храни, които се намират в Балчишкото пристанище. Това разрешение е дало отражение и в другите кази, което е довело до обърквване на установената абсолютна забрана. Това нещо в бъдеще ще създаде големи затруднения за прехраната на бежанското население и тази на войската и не следва да бъде допуснато в никакъв случай. Следователно, за да не бъде допуснат износът на нито едно зърно от какъвто и да бъде вид зърнени храни, изхождащи от другите кази, по категоричен начин беше наредено до каймакамите, на които е потребно.

Също така следва и от Вашата висока особа да бъдат дадени сведения и нареждания до подведомствените Ви кази. За да бъде запазена забраната така, както се изисква, налага се да бъдат поставени служи-

[1,2] Липсват подписи.

тели по всички пътища на Варненската и Добричката каза — до Балчик, както и на други места, където се счита за необходимо, — които служители да не допускат пренасянето на зърнени храни от тези краища за Балчик.

Също така следва да бъде назначен и един служител, който да се намира в Балчик и който да следи от сега нататък, в случай че там бъдат прекарвани зърнени храни, да провери от коя каза произхождат същите храни, кои са собствениците или кои лица ги пренасят. Служителите, които в случая не проявяват внимание, ще в носят отговорност и ще бъдат наказвани. Ето защо следва да се действуа по начина, указан по-горе.

Налага се в случая да бъде помолен и комендантът, за да благоволи и да Ви окаже помощ и закрила.

24 ейлюл 1293 г.

[Варна. От Мютесарифството[1]] до високото Министерство на вътрешните работи

Налагащата се нужда и важността на момента, които се сочат от настоящото време относно осигуряването на бъдещата прехрана на императорската войска и на преселниците-бежанци, изискват добитата в този край реколта от зърнени храни абсолютно да не бъде изнасяна от сега занапред. Забраната за износа ѝ се дължи на решението на Висшия военен съвет. Благоволено е от страна на Главното командуване телеграфически да ни бъде съобщено, че за горното обстоятелство била уведомена високата резиденция. За решението, което се съдържа в споменатата телеграма, беше уведомен само балчишкият каймакам, тъй като и без това износът на храни през Варненското пристанище е забранен.

В отговор на телеграмата Ви заповед от 24 ейлюл 1293 г. донасям, че с уведомлението на балчишкия каймакам е заповядана забраната на износа на храни.

25 ейлюл 1293 г.

Препис от телеграмата под № 336 от 26 ейлюл 1293 г.,[2] отправена до Варненското мютесарифство

Напомнително

Отговор на телеграмата Ви от 25 ейлюл 1293 г.

Дори и да вдигнат забраната за износ на зърнени храни от Балчик, повторно Ви се препоръчва постоянно и повишено старание съгласно с предишното ни съобщение, за да бъдат блокирани пътищата, през които могат да бъдат изнасяни зърнени храни за Балчик, като в никакъв случай не бъде допуснато пренасянето на нито едно зърно.

26 ейлюл 1293 г.

[1,2] Липсват подписи.

От високото Министерство на вътрешните работи[1] [до Мютесарифството на Варна]

Телеграмата Ви от 25 ейлюл 1293 г. беше получена.

Преди известно време на основание на принципните условия износът на зърнени храни от пристанището на Балчик беше забранен. Сега обявената забрана, за която става дума, ако се отнася до обвързани с договор храни и е от тези, за които следва да бъдат направени изключения, очевидно ще породи оплаквания и претенции за съдебни обезщетения. А освен това, според както се изяснява от главнокомандуващия, през последните дни са били стоварени на Балчишкото пристанище много зърнени храни от Балчик, Добрич и Силистренския край. С участието на търговци от тези краища се пренасяли и продължавало да се пренасят големи количества зърнени храни.

Повечето от лицата, които пренасяли храни, макар че не са притежавали имущества в тези краища, са поддържали, че уж там са имали посеви или пък че притежавали договори за закупени храни.

Поддържайки горното становище, същите лица са обезпокоявали някои служебни места и са успявали да се снабдят с официални заповеди.

Горното се донася от Негово превъзходителство Рашид паша, комендант на Варна.

По този въпрос Високата порта няма никакви сведения.

Следователно как е могло и по кой път, противно на закона, да бъдат издавани официални заповеди и откъде?

Това нещо да се провери, като за случая се изисква спешното Ви донесение.

29 ейлюл 1293 г.

[Варна. От Мютесарифството[2]] до високото Министерство на вътрешните работи

Някои търговци са били обвързани с договори за износ на зърнени храни още преди датата на забраната и в определен срок договорите са им били утвърдени от властта. Въпреки това обаче за изнасянето на храните им се пречело, за което същите са подали молби-оплаквания. По този повод с телеграма от 24 ейлюл 1293 г. Ви бяха поискани обяснения, както и за разпространения слух, че някои търговци, противно на забраната, пренесли от Балчишкото пристанище големи количества храни и че продължавали да пренасят такива.

На отправената Ви телеграма от 29 ейлюл 1293 г. и на по-горе указаната и досега няма отговор. Отговорността, която ще бъде породена от действията за изнасянето на храни в нарушение на принципните условия, ще падне върху Вас.

Ето защо трябва да обърнете особено внимание и с оглед на изискванията на момента да действувате, като непременно се налага веднага да изпратите очакваните от нас отговори.

5 тешрин-и-евел 1293 г.

[1,2] Липсват подписи.

[Варна. От Мютесарифството[1]] до високото Министерство на вътрешните работи

Отговор на телеграмата Ви от 5 тешрин-и-евел 1293 г.

Износът на храни през Балчишкото пристанище продължи до миналия ден. Преди износът да бъде завършен в кръга на изискванията, забраната му беше обявена. По време на обявяването на забраната беше определен и срок за предявяване на надлежно утвърдените официално в Цариград договори за закупени зърнени храни.

Освен за храните с договори, представени в определения срок, [друг] износ на жито и ечемик не беше допуснат на нито едно зърно.

Що се отнася до цялостната забрана на износа на храни по сключени договори, в отговор на телеграмата от 24 ейлюл 1293 г. бях Ви донесъл с моята скромна телеграма от 25 ейлюл 1293 г., че това се дължи на телеграфното съобщение на Главното командуване относно решението на Висшия военен съвет за абсолютната забрана на износа на всякакъв вид храни, което решение щяло да бъде съобщено и на високото Ви Министерство. Впоследствие тази забрана беше подсилена с телеграмата на високото Вилаетство по повод на искането на Негово превъзходителство пашата-комендант. За случая последният е изпратил специални заповеди до местните комендanти.

Обстоятелството, че до този момент не е отговорено на телеграмата Ви от 29 ейлюл 1293 г., се дължи на това, че за договорираните храни съгласно с високата Ви телеграма дали ще следва да бъдат изключени от забраната или не, беше отправена телеграма до високата особа на заместник-валията в Шумен, за да влезе в споразумение с Негово превъзходителство пашата-комендант. В отговора, който получих, се съобщава да се провери и донесе какво количество храни са изнесени от Балчик от деня на първоначалното вдигане на забраната до този момент и приблизително какво количество храни са складирани там понастоящем.

Съобщава се също така, че за случая ще се влезе в преписка с високото Ви Министерство. По същия въпрос са искани указания, обаче до този момент още не са получени. Но несъмнено е, че отговорът, който ще бъде получен от балчишкия каймакам, ще бъде съобщен на споменатия заместник-валия. Дори и да се приеме, че от страна на споменатия каймакам може да бъде предприето нещо в изпълнение на необходимото, не може и съмнение да има, че докато не бъде получена заповед от Негово превъзходителство пашата-комендант до местния комендант, той, каймакамът, не може да се противопоставя на последния, в случай че същият би му противодействувал.

Ако високото Ви разбиране съвпадне с горното, моля благоволението Ви да бъде съобщено на споменатото по-горе Заместничество да бъдат уведомени местните комендантства и моята скромна личност относно решението, което ще бъде взето по въпроса между него и комендanта въз основа на разменената коресподенция помежду им.

8 тешрин-и-евел 1293 г.

---

[1] Липсва подпис.

294

24 юли 1877 г. София. Телеграма от главния директор на телеграфите до мютесарифа на Видин

Наредено е от Осман паша телеграфната линия от Орхание до Враца да бъде продължена с една жица.

Понеже се предполага, че телеграфната линия от Плевен за Оряхово не ще работи занапред, благоволено е да се нареди от страна на Негово превъзходителство пашата-мушир в Плевен линията от Орхание да бъде продължена с една жица до Враца.

Пред вид на издадената строга заповед от Софийското мютесарифство до Орханийското каймакамство донасям, че се налага да благоволите и спешно да наредите да бъдат изсечени дървета за телеграфни стълбове, които веднага да бъдат пренесени и разпределени по 70 броя на всяко разстояние от един час път от Враца до границата на Орхание.

24 темуз 1293 г. Главен директор на телеграфите
Бекир

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 54

295

25 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от Осман [паша] до мютесарифа на Видин

Заповед за събирането на житната реколта от Оряховско и Ломско. Складирането да се извърши във Враца.

Наредете веднага да бъде изпратено тук житото, за което съобщавате, че е налице в Оряхово.

Пред вид на това, че повечето от околните села са се пръснали, не ще бъде възможно да бъде събрана тукашната нова реколта, поради което продоволствието на тукашната императорска войска остава [да тежи] върху съседните кази с новата им реколта. Ето защо, без да се излага на риск, трябва да се нареди час по-скоро новата реколта да бъде прибрана от казите Оряхово и Лом. Същата реколта, след нейното прибиране, незабавно да бъде отправена за Враца, където да бъде складирана.

Горното се съобщава в отговор на телеграмата Ви.

25 темуз 1293 г. Осман

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 52

296

26 юли 1877 г. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до Видинското мютесарифство

Препраща писмото на Великото везирство, придружено от препис от възвание на Букурещкия революционен комитет, отправено към българския народ.

[Писмо от Великото везирство[1]] до Дунавския вилает

Изпраща се на Вашата висока особа приложено в превод отпечатаното и отправено към българите възвание от страна на Букурещкия революционен комитет.

Както се вижда от съдържанието му, то се състои от намерението да внесе заблуждение [у тези, към които е отправено]. Очевидно е, че в настояще време неприятелят няма да спре пред нищо, за да подбужда материално, морално, писмено и подмолно към въстание. Поради това в този момент повече от всякога се налага осторожност и повишено внимание при Вас, което несъмнено е известно на Ваше превъзходителство.

Новосъздаденото положение изисква да се упражни високото Ви внимание и старание спрямо съответните лица във вътрешността на високото Ви Вилаетство.

Благоволете да се погрижите, като във висша степен се постараете да не бъдат допуснати подобни заблуждаващи възвания с бунтарско въздействие.

По повод на горното беше съставено настоящото писмо, което Ви се изпраща, господине.

5 хазиран 1293 г.

Писмо от Дунавското вилаетство]
до Видинското мютесарифство

Също и на Вашата висока особа се изпраща приложен препис от възванието, което е предмет на високата великовезирска заповед, означена по-горе в препис.

Както се вижда от изложението, за което става дума във високата заповед на Великото везирство, споменатото възвание съдържа бунтарски намерения и цели. То е издадено с намерение да бъдат създадени и предизвикани такива. Явно е, че неприятелят няма да се спре пред нищо, което въздействува морално, материално, писмено и подмолно, за да предизвика въстание.

Следователно повече от всякога през настоящото време трябва да се прояви най-голяма осторожност и повишено внимание, което несъмнено е необходимо. Ето защо налага се нито за момент да не се изпуска пред вид нуждата от [упражняването на] постоянно влияние върху служителите

[1] Липсва подпис.

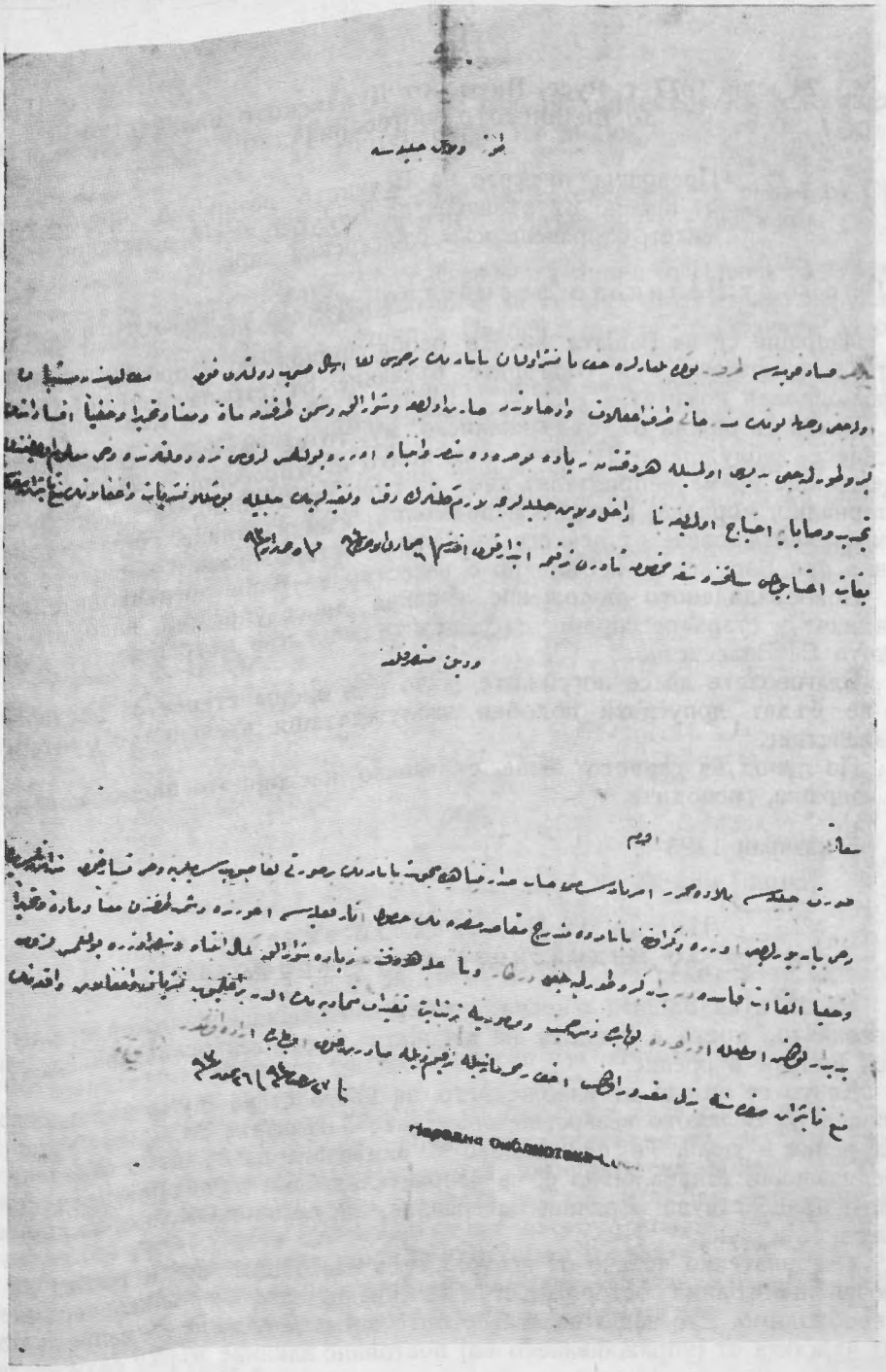

Док. 296 (писмо от Великото везирство до Дунавския вилает и писмо от Дунавското вилаетство до Видинското мютесарифство)

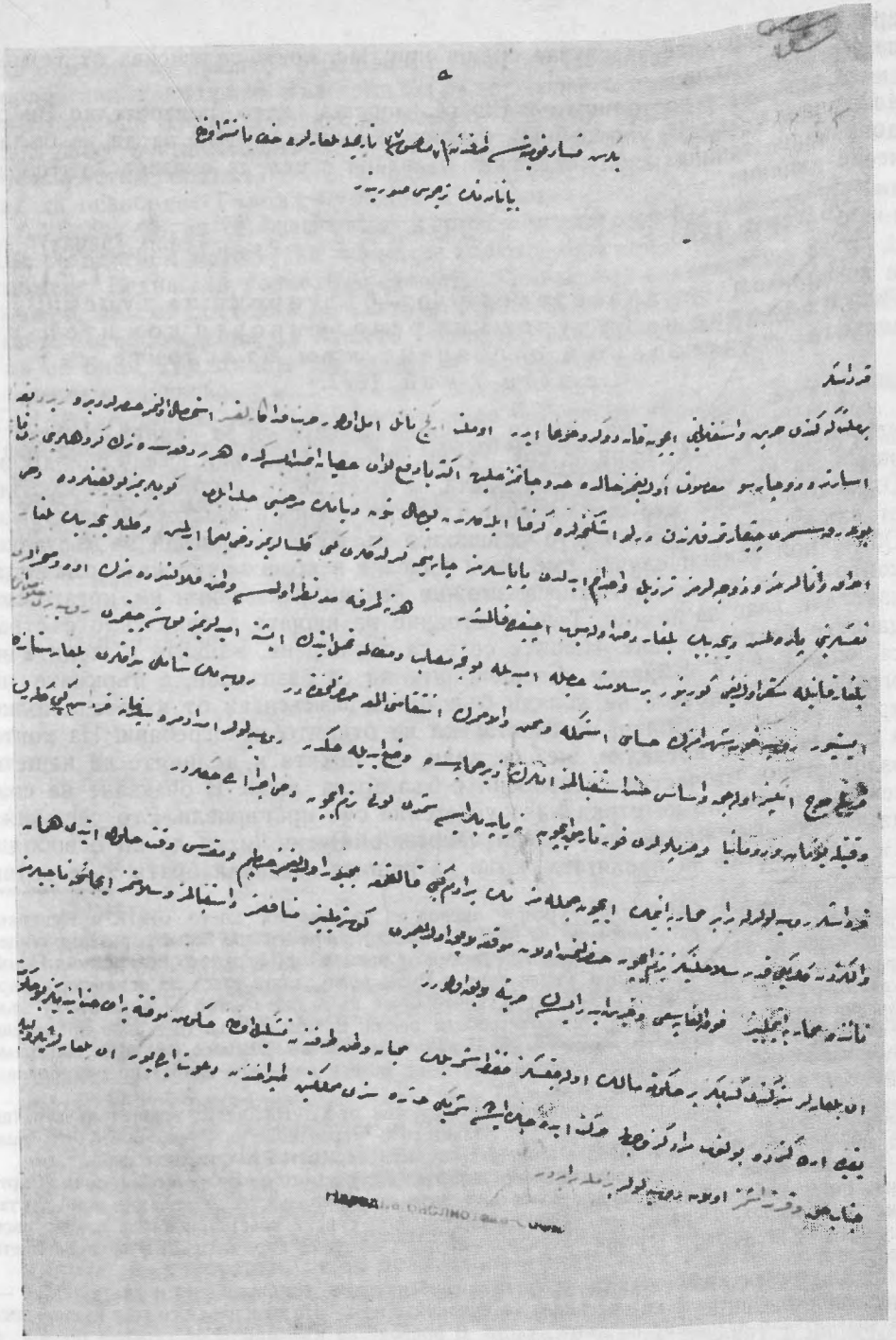

Док. 296 (превод на турска от възванието на Букурещкия революционен комитет)

при организираните за случая срещи при Вас, което се изисква от техния патриотичен дълг.

Състави се настоящото и Ви се изпраща, като поверително Ви се напомня да бъдат употребени всички възможни сили, за да не бъдат допускани такива заблуждаващи възвания с цел да оказват бунтовническо влияние.

26 темуз 1293 г. Тефик (печат)

Превод от преведеното [от български на турски] възвание на Букурещкия революционен комитет, отпечатано и отправено към българите с дата 7 май 1877.[1]

Братя, един народ, който пролива кръвта си за своята свобода и независимост и се бори за тях, този народ рано или късно ще добие онова, за което е копнял. Свободата не може да се придобие без жертви. От векове насам ние сме оковани в робски вериги и подложени на тормоз от нашия враг, спрямо който на няколко пъти сме се вдигали на въстание. Обаче при всички случаи сме били удавяни в кръв от турските пълчища, които са ни изтезавали по всевъзможни начини, наказвайки ни, когато сме издигали глас за помощ. Това състояние на нещата е привлякло състраданието на целия свят. Нашите села са опожарени, майките и жените ни са опозорени и избивани. Свещениците ни са разпъвани, а църквите ни ограбвани. Труповете на хиляди българи са разкъсвани от кучета, а колко други хиляди [избити] са изоставени на открито непогребани. На която и страна да се погледне, ще се види, че полята и долините на нашето озлочестено отечество са напоени с българска кръв. В очакване на спасението какви ли не страдания и угнетения сме претърпели. Ето сега виждаме, че надеждите ни са били напразни. Русия иска да ни освободи. Тя иска сметка за пролятата кръв на нашите загинали братя и се готви

[1] Документът е превод от турския превод на възванието, което БРЦК в Букурещ преустроен през втората половина на 1876 г. в Българско централно благотворително общество, издал на 12 април 1877 г. Както се вижда от писмото на Великото везирство в Цариград, изпратено до Вилаетското управление в Русе, централната власт на османската държава приемала възванието като фактор, който може да окаже голямо влияние върху българския народ в условията на Освободителната война. В този смисъл то е било преценено и от органите, които са го доставили на Великото везирство. В много къс срок, за време по-малко от три седмици след обнародването му, възванието било изпратено в Цариград, прегледано и преведено.

На 5 юни преводът на възванието, придружен от категоричната заповед на турския министър-председател, бил отправен до Вилаетското управление в Русе, което от своя страна го препратило до подведомствените му мютесарифства и каймакамства.

Както в писмото на Великото везирство, така и в писмото на Вилаетството личи смъргиият страх, който цялата османска власт изпитвала от възможността да избухне ново въстание в България. Поради тази причина централната турска власт призовала всички свои служители да проявят грижи от „висша степен", за да се спре достъпът на възванието до българския народ.

За улесняване на научното издирване публикуваме едновременно и двата текста — оригиналния и превода на оригинала от турския превод. По този начин се дава възможност за сравнително изучаване на двата текста. В превода на възванието от турския превод е добавен абзац, който липсва в оригинала. Това дава основание да се предполага, че турският превод е извършен по публикацията в западната преса в която бил добавен този абзац, за да се злепоставят българските революционери пред руските власти.

да отмъсти за нашите страдания и за изтезанията, на които сме били подлагани. Наскоро в България ще бъдат развети славните руски знамена и те ще поставят основите на нашето хубаво бъдеще, като ни вземат под свое покровителство. Русите ще ни дойдат на помощ като наши безкористни братя. Те ще направят същото за нас, каквото направиха, за да освободят Гърция, Румъния и сърбите.

Братя, за да се бием рамо до рамо с русите, всички ние сме длъжни да се вдигнем като един човек, за което е настъпил великият и свещен момент. Веднага и колкото е възможно [по-скоро] вдигнете се, за да докажем, че сме достойни за мястото, което ни е отредено. В името на нашето освобождение, за нашето добруване, за бъдещето ни ние трябва да се бием. Ще бъдем достойни за свободата, ако положим върховни усилия и старания.

Българи, вие ще се сдобиете с ваша собствена държава. Засега обаче вие следва да се подчинявате на Временното правителство, съставено от родолюбци. Наскоро това правителство ще бъде между вас и ще действува в съгласие с вашето желание. Засега обаче то ще ви зове от земята на Влахия и Молдавия.

7 маис 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 1/3

297

Воззвание към Българския народ

Братя!

Народ, който се бори и пролива кръв за своята свобода и независимост, рано или късно ще тържествува. Без жертви няма свобода! Смазани от векове под едно най-варварско иго, както многажди, така и миналата година, ние въстанахме, за да протестираме по един отчаян начин против нашите вековни притеснители. Турските зверски пълчища удавиха в кръв нашия глас и почнаха ония нечути и неоправдани свирепости, които развълнуваха цял свят. Нашите села бяха изгорени; майки, моми, деца бяха обезчестени и най-немилостиво изклани; свещениците ни разспинаха на кръст; божиите храмове бяха осквернени и невинните жертви, облени в кръв, покриваха навред нашите полета. Цяла година носихме ние мъченическия кръст; но всред нашите неописани неволи и страдания имаше една надежда, която ни крепеше. Тая надежда, която за минута не ни остави, беше православната и велика Росия.

Братя! Ние не сме чакали напразно нейната могуществена помощ, защото след година тя иде да иска отчет за кръвта на нашите мъченици.

Но скоро победоносните руски знамена ще се развеят в нашето отечество и под тяхната защита ще се положи основа на едно по-добро бъдаще.

Русите идват безкористно, като братя, на помощ, за да направят най-после и за нас онова същото, което те друг път направиха за освобождението на Гърците, Ромъните и Сърбите.

Българе! Сички ние трябва да станем като един човек, да посрещнем братските наши освободители и да съдействуваме с всичките си сили на руската армия. Турското население е въоръжено с цел да поднови ланските ужаси; трябва и ние колкото и с каквото е възможно да се въоружиме, за да не останем беззащитни до пристигането на русите, под славните знамена на които сички трябва да се събереме.

Въоръжени само ние ще бъдем достойни за положението, което ни са приготовлява, и ще способствуваме да осигориме независимостта на нашето отечество.

Нашия интерес, нашето бъдаще, самото наше спасение изисква да въстанем синца. Отечеството ни вика на оружие! Нека първия гръм на руския топ да ни намери готови за тая свещена борба. Многожелаемата минута най-сетне настана, за да възтържествува правдата над мрака и азиятската варварщина.

Българе, напред! Бог и нашите братя Русси са с нас!

Букурещ, 12 април 1877.

Български централен комитет в Букурещ
Владимир Іонин, К. Цанков, О. Панов,
П. Енчев, Д. П. Иванов, П. Хр. Висковски,
С. Н. Стамболов, Ив. Кавалджиев, Ив. Вазов

298

27 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от Осман [паша] до мютесарифа на Видин

Заповед за събирането и изпращането в Плевен на 500 коли.

В случай че се наложи придвижването на императорската войска, то за пренасянето на припасите ѝ е необходимо да бъдат поставени на разположение 500 коли, които последователно да [могат] да пристигнат от всички страни.

Тези, които ще бъдат използувани, ще бъдат освобождавани, а следващите ги ще бъдат задържани.

Горното Ви се съобщава в отговор на телеграмата Ви от 25 темуз 1293 г.

27 темуз 1293 г. **Осман**

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 65

299

28 юли 1877 г. Плевен. Телеграма от Осман [паша] до мютесарифа на Видин

Заповед да бъде изпратена сумата 200 000 гроша в Плевен.

Веднага тук изпратете сумата 200 000 гроша, за която се съобщава че е приготвена.

Горното Ви се съобщава в отговор на телеграмата Ви.
23 темуз 1293 г. Осман

Наредено е да бъдат изпратени от Лом и Оряхово 200 000 гроша, от Враца също 200 000 гроша. А 200 000 гроша от Видин са предадени и отправени чрез капитан Юнус ага, приемчик на военните съоръжения. Общо изпратената сума възлиза на 600 000 гроша.

Горното Ви се съобщава, за да се отговори телеграфически и се запази настоящото

28 темуз 1293 г. Канцелария на счетоводството на Видинската лива (печат)[1]

НБКМ, ф. Видин, № 105 5, стр. 51

300

29 юли 1877 г. Плевенски военен театър. Телеграма от Осман [паша] до мютесарифа на Видин

При снабдяването на турските войски в Плевен да вземе участие и Врачанска каза.

Пред вид на това, че Софийската и Орханийската каза понасят големи трудности при пренасянето на припаси и други вещи за тукашната императорска войска, то напомня Ви се, че е необходимо и с оглед на близостта да наредите работите по превоза да бъдат подпомогнати и от Врачанска каза.

29 темуз 1293 г. Осман

НБКМ, ф. Видин, № 105/5, стр. 74

[1] Изложение към документа.

301

30 юли 1877 г. Лом. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин

За лекуването на ранените черкези, които са взели участие в сраженията при Плевен, бил извикан хирургът Рустем.

За лекуването на ранените черкези от помощните войски, които са взели участие в плевенската битка и са пристигнали в селата си, от град Сибра беше извикан хирургът Рустем с уговорена месечна заплата от 400 гроша.

Относно изплащането на стойността на лекарствата, които ще бъдат употребени, което изплащане ще бъде извършено от финансовия ковчег, очаквам нареждането Ви.

30 темуз 1293 г. Заместник-каймакам на Лом
Осман

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

302

2 август 1877 г. Разград. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе

Областното управление в Русе иска поверително сведения за българите, които се намират на служба в държавния апарат.

Екстрена

Изложение от мен, Вашия слуга, което се състои в следното:

В съгласие с шифрованата Ви телеграма от 1 агустос 1293 г., с която сте заповядали спешно да бъде донесено колко българи и на каква служба има в Разград, донасям, че имената и видът на службите на въпросните лица са указани в приложения опис.

На разпореждане.

2 агустос 1293 г. Ваш слуга, каймакам на Разград
Рахим Салих

НБКМ, ф. Русе, № 77 42

303

3 август 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Шумен

Препраща телеграмата на Търновското мютесарифство за станалото сражение между руски и турски войскови части при с. Кесарево, Търновско.

Неприятелските части, разположени в село Кесарево, състоящи се от една пехотна дружина и два ескадрона кавалерия, били насочени срещу село Къзалар, на пътя за Търново, където се намирали две дружини редовна и помощна войска. Движението на неприятеля било забелязано.

Веднага около 5000 императорски войници под командата на полковник Зюхди бей оказаха яростна съпротива.

Тъй като пристигнаха още две неприятелски дружини [стана нужда] в сражението да бъдат вкарани над 300 войници от запасните войски.

След боя, който продължи около 2 часа, неприятелят отстъпи разбит и след като продължително време беше преследван, нашите части победоносно се завърнаха в лагера си.

Загубите на неприятеля възлизат на повече от 200 души убити и 3 пленени. Бяха взети като трофеи 8 пушки и няколко шапки.

От наша страна загубите са едва 4 души убити и 3 ранени.

За горното събитие Ви се известява с настоящото донесение.

1 агустос 1293 г. Мютесариф на Търново
Мехмед Саид

[Телеграма от Дунавското вилаетство] до Каймакамството на Шумен

Телеграмата на Търновското мютесарифство, която по-горе Ви се изпраща в препис, трябва да бъде разгласена и при Вас.

3 агустос 1293 г. [Валия] Ахмед [Садък]

НБКМ, ф. Шумен. Каймакам, № 2483

304

9 август 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Белоградчик

Насилията, които черкезите вършат в Кулско, достигат краен предел. Нужни са мерки за премахването им.

Вероломството на черкезите от Османие,[2] извършено както във Видинската, така и в Кулската каза, е стигнало до крайния предел. Ето защо за премахването на вършените от тях насилия следва бързо да бъде направено всичко възможно, за което Ви се напомня.

9 агустос 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17025, стр. 2

305

11 август 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[3] до каймакама на Белоградчик

Забранява се евакуирането на семейството му и на семейството на неговия заместник.

Намерението на Ваша милост и това на заместника Ви бързо да изселите жените си поставя в паника цялото население, особено тези от преселниците, които ще тръгнат да се изселват на други места. А оставането на последните по местата им било крайно нужно, според както се съобщава в една телеграма, току-що получена от името на цялото население.

Слава богу в настояще време няма принуда, за да се прибегне до преместване или преселване там. Дори и такава нужда да бъде налице, съгласно с разгласената преди няколко време висока заповед държавните служители трябва да останат последни при такъв случай.

Вашата неуместна постъпка и тази на заместника Ви допринасят за изпадането в паника на всички и стават причина за объркването на реда и на спокойствието.

Съгласно с военните закони Вие ще попаднете под ударите на тежка наказателна отговорност. Категорично Ви се напомня да се въздържате и да избягвате подобни несъобразности, които вълнуват населението.

11 агустос 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17025, стр. 3

[1] Липсва подпис.
[2] Село в Белоградчишка каза.
[3] Липсва подпис.

306

12 август 1877 г. Тулча. Телеграма от заместник-мютесарифа до каймакама на Сулина

Изпраща му препис от телеграмата на Вилаетството, с която се нарежда даренията, направени в полза на Русенската дивизия, както и имената на дарителите да бъдат обнародвани във вестниците.

[Телеграма на Вилаетството[1] в Русе]
до мютесарифа на Тулча

[Препис] Постъпленията за направени пожертвувания за дивизията, които идват от различни места, заедно с количествата на дарените суми и имената на дарителите и местожителствата им да бъдат означени в съставен за случая протокол и опис, който, така съставен, да бъде обнародван във вестниците. Горното да бъде извършено без отлагане. При предаването на пожертвуванията на дивизията — било в пари, било в натура — от същата дивизия да се вземат специални оправдателни документи-разписки. Последните да се пришиват към описите, което според високото Министерство на финансите било необходимо.

Горното Ви се препоръчва за изпълнение съгласно с мнението на вилаетското счетоводство.

12 агустос 1293 г.

[Телеграма от мютесарифа на Тулча]
до каймакама на Сулина

За да стане известна и при Вас високата телеграма на Вилаетството и за да се извърши необходимото в съгласие със съобщението, последната Ви се изпраща в препис.

12 агустос 1293 г.

Началник на Финансовия отдел
и заместник на мютесарифа
Тефик

НБКМ, ф. Тулча, № 57/3, стр. 11

[1] Липсва подпис.

307

13 август 1877 г. Белоградчик. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поверителни сведения за подготвяно нападение над Видин, което щяло да бъде извършено от 96-хилядна руска войска.

Според сведенията, получени от таен агент, произлизащи от заставата „Кадъ боаз", преди 5 дни русите влезли в Алексинац с 800 коли [натоварени] с патрони и палатки, където щели да пристигнат и други техни войски.

Според същите сведения, получени от Неготин, русите щели да нападнат Видин с 96-хилядна войска, без да искат да бъдат подпомагани от сръбската войска.

Австрия от своя страна щяла да нападне откъм Босна.

Горното донасям на основание на писмено донесение.

13 агустос 1293 г. Каймакам на Белоградчик
Селим

НБКМ, ОАК, № 1 33

308

13 август 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Белоградчик

Заместникът на каймакама избягал, за което е предписано да бъде издирен и върнат под стража.

Отговор на № 171

От съобщенията, получени от цялото население, се установява като положително, че бягството на господин заместника е станало с Ваше разрешение и одобрение. Тази Ваша постъпка става причина за изказване на дълбоко съжаление.

Предписа се на когото трябва въпросният господин да бъде върнат под стража. Само че по този повод сте вмъкнали без всякакво основание и някои почтени хора, които сте задържали. Това нещо е също така от естество да Ви навлече и друга отговорност.

Незабавно пуснете на свобода същите хора.

Най-категорично Ви напомням да се въздържате и да избягвате подобни безразсъдни постъпки, които вероятно биха дали повод за големи неприятности в настояще време.

13 агустос 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 025, стр. 8

[1] Липсва подпис.

309

20 август 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра

Поискани са указания за начина, по който следва да се постъпи спрямо изоставените имоти и имущества на избягалите християни от Силистренско.

Отговор на телеграмата Ви от 18 агустос 1877 г.

Поискани са указания от Високата порта и след като се получи отговор, ще Ви се съобщи как трябва да се постъпи с изоставените имоти и имущества на въпросните избягали християни.

До получаването на отговора се налага същите имущества да бъдат взети и поставени под контрола на властта.

20 агустос 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Силистра, № 1418

310

24 август 1877 г. Русе. Телеграма от валията до каймакама на Шумен

Дава сведения за станалата битка при с. Кадъ кьой и Иван чифлик.

Битката с неприятеля, която започна вчера, вторник, рано сутринта към 10 часа, при село Кадъ кьой и Иван чифлик, завърши днес към 7 часа. Слава на бога, неприятелят не можа да устои на ефикасния артилерийски и пушечен огън на императорските войски и с бягство напусна споменатото по-горе село.

По време на артилерийския двубой, засегнато от снарядите, село Кадъ кьой беше изгорено. Предполага се, че загубите в убити и ранени дадени от страна на неприятеля, надминават 1500 души.

Освен това взети са като трофеи големи количества оръжия и вещи. В 9 часа войските победоносно се завърнаха с взети пленници.

Загубите от страна на императорската войска в сравнение с тези на неприятеля не надминават 150 души, което е много малко.

С тази радостна вест се съобщава, че победата се дължи на високото благоволение на всевишния и на щастливата съдба на владетеля.

24 агустос 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 32/49

311

25 август 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Белоградчик

Турски войници идват от Ниш, преминават през Белоградчик и вършат грабежи. Заповядва се насилственото им връщане обратно, ако те не разполагат с надлежни заповеди за преминаване.

Отговор на № 183

Лицата, за които се съобщава, че под формата на помощни войски идват от Ниш и преминават през Белоградчик, са извършили няколко грабежа на добитък от места, през които са преминали. От сега нататък, ако се явят такива войници, идващи от Ниш, и ако същите не притежават надлежни заповеди или други официални книжа, да бъдат връщани обратно.

В случай че те не се подчинят, тогава с помощта [оказана] от страна на военните, да бъдат насила върнати. Това се налага, защото ние не разполагаме със сведения, че откъм страната на Ниш ще дойдат такива помощни войски.

25 агустос 1293 г.

312

3 септември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца

Заповед за организирането на две тайни пощи за свързването на Плевен с Враца.

За да може да се кореспондира с Плевен, необходимо е като много важно да бъдат поставени в действие по различни пътища две тайни пощи. В това направление е получено разрешение да бъдат изразходвани суми, колкото са необходими.

За пренасянето на книжата чрез споменатите пощи определете единдвама човека, които да бъдат изключително верни и благонадеждни, като незабавно дадете сведения за горното.

До създаването на въпросните пощи желателно е последователно да използувате чрез други съобщителни средства важните новини, които ще бъдат получени при Вас.

3 ейлюл 1293 г. Сърръ

НБКМ, ф. Враца. Каймакам, № 817

[1] Липсва подпис.

313

3 септември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Осман паша в Плевен

Преди два дни са изпратени за Плевен 465 бивола, 640 овце, 2295 оки чисто масло, 25 коли сухари и 50 коли ечемик. Пътят за Плевен бил открит и осигурен.

Преди десетина дни от Враца за Орхание бяха изпратени известно количество добитък и сухари.

Въз основа на високата Ви заповед, изпратени оттам, бяха експедирани направо за Плевен 465 глави биволи, 640 овце заедно с 2295 оки чисто масло, както и 25 коли сухари и 50 коли ечемик. Пред вид на това обаче, че водите на река Искър са придошли, докато се открият бродове, ще се наложи изчакване при брега на споменатата река — обстоятелство, за което се съобщава от Врачанското каймакамство.

Днес според съобщението на дивизионния командир Шевкет паша е била получена телеграма от резиденцията на високото Главно командуване, че пътят за Плевен бил открит и осигурен. При това положение се нарежда определеното оттук продоволствие да бъде последователно набавяно и изпращано.

Пред вид на това, че в същото нареждане се говори, че по въпроса ще бъде благосклонно съобщено на нашата скромна личност и от страна на високата особа на мушира, незабавно беше предприето уговаряне по телеграфа с подчинените ни кази, като на последните беше възложено и те поеха задължението в продължение на 10—15 дни да набавят и да изпратят около 850 бивола, 3000—4000 глави овце заедно с известно количество чисто масло, а така също и около 20 000 оки сухар.

И тук беше предстоящо да бъдат експедирани 70 000—80 000 оки сухар, обаче [по същото време] още не бяха получени съобщения от страна на високата особа на мушира относно откриването на пътя и относно експедирането на продоволствието.

Същите бяха изпратени по указания начин след получаването на гореспоменатото съобщение за пътя.

Освен това продоволствие, ако се чувствува нужда и от други неща, поради това, че и до този момент не е получена заповед за изпращане и по кой път, донасям, че от направените проучвания се установява, че ако керваните с продоволствие бъдат изпращани, без да се отбиват в Орхание, а бъдат насочвани по пътя през селата Кунино и Грие (?), същите ще могат да пристигнат в Плевен 3—4 дни по-рано.

3 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

[1] Липсва подпис.

314

4 септември 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра

Заместникът на дунавския валия временно ще пребивава в Шумен. Видинският санджак ще кореспондира направо с Високата порта. Вилаетският съвет се пренася в Шумен.

Задълженията на моята скромна личност остават, както са били досега.

За извършването на гражданските служби и с временно пребиваване в Шумен под названието заместник на дунавския валия се назначава за изпълняващ длъжността Едиб ефенди, началник на Финансовия отдел [на Вилаетството].

Вилаетският съвет и необходимите служба и служители се пренасят в Шумен.

Мютесарифството на Видинския санджак ще поддържа писмена връзка направо с Високата порта като независима административна единица.

Плевенската и Ловешката каза се придават към Видинския санджак съгласно с изискванията на височайшото нареждане.

Горното е благоволено да бъде известено с телеграмата на Министерството на вътрешните работи от 31 агустос 1293 г.

Напомня се, че в бъдеще следва да се обръщате към Шумен.

4 ейлюл 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Силистра, № 1419

315

8 септември 1877 г. Доклад от търновския дружинен командир Сабри до командира на Втора армия в Шумен

Разузнавателни сведения за разположението на руските войски в района на Търново и Елена. Търновчани посрещат с камъни дошлите в града турци.

Изложение от мен, Вашия покорен служител.

Вчера направо пристигнах в село Козлу бей и проверих дали в селото Йени кьой има неприятел или не ... (скъсано).

Неприятелските палатки, които вчера са били наблюдавани, са били вдигнати. Понастоящем заедно с един пост, настанен в една къща, вътре в селото оставих известен брой войници ... (скъсано) и днес призори,

КГБ
Фонд
Архив
Л

تلغرافنامه

۱۲۰۵۹

وصول نومروسی دقیقه ساعت محلنه تلغرافخانه سنه فی سنه ۲۴ مأمور سوق مکاتب	عن یدیه الی عدد کلمات ۸۵	مکتوب کوندرن مرکز نومروسی تاریخ مرکز مذکور فی سنه دقیقه ساعت تاریخ وصول مکتوب فی سنه سر مأمور نوبت مأمور مخابره

حمزه ذوفضائل

Док. 315

след като се установих на един изстрел разстояние от село Йени кьой, заедно с придружаващите ме войници продължих проверката и проучванията си.

Освен забелязания кавалерийски пост в покрайнините на селото друго нещо не беше установено.

Исках да разузная за положението в Джулун[ица], като се изкача на намиращата се там могила, обаче това отложих за утре, тъй като времето не беше благоприятно. Обаче от сведенията, които получих от войниците башибозуци, се оказа, че в Джулун[ица] няма неприятелски части и че сега липсват и палатките, които по-рано се намираха там.

Що се отнася до село Кесарево, там се намират, както и по-рано, неприятелски палатки, обаче не се забелязва към тях да има нито прибавени, нито липсващи палатки.

През миналия вторник насам са били докарани от Елена множество артилерийски ракли, половината от които били оставени в Миндя, а другата половина била отправена към Златаришкия проход.

За това обстоятелство сведенията бяха получени също така от войниците башибозуци.

Понастоящем тук се намират около 60 наши войници башибозуци. Предприето е изпращането и на останалите.

По пътя бях настигнат от хаджи Салих, който беше дал сведения за неприятелски оръдия. Същият ми обясни, че лично той не ги е видял, но че за тях научил от съобщенията на башибозуците. Изглежда, че те са излъгали хаджи Салих, който по този случай остана много засрамен.

Във вторник през нощта жителят на село Тантур, някой си Хюсеин, излязъл от селото заедно с домочадието си и отишъл в село Тосиянлъ и по сведенията, дадени от него, в Търново не се намирал нито един неприятелски войник и че когато по уреждане на някои свои работи отишли в Търново, били посрещнати с камъни от местните българи.

Понастоящем обаче, според както той бил казал на лицето Ахмед от село Турна дере, последните се държали много добре ... (скъсано).

В село Тантур пристигнал куриер за сено, изпратен от руските войски, който разправял, че русите непременно щели да пристигнат през този месец, ако намерят удобен път.

Други сведения не можаха да бъдат събрани. Сведенията, които ще бъдат получени днес и утре, както и личните ми разузнавания ... (скъсано).

На разпореждане.

8 ейлюл 1293 г.

Ваш покорен служител,
търновски табур-агасъ
Сабри

НБКМ, ф. Шумен, № 973

316

8 септември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до мютесарифа на София

Черкези и българомохамедани заграбили и отвлекли към София 1000 продоволствени коли. Избягалите по посока на София лица от Видинския санджак ще бъдат върнати по местата им.

Отговор на телеграмата Ви от 7 ейлюл 1293 г.

По-рано и впоследствие беше писано до Вашата особа, че всичките коли в Оряхово и тези от Враца, на брой 1000, насилствено са били заграбени от черкези и помаци, които ги откарали към София, а така също, че всички

[1] Липсва подпис.

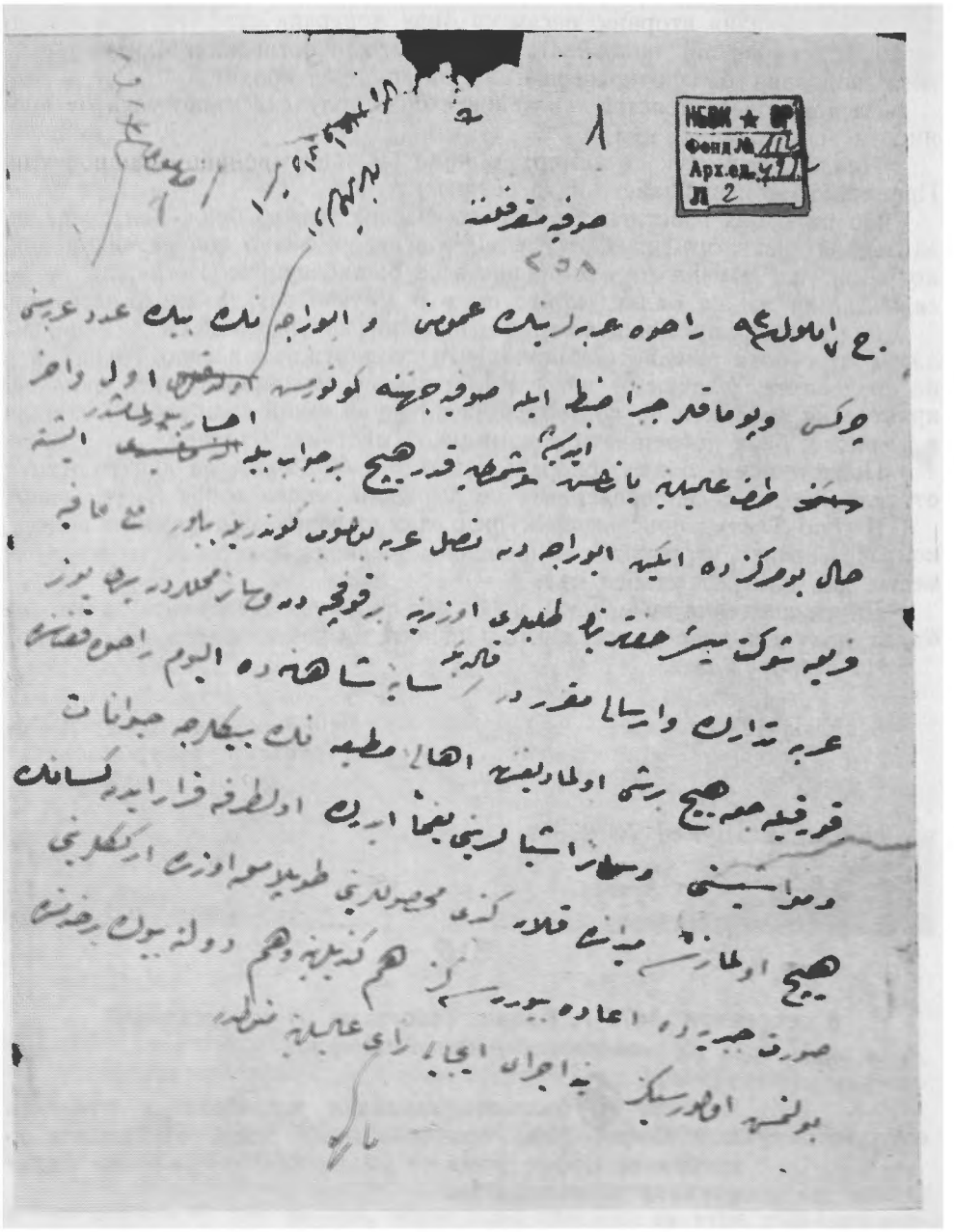

Док. 316

коли трябва да бъдат иззети и обратно върнати, но до настояще време още не сте благоволили да отговорите на писмот ни.

При така създалото се положение как може да бъдат намерени и изпратени от Враца коли?

Действително въз основа на исканията на Негово превъзходителство Шевкет паша е предстоящо изпращането от Берковица и от други места на 700 коли, обаче как би могло да се оправдае обстоятелството, че когато благодарение на императорската войска засега няма никаква опасност за Оряховска каза, от мирното и подчиняващо се население можа да бъде плячкосан домашният му добитък, наброяващ хиляди глави, както и покъщнината му?

Избягалите към Вашия край лица, що се отнася до мъжете, следва насилствено да бъдат върнати поне да приберат оставената на произвол реколта. С това ще направите както на тях, така и на държавата голяма услуга.

Все пак във връзка с Вашето високо усмотрение е какво следва да направите.

8 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4992

317

8 септември 1877 г. Видин. Телеграма от Мютесарифството[1] до Военното комендантство в Орхание[2]

Във Видинския санджак няма впрегатен добитък. В Оряховско не са останали коли за превоз на продоволствие. Безнадеждно е положението и във Враца. В Берковица и Враца има събрани храни и добитък, предназначени за турската армия в Плевен.

Отговор на телеграмата Ви от 7 ейлюл 1293 г.

Във Видинския санджак няма впрегатен добитък.

Колкото пък се отнася до коли [за превоз], известно е, че досега всичките припаси за Плевенската императорска армия са били пренасяни с колите на този санджак. С други думи, в тукашния край [по-рано] се намираха доста много коли. Само че от 15—20 дни насам бегълците от Плевен и черкезите, изселващи се от Оряховска каза, са отвлекли всички коли, които е имало в споменатата каза, както и от Врачанската каза — хиляди броя.

Пред вид на това, че повечето от споменатите коли са се отправили за Орхание, то за изземването им преди няколко дни бяха отправени няколко писма до високото Одринско вилаетство, Софийското мютесарифство и Орханийското каймакамство.

Следователно в Оряховска каза не са останали коли, а от Враца доставянето на 500 коли е трудно и по всяка вероятност невъзможно

[1] Липсва подпис.

[2] Дн. Ботевград.

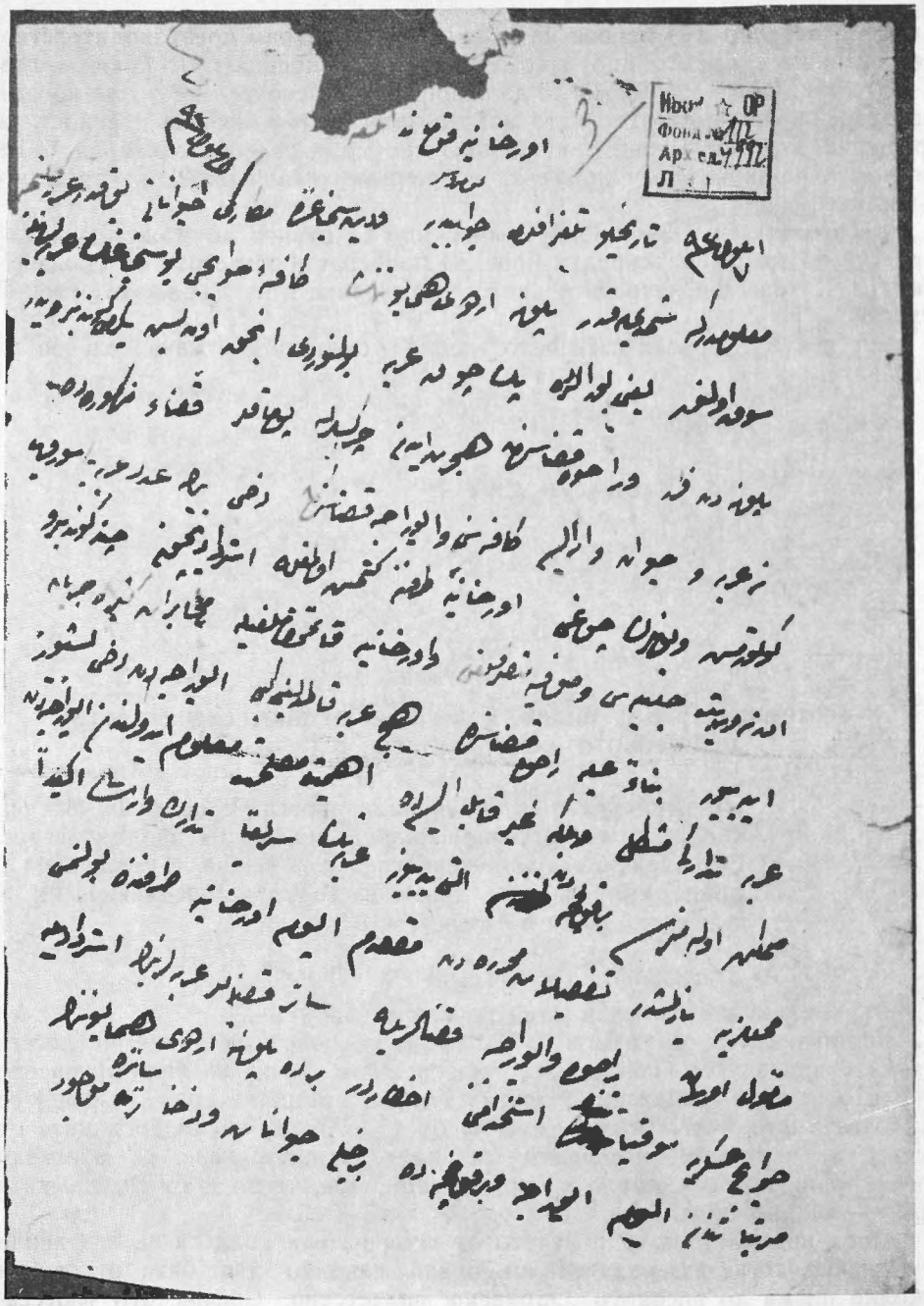

Док. 317

Пред вид на известното извънредно важно положение, ако се окаже, че не е възможно доставянето на коли от Враца, все пак твърдо е предписано по места най-бързо да бъдат набавени от Берковица 600—700 коли, които незабавно да бъдат изпратени.

Напомня Ви се, че с изземването на колите, откарани от казите Орѣхово и Враца, ще се услужи за пренасянето на военните припаси.

Понастоящем във Враца и Берковица са налице множество храни и добитък, предназначени за императорската армия в Плевен.

Моля да бъда уведомен дали е възможно те да бъдат взети и откарани в Плевен с кервана, който тези дни ще бъде изпратен от Орхание.

8 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4992, стр. 3

318

9 септември 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството[1] до Вилаетството в Одрин

Турското население, което бяга от Северозападна България, насилствено заграбило няколко хиляди коли. Отвлечен бил безброй добитък. Продоволствуването на армията на Осман паша в Плевен било затруднено.

С писмо, изпратено чрез специален полицай, беше искано онази част от колите, които изселващото се от този край за София мюсюлманско население е взело от останалото население и [които коли] са били задържани в София, да бъдат върнати обратно.

Въпреки това обаче полицаят беше върнат с указание, че колите щели [да останат] да обслужват преселниците.

Горното Ви се съобщава от Берковското каймакамство.

В същност не е лъжа, че споменатите преселници насилствено са взели колите, които възлизат на няколко хиляди броя, а пък що се отнася до различния отвлечен добитък, той възлизал на безбройно количество.

Това обстоятелство пък създава застой в работата по събирането на десятъците в 3—4 кази, което причинява много тежки загуби както на Държавното съкровище, така и на населението.

Освен това сега за пренасянето на провизии и припаси за Плевен се изисква от Орханийското комендантство набавянето на коли, което е твърде много затруднено. Ето защо се осмелявам да Ви опиша положението, като силно вярвам, че при Вас отблизо ще бъде преценено застъпеното в София неиздържано становище относно въпросните коли.

9 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4992, стр. 2

[1] Липсва подпис.

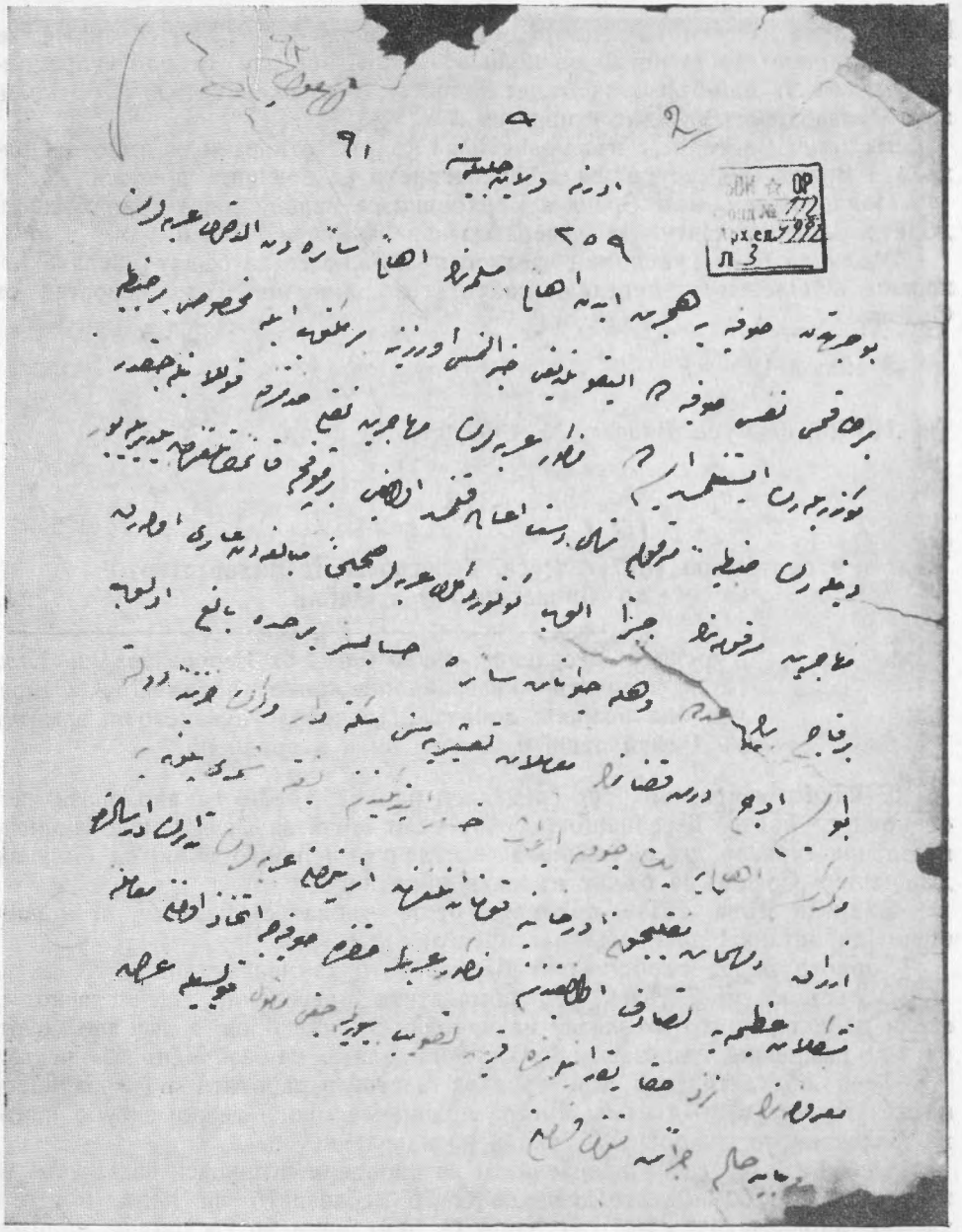

Док. 318

319

10 септември 1877 г. Видин. Телеграма от Мютесарифството до Косовското вилаетство

Пред страха от руското напредване черкезите, татарите и българите мохамедани от Оряховско заграбили добитъка и колите на населението и заминали към София. В района на Оряховско пристигнали 1—2 ескадрона руска кавалерия.

Според получените официални сведения от Плевен се установява, че причината за преселването на оряховчани е тази, която Ви съобщих с поднесената Ви снощи телеграма, поради което би било излишно да го повтарям. Според както по-рано беше искано и беше изказано желание, можаха да се наберат 100 души конници.

Оряхово нямаше да изпадне в това положение, защото пред страха, че неприятелят напредва, черкезите, татарите и помаците заграбиха всичкия добитък и коли от споменатата каза и се изплъзнаха към София.

Понастоящем неприятелят пристигна с 1—2 ескадрона и притиска селата. Той въоръжава българите. Следователно тазгодишната реколта, която е много по-изобилна от всяка друга година, остава напълно изоставена.

10 ейлюл 1293 г. Риза

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011

320

15 септември 1877 г. Тулча. Телеграма от Мютесарифството[1] до Каймакамството във Варна

Съобщава за станалата изненадваща среща между руски и турски части при с. Каралез.

Според съобщенията на пристигнал черкезки конник от страна на Зекиря паша днес наблизо до чешмата на село Каралез помощните войски са били изненадани от значителни руски конни части. Между двете страни са били разменени няколко артилерийски изстрела, след което неприятелят се оттеглил. Поради последното битката не могла да бъде продължена.

Донася Ви се за сведение, че тази вечер Зекиря паша ще остане в село Каралез.

15 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 263/21

[1] Липсва подпис.

321

18 септември 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра

Да бъдат иззети впрегатните и ездовите коне от българите.

Реквизирайте конете, които са собственост на българи и които могат да служат в артилерията и кавалерията.

Що се отнася до хергелетата[1], те не ще могат да бъдат използувани от споменатите войскови поделения.

Горното въз основа на направените запитвания се съобщава от високото Заместничество на Общото командуване.

Препоръчва Ви се да действувате с оглед на същото.

18 ейлюл 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Силистра. Каймакам, № 1412

322

24 септември 1877 г. Шумен. Изложение от мустахфъзкия капитан Мехмед Саид до шуменския каймакам

Дезертьори от турската войска минали през с. Върбица, Шуменско, ограбили християни и забягнали в Балкана. Те са заловени от изпратената потеря.

Изложение от Вашия слуга, което се състои в следното:

Пет души войници, дезертьори от императорската вейска, преминали през село Върбица, откъдето взели два коня и съблекли облеклото на намиращите се в селото християни, след което забягнали в Балкана.

След като аз, Вашият слуга, бях уведомен за горното, с достатъчен брой войници се отправихме по петите им. Когато навлязохме в Балкана и стигнахме границата на Каринабад, ние настигнахме същите дезертьори и ги заловихме.

Единият от конете се оказа налице у заловените, а другият според показанията им бил взет и откаран в друго направление от другарите им.

У заловените бяха намерени две пушки мартинки заедно с паласките им и достатъчно количество патрони. Беше намерена и една сабя. След

[1] Диви, необяздени коне.

това, придружени от въоръжения Ваш слуга, четвъртият ротен ефрейтор позволих си да ги изпратя, за да Ви бъдат представени във Вашата, висока резиденция.

16 рамазан 1294 г.

Ваш слуга, мустахфъзки капитан Мехмед Саид

НБКМ, ф. Шумен, № 2370

323

28 септември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до резиденцията на Осман паша в Плевен, до Министерството на вътрешните работи в Цариград, до Дунавското, Солунското, Косовското и Босненското вилаетство, до Нишкото и Новопазарското мютесарифство и комендантство

Съобщение за освобождаването на пътя за Плевен. Приготвеното във Враца продоволствие за Плевенската армия ще бъде изпратено направо.

Благодарение на могъщите успехи на височайшата особа на императора плевенският път бил освободен, като на подходящи места били съсредоточени императорски войски и във всяко отношение сигурността [на движението] била гарантирана. Ето защо приготвеното във Враца продоволствие и други [предназначени] за императорската войска съгласно с получената заповед от Негово превъзходителство гази Осман паша ще бъдат експедирани направо за Плевен.

Отправени са на път за Враца 500 глави биволи и толкова овце.

Също така експедирани са 500—600 коли, натоварени с палатки, сухари и друго продоволствие. Обаче поради проливните дъждове, които продължават от няколко дни насам, реките са придошли и са наводнили пътищата.

Ако реката Искър не открие брод, докато бъде открит такъв, керваните ще бъдат принудени да останат в очакване на място в продължение на няколко дни.

Горното донасям въз основа на съобщението на врачанския каймакам, на когото изказвам благодарност за това.

28 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011

[1] Липсва подпис.

324

28 септември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Военното командуване в Оряхово

Нареждане за привличане под отговорност на избягалия каймакам на Оряховска каза.

Щом като каймакамът е избягал, много естествено е да избяга и подчиненият му персонал. Следователно поради бягството му следва преди всичко да бъде привлечен под отговорност каймакамът, което се явява несъмнено.

Финансовият началник на казата и касиерът на същата, които са задържани понастоящем в палатки, ако не са обвинени в друго престъпно деяние, умолявате се същите да бъдат пуснати на свобода, за да не бъде преустановена финансовата служба в казата.

28 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011

325

1 октомври 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до Силистренското каймакамство

Предава заповедта на Общото дунавско командуване до Дунавския вилает за забраната да се пренасят храни и добитък извън границите на вилаета.

[Заповед на Общото дунавско командуване[2]] до Управлението на Дунавския вилает

[Препис] Пренасянето на храни и добитък от Дунавския вилает извън границите му с Одринския вилает, както и през пристанищата Варна, Каварна, Балчик и други такива по крайбрежието е поставено под възбрана. Това обстоятелство е направено достояние и на военните коменданти, които се намират в споменатите места.

От страна на високото Вилаетство [следва] да бъдат дадени на административните органи по места надлежни заповеди и предупреждения, което е належащо.

27 ейлюл 1293 г.

---

[1], [2] Липсват подписи.

[Телеграма от Дунавското вилаетство]
до Силистренското каймакамство

В съгласие с получената в препис по-горе телеграма на Общото дунавско командуване налага се и при Вас да бъде извършено необходимото.

1 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

НБКМ, ОАК, № 28/49, док. 4

326

1 октомври 1877 г. Русе. Писмо от дивизионния командир Мехмед Тахир до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен

Препраща препис от телеграмата на Главното дунавско командуване, с която се иска да му бъдат изпратени пари в Русе, нужни за издръжката на турската армия в този район.

Поднасям Ви приложения препис от високата телеграма на Главното дунавско командуване, пристигнала за наша чест, отнасяща се общо и до Вас.

Като се вземе пред вид, че Вие ще благоволите и ще прецените безпристрастно обстоятелството да бъдат изпратени в Русе необходимите суми за издръжката на императорските войници, съставляващи императорската войска, то с общи усилия ще трябва с най-голяма бързина да наредите да бъде закупен и набавен намиращият се под ръка добитък за необходимото за същата войска месо. Това може да стане, като на необходимите места бъдат оставени на разположение подходящи суми на избрани за целта служители, които да изпращат добитъка на войсковите части за задоволяване на големите им нужди.

Пред вид на настъпването на зимния сезон и на обстоятелството, че за нуждите на добитъка не се намират сено и слама там, където са разположени войските, също се налага в този край, по места и по кази, да бъдат изпратени специални служители, снабдени с необходимите суми, които с най-голяма бързина и с повишено старание да закупят и да отправят на специално определени места за складиране достатъчно количество сено и слама за храна на добитъка на императорската войска при военните части.

С оглед на важността на въпроса е благоволено да се укаже в телеграмата Ви, че се налага само на определени места да бъдат отправени и складирани споменатите количества сено и слама. В този край местата са известни: Шумен, Разград, Черна вода и Голямо ново село, като се предполага, че ще стане нужда и за други места, за което се иска указания от Негово превъзходителство споменатия по-горе комендант. С оглед

на отговора, който ще бъде получен, ще Ви се съобщи за останалите места, които ще бъде благоволено да се определят. Явно е, че в случая от страна на военните ще се дадат всички улеснения, от каквито би имало нужда, които незабавно ще бъдат изпълнени.

Относно изпълнението на горната отправена висока заповед за купуването на добитъка, необходим за дажбите от месо, и за бързото закупуване и складиране на количествата сено и слама, несъмнено е, че Вие ще благоволите да употребите всичките си възможни сили, за което на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед-ферман.

1 тешрин-и-евел 1293 г.

Дивизионен командир,
ессеид Мехмед Тахир

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 4998

327

2 октомври 1877 г. Цариград. Телеграма от Министерството на финансите[1] до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен

Съобщава нареждането на Главното командуване на армията, съгласно с което прехраната на Дунавската и Балканската армия, както и прехраната на Одринската, Софийската и Нишката дивизия за срок от една година ще бъде за сметка на Дунавското и Одринското вилаетство.

До Дунавското вилаетство

След преписка, разменена между Високата порта и високото Главно командуване, е решено следното:

За прехраната на Дунавската и Балканската императорска армия и за прехраната на Одринската, Софийската и Нишката дивизия в течение на една година, считано от м. ейлюл 1293 г. до края на м. агустос 1293 г., необходимите храни ще бъдат за сметка на високото Вилаетство и на Одринското вилаетство. Тези храни произхождат от служебно събраните през настоящата година десятъци от жито, ечемик, ръж и царевица, които са предназначени и отделени [за тази цел].

Към дневните продоволствени дажби следва да бъдат примесвани в съответните допустими проценти царевица и ръж, които след разходване, ако останат, ще бъдат заменени с жито и ечемик от местата, където има нужда от царевица и ръж. Или пък същите да се продават и вместо тях да се закупят и набавят жито и ечемик.

Ето защо ще бъде излишно да се изтъква до каква степен е важна тази задача и повторно да се напомня. Трябва да се влезе в преписка за

[1] Липсва подпис.

случая с командирите на споменатите армии и дивизии и съответно да се извърши и ликвидира горният въпрос.

За резултата от извършеното се умолявате бързо да донесете тук с обяснителен протокол.

По въпроса е уведомен и високият Одрински вилает.

25 ейлюл 1293 г.

[Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството] до Силистренското каймакамство

Според както ще Ви стане известно от горния препис от телеграмата с дата 25 ейлюл 1293 г. на високото Министерство на финансите, като се изключат десятъчните храни, закупените и други такива, изразходвани до началото на м. ейлюл тази година, за [останалите] налични и намиращи се на склад в държавните хранилища, а така също и за десятъците от житата, ечемиците и ръжта, които се очаква да бъдат добити и събрани, изчислени в цариградски килета, следва да бъдат съставени протоколи.

Към последните в съгласие с изложението на счетоводството Ви се препоръчва да бъдат съставени описи за количествата и заедно с протоколите да бъдат спешно представени.

2 тешрин-и-евел 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1423

328

2 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до мютесарифа на София и каймакама на Орхание

Заповед за издирването и задържането на черкезите, които ограбили българското население в с. Търнава, Оряховско, като задигнали 497 бивола и коне, 7 вола, 1740 овце и 4 магарета.

Други черкези нападнали кмета на същото село и 8 българи, като задигнали 3600 гроша държавни пари.

Черкезите от село Търнава, Оряховско, Муса, Хамуз, Топал, Натоз, Талустан заедно с още 30 души черкези и 8 арнаути, а така също и с преоблеклия се като черкезин кехая на село Борован, от същата каза, циганина Аличо и сина му Хадър насилствено ограбили от християнското население на споменатото село 497 глави биволи и коне, 7 глави волове, 1740 глави овце и 4 магарета.

[1] Липсва подпис.

Други 6 черкези, имената на които са неизвестни, пристигнали в споменатото по-горе черкезко село и отвлекли извън него кмета на последното Велико заедно със съселяните му Мито, Стойо, Димитри и други 8 души християни.

Черкезите откарали отвлечените хора в една кошара, където ги задържали. Там те с насилие принудили споменатия кмет да им предаде намиращите се в дома му 3600 гроша държавни пари.

След като с пушечен изстрел те наранили в ръката лицето от християнски произход Дорян, същите грабители избягали.

Според телеграфическото уведомление на Оряховското каймакамско наместничество споменатите черкези от село Търнава понастоящем се намирали в село Литако[во], спадащо към Орханийска каза.

Желателно е да направите необходимото за случая и да донесете за извършеното, господине.

Тези черкези несъмнено е, че са пръснали споменатия добитък или в казаното село, или пък другаде из Софийска и Орханийска каза.

Преди всичко поименно споменатите черкези следва да се задържат под стража, като се извърши дознание, при което, като бъдат посочени съучастниците им, веднага да бъдат задържани и последните.

От тях да бъде иззет заграбеният добитък, а от черкезите, които са ограбили парите на споменатия кмет и които сигурно са същите черкези, да се вземат въпросните пари.

Умолявате се, по-специално Орханийското каймакамство, да предприеме бързи действия, като за случая бъдат положени извънредни усилия.

2 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

329

2 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Заповед за оказване съдействие на Източната дунавска армия с коли и коне за пренасяне на боеприпаси.

От командуването на Източната дунавска армия е благоволено телеграфически да се заповяда да бъдат доставени исканият брой коли и коне за пренасяне и за придвижване на боеприпасите и продоволствието на императорската войска, а така също да бъде приготвено всичко необходимо, което би могло да улесни движението на армията. В това направление винаги да се оказва помощ на военните служители, като за това се полагат всички възможни грижи.

Благоволете да се постараете и в никакъв случай да не бъде допускано задържането на войсковите придвижвания.

Горното Ви се препоръчва като извънредно важно обстоятелство.

2 тешрин-и-евел 1293 г. Заместник-валия
Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1422

330

2 октомври 1877 г. Видин. Писмо от Военното окръжие[1] до мютесарифа на града

Изпраща се писмо на пленник, за да бъде връчено на семейството му.

От страна на офицерите и войниците от императорската войска, които по волята на съдбата са паднали в пленничество по време на битката при Никопол, изпратени са писма до семействата им, за да им бъдат надлежно предадени.

На Военното окръжие е предадено едно писмо, за да бъде съответно връчено, което, приложено, Ви се изпраща заедно с мнението на щаба на Военния съвет.

2 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 031

331

2 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Лицата от Враца, за които е направено разследване от Джемал бей, да бъдат докарани във Видин.

Въз основа на съответните разследвания, направени от Джемал бей, с телеграма от 1 темуз 1293 г. беше изискано известни лица от Враца да бъдат докарани тук.

Веднага телеграфически донесете за причините, поради които споменатите лица не са изпратени досега, като непосредствено след това приготвите същите за изпращане.

1, 2 Липсват подписи.

Налага се лицето, което е станало причина за повторното ни искане, да бъде задължено от Вас да заплати таксите по направените разходи за телеграмите.

2 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

332

3 октомври 1877 г. Шумен. Писмо на Съвета при императорската войска до Дунавското вилаетско заместничество в Шумен

Поставя въпроса за уреждане обезщетението на пострадалите турски чинове, взели участие в боевете при Юруклер, Кара Хасанлар и Садина.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

За наша чест пристигнаха книжата и описите, които сте благоволили да наредите да ни бъдат върнати, поради това че не са били съобразени със специалните нареждания. Тези писма и описи се отнасят до начина, по който следва да бъдат уредени и изплатени стойностите на погиналите собствени коне и таксите по лекуването на пострадалите бойци от помощните войски, както и уреждането на пенсиите, които следва да бъдат отпуснати на сираците и вдовиците на загиналите и ранените бойци от същите войски, които заедно с отделната Джумайска императорска войска са взели участие в боевете при Юруклер, Кара Хасанлар и Садина.

С трите високи Ваши писма, изпратени с № 352, 353 и 354 от 6 шевал 1294 г., е посочено, че липсва съобразяване със специалните разпореждания.

Наистина след проверката се оказа, че не е било постъпено съгласно със залегналите в специалните наредби условия, обаче следва да се има пред вид, че по време на набирането на споменатите помощни черкезки войници неприятелят напираше със силни нападения от всички страни, както и бързо налагащото се искане на Негово превъзходителство пашата-командуващ същите войници без отдих да бъдат изпращани на бойното поле в изпълнение на дълга им — обстоятелство, което е довело до резултат да не бъдат спазени споменатите наредби.

При това положение заплащането на претендираните от тях стойности на конете им и други такива, за които са предявили молби с оглед на нуждите, е във връзка с усмотрението и разрешението на местните административни власти.

В отговор Ви уведомяваме, че това е гледището и разбирането на Съвета при императорската войска. Следователно, приложени, обратно Ви се връщат споменатите по-горе книжа.

3 тешрин-и-евел 1293 г.

Ваш слуга, заместник-началник на канцеларията
Ахмед Вехиб

С оглед на високата буюрулдия, постановена встрани на високото-писмо, към което са приложени въпросните книжа и която буюрулдия е задължителна, следва да се признае, че дадената оценка на конете, извършена без участието на властта, а така също и недаването на бележка на стопаните, които са се оплакали, е противно на чл. 6 от постановленията на специалните наредби.

Според дадените обяснения неспазването на въпросните наредби се дължало на това, че още с пристигането на споменатите войници, идващи от селата им, без отдих, по необходимост те бързо са били изпращани срещу врага. Въпреки че това обстоятелство се явява обективно, все пак не се обяснява кое е наложило да се предпочете изплащането на равностойността на погиналите коне на стопаните, а не да се набавят и да се дадат на същите стопани други коне на мястото на погиналите.

Освен това размерът на цената е много по-висок от обикновената и по причина, че конете са погинали и не могат да бъдат налице, за да бъдат проверени, не се дават нужните обяснения в това направление.

Следователно това става причина да не може да бъде изпълнен смисълът на наредбите.

Ако пък се уважи изтъкнатата болест по конете и се възприеме, че следва да бъдат изплатени равностойностите им, тогава ще следва да се намали до възможния й предел прекомерно [високо] определената цена, което счетоводството счита за нужно. С оглед на изискванията за случая горните молби-изложения трябва да бъде благоволено да бъдат разгледани и разрешени от вилаетския Административен съд.

4 тешрин-и-евел 1293 г. Дунавско вилаетско счетоводство (печат)[1]

№ 324. Решение на Административния съвет

Въпросните книжа заедно с изложенията на счетоводството бяха прочетени в Съвета. Поради това че от счетоводството не е допустимо да се постъпи противно на постановленията на наредбите, Съветът взе следното решение:

С оглед на необходимостта да бъдат изплатени равностойностите на споменатите погинали коне, да бъде изпратен специален чек, срещу който на място да бъдат получени 15 000 гроша.

Споменатите книжа да бъдат върнати обратно.

9 тешрин-и-евел 1293 г. Административен съвет при Дунавското вилаетство (печат)[2]

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5000

[1] Изложение към документа.
[2] Нареждане към документа.

333

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до Осман паша в Плевен

За нуждите на Плевенската армия на Осман паша във Враца се подготвя обработването на 17 000—18 000 оки варено месо. На път за Плевен са отправени 1000 оки сухар. Допълнително ще бъде изпратено брашно и ново количество сухари.

Телеграмата Ви от ... (скъсано) тешрин-и-евел 1293 г., която съдържа заповедта Ви, беше получена. Както телеграфически Ви беше донесено с дата 30 ейлюл 1293 г., освен изпратените по-рано и впоследствие сега бяха набавени още няколко хиляди говеда и 3000—4000 глави овце, които бяха отправени на път за Плевен. Същите ще бъдат задържани във Враца, където ще бъде изпратена комисия, която ще установи дали може там да бъде обработено готово варено месо. При този случай се предполага, че ще стане нужда за обработването на 17 000—18 000 оки варено месо да бъде употребено 20—25 оки чисто масло. Следователно едно такова благоприятно разрешение на въпроса е намерено, което, ако благоволите да възприемете, тогава за бързото доставяне на маслото ще се наложи да бъде предписано от страна на Вашата висока особа до мютесарифа на Пирот. С една дума, ако може бързо да бъде набавено извън ливата масло в достатъчно количество, тогава ще бъде възможно вареното месо да възлезе на 100 000 оки.

Има налице около 800—900 суватски тлъсти биволи, които са спасени от грабители и засега собствениците им не са известни. Ако благоволите и счетете за допустимо обработването на месо и от тях и заповядате това, тогава изпратените говеда няма да бъдат задържани, както овцете.

С оглед да бъде извършено потребното в очакване съм на Вашите високи заповеди.

Що се отнася до сухари и брашно, освен изпратените напоследък днес бяха отправени на път още 1000 оки сухари.

След няколко дни пак ще бъдат изпратени брашно и сухари, които, без да се прекъсва, последователно ще бъдат подготвяни и изпращани от казите Враца и Берковица, за което ще се полагат постоянни грижи.

Умолявате се да благоволите и да съобщите, ако имате нужда от жито и ечемик.

4 тешрин-и-евел 1293 г. Сърръ

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

334

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Военното командуване в Орхание

Преди 4 дни от Враца за Плевен са отправени 460 бивола, 640 овце, над 2200 оки прясно масло, сухар и ечемик. Предстои изпращането на 1000 бивола и 4000 овце.

Високата Ви телеграма от тешрин-и-евел 1293 г. беше получена. Поздравленията, които сте благоволили да ни изпратите по случай големите победи [при Плевен], приехме с много голямо задоволство.

Освен изпратените преди 14 дни продоволствие и добитък от Враца преди 4 дни на път [за Плевен] бяха отправени приготвените и намиращи се налице във Враца 460 глави биволи, 640 глави овце заедно с над 2200 оки прясно масло, а така също и известно количество сухар и ечемик.

Днес от Видин са на път да бъдат изпратени 400 коли сухар и накрая в течение на 10—15 дни напълно е осигурено чрез уговаряне с казите, придадени към ливата ни, изпращането още на около 1000 бивола и 4000 овце, като от една страна вече е започнало експедирането им.

С телеграма от 2 тешрин-и-евел 1293 г., която сега получихме от Негово превъзходителство гази Осман паша, е благоволено да се съобщи и се нареди за [задоволяването на] съществуващата нужда от голямо количество сухари, варено месо и брашно.

Донасям Ви, че ще започна приготовляването и експедирането на споменатото продоволствие във възможния най-кратък срок.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17011

335

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакамите на Кула и Белоградчик

Заповед да изпратят във Видин 200 празни коли.

Благоволете да наредите да бъдат налице във Видин в петък привечер 200 празни коли.

Колите да бъдат придружени от назначени служители.

---

[1], [2] Липсват подписи.

Умолявате се и Ви се напомня да извършите горното с най-голямо старание.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

336

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

За нуждите на обсадената в Плевен турска армия във Враца започнало съсредоточаването на голям брой добитък.

Във Враца започна съсредоточаването на голям брой добитък отказите, който добитък е предназначен да бъде отправен за Плевен. При пристигането на добитъка донесете тук, като впоследствие ще действувате с оглед на отговора, който ще получите.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 20

337

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Незабавно да се пристъпи към приготвянето на големи количества сухар и брашно за нуждите на армията на Осман паша в Плевен.

Съгласно с получените неколкократно заповеди от Високата порта, от щаба на Главното командуване, от Негово превъзходителство гази Осман паша и от Орханийското военно командуване е наредено да бъдат приготвени големи количества сухари и брашно за продоволствието на Плевенската императорска войска. В съгласие с предишното съобщение не трябва да се губи нито минута време, като се приготвя колкото е-

1, 2 Липсват подписи.

възможно по-големи количества сухар и брашно, което последователно да се изпраща за Плевен.

Особено се умолявате при всяко изпращане да бъдем уведомявани и ние.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

338

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Осман паша в Плевен

Със специален конник за нуждите на плевенските войски изпраща 400 000 гроша.

Другите Ви телеграфни заповеди от 2 тешрин-и-евел 1293 г. сега бяха получени.

Провеждайки високите нареждания на нашия господар, които имат за задача до краен предел да улеснят продоволствените нужди на императорската войска, изпълнявайки моя служебен дълг и безпределна принадлежност към вярата, с божия помощ през днешния ден изпращам и Ви поднасям със специален конник 400 000 гроша.

Слава на бога и с прибавената височайша благосклонност на свещената особа на императора Вие благоволявате да печелите славни и много славни победи. Последните оказват морално въздействие, което се вижда от примерното сегашно поведение на сърбите.

По-рано по протежението на река Искър бяха станали някои придвижвания, вследствие на което редът и спокойствието в Оряховска каза бяха обърканы.

Донасям с благодарност, че другите краища на санджака ни се намират в пълна безопасност.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 011

[1] Липсва подпис.

339

4 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Строга бележка относно задължителната подмяна на транспортните коли, които се изпращат от Видин за Плевен през Враца.

Ломското каймакамство донася, че изпратените на 18 ейлюл от Видин [за Плевен] 400 коли, натоварени с палатки и сухар, след като са били подменени с други коли, са били изпратени за Враца, където е следвало също да бъдат подменени. Без обаче да е извършена подмяната им, същите са били отправени по-нататък, откъдето не са се върнали и до този момент. А пък предстои и днес да бъдат изпратени от Видин други 400 коли със сухар, в какъвто случай не ще бъде възможно те да бъдат подменени в Лом.

Когато даваните оттук заповеди не се изпълняват напълно, се създават причини за накърняване на реда на организацията на ливата, както и причини за търсене на строга отговорност. Ето защо колите, които днес ще бъдат изпратени за Видин, на всяка цена трябва да бъдат подменени във Враца, за което още отсега следва да започнете набавянето на коли, като положите грижи да бъдат върнати ломските.

Необходимо е телеграфически да донесете в кой ден ще бъдат налице колите за подменяване.

4 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

340

4 октомври 1877 г. Базарджик. Телеграма от дивизионния командир до каймакама на града

Заповед за извършване на тайно проучване и за съставяне на списък на избягалите в Русия българи.

Овчарят на Кадри ага, жител на село Харман коюнлар, което спада към казата Ви, избягал в Русия и оставил 400 овце, които сега се намират при същия Кадри ага. Налага се овцете да бъдат прибрани и предадени на дивизията.

Освен това, ако в казата Ви има подобни бегълци българи в Русия, които да са изоставили добитъка си на някои мохамедани или на някои други хора, от други народности, т. е. да са имали налице добитък и

[1] Липсва подпис.

да са го продали, направете тайно проучване и ако са окажат такива, съставете надлежния списък, който незабавно изпратете тук.

Горното се изисква от Вас, господине.

4 тешрин-и-евел 1293 г. Дивизионен командир, комендант на [Хаджиоглу] Базарджик[1]

НБКМ, ф. Толбухин, № 533

341

4 октомври 1877 г. Варна. Опис, съставен от Комисията по продоволствието на преселниците

Съдържа сведения за количеството и стойността на хляба, отпускан от Общинското управление.

Сбор в грошове и пари, количество на раздадения чрез Комисията хляб в оки и грамове, брой на хората, дневни дажби през септември 1293 г.

1. IX, четвъртък	225 човека	112 оки и 200 грама	154 гр. 27 пари
2. IX, петък	230 човека	115 оки	158 гр. 5 пари
3. IX, събота	229 човека	114 оки и 200 грама	157 гр. 17 пари
4. IX, неделя	249 човека	124 оки и 200 грама	171 гр. $7^1/_2$ пари
5. IX, понеделник	239 човека	118 оки и 200 грама	164 гр. $12^1/_2$ пари
6. IX, вторник	257 човека	128 оки и 200 грама	176 гр. 27 пари
7. IX, сряда	243 човека	121 оки и 200 грама	167 гр. 2 пари
8. IX, четвъртък	227 човека	113 оки и 200 грама	156 гр. 2 пари
9. IX, петък	253 човека	126 оки и 200 грама	173 гр. 37 пари
10. IX, събота	266 човека	133 оки	182 гр. 35 пари
11. IX, неделя	[липсват данни]		
12. IX, понеделник	[липсват данни]		
13. IX, вторник	246 човека	123 оки	169 гр. 5 пари
14. IX, сряда	234 човека	117 оки	160 гр. 35 пари
15. IX, четвъртък	252 човека	126 оки	173 гр. 25 пари

Сбор: 3150 човека, 1575 оки = 2165 гроша и 25 пари.

[Забележка][2] Цена и количество на хляба, доставен от военния предприемач Панайот Ковло така, както е указано по-долу:

Посоченото количество хляб на 11 и 12 септември е било приготвено от предприемача-доставчик на императорската войска в нарушение [на договора] и след конфискация е раздадено на преселниците бежанци.

16. IX, петък	250 човека	125 оки	206 гр. 10 пари
17. IX, събота	250 човека	125 оки	206 гр. 10 пари

[1] Липсва името.

[2] Забележката е направена встрани вляво на документа.

18. IX, неделя	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
19. IX, понеделник	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
20. IX, вторник	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
21. IX, сряда	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
22. IX, четвъртък	[липсват данни]			
23. IX, петък	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
24. IX, събота	[липсват данни]			
25. IX, неделя	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
26. IX, понеделник	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
27. IX, вторник	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
28. IX, сряда	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
29. IX, четвъртък	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
30. IX, петък	250 човека	125 оки		206 гр. 10 пари
Сбор: 3250 човека, 1625 оки			2681 гроша и 10 пари.	

[Забележка][1] Посоченото количество хляб на 22 и 24 септември е било приготвено от предприемача-доставчик на императорската войска в нарушение на договора, което след конфискация е раздадено на бежанците.

Общ сбор: раздадени от Общинското управление 1575 оки 2165 гроша и 25 пари и доставени от военния предприемач Панайотаки Ковло 1625 оки = 2681 гроша и 10 пари, или всичко 3200 оки за 4846 гроша и 35 пари.

Поради настъпилите събития с високо нареждане е предвидено да се раздава дневно по половин ока брашно на преселниците бежанци от известните места, които бежанци са останали без близки, както и на вдовиците и немощните, които са настанени във Варна.

С оглед на това разпределение с участието и надзора на комисията е бил раздаден за време от един месец, считано от началото на края на ейлюл 1293 г., хляб по подробно описания по-горе начин.

Според както е указано, раздадено е количество хляб от 3200 оки, на стойност, възлизаща на 4846 гроша и 35 пари.

В уверение на гореизложеното последното беше отбелязано на настоящото място.

4 тешрин-и-евел 1293 г. Комисия: (следват подписи)

НБКМ, ф. Варна, № 450

[1] Забележката е направена встрани вляво на документа.

342

5 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Изпращат се бързо за Плевен 364 коли, натоварени със сухар.

Броят на колите, натоварени със сухар, които днес бяха отправени от Видин на път [за Плевен], възлезе на 364.

Най-бързото откарване на същите коли в Плевен е безкрайно важно и нужно от гледище на държавата ни. Ето защо с божия милост, когато колите пристигнат във Враца, незабавно да бъдат подменени със същия брой други коли.

Възлага се да изпълните горното своевременно, като вложите повишено старание за това.

5 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11

343

5 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Предстои изпращането през Враца за Плевен на голямо количество продоволствие и вещи.

Пътуването и обикалянето на селата, което командирът на жандармерийската рота често извършва, не се харесва на тукашните среди, тъй като в настояще време от всяка каза предстои да бъдат изпращани през Враца за Плевен голямо количество продоволствие и вещи.

За организирането на колите и др. необходимо е споменатият ага [постоянно] да се намира в казата Ви.

Ето защо, където и да бъде сега, той трябва незабавно да бъде върнат обратно. За да не бъдат предизвикани нередности при товаренето и отправянето на храните, което е много важно, налага се до второ нареждане Вашето посещение тук да бъде отложено.

5 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

1, 2 Липсват подписи.

344

6 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Не е допустимо нито за минута да се отлага изпращането на храните, които заминават за Плевен.

Останали ли са коли в Оряхово, та искате да Ви се изпратят оттам? Вярно е, че за всяка евентуалност ще бъде предписано както там, така и в Берковица, но истина е, че от Оряхово коли не могат да бъдат изпратени.

Ето защо, като се има пред вид, че не е допустимо и за минута да се отлага изпращането на храните, които заминават за Плевен, наложително е да благоволите и с голямо старание да започнете да набавяте коли пак от Враца. Това се налага, защото, не дай боже, ако бъде допуснато и най-малкото отклонение, тогава всички ние ще попаднем под най-строга отговорност както тук, така и на онзи свят.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

345

6 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакамите на Лом и Враца

Определя се начинът за заплащане на таксите на колите, които пренасят продукти от Видин за Плевен.

Таксите за превоз на колите, които пренасят продукти от Видин за Плевен, трябва да се изчисляват, като се вземат пред вид разстоянията между селата, които лежат на пътя между двата града.

В случай на поискване от страна на военните власти трябва да бъдат съставяни протоколи, в които да бъдат упоменати и поименно описани селата и разстоянията между тях.

Протоколите и списъците на селата от казата Ви, през които минава пътят, да бъдат съставяни и подреждани с оглед на бързото проверяване на разстоянията между същите села.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

1, 2 Липсват подписи.

346

6 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакамите на Лом и Враца

Дават се указания за начина, по който ще бъде калкулирана стойността на брашното и сухарите, които се изпращат за плевенските и орханийските турски войски.

За брашното и сухарите, които ще бъдат изпращани на орханийските и плевенските императорски войски, както и за другите подобни храни, направените действителни разходи, като такси по превоза и други, ще следва да се прибавят към действителната им стойност. На колкото пари възлязат разходите, с оглед на това ще следва да бъдат съставяни и протоколите за получаването на оправдателни документи от страна на военните власти.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

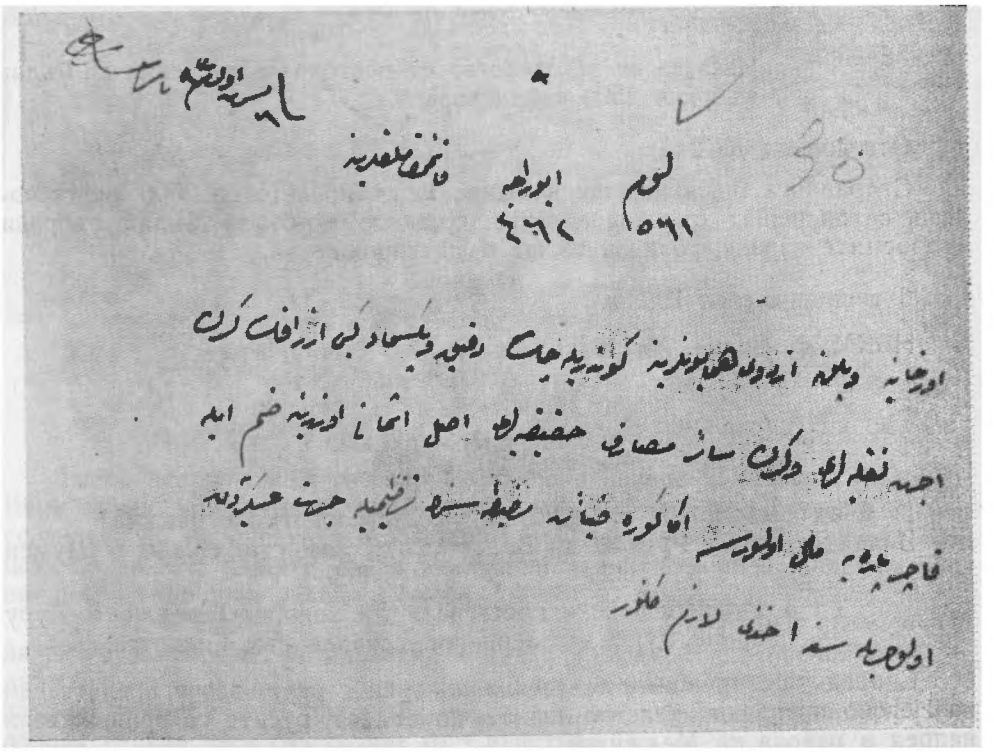

Док. 346

[1] Липсва подпис.

347

6 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Предназначеният за Плевен добитък да не се изпраща докато не бъде получен отговор от Видин.

Добитъкът, който ще премине през Враца за Плевен и за пристигането на който ще ни уведомите, да не се отправя на път, докато не получите отговор оттук.

Горното повторно Ви се напомня.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

348

6 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Изказва се задоволство от поетото задължение да бъдат събрани 2500 чифта чорапи.

Отговор на № 243

Старанията Ви, които ще вложите за събирането на 2500 чифта чорапи, се посрещат със задоволство. Колкото по-бързо бъдат събрани въпросните чорапи, толкова те ще бъдат по-полезни.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

349

6 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[3] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Руските войски достигнали Меджидие, Геведже и Куру орман. Руска кавалерия се насочила към Силистра.

Според тазсутрешните донесения на конните разузнавачи, представени на Негово превъзходителство пашата-комендант, русите се придвижвали напред в района на Меджидие.

[1—3] Липсват подписи.

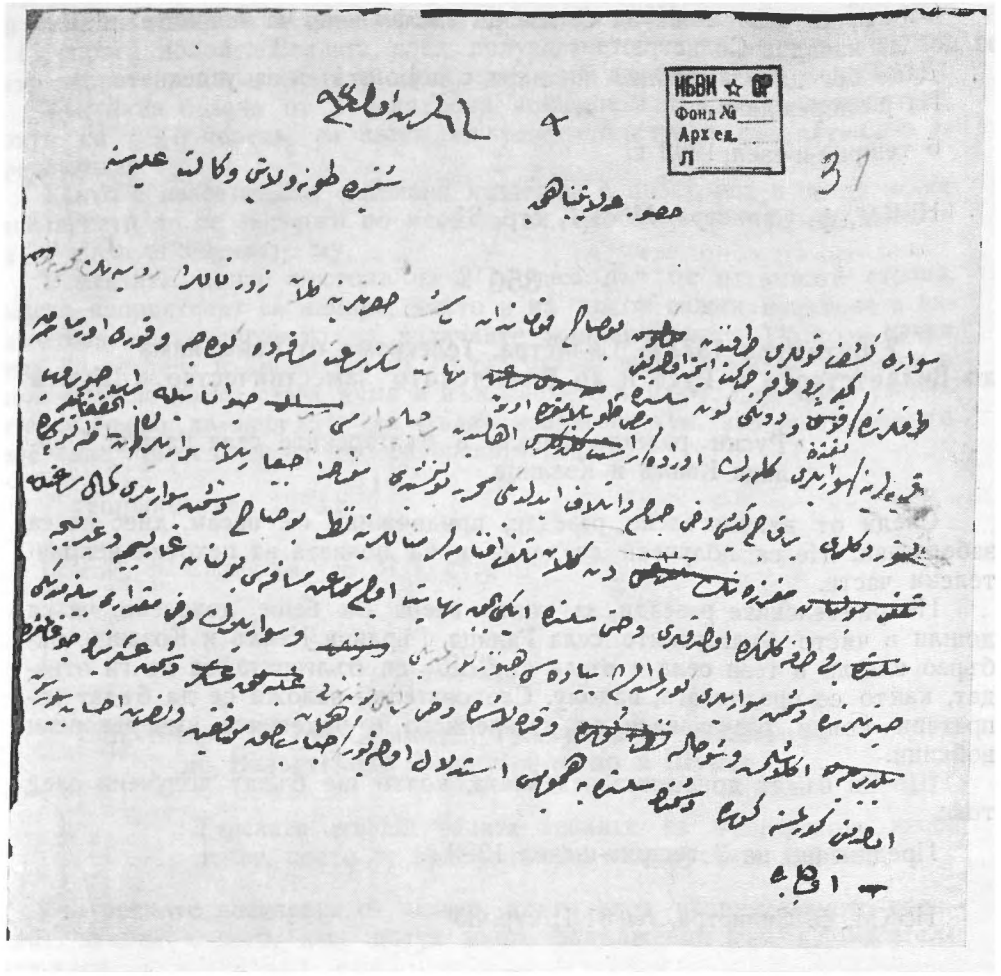
НБВИ ☆ ВР
Фонд №
Арх ед.
Л

Док. 349

Вчера неприятелски разезди неочаквано дошли в селата Геведже и Куру орман, които отстоят най-много на 8 часа път от Силистра. От населението на споменатите села, което по това време събирало царевицата по нивите, същите взели със себе си много хора и добитък, като няколко души били ранени и убити.

По-късно според получените телеграми, както и според донесенията на разузнавачите се установява, че тази сутрин неприятелски конници, движейки се с бърз ход, се насочили към Силистра, като се появили на хълмовете при селата Галица и Гърлица, които се намират на два и половина — три часа разстояние от Силистра.

Пехотни части не са забелязани. Също така не могло да се определи съставът на неприятелската конница. Освен това е наблюдавано, че неприятелят засилва частите си от два-три дни насам при Каларашь.

От всичко това може да се извади заключение, че неприятелят има за цел да нападне Силистра.

Дано бог да благоволи и ни дари с помощта си за успех.

На разпореждане.

6 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 31

350

7 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Руски разезди влезли в българските села Галица, Гърлица Каилъ и Козлица.

Следи от неприятелски разезди, придвижили се насам, днес не са забелязани. Не са получени сведения и за появата на пехотни неприятелски части.

Неприятелските разезди, за които вчера Ви беше донесено, че са дошли в чисто българските села Галица, Гърлица Каилъ и Козлица, набързо влезли в тези села и взели със себе си българите, за да ги отведат, както се предполага, надолу. Следователно наложи се да бъдат изпратени конни разузнавачи от населението и редовните императорски войници.

Ще Ви бъдат донесени сведенията, които ще бъдат получени след това.

Предписано на 7 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31 1, стр. 33

351

7 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетското заместничество в Шумен

Турското население отново се вдигнало за общо преселване. Грабежи са извършени от черкезите. Руските войски достигнали на разстояние 2—3 часа път от Силистра.

Пред вид на внезапните нападения на руски конници в тукашните краища населението[3] от селата наново се вдигна за общо преселване. При това положение на нещата през тази нощ около 30 черкези на коне

1, 2 Липсват подписи.

3 Има се пред вид мюсюлманското население, тъй като българското християнско население се присъединявало към освободителните руски войски, което потвърждават док. 352 и др.

заграбили и откарали в село Ефтар, по посока на Шумен, около 700 овце и 15 впряга волове. Веднага след получаването на горното съобщение бяха изпратени хора, за да ги проследят и ги върнат заедно с добитъка.

Тук няма повече от 2 ескадрона войници, а пък жандармеристите, които са 5—6 човека, са заети на различни страни със службата за преследване.

Както е известно, по големина казата ни е просторна и за да може населението да се задържи по местата си, необходимо е [преди всичко] да се спечели мнението му.

В местата, които отстоят на 2—4 часа път от отсамната страна, където неприятелят се намира, както и на други важни пунктове е наложително патрулирането на наличните жандармеристи. По този начин няма да се дава възможност да бъдат извършвани подобни грабежи и отвличане, за което става дума в изложението по-горе. Ето защо умолявате се бързо да наредите да бъдат изпратени тук, ако не повече, то поне един конен полк от императорската войска.

7 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 32

352

Октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетското заместничество в Шумен

Турската войска задига храните на българското население, което се присъединило към руските войски.

Българското население от селата, което след неприятелското нападение замина с него, има доста много задължения към Спомагателната каса.

Освен тези задължения същото население има изискуеми дългове към държавата, които не са били събрани [досега].

Следователно прието е [мнението] държавата да прибере храните, които са намерени в жилищата на длъжниците, и след оценката им да ги предаде на дивизията.

В тези места обаче, които се намират в границите на императорските войски, оставените храни да се изземват със съдействието на същите. Впоследствие, когато длъжниците се върнат, онова, което държавата има да събира от тях, ще бъде получено [обратно] от дивизията по направено изчисление върху храните им.

Горното се съобщава от пашата-комендант, командир на дивизията, и по този случай молим да ни дадете указания.

Тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 43

[1] Липсва подпис.

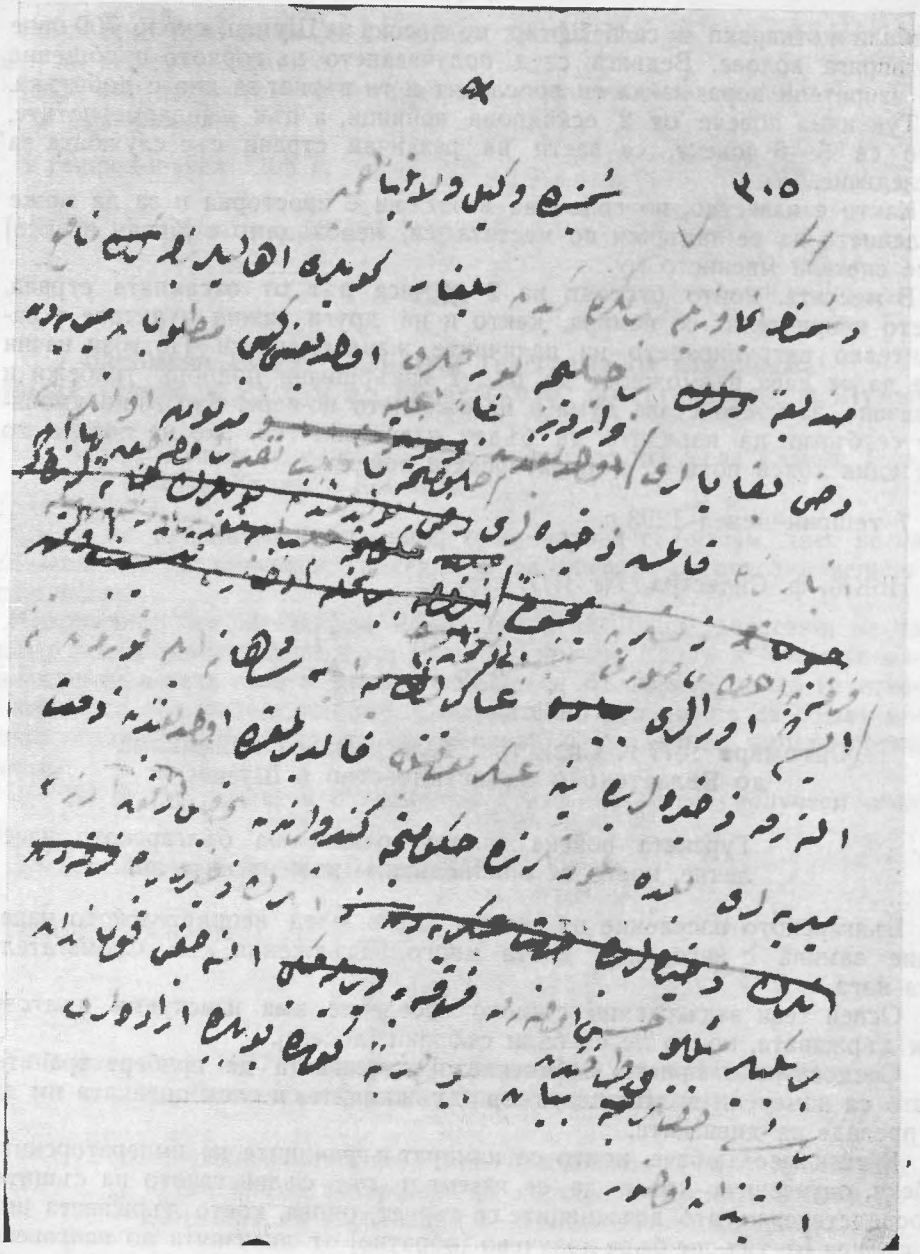

Док. 352

353

7 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Бързо да се приготви и изпрати голямо количество булгур за Плевенската армия на Осман паша.

Въз основа на заповедите на Негово превъзходителство пашата-мушир, писано беше до Вашата особа за приготвянето и изпращането ежемесечно по 75 000 оки булгур за продоволствието на плевенските императорски войски.

Донесете незабавно колко хиляди оки булгур са били приготвени във връзка с горното [определено количество], колко са били изпратени и колко още остават да бъдат изпратени.

Същевременно наредете бързо да се дадат големи количества жито на водениците и без отлагане изпратете приготвеното в тези няколко дни количество булгур през Орхание за Плевен.

Напомня Ви се също така, че въз основа на заповедите на пашата-мушир ще следва да бъде продължено приготовляването на булгур.

7 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11

354

7 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Нареждане за бързото изпращане на добитъка, събран в Берковица, Враца и Плевен.

Отговор на телеграмата Ви от 6 т. м.

Наложително е спешно да бъде изпратен през Орхание за Плевен добитъкът, който трябва да пристигне от Берковица, и този, който следва да бъде приготвен за изпращане във Враца.

7 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 36

---

[1], [2] Липсват подписи.

355

7 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакамите на Лом, Враца и Плевен

Искат се сведения за изплатените такси по превоза на храни и бойни припаси за армията на Осман паша в Плевен.

Таксите за превоза на изпратените досега от Видин и отправени за Плевен храни и бойни припаси изцяло са били предавани от военните части на техните служители, на които е било възложено препращането. Макар да е несъмнено, че тези служители ще изплащат таксите по превоза на коларите в местата, където ще се извършва подменяването на колите, пред вид на това, че отсега занапред се предвижда да бъде възприет друг начин на плащане на превозните такси, желателно е веднага да дадете сведения относно обстоятелството дали са изплатени или не превозните такси за експедираните досега пратки.

7 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112'11

356

8 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Неизпратеният за Плевен добитък веднага да бъде отправен за Видин.

Ако има налице още неизпратен добитък за Плевен, наредете веднага да бъде докаран във Видин, за да бъде приготвен на варено месо. Относно продължаването на закупуването, указано е в телеграмата до Берковица под № 472.

8 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 41

1, 2 Липсват подписи.

357

8 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Незабавно да изпратите за Плевен 4 товара грошове.

Незабавно наредете да бъдат изпратени с определения за целта военен служител Абдулах ага през Орхание за Плевен 4 товара грошове, за което е заповядано да се получат чрез Вас.

8 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11

358

8 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Донесение за движението на руската кавалерия, която достигнала селата Галица и Гърлица. Руската войска се намирала на 7—8 часа път от Силистра.

Изпратените за разузнаване и проучване конници се завърнаха. Според донесенията им напредналият през миналия ден неприятел до селата Гърлица и Галица бил в състав два конни полка. Тези части, след като обградили споменатите български села, накарали българите да вземат със себе си добитъка и покъщнината си и ги изпратили по посоката, откъдето били дошли [полковете].

Засега неприятелят се оттеглил до селото Кърaново, което отстои от Силистра на 7, най-много на 8 часа път. Българското население било отправено към Меджидие.

В този момент бил забелязан един неприятелски ескадрон, който се движел по посока на село Вели, съседно на споменатите по-горе села, населението на което е чисто мюсюлманско.

[Населението на] последното, без да е взело със себе си някаква вещ, избягало от селото. Неприятелят влязъл в последното и заграбил всички вещи и храни, както и добитъка на населението.

Между селата, през които неприятелят се оттеглил, е и ислямското село Куру орман, населението на което се изселило по-рано.

1, 2 Липсват подписи.

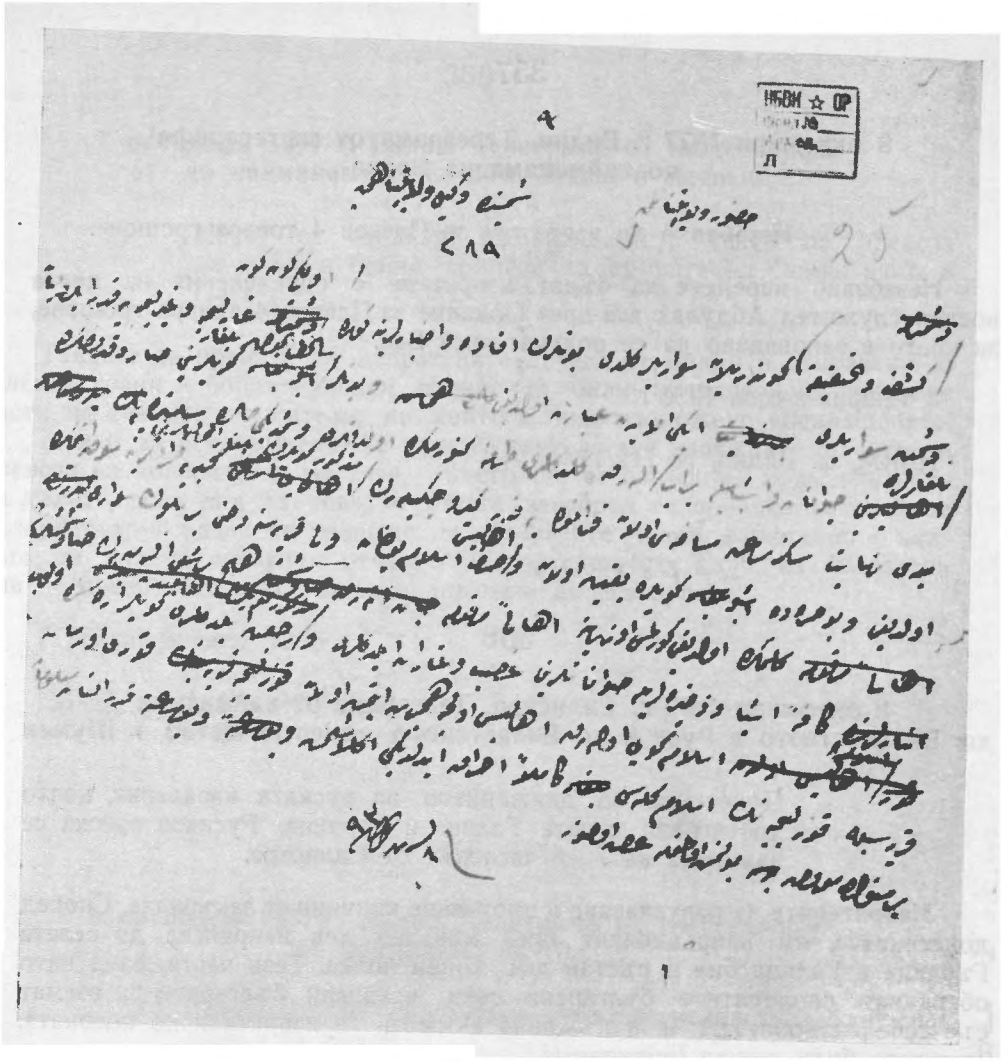

Док. 358

Ислямските махали на селата Куру орман и Козлица били изцяло опожарени.

Горното Ви се донася, както е изложено в сведенията, получени до този момент.

8 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 52

359

9 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Категорична заповед за приготовляването на булгур, което да се извърши по най-обикновен начин и бързо да се изпрати за Плевен.

Отговор на телеграмата Ви от 8 октомври 1293 г.

За бога, братко, какво правите Вие! Поръчах Ви важни работи, за [изпълнението на] които Ви предупредих, обаче и досега още не мога да зная какво количество булгур е приготвено. Не е достатъчно да се каже: „Да проуча!“

На Вас категорично Ви беше заповядано в срок от един месец да наредите приготвянето на 75 000 оки булгур, който да бъде изпратен. Досега трябваше да направите всичко възможно булгурът да бъде приготвен в двоен размер.

Освен това, както Ви бях предписал вчера вечерта, не е и необходимо житото, от което ще бъде направен булгурът, да бъде сварявано и изсушавано. Достатъчно е то да бъде смляно във воденица и до възможна степен пресято, а след това незабавно да бъде натоварено на коли и изпратено. При пресяването получените трици и брашно поотделно да бъдат продавани на други, като се имат пред вид приходоразходите по него.

9 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 43

360

9 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца

Започнато е извозването на 100 000 килета ечемик от Видин за Плевен. Да се осигури извозването на 400 килета ечемик от Лом и Берковица за същия град.

Съгласно с категоричното нареждане в срок от 1—2 дни трябва да бъде доставен в Плевен 100 000 килета ечемик. Пренасянето му оттук започна с голяма бързина. Освен този ечемик трябва на всяка цена да бъдат набавени коли и пренесен и онзи, който се намира в Лом и Берковица, възлизащ на повече от 400 килета.

---

[1] Липсва подпис.

Направете всичко възможно, ако е потребно, Вие лично и членовете на Съвета излезте [из селата] и направете необходимото да се приготви нужният брой коли, които да бъдат натоварени и изпратени. В случая няма място за никакво извинение, че това било така или иначе.

Трябва да се действува настойчиво до краен предел, като превозът бъде извършен, без да се отлага нито час време. Трябва да се знае, че от тази по-голяма и по-страшна отговорност не може и да се предполага. Ето защо с оглед на горното трябва бързо да се действува за изпълнение на заповедите по превозването.

Много сериозно Ви се напомня, господине, че сега по категоричен начин трябва да съобщите за колко часа поемате задължението да изпълните горното.

9 тешрин-и-евел 1293 г. Счетоводител на Видин
Едхем Хулюси

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 47

361

9 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Заповед да замине по течението на р. Огоста, да събере коли от селата и с тях да извози ечемиците, които се намират във Враца, за Плевен.

Резултатът от кореспонденцията Ви с господин счетоводителя ни стана известна. Въпросът за изпращането на храните в Плевен има предимство и е предпочитан пред всички други въпроси. Следователно всички други обикновени служебни работи следва да бъдат отлагани, за да бъдат проведени и изпълнени тези важни въпроси, за които са нужни внимание и готовност.

В Оряхово няма никой освен един заместник на каймакама. Вашата пък личност е позната на местното население. При това положение Вие можете телеграфически да повикате оряховския командир на жандармерийската рота в който ден и където пожелаете. Дори лично Вие, като вземете със себе си няколко полицейски служители, можете да заминете за там и по течението на река Огоста да съберете колкото се може [повече] коли, за които предполагате, че могат да бъдат намерени. С тези събрани коли веднага ще могат да бъдат натоварени ечемиците, които и понастоящем са налице във Враца, и незабавно да бъдат отправени за Плевен.

Колите пък от Врачанска каза бързо да бъдат натоварени и отправени на път с приготвените във Враца сухари, брашно и булгур.

[1] Липсва подпис.

Също така да бъдете готови със специално отделени коли, които да послужат за подменяването на такива или пък да подменят товарни коли със слаб добитък, които се изпращат оттук. С една дума, трябва да не забравяте, че този важен въпрос не е обикновена служебна работа, и с оглед на това старателно да действувате на часа и на минутата.

Налага се в бъдеще да не изпадате както в паника, така и да отбягвате преписката, за която става дума по-горе.

Предписано е на Оряховското заместничество за изпращането на командира на жандармерийската рота при Вас в момента, когато пожелаете.

9 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 48

362

10 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Руските войски напуснали селата Козгун и Влах.

Според донесения на току-що пристигналите от разузнаване конници се установява, че при селата, които се намират на 10 часа път от Силистра, а именно Козгун и Влах, не е останала следа от неприятеля.

Също донасям, че не са били опожарени ислямските махали в селата Куру орман и Козлица, а са били изгорени само една къща и една плевня в село Куру орман.

10 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 26

363

10 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетското заместничество в Шумен

Узаконява се грабежът на покъщнината и добитъка в българските села, населението на които се присъединило към руските войски.

Някои лица от населението задигнали 280 овце и известно количество други вещи от българските села, изоставени от населението, което преминало на страната на неприятеля. Тези овце и вещи със съдействието

1, 2 Липсват подписи.

на една комисия, съставена от граждански и военни лица, бяха установени и описани, след като бяха напълно иззети от изпратените полицейски органи. Установено беше за в бъдеще лицата, които ще донесат такива вещи, да получават 1/3 от тях, а властта — 2/3 част.

По-рано, според както беше донесено и беше искано нареждане, от добитъка, който ще бъде прекаран през града, да се дава половината на тези, които ще го докарат, а другата половина да вземе държавата.

Напоследък пък съгласно със съобщенията на високото Вилаетство следва всичко, каквото бъде докарано от насреща, да бъде предоставено на тези, които са го докарали. Макар че така беше постъпено и в други подобни случаи, ако сега бъде давана само 1/3 част от намерените вещи, то несъмнено е, че донасянето им [занапред] ще бъде отбягвано.

Ето защо моля нареждането Ви за такива случаи.

10 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 30

364

10 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетството в Русе

Предлага план за охрана на пространството между Силистра и Базарджик, в чиито селища турското население изпаднало в паника.

По права линия пространството от Силистра до [Хаджиоглу] Базарджик е около 15 часа път и е открито откъм [страната на] неприятеля. Ето защо налага се за охраната и сигурността на изпадналото в паника население от казата от всяко село да се вземат по 5—10 платени коннци, които, въоръжени и поставени под контрола на способни, сигурни и спечелили доверието на властта хора, да патрулират в местата, откъдето се предполага, че неприятелят ще настъпи.

Ако това бъде направено, ще бъде от голяма полза за осигуряване на населението от града и околността му.

С поставяне в действие на казаното ще се отделят подходящи хора и ще се създаде необходимата сигурност, като населението ще може да се задържи по местата си.

За да могат да бъдат подменявани районите на действие, нужно е да бъдат създадени 6 групи [съставени] от учителите и първите граждани на града, които да бъдат изпратени в казата, като сега от исканите от пашата-комендант 3000 пушки за тях нищо не може да бъде дадено, защото тук оръжие повече няма.

Преди всичко засега най-важното нещо, от което има нужда, е да бъдат доставени пушки и патрони, от какъвто и вид да бъдат те.

[1] Липсва подпис.

Ако не могат да бъдат дадени 3000 броя, поне спешно да бъдат изпратени 2000 с необходимите за тях патрони или пък оттук да бъдат изпратени длъжностни лица, на които оръжието да бъде предадено.

За високото Ви разрешение относно изложеното Ви се отправя обща настоятелна молба.

10 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 30

365

10 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра

Запитване относно удържането на вноските от заплатите на държавните служители по принудителния заем.

Отговор на телеграмата Ви под № 281

Високата заповед на Великото везирство с дата 26 агустос 1293 г. относно принудителния заем[1] Ви е била изпратена в приложение. Защо не са били удържани вноските по заема при приключването на сметките на чиновниците?

Да не би времето за тяхната служба да е било в зависимост от пристигането на заповедта?

10 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

---

[1] Финансирането на войната стояло на преден план в грижите на турското правителство. На 13 май 1877 г. въпросът за финансовото положение на страната бил поставен на разглеждане в Народното събрание. Единодушното мнение на изказалите се депутати било, че поради военните разходи търговията и земеделието се намирали в окаяно състояние. Депутатът Саракиоти предложил да се намалят заплатите на висшите чиновници и да се сключи заем.

Само за нуждите на войската държавата се нуждаела от 5 милиона лири, с каквато сума държавната каса не разполагала.

Министерството на финансите излязло с предложение, изразено в три точки: да се сключи външен заем, да се наложи принудителен заем или пък да бъдат пуснати в обращение нови банкноти.

След станалите разисквания по този въпрос била избрана 11-членна комисия, която след известни проучвания дала мнение, че изходът от тежкото положение на страната е да се сключи вътрешен заем по принудителен начин. В законопроекта било посочено:

— Заемът задължително се разпростира върху всички собственици на недвижими имоти, търговци, еснафи, всички притежатели на привилегии и заплати. Те ще участвуват в заема с по 10‰.

— Чиновниците и военните с чин, по-висок от старши капитан, ще дадат по две месечни заплати

[Силистра. Телеграма[1]] до Вилаетското заместничество в Шумен

Отговор на телеграмата Ви под № 299

Заповедта относно принудителния [държавен] заем пристигна тук на 13 ейлюл 1293 г. Следователно при приключването на сметките на чиновниците, чиято служба е завършила преди тази дата, нищо не е било удържано.

11 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31 1, стр. 18

366

11 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Сведения за руската конница в Добруджа. В състава ѝ влизали много българи комити.

Според показанията на полския пазач на село Липница, който преди няколко дни бил откаран като пленник, но сега се завърнал, съставът на руската кавалерия, която минала на отсамната страна, възлизал приблизително на 3000 души.

Освен това с тях се движели и 8 полски оръдия.

В техните среди имало и много български комити.

Тези неприятелски сили се насочвали през село Беглик към Меджидие.

Днес е било забелязано съсредоточаването на повече хора по постовете на неприятеля, които са разположени пред Калараш и Силистра.

Донасям, че освен изстреляните от неприятеля 5—6 снаряда срещу нашите позиции други военни действия не са забелязани.

11 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31 1, стр. 59

— Заемът в банкноти ще се състои от 600 милиона гроша при годишна лихва 10‰. Погасяването на заема ще се извърши в срок от 12 години; ще се изплаща на 4 вноски: първата вноска през юли 1877 г., а последната — четвъртата — през ноември.

Явно е, че док. № 365 има отношение към изпълнението на Закона за принудителния заем, решението за който влязло в сила след заповедта на Великото везирство от 26 август с. г.

[1], [2] Липсват подписи.

367

11 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетското заместничество в Шумен

Ако ескадроните, които се намират в Силистра, бъдат изпратени на фронта, селата в околията ще бъдат изложени на грабеж.

Отговор на телеграмата Ви под № 297

Пашата-комендант иска конните жандармеристи, които ще пристигнат тук, заедно с тукашните два ескадрона да бъдат изпратени срещу неприятеля. Ако това му искане бъде изпълнено, в този край ще могат да бъдат охранявани само две български села. Тогава селата, които се намират отсам и които винаги са изложени на грабежи, ще останат неопазени. Най-после същите села по начало не ще могат да бъдат снабдявани, а имуществата им ще бъдат ограбвани.

Следователно, щом като става дума за опазването на населението от ощетяване, то от конниците, които ще дойдат тук, от нашите конници и от други такива, като се прибавят още 40—50 човека, [едва] тогава ще могат да бъдат създадени няколко подвижни конни групи, които да обикалят по-големите села. По този начин във висша степен ще може да се постигне опазването на населението и на добитъка му от вътрешните разбойници.

Ако се постъпи така, противно на искането на споменатия по-горе паша, и ако посочените жандармеристи бъдат счетени за достатъчни, тогава във връзка с Вашия ферман [който ще издадете] ще бъде направено потребното.

11 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 19

368

11 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра

Броят на преселниците бежанци в Силистренска каза възлиза на 38 000. Да се провери точният брой на бежанците в селата, където те са повече.

Протоколът Ви под № 162, който се отнася до преселниците бежанци, пристигна. В същия протокол е казано, че броят на преселниците в казата Ви ще възлезе на повече от 38 000 души. Не се оказа обаче опис от-

[1] Липсва подпис.

носно този им брой. Ако не се знае действителният им брой, следва да се провери броят им в селата, където има такива в повече.

11 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

[Силистра. Телеграма от каймакама[1]] до Вилаетското заместничество в Шумен

Отговор на телеграмата Ви под № 302

Повечето от селата, където бежанците са в голямо количество, са се вдигнали, за да се изселват, и местата на настанените бежанци са се променили.

За да Ви бъде представен обоснован и действителен опис, за случая са изпратени из казата чиновници, след завръщането на които ще Ви бъде донесено.

12 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 17

369

11 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Всичкият добитък, който ще бъде събран от Видинския санджак и който подлежи на изпращане за Плевен, ще бъде докаран във Видин и приготвен на варено месо.

Съгласно с постановленията на последното решение всичкият добитък, който ще бъде събран в санджака, следва да бъде докаран тук, във Видин, където от него ще бъде приготвено варено месо, за да се изпрати в Плевен.

Следователно добитъкът, който е набавен във Враца, и закупеният заедно с добитъка, докаран там от разни кази, който още не е отправен на път за Плевен, общо всичкият ще бъде изпратен тук. Това обстоятелство Ви беше съобщено с няколко телеграми. В изпълнение на тези съобщения се налага незабавно да изпратите тук добитъка, пристигнал от Кула, за който в писмото си под № 182 съобщавате, че е на брой 1219 глави и че е от ограбената стока.

11 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 56

---

[1], [2] Липсват подписи.

370

11 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Заповед денонощно да продължи изработването на бъчви.

Отговор на № 251

Налага се бъчварите денонощно да продължат работа и в течение на 10—15 дни да изработят няколкостотин бъчви, които последователно да бъдат изпращани тук, във Видин.

11 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 57

371

12 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Заповядва да приготви 150 коли, с които да се подменят негодните коли на кервана, който бил тръгнал от Видин за Плевен и ще мине през Враца.

950 коли, натоварени с ечемик и брашно, днес бяха отправени на път от Видин [за Плевен].

Напомня Ви се, че съгласно с предишното нареждане своевременно следва да приготвите и да набавите от казата Ви 150 коли, които да подменят счупените или пък слабия впрегатен добитък на кервана с коли, който ще пристигне при Вас.

От Берковица ще пристигнат 100 коли.

12 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 61

---

[1], [2] Липсват подписи.

372

12 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Българското население, преминало на страната на руските войски, изоставило големи количества зърнени храни.

Днес няма нищо за отбелязване.

Доколкото имат възможност, конниците, които изпълняват разузнавателна служба, вдигат необходимите количества зърнени храни, изоставени от българското население, което е преминало на страната на неприятеля.

Донасям също, че пренасянето се извършва под наблюдението на един генералщабен полковник и че освен конниците-разузнавачи са изпратени още две пехотни дружини.

12 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 31 1, стр. 29

373

13 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

От селата, на които българското население заминало за Русия, са извозени около 2000 килета жито.

Днес тук няма събития за отбелязване.

От селата, населението на които замина за Русия, със съдействието на императорската войска бяха пренесени на лодки приблизително 2000 цариградски килета жито, които бяха прибрани и складирани.

Наново лодките бяха изпратени в пристанището Дервент.

13 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 44

1, 2 Липсват подписи.

374

14 октомври 1877 г. Разград. Телеграма от каймакама[1] до каймакама на Силистра

Искане за подмяна на колите, изпратени от Силистра в Разград поради изтеклия срок на служене.

Значително много се удължи определеното времеслужене на колите, които по-рано бяхте благоволили да изпратите. Собствениците им настояват и молят да бъдат взети мерки за подменяване на колите им с други в същия размер. Няма съмнение, че ще бъде справедливо, ако удовлетворите молбите им.

Моля да благоволите и да направите необходимото за бързото изпълнение на изложеното, както и да ни уведомите за случая.

14 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 28/49, док. № 8

375

14 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

От Видин за Плевен са отправени на път 778 коли с ечемик и брашно.

В телеграмата до Берковица от 14 тешрин-и-евел 1293 г. е указано, че днес са отправени от Видин за Плевен 778 коли, натоварени с ечемик и брашно. Дадено е нареждане да бъде подменен слабият впрегатен добитък на същите коли.

14 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 65

[1, 2] Липсват подписи.

376

15 октомври 1877 г. Разград. Доклад от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен

Сведения за снабдяването със слама на войските на дивизионния командир Сабит паша, полковник Халил бей и дивизионния командир Салих паша.

Преди известно време в Разград квартируваше императорска войска в продължение на 49 дни. По същото време броят на конете и другия добитък на императорските и помощните войски беше доста голям, поради което дневно беше разходвано слама в размер на 30 000—40 000 оки. Поради обстоятелството, че повечето от половината от населението на казата се беше изселило, у останалото население имаше много малко количество слама. С пристигането на императорската войска тук се почувствува остра нужда от слама за конете на артилерията, на кавалерията и за товарните коне на редовната и помощната войска.

Поради голямата важност и след направените проучвания, вземайки под внимание и положението в казата, беше решено, че начиная от 10-ия ден на месец октомври на императорската войска ще бъдат доставени 400 000 оки слама.

Макар относно бързото набавяне на тази слама в Разград да бяха определени специални длъжностни лица, за нейното пренасяне от селата Турлак, Сеново, Кривина и Езерче в дивизията при село Сваленик са били назначени служебни лица, за което е било получено предписание от дивизионния командир, Негово превъзходителство щастливия Сабит паша.

А за изискваната слама от селата Ак Мехмедлер и Окчилар, спадащи към нахията Врана, е получено писмо на началник-щаба на императорската войска в [Ески] Джумая, Негово достойнство полковник Халил бей, с което моли същата слама да бъде оставена на споменатата войска.

Що се отнася пък до снабдяването със слама на добитъка на императорската войска при Кара Хасанлар, получените по този повод писма и телеграми от дивизионния командир, Негово превъзходителство щастливия Салих паша, тук приложени Ви се представят.

За продоволствуването на конете и другия добитък на споменатата дивизия при Кара Хасанлар предвидената за там слама се включва в споменатото количество от 400 000 оки и ще бъде пренесена от селата, които се намират в близост до дивизията.

По време на пребиваването на императорските египетски войски, съставляващи групата войски при [Ески] Джумая, същите са взели големи количества слама от околните села на нахията Врана, която спада към Разградска каза, дотолкова, че се е стигнало дотам, щото някои селяни стопани са останали без слама. Споменатото количество от 400 000 оки се предава непрекъснато и ежедневно.

Пред вид на обстоятелството, че освен посоченото количество друга слама не е възможно да бъде набавена от тази каза, то въпросът, по

кой начин и откъде ще може да бъде набавена слама за конете и другия добитък на императорската войска, е в зависимост от Вашите високи заповеди и нареждания.

15 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Разград
Риза Джемил

НБКМ, ф. Русе, № 7750

377

16 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

4000 глави добитък са застрашени от отвличане в Балкана.

Напомня Ви се бързо да донесете за резултата от мерките, които сте взели относно задържането на повече от 4000 глави добитък, за които донесохте миналия ден, че се намират под заплахата да бъдат отвлечени в Балкана от 20 души черкези.

16 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 67

378

16 октомври 1877 г. Цариград. Писмо от Високата порта до мютесарифа на Видин

Нареждане относно писмата на турци, живеещи в Русия, отправени до техни близки във Видинския санджак.

Някои поданици на османската държава, които се намират в Русия, са изпратили писма до свои роднини и познати, живеещи във Видинския санджак. Тези писма били предадени на Английското посолство в Петербург, откъдето са препратени на Цариградското посолство.

За да бъдат предадени и надлежно връчени, същите писма се изпращат до Високата порта, а с мнение на Военния съвет — до Вашата висока особа, за да наредите потребното, правото за което принадлежи на Вас, господине.

16 тешрин-и-евел 1293 г. Мустафа

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 044

[1] Липсва подпис.

379

17 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Заповед да бъдат събрани коли от селата и след като се натоварят с продоволствие, да бъдат отправени за Плевен.

Докато досега следваше да бъдат отправени на път [за Плевен] всички намиращи се във Враца ечемици от десятъчния фонд и приготвените от Вас сухари, изглежда, че Вие не сте изпратили още нито един грам от тях, като относно това нищо не пишете. От деня на първоначалните им предписания до завчера за бездействието, което сте проявили, изказвам от името на държавата и народа най-големите си съжаления, за което Вие трябва да скърбите.

Съгласно с предишните ми предписания следва да отлагате всички обикновени служебни работи, като употребите повишено старание да съберете от селата колкото коли има и да ги отправите за Плевен. Също така при заминаването на всеки керван незабавно телеграфически да ми донасяте какво количество и от какъв вид провизии и с колко коли сте изпратили.

Повторно Ви се напомня да донесете за посочените сведения.

17 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 69

380

17 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Занапред керваните, които превозват храни за Плевен, ще пътуват под въоръжена охрана.

Пред вид на това, че както керваните, натоварени с провизии, които тръгват оттук, и тези, които се приготвят във Враца, а така също и онези, които се изпращат от Берковица, не ще бъде удобно да се движат сами [без охрана] по-нататък от Враца, утре от Оряхово ще бъде изпратен с две дружини войска миралай Ибрахим бей. Следователно до пристигането на споменатия военачалник с войските му не следва да изпращате нито една кола [за Плевен].

---

[1], [2] Липсват подписи.

Всички коли, които ще бъдат събрани във Враца, да бъдат оставени там, обаче за да не се изтощават воловете им, ако е необходимо, със съдействието на Административния съвет на казата и с одобрението на офицерите да се вземе от десятъчното сено необходимото количество за тяхното изхранване.

На коларите пък, след като се получи одобрението, за което става дума по-горе, да се даде необходимото за прехранването им количество царевично брашно от това, което возят със себе си.

17 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 70

381

17 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа до резиденцията на Сераскериата в Цариград

Доклад за изпратеното от Видин в Плевен за армията на Осман паша продоволствие от 19 септември до 16 октомври 1877 г. 3500 коли с продоволствие не са пристигнали на местоназначението си.

1. От 19 септември до 9 октомври от Видин за Плевен са изпратени сухари, брашно, булгур, варено месо, дрехи и палатки. Изпратените през Враца за Плевен коли възлизат на 1514 броя.

От 12 до 14 с. м., в продължение на 3 дни, са били изпратени натоварени 2270 коли с 31 909 и половина цариградски килета ечемик. Натоварени си били 586 коли с 168 120 оки брашно, а преди 3 дни са били изпратени и от Врачанска каза още 10 000 и повече оки сухар.

2. Вчера и завчера от Берковска каза са изпратени 200 коли сухар и ечемик.

Освен това продоволствие през същото време от подведомствените ми кази, както ми стана известно, са изпратени сухари, брашно, ечемик, добитък и други вещи. Както това продоволствие, така и изпратеното от Видин през времето от 19 септември до 9 октомври, което е било пренесено с 1514 коли, не могат да се знаят точно по количество и по размер, докато не бъде проверено от канцеларските вписвания.

3. През вчерашния ден, пак от Видин, бяха натоварени 380 коли ечемик и 70—80 коли с брашно, обаче те бяха задържани, докато пристигнат днес очакваните други коли, за да бъдат прибавени към тях.

От споменатите по-горе коли, които са били изпратени оттук, до този момент не се е завърнала нито една.

Значи отправените още преди една седмица коли продължават да са на път.

Несъмнено е, че изпратените от по-преди кервани са пристигнали в Плевен.

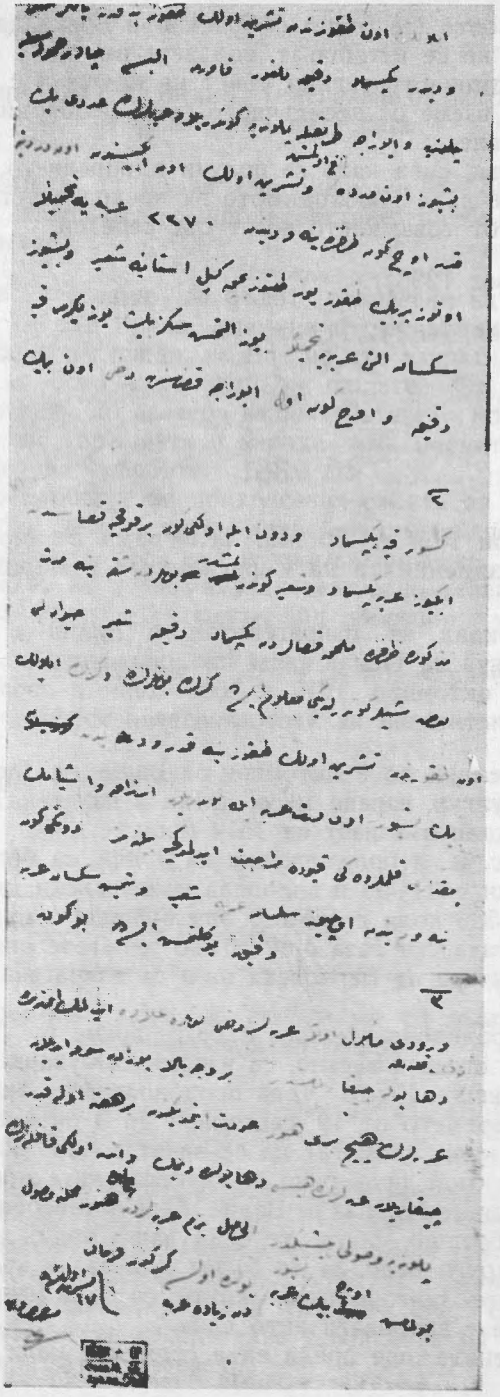

Док. 381

С една дума, трябва да се предполага, че нашите коли, на брой 3500 и повече, са на път и още не са пристигнали на местоназначението си.

17 тешрин-и-евел 1293 г. Мютесариф на Видин Сърръ

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 038

382

17 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Вдигането и извозването на изоставените в българските села храни продължава.

№ 307. Извънредно бърза

Поради движението, което беше забелязано във върбалака откъм страната на неприятеля, по тази посока през миналия ден бяха изстреляни няколко снаряда.

Освен горното няма нищо [друго] за отбелязване.

Докараните от село Каилъ жита възлязоха на 15 000 килета.

В пристанището Буджак са останали още 5000 килета. Също и тези храни днес ще бъдат прибрани по вода и суша.

Донасям, че започна вдигането на изоставените храни и в другите села.

17 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1. стр. 45

383

18 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетското заместничество в Шумен

Сведение за ограбването на българското население в с. Али Факълар, извършено от 100 черкези.

Под предлог, че отиват по назначение там, където уж се появили руски конници, около 100 черкези на коне, въоръжени с пушки винчестер, поискали да бъдат настанени за нощуване. Вчера за нощуване те

1, 2 Липсват подписи.

били настанени като гости на село Али Факълар. На следващата сутрин същите, за които още не се знае откъде са, ограбили християнските къщи в същото село, като събрали всичкия им добитък и имуществата им и напускайки селото, се укрили.

След като бяха получени сведения, че оставените там за охрана 5—6 човека не са могли да се противопоставят на черкезите, срещу последните бяха изпратени всички жандармеристи, които се оказаха налице тук и в съседните села.

За случая бяха уведомени каймакамствата в Шумен, Тутракан, Разград, [Хаджиолу] Базарджик и Варненското мютесарифство.

Както Ви беше донесено, никаква полза не беше постигната и от командира на дружината, който с наличните си войници беше заминал да претърси селата им, обаче беше принуден да се завърне поради тяхното противопоставяне.

Настоятелно моля да бъде предприето строго и резултатно претърсване на същите села, като черкезите бъдат заловени и заедно със заграбения от тях добитък бъдат изпратени тук.

18 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 46

384

19 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама до Общото военно командуване

Общото военно командуване иска за нуждите на русенските укрепления да бъдат доставени 2500 дъбови греди. Силистренското каймакамство, което е получило наряд за 850 греди, отказва изпълнението му, тъй като населението на околията се разпръснало и останало една четвърт. На населението са възложени и други наряди.

[Телеграма от Вилаетското управление в Русе] до каймакама на Силистра

От високото Общо военно командуване телеграфически се иска незабавно и бързо да бъдат изсечени и изпратени с железницата 2500 дъбови греди с размер дължина 6 аршина и дебелина 5 пръста, които греди да бъдат доставени от Дели орман и Провадийско.

Горният дървен материал се иска за нуждите на русенските укрепления.

Изсичането на горния материал се разпределя, както следва: 900 греди от Провадия, 750 от Шумен и 850 от силистренските делиормански села. Ето защо изисква се от Вас да наредите и в най-къс срок да

бъдат изсечени посочените греди, които да бъдат отправени до най-близката железопътна гара, където да бъдат предадени срещу разписка на служебните лица експедитори.

16 тешрин-и-евел 1293 г.

[Телеграма от Силистренското каймакамство] до високата резиденция на Общото военно командуване

Поднася Ви се настоящата висока телеграма, получена за наша чест от високото Вилаетство с молба, след като благоволите да я прочетете, да разпоредите да ни се върне [обратно].

При проучване съдържанието на тази телеграма, както ще благоволите и ще прецените, ще разберете, че за русенските укрепления и от Силистра се изискват да бъдат изпратени 850 греди. Действително не би могло да се каже, че е извън възможностите да бъде набавено и пренесено такова количество дървен материал, каквото се изисква, но както и Вашата висока особа ще благоволи да прецени, в казата ни от населението едва една четвърт е останало по местата си.

От това население се изисква превозването на 150 000 килета десятъчни зърнени храни за Шумен. От него се изисква също така превозването на 600 000 оки слама за Разград. Също така за императорските войски в Разград са предоставени за използуване коли, броят на които надминава 1000.

На всичко това отгоре използуват се коли за пренасяне на съоръжения, които идват от Варна, както и на храни и провизии, оставени от заминалите за Русия българи, които [храни и провизии] се превозват тук.

Всичко това е оставено в тежест на населението от тукашните села.

Освен казаното дотук, пак от същото население се изисква превозването на дървен материал и други съоръжения за тукашните укрепления, както и набавянето и събиранено на други припаси за Управлението на дивизията [в Добруджа].

Населението е изправено пред непоносими превози — обстоятелство, което е известно, и то не само на същото население. И ако [все пак] превозването на споменатия дървен материал бъде възложено на населението от тези села, тогава с положителност може да се каже, че другите работи ще бъдат изоставени.

Пред вид на това, че за посоченото състояние на нещата в отговор на предписанието ще бъде донесено, покорно се умолява Вашата особа, господине, да донесете и направите същото достояние пред съответните високи места, за да се извърши отменяването на споменатия по-горе превоз.

19 тешрин-и-евел 1293 г. Юсуф

НБКМ, ОАК, № 28 49, стр. 9

385

19 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Да се извърши проверка дали преминалите през Враца кервани с храни на път за Плевен не са попаднали в неприятелски ръце.

Желателно е да благоволите и наредите старателно да бъде проучено докъде са успели да достигнат преминалите през Враца кервани, натоварени с провизии и храни, отправени през изтеклата седмица за Плевен.

След проучването донесете какво е станало с керваните и дали по пътя за Орхание не са попаднали на неприятел, или не.

19 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, №112/11, стр. 76

386

19 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Колите, пренасящи провизии, които пристигат от Берковица, да бъдат върнати обратно.

Пристигналите и тези, които ще пристигнат от Берковица провизии и храни, предназначени за войниците в Плевен, да бъдат иззети и задържани, като колите бъдат върнати обратно в споменатата каза.

Напомня Ви се да донесете тук колко коли са били върнати и какво количество храни са били задържани.

19 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 76

1, 2 Липсват подписи.

387

20 октомври 1877 г. Осман пазар. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен

В стратегическите местности Козлу бей и Доспатлъ неприятелят увеличил бойните си сили. Ако от страна на турската военна власт не бъдат взети мерки за охраната на тези важни места, населението на селата ще се разпръсне.

Местностите Козлу бей и Доспатлъ досега бяха охранявани от помощни войски. В същия район обаче неприятелят увеличи бойните си сили и при окапването на листата на дърветата ще проличи и той ще разбере малочислеността на помощните войски.

При това положение последните, според както се съобщава от тяхна страна, не ще могат да задържат споменатите по-горе местности. Пред вид на голямата стратегическа важност на посочените местности, ако не се нареди да бъдат охранявани от редовните императорски войски, населението на селата ще се разпръсне — обстоятелство, за което жителите на казаното село Доспатлъ съобщават с подадената от тях обща молба.

За изложеното беше съобщено на Военното командуване в Осман пазар.

В получения телеграфически отговор оттам се съобщава, че ако се тръгне по пътя на молбите, подадени от споменатото население, би следвало във всяко село да бъдат съсредоточени войски, което е невъзможно.

От същото командуване се съобщава, че за да бъде гарантирано спокойствието на населението, до настъпването на зимата от лагера при село Яйла щял да бъде излъчен подвижен отряд, който ще се движи из околността. Също така било писано и искано от Главното командуване да се организира и съсредоточи един отряд и от местността Страка.

Поради важността на въпроса представям, за да бъде удостоен с вниманието Ви, един препис от телеграмата, която аз, Вашият слуга, поднесох до високото Главно дунавско командуване.

20 тешрин-и-евел 1293 г. Мютесариф на Търново
Мехмед Саид

[Препис от телеграмата, изпратена от мютесарифа[1] на Търново] до Главното дунавско командуване

Местностите Козлу бей и Доспатлъ досега се охраняват от нападенията на неприятеля от помощни войски. Малочислеността им обаче ще проличи и ще се види от неприятеля при окапването на листата на дърветата, които служат за техни окопни позиции. В такъв случай същите

[1] Липсва подпис.

войски според съобщенията от тях не ще могат да задържат позициите си.

С оглед на очевидната важност на споменатите местности, в случай че неприятелят нападне, той няма да има пред себе си пречка, в какъвто случай вероятно е Османопазарската каза да се разпръсне.

Ако в този край не бъде изпратена редовна императорска войска, тогава с оглед да бъдат установени гранични връзки с тукашната дивизия и да бъдат включени споменатите местности в обсега на едно от крилата на същата дивизия, поради създалото се положение очевидно се налага да бъдат изпратени необходимите за целта императорски войници от местността Страка.

Ако от моя страна е допуснато нещо несъвместимо, моля да бъда извинен.

17 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Русе, № 66/4

388

20 октомври 1877 г. Силистра. Доклад от каймакама[1] до Командуването на Дунавската армия в Русе

Българското население от две села — Куюджук и Липница, — които спадат към Силистренска каза, избягало и се присъединило към руските войски.

Жителите българи на селата Куюджук и Липница, спадащи към Силистренска каза, избягали и се присъединили към русите.

Приложена, представям на високото Командуване молба, подписана от лицата Едхем, Осман и Омер, за да бъде удостоена с [нужното] внимание.

Тя се състои от искане на същите лица да бъдат ликвидирани вземанията им от избягалите българи от посочените села чрез изоставеното тяхно имущество.

Към изложената молба има илям[2] от свещения съд за задълженията на споменатите българи, забягнали при неприятеля. С този илям се разрешава да бъдат оставени на наследниците изоставените в ислямската страна имущества, а ако няма такива, да бъдат предадени на бейтюлмала.

В същия илям се указва, че ако не се явят заинтересованите наследници, тогава имуществата трябва да се оценяват пред бейтюлмала срещу задължение на дължимите суми.

---

[1] Липсва подис.

[2] Илям — съдебно решение.

Също така, ако от споменатите села са пристигнали тук храни, да се приложат изискванията на закона, като бъде уведомена административната власт.

Възприето е ликвидирането [на въпроса] да бъде извършено по този начин.

20 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 1425

389

20 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Вилаетството потвърждава, че нареждането за забрана на износа на зърнени храни от района на Дунавския вилает остава в сила.

Макар от страна на Вилаетството телеграфически да са били уведомени придадените към него управления въз основа на заповедта на Главното командуване, че нареждането на Великото везирство относно разрешеното пренасяне на зърнени храни във вътрешността на Одринския вилает е в сила и по отношение на Дунавския вилает, до Великото везирство беше направено запитване по този въпрос. От това високо място е благоволено да се отговори, че изобщо споменатото разрешение не се отнася до Дунавския вилает и че забраната за износа на зърнени храни е в сила, както досега.

Нареждането, дадено от Негово превъзходителство валията, е било направено, без той да е бил уведомен за това от Великото везирство. След като горното нареждане му е било направено достояние, той е помолил да бъде съобщено на подведомствените му управления, че изпълнението на телеграмата му се отлага. Докато от него бъде получено второ нареждане, препоръчва Ви се предишната му телеграма да не се изпълнява в никакъв случай.

20 тешрин-и-евел 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1431

390

20 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до Вилаетството в Русе

Предписано е в Тутракан да бъдат изпратени още 800 домакинства на преселници.

Повечето от преселниците са пръснати из казите Разград, Шумен и [Ески] Джумая. За да бъдат съразмерно разпределени, бяха изискани списъци от всички места, където има преселници. Макар че досега от всички места са постъпили сведения за преселниците, в по-голямата част от местата те са с една трета повече от старото население.

Въпреки че Тутраканската каза е запълнена с 40 преселнически домакинства, получи се сведение, че е било предписано от Вашата висока особа там да бъдат изпратени още 800 домакинства. Поради това, че времето минава, необходимо е да благоволите и да заповядате [там], където е нужно, преселниците, които ще бъдат изпратени, предварително да бъдат запитани дали желаят да останат, което ще бъде от полза за бързото им настаняване.

Моля да ми се съобщи изпращаните преселници откъде и в кое направление ще тръгнат.

20 тешрин-и-евел 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ф Русе. Вилает, № 5005

391

21 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Рашид паша в София

Донася, че пътят за Плевен отново е затворен. Иска указания какво да предприеме с продоволствените коли, задържани във Враца, броят на които възлиза на 3000—4000. Руски войски се появили при с. Чорлево, на 5 часа път от Враца.

Получиха се телеграфните Ви заповеди от 21 тешрин-и-евел 1293 г. В отговор на другите Ваши заповеди от 17 тешрин-и-евел 1293 г. относно количествата продоволствие и храна, отправени за императорските войски [в Плевен], телеграфическия Ви беше донесено същия ден през нощта към 5 часа.

Поради новото затваряне на плевенския път как следва да се постъпи със задържаните във Враца 3000—4000 натоварени коли, да бъдат

[1] Липсва подпис.

ли задържани там или пък да бъдат отправени за Орхание. По въпроса моля да бъде запитан комендантът на Орхание и благосклонно да ми се съобщи отговорът му.

Пак в същия ден съвместно с дивизионния командир Негово превъзходителство Иззет паша с друга телеграма молихме за изложеното.

Според сега получените телеграфически заповеди явно е, че двете много ценни телеграми не са пристигнали. За да бъдат държани строго отговорни телеграфните чиновници, които не са разменили тези телеграми, зависи и е във връзка с Вашите високи разбирания и нареждания.

В споменатите телеграми-отговори беше указано, че освен изпратеното продоволствие и храни друго нещо не е могло да бъде изпратено, което обстоятелство се дължи пък на това, че пътят наново е закрит. Следователно пред вид на обстоятелството, че пътят през Орхание е сигурен, от задържаните във Враца коли на път са отправени около 2000 броя. Предстоящо е да бъдат изпратени останалите коли.

Донасям, че от данните на току-що получената от Враца телеграма се вижда, че два неприятелски ескадрона са дошли от селата на Оряховска каза — Бяла Слатина и Соколаре — и са обградили мюсюлманското население на село Чорлево, което село отстои на 5 часа път от Враца.

21 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17039, стр. 8

392

21 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей ефенди

Да се изпратят разузнавачи в местата, където се движат руски войски.

Телеграмата Ви се получи. За да можете ежедневно да донасяте тук верни сведения за движението на неприятеля и размера на силите му, особено Ви моля да изпратите на местата, където е необходимо, лица, на думите на които можете да се доверите, без да се скъпят пари за това.

21 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 79

[1] Липсва подпис.

393

21 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра

Конната жандармерийска рота, изпратена наскоро, да бъде използувана само за правителствени нужди и за преследване на бунтовници.

Наскоро изпратената във Вашия район конна жандармерийска рота ще следва да бъде използувана изключително само за правителствени нужди и за преследване на бунтовници, което обстоятелство е съобщено на Силистренското командуване.

Горното е предписано от Общото командуване и Ви се съобщава в отговор на телеграмата Ви от 11 тешрин-и-евел 1293 г.

21 тешрин-и-евел 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ОАК, № 28 49, док. 5

394

21 октомври 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра

Изпраща препис от телеграмата на Великото везирство, с която се установява пълна възбрана на износа на зърнени храни от района на Дунавския вилает.

[Телеграма от Великото везирство] до Дунавското вилаетство

[Препис] Изнасянето на храни от вътрешността на вилаета е поставено под възбрана. Последната не се отнася до различните храни и провизии, които търговците събират и пренасят в Цариград. На тях не следва да се пречи.

Обаче под предлог, че такива храни и провизии се изпращат за Цариград, да не се допуска изпращането им на други места. В бъдеще търговците, които ще събират оттам храни и провизии, предназначени за Цариград, трябва да вземат удостоверение от Дирекцията на налозите, че действително изцяло са ги докарали тук, които удостоверения да покажат на местните управления на налозите.

С оглед на изискванията за случая със специални решения на административните съвети търговците могат да бъдат обвързани с поръчителства

По въпроса са уведомени съответните лица. Налага се забраната за изнасяне на храни и провизии през Варненското пристанище както за Цариград, така и за другаде да продължи с оглед на взетото становище във всички съвещания. Ето защо благоволете да постъпите с оглед на изложеното, като вложите необходимите старания.

[Телеграма от Дунавското вилаетство]
до Силистренското каймакамство

Въз основа на горната телеграма на Великото везирство беше водена преписка с Дунавското главно командуване. В отговора, получен оттам, е благоволено да се съобщи, че било поискано разрешение от Високата порта да бъде запазено сегашното положение за още известно време в смисъл забраната за износа на зърнени храни и добитък да продължи.

С оглед на изложеното изисква се да се вложи повишено внимание за запазване на възбраната.

21 тешрин-и-евел 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Силистра, № 1246

395

22 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей

Заповед за преместване на населението от застрашените от неприятеля села във Враца.

Обща телеграма

Обширните Ви съвместни телеграми бяха получени. Ако се потвърди, че неприятелят напада насам с големи сили, предвижда се мюсюлманското население да бъде изтеглено от казата Ви в безопасно място.

Ако обаче, преди да бъде извършено проучване, населението бъде изтеглено, това ще предизвика паника за изселване в Берковска каза.

Ако пък неприятелското нападение се окаже, че представлява от себе си само една прикрита демонстрация, тогава напразно ще е да бъде вдигнато на крак населението.

Ето защо засега ислямското население от селата, което се намира в местата, където неприятелят може да стигне, временно да бъде прибрано във Враца. Без да се губи време, следва да вземете необходимия брой войници от дружините, които, предполага се, че досега вече са стигнали там, както и набързо събрани в казата черкези конници от Биледжик, с които лично да се отправите за селото Чорлево, за да ра-

[1] Липсва подпис.

узнаете и да проучите движението и поведението на неприятеля, както и за размера на бойните му сили.

Или пък да се отправите към други места, където е нужно.

След тези основни разузнавания и проучвания обстойно донесете тук следва ли населението да остане по местата си, или се налага същото да бъде преместено в Берковица или по-нататък.

Трябва да действувате съгласно с отговора, който ще получите.

22 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112/11, стр. 82

396

23 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до военния комендант на Орхание

Заповед за прибирането и връщането на изоставените от стопаните им транспортни коли по пътя от Видин за Орхание.

Много от стопаните на коли, натоварени с храни и друго продоволствие, отправени на път от Видин за Орхание, са ги изоставили и са се върнали в селата си.

Така изоставените безстопанствени коли не може да бъдат изложени да погинат.

За да не бъдат прехвърляни от един на друг, умолявате се да наредите въпросните коли заедно с другите коли да бъдат върнати обратно насам, както и да ни се съобщи броят на останалите безстопанствени коли, които ще бъдат прибавени към останалите.

23 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 039, стр. 15

[1] Липсва подпис.

397

24 октомври 1877 г. Варна. Телеграма от Мютесарифството до каймакама на Хаджиоглу Базарджик

В препис се изпраща телеграмата на Министерството на вътрешните работи в Цариград до Дунавското вилаетство в Русе относно помощта, която трябва да се оказва на бягащото поради войната турско население.

[Препис от телеграмата на Министерството на вътрешните работи в Цариград] до Дунавското вилаетство

Населението, което се изселва от местата, където се развиват военните действия, и което е минало оттатък Балкана, се е пръснало по градове и села, изпадайки в тежко мизерно и обидно положение. То не може да намира хляб по пътищата, през които минава, и е стигнало дотам, че се храни с тревите, корените и корите на растенията, които намира из градините.

Определените местни чиновници, на които е възложено да се грижат за подслона и прехраната на същото население, са постъпвали бездушно при изпълнение на задълженията си.

Типичен е случаят за такова отношение към преселниците, който е станал достояние и на Високото място, а именно случаят с преселника мютевели ага в град Карлово, където, макар че е имало всички условия последният да бъде облекчен от затрудненията, които понасял, спрямо него е било постъпено крайно неродолюбиво.

Тези нещастни хора, които напускат домовете и местата, където са живели, за да се спасят от неприятеля-угнетител, се нуждаят от помощта на цялото население в местата, където са намерили убежище, чието население има човешкото и верското задължение да им окаже човешко отношение и милосърдие.

Докато в тези случаи споменатите чиновници преди всичко са задължени да изпълняват служебното си задължение, дори и в кръга на възможното те не правят потребното за тези нещастни преселници, за да ги облекчат от страдания и мизерия.

Това е станало причина за голямо огорчение и съжаление от страна на височайшата особа на владетеля, особено [пък] слухът за отвращаващото нечовешко отношение [проявено] към споменатия по-горе мютевели ага.

Една от здравите, високи държавни разпоредби е и изискването при всички случаи непрекъснато да се внимава и постоянствува за подпомагането на преселниците. Това обстоятелство наново и повторно всестранно е напомнено на съответните служебни лица. Особено необходимо и справедливо е задължението на властта и това на благодетелните хора, които имат и верското задължение да окажат всестранна помощ и улеснение на преселниците.

С оглед на милостта, изразена във височайшото нареждане, ако и при Вас има такива случаи, да благоволите и да вложите, без да пожалите всичките си сили, за спешното подпомагане и улеснение на преселниците, което се възлага на Вашата висока особа, господине.

18 тешрин-и-евел 1293 г.

[Варна. Телеграма от Мютесарифството]
до [Хаджиоглу] Базарджишкото каймакамство

Ваше достойнство бей,

С оглед на фермана-заповед, който е описан в горната телеграма, която е била отправена от високото Министерство на вътрешните работи до високото Вилаетство и от която Ви се изпраща препис, специално Ви се препоръчва да се направи всичко възможно и при Вас относно подпомагането и улесняването на преселниците.

24 тешрин-и-евел 1293 г. Фахри

НБКМ, ф. Пазарджик. Каймакам, № 532

398

24 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Дава нареждане държавните архиви да бъдат пренесени във Видин.

Щом като сте взели решение за евакуацията на ислямското население, то касите с наличните суми на Финансовото управление, Обществеността подпомагане, общината и сиракките влогове, а така също и всички важни книжа и входящи и изходящи регистри следва да бъдат пренесени тук.

За текущите служебни преписки, като дневници, регистри и други, обаче се налага да ги оставите в управлението Ви.

24 тешрин и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 92

[1] Типова подпис.

399

24 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей

Нареждане за евакуация на Враца. Българското население в Оряховско подложено на ограбване. Извозването на турското бягащо население да се извърши с колите и добитъка на християнското население.

Обща телеграма

Получи се общата Ви телеграма. КактоВи беше предписано миналия ден, най-напред ще следва да бъде изтеглено във Враца ислямското население на селата откъм страната, през която евентуално неприятелят би могъл да настъпи. Не дай боже, в случай че стане нужда по-късно, заедно със същото население ще бъде уместно да се изтегли ислямското население и на Враца, като всички през Берковица бъдат преместени на сигурни места.

Обаче да не се допускат събития, както в Оряховска каза.

Там населението[2] ограбило селата и всеки вземал добитък и коли, каквито си пожелаел. А това би означавало ние сами да опустошим Врачанската ни каза. Ето защо необходимите коли за извозването на населението следва да бъдат набрани от страна на властта, като изселническите кервани бъдат придружавани от полицейски чинове и лица, избрани от почитаните от населението верни и сигурни хора, които [лица] да следят, когато колите заминават и се връщат, да не стават насилия и изстъпления.

Колите, които ще бъдат взети от християнското население, след пристигането им на спасителните сигурни места непременно да бъдат връщани обратно, като не се задържат и използуват за неопределено време. Изобщо налага се преселниците, които ще пристигнат във Враца, а не дай боже и тези, които следва да заминат и по-нататък, да бъдат евакуирани при спазването на най-голям ред.

24 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 90

---

[1] Липсва подпис.

[2] Мютесарифът, който дава нареждане на своя подведомствен каймакам за евакуацията на Враца и района на казата, има пред вид масовия грабеж, на който било подложено българското население малко преди това в Оряхово и Оряховска каза. Док. 317 и 319, както и други, свързани с тях, разкриват бедственото положение, в което българите от този район били изпаднали вследствие на жестоките безчинства, на които го подлагало отстъпващото турско население. Под **население**, споменато от мютесарифа на Видин в док. 399, трябва да се подразбира **мюсюлманско население**, както става ясно и от следващото изречение: „А това би значило **ние** (т. е. мюсюлманите) сами да опустошим Врачанската ни каза."

400

24 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца и до капитан Кясиф ефенди

Съобщава се редът, по който да се извърши евакуацията на Враца.

Обща телеграма

Отговор на телеграмата Ви от 24 тешрин-и-евел 1293 г.

И тази сутрин Ви беше предписано да се набавят коли от казата Ви, с която да се извърши изтеглянето на ислямското население. Щом като не е възможно да бъдат набавени достатъчно количество коли, тогава ислямското население ще бъде пренесено с колите, дошли натоварени от Видин с ечемик и брашно, за да бъде пренесено в София, като храните, които ще бъдат разтоварени от същите коли, бъдат складирани и запазени на подходящи места.

Колите, след като бъдат използувани до София, непременно да бъдат върнати обратно, като за това се грижи един от офицерите, назначен за отправяне и съпровождане на изселническите кервани, подпомогнат от няколко полицейски чинове.

Войниците, които придружават изпращаните оттук кервани, веднага да бъдат връщани обратно. Ако между споменатите по-горе преселници има гладни и нуждаещи се, съгласно с наскоро оповестената висока заповед на Великото везирство на същите да им се определят и дават необходимите дажби.

Налага се да бъде донасяно в кой ден, с колко коли и колко преселници са били отправени на път.

Предписано на 24 тешрин-и евел 1293 г.[2]

Непременно да се потърси и намери начин стоката и вещите, изоставени от населението в селата, да се приберат и предадат на същото.

24 тешрин-и-евел 1293 г.[3]

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 91

---

[1] Липсва подпис.

[2, 3] Бележка и добавка към текста, без подпис.

401

24 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Нареждане до местните административни управления относно равномерното доставяне на коли, нужни за превозване на дивизиите.

Навсякъде подробно беше предписано за събирането на коли, необходими за превозването на дивизиите, като равномерно се набира по 1 кола от 10 домакинства.

По този повод административните управления твърдят, че за пренасянето на войсковите части били доставени множество коли, а от дивизиите се оплакват, че не получават коли. Причината за това се дължи на обстоятелството, че от някои среди никак не се преценява пренасянето на необходимия строителен материал по направата на укрепленията, пренасянето на дърва за дивизиите, на въглища, на сено, на брашно от мелниците, на храни и провизии за железопътните гари, а се има пред вид преди всичко превозът за болните и съоръженията на дивизиите, протестирайки, че дори нито една кола не била изпратена.

В същност и според местните административни управления се поддържа, че определените коли за посочените места продължават да се изпращат в определените размери, без обаче да им е известно изложеното, като по този начин твърденията им се явяват безсъдържателни.

За да се разбере истината по този въпрос и неговата същност, налага се всички определени в различните места коли да бъдат предавани на дивизионните войскови управления, които ще ги използуват за важните според тях мероприятия, като на всеки 15 дни ще искат от административните управления подменяването на колите.

Ако след толкова съобщения не се получи резултат, трябва да се знае, че цялата отговорност остава да тежи върху местните административни управления.

24 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1428

402

25 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Повторно нареждане за изпращането на държавните архиви във Видин.

Отговор на телеграмата Ви от 25 тешрин-и-евел 1293 г.

Задръжте при себе си преписките и регистрите, с които си служите всеки ден, а всички други, както Ви бях съобщил, изпратете тук. И сега пак Ви повтарям същото.

При това, както се предполага, засега няма нищо, което да дава повод за паника. Извънредното, заслужаващо особено внимание, е връщането на колите да се извършва колкото се може по-бързо.

Ако допуснете нехайство, каквото беше допуснато в Оряхово, ще се разкайвате. Това нещо добре трябва да знаете.

25 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 95

403

26 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до Рашид паша и до Али Шефик бей в София

Моли да се съобщи как да бъдат експедирани задържаните във Враца храни. За Орхание са изпратени 5000 коли продоволствие.

Благоволено е и е било поискано мнението на Негово превъзходителство Шевкет паша, комендант на Орхание, за начина, по който следва да бъдат експедирани храните, които са задържани във Враца. Отговорът, който ще бъде получен, моля благосклонното Ви благоволение да бъде съобщен на мен, Вашия слуга, за което и преди няколко дни беше отправена телеграфна молба

Ако до момента не е получен отговорът на Негова милост Шевкет паша, моля благоволението Ви да му бъде напомнено за искането ми.

Само през последните няколко дни броят на изпратените коли с продоволствие и храни за Орхание възлезе на 5000. До този момент обаче нито една кола не е върната.

Ако тук-там някоя и друга кола е била върната, то при нейното завръщане и през време на почивката ѝ, както това е ставало с пре-

[1], [2] Липсват подписи.

дишни коли, те насила са били отнемани и откарвани от черкези и помаци. Ето защо, както оттук спешно се изпращат коли, придружени от достатъчен брой войници, така ще бъде нужно и при завръщането на колите същите да бъдат придружавани от такъв брой войници, вместо да бъдат изоставяни на заграбване от този или онзи.

26 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 039, стр. 2

404

26 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Орхание

Абдуллах ага, който бил изпратен с пари, предназначени за турската войска в Плевен, не успял да влезе в града.

Преди 15—20 дни оттук е било изпратено лицето Абдуллах ага, помощник-ротен командир, с назначение да предаде на императорската войска в Плевен известна сума.

От получените сведения се установява, че той не е могъл да влезе в Плевен и е останал в Орхание.

След надлежна справка моля да ни уведомите, господине, дали горното е вярно или не.

26 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 039, стр. 9

405

26 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Враца

Черкези и българомохамедани отвличат колите, които се завръщат от Орхание във Видин.

Черкези и помаци от Врачанска каза са откарвали със себе си колите, които се завръщали от Орхание, собствениците на които, плачейки, идват да се жалват.

1, 2 Липсват подписи.

Щом получите настоящата ни телеграма, без отлагане изпратете на подходящи места достатъчен брой войници и полицаи от врачанските запасни, които да настигнат откараните коли, като за целта бъдат от делени подвижни патрули. Да не позволявате никому да задържа посочените коли. Откраднатите коли на всяка цена трябва да бъдат върнати обратно.

Желателно е да донесете какви хора сте изпратили и къде и какви други мерки сте предприели за осигуряването на тази важна задача.

26 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 98

406

26 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до мютесарифа на София

Наредено е запечатването на дюкяна на тетевенеца Димитър в Оряхово и на склада му за зърнени храни в с. Козлодуй.

Отговор на телеграмата Ви от 17 тешрин-и-евел 1293 г.

Наредено е да бъдат запечатани дюкянът на тетевенеца Димитри, който се намира в Оряхово, и складът му, пълен със зърнени храни, в село Козлодуй

Само че как трябва да се разбира това нареждане· дали се отнася до предстоящо конфискуване съгласно с Вашите нареждания за имущества на лице, което е избягало в Русия, или как?

Моля да благоволите и да изясните какво е желанието Ви, за което благоволявате да препоръчате да бъде изпълнено.

26 тешрин-и-евел 1293 г

НБКМ, ф. Видин, № 17039, стр. 1

Липсва подпис.

407

27 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Враца

Заповед за преследване на лицата, които разпространяват лъжливи слухове.

С цел да се ограби този или онзи някои подлеци разпространяват и разгласяват лъжливи слухове, които са в природата им и които всяват страх сред околните им.

Горното беше потвърдено от опита, който имаме с [разпространените] слухове в Оряховска каза.

Лицата, които разпространяват такива слухове, да бъдат задържани и преследвани, като не се пускат на свобода, докато не се получи нареждане оттук.

Желателно е да не се позволява и строго да се преследва разпространяването на такива слухове.

27 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин, № 112 11, стр. 103

408

27 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до коменданта на Орхание

Доклад за състоянието на Врачанска околия, в някои от селата на която влезли руски части. Турското население бяга, плячкосвайки селата. Вероятности за смут има и в Берковица.

Пред вид на обстоятелството, че в някои села на Врачанска каза са влезли неприятелски конни части, местното ислямско население общо се е вдигнало да се преселва. Споменатото население започнало да плячкосва Врачанска каза.

В Берковска каза, която е на пътя на преселването, същото ислямско население разпространявало неверни слухове и се отдало на издевателства и насилия.

В самия град Берковица има събрани много хора и поради това според получените донесения вероятно е и там да се случи нещо лошо.

За да се запази редът и за да се успокои градското население, както и за да се премахне колкото е възможно по-скоро упражняваното насилие, моля да благоволите и наредите пред когото трябва да бъдат

[1], [2] Липсват подписи.

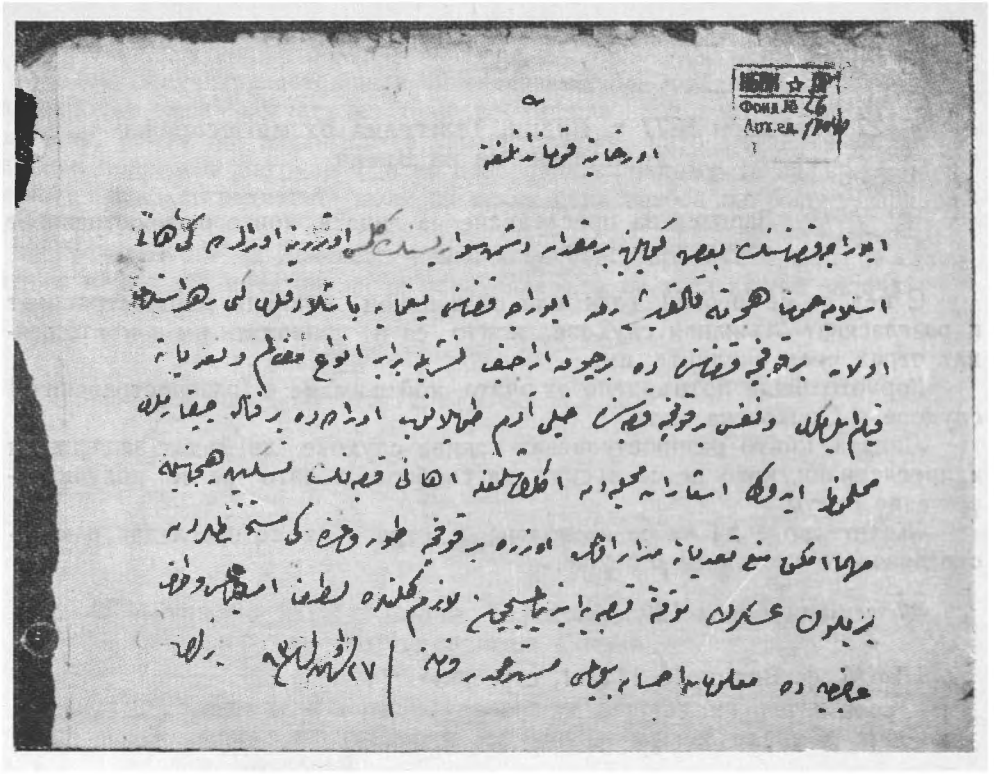

Док. 408

изпратени в града една рота запасни войници от тези, които са разположени по височините на Берковица.

Също така умолявате се да благоволите и да уведомите и мен, Вашия слуга, за направеното.

27 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 040

409

27 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до Великото везирство в Цариград

Сведения за намерението на руските войски да атакуват Враца. Българи подпомагат руските войски.

С намерение да атакуват Враца тази вечер в село Вамурина (?) пристигна известен брой руска конница и пехота.

За да се разузнае за разположението на неприятеля, завчера за там бяха изпратени 200 войници черкези, които се присъединили към войни-

[1] Липсва подпис.

ците на бригадния генерал Ибрахим паша, който пък бил изпратен от Орханийското командуване.

Поради многочислеността на неприятелските сили споменатият паша бил принуден да изпрати на разузнаване към Враца и към село Остров, където се намирал неприятелят, капитан Расим ефенди с известен брой черкезки конници и четири пехотни роти войска. Частите, които били изпратени на разузнаване към споменатото по-горе село, се натъкнали на два неприятелски ескадрона, намиращи се там, и влезли в бой с тях. След като оставил на бойното поле двама убити и три коня, неприятелят бил преследван до село Галово. Като трофеи от него били взети един кон с цялата амуниция, едно наметало и един чифт ботуши.

Двама души българи от село Остров, които били в услуга на неприятеля, като му показвали пътя за движение, били заловени и изпратени в Оряхово.

Слава на бога, от наша страна не са дадени никакви жертви.

Донася Ви се, че горното е съобщено и на Оряховското каймакамство.

27 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 263/22

410

27 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В състава на руската част, която се появила при с. Пещене, Врачанско, участвували 30 въоръжени българи, между които Лило от Борован и учителят на с. Търнава.

Черкезите от Оряховска каза с отвлечения от тях добитък напълно са се изтеглили към Орхание. Изпратените по дирите им жандармеристи се завърнаха. Когато миналия понеделник същите са минавали край село Пещене, което спада към Враца, пред тях се появили 50—60 неприятелски конници. Последните открили огън, обаче поради това че са били повече [на брой], жандармеристите, без да дадат жертва, се отдалечили.

Между групата на неприятелската конница са били забелязани лицата Лило от село Борован, даскалът на село Търнава и други още около 30 въоръжени българи, имената на които не се знаят.

Донасям, че горното е [съставено] въз основа на сведенията, дадени от Реджеб ага, старшина на споменатите жандармеристи.

27 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 32

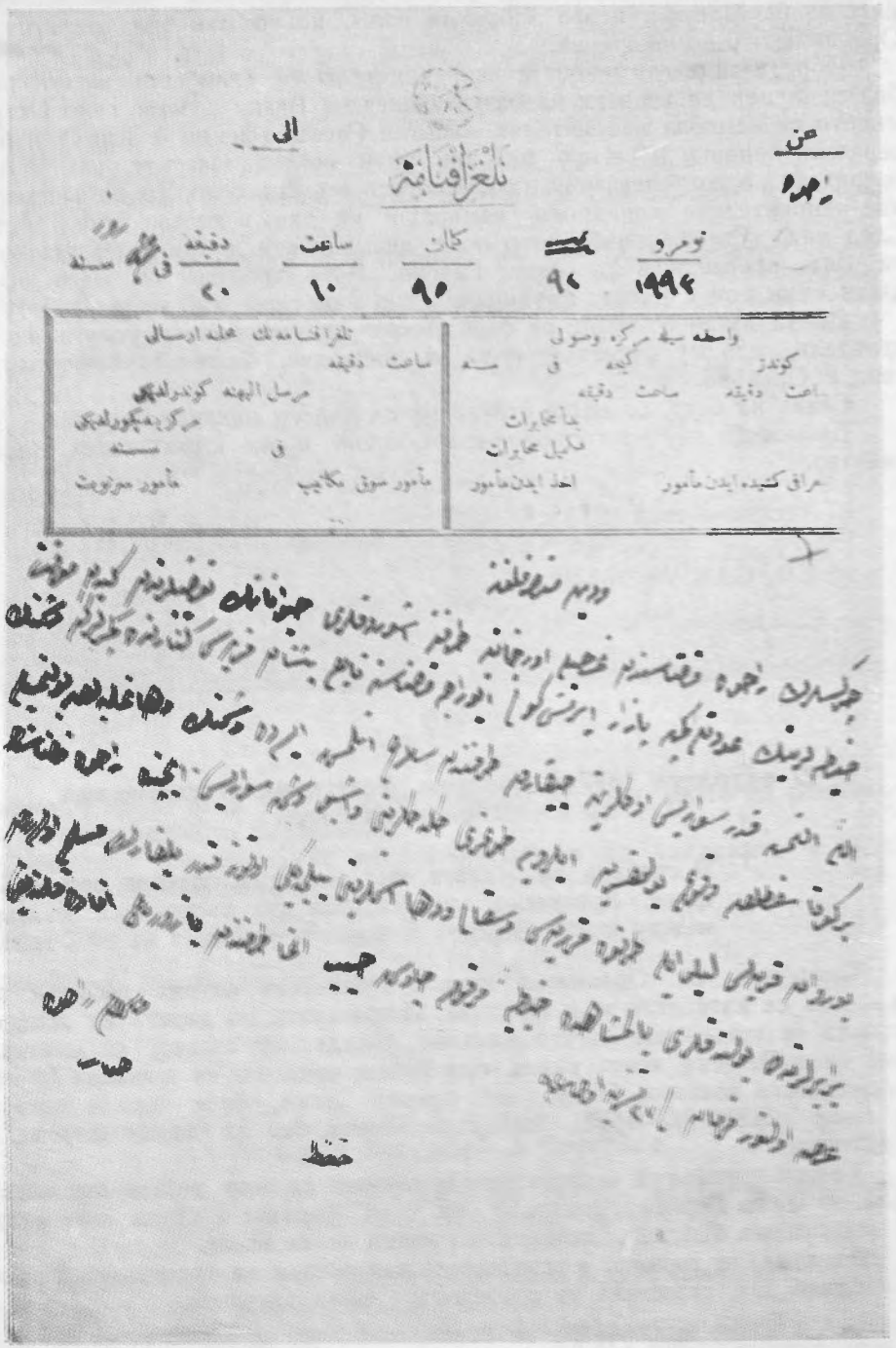

Док. 410

411

27 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за движението на руската конница при с. Селановци. Заловени са двама българи от с. Остров, които били водачи на конницата.

За да се разузнаят силите на неприятеля, който се установил в село Остров, полковник беят изпратил черкези конници под командата на капитан Расим ефенди, като към тях бяха придадени четири пехотни роти.

Откъм горната страна на село Селановци, което отстои на разстояние два часа път от Оряхово, те срещнали неприятелски конници на брой повече от два ескадрона. При завързалата се битка били убити двама неприятелски войници и три коня. От неприятеля са били взети един кон с амуницията му, едно наметало и един чифт ботуши.

Неприятелят бил преследван до село Галово.

Заловени са били двама българи, жители на село Остров, които били водачи на неприятеля.

Слава на бога, от наша страна не са били дадени никакви жертви и щети.

Горното донасям въз основа на сведенията, дадени от отговорника по донесенията Мехмед ефенди, пристигнал с разузнавателния патрул.

27 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 33

412

27 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

При с. Типченица, Врачанско, черкезите, които отвлекли добитъка на селата Борован и Добролево, били настигнати и добитъкът бил освободен.

За залавянето на черкезите, които бяха отвлекли от село Борован 360 овце и 140 бивола, а от село Добролево 99 бивола, беше изпратен ротният командир на временните жандармеристи, Мехмед ага.

Черкезите били застигнати при село Типченица, Врачанска каза.

من راهده

الی

تلغرافنامه

نومرو	کلمات	ساعت	دقیقه	فی سنه
۱۹۹۷	۱۰۸			

واسطه سیله مرکز وصول کودر کیمه فی سنه ساعت دقیقه ساعت دقیقه یدانجارات تکمیل تحاریات ۷۵ ۱ تلغراف کتیده ایدن مأمور اخذ ایدن مأمور	تلغراف نامه نك علیه ارسالی ساعت دقیقه مرسل الیهه کودرلدیکی مرکزیه کودرلدیکی فی سنه مأمور سوق مکاتیب مأمور سرعوت

دیه مخابره

اوسطوف قومپانیسی دشمنه نقطه قوتی اولدیغنی برکشف اجرا ایدیورلر. اوسطوف قومپانیسی بوزیلنجه اوسطوف قومپانیسی بوزیلنجه بعض اوتو چرکسی سوار یاده و یاندیرمه دیه باغلر یپلام وضع ترفیعه ایده رك یرلری یاغ بوکوده کوندرمشیدی راهده ایکی ساعت مقدم سدنوفچه قومپانیسنه اوست طرفنه دشمنه ایکی باغلرکده مجاوز سوار یاده ضمادف ایدرك اولنلره محاربه دشمنده ایکی نفر ایکی اوچ بارکیر تلف برباركیر لی قیمیل برقیمیل رلعه وبرچوق جزمه اغتنام اولندیغی ودشمن خلوه قومپانیسنه تعقیب ایدلدیکی واوسطوف قومپانیسی الحاصل دشمنه تورلو غورلعه ایده ایکی بلغارلی درکنار ایلکنور دکلرنده وهم اولسونده بزم طرفده قلج برسقطلمه اولدیغی شمدی کشف تولیدلم کلدی زورنال ایچی محمد افندینك افاده سنده انکدیلدیغی

قاعقلم راهده
مهاجت

عصه اولنوب وجانه ۲۷ لیه اوصلی ۹۲

لصدر
برعبس صبر ملاحظه یا مؤتمد
واقعه ایجون
ضبط

Док. 411

Добитъкът бил отнет и освободен от ръцете на черкезите и със съдействието на врачанската власт предаден на стопаните му.

Горното донасям въз основа на сведенията, дадени от току-що дошлия Мехмед ага.

27 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 34

413

27 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до мютесарифа на София

Обръща се внимание за залавянето на избягалия касиер на Общинското управление във Враца, на чиновника по десятъците и на десятъчните агенти от същия град.

С телеграма № 438 от 27 тешрин-и-евел 1293 г. до Софийското мютесарифство е съобщена телеграмата на Берковица под № 524, която се отнася до залавянето и връщането на местослужението им на касиера на Врачанското общинско управление и на други лица.

Също до Софийското мютесарифство без номер от 27 тешрин-и-евел 1293 г. се съобщава относно телеграмата на Берковица от 27 тешрин-и-евел с. г. за залавянето и връщането на местослужението им на избягалите от Враца чиновник по десятъците и десятъчни агенти.

27 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 039, стр. 5

414

27 октомври 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен

Започнато е изземването на храните от българските села, жителите на които са забягнали в Русия.

Десятъчните храни ще бъдат пренесени, след като бъде уреден въпросът за пренасянето на храните от българските села, жителите на които са забягнали в Русия, което ще бъде извършено в [срок] от 2—3 дни.

[1] Липсва подпис.

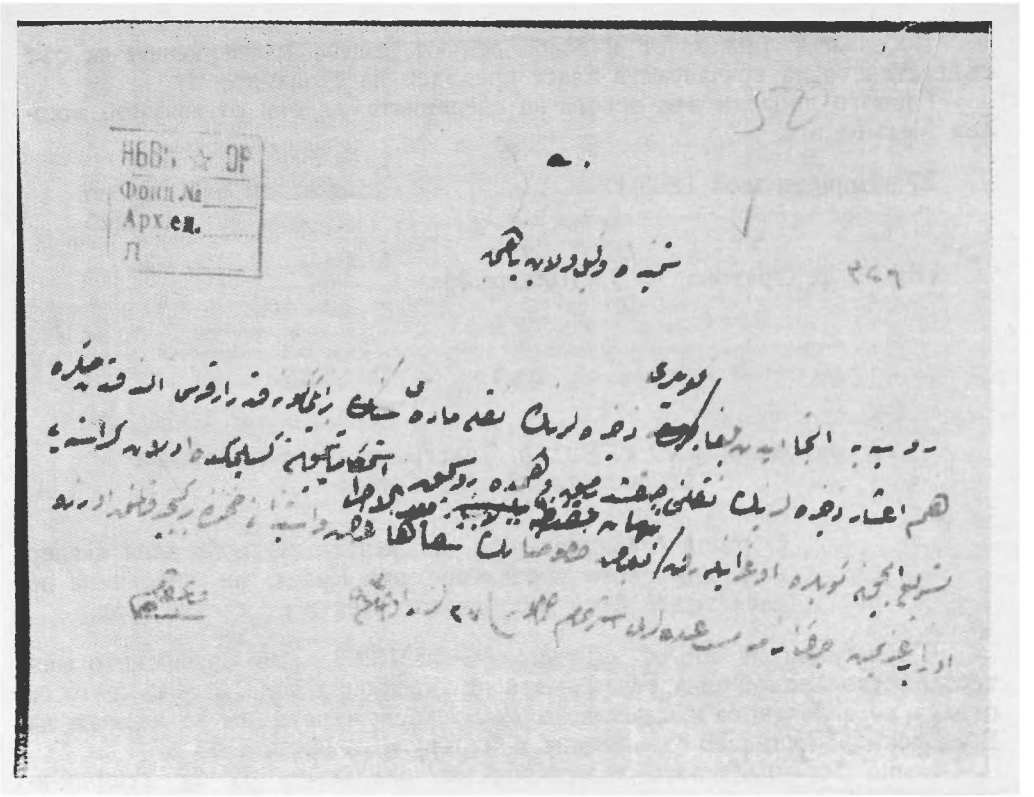

Док. 414

Също така ще бъде уреден и въпросът за дървения материал, който се сече за нуждите на русенските укрепления.

След като обиколя селата и изпълня някои належащи работи, моля благоволението Ви да ми се разреши да се отбия при Вас и да остана една нощ, за да докладвам устно по някои въпроси.

27 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Силистра[1]

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 50

[1] Името липсва.

415

28 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Мюсюлманското население от града и селата се изселило.

Отговор на № 647

Ислямското население от града и селата се е изселило.

Донасям, че подходящи хора за членове на съвета не ще могат да се намерят.

28 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 31

416

28 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за положението на черкезките конници в Оряхово.

Ибрахим паша пристигнал в Юч бунар и заявил, че ще дойде в Оряхово. В отговор на горното на същия е писано, че се очаква благосклонното му пристигане. До този момент обаче той не е пристигнал.

Намиращите се тук черкези дойдоха при мен и ми заявиха: „Миралай беят заяви, че Расим ефенди ще замине за Видин, а Вие ще се присъедините към Ибрахим паша.

„В такъв случай къде ще отидем ние?“ — запитахме го ние.

Положените старания на Расим ефенди същите черкези да останат по местата си не дадоха резултат.

В същност Ибрахим паша няма да дойде тук.

Относно отиването на черкезите при Ибрахим паша заповед от страна на Негово превъзходителство коменданта [на Видин] не е била дадена на миралай бея.

Ако тези черкези заминат оттук, не ще останат хора за разузнавателната работа.

В очакване съм на високите Ви заповеди за случая.

28 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 29

417

28 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Черкезките конници напуснали Оряхово.

След предишната ми скромна телеграма Ви беше донесено, че намиращите се тук черкезки конници заминаха, за да се присъединят към Ибрахим паша. Сега тук не са останали конници черкези. Причина за това е миралай беят, който заявил, че Расим ефенди ще замине за Видин, а вие, черкезите, ще останете при Ибрахим паша.

Донасям, че горното се разбира от показанията на ротния командир Расим ефенди и от тези на Джан Тимур бей.

28 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 28

418

28 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В с. Селановци пристигнали два ескадрона руска конница.

Днес времето е мъгливо и се налагаше да бъде извършено разузнаване. Това не можа да стане поради обстоятелството, че черкезите ни напуснаха.

От съобщенията на четиримата чорбаджии старейшини се установява, че към 8—9 часа тази сутрин в село Селановци пристигнали два ескадрона неприятелска конница и започнали да събират коли. Аз заведох същите чорбаджии при миралай бея. Въз основа на дадените сведения тук бяха събрани и организирани от временните жандармеристи и някои запасни чинове около 30—40 конници, за да бъдат изпратени утре на разузнаване.

Донасям, че други събития не са настъпили.

28 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 30

419

29 октомври 1877. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведения за битката, станала при с. Гложене. Българи участвуват в състава на руска войскова част.

За изсичането и извозването на дървата от определените за императорската войска сечища миналия ден бяха изпратени да събират коли конният жандармерист Мехмед и временният — Сюлейман. В изпълнение на казаното тази сутрин, към 2 часа, те пристигнали в село Букьовци.

Едва слезли от конете си, те били проследени от 20—30 неприятелски конници. Конниците успели да заловят споменатия по-горе Мехмед, като му взели коня, оръжието и намиращите се в кожения му колан 1000 гроша в бели меджидии, а след това го вързали. Същите неприятелски конници продължили да преследват споменатия Сюлейман и по време на преследването му в околността на село Гложене се натъкнали на 16 конни черкези, които се намирали под командата на Джан Тимур бей.

Бягащият Сюлейман уведомил черкезите, че другарят му Мехмед бил пленен от неприятелските конници.

Черкезите със споменатия Джан Тимур бей веднага се притекли на помощ и започнали битка с неприятеля, при която те успели да освободят пленения Мехмед. В резултат на битката, при която неприятелят отстъпил към село Крушовица, от него са били отнети един ездови кон, ранен в краката, и една кобила.

Между неприятелските войници били и жителят на село Бяла Слатина, Йованчо, и още един друг българин от Оряхово, и двамата въоръжени. Споменатият Йованчо бил този, който измъкнал колана с парите на жандармериста Мехмед.

По това време в Гложене се намирал временният ротен командир Мехмед ага, който, макар да бил уведомен от Сюлейман за пленяването на другаря му Мехмед, не се притекъл на помощ заедно с черкезите, а продължил пътя си.

Бързо донасям изложеното за сведение въз основа на показанията на пристигналите преди малко тук Мехмед и Джан Тимур бей.

29 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 27

420

29 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Получена е записката на старшината Абас ага за движението на неприятеля, който се настанил в с. Букьовци и достигнал с. Бутан.

За да бъдат натоварени и извозени дървата, които ще бъдат изсечени от горите, определени за императорските войски за селата, които се намират по течението на река Огоста, където неприятелят още не е достигнал, по един или по двама жандармеристи се изпращат със задача да събират коли.

От записката-донесение на временния старшина Абас ага, пристигнала преди малко, се разбира, че неприятелят влиза и излиза от село Букьовци, а така също, че е дошъл и в село Бутан, което се намира на отвъдната страна на Огоста. По такъв начин неприятелят посещава и селата, които [мислехме, че] са осигурени. От сега нататък явно е, че не ще могат да бъдат изпращани в споменатите села, тук и там, конни жандармеристи.

Временните и постоянните жандармеристи са всичко около 5—10 човека. Ето защо набавянето на дърва и друго военно продоволствие става много мъчно и за в бъдеще ще носи отговорност.

Донасям, че се налага при това положение отсега да се потърси начин за извършване на потребното.

29 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 26

421

29 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за движението на турски патрул, който, достигайки с. Галово, се натъкнал на неприятелска конница.

Патрулът, който беше изпратен тази сутрин за разузнаване, стигнал до селата Селановци и Галово. В горната част на Галово той се натъкнал на 5—6 неприятелски конници, които започнал да преследва. Конниците се отдалечили по посока на Исмаил бунар.

По хълмовете на село Остров същите разузнавачи забелязали присъствието на два неприятелски ескадрона. Разузнавачите не нападнали неприятеля поради настъпилата вечер и се завърнали обратно.

Снощи около 20 неприятелски конници пристигнали в село Селановци и отвели със себе си Адиш Али, който бил извел селяните да копаят окопи.

Изложението донасям въз основа на показанията на сега завърналия се капитан Расим ефенди.

29 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 24

422

29 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Налага се да се извърши разузнаване на неприятелското движение по горното течение на р. Огоста.

С разузнавателна задача тази сутрин бяха изпратени по посока на село Селановци 30 конници, съставени от запасни чинове и други. Според както Ви беше донесено с друга телеграма, неприятелски конници започнали да се появяват откъм страната на горното течение на река Огоста. В тези две направления трябва да се извършват ежедневни разузнавания. Това може да се осъществи, като са налице постоянно най-малко 200 конници. Ако такъв брой конници биха се намирали тук, ще може да се разузнава и да се съобщава за силите на неприятеля, който се движи в района.

29 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 25

423

29 октомври 1877 г. Русе. Телеграма от валията до каймакама на Силистра

Руски войски нападнали турските укрепления при казармата „Азизие“, но били отблъснати.

Вчера русите нападнаха укрепленията на казармата „Азизие“, но поради силния отпор на императорските войски те, напълно разбити и разгромени, бяха прогонени, изоставяйки в окопите труповете на убитите.

Императорските войски преследваха неприятеля на разстояние от около час и половина.

Горното Ви се съобщава въз основа на известието [изпратено] от страна на Командуването на Четвърта императорска армия.

29 тешрин-и-евел 1293 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ОАК, № 28/49, стр. 14

424

30 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

След като влезли в с. Бутан, руските войски продължили да напредват към с. Сърбеница.

Вчера Ви донесох, че неприятелят е влязъл в село Бутан, което се намира на 4 часа път от Оряхово и е на отсрещната страна на река Огоста, откъм Лом. Броят на неприятелските войници, които са влезли в селото, надминава една рота. Те са водили със себе си двама вързани младежи мохамедани.

Неприятелските войници, без да почиват в споменатото село, незабавно се отправили към село Сърбеница. По пътя те срещнали 15 коли с дърва, предназначени за императорските войници, на път за село Бързина, отклонили колите и ги откарали със себе си.

Изложеното Ви донасям въз основа на току-що получените сведения от споменатото село Бутан.

30 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 20

425

30 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Кратко сведение за руските войски, които достигнали с. Сърбеница, Оряховско.

Конният жандармерист Салих, син на Мехмед, преди два дни беше изпратен във връзка със събирането на коли за извозването на насечените дърва от горите, определени за нуждите на Военното управление. Когато той стигнал до село Сърбеница, където дотогава не бил стъпвал неприятелски крак, в селото влезли неприятелски конници. Споменатият жандармерист побягнал, но бил преследван от неприятеля и по време на бягството си паднал от коня и бил заловен в плен.

Съобщавам горното въз основа на донесенията на жандармерията.

30 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 21

426

30 октомври 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за кратка схватка между руска и турска част при с. Сърбеница, при която са дадени убити от двете страни.

Тази сутрин към 2 часа от село Гложене тръгнали на разузнаване войници. Точно срещу село Сърбеница, на 12 часа, те били изненадани от около 40 неприятелски конници, които ги нападнали. От разузнаващите били убити трима души, а от страна на неприятеля един.

Донасям, че изложеното стана известно от получената от Лом телеграма, изпратена от чиновника по десятъците. Той заедно с подчинения му десятъчен служител и писари се намирал на мястото на сражението, след което отишъл в Лом.

30 тешрин-и-евел 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 23

427

30 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Заповед за предаване на събраните държавни зърнени храни на Военното командуване.

Въз основа на заповедта на Главното командуване на императорската войска и в съгласие с разменената преписка зърнените храни, които се намират на различни места във вилаета и възлизат на 2 225 168 цариградски килета, следва да бъдат предадени от административните органи на Военното командуване в продължение на една година.

Храните, които досега не са събрани, да се съберат и последователно да бъдат предавани на споменатото Командуване. За казаното обстоятелство са били уведомени военните органи относно изпълнението на спомената заповед, което телеграфически се съобщава от щаба на Военното командуване.

Препоръчва Ви се да постъпите в съгласие с изложеното при изпълнение на потребното.

30 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

НБКМ, ОАК, № 28/49, стр. 15

428

30 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Заповед за мобилизиране на кавалеристи.

Между остатъците от запасните и опълченските военни чинове, за които е решено да бъдат повикани и събрани [под знамената], се предполага, че има здрави и годни за служба хора, които имат собствени коне. Те сигурно ще имат желание да се явят с конете си, за да бъдат изпратени по назначение на местата, които ще бъдат определени. За попълване на наличния състав на конния полк се чувствува остра нужда от такива чинове. Ето защо, ако има подобни хора, които желаят да се явят с конете си, да бъдат препращани, като за техния брой и за броя на конете, както и за имената им бъде съставен надлежен опис.

Изложеното се съобщава от високото Заместничество на Командуването на Втора императорска армия въз основа на получената заповед от високата квартира на Главното командуване.

Налага се да бъде направено необходимото по гореизложените обстоятелства и да се донесе.

30 тешрин-и-евел 1293 г. Едиб

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 9

429

31 октомври 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството[1] до Министерството на вътрешните работи в Цариград

Жителите мюсюлмани на селата Тантур, Кара бунар и Кая бунар, Търновско, ще бъдат настанени в района на нахия Герлово.

След като насилствено са били изселени от неприятеля в село Тантур, жителите на село Кая бунар заедно с жителите на горното село, за да се спасят от тежките насилия на врага, го напуснали и побягнали. Те успели да се отърват от стрелбата на неприятеля, който се научил за бягството им и открил огън срещу тях. Те можаха да се доберат до нашия край.

Писано беше на Търновското мютесарифство относно настаняването на подходящи места на тези преселници и на тези, които в бъдеще ще пристигнат, както и за осигуряването на прехраната им посредством дажби.

Донесено Ви беше с телеграма от 18 тешрин-и-евел 1293 г. под № 77, че последователно ще Ви се дават сведенията, които ще получавате в бъдеще. От сведенията на споменатото Мютесарифство, които са предмет на току-що пристигналата телеграма, се вижда, че спасилите се от пленничество от неприятеля и пристигнали в Осман пазар жители на селата Тантур, Кара бунар и Кая бунар, общо мъже и жени мюсюлмани, наброяват 480 човека. Засега като в най-подходящо и сигурно място те се отправят и настаняват в нахията Герлово, която се намира зад Осман пазар.

Съгласно с донесението ни те получават дневните си дажби.

Добавям, че по същия начин ще бъде постъпено и с преселниците, които тепърва ще пристигнат, относно настаняването и осигуряването на прехраната им.

31 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5008

430

31 октомври 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[2] до каймакама на Лом

Семействата, останали без подкрепа, могат да бъдат евакуирани.

Отговор на № 492

Щом като всички са изпаднали в паника, тогава семействата, които са останали сами, без подкрепа, следва да бъдат подпомогнати от властта,

1, 2 Липсват подписи.

като ще бъде уместно превозването им да се извърши с празните коли, които се връщат от Орхание. Обаче пред вид на обстоятелството, че тук, във Видин, няма място за настаняване на преселниците, то не отговарям, когато пристигнат и не би могло да им се намери място.

31 тешрин-и-евел 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 043, стр. 6

431

1 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В Оряхово турската войска разполага с царевично брашно само за два дни.

Понеже не е останало царевично брашно за дажбите на императорските войници за повече от два дни и понеже в момента не е възможно докарването на брашно и коли от селата край Огоста, по неволя се прибягна до намиращите се в Оряхово 20 коли. Те бяха натоварени [с царевица] и, придружени от 4 временни жандармеристи, бяха изпратени, за да бъде смляна.

Донасям, че царевицата с тези коли беше изпратена на воденицата, която се намира до циганския сарай — място, което е в наши ръце и което отстои на 1 час път от Оряхово.

1 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 17

432

1 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за напредването на руските войски, които достигнали на разстояние 4 часа път от Оряхово. При Исмаил бунар били съсредоточени 200 конници и 6 оръдия.

Оряховският гражданин Мито отишъл да смели царевица във воденицата на Мехмед бей, която се намира на разстояние 4 часа път от Оряхово.

В събота там пристигнали неприятелски части и събрали всички коли, които намерили в селата от този район, а именно Липница, Крушовица и Галиче. Те откарали тези коли заедно със споменатия Мито и колата му в Исмаил бунар. Там били съсредоточени около 200 неприятелски конници и 6 оръдия. На следния ден тези части заминали към село Махалата.

Неприятелят задържал при себе си като пленници лицата, за които телеграфически Ви беше донесено, а именно: жандармериста Салих, селския надзорник на село Галиче, оряховския жител Хюсеин, един циганин, на когото името е неизвестно.

Били задържани като пленници и двама войници от помощните войски, както и едно неизвестно лице. Или общо са били задържани като пленници 7 човека, които неприятелят взел със себе си.

Изложеното се установява от показанията на споменатия Мито.

Донасям, че въз основа на току-що получените сведения през вчерашния ден неприятелят пристигнал в село Крушовица, което отстои на разстояние 3 часа път от Оряхово, с 2 оръдия и с около 600 конници.

1 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 15

433

1 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за движението на руските войски, които достигнали на разстояние час и половина път от Оряхово. За разузнаване на движението им се чувствува остра нужда от 200 конници.

По-рано Ви беше донесено, че неприятелят е влязъл в село Бутан с два ескадрона конница. Вчера той е пристигнал във воденицата на Хафъз бей, която се намира близо до Оряхово, където е наредил да му бъде смляно брашно.

От събраните положителни сведения [се установява], че неприятелят разузнавал за разстоянието оттам до село Козлодуй. Според както ще Ви стане ясно от предишните ми скромни донесения, като положително се смята, че неприятелят се е приближил до Оряхово на разстояние около час и половина път и продължава да напредва.

Относно налагащата се необходимост за събирането и изпращането на войски се явяват големи трудности поради липсата на конници. По този начин за събирането и набавянето на продоволствие за войската и за прогонването и унищожаването на неприятелската конница тук е счетено като крайно важно и необходимо да се намират около 200 кон-

ници. Ако се благоволи да бъдат организирани и изпратени, тогава ще може да бъде осигурена издръжката на императорската войска, а също така ще бъде улеснено снабдяването с държавни и други потребности.

Като съобщавам за гореизложеното, считам, че изпълнявам дълга си към държавата.

1 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

Да се поднесе [на коменданта] съобщението, за да стане ясно, че ако в Оряхово не се поставят на разположение известен брой конници, военното снабдяване от селата не ще може да се извършва.

1 тешрин-и-сани 1293 г.[1]

От намиращите се под мое разпореждане конници няма дори една пета от броя, който се иска. Известно е на Вашата висока особа, че оплаквания за конници винаги са съществували. Следователно, ако е възможно набавянето на такъв брой конници от казите, то, за да се възложи извършването на необходимото, нужно е Вашето високо благоволение.

Неприятелят напълно е завзел Враца и понеже се предполага след няколко дни това да постигне и Берковица, тогава оставането на нашите войскови части в Оряхово и Лом ще бъде невъзможно — обстоятелство, което от гледище на военната тактика е положително. Още повече че това ще се изясни в близките 2—3 дни.

Ето защо намиращите се там десятъчни храни още отсега незабавно следва да бъдат изнесени във Видин от тези, които могат да сторят това.

Считам, че повдигнатият по-горе въпрос следва да бъде изоставен и да не се отговаря на него, като благоволите да заповядате на тези, на които трябва, за осигуряването на необходимите храни за Видин.

Приложена, представя Ви се една телеграма, от която се вижда, че споменатите по-горе места са застрашени. След като благоволите да я прегледате, покорно моля тя да ми бъде върната.

1 тешрин-и-сани 1293 г. Абди[2]

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 18

[1] Решение към документа, без подпис.
[2] Изложение върху гърба на документа.

434

1 ноември 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Черкези в Плевен предали на Осман паша шифрована телеграма. Ломското финансово управление им изплатило 3000 гроша.

На шестимата черкези, които занесли шифрованата телеграма, отправена до Негово превъзходителство гази Осман паша в Плевен, в съгласие с високата Ви телеграма от 19 тешрин-и-евел 1293 г., която за наша чест сте благоволили да ни изпратите, беше изплатена като такса от ломския финансов ковчег сумата 3000 гроша. За да бъде осчетоводена същата сума за сметка на 1293 г. по наличните десятъчни суми, приложени, представят Ви се два оправдателни документа, за да бъде направено необходимото.

1 тешрин-и-сани 1293 г.

Каймакам на Лом
Исмаил Хакъ

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 025, стр. 1

435

2 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Доклад за наличните количества царевица, които възлизат на 632 000 оки. За пренасянето им във Видин са потребни 1500 коли.

Завърналите се в града 20—30 домакинства преди няколко дни напуснаха Оряхово и се отправиха към Лом и Берковица.

Количеството на наличните складирани тук храни възлиза, както следва: прекараните от отсреща с шлепове 900 браилски килета, т. е. 378 000 оки царевица; от миналогодишната реколта от Враца 219 000 оки неронена царевица, а също така и от реколтата на 1291 година 35 000 оки ронена царевица. Или всичко 632 000 оки.

За да бъде пренесена тази царевица във Видин, необходими са най-малко 1500 коли. Според както Ви беше донесено, по-рано и напоследък в Оряховска каза можеше да се намерят коли от селата, разположени по течението на Огоста. От няколко дни насам обаче неприятелски части бродят из тези села и откарват със себе си колите, които намират там. Останали са още 2—3 села, където неприятелски крак не е стъпвал. Абсолютно невъзможно е от тези села да бъдат изкарани коли, като се изпратят, както досега, 1—2 жандармеристи.

Понастоящем, при посочената обстановка, в самия град Оряхово са останали около 30—40 коли, с които не може да се свърши работа.

При положение че пренасянето на споменатите храни става много затруднено, в очакване съм на Вашите високи разпореждания.

2 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 16

436

2 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

В касата на Оряховското финансово управление няма пари. Заплатите на запасните чинове и на жандармеристите не могат да бъдат изплатени.

От 4 месеца насам дневните пари и заплати на запасните чинове и на жандармерийските [чинове] не са изплатени. Макар че те настояват да им се изплатят поне за един месец, във финансовия ковчег няма пари.

В 8—10 села, които се намират по течението на река Огоста, има държавни пари в размер на 70 000—80 000 гроша, обаче, тъй като в тези села бродят неприятелски части, за събирането им не е възможно да бъдат изпратени жандарми.

В зависимост от високите Ви нареждания е тези пари и заплати в бъдеще да бъдат изисквани от военните части, където се предвижда съответната сума, както и за начина, по който следва да бъде извършено това.

2 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 12

437

2 ноември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Лом

Евакуацията на преселниците от Лом да се извърши с местни коли.

Отговор на № 496

Тъй като за пренасянето на преселниците ще бъде трудно изпращането на коли оттук в Лом, то на Вашата висока грижа се предоставя пренасянето да се извърши постепенно с наличните Ви коли.

2 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 043, стр. 10

438

2 ноември 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донася, че предал, за да бъдат отправени на път със 7 коли, правителствените архиви и общинските каси.

Донасям, че тази сутрин бяха предадени на старшината Хамди и отправени на път [за Видин], както следва: полезните, представляващи интерес официални правителствени книжа и преписки, общинските финансови ковчези и събраните като волни помощи за императорските войски при Плевен чорапи, всичко натоварено на 7 коли.

Също така бяха предадени на споменатия старшина събраните данъчни приходи и волни пожертвувания от града общо в размер на 58 100 гроша.

2 тешрин-и-сани 1293 г.

Ломски каймакам
Исмаил Хакъ

НБКМ, ОАК, № 263/33

[1] Липсва подпис.

439

3 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Донесение за движението на руските войски, които достигнали до с. Бърдарски геран-татар.

Бях Ви донесъл с предишната си телеграма, че неприятелят е влязъл в Крушовица с 2 оръдия и около 500—600 конници.

Същият обаче, без да се отбива в Крушовица, стигнал до селото Бърдарски геран-татар, където вчера се установил и където понастоящем се намира.

3 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 9

440

3 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Сведение за задържането на три българки от с. Ставерци.

Преди 20 дни миралай беят беше задържал три жени българки, жителки на село Ставерци. Той беше изпратил споменатите жени в Управлението, за да бъдат предадени на архиерейския наместник, който да ги пази и представи при поискване до завършване на разследването им. По този начин споменатите жени бяха предадени на наместника със строго напомняне да не допусне бягството им. Въпреки това обаче една от същите жени онзи ден избягала. Докато е следвало архиерейският наместник незабавно да съобщи на властта за случая, той сторил това едва в 11 часа.

Избягалата жена беше търсена навсякъде, но не можа да бъде намерена. Като се има пред вид, че още в самото начало наместникът е молил споменатия по-горе военачалник жените да бъдат пуснати на свобода, както и последвалото бягство на една от тях, то явно е, че същият духовник е бил осведомен за случая и е гледал да освободи от властта жените.

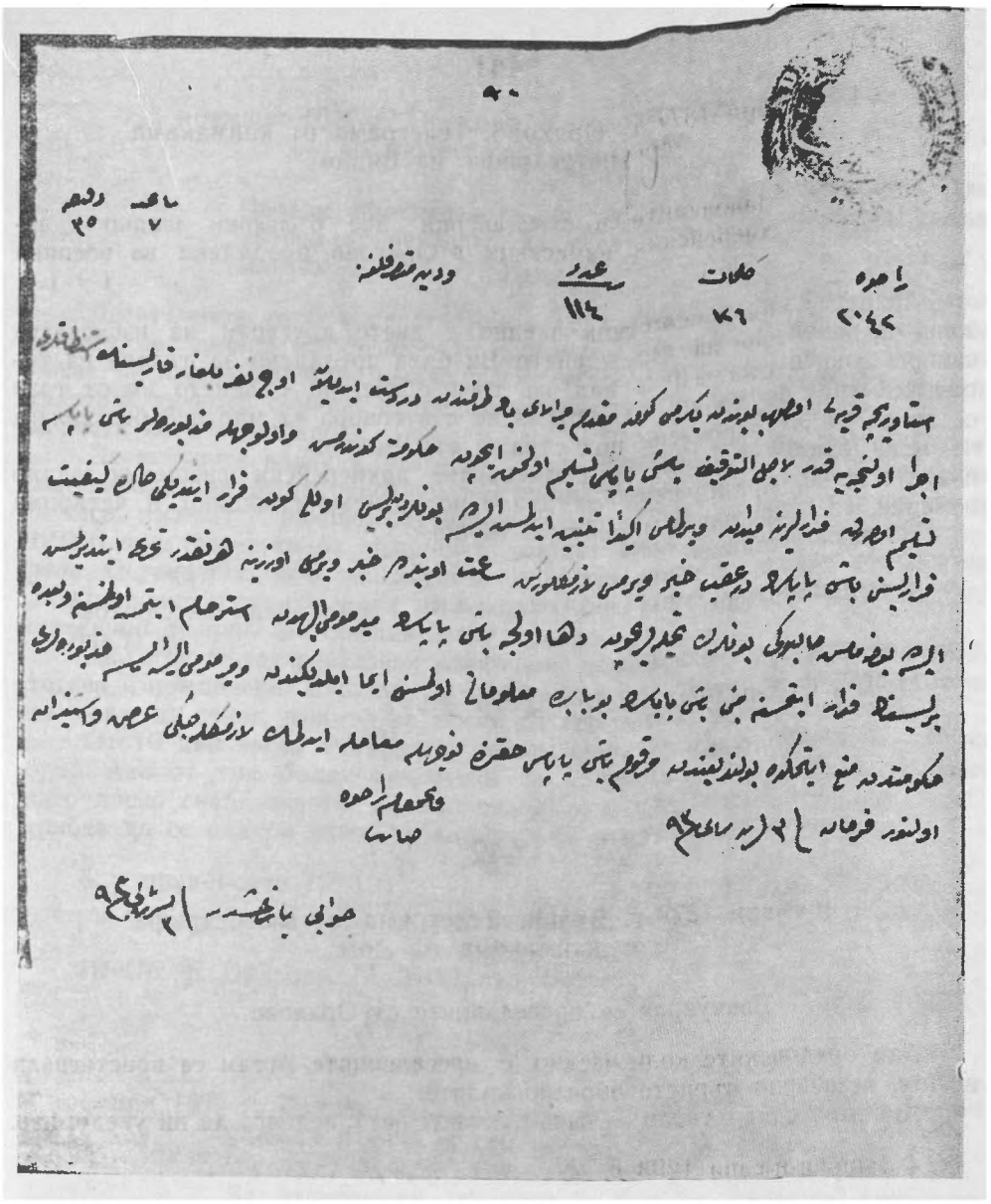

Док. 440

Като донасям горното, моля нареждането Ви как следва да се постъпи със споменатия архиерейски наместник.

На разпореждане.

3 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 10

441

4 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Заловените в с. Ставерци две българки заедно с архиерейския наместник в Оряхово предадени на военния съд.

Архиерейският наместник заедно с двете другарки на избягалата жена на основание на нареждането Ви бяха предадени за съдене на тукашния военен съд. Пред вид на това обаче, че съденето им от този съд ще бъде неудобно, то в съгласие с отговора на миралай бея налага се те да бъдат изпратени под стража във Видин.

Ето защо донасям, че споменатият архиерейски свещеник заедно с двете жени, придружени от двама полицейски старшини и четирима войници, се изпращат в момента за Видин.

На разпореждане.

4 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 8

442

4 ноември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до каймакама на Лом

Евакуират се преселниците от Оряхово.

Ако оряховските коли заедно с преселниците оттам са пристигнали в Лом, незабавно върнете обратно колите.

Ако пък са тръгнали за насам, желателно е веднага да ни уведомите.

4 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 043, стр. 12

[1] Липсва подпис.

443

5 ноември 1877 г. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Поради проникването на руски части в селата на Оряховско прибирането на десятъчните храни става невъзможно.

Десятъчните жита в селата, които се намират по течението на река Огоста, се смилат на брашно в местните воденици. Пред вид на това обаче, че наоколо бродят неприятелски части, изкарването на храните от селата и тяхното смилане посредством [участието] само на 2—3 жандармеристи не е възможно.

Десятъчните налични жита в селата Хърлец и Козлодуй се изпращат за смилане в цибренските воденици, които отстоят на разстояние 6 часа път от Оряхово. Десятъчните жита на споменатите села са 12 000 оки. Повечето от половината от тях бяха смлени и докарани порано. Останалите 5000 оки жита в тези две села ще бъдат достатъчни да задоволят нуждите едва за няколко дни. След това доставянето на пшенично брашно ще срещне затруднения.

Ако пък бъдат раздавани войнишки дажби само от чиста царевица, тогава изпращането ѝ оттук до споменатите цибренски воденици няма да може да стане, защото не могат да се наберат коли от селата.

От 10 дни насам извършват работа само колите от града, 30—40 на брой. Ако от тях бъдат изпратени за водениците, то тогава ще бъде затруднено снабдяването на войниците с дърва. Ето защо още отсега трябва да се намери изход за дажбите по издръжката на войниците.

5 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 5

444

7 ноември 1877 г. Видин. Телеграма от мютесарифа[1] до майор Рифат ефенди в Лом и до каймакама на Лом

За запазването на реда в Лом се изпраща една дружина войска.

Съобщава Ви се, че за запазване и осигуряване на реда днес беше отправена от Видин за Лом една дружина войска.

7 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Видин. Мютесариф, № 17 043, стр. 16

[1] Липсва подпис.

ноември 1877 г. Силистра. Телеграма от Каймакамството до Вилаетството в Русе и до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Отговор на телеграмата на Заместничеството на Вилаетството във връзка с нареждането на Главното командуване на турската войска за събирането на всички остатъци от наборните войници и др., годни да носят оръжие

[Русе. Телеграма от Главното командуване на Дунавската армия[1]] до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

[Препис] Днешното положение, придобило главно значение, показва повелителната нужда нашите военни сили да бъдат попълнени.

Както беше съобщено преди известно време, за комплектуването на дружините, които се намират на бойното поле, до необходимия им размер, преди още да е настъпила зимата, беше наредено да бъдат събрани всички остатъци от наборни войници, укрили се запасни чинове, остатъци от опълченски чинове с изключение на тези, които са болни и изпратени на почивка, и вече са оздравели, но не са се завърнали в полковете и дружините си, а са дезертирали.

Нареждането беше всички гореспоменати в най-къс срок да бъдат събрани и по някакъв начин да бъдат запазени от студа и влагата, на групи, последователно, да бъдат отправяни и изпращани в частите им.

Що се отнася пък до останалите укрити военнослужещи, за каквито се чува, че са били закриляни под предлог на допустимо верско милосърдие, то такива закрилници не само че носят морална, но и материална отговорност, спрямо които неизбежно ще бъдат наложени наказателни санкции съобразно със закона. Ето защо трябва зорко да се следи да не се допуска появата на подобни недопустими от закона прояви в нито едно място на страната.

Посоченото е заповядано въз основа на моите скромни изложения и искания за указания до всички вилаетства и до всички мютесарифства, където има нужда, в отговор на които мои изложения беше благоволено да ми се съобщи, че с високи телеграми е било заповядано и строго напомнено за изпълнението на горното.

В изпълнение на това високо нареждане особено Ви се препоръчва да постъпите по начин, какъвто случаят налага.

8 тешрин-и-евел 1293 г.

---

[1] Липсва подпис.

[Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството] до Силистренското каймакамство

През последните дни вече няколко телеграми и писма Ви са изпратени относно спешното събиране на запасните войници, опълченците и такива, заминали по причина на болест.

Според направените проучвания въпросът за теглене на жребие от новобранците бил добросъвестно изпълнен, обаче за тези, които са от останалите родове войски, не се дават никакви сведения, а именно какъв е броят им и къде са били изпратени.

Не се нуждае от повторно напомняне до каква степен е важен този въпрос. В това направление се налага да бъдат взети бързи мерки.

Въз основа на изложеното по този въпрос е пристигнала до Заместничеството на Вилаетството телеграма от Главното командуване [на Дунавската армия], препис от която Ви се изпраща за сведение.

Налага се спешното изпълнение на горното.

8 тешрин-и-сани 1293 г. Ибрахим Едиб

[Силистра. Телеграма от Каймакамството[1]] до Вилаетството в Русе и до Заместничеството му в Шумен

Проверката на повиканите новобранци, на запасните чинове и на опълченците започна вчера.

Тези, които при проверката се намерят за годни за военна служба, всяка вечер се предават на тукашната дивизия.

Донасям, че за изложеното се дават сведения и в щаба на войската.

9 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5014

446

10 ноември 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама на Оряхово до мютесарифа на Видин

Донесение за сражение между руски и турски войски при Оряхово.

В понеделник, на 6 ноември, към 8 часа, неприятелят, който напредваше откъм село Селановци, достигна до Оряховските възвишения, очакван от императорските войници в бойна готовност. Когато бях Ви донесъл [вече] за казаното, получи се съобщение, че пътят на неприятеля бил прекъснат.

[1] Липсва подпис.

Док. 446

Същия ден той се окопа с няколко оръдия и пехота на място, което се намираше на разстояние един час път от дясното ни крило. В този момент се получиха сведения, че друга неприятелска част, напредвайки откъм село Букьовци, се разположила на моста при дерето на Марковото възвишение.

Рано сутринта в понеделник, в 3 и половина часа, неприятелят напредна на няколко места. Най-после с конни и пехотни части той се насочи срещу нашите позиции, като с 18 оръдия ги подложи на ожесточен огън. Впоследствие той подложи на оръдеен огън и дясното ни крило, обстрелването на което се извършваше откъм местността Чешме и отвъдната страна.

Изобщо неприятелят подложи позициите ни на артилерийски огън от 4 страни.

Той действуваше с конница само срещу предните патрулни наши части, намиращи се пред позициите ни на дясното ни крило. След това на три пъти той ожесточено атакува с 4 пехотни дружини, обаче с божия милост и благоволение всичките му атаки бяха отбити от императорската войска, която го принуди да отстъпи, оставяйки много жертви.

Неприятелят остави близо 800 убити. Слава на бога, от наша страна има [само] 49 ранени и 25 убити.

Тази битка продължи 11 часа.

През нощта в сряда, в 8 часа, от Оряхово беше отстъпено. Шифровано подробно ще Ви донеса за битката, станала при моста на отсамната страна на село Хърлец.

10 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18 10, стр. 3

447

10 ноември 1877 г. Лом. Телеграма от оряховския каймакам до мютесарифа на Видин

Каймакамът на Оряхово, правителствените служители и войските пристигнали в Лом.

Донасям, че аз, Вашият слуга, господин заместникът ми и всички останали правителствени служители тази вечер в 12 часа заедно с императорската войска благополучно пристигнахме в Лом.

10 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 4

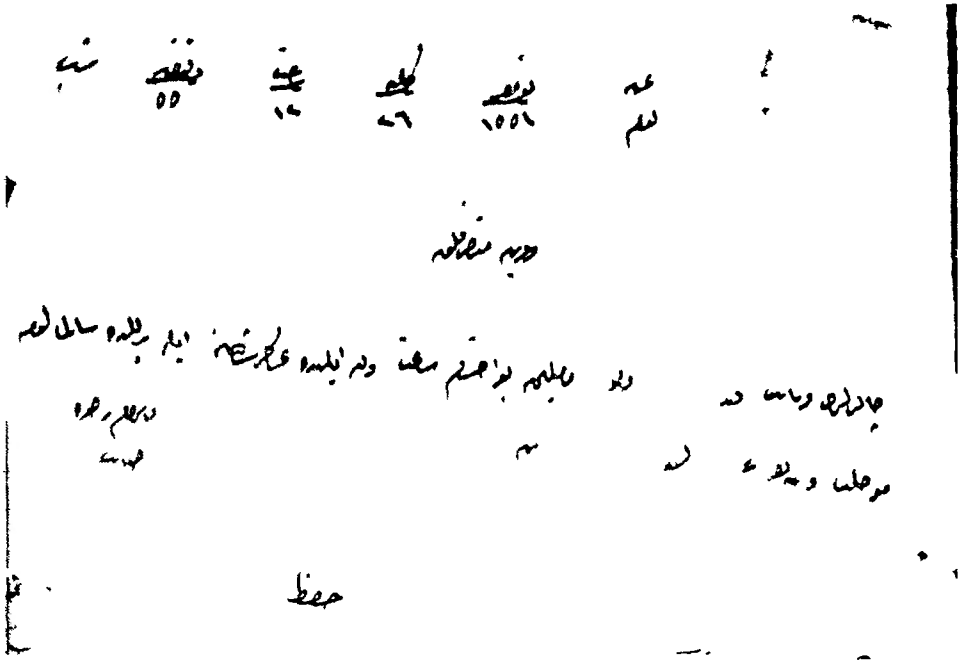

Док. 447

448

10 ноември 1877 г. Русе. Писмо до каймакама Абдуллах до мютесарифа на града

Изпраща му трима българи от с. Долапите, обвинени в шпионаж.

1. Йордан, син на Генчо, българин от Долапите. 2. Божил, син на Генчо, от същата народност и същото село. 3. Марин, син на Петко, от същата народност и същото село.

През нощта на десетия ден от настоящия месец тешрин-и-сани, към 8 и половина часа, описаните по-горе българи са били забелязани и заловени от офицера на поста, разположен при село Долапите, когато те са идвали откъм страната на споменатото село, където се намирал неприятелят.

Заловените лица бяха доведени тук. При извършения разпит от показанията им се установи, че са шпиони.

Те предполагат, че в известните места, а именно Пиргос, Абланово, Тръстеник и Две могили — до Бяла, броят на руската войска възлиза на 40 000 човека.

Една малка част от тази войска се била оттеглила към Свищов.

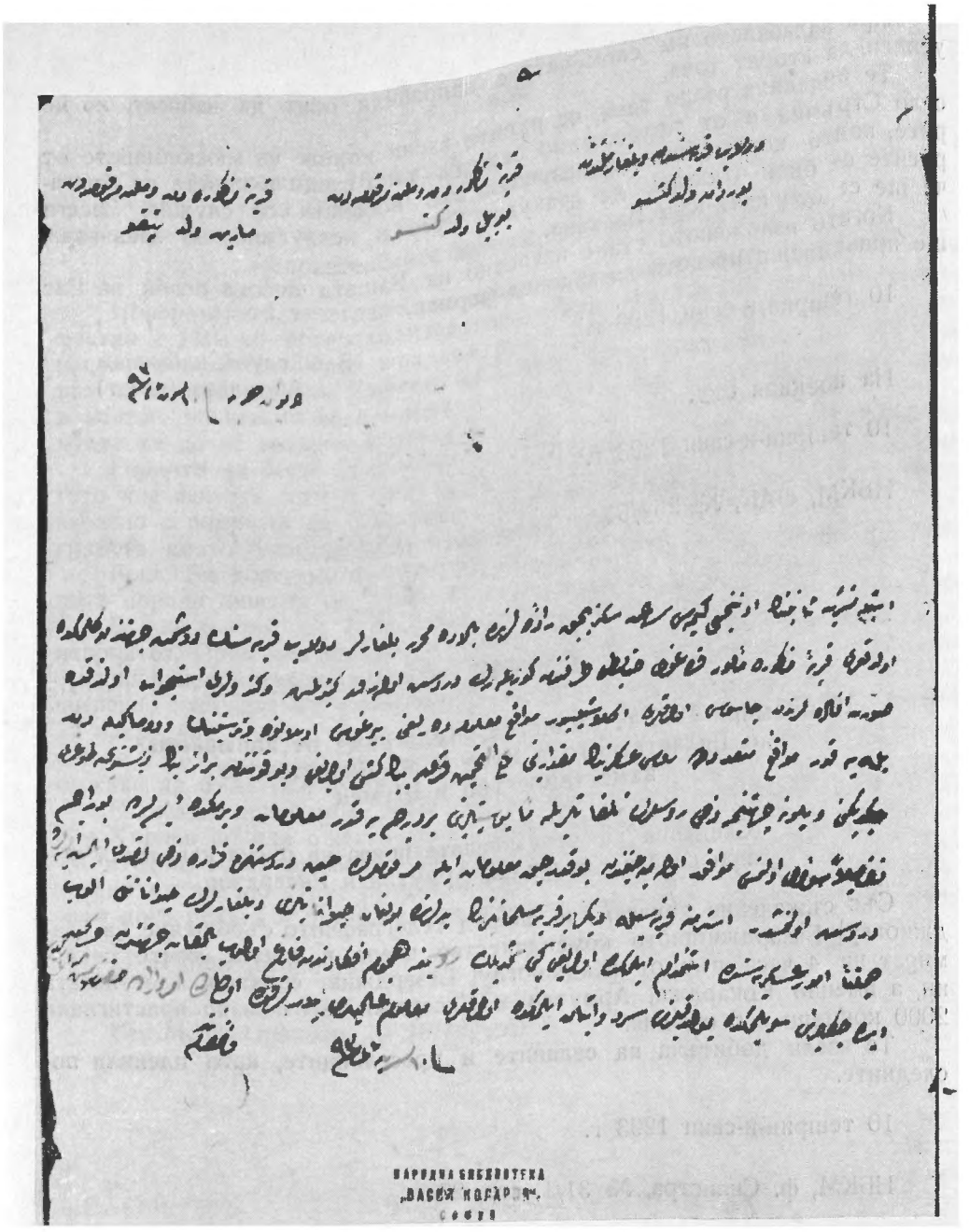

Док. 448

Същите лица до известна степен дават сведения за отчаянието на русите поради жертвите им при Плевен, обаче при тукашната обстановка не ще бъде възможно да бъдат разпитани подробно, поради което се дават настоящите кратки сведения.

При залавянето им споменатите направили опит да избягат, но не успели да сторят това.

Те обясниха също така, че русите взели конете на мюсюлманите от село Стръмна и от друго едно село, а така също и конете на българите, които коне общо използували във военната си служба. Засега русите се били отказали да атакуват Русе и недвусмислено заявявали, че ще се отправят към Балкана.

Когато изложеното стане известно на Вашата висока особа, на Вас ще принадлежи правото на заповед-ферман.

10 тешрин-и-сани 1293 г. Ваш слуга, каймакам Абдуллах (печат)

На военния съд.

10 тешрин-и-сани 1293 г.[1]

НБКМ, ОАК, № 264/51

449

10 ноември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен

Сведения за неочакваната поява на руска кавалерия при селата Кокарджа, Армутли и Ексерджи.

Със съжаление донасям, че според телеграфното съобщение на [Хаджиоглу] Базарджишкото комендантство вчера в селата, които се намират на 4 часа път от [Хаджиоглу] Базарджик, спадащи към казата ни, а именно Кокарджа, Армутли и Ексерджи, неочаквано пристигнали 2000 конници с 6 оръдия.

Те взели добитъка на селяните и преселниците, като пленили последните.

10 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Силистра, № 31/1, стр. 27

---

[1] Решение към документа, без подпис.

[2] Липсва подпис.

450

11 ноември 1877 г. Лом. Телеграма от каймакама на Оряхово до мютесарифа на Видин

Неприятелските войски стигнали до с. Хърлец.

Шифрованата телеграма, която сте благоволили да отправите съвместно с Негово превъзходителство пашата комендант, веднага е била изпратена със специален жандармерист. Обаче когато последният стигнал до лозята на село Хърлец, забелязал, че неприятелят се намира там, и понеже по неволя не е могъл да отиде до местоназначението си, принудил се да се завърне обратно.

Горното ни беше съобщено от Вашия слуга, ломския каймакам, когато ние вечерта, към 3 часа през нощта, пристигнахме тук. Тогава незабавно с помощта на тукашния ключ за дешифриране разчетохме телеграмата, която беше връчена на миралай Хамди бей.

Беше Ви донесено по-рано, че не е възможно пренасянето на храните поради липсата на коли.

В понеделник на 7 ноември стана ожесточена битка с нападащия неприятел. Пред вид на това, че срещу града беше застанал един малък брониран неприятелски параход, във вторник вечерта, към 8 часа, след внезапно настъпление, извършено от императорските войски, те можаха да напреднат, като успяха да вземат със себе си само няколко важни книжа и сандъка. Поради липса на време споменатите по-горе храни не можаха да бъдат изгорени.

С голямо прискърбие донасям, че през време на битката на моста при Хърлец поради ожесточения неприятелски огън, който се водеше от три страни, освен спасените три оръдия, то [останалите] споменати книжа и сандъци заедно с две артилерийски ракли не можаха да бъдат прекарани през реката и останаха там с група императорски войници.

11 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 1

451

11 ноември 1877 г. Оряхово.[1] Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин

Каймакамът и останалите правителствени лица напуснали Лом на път за Видин.

Донасям, че с божия воля аз, Вашият слуга, господин заместникът ми и останалият персонал утре ще тръгнем оттук към Вас.

11 тешрин-и-сани 1293 г. Каймакам на Оряхово
Саиб

НБКМ, ф. Оряхово, № 18/10, стр. 2

452

12 ноември 1877 г. Цариград. Писмо от Министерството на външните работи[2] до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Англичани благодетели изпратили вещи и продоволствие за бежанците в Разградско и Шуменско.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

Със специални пратеници от страна на някои благодетелни англичани са били изпратени за раздаване на бежанците, които се намират в Разградския и Шуменския район, разни вещи и продоволствие ... (скъсано).

Министерството на външните работи беше уведомено за горното въз основа на Вашето писмо до Министерството на вътрешните работи под № 124 от 25 тешрин-и-евел 1293 г. относно изпълнението на ... (скъсано).

С настоящото Ви се съобщава, че беше получен отговорът Ви относно въпросните вещи и продоволствие, както и благодарността на бежанците.

12 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5016

[1] Документът носи дата 11 ноември 1877 г., което е в противоречие с док. 447 от 10 ноември с. г. и се отнася до едно и също събитие — напускането на Оряхово от турската държавна власт. Според док. 447 каймакамът на Оряхово пристигнал в Лом на 10 ноември, тръгвайки на 9-и, един ден по-рано.

Очевидно е, че телеграмата не е подадена в Оряхово на 11 ноември, когато държавната власт вече се е намирала в Лом, а в Лом, откъдето целият състав на каймакамското управление на 12-и щял да продължи пътя си към Видин, както се вижда от публикувания документ.

[2] Липсва подпис.

Док. 452

453

13 ноември 1877 г. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра

Заповед за събирането на голям брой шейни от района на Каспичан.

За важното значение на съсредоточаването на големи количества провизии и зърнени храни в Каспичан, както и за подменяването на колите, които поради зимата не могат да работят, с шейни, Ви беше на-

помнено с предписание преди няколко дни. Слава богу, ето че времето се подобри. Не дай боже, ако то попречи на превозването, тогава ще настъпят големи затруднения. Налага се от по-рано и последователно да бъдат изпратени жандармерийски офицери и влиятелни лица в близките до Каспичан села, за да се извърши събирането на шейни в големи количества.

Съобщава Ви се, че трябва да донесете за [броя на] шейните и благополучното им предаване, като Ви се напомня и за изискването на оправдателни разписки.

Препоръчва Ви се, когато шейните се отправят на път, да натоварвате и малко слама.

13 тешрин-и-сани 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 19

454

13 ноември 1877 г. Русе. Телеграма от политическия секретар при Вилаетството до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Лекарите чужденци, които се числят към разни мисии, могат да упражняват професията си само в три града — Шумен, Варна и Разград.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

Независимо от свободно практикуващите лекари и тези, които се, намират в полковете и дружините, явили са се и чуждестранни лекари, които под предлог, че се числят към мисии, образувани в Европа, своеволно се движат тук и там.

Според получената телеграма от Негово превъзходителство пашата главнокомандуващ на такива лекари се позволява да упражняват дейност само в Шумен, Варна и Разград.

Въз основа на изложеното следва да се забрани движението на споменатите лекари в други места освен в горепосочените.

Благоволете с Ваше разрешение да обърнете внимание на горното, като на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед-ферман относно случая до вилаетските служители.

13 тешрин-и-сани 1293 г. Ваш слуга, политически секретар Тефик

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5017

20 ноември 1877 г. Разград. Писмо от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен

От десятъчните храни в района на Разградска каза останали неприбрани 42 000 килета. Построяването на нови укрепления, изхранването на 7000—8000 коня, поправката на 40 моста, превозването на брашно, изселването на населението от селата и др. попречили за събирането на десятъчните храни.

Обстоятелството, изложено в скромната ми телеграма-отговор, че от десятъчните храни в Разградска каза 42 000 килета и целият добив от царевица са останали в селата, напълно е смутило и обезпокоило Вашата особа. Благоволили сте да ми съобщите с телеграмата си предписание от 17 тешрин-и-евел 1293 г., че пропускането да бъдат пренесени горните зърнени храни през най-благоприятното време е причинило голяма вреда както на държавата, така и на населението и че пренасянето на храните през зимата и по време на валежите пораждало големи затруднения. По този начин от това отлагане на превоза щяло да бъде предизвикано понасянето на голяма отговорност, която щяла да се разпростре повсеместно.

Високото Ви предписание от 12 тешрин-и-сани 1293 г. с нареждане различните десятъчни храни, които се намират в селата и са за сметка на нарядите на държавата, час по-скоро да бъдат изпратени към определените им места, беше също така получено за наша чест и буква по буква разучено.

На никой от нас съвестта няма да допусне нашият господар да почувствува смут и безпокойство. Споменатото количество от десятъчните храни и всичките царевици бяха останали в селата. Това обстоятелство обаче, да не дава господ, не се дължи на някакво немарливо отношение и нехайство към служебните ни задължения. Цялото внимание и време на нас, Вашите слуги, беше истински и напълно отдадено на споменатите по-горе обстоятелства. Въпреки това настъпиха отлагания, които се дължат на причини, независещи от нас, които ще си позволим да Ви изложим.

Така Разград не може да бъде сравнен с другите кази, които се включват в територията на високото Вилаетство. При настъпването на неприятеля преселването на цялото население на село Кара Лом, което се намира по средата на казата, и на село Враня, когато отникъде не идваше помощ за казата и когато всички бойни припаси, снаряжения и продоволствие на императорската войска, изхранването на 7000—8000 коня, построяването на нови укрепления и доставянето на материал за поправяне на повече от 40 моста, телеграфни стълбове, изоставена железопътна линия, задръстени пътища и превозването през тях за Русе на около 250 000 оки брашно, всичко това беше пренесено с колите на нашата каза.

Приближаването на неприятеля пък на около един час път от Разград, вземането под внимание на грижите за изселването на населението

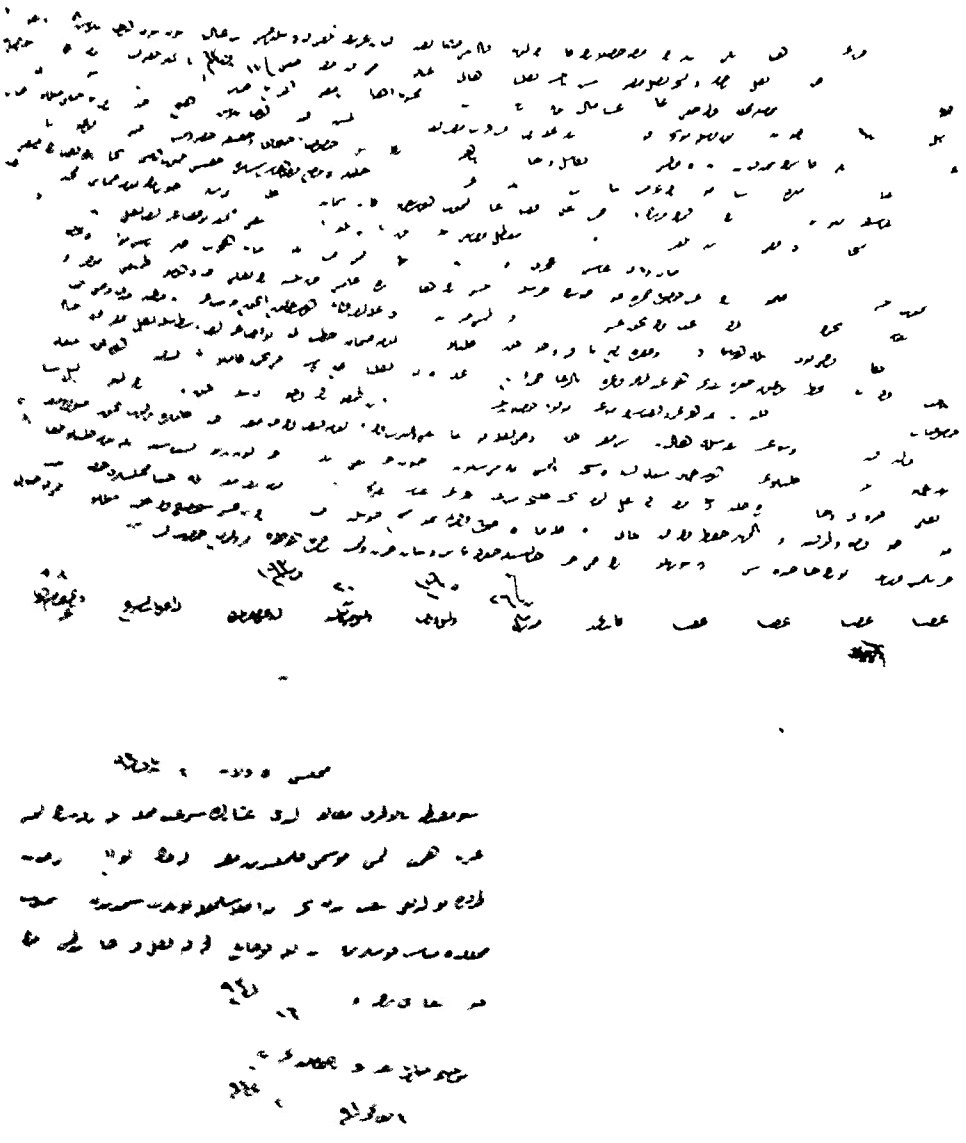

Док. 455

от делиорманските села, което население беше останало по местата си, някои от жителите на които села се бяха изселили из горите, невъзможността да бъде изчислен десятъкът на самите ниви и невъзможността десятъците да бъдат овършани на едно място, оставянето на десятъците у населението с оглед да бъде проведен бърз начин за събирането им, всичко това като естествена последица причини и осуети пренасянето на десятъчните храни.

Впоследствие пък беше наложително да бъде изоставено пренасянето на десятъчните храни от населението на селата, които бяха завладени от русите, поради това че същото население беше заето с жътвата на добива си и с вършитбата му.

В съгласие с високите Ви нареждания освен определените за императорската войска коли понастоящем пак с коли от тази каза става превозването на материали за русенските укрепления, които не търпят никакви отлагания, превозването на дървен строителен материал за Кадъкьойската дивизия и за строящите се в Разград бараки и обори, както и пренасянето на дърва, въглища и слама.

Слава богу и благодарение на Вас въпреки толкова големите превози всички семена бяха засети и всичко, което се отнася до нуждите на войската, без да се отлага, се извърши по реда.

От задържаните добиви от десятъчните храни в Разградска каза в размер на 1 товар и 49 310 килета в задължение на населението са останали само 31 650 килета. За превозването на тези остатъци от десятъчните зърнени храни, както и на храните, които е предстояще да бъдат закупени от населението, ще бъдат положени извънредни грижи и старания.

Количеството храни, което следва ежедневно да се събира, редовно постъпва. Само че, както последователно е изложено по-горе, освен определените за императорската войска коли много други са необходими за останалите служби, които се отнасят до същата войска.

От 25 дни насам остро върлува болест по конете и другия добитък, която от ден на ден се засилва и причинява мор по конете, а това пречи и затруднява превоза на храните и става причина за отлагането му.

Що се отнася до въпроса за превозването на десятъчните царевици, донасям, че от старо време в Разградска каза за специалните царевични ниви със съдействието на чиновници и с участието на старейшинските съвети е установен начин на описване, като в един чувал се поставят царевици за образец, който, подпечатан, е бил запазван. Въз основа на този образец, който е бил пазен като меродавен, отпосле е ставало събирането на десятъка.

И през настоящата година е спазен същият начин на събиране. Ако извън изложеното има нещо, за което ще благоволи да заповяда Вашата висока особа, донасяме и заявяваме, че също така ще се постараем да го изпълним.

20 тешрин-и-сани 1293 г.

Ваш слуга, каймакам на Разград (следват подписите на членовете на Административния съвет, нечетливи)

До Административния съвет.
21 тешрин-и-сани 1293 г.[1]

Настоящото изложение беше обстойно проучено. Да се положат с възможната бързина грижи и усилия за прибирането на десятъка, защото ако царевицата бъде оронена преди настъпването на сезона, тя в кратко време ще се развали, както е известно от предишните опити. И затова сега тази царевица да не се оронва, а да се пренесе и се складира с кочаните на подходящи места в района.

26 тешрин-и-сани 1293 г. (Печат на Административния съвет на Разградска каза)[2]

Отговорено на каймакама на Разград на 28 тешрин-и-сани 1293 г.[3]

НБКМ, ф. Коларовград, № 40 23

456

21 ноември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[4] до Вилаетското заместничество в Шумен

Населението на Йемшенлийска нахия се разпръснало.

Отговор на телеграмата Ви от 20 тешрин-и-сани 1293 г.

Селата от Йемшенлийска нахия, където добивът е по-голям, са се пръснали.

От селата пък, които са по-близо до Шумен, освен онова количество, което е взето и се изпраща за сметка на задълженията им в размер на повече от 30 000 килета, друг ечемик не ще може да се намери.

Налично количество ечемик у силистренските търговци няма.

Обаче от съседните села може да се вземе и да се предаде на най-близката железопътна станция при цена, платима в аванс от по 12 и половина гроша за всяко киле, 20 000 килета, като разноските са за сметка на продавачите.

Това може да бъде извършено, при условие че при заминаването и при връщането на колите за опазването на конете ще бъде дадена жандармерийска охрана.

Донасям, че горното е установено от съвещанието на Административния съвет след направени проучвания.

21 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 10

---

[1] Резолюция към документа.
[2] Решение към документа.
[3] Бележка към документа, без подпис.
[4] Липсва подпис.

457

23 ноември 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството[1] до каймакама на Силистра

Нареждане за осигуряване на 600 коли, с които ще бъдат извозени патрони до Осман пазар.

Писах Ви, че за бързото изпращане на патрони в Осман пазар, необходими за предстоящите [бойни] нужди, са потребни 600 конски коли и че това е много важно мероприятие.

На коларите ще се заплащат превозни такси с оглед на пренасяните сандъци, разстоянието на пътя и с оглед на превозните такси, които в обикновено време плащат търговците.

Съобщавам Ви, че най-важното [сега] е да бъдат събрани всички коли, които биха се намерили там, и веднага да бъдат изпратени в Каспичан. Изисква се на коларите да бъдат определени и изплатени превозните такси, а така също да им се внуши, че плащането винаги ще става предварително. Ако те желаят, могат да бъдат използувани за извършването на превоз и от Каспичан до Шумен, а така също и понататък.

Работата е много важна. В такъв момент, ако биха се оказали хора, които искат да се отклонят от това задължение да бъдат в помощ [на държавата], много естествено е спрямо тях да бъде пристъпено принудително.

23 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 25

458

23 ноември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетското заместничество в Шумен

Предприема се събиране на колите в Силистренски район.

На № 377

От българските села преди известно време бяха събрани близо 200 коли, които бяха предадени на тукашната дивизия. Намиращите се в казата и града ни коли са съвсем малко на брой. Обаче след проверката, която ще бъде извършена, колите, които се окажат годни за работа, също ще бъдат изпратени, което е положително.

[1], [2] Липсват подписи.

Установено е, че у пришълците, които дойдоха от Добруджа в казата ни и които под предлог, че били много притиснати, идват почти всеки ден да се оплакват, има доста коли. След надлежна проверка колите, които се окажат годни за работа, ще бъдат иззети.

По този начин тези коли заедно с колите на местното население, които са двуконни, ще бъдат изпратени, след като коларите им бъдат снабдени с хляб. Когато същите коли пристигнат на местоназначението си, от деня на започването на работата ще трябва да им се заплаща по 15 гроша дневно.

Следва да бъде възприето и това, че начело на всеки 50 коли оттук да бъде назначен по един платен водач. По този начин днес бяха изпратени 4 групи длъжностни лица, които ще обходят селата едно по едно в района на казата и колкото коли намерят, незабавно ще ги отправят за Каспичан.

Някои от коларите предявяват искания за времето, когато те ще бъдат на работа, да могат да получат пари, които да могат да оставят в домовете си за препитание. Това ще послужи като гаранция на тези колари, които впоследствие ще представят разписки за надниците си, пресметнати с извършената от тях работа.

Така ще бъде осигурено поръчителството им, като им се даде известно количество пари.

Това е едно от взетите за случая решения.

Все пак изпълнението им е в зависимост от Вашите високи нареждания.

23 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 25

459

23 ноември 1877 г. Телеграма от лагера при с. Ахмедли до Търновското мютесарифство в Осман пазар

Сведения за сраженията, станали между руски и турски войски при селата Балжи Омур и Кесарево, в които взели участие дивизиите на Салих паша и Керим паша.

Във вторник — деня, в който Елена беше обратно завзет от неприятеля — съобразно с изискванията на взетото решение дивизията „Съръ носухлар" под командата на Салих паша и дивизията „Яйла" под командата на Керим паша заедно с придадените им щурмови групи трябваше да настъпят.

Според пристигналия рапорт на Салих паша неговите бойни сили били разделени на две части: едната част била установена в околността на село Кара Агач, а другата — в околността на село Балджи Омур.

Авангардът на частта в село Балджи Омур се състоял от помощни войски черкези. Черкезите нападнали неприятеля и при силното настъпление той не можал да се задържи на позициите си и бил принуден да отстъпи разбит.

Същите помощни войски черкези успели да вземат като трофей от неприятеля един кон и десет пушки.

Установената пък част в околността на село Кара Агач не могла да влезе в съприкосновение с неприятеля и се присъединила към другата част.

Според получения рапорт на Керим паша неговите бойни сили заедно с придадените към тях щурмови групи се отправили към възвишенията на село Кесарево, където успели да разбият и да пропъдят от укрепленията намиращия се там неприятел.

Неприятелят опразнил Кесарево и се оттеглил към Търново. По направлението му бил открит силен артилерийски огън. Ужасен от преследването, неприятелят унищожил моста върху реката при Кесарево и заел важна позиция откъм лявата му страна. За да бъде принуден да отстъпи от позицията, върху която неприятелят се бил укрепил при село Човил, с щурмови групи бил изпратен подполковник Шахди бей. Пред вид на наличните неприятелски сили, състоящи се от шест пехотни дружини, две планински и две полски оръдия, един конен полк и пристигналите привечер на помощ три пехотни дружини и половин състав от конен полк, които се присъединили към първите, Шахди бей се изтеглил назад.

Боят продължил от сутринта до вечерта.

При артилерийската битка бил ранен само един боец.

Слава богу, други нещастия не са се случили.

Донасям, че споменатата по-горе дивизия се намира съсредоточена в Кесарево.

23 тешрин-и-сани 1293 г. Сюлейман[1]

НБКМ, ОАК, № 10/47

[1] Документът е издаден и подписан от Сюлейман паша, който на 1 октомври 1877 г. бил назначен за главнокомандуващ на Дунавската армия.

Сюлейман паша е роден в 1838 г., член бил на Младотурската партия и главен деятел при свалянето на султан Абдул Азис. Според сведенията за Сюлейман паша в т. 8 на „Сборник материалов по русско-турецкой войне в 1877—1878 г. г. на Балканском полуострове" той бил смятан за един от най-талантливите турски военачалници. Преминал бил през всичките степени на военната йерархия — от командир на рота до корпусен командир. При потушаването на въстанието в Херцеговина Сюлейман паша проявил изключителна жестокост. Взел участие във войната срещу Сърбия.

При започването на Освободителната война Сюлейман паша бил изтеглен от Черна гора и прехвърлен в България. Взел участие в боевете при Стара Загора и Шипка.

460

27 ноември 1877 г. Русе. Телеграма от Общото дунавско командуване до каймакама на Силистра

Всички годни да носят оръжие черкези и абази от Силистренска каза незабавно да бъдат свикани под знамената.

Всички годни да носят оръжие черкези и абази, без изключение, от казата Ви незабавно да бъдат свикани под знамената и изпратени в помощните войски при дивизиите, към които се числят.

Ако има нежелаещи, тогава те принудително да бъдат изпратени в дивизиите им, за да служат като колари заедно с колите си, а тези, които нямат коли, да бъдат изпратени с конете си.

Ако било от Ваша страна, било от страна на правителствените органи бъде проявена някаква снизходителност в случая и бъде проверено, че дори и по отношение на едно лице е била допусната волност, то предупреждавате се, че ще попаднете под тежка отговорност.

Съобщава Ви се, че споменатите по-горе лица трябва незабавно да бъдат изпратени в дивизиите им.

27 тешрин-и-сани 1293 г. Сюлейман

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 2

461

28 ноември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Общото дунавско главно командуване в Русе

Ще бъдат свикани под знамената годните да носят оръжие черкези.

Отговор на телеграмата Ви от 27 ноември 1293 г.

Повечето от черкезите, които са живели в казата ни, по-точно в Добруджа, преди известно време са се изселили в Айтоско, Варненски санджак. Част от тях, както и тези, които са дошли тук от другите кази и са били настанени като черкези преселници, съставляват общо 100 домакинства. Техните помощни войски се числят към тукашната дивизия, където също носят своята военна служба.

Донасям, че в изпълнение на заповедта на Ваше високо превъзходителство всички годни да носят оръжие от споменатите преселници ще бъдат свикани под знамената и предадени на казаната по-горе дивизия.

28 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, 2

[1] Липсва подпис.

28 ноември 1877 г. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра

Съобщава се начинът, по който следва да се извършва препращането на писмата на пленниците, получавани от Русия.

Пристигналите писма от пленниците османци в Русия се изпращат от високата резиденция на Главното командуване до съответните местни административни управления със специални предписания, за да бъдат предавани на получателите им.

Пред вид на това и докато войната продължава, много естествено е, че писмата последователно ще продължават да идват. Ето защо изпращането на предписания за всеки отделен случай е ненужно.

За в бъдеще е възприет следният начин [за препращане]: с пристигането си подобни пленнически писма само се поставят в пликове и, залепени, съответно се изпращат. Няма място да се напомня, че изпращачите на тези писма са се ръководили естествено от двете благородни качества — родолюбие и любов към отечеството, когато са се жертвували за защита на родината. Те са, които са се хвърляли в огъня и боя и поради зла съдба са попаднали в плен в ръцете на неприятеля. Далеч от своите семейства и близки, тези герои, пожертвували себе си, от гледище на цивилизацията и човещината са спечелили до висша степен уважение. На тях във всяко отношение сме задължени. Навременното препращане на писмата, които те ще отправят до семействата си, ще бъде за тях най-малката материална и морална награда. Това безспорно е известно и на Вашето високо място.

Следователно, макар че в случая би било излишно да се дават широки наставления, има държавни служители, които не могат да проумеят тези тънкости, които се отнасят до споменатите писма. И поради нехайството на такива служители предполага се, че ще се причини забавяне при предаването на писмата. Ето защо от сега нататък, щом пристигнат такива писма, които предстои да бъдат поставяни в пликове и препращани, да не бъдат изоставяни из архивите и полицейските канцеларии, както и да не се подхвърлят от ръцете на този [в ръцете] на онзи, взаимно обвинявайки се за проявено нехайство, а незабавно да бъдат препращани на получателите им.

Ако се окажат такива, които ще пожелаят да изпратят отговори на получените от тях писма, писмата ще бъдат приемани така, както са открити, като бъдат бързо изпращани.

В случай че получателите на писмата, които ще бъдат изпращани оттук, не бъдат намерени на местоизпращането им, благоволете да се постараете и тези писма да бъдат поставени в пликове и препращани на лицата, които са ги изпратили оттук, като се направи забележка върху пликовете, че получателите не са били намерени, като се съобщи къде понастоящем се намират [изпращачите].

По повод на гореизложеното беше съставено настоящото предписание, което Ви се изпраща за изпълнение.

28 тешрин-и-сани 1293 г.

Заместник на дунавския валия
Ибрахим Едиб

НБКМ, ф. Сливен, № 7/8

463

28 ноември 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Нареждане на Главното командуване за отстраняването на кореспондентите, които се намират в частите на Дунавската източна армия.

Телеграфически е заповядано от страна на Командуването утре или най-късно в други ден всички кореспонденти на вестници, които се намират в района на Дунавската източна императорска армия било с официално разрешение, било скрито, без разрешение, да бъдат изпратени във Варна и оттам с пощенски параход — за Цариград.

Уведомявате се, че ако между споменатите кореспонденти някои се окажат съмнителни в своята почтеност, същите да бъдат експедирани.

Горното се съобщава от политическия чиновник.

26 тешрин-и-сани 1293 г. Едиб

[Телеграма от каймакама на Силистра[1]] до високото Вилаетско заместничество в Шумен

Отговор на телеграмата Ви от 26 тешрин-и-сани 1293 г.

Тук по начало няма чуждестранни кореспонденти на вестници.

Обаче има английски поданик, мосю Немир, който е лекар на служба в дивизията и е платен кореспондент на вестник „Дейли".

Също така тук е неофициалният кореспондент на вестник „Истамбул", който се печата в Цариград на френски език.

Това са общо направените проучвания по тях. Ако високото нареждане се разпростира и върху тях, то моля Негово превъзходителство пашата комендант да заповяда относно прилагането на същото нареждане.

28 тешрин-и-сани 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 8

[1] Липсва подпис.

464

29 ноември 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Лицата, които се занимават с шпионаж, безотложно да бъдат изпратени в Цариград

Отговор на телеграмата Ви от 28 тешрин-и-сани 1293 г.

Относно доносничеството на доктор Немир беше уведомен чиновникът по политическите въпроси. В отговора си той съобщава, че всички лица, които вършат явно или тайно доносничество, които и да са те, трябва веднага, без да се губи време, да бъдат изпратени в Цариград.

Налага се да се действува с оглед на изложеното.

Ако Негово превъзходителство пашата комендант възрази, че в такъв случай военната част ще остане без лекар, тогава налага се той да благоволи и да уведоми за случая Главното командуване.

29 тешрин-и-сани 1293 г. Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1432

465

29 ноември 1877 г. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра

Заповед за събиране на годните за служба коне от българите.

Негово превъзходителство пашата главнокомандуващ е благоволил да съобщи, че има остра нужда от коне за императорската войска. Повечето от товарните коне, за които беше решено по-рано да бъдат събрани от българите, според получени сведения са били събрани.

Препоръчва Ви се веднага да съобщите какъв брой коне са били събрани досега и къде са били предадени. Също така какъв брой коне не са събрани, като незабавно същите бъдат събрани.

29 тешрин-и-сани 1293 г. [Валия] Ахмед

[Телеграма от каймакама на Силистра[1]] до високото Вилаетство

Отговор на телеграмата Ви от 29 тешрин-и-сани 1293 г.

В кръга на по-раншните Ви високи нареждания от българските села в казата ни общо бяха събрани 1260 коня. От тях 535 бяха изпратени в щаба на Втора армия в Шумен.

[1] Липсват дата и подпис.

От останалите с колите им 200 впрегатни коня бяха предадени на тукашната дивизия. По този начин у българите не са останали подходящи за ползуване коне.

Донасям, че повечето от българите с настъпването на руските конни разезди са напуснали селата си и са заминали заедно с разездите.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 4

466

10 декември 1877 г. София. Писмо от мютесарифа до Дунавското вилаетско заместничество в Шумен

Получените писма от пленниците в Русия са предадени на преселническата комисия.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

С писмото Ви под № 222 от 3 кянун-и-евел 1293 г., което благоволихте да ни отправите, съобщавате за изпращането на 13 писма от османски пленници в Русия, жители на Ловеч, Плевен, Свищов, Търново и Севлиево, отправени до семействата им, с поръчение да бъдат предадени на получателите им, за които се предполага, че се намират в тукашните краища.

Поради това че едно от писмата се отнася до Ямболската каза, писмото беше изпратено на Сливенското мютесарифство с надлежно служебно писмо.

Останалите пък 12 писма с оглед да бъдат изпратени на получателите им бяха предадени на преселническата комисия.

10 кянун-и-евел 1293 г. Мютесариф на Софийска лива
Мехмед

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5026

467

12 декември 1877 г.[1] Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Да донесе за постъпленията от допълнителния налог върху овцете.

Препоръчва Ви се въз основа на телеграмата на Министерството на финансите да донесете, след като извършите надлежното проучване, какви са сборовете на досегашните постъпления от допълнителния налог

[1] Липсва дата в края на документа.

върху овцете за сметка на 1293 г. по принудителния държавен заем, нареден от висшата власт поради нуждата от приходи.

Едиб

[Телеграма от каймакама на Силистра[1]] до Вилаетското заместничество в Шумен

Отговор на телеграмата Ви от 12 кянун-и-евел 1293 г.

До днес от останалото още по местата си население са събрани от допълнителен налог върху овцете 5 товара и 91 000 гроша. За останалите пък недобори предстоящото събиране ще се извърши с оглед на доставянето на овце за дивизията.

Повечето от половината жители на казата ни са се пръснали. Останалите пък са понесли много щети от движението на войските и от превозването на бойните припаси, а така също и от големия брой преселници. Ето защо да бъдат събрани от тях вноски по принудителния държавен заем е абсолютно невъзможно.

Донасям, че при такова положение само от чиновниците, и то предварително, са събрани вноски по принудителния заем в размер на 38 300 гроша.

13 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 7

468

12 декември 1877 г. Шумен. Писмо от Заместничеството на Вилаетството до мютесарифа на Търново [в Осман пазар]

Дават се указания за изплащането на заплатите на служителите, които са се отклонили от централните служби, както и на изтеглилите се и намиращи се зад огневата линия.

Поради нахлуването на Русия много естествено е, че служителите в централните служби са се отклонили оттам и понастоящем продължават да изпълняват службата си, доколкото това е възможно, там, където те пребиват.

Докато същите се завърнат по местата си, те ще получават пълните си заплати.

Подобно на тях, служители от Тулчанския санджак, които напълно са се изтеглили от ливата и също като русенските се намират зад огневата линия и са напуснали местожителствата си, за да изпратят на без-

[1] Липсва подпис.

опасни места семействата си, докато се завърнат по местата си, следва да получават заплатата си в половин размер.

Съгласно с получената за наша чест телеграма на Министерството на вътрешните работи от 18 тешрин-и-евел 1293 г. и телеграмата на Министерството на финансите от 6 кянун-и-евел 1293 г. от тези служители, които ще получават заплата в половин размер, не ще се изисква да участвуват в държавния принудителен заем.

За изпълнението на нарежданията, които е благоволено да бъдат дадени, от страна на вилаетското счетоводство е направено потребното.

Ето защо и при Вас следва да бъдат приложени изискванията на споменатите телеграми, като се постъпи по начин, че да не бъдат изплащани заплати в по-голям размер, както и да не се изисква от тези, които ще получат половин заплата, да участвуват в принудителния заем.

Също така препоръчва Ви се и Ви се напомня въз основа на писмото на споменатото счетоводство обратно да бъдат изискани онези суми, които са били изплатени по-рано в повече.

12 кянун-и-евел 1293 г.

Заместник на дунавския валия
Ибрахим Едиб
От Шумен

Минало през счетоводството. До Търново. 18 кянун-и-евел 1293 г.

Регистрирано в счетоводството.

Относно въпроса за участието в принудителния заем на онези лица, които получават половин заплата, по-рано беше пристигнала заповед и наставления. От тях се разбра, че наличните служители при Търновската лива ще бъдат изключени от участие в принудителния заем поради бедствията, на които са били изложени. До този момент те са получавали ежемесечно пълните си заплати. А според високата заповед тези, които получават пълна заплата, трябва да вземат участие в принудителния заем, което е несъмнен факт.

При това положение необходимо е да бъде изяснено дали се изключват от участие в принудителния заем тези, които поради нахлуването и нападението на Русия са били невинно изложени да понасят нещастията на бойната линия, постоянствувайки да изпълнят до възможния предел служебните си задължения.

Ако пък те не се изключват от това задължение, тогава какво трябва да се направи и по какъв ред за участието им в заема?

22 кянун-и-евел 1293 г.

Счетоводител
Ахмед Хилми[1]

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5027

[1] Изложение върху гърба на документа.

469

14 декември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетското заместничество в Шумен

Изпратени са служители да съберат всички налични шейни в Силистренска каза.

Отговор на телеграмата Ви от 13 тешрин-и-сани 1293 г.

Групите, които трябва да съберат наличните шейни в казата ни, за да ги предадат в Каспичан на приемчика им срещу разписки, бяха изпратени.

Донасям, че с изпратените групи замина и помощник-командирът на жандармерийската рота Осман ефенди, който лично ще провери в селата въпроса за колите и ще изясни причината за ненабирането на шейните, след което ще се представи на високата Ви особа.

Тези колари, които ще предават шейните на приемчиците, с позволението на охраняващите ги жандармеристи [след предаването] ще се завръщат в селата си.

14 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 19

470

16 декември 1877 г. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра

Искане за бързо изпращане на шейни от Силистра в Разград.

За да бъдат подменени изпратените за превозване коли от Силистренска каза в Разград, бързо изпратете шейни, тъй като сме много притеснени за такива.

16 кянун-и-евел 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 11

[1] Липсва подпис.

471

17 декември 1877 г.[1] Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до мютесарифа на Силистра

За подпомагане на бедните преселници в Силистра ще бъдат изпратени средства като помощ от Английското благотворително общество.

Не е известно дали бедните преселници имат или нямат какво да горят през зимата, която е настъпила. Ако на тях не се помага и няма благодетелни хора да сторят това, то напомня Ви се, че ще бъде изпратена една известна сума като помощ от Английското благотворително общество за бедните преселници.[2] С тази сума и с участието на преселническата комисия, като се действува крайно внимателно, ще бъдат закупени дърва за преселниците. С оглед на изпращането на парите следва телеграфически да бъде донесено за каква сума и колко дърва трябва да бъдат закупени.

Искам да ми бъде представен подробен опис, потвърден от комисията, от кого ще бъдат закупени дървата и на кого ще бъдат раздадени.

Ибрахим Едиб

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 18

---

[1] Липсва дата в края на документа.

[2] Помощта, която английската буржоазия оказвала на турската власт, била всестранна. Заинтересована от Турция като пазар на своето индустриално производство и като източник на селскостопанска продукция, тя правела всичко възможно, за да я въвлече във война с Русия и да я запази като сфера на своето икономическо, политическо и военно влияние.

Според сведения на в. „Либерте" от 3 декември 1876 г. около 70 английски офицери и 300 моряци постъпили на служба във военноморските и пехотните части на турската войска.

Все в края на 1876 г. укрепяването на позициите при Булаир било възложено на английски офицери.

Английският военен аташе при руската армия полковник Велеслей заявил, че ако военните действия на руската армия срещу Турция продължат и след 1 януари 1878 г., английското правителство ще окаже военна помощ на Високата порта.

В състава на Русенската дивизия, която се намирала под командуването на Мехмед Еюб паша, влизали полковник Ленокс и поручик Чермсайд. Турската армия, разположена на Шипка, била ръководена от Леман паша, Кямбел и др. Там служел полковник Куксон.

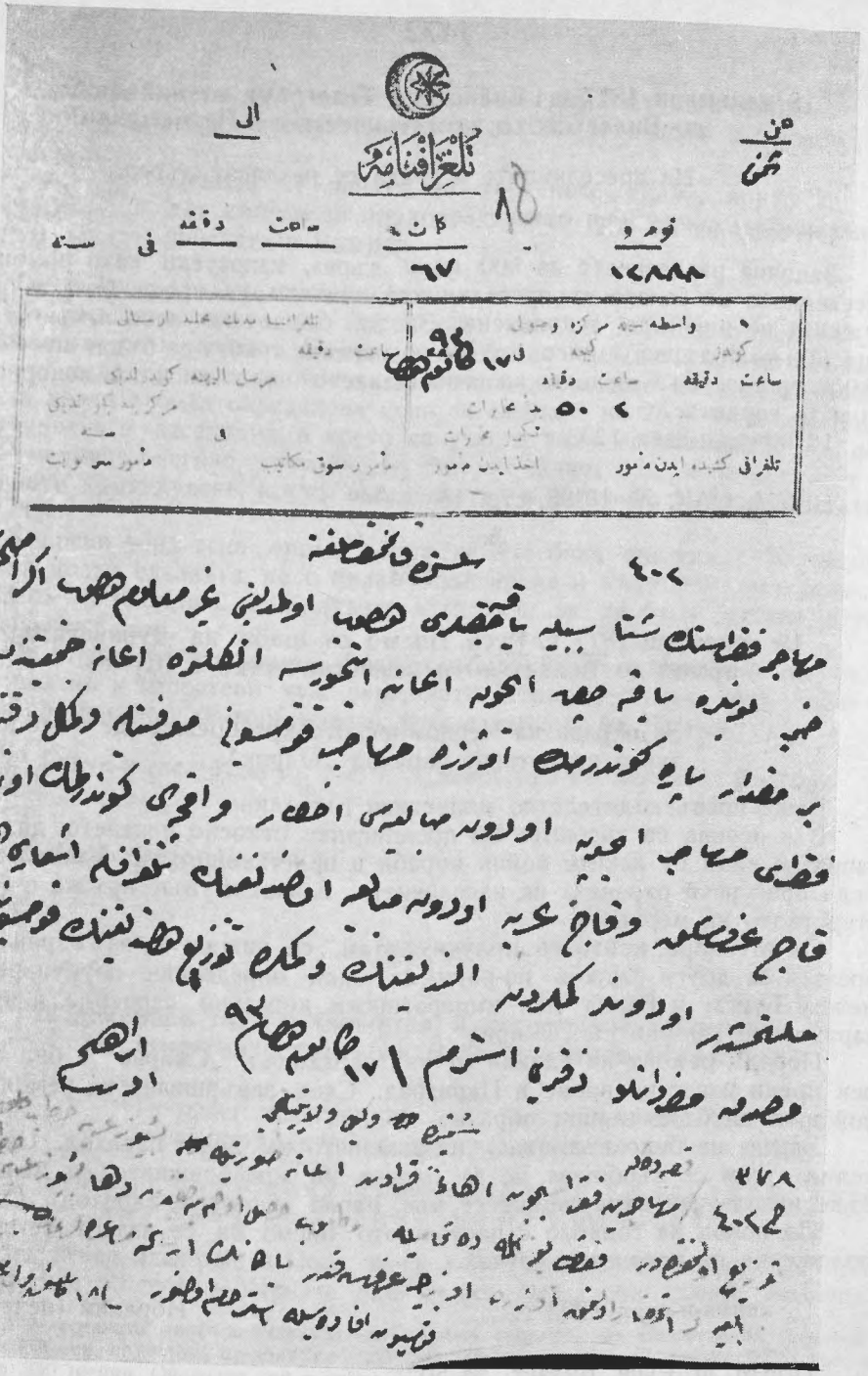

Док. 471

472

18 декември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетското заместничество в Шумен

На преселниците в града се раздават дърва.

Отговор на № 402

Започна раздаването на 500 коли дърва, изпратени като помощ от населението на селата за преселниците, жители на града. С това обаче нуждата не ще бъде задоволена. За да бъдат закупени и приготвени още 500 коли дърва, с високото Ви позволение трябва да бъдат изпратени 10 000 гроша. Въз основа на съобщението на комисията покорно Ви моля за горното.

18 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 18

473

18 декември 1877 г. Русе. Писмо от щаба на Дунавската армия до Вилаетското заместничество в Шумен

За охрана на Черноморското крайбрежие ще бъде използуван корветният параход „Одрин".

Ваше превъзходителство милостиви господине,

Въз основа на високите Ви предписания относно искането да бъде изпратен един от леките бойни кораби в пристанището на Балчик, за да бъде осигурена охраната на населението, влязохме във връзка с Министерството на марината.

От отговора, който се получи оттам, се вижда, че за охраната на брега и за други служби по-рано са били определени циркулиращите между Бургас и Варна два императорски корветни парахода, а именно параходите „Одрин" и „Смирна".

Поради ремонт на единия от тях параходът „Смирна" е бил изтеглен преди известно време в Цариград. След завършване на ремонта му той щял да бъде върнат обратно.

Засега не било възможно изпращането на друг параход. Следователно оттам се съобщава, че за охрана на крайбрежието се налага да бъде използуван намиращият се във Варна корветен параход „Одрин".

По повод на горното с настоящото писмо Ви се излага сегашното положение на посочения случай.

18 кянун-и-евел 1293 г Ибрахим (печат)

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5028

[1] Липсва подпис.

474

22 декември 1877 г. Разград. Телеграма от заместник-каймакама до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Доклад за цената на зърнените храни, които ще бъдат смлени за продоволствието на Русенската дивизия и войската в Разград.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

За продоволствието на Русенската дивизия и императорските войници, които се намират в Разград, ще бъдат смлени зърнени храни в парната мелница на село Завет. За всяко разградско киле от тези държавни храни е била определена цена за смилане по 26 и половина гроша, постановена в заседание, в което са участвували собственикът на парната мелница, негово достойнство хаджи Алиш бей, и началникът на Военното командуване, което заседание се е състояло в Административния съвет.

Въпреки това така определената цена е била счетена като висока, поради което сделката не е била реализирана и въпросът бил отнесен до щаба на Общото командуване в Шумен, за да бъде дадена оттам окончателна цена.

От страна на тукашното Военно командуване е поискано да бъде благоволено и изпратено тук решението за определената цена, като за целта споменатият по-горе военачалник е заминал за Шумен.

22 кянун-и-евел 1293 г. Заместник-каймакам на Разград
Али Лятиф

НБКМ, ф. Русе, № 77/49

475

24 декември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Предава телеграмата на помощник-командира на Силистренската дружина, който пристигнал в Нови пазар.

[Телеграма от помощник-командира на Силистренската дружина] до каймакама на Силистра

Тази вечер влязохме в Нови пазар с 300 шейни.[1] Очакват се да пристигнат още 50 шейни. Утре те ще бъдат предадени срещу оправда-

[1] В телеграмата, която каймакамът на Силистра отправил до Вилаетското заместничество в Шумен, поместена по-долу, се съобщава, че са пристигнали вместо 300, както е в текста, 350 шейни. Очевидно той е приел като свършен факт допълнителното пристигане на още 50 шейни, за които помощник-командирът на Силистренската дружина Осман съобщава в телеграмата до него.

телна разписка на длъжностното лице, на което е възложено приемането.

Донасям, че след получаването на разписката ще замина за Шумен

22 кянун-и-евел 1293 г.

Помощник-командир на
Силистренската дружина
Осман

[Телеграма от каймакама на Силистра[1]] до високото Вилаетско заместничество в Шумен

Донасям, че с току-що получената телеграма помощник-командирът на дружината Осман ефенди съобщава, че вчера пристигнал в Нови пазар със събраните 350 шейни.

Същият съобщава, че след като предаде шейните на служебното лице, на което е възложено приемането им, и получи от него оправдателна разписка, ще се озове пред Ваше високо превъзходителство.

24 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 3

476

25 декември 1877 г. Шумен. Писмо от заместник-началника на щаба ессеид Ахмед Сами до заместник-валията на града

Награди за лицата, които предават дезертьори на властта. Мерки против укривателите на дезертьори.

Размерът на сумите, които следва да се броят по смисъла на закона като възнаграждения на лицата, които залавят дезертьори от императорската войска, следва да бъде обявен от страна на административните власти на населението от градовете и селата, като по този начин до известна степен дезертьорството ще бъде предотвратено.

В изпълнение на горното съображение на Великото везирство от високото Румелийско командуване е благоволено да бъде дадено нареждане. Бил е изпратен екземпляр от наредбата, който се отнася до този въпрос, с високото Ви писмо от 18 зилкаде 1294 г., за което благоволявате да ни съобщите. Същото беше надлежно възложено, обаче според нарежданията на канцеларийте на императорската войска то не съвпада напълно с някои от регистрираните закони. Но от поверителната канцелария било направено изложение, според което в обнародвания през 1262 година закон за свикване на наборите, по-точно в параграф 12 от същия е било предвидено за укриване на дезертирали чинове преди или

[1] Липсва подпис.

след свикване на набора им способствуването, проявено по някакъв начин за отклонението им от служба, извършено от мъже или жени, които и да са те, от домакинството на последните да се събира един размер в повече от определеното му от властта данъчно задължение, ако то е по-малко от 120 гроша. В случай че размерът е по-голям, тогава сумата от 120 гроша, след като бъде събрана, се оставя настрана, за да бъде предадена на лицето доносител.

Ако нарушителите са мъже от простолюдието, те се наказват с поставянето им във вериги на публично място в ливата за един месец.

Ако пък са лица от първенците, те се наказват с по един месец задържане, като се въдворяват на местожителство на подходящо място във вилаета.

Ако подобно престъпление бъде заподозряно да е извършено от мюдюрите в дадена каза във връзка със службата им, то от тях освен че се събира глоба от 120 гроша, но те се уволняват и изгонват от службата им, като съобразно със закона се въдворяват на местожителство и заточение за срок от 2 месеца.

Горните постановления съществуват и са указани в споменатия закон, обаче след датата на обнародването му в публикуваните впоследствие законоположения за наборите пояснения за него не се съдържат.

Също така не е указано в тях дали споменатият закон от 1262 г. е отменен или не. Ето защо от Военния съвет беше постановено решение в смисъл, че е необходимо да се има в това направление отговор от Вашата висока особа.

25 кянун-и-евел 1293 г.

Ваш слуга, заместник-началник на щаба
ессеид Ахмед Сали

НБКМ, ф. Шумен, № 975

477

25 декември 1877 г. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра

Нареждане за борба с дезертьорството в армията.

Ваше достойнство господине,

Относно начина за залавянето и задържането на някои лица, които, бидейки обвързани със законната и свещена военна служба, самоволно я напускат и прибягват до позорно дезертиране, като се укриват туктаме, бяха дадени някои наставления. Също така беше съставено и изпратено в придадените управления едно възвание, което съдържа законните начини, по които следва да се постъпи по отношение и на онези лица, които укриват или премълчават за дезертьори.

С оглед [на необходимостта] горното възвание да стане достояние на всеки гражданин и за да се положат особено внимание и грижа при изпълнението му, на Вашата висока особа беше изпратен един отпечатан препис. Пред вид на изискванията на днешното извънредно деликатно и важно време, което налага увеличаването на военните сили, степента на което не се поддава на преценка, нужно е най-голяма грижа и старание от всички страни.

През такова време, което изисква събирането на нови войски, не следва да се дава възможност на подобни бегълци да дезертират от войската и подобно явление в никакъв случай не трябва да бъде допускано.

Спрямо онези, които си позволяват материално и морално да подпомагат дезертьорите, ще се наложи също така и те да бъдат наказвани и сплашени. Ето защо изпратените Ви преписи от възванието незабавно трябва да бъдат пръснати из селата, градовете и махалите, като съдържанието им се прочете на населението, когато вечер то се събира по обществените места, както и като му се разясни устно същото съдържание. Че възванието им е било прочетено в [личното им] присъствие, [ще се потвърждава, като] върху него следва да се отбелязва от селските и махленските кметове, както и от старейшинските съвети, а за потвърждение на станалото в долната му част същото да бъде скрепявано с печатните им подписи. С една дума, следва да се има пред вид днешното от голяма важност положение.

Умолявате се, господине, да вземете решителни мерки и да проявите големи грижи за залавянето на военните дезертьори и на отложените от военната им служба лица, както и за изпращането им по полковете и дружините [към които те се числят].

25 кянун-и-евел 1293 г.

Заместник-валия
Ибрахим Едиб

НБКМ, ф. Силистра, № 1433

478

25 декември 1877 г. Русе. Обява на Дунавския вилает

На дезертьорите от войската и на отклонилите се от военна служба се дава едноседмичен срок да се явят пред властите. Укривателите им ще бъдат подведени под строга отговорност.

Обява

Макар че неколкократно бяха обявени строгите санкции на закона относно задържането на дезертьорите от войската, както и разпореждането да бъдат събрани остатъците от редовните и запасните военни чи-

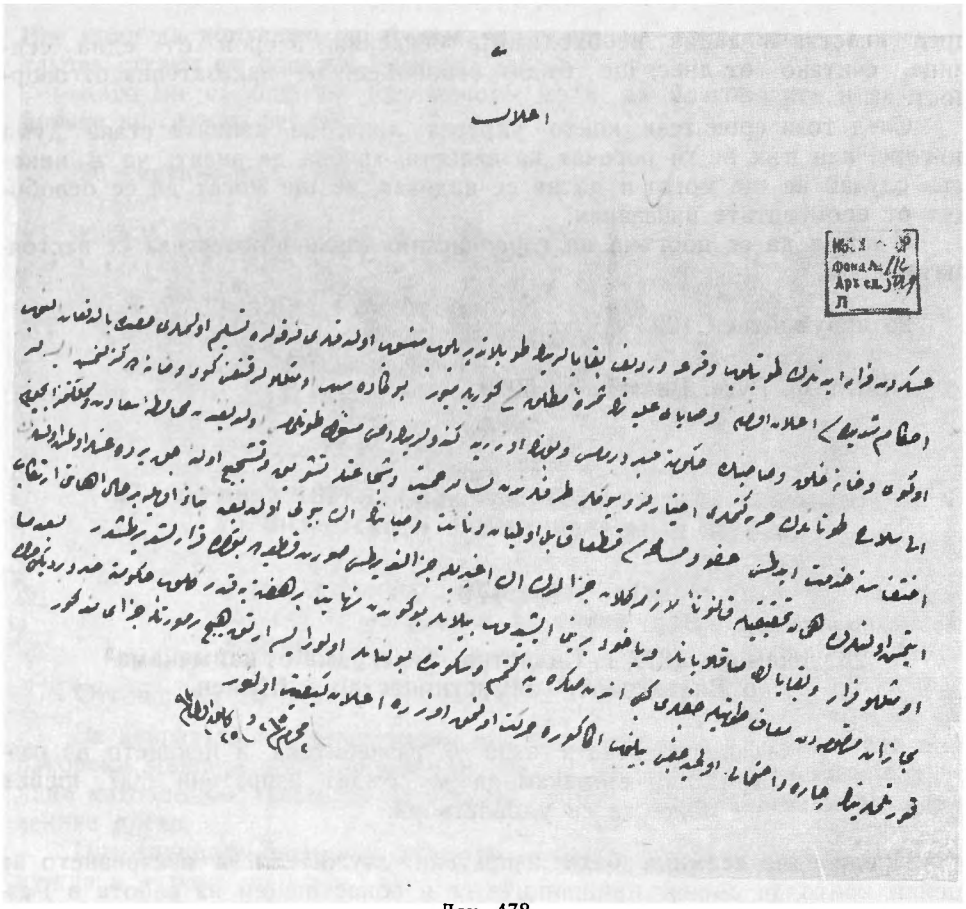

Док. 478

нове, за да бъдат предадени на военните им части, очакваните резултати не бяха получени. Това се дължи на обстоятелството, че жителите на селата и собствениците на жилищата в тези села, където се движат и намират подслон тези лица, не съобщават на властта за тях, като при това от същите жители и собственици на жилища не се търси отговорност. Ето защо, вместо да се подтикнат към себеотрицание и да се въодушевяват от родолюбие тези, които могат да държат оръжие и да воюват, старите и възрастни хора подпомагат укриването на онези, които са напуснали редовете на войската.

Подобно отношение в никакъв случай не трябва да бъде поощрявано и закриляно, защото то представлява от себе си най-голямата низост и предателство. Следователно срещу тези, които са се поддали на такова изменничество, следва незабавно да се предприеме надлежно разследване, за да бъдат наказани с най-тежки наказания, които са предвидени в закона.

В това отношение взетото решение е категорично.

В бъдеще укривателите на подобни дезертьори от войската и на такива военни лица, които не са се озовали в частите си, ако се явят

пред властта и дадат необходимите сведения в срок от една седмица, считано от днес, ще бъдат освободени от наказателна отговорност.

След този срок тези, които укриват лица, за каквито става дума по-горе, или пък не ги посочат на властта, трябва да знаят, че в никакъв случай не ще могат и да не се надяват, че ще могат да се освободят от споменатите наказания.

С оглед да се постъпи по гореописания начин оповестява се настоящата обява.

25 кянун-и-евел 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5029

479

26 декември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[2] до Вилаетското заместничество в Шумен

Силистренската каза е разнебитена и искането на разградския каймакам да му бъдат изпратени 600 шейни не може да се удовлетвори.

Преди една седмица бяха изпратени служители за изкарването на шейни, които да сменят намиращите се и понастоящем на работа в Разград коли на брой 200. Същите шейни днес-утре ще пристигнат там, което е несъмнено.

Разградският каймакам категорично иска от казата ни 600 шейни, като не се задоволява с по-малко.

Казата ни, която е във висша степен разстроена, постоянствува с набирането на такова количество коли и шейни за изпращането им в Каспичан.

От една страна, [хаджиоглу] базарджишката принудителна служебна група, а, от друга страна, тукашната дивизия не остават назад в исканията си да им се дадат повече от 5 милиона оки слама, дърва и друг дървен материал.

При това състояние на нещата не намирам друг изход, освен да се обърна към Вашата справедлива мюсюлманска милост, като зная, че

---

[1] В оригинала не е означено кой или кое учреждение е издало обявата. Обаче предшествуващият документ № 477 ни показва, че тя е била съставена и издадена от Управлението на Дунавския вилает и че „съдържа законните начини, по които следва да се постъпи по отношение и на онези лица, които укриват и премълчават за дезертьори". При уточняване на мястото, откъдето изхожда обявата, имахме пред вид съдържанието на този документ.

[2] Липсва подпис.

Вие няма да допуснете да бъдем изложени на притеснение, в което до такава степен ни поставя Разград.

Като Ви съобщавам изложеното, моля да благоволите и да постановите за случая ферман.

26 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 11

480

27 декември 1877 г. Силистра. Телеграма от каймакама[1] до Вилаетското заместничество в Шумен

Благодетелното население дало близо 20 000 гроша помощ за направата на топли дрехи за императорските войски.

Отговор на № 413

За направата на горни топли дрехи за нуждите на тукашните императорски войници беше разгласено сред благодетелното население, което даде като помощ близо 20 000 гроша, които бяха заплатени за направените дрехи.

Преселниците, които се намират в казата и града ни, имат голяма нужда и търпят лишения. От страна на населението постъпи молба, с която се иска кожите от курбана да бъдат предадени на преселниците. На основание на същата молба след съвещание с Негово превъзходителство пашата комендант възприето беше споменатите кожи да бъдат предадени на преселниците.

С оглед на изложеното донасям, че ще бъде извършено необходимото в случая и че е предстояще да Ви бъдат поднесени съответните описи.

27 кянун-и-евел 1293 г.

НБКМ, ОАК, № 10/98, стр. 21

[1] Липсва подпис.

481

28 декември 1877 г. Шумен. Писмо от заместник-валията до мютесарифа на Търново

Заловените от помощните войски двама българи да бъдат предадени на административните власти за разследване.

Ваше превъзходителство щастливи господине,

По повод молбата Ви да бъдат изискани указания как следва да се постъпи с двамата българи, за които става дума в писмото Ви от 14 зилхидже 1294 г., заловени преди известно време от помощните войски и изпратени на императорските войници, които са ги задържали, по Ваше благоволение беше запитано Заместничеството на Дунавското общо командуване.

В получения отговор се съобщава, че нямало сведения по какъв начин и при какви условия са били задържани споменатите лица, поради което се налагало те да бъдат разпитани от администрацията и с оглед на обстоятелствата, които ще се разкрият при разпита им, спрямо тях да бъде постъпено съобразно с изискванията на закона.

Следователно благоволете да постъпите с оглед на изискванията на гореуказаното, за което право на заповед и нареждане принадлежи на Ваше превъзходителство, господине.

28 кянун-и-евел 1293 г.

Заместник на валията
Ибрахим Едиб (печат)

НБКМ, ф. Търново, № 3252

482

29 декември 1877 г. Шумен. Писмо от чиновника по теглене на жребие от подлежащите на преглед новобранци до каймакама на града

Да бъде представен на императорската войскова част списъкът на лицата, които подлежат на военна служба, но са се включили като доброволци.

Някои от лицата, повикани за преглед от наборната комисия, заявяват, че са били включени във войската като доброволци, и по този начин гледат да се отскубнат [от военна служба].

По отношение на такива лица наборната комисия няма никакви сведения. Ето защо налага се да бъде донесено на императорската войскова част, ако има включени във войската лица като доброволци, които

са подлежали на преглед от наборната комисия, същите лица поименно да бъдат описани, като описът ни бъде изпратен.

Ваш слуга, чиновник по тегленето на жребие на подлежащите на преглед новобранци.

29 кянун-и-евел 1293 г. Мехмед

НБКМ, ф. Шумен, № 2533

483

29 декември 1877 г. Котел. Телеграма от дивизионния командир Керим до Търновското мютесарифство в Осман пазар

Заповед за придвижването на Одринската кавалерия.

Умолявате се да заповядате на командирите на одринските конници утре да тръгнат насам.

29 кянун-и-евел 1293 г. Дивизионен командир
Керим

НБКМ, ф. Осман пазар, № 830

484

31 декември 1877 г. Котел. Доклад на Абдул Керим до Вилаетството в Русе

Турските войски напускат Котленско и се отправят за Ямбол. Заповедта за оттегляне се отнася и до държавните служители.

... (скъсано)

Ваше превъзходителство милостиви господине,

Въз основа на пристигналата за наша чест заповед на Главното командуване аз заедно с командуваните от моята скромна личност императорски войници напускам Котленско, като се отправям за Ямбол.

Заповедта се отнася и за държавните и телеграфните служители, които също следва да се изтеглят.

На мюдюра на казаната нахия Ахмед ефенди също така беше разрешено да се завърне на мястото си.

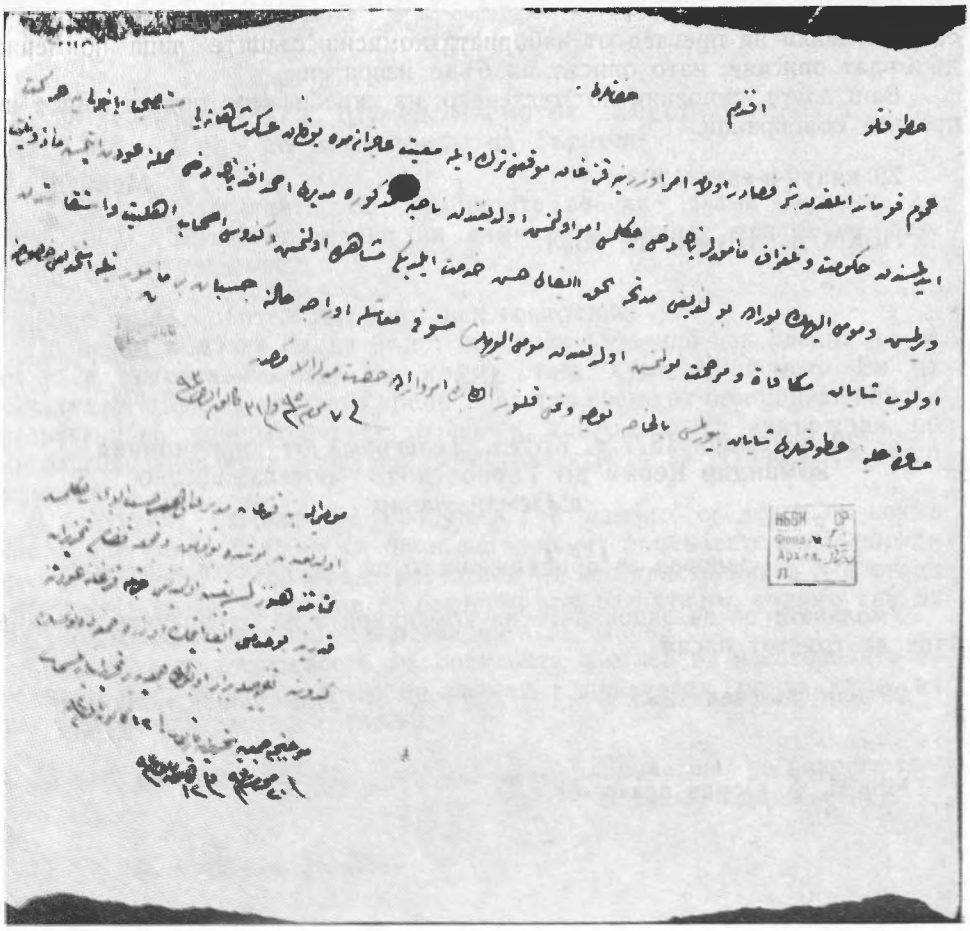

Док. 484

През времето, когато той беше тук, констатирано беше и справедливо е да се каже, че той изпълняваше добре службата си. Той е способен, честен и последователен човек и заслужава да бъде възнаграден и приласкан. Ето защо моля и особено Ви препоръчвам да благоволите и с Ваше разрешение той да бъде назначен на някоя подходяща служба със задоволителна заплата.

В случая на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед и нареждане

31 кянун-и-евел 1293 г.

Ваш слуга
Абдул Керим

Споменатият пак остава на служба мюдюр в Котел, обаче поради това, че е принуден да се изтегли оттам и за да не бъде без работа, до

завръщането му в Котел да заеме службата секретар при [Ески] Джумайската каза, на която служба до този момент никой не е назначен.

На същия да се съобщи да се яви в [Ески] Джумая, като за случая да се предпише на последната [каза].

12 кянун-и-сани 1293 г.[1]

Съгласно с горното е предписано на 12 кянун-и-сани 1293 г.[2]

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5030

485

31 декември 1877 г. Шумен. Писмо от заместник-началника на щаба на Втора армия Ахмед Сами до каймакама на града

Десет войници от полската рота са заличени от списъците на войската и се предават на разпореждането на административната власт.

Достойни господине,

Вследствие на проявено непокорство и произвол от страна на 10 войници, числящи се към централната полска рота, съгласно с предписанието на Общото румелийско командуване същите е трябвало да бъдат изгонени от редовете на войската. Някои от тях поради това, че са родени в Русия, са били освободени от служба, обаче допустимо е тук-там те да извършат действия, които не са уместни. Ето защо от Гарнизонното управление са искани указания как следва да бъде постъпено с въпросните лица.

По този повод Военният съд е взел решение те да бъдат заличени от списъците на войската, след което да бъдат предадени на шуменските административни власти.

За това решение е уведомено Гарнизонното управление.

31 кянун-и-евел 1293 г. Заместник-началник на щаба Ахмед Сами

НБКМ, ф. Шумен, № 2376

[1], [2] Решение и бележка към документа, без подписи.

1878

486

6 януари 1878 г. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен

От Герловска нахия са свикани запасни войници, както и лица от населението. Маджарски конни части и две роти айдънски жандармеристи настанени в с. Вардун.

За премахването на някои безредици от Герловска нахия бяха свикани войници, както и лица от населението, годни да си служат с оръжие, на брой 400—500 човека. Относно тяхното изпращане към опасните проходи отсам Котел и за командуването им оттам ще бъде назначен и изпратен Хасан бей. Много естествено се оказа, че и селата, които спадат към споменатата нахия, ще следва да бъдат включени в тази организация, за която става дума по-горе. За да може споменатият Хасан бей да предприеме и силно да подпомогне на тези места, за наша чест беше получена изпратената от Ваше високо превъзходителство телеграма-заповед от 4 кянун-и-сани 1293 г.

Въз основа на тази заповед е предстоящо да се изпълни и да се даде необходимото съдействие на същия Хасан бей.

От изпратените в казата ни редовни маджарски конни части заедно с две роти айдънски жандармеристи един лейтенант с 20 човека бяха настанени в село Вардун, по-голямата част от което е християнско.

Там временно бяха настанени поради силно наложилата се нужда от стражеви пост.

От тези войници, разпределени на две групи, всеки ден патрулират по 5 човека за охраняването на пътя от споменатото село Вардун до Осман пазар, както и за наблюдение на пристигащите и заминаващите коли на преселниците и на тези, които пренасят бойни припаси.

От останалите тук войници бяха образувани две групи, една от които беше назначена да патрулира [от единия] до [другия] край на [Ески] Джумайския проход, а другата да наблюдава движението по пътя за Шумен.

Донасям, че с божия воля и с благосклонното покровителство на султана и това на Вашата висока благодетелна особа не ще се позволи за в бъдеще появата на каквото и да бъде безредие.

На разпореждане.

6 кянун-и-сани 1293 г. Каймакам на Ески Джумая
Неджиб

НБКМ, ф. Омуртаг, № 2/19

487

8 януари 1878 г. Варна. Телеграма от Мютесарифството[1] до каймакама на Хаджиоглу Базарджик

Заповед за съставянето на списък на запасните, които подлежат на мобилизиране в района на нахията Козлуджа.

Предстои след надлежен преглед повикването под знамената на запасните войници от селата, числото на които е известно и които бяха отцепени от нахията Козлуджа и придадени към [Хаджиоглу] Базарджик.

Ето защо съобщава Ви се, че трябва да бъде съставен списък на такива войници, като за целта се вземе извлечение от съответните списъци на населението в споменатите села. Списъците незабавно да бъдат изпратени на проверочната служба.

8 кянун-и-сани 1293 г.

НБКМ, ф. Толбухин, № 536

488

11 януари 1878 г. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра

Седем пакета с подаръци, получени от Англия, ще бъдат изпратени за преселниците в с. Носухчилар, Новопазарско.

Седем пакета с вещите, изпратени от Англия за раздаване на бедните преселници, бяха отправени на път от Каспичан. Същите вещи ще бъдат изпратени от новопазарския мюдюр до село Носухчилар. Изпратете там един жандармерист, за да ги получи.

За начина, по който следва да бъде извършено разпределението на вещите, подробно е описано в писмото ни, което Ви се изпраща.

11 кянун-и-сани 1293 г. Едиб

НБКМ, ОАК, № 10 98, стр. 14

[1] Липсва подпис.

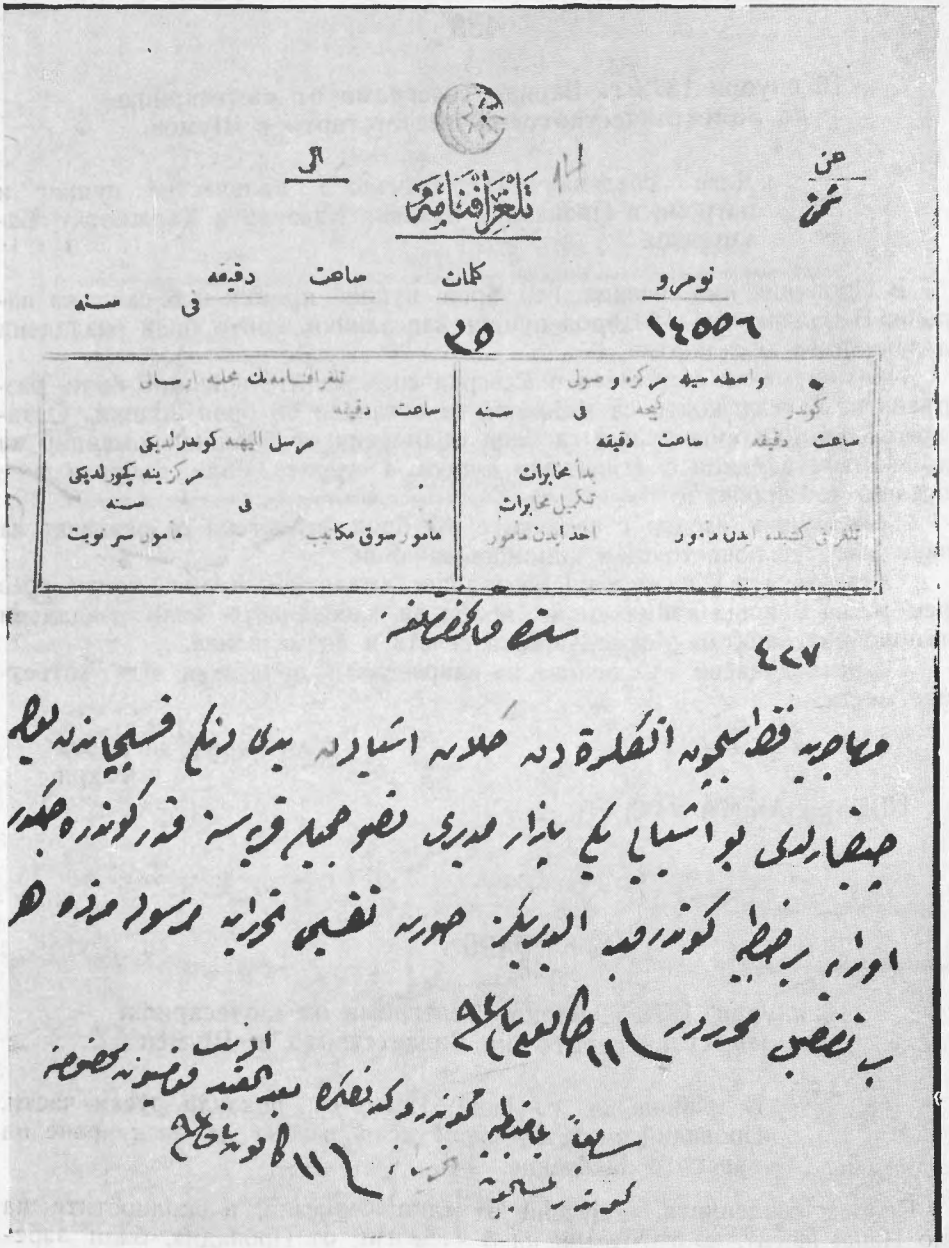

تلغرافنامه

من

الى

نومرو ١٤٥٥٦ كلمات ٢٥ ساعت دقيقه في سنه

واسطه سيله مركز و صول

كوندر كيجه في سنه

ساعت دقيقه ساعت دقيقه

بدأ محابرات

تكميل محابرات

تلغرافي كتبده اولان مأمور احد اولان مأمور

تلغرافنامه‌نك تحليه ارسالي

ساعت دقيقه

مرسل اليهه كوندرلديكي

مركزينه چكورلديكي

في سنه

مأمور سوق مكاتيب مأمور سر نوبت

سنه ٩٤٧

مباحيه قضاسيجوه انقلره دن حلاوه اسماعيل بك دنك قسيچاندن بعض
چيفتلكلرى بواشيايى بكى بازار مدرى فصوحيلر قريسنه قدر كونده جكلر
اوزره رخصه كوندرمه لدر بكز صورته نقيض تحريراً مرسول مزده در

بتاريخ محرره ١١ تشرين ثانى سنه ٩٤

ازمير قضاسيجوه محضره

سعادتلو جانبكه كوندرديكز بعده كچمك قضاسيجوه محضره
كوندرلمسيچون تحريراً ١١ تشرين ثانى سنه ٩٤

Док. 488

489

16 януари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Дава сведения за наличното количество пушки и патрони в Провадия, Балчик, Каварна и Хаджиоглу Базарджик.

В Провадия има налице 140 броя пушки кримки и 6 сандъка патрони. В Балчик има 150 броя пушки капсалийки, които били раздадени на войниците мустахфъзи.

През време на събитията в Каварна споменатите войници били разпръснати. У тези, които са избягали, са останали 56 броя пушки. Останалите пък 100 броя пушки са били подменени от бившия командир на споменатите войници с египетски пушки, а старите били събрани и се посочват в наличност.

Тези пушки заедно с наличните 30 броя египетски се раздават на свикващите се понастоящем помощни войници.

Също така в [Хаджиоглу] Базарджик имало 240 пушки, които през времето на бившия каймакам по молба на населението били раздадени от покойния капитан Мехмед ага на селата и на махалите.

Горното донасям въз основа на направените донесения от съответните места.

16 кянун-и-сани 1293 г. Мютесариф на Варна
Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 2

490

16 януари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

В района на с. Паша Йегит се появили руски части. Провадийският каймакам иска вагони за евакуиране на турското население.

Според сведенията, получени от един черкезин, в околностите на село Паша Йегит, което отстои на 5 часа път от Провадия, били забелязани неприятелски разезди, които силно разтревожили населението.

Ако неприятелят завземе Гебедже, пътят за Провадия ще бъде пресечен. Ето защо с телеграма провадийският каймакам иска да бъдат изпратени вагони за извозване на населението и важните държавни преписки и книжа. Въз основа на споменатата телеграма по въпроса беше искано позволение от Негово превъзходителство принца и бяха изпратени определените за Козлуджа кавалеристи.

عن
وارده

تلغرافنامه

الی

نومرو
۱۰۷۹۵

کلمات ۱۰۸ ساعت دقیقه فی سنه

واسطه سیه مرکز وصولی گوندز ساعت دقیقه گیچه فی سنه ساعت دقیقه بدا محابرات تکمیل محابرات تلغرافی گتیرن ایدن مأمور — اخذ ایدن مأمور	تلغرافنامه نك محله ارسالی ساعت دقیقه مرسل الیهه گوندرلدیکی مرکزیه گوندرلدیکی فی سنه مأمور سوق مکاتیب — مأمور مرتوت

شیفره ویدیت جلیله دولتلو عبدالله

پاوادیه یه ساعت مسافه ده اولدیغمز حالده قره بی جوارنده دشمن سواریلری
گوردیکمز کبی طرفنده هجوم ایله اوزرینه اطاقیوجه یه قدر گلدیلر بکنده
گوردیکمز بر جوکی طرفنده هجوم ایله اوزرینه اطاقیوجه یه قدر گلدیلر بکنده
ودشمنه کبه جه یا طوتارق سوق پاوادیه یه گتیرمکده ایدیلر جکنده اطاقیوجه یه قدر گلدیلر بکنده
اوراده مماسنه نقل ایتمك اوزره واغوده گوندیلمز زمان پاوادی قاچقچیلرنده
سوردکلری تلغرافنامه اوزرینه گیچه یارسی حرکت ایدنده لری الا ستقباله قره گیچه
تپه اولنان سواری عسکرینه گلنلری محققه اولمغله شوحاله ده پاوادیه اولدیغمز
خوف محل اولمغله یعنی اراده بیورلدیغنده موجبنجه قاچقچیلرنده زکره تبلیغنامه اجرا
اولنمه واشبو سابقه جکمنه ایضای رضی شریف ایدلمسه اولدیغی معروضدر

۱۶ ماه مه ۹۶ مصدر وارد
محری

۱۶ ماه مه ۹۶

ЦЕНТРАЛЬНЫЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ИСТОРИЧЕСКИЙ АРХИВ СССР
1571
1951

Заминаването на последните е положително.

При това положение място за [проява на] тревога до такава степен от [страна на] провадийци няма.

Съгласно с благоволеното от Вас нареждане споменатото Каймакамство е уведомено, като на същото беше препоръчано съдържанието на предишното съобщение.

16 кянун-и-сани 1293 г. Мютесариф на Варна
Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 1

491

17 януари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

В града пристигнали още 15 000 бежанци. Хаджиоглу-базарджишката дивизия се оттегля. Ако пристигнат нови бежанци, тяхното настаняване е невъзможно.

Отговор на телеграмата от 17 кянун-и-сани 1293 г.

Извън досега пристигналите бежанци само днес дойдоха близо 15 000 човека.

Не само жилищата във вътрешността на града, но и улиците са препълнени с бежанци. Параходът „Мехмед Али", който заминава тази нощ [за Цариград], можа да вземе на борда си само 1200 души.

[Хаджиоглу] базарджишката дивизия се оттегля и се настанява в село Дербент. Поради тази причина става ясно, че и населението от Варненска и Провадийска каза несъмнено ще се стече тук. В случай че в настояще време от онзи край [тук] бъдат изпратени бежанци, то тяхното настаняване е абсолютно невъзможно. Това е така, защото параходът, който трябва да вземе на борда си и да откара сега наличния брой бежанци, още не е пристигнал. Ако приижданието на бежанците продължи, това ще стане причина за тяхната гибел.

Възбуждението сред населението на Козлуджанската каза е много нараснало и за запазването на реда и спокойствието на мюдюра беше предписано за изпращането на няколко конни жандармеристи. Вчера бяха изпратени няколко [жандармеристи], а съгласно със съобщението от страна на Командуването са били изпратени и войници кавалеристи.

В отговор на телеграмата Ви донасям, че за запазването на реда и спокойствието ще бъде проявено повишено старание и че няма да се пречи на изселването.

Също така, че ако пристигне параход за бежанци, последните незабавно ще бъдат натоварени на него.

17 кянун-и-сани 1293 г. Варненски мютесариф
Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 4

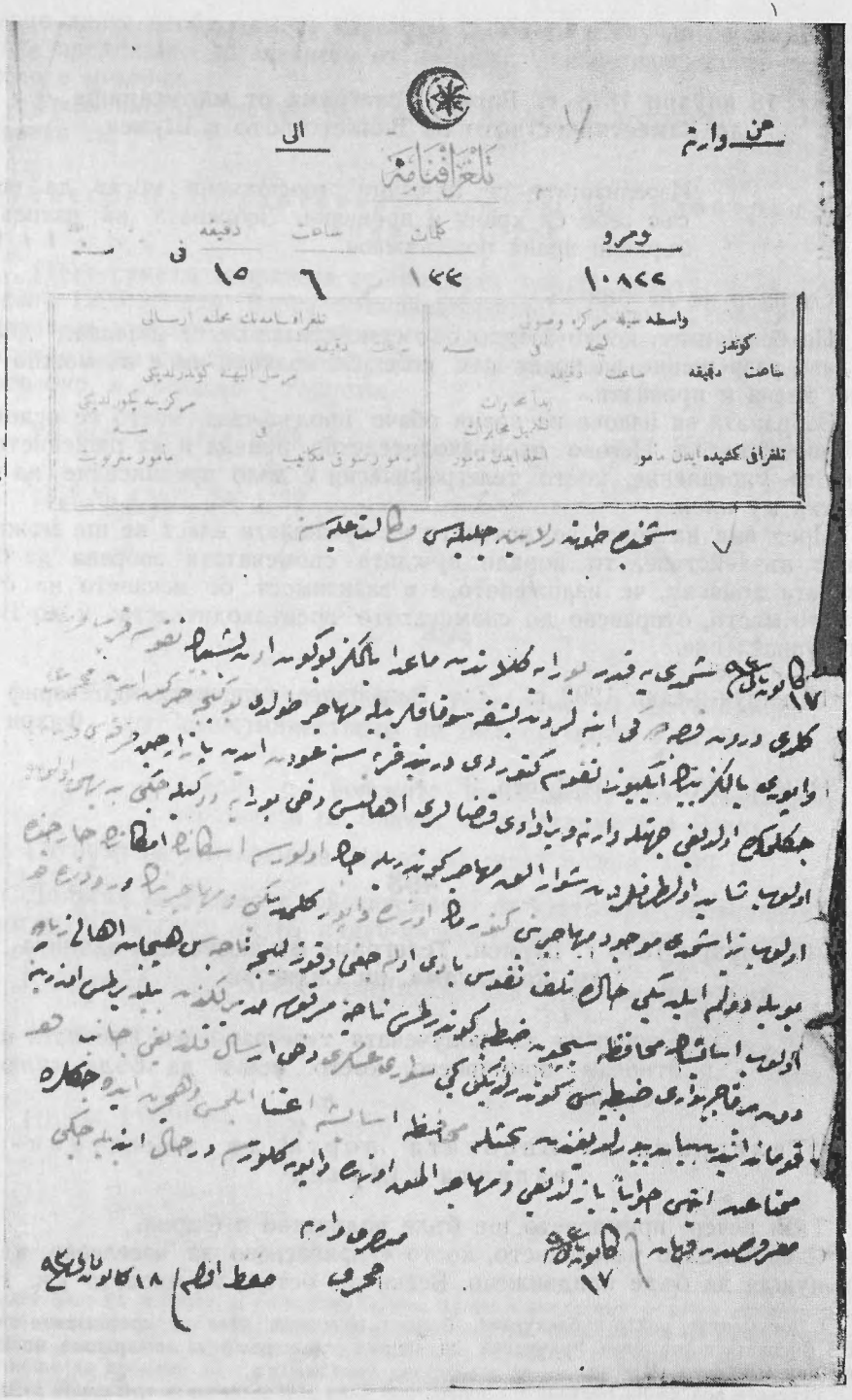

من دائره

الى

تلغرافخانه

نمره	كلمات	ساعت	دقيقه
١٠٨٧٧	١٧٧	٦	١٥

واسطه سيله مركز وصول

كوندز

تلغراف كشيده ايدن مامور

تلغراف مامورك محله ارسالي

مرسل اليهه كوندرلديكي

مامور مرقوت

Док 491

492

18 януари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Изселващите се бежанци мюсюлмани могат да носят със себе си храни и провизии. Забраната на износа на зърнени храни продължава.

Отговор на № 583

На бежанците, които заедно със семействата си се изселват, досега се дава разрешение да носят със себе си колкото им е възможно [повече] храна и провизии.

Забраната за износа на храни обаче продължава, което се основава на заповедта на Негово превъзходителство принца и на решението на Общото управление, което телеграфически е дало предписание на варненския му клон.

Пред вид на това, че искането на тукашната власт не ще може да окаже въздействие, то поради нуждата споменатата забрана да бъде вдигната донасям, че изложеното е в зависимост от искането на съответното място, отправено до споменатото превъзходителство и до Военното управление.

18 кянун-и-сани 1293 г. Ваш слуга, варненски мютесариф Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 3

493

25 януари 1878 г. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра

Съобщава за получената телеграма от Високата порта относно примирието, което щяло да бъде сключено в Одрин.

[Телеграма на Високата порта] до заместник-валията в Шумен[1]

Тази вечер примирието ще бъде подписано в Одрин.

Следователно населението, което е приготвено за изселване, не ще има нужда да бъде придвижено. Всеки да остане на мястото си. Неза-

[1] Документът, който публикуваме, бележи началната фаза на преговорите за мир, който Високата порта била принудена да поиска след разгрома на армията на Вейсел паша при Шейново—Шипка.

Турската войска на Балканския полуостров била разпределена в три групи: Западна армия, командувана от Осман паша, Дунавска армия, командувана от Абдул Керим паша в

бавно дайте необходимите нареждания, които в случая се налагат, за да бъде предпазено населението от излишното изселване, което е придружено с мизерия.

Гражданските органи на властта да не се откъсват от местослужението си.

[Телеграма от заместник-валията] до Силистренското каймакамство

[Телеграмата, изпратена от Високата порта] пристигна на 19 кянун-и-сани 1293 г. във Варна с императорския параход „Изседин". Оттам, изпратена със специален жандармерист, тя беше получена в препис. Желателно е да се дадат подходящи нареждания на лицата, на които е потребно, в съгласие с горното.

25 кянун-и-сани 1293 г. Ибрахим Едиб

НБКМ, ОАК, № 1/32

494

31 януари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Заедно с войските чиновниците от Хаджиоглу Базарджик и от Балчик се изтеглили във Варна.

Отговор на телеграмата Ви от 30 кянун-и-сани 1293 г.

Донасям, че заедно с войските насам се изтеглиха чиновниците от Хаджиоглу Базарджик на 15 кянун-и-сани вечерта, а тези от Балчик — на 16 вечерта.

Каймакамите [на двете кази] понастоящем се намират тук.

31 кянун-и-сани 1293 г. Мютесариф на Варна
Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 6

първата фаза на войната, и Балканска армия, която в последния етап от нейното съществуване командувал Вейсел паша. След разгрома на Западната и на Балканската армия оставала незасегната Дунавската, по-специално Русенската дивизия, но без да бъде в състояние да промени хода на военните действия в полза на турците. За всички станало ясно, че Турция се намира пред пълен разгром. Това принудило Високата порта да иска примирие и мир.

من
شعبه

الى

تلغرافنامه

نومرو ۱۵۰۷۷ | کلمات ۷۶ | ساعت ۱۰ | دقیقه | ق | سنه

واسطه سیله مرکز وصولی
کونلر کیمه ق سنه
ساعت دقیقه ساعت دقیقه
اخبارات
تکمیل اخبارات
تلغراف کشیده ابن مأمور اخذ ابن مأمور

تلغراف نامه نك محله ارسالی
ساعت دقیقه
مرسل الیهنه کوندرلدیکی
مرکزیه وارلدیکی
ق سنه
مأمور سوق مکاتیب مأمور سر توار ؟

حدیث

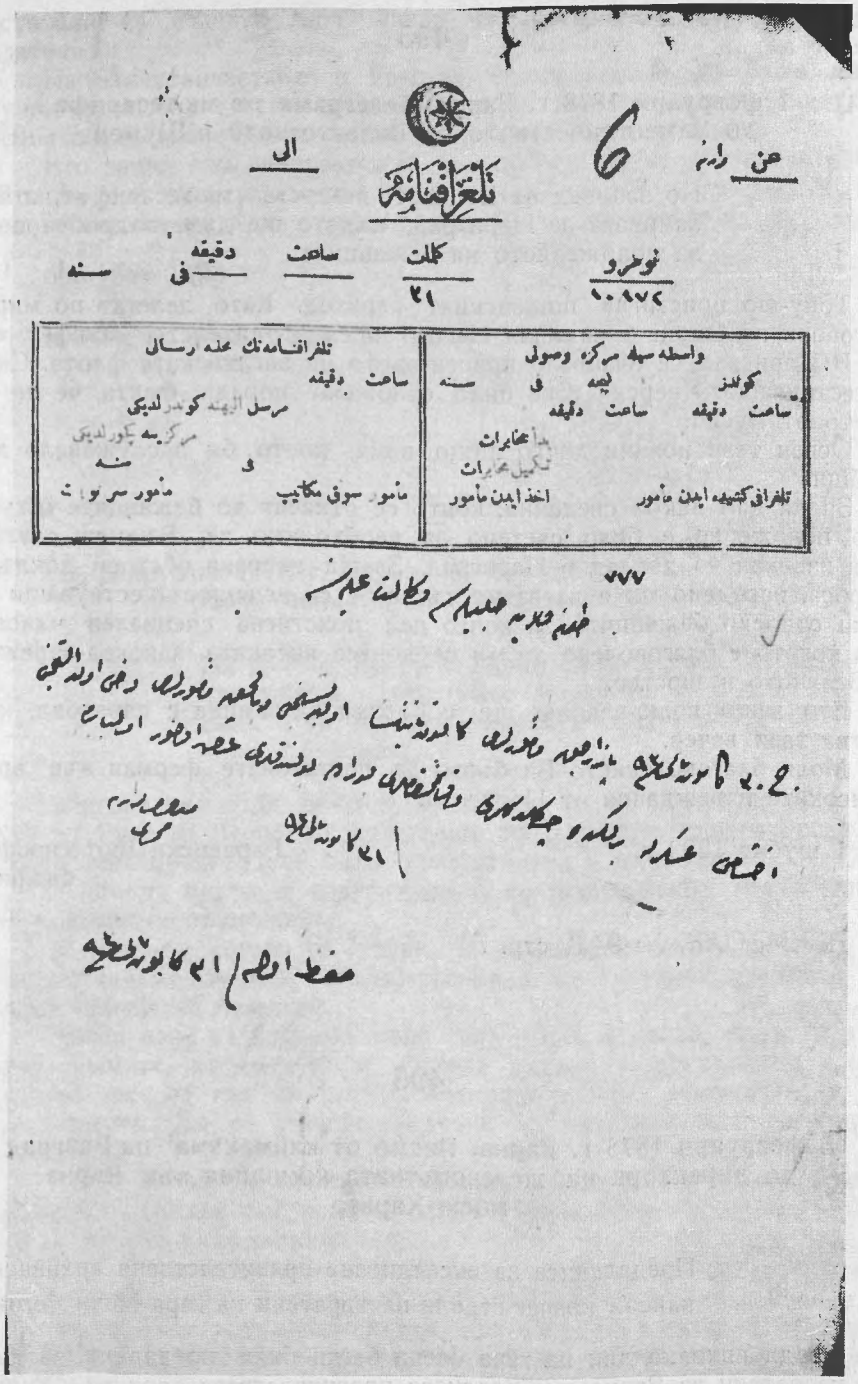

عن دائره 6

الی

تلغرافنامه

نومرو	کلمات	ساعت	دقیقه	فی	سنه
۱۰۹۷۷	۲۱				

واسطه سیله مرکز وصولی	تلغرافنامه‌نك محله رسالی
کوندز ساعت دقیقه / بچه ساعت دقیقه / فی سنه	ساعت دقیقه
بداهمایرات	مرسل الیهنه کوندرلدیکی
تکمیل محابرات	مرکزیه پکورلدیکی
تلغرافی کتیبه ایدن مأمور	اخذ ایدن مأمور / فی سنه
	مأمور سوق مکاتیب / مأمور سر و ات

۷۷۷

Док. 494

495

1 февруари 1878 г. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

По заповед на Великото везирство мютесарифът на Варна заминава за Цариград, където ще даде подробен доклад за положението на бежанците.

Току-що пристигна пощенският параход. Като делегат по мирните преговори за Одрин е заминал Негово превъзходителство Савфет паша.

В Цариград се очаквало пристигането на английската флота. Според съществуващата версия това било отложено поради факта, че не било прието от Русия.

Освен тези новини друго нищо няма, което би заслужавало да се съобщи.

За да дам някои сведения, които се отнасят до бежанците и тукашното положение, е било счетено за необходимо аз, Вашият слуга, да бъда извикан на доклад в Цариград. За да направя обстоен доклад по въпроса, наредено ми е да взема със себе си всички съществуващи преписки относно бежанците, за която цел пристигна специален чиновник, чрез когото е благоволено да ми се донесе високата заповед-нареждане на Великото везирство.

Ето защо волю-неволю ще побързам да замина с парахода, който тръгва тази вечер.

Моля благоволението Ви бързо да постановите ферман във връзка с високите нареждания от Цариград.

1 шубат 1293 г. Варненски мютесариф
Фахри

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 7

496

5 февруари 1878 г. Варна. Писмо от каймакама[1] на Разград до директора на железопътната компания във Варна мосю Харвер

Предадените за експедиране правителствена архива и финансов ковчег стоели неизпратени на гара Йени бегчи.

Преди няколко дни на гара Йени бегчи били предадени, за да бъдат изпратени за Варна, разградската правителствена архива и финансовият ковчег. От получените сведения се установява, че споменатите вещи

[1] Липсва подпис.

останали на същата гара, макар че таксите за превоза им са били платени.

На Заместничеството в Разград е предписано да бъде направено нужното, като е счетено за безпредметно да се искат от Вашата висока особа обяснения относно закъсняването на изпращането.

Ето защо, ако действително споменатите вещи са останали на казаната по-горе гара, умолявате се да ни уведомите за причините на това изоставяне, както и да уредите въпроса за изпращането им във Варна.

5 шубат 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 4954

497

6 февруари 1878 г. Варна. Телеграма от Мютесарифството до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

На път от Русе за Варна са потеглили 10 дружини турска войска. Предстояло идването на войска и от Силистра. Във Варна и околните села къщите били препълнени с бежанци.

Благоволено е да ни бъде съобщено от Командуването, че днес на път от Русе за Варна са потеглили 10 дружини императорска войска. Също така предстоящо било пристигането и на войските от Силистра. Да се намери място за настаняването на тези войски е извън [границите] на човешката възможност.

В момента, когато се суетим, за да намерим изход от това положение, останахме изумени, когато видяхме, че от Тутракан пристигат 300 черкезки семейства бежанци.

Както вече на няколко пъти донесохме, в града, както и в заетите села къщите, кафенетата и другите места са препълнени с бежанци. Голяма част от тях са се подслонили в колиби [направени] от рогозки по улиците. Да се намери подслон на пристигналите бежанци е невъзможно.

Както се и опасявахме, при това множество от хора тук-там започна да върлува тифус, а, от друга страна, шарката между децата напълно отегчи положението ни.

Ако потокът от бежанци не бъде спрян и не бъде насочен другаде какви други мерки биха могли да бъдат взети?

За да бъде премахнато разпространението на споменатите болести, в съгласие със заповедите на Негово превъзходителство пашата комендант и решението на лекарския колектив заболелите бяха изведени и настанени на палатки в околността на село Галата, където ще бъдат лекувани и опазвани от студа. Във висша степен моля да бъде направено необхо-

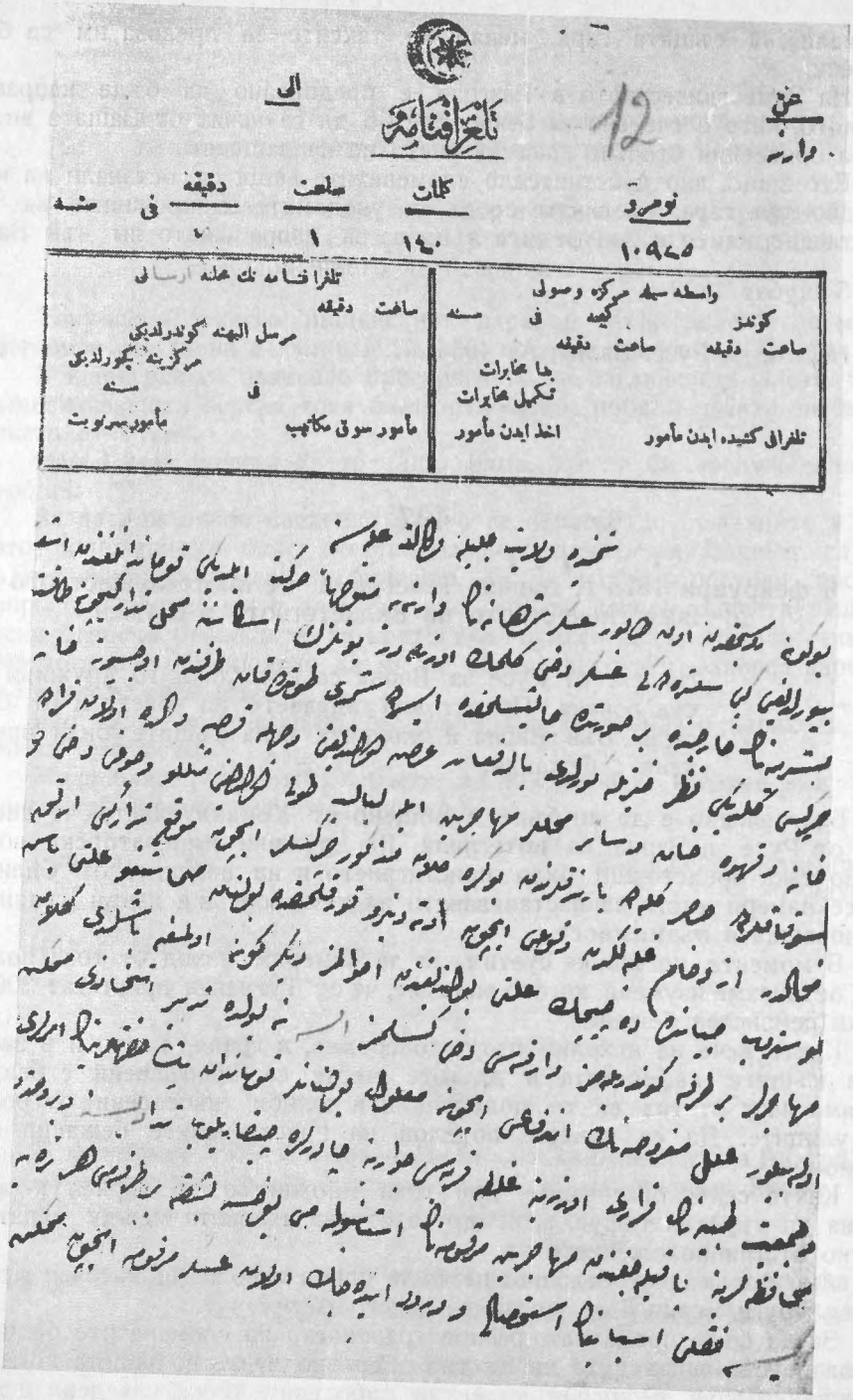

تلغراف نامه

عن

الى

12

نومرو	كلمات	ساعت	دقيقه	فى	سنه
١٠٩٧٥	١٤٠	١			

واسطه سيله مركزه وصولى

كونلر		كيچه	فى	سنه
ساعت	دقيقه	ساعت	دقيقه	

بدا محابرات
تكميل محابرات

تلغرافى كشيده ايدن مأمور — اخذ ايدن مأمور

تلغراف نامه نك علمه ارسالى

ساعت دقيقه

مرسل اليهنه گوندرلدبكى
مركزينه گوندرلدبكى

فى سنه

مأمور سوق مكاتيب — مأمور سيرتويت

Док. 497

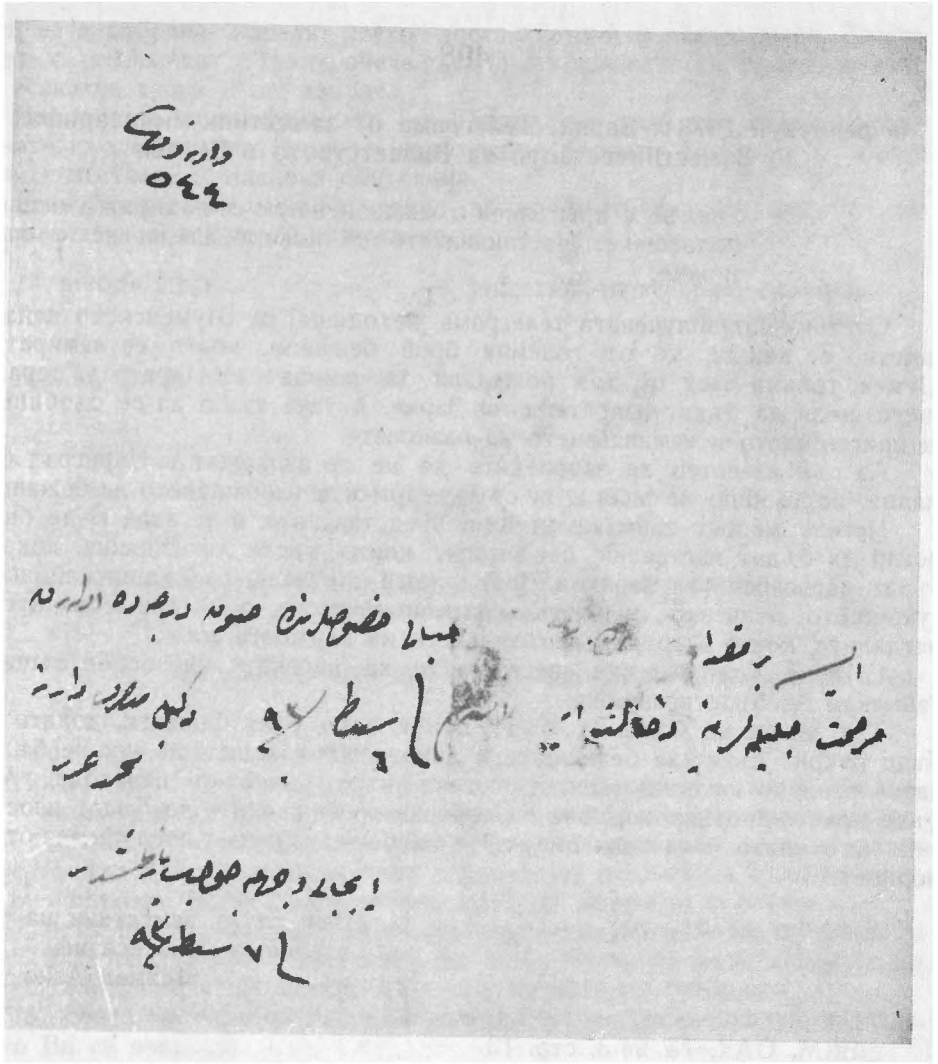

Док. 497 (продължение)

димото за изпращането на споменатите бежанци в Цариград или където и да било ... (скъсано), а така също [да се извърши] възможното и за пристигащите войски, за които беше споменато по-горе.

6 шубат 1293 г.

Заместник на варненския мютесариф
Мехмед Азис

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 12

498

6 февруари 1878 г. Варна. Телеграма от заместник-мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

Градът е препълнен с бежанци, които се намират в окаяно положение. Настаняването на нови бежанци не е възможно.

От току-що получената телеграма [изходяща] от Шуменското каймакамство се вижда, че от големия брой бежанци, които се намират в Шумен, голяма част от тях пожелали да заминат за Цариград, поради което щели да бъдат изпратени във Варна. А така също да се съобщяло за пристигането и заминаването на влаковете.

Аз съм известен за заповедите да не се изпращат в Цариград бежанци, но изобщо не зная и не съм уведомен за изпращането на бежанци.

Негова милост каймакамът няма представа, пък и не знае къде биха могли да бъдат настанени бежанците, които мисли да изпраща, докато бъдат натоварени на параход. За да мога да уясня на същия каймакам тукашното плачевно положение, на кон с часове обикалях стъгдите и мегданите, което затрудни изпълнението на службата ми.

С Ваше благоволение предоставям на високата Ви особа същият каймакам да бъде вразумен.

Тук засега не може да бъде приет нито един бежанец, докато не бъде открит пътят за бежанците и докато намиращите се тук не бъдат натоварени по няколко хиляди човека върху няколко парахода. Ако бъде прието противното, това би означавало бежанците да бъдат изоставени на открито и на явна смърт. Не дай боже, аз не бих поел такава отговорност.

6 шубат 1878 г.

Ваш слуга, заместник на варненския мютесариф
Мехмед Азис

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 13

499

14 февруари 1878 г. Варна. Телеграма от заместник-мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен

За нуждите на египетските конни части във Варна и на частите, които пристигат от Русе и Силистра, да се приготвят 2 милиона оки слама.

За храна на конете на пребиваващата тук египетска войска и на тези, които пристигат от Русе и Силистра, на брой повече от 3000 глави, не е останала никаква слама. Освен това от голямата част от селата [сла-

мата] не е събрана, поради което доставянето ѝ е невъзможно. Засега конете се поддържат с трици, обаче след привършването им те ще останат без всякаква храна и ще измрат.

Въз основа на съобщението на Генералния щаб във Варна за прехраната на споменатите коне е необходимо бързото доставяне от съответните места на 2 милиона оки слама.

Като Ви излагам горното крайно важно обстоятелство, настоятелно Ви моля за необходимото нареждане.

14 шубат 1293 г. Заместник-мютесариф на Варна
Мехмед Азис

НБКМ, ОАК, № 94/3, стр. 16

500

16 февруари 1878 г. Варна. Писмо от мютесарифа до каймакама на Шумен

Заловените заподозрени 7 българи се изпращат за следствие.

Ваше достойнство господине,

Приложена, изпраща Ви се преписката, съдържаща 5 листа, заедно, със 7 лица българи, които са били заловени от нашите предни военни постове. Преписката следва да се прочете от някое доверено лице, за да се разбере дали има нещо съмнително в нея. След разпита на същите лица, ако се установи, че те са вредители, да бъде донесено за случая.

Ако от разследването и от съдържанието на книжата не се разкрива нещо, което да вдъхва съмнение и което би могло да бъде използувано тогава същите лица ще следва да бъдат пуснати на свобода.

По повод на горното беше съставена настоящата специална записка, която Ви се изпраща.

16 шубат 1293 г. Фахри

НБКМ, ф. Коларовград, № 2585

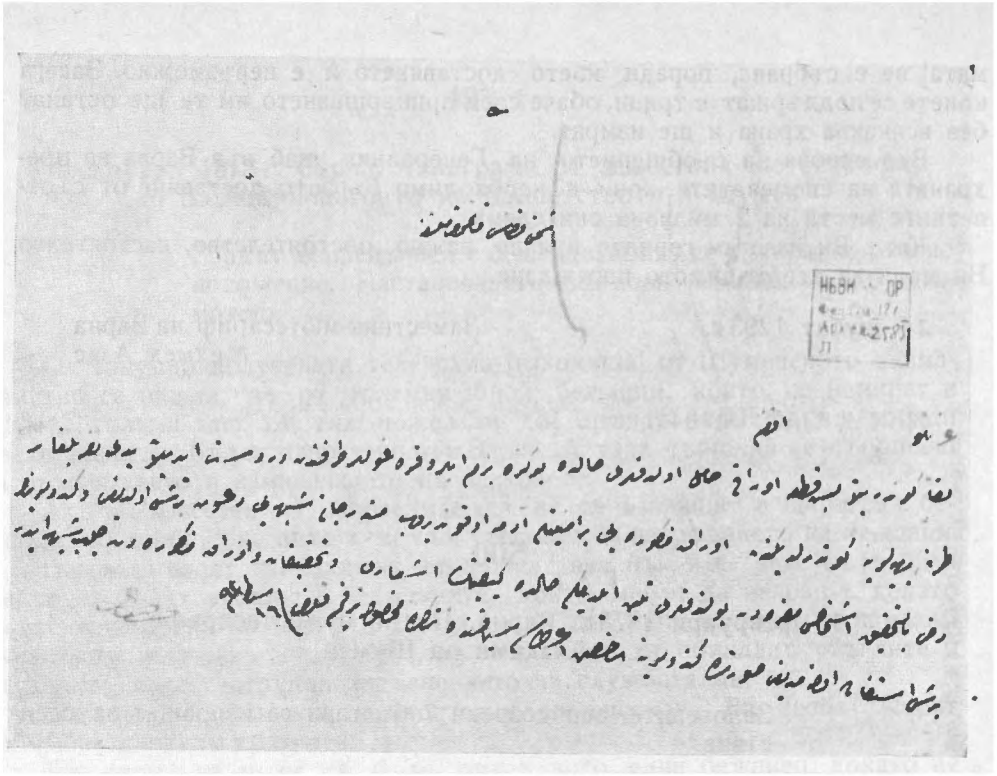

Док. 500

501

23 февруари 1878 г. Шумен. Писмо от каймакама до Общото командуване на Втора армия

Искат се указания как да се постъпи с вещите на прогонените от руските войски черкези; вещите били оставени на хранение в с. Завет, Разградско.

Ваше превъзходителство щастливи господине,

След окупирането на село Тетово от неприятеля, което спада към Русенска каза, живеещите там черкези са се отправили насам. Понеже по пътя [на бягството им] били осведомени, че неприятелят следвал по петите им, те предали на имама и на кмета на село Завет, което спада към Разградска каза, всичките си вещи, коли и др. и продължили да пътуват насам. За да не бъдат унищожени, от една страна, споменатите вещи и за да бъдат запазени, от друга, от страна на черкезите, които живеят в посоченото село, била поднесена подписана и подпечатана молба до Вашето високо командуване.

Във връзка с извършването на необходимото в случая на Вашата висока особа принадлежи правото на преценка.

23 шубат 1293 г. Каймакам на Шумен
Даниш

Да се предписва по официален ред за горното очевидно би означавало да се даде възможност на русите да задържат имуществата на черкезите.

Ето защо от страна на административната власт ще бъде по-уместно да се напомни на кметовете на посоченото село за случая, което следва да бъде извършено по таен начин, чрез хора, които идват и заминават нататък.

25 шубат 1293 г.[1]

НБКМ, ф. Шумен, № 976

502

8 март 1878 г. Русе. Писмо от Вилаетството до заместник-управителя на Вилаетството в Шумен

Изпраща препис от възванието на руския губернатор в Русе.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

От страна на назначения от високата руска държава губернатор на Русе е обнародвано възвание, което беше направено достояние на мен, Вашия слуга. Приложено представям в резиденцията Ви едно извлечение от същата обява на Вашето високо внимание.

8 март 1294 г. Ваш слуга, ессеид
Мехмед

[Послепис] Макар че беше написано в извлечение, представям Ви и един брой в оригинал, с който успях да се снабдя.

От Русе

Приложената обява в оригинал да бъде представена на високата резиденция на валията.

13 март 1294 г.[2]

[1], [2] Решения към документите, без подписи.

Също така един заверен препис от възванието да бъде представен на Главното командуване.

13 март 1294 г.[1]

Получените в приложение нареждания в оригинал бяха изпратени на Негово превъзходителство пашата валия във Варна, а един препис от тях — на Главното командуване.

13 март 1294 г.[2]

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5045

503

15 март 1878 г. Русе. Писмо от Управлението на десятъците до каймакама на Русе

Иска сведения за начина, по който ще бъдат раздавани дажбите царевица на преселниците в Русе.

На мен, Вашия слуга, стана известно, че утре, четвъртък, складовете на компанията ще бъдат открити, за да бъдат раздадени на преселниците дажби от царевица.

Поради днешното положение моля да благоволите и да заповядате да бъда уведомен дали за март настоящата 1294 година дажбите на споменатите преселници ще бъдат раздавани по предишния начин или не.

15 март 1294 г.

Управление на десятъците
при Русенскалива (печат)

На преселническата комисия, за да се направи необходимото.[3]

По въпроса за острата и насъщна нужда на преселниците бяхме предоставили два скромни наши протокола както на Вашата висока особа с донесение до висшата управа, така и до високата особа на дефтердаря, с които бяхме направили обстойно изложение. Поради стеклите се нещастия на преселничеството тези хора са изпаднали в остра нужда, която е стигнала до крайния си предел.

---

[1], [2] Бележки към документа, без подписи.
[3] Решение към документа, без дата и подпис.

Раздаваните дажби от царевица съгласно с предишното ни решение следва да продължат и занапред.

Ние считаме, че това е належащо, но все пак за неговото изпълнение то е във връзка с Вашето високо и благородно разбиране.

16 март 1294 г. Комисия: (следват подписи)[1]

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5049

504

23 март 1878 г. Варна. Писмо от името на валията на Дунавския вилает до заместник-валията и дефтердаря на Шумен

Важните преписки да се изпращат за разрешение от валията във Варна.

Ваше превъзходителство щастливи господине,

Докато Негово превъзходителство пашата валия на вилаета се намира във Варна, по негово нареждане всички важни преписки, които са изпратени по пощата до високото Дунавско вилаетство, в бъдеще да се изпращат във Варна.

Изложеното Ви се съобщава за сведение и за да благоволите и дадете нареждане, правото за което принадлежи на Вашата висока особа.

23 март 1294 г. Ессеид Мустафа Хайри (печат)

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5053

505

8 април 1878 г.[2] Шумен. Писмо от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Русе

Дават се указания за начина, по който ще се извърши пренасянето на турската правителствена архива от Русе в Шумен.

Получихме Вашето високо писмо-отговор от 5 нисан 1294 г., което се отнася до запитването ни по въпроса за колите, които са необходими за пренасянето на наличните и запазени държавни регистри, книжа

[1] Изложение към документа.

[2] Липсва датата в края на документа, а също и подписът.

и други вещи от Русе в Шумен, тъй като там ще бъде трудно да се набавят коли.

Както е известно на Вашата висока особа, там се намират служители от вилаетското счетоводство, от канцелариите и от другите служби.

Ако не може да се успее да бъдат набавени и наети коли наведнъж толкова, колкото е сметнато, че са необходими, тогава книжата могат да бъдат разпределени на няколко пратки, като същите бъдат поверени за пренасяне на някои подходящи служители от тези, които се намират там [в Русе].

Съобщава Ви се обаче, че се налага най-напред да бъде изпратено финансовото ковчежничество заедно със съответните книжа и регистри.

Изпращаме Ви настоящото в отговор на уважаемото Ви писмо.

НБКМ, ф. Русе, № 5055

506

9 април 1878 г. Русе. Писмо от Каймакамството до Вилаетското заместничество в Шумен

Доклад за усилията на оттеглящата се османска власт от Русе да пренесе държавните архиви в Шумен.

Ваше превъзходителство милостиви господине,

С високата Ви писмена заповед под № 88 от 3 висан 1294 година, пристигнала за наша чест, е благоволено да се заповяда оттеглянето на великата османска държава от България. Всички преписки и други вещи, които се намират в приземието на Вилаетското управление, да бъдат пренесени в Шумен, като тези, които не е възможно да бъдат пренесени, да бъдат запечатани и оставени на русите.

Понеже пренасянето на споменатите вещи не е възможно да бъде извършено наведнъж, с достатъчен брой коли, то за изпращането на същите в продължение на два дни, т. е. на три пъти, със записка се обърнах до руския комендант в Русе и до заместника на валията. Без да чакам отговор на записката, с оглед на нуждата влязох във връзка със споменатия заместник. При срещата ни последният ми отговори, че от негова страна исканите коли не ще могат да бъдат дадени и че османската власт ще може да вземе коли срещу заплащане на превоза им.

Щеше да Ви бъде поднесен един препис от отговора, откъдето изхожда, но до този момент такъв отговор не е получен.

Не може вече да се понася оставането ни тук и аз очаквам всеки момент да бъдем отзовани. Поради тази причина предпочетох да отложа за по-късно поднасянето на споменатия отговор.

В моето скромно изложение пред стъпките на Вашата висока особа, което се отнася до споменатите вещи, беше указано, че пренасянето им ще може да се извърши с 35 40 коли. Обаче в една от другите стаи на приземието се оказаха томове регистри, оправдателни разписки и

Док. 506

описи на управленията на тапиите и на недвижимите имущества, за цялото пренасяне на които ще бъдат необходими приблизително 70—80 коли. Пренасянето на вещите с тези коли предполага плащането за всеки 100 оки по 55 гроша бели меджидии, точно колкото коли беше наел Негово превъзходителство Сърръ паша.

В същото приземие са оставени подпечатани килими, изтривалки и столове, които са били използувани за заседания, за които става въпрос да бъдат вдигнати или да бъдат оставени.

Превозните такси ще възлязат приблизително на 15 000—16 000 гроша. Ще бъде удобно споменатите коли да се наемат на няколко пъти, с прекъсване за известно време, за да могат да бъдат закупени сандъци за различните вещи и чували, в които те трябва да бъдат поставени.

Същите, подпечатани, ще бъдат оставени на съхранение у Рустем ефенди, помощник на жандармерийския полкови секретар.

Моля да благоволите и да вземете под Вашата висока грижа въпроса за изпращането на сумата 15 000 гроша, която, предполага се, да бъде достатъчна, както и въпроса за незабавното ми отпътуване на мен, Вашия слуга, и [за отпътуването] на подчинените ми господа.

9 нисан 1294 г.

Ессеид Мехмед Ебуахир
Ессеид Мухарем (печати)

НБКМ, ОАК, № 10 70

507

11 април 1878 г. Шумен. Телеграма от заместник-каймакама до Заместничеството на Дунавското вилаетство във Варна

Дава подробни сведения за поведението на руските войски в освободените селища. Да му се съобщят инструкции за начина, по който турските власти ще събират налога върху овцете и десятъчните храни.

Ваше превъзходителство щастливи господине,

Въз основа на пристигналата за наша чест висока телеграма, която се отнася до бързото събиране на стария и новия налог върху овцете, а така също и на десятъците в натура и пари, след надлежно възлагане, моля да благоволите и да обърнете внимание на дадените върху бялото поле обяснения и на послеписа, който Ви се поднася.

11 нисан 1294 г.

Ваш слуга, заместник-каймакам на Шумен
Неджиб

Док. 507

Има ли някакви пречки и затруднения в градовете и в селата при събирането на държавните вземания?

Изпратените полицейски чинове за събирането на вземанията могат ли да извършват работата си в местата, където отиват, или пък идват и се връщат напразно?

Има ли причини за това?

В този дух да се искат точни сведения от командира на полицейската дружина.

11 нисан 1294 г.[1]

[Доклад]

В Шуменската каза има общо 103 села, както следва: в нахията Алчак — 45; в нахията Герлово — 18; в нахията Нови пазар — 29; в нахията Диван орман — 11.

Русите са идвали понастоящем в селата на споменатата нахия Диван орман. Ако и да идват обаче, те се осмеляват най-много да си купят нещо с пари.

Относно събирането на държавните вземания не са били забелязани пречки.

От подписването на примирието насам в Герловска нахия, специално в селището Чакиджи баши, преди известно време дошли няколко руски войници, но според получените сведения те се завърнали обратно.

Установено е, че в селата на Новопазарска нахия от страна на руските войници при събирането на добивите пречки не са били правени.

В селата на нахията Алчак, а именно Емирахур и Истамболук, от време на време някои руски войници идвали за закупуването на добитък и други неща.

В същност от страна на русите никому не са причинявани щети и загуби. Единствено нарушения са били извършени от страна на българските комити.

Относно събирането на приходите от полицейските войници и офицери идват по един-двама човека. Ако към тях бъдат придадени и войници от императорската армия и известен брой конници, ще бъде много уместно. Това обстоятелство ще заздрави повече уважението сред селското население към държавните добиви. По този въпрос, ако се окажат някакви искания от тяхна страна пред властта, то от страна на последната след надлежни проучвания следва да бъде отговорено, за което трябва да бъдат уведомявани и служителите по събирането на държавните добиви. С една дума, събирането на недоборите следва да се извършва при голямо внимание и осторожност, каквито според разбирането на Вашата висока особа ще благоволите да определите като подходящи.

По този начин от страна на императорските войници ще бъде оказана голяма помощ. Ако това е възможно, тогава въз основа на заповедите на Негово превъзходителство милостивия паша комендант да бъдат

[1] Решение към документа, без подпис.

привлечени известен брой хора тук от по-рано изпратените в Провадия конни полицейски чинове.

За да не бъде изоставено горното, за изпълнението му на Вашата висока особа принадлежи правото на заповед-ферман.

12 нисан 1294 г. Ваш слуга, командир на дружината
Мустафа Назиф

Да се пише в духа на изложеното.[1]

Писано е на високото Вилаетство във Варна в духа на горното.

13 нисан 1294 г.[2]

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5057

508

13 април 1878 г. Шумен. Доклад от заместник-каймакама[3] до Заместничеството на Вилаетството във Варна

Изпраща препис от телеграмата на новопазарския мюдюр за положението в с. Софулар, Новопазарско.

[Препис от телеграмата на новопазарския мюдюр с дата 13 нисан 1294 г.]

От страна на старейшините на село Софулар, останало в кръга на демаркационната линия при Нови пазар, при мен, Вашия слуга, дойдоха двама човека. Според устните им обяснения българските комити,[4] които заедно с руските войници отишли в Добрич с цел да получат добитък и оръжие от споменатото население, употребили насилие. Действията на пристигащите и заминаващите комити съвпадали едни с други.

Същите двама от името на всички техни съселяни покорно молят да им се покаже пътят, по който ще могат да се спасят. Понеже те пак щели да дойдат, моля за указанията Ви какъв отговор следва да им се даде.

13 нисан 1294 г.

[1] Решение към доклада.

[2] Бележка към доклада, без подпис.

[3] Липсва подпис.

[4] От краткия доклад към преписа на телеграмата се вижда, че лицата, които се явили пред заместник-каймакама, били мюсюлмани. Оплакването, което изразили, било от името на останалото в село Софулар мюсюлманско население. Съгласно със заповедите на руското командуване това население трябвало да предаде намиращото се у него оръжие. Отказът на мюсюлманите да изпълнят заповедите за предаване на оръжието, които заповеди се прилагали при участие и на местното българско население, естествено не можел да бъде търпян. Това давало повод за несправедливи оплаквания. За подсилване на оплакванията участвуващите в комисиите по обезоръжаването българи били наричани комити.

[Доклад] до заместник-валията на високото Дунавско вилаетство

№ 397

Оттеглилите се заедно с руските войници към Добрич български комити с цел да изземат оръжието от турското население и да се снабдят с добитък от село Софулар, останало в кръга на Новопазарската демаркационна линия, правели всевъзможни злини на последното, като употребявали насилие.

Приложен, изпраща Ви се препис от телеграмата на новопазарския мюдюр относно запитването за начина, по който следва да се постъпи в случая.

Като Ви излагам горното, относно въпроса, как следва да се постъпи, както и във всички други случаи правото на заповед-ферман принадлежи на Вашата висока особа.

15 нисан 1294 г. Ваш слуга, заместник-каймакам на Шумен Неджиб

Да се пише на високото Главно командуване по повдигнатия въпрос.

15 нисан 1294 г.[1]

В духа на изложеното е писано до споменатото Командуване на 16 нисан 1294 г.[2]

В съгласие с дошлия отговор от Командуването на каймакама е отговорено на 17 нисан 1294 г.[3]

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5059

509

10 юни 1878 г. Варна. Телеграма от валията на Дунавския вилает до Каймакамството в Шумен

Да се съобщи дали се пречи от страна на руските власти на завръщащото се по родните си места мюсюлманско население.

Съобщете пречат ли руските власти на населението, което по-рано се е изселило по разни места и впоследствие е започнало да се завръща по родните си места [както] и какво е отношението на същите власти към това население.

[1] Решение към доклада, без подпис.
[2], [3] Бележки към доклада, без подписи.

Въз основа на искането на Министерството на вътрешните работи се налага след проверка бързо и обстойно да се донесе.

10 хазиран 1294 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Коларовград. Каймакам, № 2594

510

14 юни 1878 г. Шумен. Телеграма от каймакама до резиденцията на Дунавския вилает във Варна

Руските власти искат да им бъдат предадени лица, провинени в престъпления.

До високата вилаетска резиденция във Варна

Временните власти в завзетите територии официално искат да им бъдат изпратени някои лица, които са провинени в престъпления.
Молим за указания да бъдат или да не бъдат изпратени.

14 хазиран 1294 г. Каймакам на Шумен
Даниш

Тъй като и оттук се искат такива лица, да се запита Високата порта как трябва да се постъпи в случая.

14 хазиран 1294 г.[1]

Писано на 16 хазиран 1294 г.[2]

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5066

[1] Решение към документа, без подпис.
[2] Бележка към документа, без подпис.

511

22 юни 1878 г. Варна. Заповед от валията[1] до каймакама на Шумен

Да се отменят таксите за превоз на завръщащите се в родните си места преселници, както и таксите, които били събирани при снабдяването им с паспорти. Изпраща молба на мюсюлмани, жители на Русе, Ески Джумая и Осман пазар.

[Заповед от валията] до каймакама на Шумен

Изпраща Ви се препис-извлечение от постъпилата обща молба на изтъкнати граждани от населението на Русе, Разград, [Ески] Джумая и Осман пазар, с която то моли и търси справедливост.

В същата молба се изтъква, че от преселниците, които се завръщат по родните си места и които понастоящем се намират в Шумен, се вземало за превоз на човек по 10 гроша, а за всяка кола, натоварена с покъщнина — по 30 или 40 гроша. При това преселниците, които били изложени на разни бедствия, в мнозинството си са безсилни да заплащат още и високи суми за така наречените паспорти.

Ясно е, че това нещо е несправедливо, безмилостно и безпощадно. Очевидно е, че и Негово превъзходителство достойният Фазлъ паша също така няма да благоволи и да одобри това.

Ето защо след влизане в разбирателство с Негово превъзходителство, ако се окаже, че случаят с оплакването е действителен, то същият да бъде отменен, като за стореното бъде съобщено.

Настоящото Ви се изпраща, за да благоволите и да се погрижите за улесняването на нещастните преселници при завръщането им по родните им места.

22 хазиран 1294 г.

От Варна

[Писмо от каймакама на Шумен] до Общото командуване

Ваше превъзходителство щастливи господине,

Приложено, поднася Ви се писмото на Негово превъзходителство пашата валия, което се отнася до въпроса за издаването на паспорти на преселниците, за да го удостоите с преглеждане. В случая как ще следва да се подходи и какъв отговор ще следва да се даде, както и при всички други случаи правото на заповед-ферман принадлежи на Вашата висока особа.

25 хазиран 1294 г.

Ваш слуга, каймакам на Шумен[2]

[1] Липсва подпис.

[2] Липсва името на каймакама.

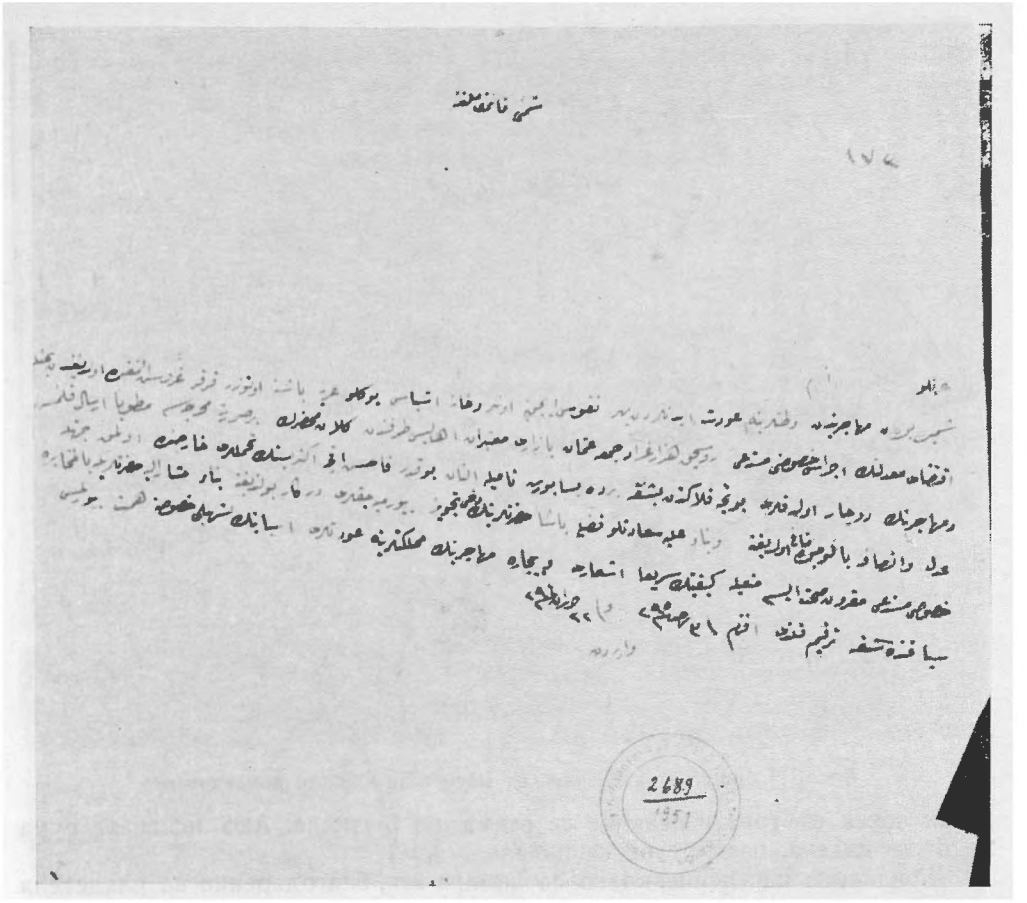

Док. 511 (заповед от валията до каймакама на Шумен)

[Препис от колективната молба на граждани[1] от Шумен, Русе, Разград, Ески Джумая и Осман пазар, върху която са положени 41 печата]

21 хазиран 1294 г.

Връщащите се по родните си места и заминаващите за там преселници са разделени на две групи: едната част за жителите от градовете, а другата — за жителите от селата.

На това население от страна на императорската войска се издават паспорти на френски език.

От жителите на градското население, които ще получават паспорти, се вземат на човек по 10 гроша, а за пренасяне на покъщнина с конска кола — по 30 гроша и за биволска кола — по 40 гроша.

Сега нека се спрем и на онова, което се взема от нещастното селско население, което от сутрин до вечер мисли с какво да се нахрани: за

[1] Липсват подписите.

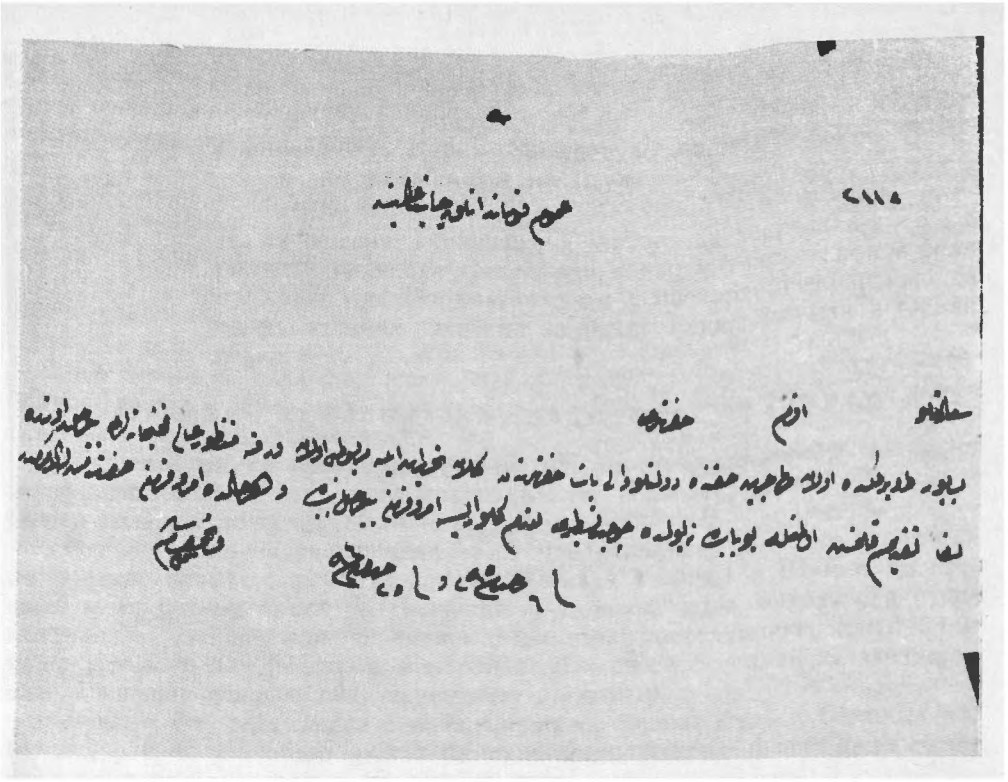

Док. 511 (писмо от каймакама на Шумен до Общото командуване)

всеки човек от това население се взема по 5 гроша. Ако исканата сума не бъде дадена, паспорт не се издава.

Градското население, което се намира тук, благодарение на владетеля с по 5 или с по 10, а някои и с по-малко биволски коли ще може да пренесе покъщнината, която притежава. Тези преселници трябва да заплатят по 400—500 гроша само за паспорт за пренасяне на вещи. Толкова пари никой не е в състояние да даде. В същност ние всички сме в бедствено положение. И в Русия дават паспорти, само че там вземат по 60 пари.

Към кого трябва да прибегнем и на кого следва да се оплачем за тези необичайни пари за паспорт, това не знаем.

По-рано прибягнахме до властта и поднесохме молба. Писано беше и на Командуването [на Втора армия], обаче резултат не беше получен. По-рано за всяка кола се вземаше по 30 гроша. Сега се стигна до 40 гроша.

От една година насам сме толкова много пострадали [че] и [сега] продължаваме да страдаме. У никого от нас вече няма останали пари.

Сградите и къщите ни са ограбени от верския ни враг. Не ни остана нищо друго освен ръчните ни багажи. И сега, за да можем да получим паспорт, продаваме по малко от вещите си, за да се снабдим с пари.

Допустимо ли е Вашата милостива висока валийска особа да се съгласи с това положение? Къде е имало такава жестокост и несправедливост?

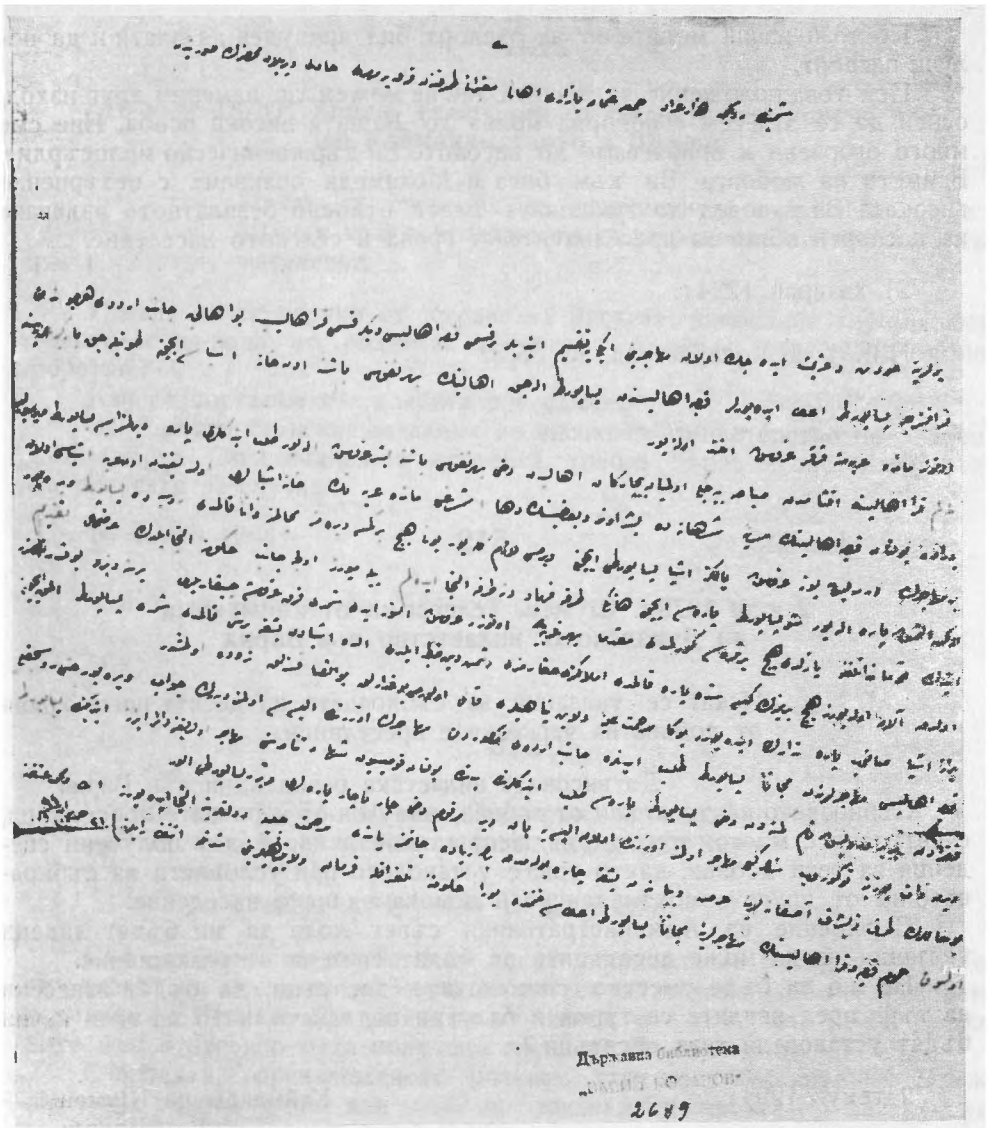

Дък. 511 (препис от колективната молба на граждани от Шумен, Русе, Разград, Ески Джумая и Осман пазар)

На тези преселници от градското население, които искат безплатно да им бъдат издадени паспорти [по бедност], от споменатото войсково управление им се отговаря, че преселникът не може да носи върху себе си дрехи. Дори един русенски бедняк на име Бербер Дервиш, когато искал да му бъде издаден паспорт и получил удостоверение, че имал качеството на преселник, бил заплют от лицето, което издавало паспортите, оскърбявайки го с думите: „Такъв като тебе не може да бъде преселник. Погледни дрехите си!“

По този начин молителят за паспорт бил принуден да плати и да получи паспорт.

При това положение на нещата ние не можем да намерим друг изход, освен да се отнесем с покорна молба до Вашата висока особа. Ние сме много огорчени и прибягваме до високото Ви държавническо милосърдие. В името на любовта Ви към бога и Мохамеда очакваме с нетърпение високата Ви заповед до тукашната власт относно безплатното издаване на паспорти общо за преселниците от града и селското население.

21 хазиран 1294 г.

НБКМ, ф. Коларовград, № 35/32

512

2 юли 1878 г. Шумен. Телеграма от каймакама до Дунавското вилаетство във Варна

Искат се указания за събирането на десятъчните храни от добива на черкезките преселници.

До високата вилаетска резиденция във Варна

Събирането на десятъци от добива, получен от черкезите преселници, е свързано с много трудности. Невъзможно е да бъдат получени сведения за тези добиви, както това е установено при условията за събирането им от другото мохамеданско и немохамеданско население.

С решение на Административния съвет моля да ми бъдат дадени указания, за да може десятъците да бъдат опазени от разхищение.

Не ще ли бъде уместно споменатите десятъци да бъдат изнесени на търг пред явилите се турци и българи наддавачи, като по този начин бъдат установени тези десятъци?

2 темуз 1294 г.

Каймакам на Шумен
Даниш

Да се отговори, че следва да се постъпи по начина, указан в изпратената му преди няколко дни телеграма съгласно с решението на съвета.[1]

Телеграфически отговорено на 3 темуз 1294 г.[2]

НБКМ, ф. Русе. Валия, № 5069

---

[1] Решение към документа, без дата и подпис.
[2] Бележка към документа, без подпис.

513

10 юли 1878 г. Варна. Телеграма от Вилаетското управление до Каймакамството в Шумен

Искат се сведения за отношението на руската власт в Шумен към завръщащото се по родните си места турско население.

Правят ли се пречки от страна на руските чиновници спрямо изселилото се по-рано от родните си места население, което се завръща обратно?

Как се постъпва със същите преселници?

За горното се искат сведения от високото Министерство на вътрешните работи. След надлежна проверка трябва бързо и обстоятелствено да донесете за случая.

10 темуз 1294 г. [Валия] Ахмед

НБКМ, ф. Шумен, № 2594

514

26 юли 1878 г. Шумен. Телеграма от комисаря Сърръ до вилаетската резиденция във Варна

Очаква инструкция за напускането на Шумен.

Със скромната ми молба беше искано официалните писма, които биха се указали на мое име, да бъдат изпратени по железницата със специален чиновник [в Шумен]. До този момент такъв чиновник още не се е явил, нито пък в отговор бяха получени високите Ви заповеди.

С оглед на гореизложеното очаквам тази нощ високите Ви нареждания да замина утре или пък да изчакам писмената Ви инструкция.

26 темуз 1294 г. Комисар
Сърръ

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5073

515

31 юли 1878 г. Шумен. Телеграма от каймакама до резиденцията на Дунавското вилаетство във Варна

Полагат се усилия за бързото събиране на десятъчните храни.

До високата резиденция на Вилаетството във Варна

За събирането на десятъците вчера бяха изпратени на полето дори група войници от императорската войска. Толкова повече, че обикалящите в Джумайска каза руски служители заедно с полицейските чинове продължават работата си.

Те помагат за бързата вършитба, броят снопите и съвместно с нашите служители наблюдават за десятъчната стока, като впоследствие ще очакват заповедите на Русенското [руско] губернаторство, ако такива бъдат дадени, къде ще следва да бъдат изпратени храните.

Те са заявили, че ще постъпят в съгласие със заповедите, които ще бъдат дадени, за което нашите служители ни уведомиха.

Действувайки по горния начин, на тях е напомнено час по-скоро да съберат десятъците.

31 темуз 1294 г. Каймакам на Шумен
Даниш

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5074

516

5 август 1878 г. Шумен. Телеграма от дивизионния командир Решид до Вилаетството във Варна

В срок от 5—10 дни Военният съвет при Втора армия ще напусне Шумен.

Отговор на телеграмата Ви от 3 агустос 1294 г.

От страна на военните власти до този момент не е пропуснато да бъдат давани всякакви улеснения относно начина за използуването на десятъците. Несъмнено е, че и в бъдеще ще бъдат оказвани всички възможни улеснения. Обаче необходимо е чиновникът по десятъците Тахсин ефенди непременно да се намира тук.

Поради това че до 5—10 дни Военният съвет ще замине оттук, по-нататъшното изпълнение на належащите изисквания е в зависимост от Вашето високо разбиране.

5 агустос 1294 г. Дивизионен командир
Решид

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5075

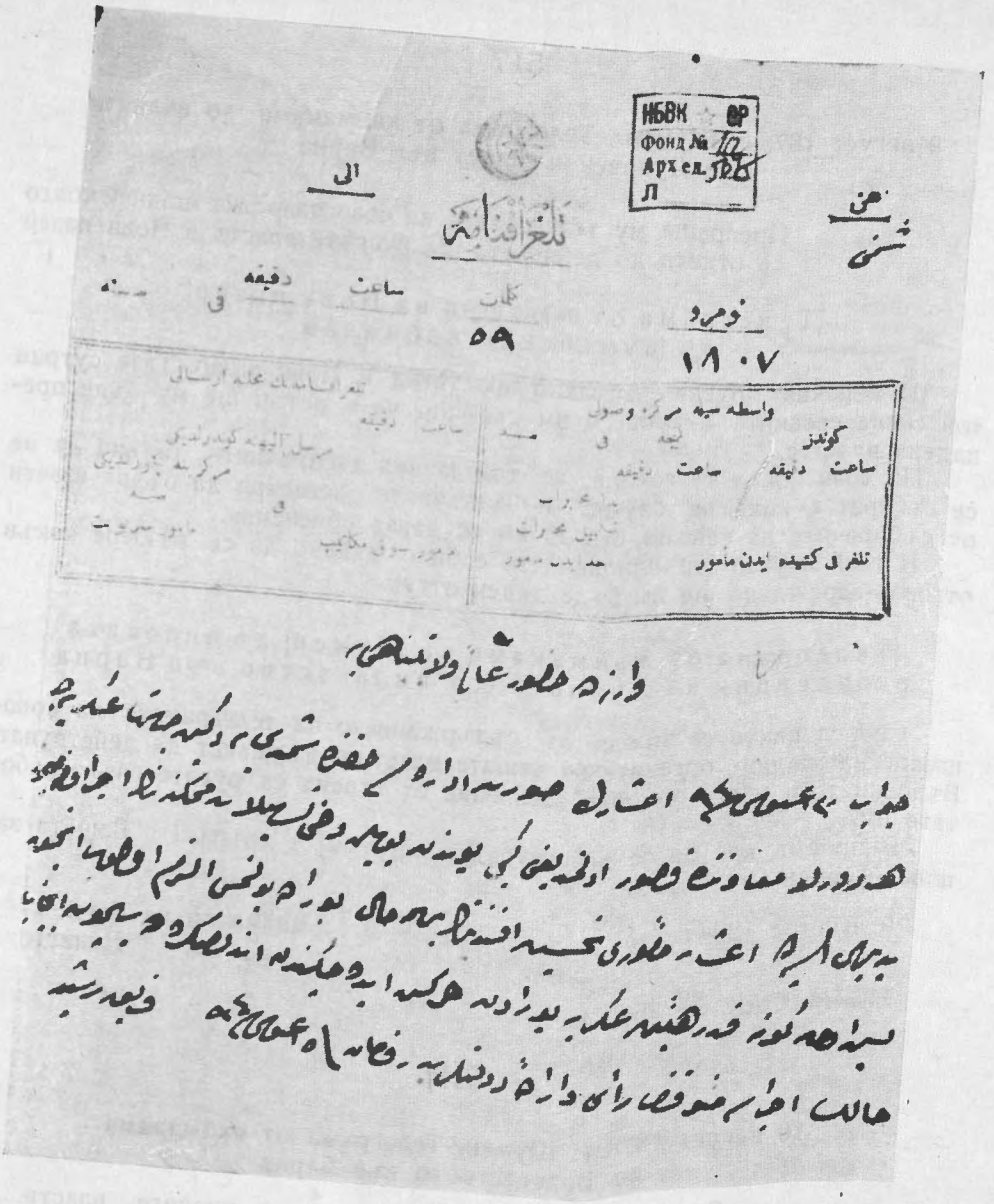
НКВК СР
Фонд № 10
Арх ед. 326
Л

Док. 516

517

9 август 1878 г. Шумен. Телеграма от каймакама до валията на Дунавския вилает във Варна

Препраща му телеграмата на новопазарския мюдюр, която се отнася до дейността на руските власти в Нови пазар

[Телеграма от мюдюра на Нови пазар]
до шуменския каймакам

Шуменският руски каймакам пристигна в Нови пазар. Тази сутрин той свика селските кметове и им съобщи, че в петък ще му бъде предадена властта.

По този повод се говори, че той заявил десятъчните данъци да не се събират в никакъв случай и данъчните регистри да бъдат иззети от събирачите на данъци, без да им се дават обяснения.

В този случай на чиновниците е било дадено да се разбере какъв отговор-нареждане ще им бъде даден оттук.

[Телеграма от каймакама на Шумен] до високата резиденция на Дунавското вилаетство във Варна

Според както се вижда от съдържанието на телеграмата на новопазарския мюдюр, органите на нашата власт продължават да действуват. Въпреки това обаче подобно заявление от страна на русите спъва работата им.

Въпросът, как да се действува [по-нататък], е свързан с Вашата заповед-ферман.

9 агустос 1294 г. Каймакам на Шумен
Даниш

НБКМ, ОАК, № 264/14

518

10 август 1878 г. Шумен. Телеграма от каймакама до Вилаетството във Варна

Съобщава текста на обявата на руските власти до българското население относно събирането на десятъците и данъците в района на Шумен.

[Препис от обява]

От днес нататък бившата османска държава няма право да събира нито един данък и нито един десятък.

Горното се обявява за знание.

10 агустос 1294 г.

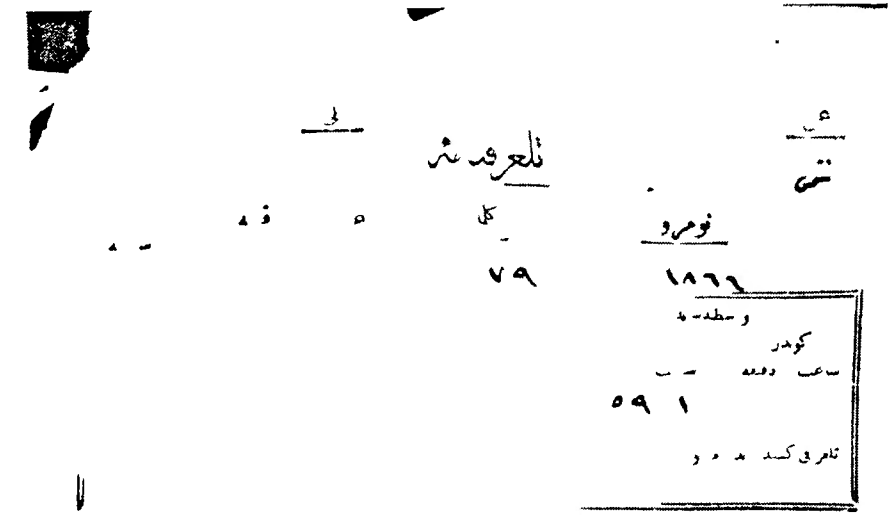

Док. 518

[Телеграма от каймакама на Шумен]
до високата резиденция на Вилаетството

Горната обява на български и турски език беше разлепена навсякъде из пазара на града. Поради заявлението на селското население, че няма да дава десятъци, и отказа му днес много от десятъчните служители пристигнаха в града. Понеже това стана късно вечерта, донасям, че утре рано сутринта ще бъде уведомен и комисарят, Негово превъзходителство хаджи Решид паша.

10 агустос 1294 г. Каймакам на Шумен
Данищ

НБКМ, ОАК, № 42/47

519

10 август 1878 г. Шумен. Телеграма от комисаря по примирието, дивизионния командир Решид паша, до Вилаетството във Варна

Руският управител на Шумен разгласил сред населението да не дава десятъци на османската държава.

Със скромната ми телеграма от 5 агустос 1294 г. Ви беше донесено, че след заминаването оттук на щаба на армията нарежданията за начина, по който следва да бъдат управлявани десятъците, преминават върху Вашата висока особа.

От страна на шуменския [руски] каймакам Неделов е разпространена обява. От съдържанието на един попаднал ни екземпляр с дата 8 агустос 1294 г. се вижда, че се обявява на населението, че османската държава няма занапред никакви права върху десятъците и че тя не може да ги събира.

„Ако някъде османската държава събира десятъци, съобщавайте на нас“ — така завършва обявата.

Понеже до една седмица и ние ще дойдем при Вас, то дотогава няма да престанем и няма да пропускаме да помагаме, както това е несъмнено за Вас. Според споменатата обява утре, след заминаването на войските, как ще следва да се провежда управлението на властта и на десятъците и какво ще следва да бъде извършено, е въпрос, свързан с Вашето високо разбиране.

10 агустос 1294 г. Дивизионен командир Решид

НБКМ, ОАК, № 42/45

عن

الى

تلغرافنامه

نومرو	كلمات	ساعت	دقيقه	في	نشانه
١٨٦٤	١١٧				

واسطه‌سيله مركز وسوق	تلغرافخانه‌دن محانه ارسالى
كوندن كيجه ى سنه	ساعت دقيقه
ساعت دقيقه ساعت دقيقه	مرسل اليهنه گوندرلديگى
٤٠١ مأخذات	مركزينه گوندرلديگى
٤٠ تعليل مخابرات	ى سنه
تلغرافى كتيرن ياخود مأمور	مأمور سوق مكاتيب مأمور سرعوت

وارده حضورعالى ولونيلره

١٤ اغستوس ٩٦ تاريخلو تلغرافنامه عاجزيه كلمش عسكريه بولوندقه مركزنده اعشار ى طوپجيه اداره سيله اولنجه معامله اراده عليه‌لريه محول ايدوكى عصه اولنجيه بوكره شمنى قاشخصى نده لوف لوفنده نشر واعلان اولنوب برقطعه‌سى الله كوريلدقه ١٨ اغستوس ٩٦ تاريخلو وارده اعلان ايدلوب عثمانى حكومتى حقى بوقدر طوپلرسونلر اعشارى اولدقلرى حكومتك نفسنه الحقى بوقدر شايد بريرده عثمانلى حكومتى اعشارى طوپلردن ايسه بزه بديرلر ديو محرر اولوب بزم برقطعه قدر اولوفه ركيمه جكزدقه واولوفه ركيمه معاونته قدر ايچيه جكمز نزد ولنارنس بدلى ايدوكنه بابعه اعلان نامه مذكوره كوره حركيه عكريه حكومتك واعشارى طوپلرى حقنده بابعه نظر نكلوب ايسه اجراى ايجابنه راى عاجزيه سنوط ايدوكى تكرار عصه حضورلرينه ١٤ اغستوس ٩٦ فريدريشه

НАРОДНАЯ БИБЛИОТЕКА

Док. 519

520

10 август 1878 г. Шумен. Телеграма от комисаря по примирието Решид паша до Вилаетството във Варна

Донася, че ще продължи да се грижи за събирането на десятъчните храни.

Заповедната Ви телеграма от 10 агустос 1294 г. беше получена.

Донасям Ви, че до момента на заминаването ни оттук ние няма да престанем да помагаме относно събирането на десятъците.

В предишната ни телеграма изложихме пред Вас обстоятелството за обявата на руската власт и повтаряме, че ще продължим да Ви донасяме.

10 агустос 1294 г. Дивизионен командир Решид

НБКМ, ОАК, № 42/46

521

2 септември 1878 г. [Добрич. Писмо от каймакама] до Военното командуване във Варна

Повечето от местата в района се намират под руско управление. Турските войски и жандармерия напълно са се изтеглили.

До високата резиденция на Варненското командуване

Високото Ви писмо от 16 рамазан 1295 г. под № 420 с приложеното към него в препис писмо от Главното командуване беше получено от мен, Вашия слуга. Според съобщеното в него, което не търпи съмнение, повечето от местата на тукашната околност се намират под окупацията на русите.

Императорските войски и жандармерия, както и всички административни органи напълно са се изтеглили оттам. По-специално полицейските чинове в по-голямата си част напълно са напуснали службата си и са се изселили. Останалите полицейски чинове са толкова малко, че едва могат да изпълняват дребните правителствени работи и да охраняват затвора. Те са недостатъчни до такава степен, пък освен това те са местни хора и в настояще време са останали без нужния авторитет.

При това положение и благодарение на стремежа на Негово величество господаря да запази страната и сигурността на населението, аз, Вашият слуга, докато се намирам тук, ще употребя всички сили и с повишено старание ще действувам за запазването на реда.

Като Ви донасям горното, поднасям Ви настоящия отговор.

16 рамазан 1295 г. Ваша слуга Халил
2 ейлюл 1293 г.

НБКМ, ф. Русе. Вилает, № 5076

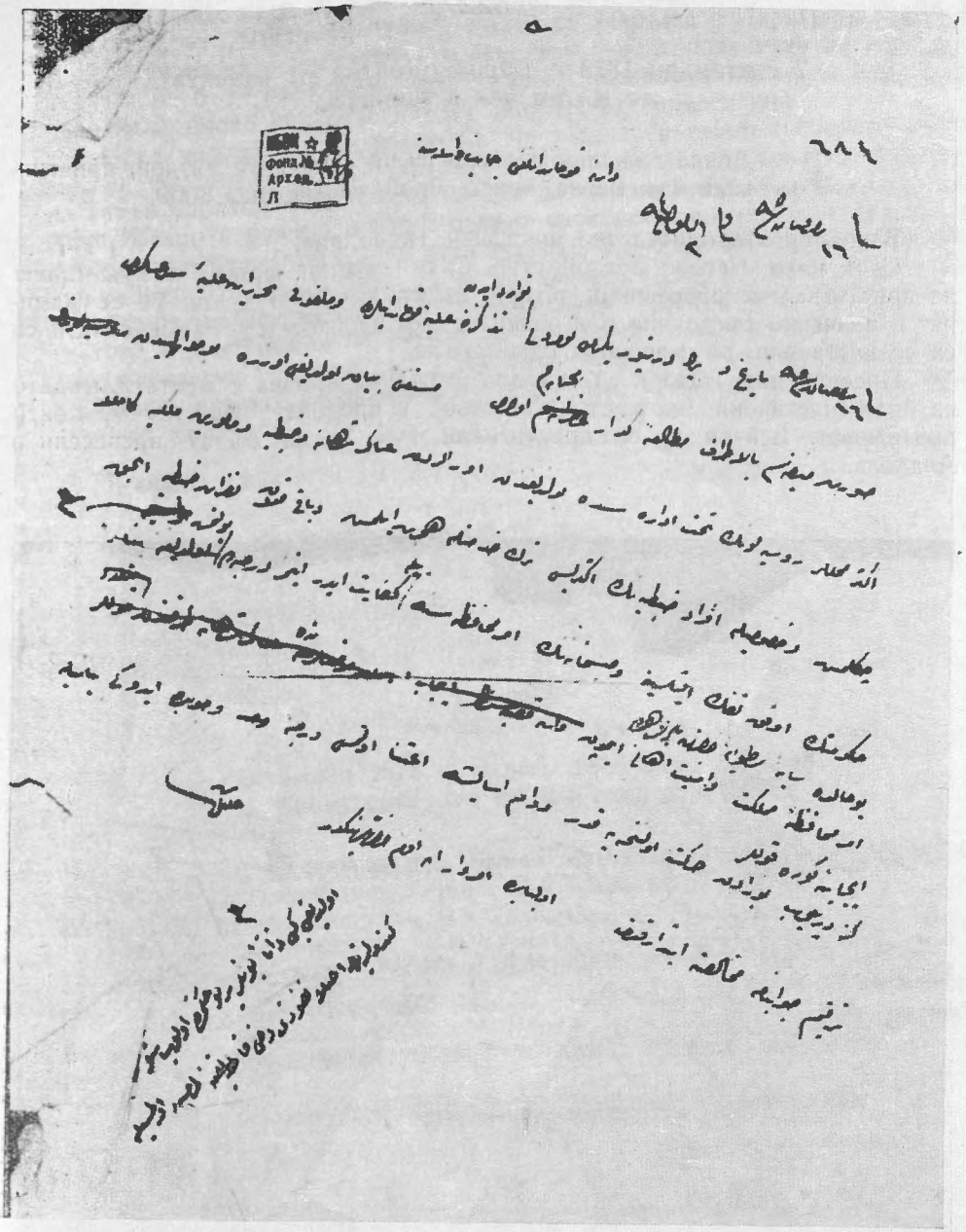

Док. 521

522

7 септември 1878 г. Варна. Доклад от валията[1] до Кязим бей в Цариград

Доклад за положението на преселниците татари, пристигнали във Варна, чийто брой надминавал 6000.

Ваше превъзходителство щастливи господине,

След като Негово достойнство Сади ефенди замина оттук, броят на пристигналите преселници татари надминава 6000 души. Те се намират в плачевно състояние и в очакване на параход със семействата си са се настанили по морското крайбрежие.

Преселниците татари са скъсали всякаква връзка с местата, където са били настанени [на местожителство], и продават вещите си, които притежават. Всички те са пристигнали тук, за да бъдат пренесени в Анадола.

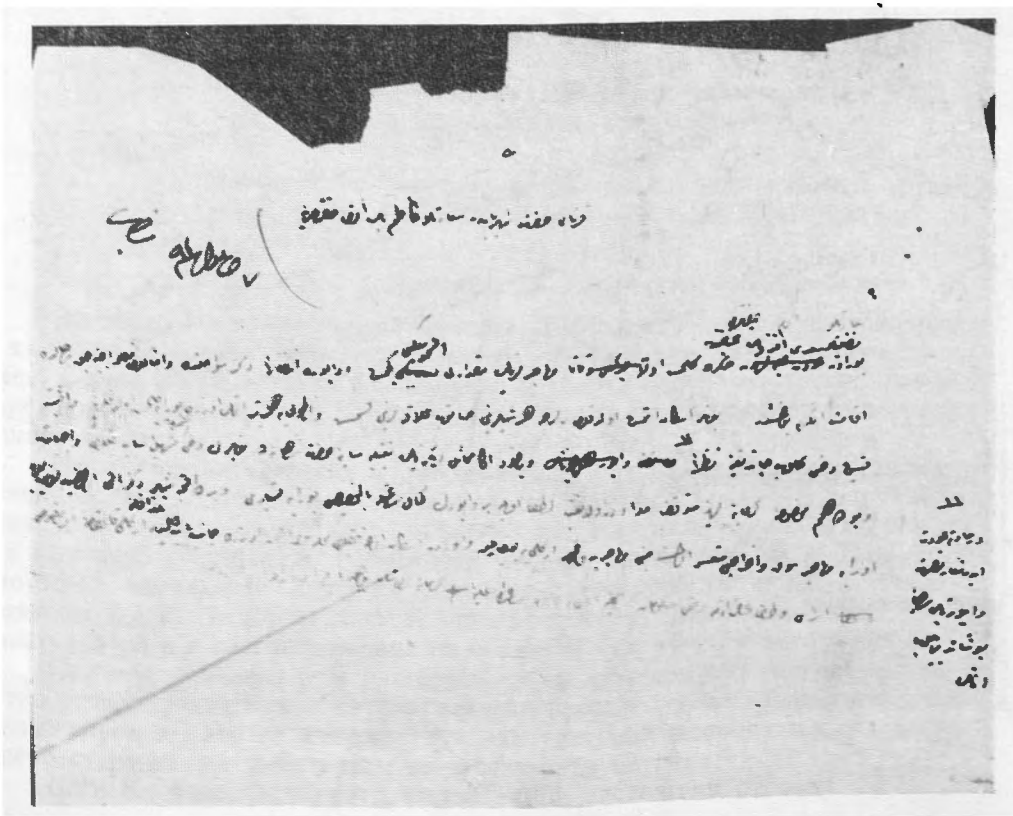

Док. 522

[1] Липсва подпис.

Ето защо, като се има пред вид, че и зимата ще настъпи, налага се параходът „Шуар Насирет“, който се завръща в Цариград, бързо да бъде разтоварен и изпратен тук, или пък с благоволението на владетеля веднага да бъде определен друг подобен параход, с който да бъде улеснено налагащото се пренасяне на споменатите преселници.

Пред вид на обстоятелството, че това е свързано с Вашите високи задачи, умолявате се да благоволите и наредите най-бързото изпращане на такъв параход. Също така следва да се има пред вид, че морето при Акче Шехир е плитко и изпращането на преселниците там и разтоварването им ще бъде трудно от сега нататък. Поради тази причина ще бъде най-удобно разтоварването да се извърши в Ергели, откъдето преселниците да бъдат отправени по местата, където ще бъдат заселвани. С оглед на това е необходимо от страна на Високата порта да бъде отправена телеграфическа заповед до Каймакамството на Ергели, като за случая с Вашето високо позволение и удостояване бъде уведомена и моята скромна личност.

7 ейлюл 1294 г.

НБКМ, ф. Коларовград, № 35 21, док. 2

523

7 септември 1878 г. Варна. Телеграма от валията[1] до Министерството на финансите в Цариград

Съставената в Шумен комисия за препращането на преселници в Турция започнала да действува.

Донасям за сведение, че комисията, която беше съставена в Шумен съгласно с високото нареждане на Министерството [на финансите] под № 224 от 12 рамазан 1295 г. със задача [да уреди] препращането на преселници, под председателството на Негово достойнство русенския мюфтия и при секретарството на Хакъ ефенди, започнала да действува.

Същите са встъпили на служба в началото на септември.

7 ейлюл 1294 г.

НБКМ, ф. Коларовград, № 35/21, док. 4

[1] Липсва подпис.

7 септември 1878 г. Варна. Доклад от валията[1] до Великото везирство в Цариград

Съобщава за завършеното преместване на турските държавни власти в Цариград.

Тъй като преместването [на властите] на Шумен [в Цариград] завърши, Негово достойнство Вашият слуга Даниш ефенди, каймакам на Шумен, се завърна в столицата.

През продължителното времеслужене на Негова милост, специално през време на войната, за старателната му служба красноречиво говорят свидетелствата, с които той е снабден.

За да няма никакво съмнение в горното, не мога да се въздържа да не го повторя наново.

Подобни способни служители трябва да бъдат удостоявани с благоволението на императорската августейша особа, което съставлява нейната височайша гордост. Осъществяването на последното е свързано с милостивата благосклонност на Вашата великовезирска особа.

7 ейлюл 1294 г.

НБКМ, ф. Коларовград, № 35/21, док. 1

[1] Липсва подпис.

СПРАВОЧНА ЧАСТ

РЕЧНИК НА ЧУЖДИТЕ ДУМИ И ОБЯСНИТЕЛНИ БЕЛЕЖКИ НА ТЕРМИНИ С ОСОБЕНО ЗНАЧЕНИЕ

Абази — кавказко племе, живеещо южно от Кубан (по Лаус)

Административни съвети — органи, съставени от избрани лица при управлението на вилаета, мютесарифството, каймакамството и пр.; съдействували за приложението на наредбите, издавани от централната или местната власт

Айдънски жандармеристи — род войска, събрана в района на град Айдън, Мала Азия

Алай бей — полковник

Английска жълтица — английски паричен знак, приготвен от смес със злато. При условията на Османската империя една английска лира се равнявала на 110 турски гроша

Арнаути — албанци

Артилерийска батарея (вж. батарея)

Архиерейски наместник — заместник на духовния началник

Аспра (гр.) — стотинка

Базарджишка дивизия — дивизията в Хаджиоглу Базарджик (Добрич, Толбухин)

Балканска императорска армия — турска армия, сформирана със задача да овладее Шипка и да отвори път за Северна България; части от тази армия водили сражения с руските войски и в други райони на Стара планина

Балчишки каймакам — управителят на Балчишка каза

Батарея — артилерийско поделение; при условията на Османската империя по време на война в батареята имало 6 оръдия

Башибозуци — нередовни турски войници; отряди от башибозуци били сформирани още по време на Сръбско-турската война през 1876 г. Отдавайки се на грабежи и разбойничество, те били истинско бедствие за народа ни. Башибозушки части били поддържани в Тутракан, Свищов, Видин и Търново — общо 10 500 души

Бей — титла, давана на висши държавни служители в стара Турция

Бейпазарска дружина — дружината, съставена от военни чинове от района на гр. Бей пазар в Мала Азия, близо до Анкара. За кратко време през 1877 г. квартирувала в Берковица, като се намирала в подчинение на турската дивизия в София

Бейтюлмал — учреждение (отдел), придадено отначало към Държавното съкровище, а впоследствие към шериатското съдилище, с предназначение да пази наследствата или др. под., чиито правоимащи не са били налице

Белоградчишко каймакамство — управлението на Белоградчишка каза

Берковско — административният район на Берковското каймакамство

Берковска дружина — дружината, сформирана от запасни или действуващи чинове от територията на Берковското военно окръжие

Берковска каза — Берковска околия. Влизала в състава на Видински санджак. Състояла се от 91 села, от които 84 с чисто българско население, 4 със смесено — турско, българско и черкезко, и 3 с българско и черкезко. Населението в казата възлизало на 67 104 българи и 3320 мюсюлмани

Берковски каймакам — управителят на Берковска каза

Берковско каймакамство — управлението на Берковска каза

Берковска рота — поделение на Берковската дружина (вж. Берковска дружина)

Блокада — обграждане на определено място-крепост, град, пристанище със сухопътни или морски военни сили, за да се прекъсне връзката му с други места, снабдяването с храна, военни снаряжения и пр.

Босненско вилаетство — управлението на Босненския вилает; един от вилае-

тите (областите), съставляващи Турската империя

Браилски килета — мярка за тежест, установена от местните власти в Браила (обикновено едно киле било равно на 44 кг). Местните власти в отделните градове имали право да узаконяват такива мерки. Съществували цариградско, варненско, разградско и др. килета

Бригада — войсково поделение, по-голямо от полк и по-малко от дивизия; група работници, ръководена от едно лице, със задача да извършат определена трудовостроителна дейност

Броненосец — военен кораб, покрит с желязна броня за предпазване от снаряди, торпили, мини и др.

Буюрулдия — заповед, издадена от висш служител в старата османска държава

Валия — управител на област (вилает)

Варненска каза — Варненска околия

Варненско командуване — военното командуване на турските военни сили, съсредоточени в района на Варна

Варненско мютесарифство — управлението на Варненския санджак

Варненски санджак — Варненски окръг, съставен от 5 кази (околии): Варна, Провадия, Хаджиоглу Базарджик (Добрич-Толбухин), Балчик и Мангалия

Варош — градски квартал

Ватерлиния — линията на потъването на воден съд при пълен товар

Везир — министър

Велик везир — министър-председател в бившата Османска империя (зати хазрети падишахън векил-и-мутлакъ), абсолютен заместник на владетеля

Велико везирство — седалище и длъжност на великия везир (министър-председателя)

Видинска дивизия — дивизията със седалище Видин

Видинско дивизионно командуване — командуването на дивизията със седалище Видин

Видинска каза — Видинска околия, съставена от 104 села; населението на казата възлизало на 41 788 българи, 13 455 мюсюлмани и др.

Видинско командуване (вж. Видинско дивизионно командуване)

Видинска лива — Видински окръг

Видински мютесариф — видински окръжен управител

Видинско мютесарифство — управлението на Видинския санджак

Видински санджак — Видински окръг

Вилает — най-голямата административна единица в бившата Османска империя — област. До 1878 г. българските земи влизали в състава на пет вилаета — Дунавски, Солунски, Одрински, Битолски и Косовски — със седалище съответно Русе, Солун, Одрин, Битоля и Скопие. В петте вилаета българското население възлизало на 4 095 981 души

Вилаетство — управлението на областта (вилаета)

Вилаетски етамажори — вилаетски (областни) управления

Вилаетски съвет — помощен орган, съставен от назначени от управителя (валията) на областта лица; съветът действувал при областното управление, имал административни задачи

Вилаетско дружество — областно дружество, съставено в административния център на Дунавския вилает — Русе — през време на Освободителната руско-турска война, със задача да събира помощи за ранените турски войници

Вилаетско заместничество в Шумен — заместничество на централното областно (вилаетско) управление, учредено със заповед на Министерството на вътрешните работи в Цариград на 4 септември 1877 г. Заместник на валията (управителя) бил Ибрахим Едиб (вж. същото име), началник на Финансовото управление в Русе

Вилаетско счетоводство — областно счетоводство

Вилаетско управление — областно управление

Висока порта — в административен смисъл — сградата в Цариград, в която се помещавали Великото везирство, Министерството на външните работи, Министерството на вътрешните работи и Държавният съвет; в преносен и в политически смисъл с името Бабъ Али (Висока порта) било наричано османското правителство — централната висша държавна власт

Високо място — вж. Висока порта

Високо нареждане — заповед на Високата порта

Висш военен съвет — най-висшият орган на Министерството на войната (Сераскериата), който разглеждал главните въпроси, свързани с военното дело в страната. В него вземали участие командуващите отделните родове оръжие, представители на армейските области и др.; председателствувал се от министъра на войната

Висш държавен съвет — орган на държавното управление

Военен откуп — заплащане за освобождаване от военна служба, на която подлежало определено лице в Османската империя

Врачанска каза — Врачанска околия

Врачанско каймакамство — управлението на Врачанска каза

Врачанска рота — ротата, комплектувана от чинове, които се водели на военен отчет във Врачанска каза (околия)

Втора императорска армия — най-голямата военна единица на територията на Дунавската област (вилает) със седалище Шумен

Втори призив — запасните войници от 32-до 40-годишна възраст; наричани били още редифи за разлика от редовните войници — низами — и от служещите в опълчението, с над 40-годишна възраст, наричани мустахфъзи

Върховно военно командуване — Министерство на войната в Цариград (Сераскериат)

Габровска каза — Габровска околия

Гази — победител. При започването на Освободителната руско-турска война пръв получил титлата гази (победител) султан Абдул Хамид II. Със специална заповед било наредено на ходжите при всяка молитва да се споменава името на владетеля с титлата гази. Със същата титла единствен от турските военачалници, които действували на територията на България, бил удостоен Осман паша

Герловска нахия — административна единица, сборна община, в състава на Шуменска каза (околия)

Главно дунавско командуване — командуването на Дунавската армия

Главно командуване — Министерството на войната в Цариград (вж. Върховно военно командуване)

Главно командуване на Дунавската армия (вж. Главно дунавско командуване)

Григориански календар — създаден в 1582 г., в България въведен през 1916 г.; заместил юлианския календар, според който годината се брояла за 365 дни и 6 ч. Слънчевата година имала 365 дни, 5 часа и 49 минути. Пресметнато било, че до 1582 г. се явила разлика от 11 дни. На 4 октомври 1582 г. било възприето денят да се смята вместо 4—15 октомври, с което разликата била изравнена

Грош — паричен знак. В старата Османска империя един грош съставлявал 1/100 от турската златна лира=0,0072 кг

Дебаркирам — стоварвам войски на речен морски бряг.

Дезертиране — бягство от войската; отклонение от военна служба

Демаркационна линия — гранична линия; линията между две държави, между две армии, намиращи се в състояние на временно прекратяване на бойните действия

Десятъци — при условията на османската държава вноски, произхождащи от облагане на селскостопанските добиви с данък десятък — едно на десет

Десятъчни агенти — лицата, които се занимавали със събирането на десятъците

Десятъчни вноски (вж. десятъци)

Десятъчни жита — десетата част от полученото количество жито, давано на държавата въз основа на закона за десятъчното облагане в старата турска държава

Десятъчни служители (вж. десятъчни агенти)

Десятъчен фонд — общото количество постъпления от десятъчни вноски

Десятъчни храни — десятъчната селскостопанска продукция

Десятъчна царевица (вж. десятъчни жита)

Дефтердар — началник на Финансовия отдел при Областното управление (вилаетството); висш чиновник, който заместял валията (областния управител) по времена отсъствие

Джумайска императорска армия — разположената в района на Джумая турска войска

Дивизия — войсково поделение, обикновено в състав от два полка

Дирекция на налозите — орган при областното (вилаетското) управление, което имало за задача да ръководи облагането в границите на областта (Дунавския вилает) и да осигурява събирането му

Дирекция на приходите — орган при областното (вилаетското) управление, задачата на което била да осигурява постъпленията в областната държавна каса

Дирекция на тютюните — орган при Областното (вилаетското) управление в Русе, задачата на който била да се грижи за тютюнопроизводството в границите на областта (вилаета)

Дислокация — разположението на войските в определена територия

Добруджанска дивизия — дивизията, разположена в района на Добруджа, задачата на която била да го охранява. През 1877—1878 г. Добруджанската дивизия била командувана от Али Риза паша

Дружина — военно поделение, по-малко от полк, обикновено съставена от две роти (400 души)

Дунавска императорска армия — Четвърта

турска армия, дислоцирана върху територията на Дунавската област (вилает) през 1877—1878 г., която действувала срещу руските войски. През първата фаза на войната била командувана за кратко време от Абдул Керим паша, по-късно от Мехмед Али паша и от 1 октомври 1877 г. от Сюлейман паша

Дунавска комисия (Дунавска европейска комисия) — създадена по силата на Парижкия договор от 30 март 1856 г. Упражнявала юрисдикцията си върху т. нар. Морски Дунав — от Черно море до Браила, със седалище в Галац. Грижела се за плавателността на реката по нейното долно течение. С постоянни делегати в комисията участвували Франция, Англия, Италия и Румъния. Комисията осигурявала проникването на англо-френския капитал в Средна и Югоизточна Европа

Дунавска област — територията на Дунавския вилает

Дунавски вилает — административна област в бившата Османска империя, която обхващала Северна България и имала за седалище Русе. Състояла се от седем санджака — Нишки, Видински, Русенски, Тулчански, Софийски, Варненски и Търновски. Обхващала 33 града и 2400 села. Според изследвания, извършени през време на Руско-турската война от 1877—1878 г., областта имала 2 578 591 жители, от които българите били 1 903 919 души

Дунавско вилаетство — управление на Дунавския вилает

Дунавско (общо) командуване — командуването на Дунавската армия

Държавен съвет (вж. Висш държавен съвет)

Евакуиране — опразване на град или селище, район или област от жителите им поради бедствие (война, наводнение, болест и др.)

Египетска войска — сформирана в Египет по силата на зависимостта, в която се намирала страната от Турция. Върховен глава на египетската войска бил султанът. Когато започнала Руско-турската война през 1877—1878 г., Египет оказал помощ на Турция

Египетски пушки — пушките, с които били въоръжени египетските войници, сражаващи се в редовете на турската армия през Освободителната война

Едирненска област — Одринска област

Ескиджумайска каза — Ескиджумайска (Търговищка) околия

Ескиджумайско — районът на Ескиджумайска околия (каза)

Еснафи — занаятчии

Етапен комендант — комендант на етап, междинно място, където войската се спирала по време на поход

Жандармерист — стражар

Жандармерийски войници — стражари

Жандармерийски офицери — горните чинове в жандармерията

Жандармерийска рота — стражарска рота

Жребие — начин за определяне на лицата, които ще бъдат взети на служба в старата турска армия

Заместник-валия — заместник на управителя на областта

Заместник дунавски валия — заместник на управителя на Дунавската област (вилает)

Заместничество на Дунавското вилаетство — Заместничество на Управлението на Дунавското вилаетство (Дунавското областно управление), учредено със заповед на Министерството на вътрешните работи в Цариград на 4 септември 1877 г. След тази дата Заместничеството на Управлението на Дунавската област (вилает) било учредено в Шумен, откъдето било продължено ръководството на областта, доколкото през това време част от нея все още се намирала в ръцете на турската власт при условията на развиващата се Руско-турска война

Заповед-ферман — заповед ; само ферман — писмена заповед на султана

Застава — сградата, в която били настанени войници по охраната на границата

Източна армия — турската армия, която през 1877—1878 г. се сражавала с руските войски върху територията на Северна България. В османската архивна документация се среща още с името Източна дунавска армия или само Дунавска армия

Илям — съдебно решение

Имам — мохамедански свещеник.

Императорски войници — войниците от турската армия

Исакченско мюдюрство — седалището и длъжността на мюдюра на Исакча

Йемшенлийска нахия — сборна община в границите на Шуменска каза (околия)

Каза — околия ; административна единица, по-малка от санджак (окръг), която се управлявала от каймакам (околийски управител)

Казанлъшко каймакамство — управлението на Казанлъшка каза

Каймакам — ар. дума; състои се от к а и м — лице, което замества, и м а к а м — място. В случая означава: 1) околийски управител, началник на каза (околия); 2) подполковник. Като съставка се употребява в случаите, когато трябва да се изрази заместничество: вали-каймакам — заместник на валията; сераскер-каймакам — заместник на военния министър

Каймакамство — седалище и длъжност на каймакама

Кайме книжен паричен знак, банкнота

Калибър — диаметърът на цевта на оръдие, пушка, пистолет и др.

Канонерка — военен малкотонажен плавателен съд, леко брониран, снабден с оръдия

Капса — евза, запалка (на патрон)

Капсалийка — пушка от стара система, зареждането на която става откъм цевта, а възпламеняването на заряда — посредством капса (евза)

Киле — мярка за измерване на зърнени храни в Османската империя. За различните райони на страната мярката била различна. Едно цариградско киле било равно на 44 кг

Кисе — в старата османска държава 500 гроша съставлявали едно кисе; само думата кисе означава малка торбичка за съхраняване на монети

Кехая — селски глашатай; надзирател на голям имот, чифлик и пр.; в старо време — водач на група овчари

Козлуджанска каза — в чертите на Варненски санджак

Комендант — военачалник на войскова част, на параход, на крепост

Конституция — основен закон. В турската държава било прокламирано създаването на конституция в навечерието на Руско-турската война от 1877—1878 г. Прокламирането на конституцията послужило на турското правителство като аргумент да отхвърли постановленията на Цариградската конференция за прокарване на реформи в Турция, понеже според разбирането на Мидхат паша, изразяващ мнението на турските управляващи среди през 1877 г., тя поставяла в еднакво правно положение пред законите всички поданици, от всички националности, в границите на Османската империя

Консул — назначено лице от една в друга държава със задача да защищава търговските й интереси

Коран — свещена книга на мюсюлманите

Косовско вилаетство — територията на Косовския вилает (Косовската област). Седалището, в което валията упражнявал длъжността си, бил Скопие. В територията на вилаета се включвали и градовете Призрен, Ипек, Прищина и др.

Кримка — стара пушка, късоцевна и голямокалибрена, еднопатронна, употребявана през време на Кримската война (1854 — 1855 г.)

Куверта — горната част на параход

Лива — 1) окръг (синоним на санджак); 2) бригада, военна част, съставена от два полка с командир — бригаден генерал (мирилива)

Ливийско ковчежничество — 1) областно ковчежничество; каса на финансовото управление на санджака (ливата); 2) бригадно ковчежничество, каса на управлението на бригадата

Манифест — писмено изложение, с което държавен глава се обръща до народа, за да му извести за важно мероприятие — обявяване на война, учредяване на нова конституция и др. под.; писмено изложение на организация с важно предназначение в живота, с което обявява важни решения

Мартинка — пушка стар модел, изнамерена от Хенри Мартин и усвоена в английската армия

Маршал — най-високият чин в турската армия

„Меджидие“ — турски орден

Меджидия — турска монета

Миля — мярка за разстояние, в Англия = на 1609 м, във Франция — френска морска миля = 1852 м, и пр.

Мина — железен уред, зареден с експлозив, с предназначение да взривява неприятелски параходи (водна мина). При съвременни условия се употребяват други минни устройства, с които се взривяват танкове, превозващи средства и пр.; други мини се употребяват за устройване на минни полета, предназначени да спират действията на пехотни части

Муниции — припаси, предназначени за войската

Мустахфъз — военнослужещ, запасен, навършил 40 години. В старата османска войска редовната военна служба започвала от 18-годишна възраст, траяла 6 години и завършвала, когато военнослужещият стигне 24-годишна възраст. Тази категория военнослужещи наричали н и з а м и. След редовната служба низамът преминавал в запаса на т. нар. I призив — от 24 до 32 години, а след това във II призив — от 32 до 40 години. Службата във всеки призив била 8 години. Военнослужещият

от I и II призив се наричал р е д и ф. Навършилият 40-годишна възраст запасен минавал в последната категория на военната служба, наричана м у с т а х ф ъ з. Според Шемседдин Сами бей (Турски речник, Цариград, 1901 г., с. 1236) „тези чинове, които са навършили 40-годишна възраст, с длъжността, която са имали през време на службата, през време на война служат в различните категории военна повинност по опазването на вътрешния ред. Те се назначават в специална класа (сънъф), която има горната задача"

Мустахфъзки войници (вж. мустахфъз)

Мустахфъзки военен призив — запасни, които са над 40-годишна възраст

Мустахфъзка дружина — войсково поделение, съставено от запасни чинове с над 40-годишна възраст

Мустахфъзки набор — категория запасни военни чинове с над 40-годишна възраст

Мустахфъзки чинове — запасни военнослужещи с над 40-годишна възраст

Мустахфъзство — категорията запасни чинове с над 40-годишна възраст

Мухаджири — преселници

Мушир — маршал

Мюдюр — управител на нахия (сборна община)

Мюдюрство — мястото, където управителят на нахията упражнявал задълженията си

Мютевелия — управител на вакъфски имот (турски черковен имот)

Мютесариф — арабска дума със значение владелец; в административно отношение — чиновник, който управлява санджак (лива) — санджак мютесариф или лива мютесариф, т. е. окръжен управител. В бившата Османска империя мютесарифът имал титлата п а ш а (вж. паша)

Мютесарифство — мястото, където мютесарифът (окръжният управител) изпълнявал длъжността си (окръжното управление)

Мюфтия — мюсюлманско длъжностно лице, на което е възложено да съблюдава спазването на религиозните закони, както и да урежда религиозните въпроси, възникнали между мюсюлмани

Навигация — корабоплаване

Навло — такса

Наряд — количество зърнени храни или други продукти (таинат), определени от държавата, които производителите й предават

Нахия — сборна община, в административно отношение съставена от няколко общини. Управлявала се от мюдюр (управител) с висше административно образование и най-малко двегодишен стаж във вилаетския център.

Недобор — несъбрани суми; несъбрани дължими от населението селскостопански продукти

Никополска каза — Никополска околия, съставена от 64 села с 56 261 жители; в Русенски санджак

Никополско каймакамство — управлението на Никополска каза

Нишка дивизия — дивизията, която била съсредоточена от турското командуване в Ниш. По сведения на руското командуване в навечерието на Руско-турската война от 1877—1878 г. числото на турските войници, събрани в тази крепост, възлизало на 4000 души, разпределени в 6 пехотни батальона и една батарея

Новопазарска дружина — съставена от чинове от района на гр. Нови пазар, Малоазийска област

Новопазарско мютесарифство — окръжното управление на гр. Нови пазар в Мала Азия

Новопазарски мюдюр — управителят на сборната община Нови пазар, Шуменска каза (околия)

Нотабили — видни граждани

Облигация — лихвоносен ценен книжен знак, издаден срещу внесена сума по държавен заем

Одрински вилает — Одринска област, състояла се от 5 санджака: Одрински, Пловдивски, Сливенски, Родоски и Галиполски. Населението на вилаета възлизало на 2 058 286 души. Населението на Сливенски санджак възлизало на 277 525 души, а населението на Пловдивски санджак — на 946 822 души.

Одринска дивизия — дивизията със седалище Одрин

Ока — мярка за тежест = 1283 г

Орханийска каза — Орханийска околия (Ботевградска околия)

Орханийско командуване — командуването на военните сили, съсредоточени в Орхание (Ботевград). Начело на тези военни сили стоял Шевкет паша. Те имали за задача да отбраняват Арабаконашкия проход, който свързвал София със Северна България и чрез който се поддържала връзката София—Орхание—Плевен с обградените войски на Осман паша

Орханийско комендантство — мястото, където комендантът на войските, разположени в Орхание (Ботевград), изпълнявал длъжността си

Оряховска каза — Оряховска околия, съста-

вена от 63 села с 531 574 жители; влизала в състава на Видинския санджак

„Османие“ — турски орден

Османска лира — турска монета = 100 гроша

Паласка — малка кожена чанта, носена на ремък от пехотинските войници, пригодена да събира обикновено 50 патрона

Памуклийка — ватенка

Пара — стара турска монета, стотинка

Паша — титла, давана на висши административни и военни лица в Османската империя (Мидхат паша, управител на Дунавската област; Осман паша — командуващ войските във Видинския гарнизон)

Паша валия паша, управител на област

Петиция — писмено изложение или молба, подадено от името на организация или група граждани до правителство, парламент, посолство

Пиротска каза Пиротска околия. Числото на българските къщи в казата възлизало на 15 000 с 84 740 души население. Влизала в състава на Нишкия санджак

Плевенска каза — Плевенска околия, състояла се от 132 села, с население 62 133 души, от които 44 408 българи. Влизала в Русенски санджак

Плевенски път — пътят Плевен—Орхание—София, по който Осман паша, обграден в Плевен, получавал продоволствие, снаряжение, войскови подкрепления и др. от София

Подвижната дивизия — Русенската дивизия, която отбранявала Русе

Полска рота — рота, съставена от полски емигранти, наети на служба в турската армия

Потеря — група от въоръжени лица със задача да преследват бунтовници и др. в планина, гора и пр.

Преселническа комисия — комисията, която имала за задача да се грижи за посрещането, настаняването, прехраната и пр. на преселниците турци. Подобни комисии били учредени в Шумен, Варна и други градове, където пристигали бягащи от мюсюлманското население на път за Цариград или други места поради напредването на руската освободителна войска

Принцът — принц Хасан, държавен глава на Египет, подчинен на султана, оказал помощ на турското правителство с изпращането на египетски части в България, които лично ръководил в бойните им действия

Пръст — стара мярка за дължина в Османската империя

Пушка капсалийка (вж. капсалийка)

Пушка мартинка (вж. мартинка)

Пушка чакмаклийка — старинна пушка, зареждането на която ставало откъм цевта, а възпламеняването се извършвало посредством чакмак (приспособление, монтирано върху долната част на цевта, към което имало прикрепен кремък); при удара на чакмака върху кремъка от него се отделяли искри, които възпламенявали барута

Разградска каза — Разградска околия, съставена от 132 села със 74 246 жители, в Русенски санджак

Разградско киле — местна мярка за тежест; цариградско киле = 45 кг

Разезд — конен патрул

Рата — парична вноска, договорно определена за внасяне в посочен срок

Реляции — описание или писмен доклад на военачалник за действието или действията на подчинената му част

Речно управление — държавен орган в старата османска държава, който имал за задача да се грижи за корабоплаването по р. Дунав

Рота — войсково поделение, което в старата османска държава имало състав 200 души

Рубла — руска монетна единица

Русенска дивизия — с център Русе, имала за задача да отбранява района на града; наричана още Подвижна дивизия (вж. това име) под командата на Ахмед Еюб паша, в състава на Източната турска армия

Русенска каза — Русенска околия, съставена от 95 села, с население 160 212 жители

Русенска лива — Русенски окръг

Санджак — окръг; управлявал се от мютесариф (окръжен управител). По-малки административни единици били казата (околията) и нахията (сборната община), управлявана от мюдюр

Свищовска каза — Свищовска околия, състояла се от 36 села с 33 426 жители, влизала в състава на Русенски санджак

Селитра — название на солите на азотната киселина. В България се получавала на много места по примитивен начин — в Свищовско, Плевенско, Ловчанско, Хасковско и др.; влиза в състава на компонентите за образуване на барута. Фабрика за барут имало в Разград. Неизследвана област като част от историята на експлозивната химия у нас

Сераскериат — Министерството на войната в Цариград; мястото, където сераскерът (министърът на войната) упражнявал длъжността си

Силистренска каза — Силистренска околия, една от най-големите по територия околии на Дунавския вилает, с население 65 052 души; влизала в състава на Русенски санджак

Солунско вилаетство — Солунско областно управление; мястото, където солунският валия (управителят на Солунската област) упражнявал длъжността си. Във вилаетството влизали три санджака — Солунски, Серски и Драмски.

В Солунския санджак влизали следните кази: Солун, Караферия, Воден, Енидже Вардар, Кукуш, Дойран, Струмица, Ксандрия, Атои, Тиквеш и Велес.

В района на вилаета били още казите Зъхна, Петрич, Демир Хисар, Мелник, Разлог, които влизали в границите на Серския санджак.

Сребърна меджидия — паричен знак в Османската империя, приготвен от смес със сребро (856 1000). Имала пет стойности — меджидия със стойност 20 гроша и помалка меджидия със стойност 10 гроша, т. нар. бешлик — със стойност 5 (беш — оттам бешлик) гроша, със стойност 2 гроша и най-малката — със стойност 1 грош; 5 големи сребърни меджидии имали стойност на 1 златна турска лира — 100 сребърни гроша

Старейшински съвети — органи при селските общини, решенията на които също имали задължителен характер

Тапия — писмен документ, който бил издаван в Османската империя за владеене на недвижим имот

Товар — в стария османски финансов речник сума от 500 000 гроша

Тугра — знак на султана, поставен върху документи, издавани от канцеларията му

Трюм — вътрешността, складовото помещение на кораб

Тулчански санджак — Тулчански окръг един от 7-те окръзи, които съставлявали Дунавския вилает. Състоял се от 7 кази (околии) — Тулча, Сулина, Баба Даг, Мачин, Кюстенджа, Хърсово и Меджидие. Към него принадлежали нахиите Махмудие, Исакча и Килия. Числото на българите в санджака възлизало на 116 203 души.

Търновска каза — Търновска околия, съставена от 118 села, със 127 549 жители (от тях българи 98 329 души); влизала в границите на Търновски санджак

Търновска лива — Търновски окръг. Влизала в състава на Дунавския вилает, състояла се от шест кази и седем нахии (кази — Търново, Ловеч, Севлиево, Габрово, Плевен и Никопол, нахии — Троян и Трявна, слети в една административна единица, Дряново, Килифарево, Елена, Беброво, Котел и Оряховица)

Управление на десятъците — при Управлението на Дунавския вилает; имало за задача да се грижи за облагането и събирането на десятъците (десетата част от селскостопанската продукция на населението), форма за експлоатация на българския народ от османската власт

Ферман — султанска писмена заповед

Фетва — писмен отговор на шейх-юл-ислама по шериатски въпроси. Въз основа на фетва на шейх-юл-ислама в условията на Османската империя от престола са били свалени султани

Финансов ковчег — държавната каса

Финансово ковчежничество — финансовото управление, мястото, където се извършвали касови операции — при вилаетското (областното), ливийското (окръжното) или каймакамското (околийското) управление

Фиск — държавната каса

Фунт — мярка за тежест, около 400 г, според страната, която е възприела мярката

Халиф — заместник на пророка; титла, давана на султаните

Халифат — територията, върху която се разпростирала властта на халифа (султана)

Хатихумаюн — постановление на султан Абдул Меджид, издадено на 5 февруари 1856 г., резултат от Кримската война, с което обявявал подобрения в положението на християнските народи в границите на Османската империя

Хергеле — стадо от коне, неприучени за езда и оседлаване

Цариградско киле — мярка за тежест = 45 кг

Цар на царете (шах-ин-шах) — титла, давана на султана

Червеният полумесец организация, равнозначна на Червен кръст, със същите цели и задачи

Черкез — кавказки бежанец. Заселването на черкезите в България започнало на организирана основа в 1856 г. съгласно със споразумението между Турция и Русия. Черкезите били настанени главно в Североизточна България

Четвърта армия — наричана Анадолска армия, центърът на която бил гр. Ерзерум; задачата на Четвърта армия била да отбранява азиатските граници на Османската империя

Шах-ин-шах — цар на царете, перс. титла, давана на султана

Шиник — крина, дървен съд за мерене на зърнени храни със средна вместимост 18 кг

Шифровано — написано с условни знаци (тайно писмо)

Шуменска каза — Шуменска околия, съставена от 106 села с 57 330 жители, в границите на Русенски санджак

ПОКАЗАЛЕЦ
НА ЛИЧНИТЕ ИМЕНА

Абас — заместник-каймакам на Никопол 134
Абас ага — временен старшина 396
Абди — комендант на Оряхово 404
Абди — отговорно лице в командуването на Втора армия в Шумен 94
Абди — дефтердар на Мютесарифството във Варна 244, 245
Абди — отговорно лице във военното управление във Видин 271
Абдуллах — каймакам на Русе 416, 418
Абдуллах ага — военен служител 347
Абдуллах ага — помощник-ротен командир 383
Абдул Керим паша (Абдул Керим, Керим, Керим паша) — в началото на Освободителната война главнокомандуващ Източната турска армия. Роден в Чирпан, получил образование във Виена. Бил военен министър, главнокомандуващ турската войска в 1876 г. Малко по-късно, след преминаването на руските войски при Свищов на 14 срещу 15 юни 1877 г., бил сменен от поста главнокомандуващ. Както се установява от публикуваните документи, останал във войската като помощник или дивизионен командир до завършване на войната 135, 189, 428, 450
Абдул Хамид II — 34-ият турски султан (1842—1918). Зает престола на 31 август 1876 г. Деспот и тиранин, той силно се поддал на английската политика и дълбоко бил убеден, че Англия ще запази целостта на Турската империя, както и неговите богатства, за които най-много се страхувал. Главен виновник за Руско-турската война през 1877—1878 г. Прикривайки се зад учредената от Мидхат паша конституция, отхвърлил предложенията на Цариградската конференция, като твърдял, че установеното конституционно положение за равенство пред законите на всички османски поданици прави излишно провъзгласяването на права за отделните националности, населяващи Османската империя 117
Адиш Али — жител на с. Селановци, Оряховска каза 397
Азис паша — командир на дивизия 39
Александър (Александър II) — руски император (1818—1881), изразител на съчувствието на руския народ към борбите и страданията на българския народ. Организатор на Освободителната война. Чрез руската дипломация защитник на правата на българския народ пред великите сили за териториално обединение и национална независимост след подписването на Санстефанския договор. Смело повел войната срещу Турция в 1877 г. и безстрашно я водил до победен край.

Българската земя е осеяна с паметници, издигнати в знак на признателност на народа ни към великото освободително дело на падналите на полето на честта руски воини. Един от тези паметници е паметникът на Александър II в София 24
Али — отговорно лице в Мютесарифското управление във Варна 103, 195
Али Лятиф — заместник-каймакам на Разград 441
Али Риза — каймакам наЕски Джумая 96, 102, 255
Али Риза паша — комендант на Добруджа 213
Али Шефик бей — длъжностно военно лице, на служба в София 382
Аличо — име на циганин 325
Алиш бей — мелничар 441
Алтун заде Исмаил ефенди — председател на комисията „Месечно военно подпомагане" в Цариград 195
Андрея — слепец, от Оряхово 238
Ариф — командир на турски броненосец 141, 142, 189, 191
Атанас — родом от с. Абланово, Търновска каза 193
Атъф паша (Атъф, Ахмед Атъф паша) — командир на бригада 182, 202, 213, 243, 245, 257, 258
Ахмед — каймакам на Плевен 83

Ахмед — служебно лице в Тутракан 229
Ахмед — жител на Силистра, убиец 251
Ахмед — жител на с. Турна дере 313
Ахмед ефенди — мюдюр на Котел 449
Ахмед Вехиб — заместник-началник на канцеларията при Втора армия в Шумен 328
Ахмед (Мехмед) Еюб паша — главнокомандуващ Русенската военна зона, бивш началник на щаба на командуващия войските в Дунавския вилает
Абдул Керим паша — един от способните ръководители на турската армия. Самолюбив и неотзивчив, за кратко време командувал турските войски в района на Шипка, ръководството на които предал на Вейсел паша. Стоял в центъра на съпротивата срещу втория след Абдул Керим паша главнокомандуващ на Източната турска армия Мехмед Али паша 39, 280, 438
Ахмед Садък (в текста Ахмед, Мехмед Садъ, ессеид Ахмед) — валия на Дунавския вилает 35, 370, 40, 41, 42, 46, 52, 55, 61, 86, 102, 109, 120, 133, 156, 161, 163, 174, 176, 178, 193, 224, 277, 282, 283, 303, 307, 320, 375, 398, 433, 483, 489
Ахмед Сами — заместник-началник на щаба на Втора армия в Шумен 442, 443, 451
Ахмед Сезаи — каймакам на Берковица (вж. Сезаи)
Ахмед Хилми — счетоводител на Заместничеството на Вилаетството в Шумен 436

Барановски — инженер по пътното строителство 216
Бекир — главен директор на телеграфите в Дунавския вилает 294
Бербер Дервиш — русенски гражданин 487
Божил — син на Генчо от с. Долапите, Русенска каза 416
Братиану (Йон) — румънски министър-председател в 1877—1878 г. След свършването на Освободителната война участвувал в Берлинския конгрес, на който Румъния получила независимост 24

Валиедин паша — валия на вилаета Худавендигяр, бивш велик везир 117
Ваяканос — търговец 290
Велико — кмет на с. Борован, Оряховска каза 326
Веслей — английски военен аташе 438
Вехиб — каймакам на Тутракан 281
Владимир Йонин — русин, сподвижник на дейците на БРЦК, участвувал в основаното през 1876 г. в Букурещ Българско централно благотворително общество. Събирал в Русия средства за освобождението на България. Почетен председател на дружеството, искрен българолюбец 300

Даниш — каймакам на Шумен 473, 483, 488, 490, 492, 494, 500
Дерби (Едуард Хенри) — лорд, виден английски буржоазен политически деец от миналия век. Като министър на външните работи на 2 октомври 1876 г. приел и изслушал пратениците на българския народ Драган Цанков и Марко Балабанов, които след Априлското въстание предприели обиколка из Европа, за да искат от великите сили да се застъпят за подобряване народната ни участ 24
Джан Тимур бей — черкезки военнослужещ 394, 395
Джемал бей — лице от следствената власт във Видин 327
Дикобоми — гръцки гражданин, търговец 168
Делавер — бригаден командир, черкезки военачалник 49, 130, 191, 283
Димитри (Димитър) — жител на с. Борован, Оряховска каза 326
Димитри (Димитър) — от Тетевен, търговец в Оряхово 384
Д. П. Иванов — член на Българския централен комитет в Букурещ, април 1877 г. 300
Дюпен — френски генерален консул в Букурещ 17
Дорне — инженер 232, 237
Дорян — българин 326

Едиб (Ибрахим Едиб) — началник на Финансовия отдел на Дунавското вилаетство, назначен за заместник-валия на 4 септември 1877 г., която длъжност изпълнявал до края на войната в Шумен 323, 327, 353, 356, 381, 400, 432, 433, 435, 438, 456
Едиб ефенди — вж. Едиб 310
Едхем — мюсюлманин, от Силистренска каза 370
Едхем Хулюси — счетоводител на Видински санджак 350
Екантили — полковник от румънската войска 17
Ессеид Мехмед — отговорно лице във Вилаетското управление в Русе 473
Ессеид Мехмед Ебуахир — чиновник при Вилаетското управление в Русе 478
Ессеид Мехмед Тахир — дивизионер 323, 324
Ессеид Мустафа Хайри — служебно лице в Управлението на Дунавския вилает 475
Ешреф — заместник-валия 142, 155
Еюб — отговорно лице в Каймакамството на Никопол 82
Еюб паша — вж. Мехмед Еюб паша

Зеки — отговорно лице в Каймакамството на Никопол 221

Зекиря — служебно лице в Тулча 229
Зекиря паша — военачалник на Тулча 319
Зюхди бей — полковник 303

Ибрахим — дружинен командир 214, 229
Ибрахим — мютесариф на Одрин 278
Ибрахим бей — полковник 362
Ибрахим бей ефенди — подполковник във Враца 373, 375, 379
Ибрахим Едиб — вж. Едиб, Едиб ефенди 371, 372, 374, 413, 422, 432, 436, 437, 440, 444, 448, 463
Ибрахим паша — бригаден генерал 387, 393, 394
Ибрахим Хаки — мютесариф на София 68, 69, 82, 227
Иван — бунтовник, от с. Гиляновци, Берковска каза 91
Иван — жител на с. Гулянци, Оряховска каза 91
Иван — жител на с. Горна Речка, Берковска каза 91
Иван Вазов — народен поет, през 1877 г. член на Българския централен комитет, който издал възвание към българския народ по случай обявената от Русия на Турция война за освобождението ни. „Русите идват безкористно — се казва във възванието, като братя, на помощ, за да направят най-после и за нас онова същото, което те друг път направиха за освобождението на гърците, румъните и сърбите ... Българе, напред! Бог и нашите братя руси са с нас!“ — завършва възванието. Израз на този крилат лозунг е безсмъртният подвиг на опълченците на Шипка и участието на народа ни в Освободителната война 300
Иван Кавалджиев — член на Българския централен комитет в Букурещ през 1877 г., деятел в народното освободително дело 300
Игнатиев (граф Николай Павлович) — руски дипломат, от 1864 г. посланик в Цариград. Българолюбец, представител на Русия в Цариградската конференция през 1876 г., ревностен деятел за даване правдини на българския народ. Участник в преговорите за мир с Турция в Сан Стефано, където подписал Санстефанския мирен договор 24
Иззет паша — командир на дивизия 373
Илия — търговец на зърнени храни 290
Исмаил — конен жандармерист 266
Исмаил Нури — чиновник по тютюните в Силистра 80
Исмаил Хакъ (Исмаил) — каймакам на Плевен 236, 259, 280, 284, 285
Исмаил Хакъ — каймакам на Лом — 405, 407
Ихсан — заместник-началник на щаба на Втора армия в Шумен 154

Йованчо (Иванчо) — жител на Бяла Слатина 395
Йордан — син на Генчо, от с. Долапите, Русенска каза 416

Кадри ага — жител на с. Харман коюнлар, Хаджиоглубазарджишка каза 334
Кириак Цанков — революционен деятел, един от организаторите на българите емигранти в Румъния за освобождението на България. Член на БРЦК, съратник на Л. Каравелов, В. Левски, Хр. Ботев, Ст. Стамболов и др. Съавтор на възванието, отправено към българския народ през април 1877 г. за оказване помощ на освободителната братска руска войска 300
Климент — заместник на русенския митрополит 283
Копе — търговец на зърнени храни 290
Куксон — английски полковник на турска военна служба 438
Кямбел — англичанин, на турска военна служба 438
Кясиф — чиновник по проучванията в Каймакамството във Враца 104
Кясиф ефенди — капитан във Враца 380

Леман паша — англичанин, на турска военна служба 438
Ленокс — англичанин, полковник на турска военна служба 438
Лило — жител на с. Борован, Оряховска каза 387
Лятиф ефенди — морски капитан в Русе 128, 129

Мантелфелд — германски генерал 24
Марин — син на Петко, от с. Долапите, Русенска каза 416
Мехмед — мютесариф на Софийска лива 434
Мехмед — чиновник в комисията по теглене на жребие на подлежащите на преглед новобранци в Шумен 50, 449
Мехмед — баща на конния жандармерист Салих 399
Мехмед — конен жандармерист 395
Мехмед (Еюб паша) — вж. Мехмед (Ахмед) Еюб паша
Мехмед — бригаден командир, главен императорски адютант 241
Мехмед — отговорно лице в Мютесарифството на Търново 185, 217
Мехмед — мюдюр на Беброво 147
Мехмед — дивизионер, комендант на София 105, 203, 268, 285

Мехмед — подполковник, началник на гарнизона в Котел 93
Мехмед — запасен войник 76
Мехмед ага — офицер от мустахфъзката дружина в Търново 142
Мехмед ага — началник на Управлението на десятъците във Видин 266
Мехмед ага — ротен командир на временните жандармеристи в Оряхово 389, 391, 395
Мехмед бей — полковник 210
Мехмед бей — воденичар в Оряхово 402
Мехмед ефенди — отговорник по донесенията при оряховската военна част 389
Мехмед Азис — заместник-мютесариф във Варна 469, 470, 471
Мехмед (Али паша) — главнокомандуващ турската армия след отстраняването на Абдул Керим паша 280
Мехмед Али — отговорно лице в Тулчанското мютесарифство 58, 68
Мехмед Али — отговорно лице в Управлението на Дунавския вилает 153
Мехмед Али ефенди (Мехмед Али) — генералщабен капитан 199, 214, 232
Мехмед Джемал капитан, снабдител на сено 135
Мехмед Иззет — етапен комендант в Котел 93, 95, 96, 97
Мехмед Иззет — заместник на мютесарифа във Варна 240
Мехмед Ружди — велик везир 264
Мехмед Садък — вж. Ахмед Садък
Мехмед Саид — мютесариф на Тулча 108, 144, 146, 171, 197, 201, 203, 211, 369
Мехмед Саид — мютесариф на Търново 303
Мехмед Саид — мустахфъзки капитан — 208, 320, 321
Мехмед Тахир — каймакам на Тутракан 123
Мехмед Февзи — чиновник по укрепленията в Котел 187
Мехмед Ферид — заместник-каймакам на Осман пазар 195
Мехмед Фехми — каймакам на Хърсово 191
Мирафани — търговец 290
Мито — жител на Оряхово 402, 403
Мито — жител на с. Борован, Оряховска каза 326
Моримон — заместник на главния директор на пощите в Дунавския вилает 165
Мохамед — основател на мюсюлманската религия 488
Муса — черкезин от с. Търнава, Оряховска каза 325
Мустафа — запасен войник 76
Мустафа — каймакам на Свищов 90, 134
Мустафа — служебно лице в Ески Джумая 229
Мустафа — от Военния съвет при Министерството на войната в Цариград 361
Мустафа Зеки — доставчик на дивизията във Видин 105, 127, 211
Мустафа Назиф — дружинен командир 481
Мурад — запасен войник 76

Назиф — подполковник от Генералния щаб 210
Натоз — черкезин от с. Търнава, Оряховска каза 325
Нафъз — морски капитан, комендант на броненосец 226
Неделов —руски управител в Шумен 494
Неджиб — каймакам на Ески Джумая 455
Неджиб — заместник-каймакам на Шумен 478, 482
Немир — лекар на дивизията в Силистра, кореспондент на английския вестник „Дейли" през време на Освободителната война 432, 433
Нури ага — военно лице от състава на Четвърта жандармерийска дружина в Търново 163, 164
Нусрет паша — председател на комисията по прилагане на Наредбата за помощните войски 61

Олимпи Панов — член на Българския централен комитет в Букурещ през 1877 г. 300
Осман — заместник-каймакам на Лом 302
Осман — от Силистренска каза 370
Омер — от Силистренска каза 370
Осман ефенди — помощник-ротен командир на жандармерийската рота в Силистра 437, 441, 442
Осман паша — командуващ турската армия при Плевен 213, 254, 265, 268, 277, 278, 285, 286, 294, 300, 301, 309, 317, 321, 330, 331, 332, 333, 345, 346, 363, 405

Панайот — мюдюр на Котел (вж. Панайот Дочо) 205
Панайот Дочо — председател на комисията по укрепленията в Котел 187, 237
Панайот Ковло — военен предприемач 335
Панайотаки Ковло — вж. Панайот Ковло 336
П. Енчев — член на Българския централен комитет в Букурещ през 1877 г. 300
П. Хр. Висковски — член на Българския централен комитет през 1877 г. 300

Рашид паша — военно лице, на служба в София 372, 382
Реджеб ага — жандармерийски старшина 387
Расим ефенди — капитан 387, 389, 393, 394, 397

Рефик Селями — каймакам на Силистра 254, 256
Решид паша — комендант на Варна, вж. Хаджи Решид паша 292
Рид — английски консул в Русе 128
Риза — отговорно лице във Видинското мютесарифство 319
Риза бей — майор от Генералния щаб 220
Риза Джемил — каймакам на Разград 361
Рифат — отговорно лице в Управлението на Дунавския вилает 48
Рифат ефенди — майор в Лом 411
Рифат паша — генерал, бригаден командир 39, 281
Рустем — хирург 302
Рустем — помощник на полковия секретар 478

Сабит паша — дивизионер 360
Сабри — дружинен командир в Търново 310, 313
Савфет паша — делегат по примирието с Русия 481
Сади ефенди — висше длъжностно лице във Варна 498
Садък — вж. Ахмед (Мехмед) Садък
Садък паша — везир, вж. Ахмед (Мехмед) Садък или само Садък
Садък паша — бригаден командир 209, 213, 220, 226, 227
Саиб — каймакам на Оряхово 387, 389, 391, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 402, 403, 404, 406, 408, 409, 410, 411, 415, 419, 420
Салим — служебно лице в Свищов 229
Салих — конен жандармерист 399, 403
Салих ефенди — дивизионер 360, 428
Сами — служебно лице в Никопол 229
Савфет паша — делегат на турското правителство по водене на преговорите за мир с Русия
Саракиоти — депутат от турското народно събрание 353
Сезаи — каймакам на Берковица (вж. Ахмед Сезаи) 66, 69, 70, 73, 74, 77, 78, 80, 81, 83, 90, 91, 101, 103, 105, 111, 114, 116, 123, 127, 132, 141, 144, 149, 151, 152, 173, 177, 196, 202, 231, 233, 250, 251, 265, 267
Селим — каймакам на Белоградчик 306
Селим ефенди — командир на дружина в Силистра 55
Симеон — бунтовник от с. Чипровци, Берковска каза 91
Скендер бей — инженер по пътно строителство 195
Спираки — търговски представител 168
Стефан Н. Стамболов — член на Българския централен комитет в Букурещ през 1877 г. 300
Стефан — жител на с. Горна Речка, Видински санджак 91
Сюлейман — временен жандармерист 395
Сюлейман — каймакам на Оряхово 125 126, 127, 135, 144, 150, 172, 173, 179, 180, 181, 182, 204, 205, 206, 207, 209, 210, 211, 217, 218, 219, 220, 224, 226, 227, 228, 229, 238, 239, 241, 242, 243, 247, 248, 251, 253, 255, 256, 269, 270, 273, 274, 275
Сюлейман бей — кахдур 191
Сюлейман паша — главнокомандуващ турската армия от 1 октомври 1877 г. За кратко време командувал турската балканска армия, с която водил паметните боеве при Стара Загора през юли 1877 г., а през август ръководил боевете за овладяване на връх Шипка. Сюлейман паша е третият и последният от турските главнокомандуващи през време на Освободителната война след Абдул Керим паша и Мехмед Али паша 429, 430
Сърръ — мютесариф на Видин 182, 212 220, 221, 236, 308, 330, 365
Сърръ — комисар по примирието 489
Сърръ паша — 478

Талустан — черкезин от с. Търнава, Оряховска каза 325
Тефик — отговорно лице в Управлението на Дунавския вилает 298
Тефик — началник на Финансовия отдел и заместник на мютесарифа в Тулча 305
Тефик — политически секретар на Управлението на Вилаетството в Русе 422
Топал — черкезин от с. Търнава, Оряховска каза 325
Тошо — жител на с. Чипровци, ятак на бунтовници 231

Фазлъ паша — командир на Втора армия в Шумен 484
Фахри — мютесариф на Тулча 261, 278
Фахри — мютесариф на Варна 460, 462, 463, 466, 471
Фосколи — търговец 141
Франц Йосиф — австрийски император 24
Хаджи Омер ефенди — жител на с. Суват, Оряховско 257
Хаджи Решид паша — дивизионер, комисар по примирието с Русия (вж. Решид паша) 490, 494, 496
Хаджи Салих — военно лице 313
Хаджи Хюсеин — старши лейтенант 271
Хадър — циганин 325
Хайри М. — служебно лице във Видин 229
Хайрулах — заместник-кадия в Хърсово, Северна Добруджа 191

Хаки М. — служебно лице във Варна 229
Хакъ ефенди — секретар на преселническата комисия 499
Халил — запасен войник 274
Халил — каймакам на Хаджиоглу Базарджик 496
Халил ага — първенец на Оряхово 247
Халил бей — полковник, началник на щаба на войската, разположена в района на Ески Джумая 360
Халит — вж. Халит паша 147, 184, 185
Халит паша — вж. Халит 147, 156, 158, 159, 185, 216
Халил Зия — дивизионер, комендант на Ниш 112, 125
Хамди — старшина 407
Хамди бей — полковник, командир на полк в Оряхово 271, 281, 419
Хамуз — черкезин от с. Търнова, Оряховска каза 325
Харвер — директор на железопътната компания във Варна 466
Хасан — служебно лице в Силистра 229
Хасан — заместник-каймакам на Оряхово 261, 266, 267
Хасан бей — командир на свиканите в Герловска нахия войници 455
Хасан паша — командир на дивизия 221
Хасан Раиф — заместник-каймакам на Плевен 245
Хафъз бей — воденичар 403
Хедаит — бригаден генерал 153, 193
Хенри Елиот — английски посланик в Цариград 19
Херсвелони — търговец на зърнени храни 168
Христо — член на комисията по укрепяването на Котел 187
Христо — учител, родом от Самоков 183
Хулюси бей — полковник от Генералния щаб 147, 185, 199, 214
Хуршид — правителствен пълномощник по организирането на мухаджирите за попълване нуждите на войската 177
Хуршид Хилми — каймакам на Мачин 113
Хюсеин — запасен войник 76
Хюсеин — морски комендант, заместник-мютесариф на Тулча 265
Хюсеин — жител на с. Тантур, Търновска каза 313
Хюсеин — жител на Оряхово 403
Хюсеин бей — пълномощник на бежанците черкези от Свищовска каза 240

Чермсайд — английски поручик 438

Шахди бей — подполковник 429
Шевкет паша — дивизионен командир, комендант на Орхание 309, 315, 382
Шукри — каймакам на Лом 237

Юмер — чиновник по укрепленията в Котел 187
Юнус ага — капитан, приемчик на военни съоръжения 301
Юрдан — мютесариф на Пиротска лива 70, 74, 81
Юрдан — жител на с. Абланово, Търновска каза 193
Юсуф Зия — служител в Министерството на финансите в Цариград 277

ПОКАЗАЛЕЦ
НА ГЕОГРАФСКИТЕ ИМЕНА

Абланово — село с 217 къщи и 1193 жители, в границите на Търновска каза 193, 416

Австрия — държава в Средна Европа. През 1877—1878 г. Австро-Унгария, с дуалистична конституция, с поделена власт с Унгария 24, 306

Агач — местност на два часа път под Хърсово, в Северна Добруджа 83

Айтос — град, каза (околия), с 1100 български къщи и с незначителен турски гарнизон от 650 войници 156, 184, 185

Ак Мехмедлер — село с 69 къщи в границите на Шуменска каза 360

Акча Шехир — пристанище 499

Алексинац — град в Сърбия, разположен при вливането на Моравица в р. Морава 306.

Али Факълар — село в Силистренска каза 365, 366

Алчак — нахия, съставена от 45 села, в Шуменска каза 480

Анадол — малоазийската част на Османската империя 174, 176, 244, 498

Англия — средната и южната част на Великобритания 456

Анхиало — град, каза 156

Ачик — местност до Никопол 220

Баба Даг — град, каза, в границите на Тулчански санджак. Според сведенията, събрани от Българската екзархия, числото на българските къщи в навечерието на Освободителната война възлизало на 2800. Според турския годишник (салнаме) от 1873 г. градът имал 19 772 жители, от които българите били 15 010 души. Турският гарнизон, поддържан в Баба Даг и Сулина, възлизал на 2900 войници, организирани в четири батальона, два ескадрона и една батарея 192, 201, 213

Бабу — село със 120 къщи, 720 жители българи, в границите на Силистренска каза 281

Базарджик — вж. Хаджиоглу Базарджик 352, 366

Балджи Омур — село със 73 къщи и 258 жители, в Търновска каза 428, 429

Балкан — Стара планина 278, 320, 361, 377, 418

Балта-Берковча — Берковица (вж. Берковица) 125

Балчик — град, каза с 1390 къщи и 9939 жители, в границите на Варненски санджак 224, 245, 286, 288, 289, 291, 292, 322, 440, 458, 463

Беброво — нахия, село в Търновски санджак 147, 186, 232

Беглик — село със 73 къщи и 432 жители, в Силистренска каза 354

Белград — столица на Сърбия 17

Белене — село със 193 къщи и 1086 жители, в Никополска каза 236

Белоградчик — град, каза, в границите на Видински санджак 72, 74, 304, 306, 308, 331

Бендер — град на р. Днестър, в Бесарабия 17

Берковица — град, каза, във Видински санджак, с 5978 жители и 1087 къщи 65, 66, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 83, 89, 90, 91, 98, 101, 103, 104, 105, 111, 113, 114, 116, 123, 126, 127, 130, 132, 140, 141, 144, 149, 151, 152, 173, 176, 177, 196, 202, 231, 233, 247, 248, 249, 250, 251, 257, 265, 267, 273, 275, 315, 317, 330, 338, 345, 349, 357, 359, 362, 368, 376, 379, 385, 391, 404, 405

Берковска клисура — проходът, през който минава шосето от София за Берковица 66

Бесарабия — област в Русия (сега в СССР) 17

Бешли — село на р. Дунав 81, 82, 83, 180, 181, 182, 211, 259, 265

Биледжик — село във Врачанска каза (неизвестно) 375, 266, 271, 273, 274, 275

Блямча — селище (местност) в Южна Румъния (неизвестно) 85

Богаз — село в Южна Румъния 171
Бойко — река в Котленско 237
Борован — село в Оряховска каза 325, 387, 389
Босна — област в Сърбия 20, 117, 306
Браила — град в Южна Румъния, на р. Дунав 17, 94, 113, 189
Брегаре — село в Оряховска каза 271
Буджак — пристанище на р. Дунав 365
Букурещ — град, столица на Румъния 17, 298
Букьовци — село в Оряховска каза 395, 396, 414
Булаир — селище в Турция 438
Бургас — град на Черно море, каза, 156, 440
Бутан — село в Оряховска каза 396, 398, 403
България — 19, 24, 111, 169, 298, 299, 317, 476
Бълдър кьой — село в Провадийска каза 98
Бърдарски геран (татар) — село в Оряховска каза 408
Бързина село със 155 къщи и 853 жители, в Оряховска каза 398
Бяло село — в Русенска каза 184, 224, 236, 286, 416
Бяла Слатина — село във Врачанска каза, на р. Скъта 241, 242, 373, 395

Вадим село със 130 къщи и 980 жители, в Оряховска каза 226, 227, 251, 256, 270 и 275
Вамурина — село във Врачанска каза, неизвестно 386
Вардун — село със 110 къщи и 611 жители, в Ескиджумайска каза 455
Варна — град, санджак 20, 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 103, 194, 201, 229, 239, 240, 244, 245, 268, 286, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 319, 322, 335, 336, 367, 377, 378, 422, 432, 440, 456, 458, 460, 462, 463, 466, 467, 470, 471, 474, 475, 478, 481, 482, 483, 484, 488, 489, 490, 492, 494, 496, 498, 499, 500.
Векивекез — местност в Румъния 85
Вели — село с 44 къщи и 242 жители, в Силистренска каза 347
Видин — град, санджак 25, 28, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 46, 50, 58, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 86, 88, 89, 90, 91, 98, 103, 104, 105, 111, 112, 113, 116, 123, 125, 126, 127, 130, 134, 135, 140, 144, 149, 150, 151, 152, 166, 172, 173, 176, 177, 179, 180, 181, 182, 189, 196, 199, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 217, 218, 219, 220, 221, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 231, 233, 234, 236, 237, 238, 239, 241, 242, 243, 245, 247, 250, 251, 254, 256, 257, 258, 259, 261, 265, 267, 268, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 280, 281, 284, 285, 286, 294, 300, 301, 302, 304, 306, 308, 309, 313, 315, 319, 321, 322, 327, 330, 331, 332, 333, 334, 337, 338, 339, 340, 345, 346, 347, 349, 350, 356, 357, 359, 361, 362, 363, 365, 368, 372, 373, 375, 376, 378, 379, 380, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 389, 391, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 410, 411, 413, 415, 419, 420.
Виена — град на р. Дунав, столица на Австрия 24, 169
Влах — село с 44 къщи и 242 жители, в Силистренска каза 351
Влахия — 17, 299
Влашко — вж. Влахия 134, 179, 204
Врана — нахия в Шуменска каза 360
Враня — село в Разградска каза 423
Враня — град във Видински санджак 247
Враца — град, каза, във Видински санджак 66, 76, 104, 125, 126, 212, 242, 257, 262, 268, 275, 278, 294, 301, 308, 309, 313, 314, 315, 317, 321, 327, 330, 331, 332, 334, 337, 338, 339, 340, 345, 346, 347, 349, 350, 356, 357, 359, 361, 362, 363, 368, 372, 373, 375, 378, 379, 380, 382, 383, 386, 387, 391, 404, 405
Върбица — село с 284 къщи н 1562 жители, в Османпазарска каза 320
Вълчедръм — село с 303 къщи и 1818 жители, в Ломска каза 218

Габрово — град, каза, с 1300 къщи и 7800 жители, в Търновски санджак; в навечерието на Освободителната война, турците са поддържали в града незначителен гарнизон от 650 души — един пехотен батальон 156, 158, 159, 161, 162, 185, 214, 216, 232
Гагово — село със 108 къщи и 494 жители, в Разградска каза 192
Галата — село във Варненска каза 467
Галата — един от големите квартали на Цариград 168, 467
Галац — град в Румъния 17, 94
Галица — село в Силистренска каза 341, 342, 347
Галиче — село в Оряховска каза 403
Галово — село с 80 къщи и 440 жители, в Оряховска каза 387, 389, 396
Гебедже — село във Варненски санджак 458
Геведже — село с 40 къщи и 220 жители, в Силистренска каза 340, 341
Гериджe — неизвестно село 192
Герлово — нахия, съставена от 18 села, в Шуменска каза 241, 401, 480
Германия — държава 24
Гиген — село с 207 къщи и 2035 жители, в Никополска каза 259, 271, 274

Гложене — село със 150 къщи и 285 жители, в Оряховска каза 395, 399
Голямо Ново село село с 325 къщи и 1529 жители, в Разградска каза 323
Гривица — село с 85 къщи и 468 жители, в Плевенска каза 245
Грие — неизвестно село 309
Гуляновци — село във Видински санджак
Гърлица — село в Силистренска каза 341, 342, 347
Гърция 299
Гърчиново село в Търновски санджак 192
Гьозлидже алан — село с 52 къщи и 286 жители, в Разградска каза 192
Гюргево град в Румъния 128

Две могили село със 100 къщи и 550 жители, в Русенска каза 416
Дели орман област в Североизточна България, включваща се между р. Бели Лом, р. Дунав и Провадийска река 366
Дели Солу — село в Свищовска каза 240
Деплина неизвестно 17
Дербент — село с 41 къщи и 226 жители, във Варненска каза 460
Дервент — пристанище на р. Дунав 358
Дервент — местност в района на Видин, застава 66
Дервент Балкан проход в Източна Стара планина, през който минава пътят Търговище — Омуртаг — Котел 195
Дермен дере — местност при Свищов, където руските войски извършили десант през нощта на 14 срещу 15 юни 1877 г. 221
Джюлинница — село в Търновска каза 312
Джумая — вж. Ески Джумая 451
Джумая-и-атик — Ески Джумая
Диван орман — нахия, съставена от 11 села в Шуменска каза 480
Добрич — Хаджиоглу Базарджик 286, 288 292, 481 482, 496
Добролево — село със 130 къщи и 715 жители в Оряховска каза 389
Добруджа — областта, включена между долното течение на р. Дунав, Черно море и Дели орман 19, 120 145, 170, 171, 213, 254, 268, 286, 354, 367, 428, 430
Долапите — село с 47 къщи и 282 жители, в Русенска каза 416
Доспатлъ — местност в Търновски санджак 369
Драгановец — село със 113 къщи и 641 жители, в Ескиджумайска каза 192
Дунав — река 22, 101, 102, 128, 130, 135, 150, 163, 168, 180, 181, 189, 204, 262, 266, 276

Европа континент 128, 422
Езерче — село с 205 къщи и 1230 жители в Разградска каза 192, 360

Елена — село в Търновска каза 310, 313, 428
Ексерджи (Егерджи) — село с 36 къщи и 198 жители, в Хаджиоглубазарджишка каза 418
Емирахур — село в нахия Алчак, Шуменска каза 480
Ергели (Еркели) — село със 119 къщи и 549 жители, в Шуменска каза
Ергели — пристанище 499
Ески Джумая (Джумая, Джумая-и-атик) — град, каза, с 1317 къщи и 7244 жители, в Русенски санджак 20, 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 96, 102, 229, 255, 360, 372, 455, 484, 485
(Ески) Джумайски проход — вж. Дервент 455

Жиу — река в Румъния, срещу Оряхово, 220, 226, 238

Завет — село със 160 къщи и 880 жители, в Разградска каза 441, 472
Загоре — нахия, неизвестно в коя каза 111

Иван чифлик — село със 74 къщи и 444 жители, в Русенска каза 307
Игнадикли — речен пролив на румънския бряг 226
Йени бекчи — село, гара, северно от Разград, на железопътната линия Русе—Варна 466
Йени кьой — село в Търновски санджак 310, 312
Исакча — град в Северна Добруджа 193, 211
Искър — река 182, 205, 218, 241, 274, 309, 321, 333
Исмаил — град в Бесарабия, на дунавския канал Килия 17, 94
Исмаил бунар — село в Оряховска каза 218, 242, 271, 273, 396, 402, 403
Исмаил-и-атик — село в Тутраканска каза 281
Истамболук — село с 214 къщи и 1777 жители, в Шуменска каза 480

Каварна — град на Черно море, през време на Освободителната война напълнат, огрѣбен и опожарен от черкези 322, 458
Кадъ богаз — местност на сръбско-турската граница, застава 306
Кадъ кьой — село с 299 къщи и 1645 жители, в Русенска каза 283, 307
Къзълар — село в Османпазарска каза, Търновски санджак 303

Казанлък — град, каза, в Южна България 147, 185, 199, 214
Каилъ — село в района на Тулчански санджак 342, 365
Каларашъ — град в Румъния, срещу Силистра 341, 354
Калафат — град в Румъния, срещу Видин 113, 166, 181
Къраново — село с 42 къщи и 231 жители, в Силистренска каза 347
Кара Агачъ — село в Русенска каза с 211 къщи и 1055 жители 428, 429
Кара бунар — село с 12 къщи и 74 жители, в Търновска каза 401
Каралезъ — село в Тулчански санджак 319
Кара Ломъ — село в Разградска каза, според публикувания документ разположено в центъра на казата 423
Кара Хасанлар (Кара Хасан кьой) — село със 103 къщи и 567 жители, в Разградска каза 328, 360
Каринабад (Карнобат) — град, каза, с 1300 къщи, в Сливенски санджак 156, 320
Карлово — град 377
Картал — село в Северна Добруджа, срещу Исакча 211
Каспичанъ — село с 90 къщи и 740 жители, в Новопазарска каза 20, 421, 422, 427, 428, 437, 446, 456
Кая баш — село със 186 къщи и 1133 жители, в Търновска каза 162
Кая бунар — село в Търновска каза 401
Каяджикъ — гара на одринската железопътна линия 286
Кесарево — село с 206 къщи и 1133 жители, в Търновска каза 303, 312, 428, 429
Кирве — село в Търновска каза, неизвестно 276
Кишинев — град, сега в СССР 17
Кованджа — село в границите на Шуменска каза 193
Коджа бунар юреклери одунджа — село в Русенски санджак 192
Козгун — село в Силистренска каза 351
Козлица (Козлуджа дурбалеси) — село с 36 къщи и 198 жители, в Хаджиоглубазарджишка каза 342, 348, 351
Козлодуй — село в Оряховска каза 182, 226, 384, 403, 411
Козлуджа — село, нахия, с 353 къщи и 1942 жители, във Варненска каза 456, 458
Козлу бей — село с 60 къщи и 333 жители, в Търновска каза 310, 369
Кокарджа — село с 62 къщи и 231 жили, в Силистренска каза 418
Копаница — местност, където е станало потопяването на руски параход от турския броненосец „Подгорица", по поречието на р. Дунав 227
Костанца — град, каза, в Тулчански санджак, с 3477 къщи и 17 000 жители 170, 171, 288
Котел — село, нахия, с 1067 къщи 93, 95, 96, 97, 147, 155, 156, 158, 184, 186, 187, 205, 210, 216, 217, 232, 237, 449, 450, 451, 455
Кривина — село в Разградска каза, 192, 360
Крушовица — село в Оряховска каза 395, 403, 408
Кула (в турския текст Адлие) — град във Видински санджак 25, 72, 221, 236, 270, 331, 356
Кунино — село във Врачанска каза 309
Куру орман — село с 44 къщи и 242 жители, в Силистренска каза 340, 341, 347, 348, 351
Куюдик — село с 67 къщи и 369 жители, в Силистренска каза 370
Кюстенджа (вж. Костанца) 73, 143, 145, 153, 170, 197, 201, 203, 207, 208

Литаково — село в Орханийска каза 199, 203, 326
Летница — село в Търновски санджак 163
Ливадия — лятната резиденция на руските императори на южното крайбрежие на Крим 24
Липница — село с 90 къщи и 495 жители, в Оряховска каза 354, 370, 403
Ловечъ — град, каза, с 2003 къщи и 11 016 жители, в Търновски санджак 22, 153, 161, 162, 165, 234, 258, 262, 284, 434
Ломъ — град, каза, във Видински санджак 39, 74, 78, 125, 135, 172, 179, 180, 207, 237, 242, 247, 249, 270, 275, 294, 301, 334, 338, 339, 346, 349, 398, 399, 401, 404, 405, 407, 410, 411, 413, 415, 419, 420
Лясковецъ — село със 729 къщи и 4374 жители, в границите на нахия Горна Оряховица 162

Мангалия — град в Румъния, на брега на Черно море 201, 244, 286, 288, 290
Маретин — село в Тутраканска каза 281
Марково възвишение — между Оряхово и с. Хърлец 414
Махалата — село с 212 къщи и 1166 жители, в Плевенска каза 271, 403
Махмудие — град в Тулчански санджак 213
Мачин — град, каза, с 2430 къщи и 15 800 жители, в Тулчански санджак, на десния бряг на р. Дунав 67, 71, 113, 130, 213
Меджидие — град в Северна Добруджа, в Тулчански санджак, с 3782 къщи и 21 200 жители 67, 73, 106, 153, 201, 340, 347, 354
Месемврия — град на Черно море 156
Метковче (Медковец) — село със 196 къщи и 1176 жители, в Ломска каза 250

Миндя — село със 156 къщи и 858 жители, в Търновска каза 313
Модлина — местност в Бесарабия 17
Молдавия — област в Румъния, подвластна провинция на Османската империя 299

Неготин — град в Сърбия 306
Никопол — град, каза, крепост 20, 22, 25, 27, 28, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 46, 50, 52, 78, 80, 81, 134, 141, 162, 182, 184, 220, 229, 236, 257, 259
Ниш — град, санджак, крепост, в границите на Дунавския вилает 65, 67, 70, 76, 111, 112, 125, 229, 308
Нова Загора — град, каза 280
Нови пазар — град, нахия, с 438 къщи и 2401 жители, в Русенски санджак 441, 442, 480, 481, 492
Носухчилар — село с 54 къщи и 324 жители, в Шуменска каза 456

Огоста — река в Северозападна България, влива се в р. Дунав при Оряхово 205, 218, 350, 396, 397, 398, 402, 405, 406, 411
Одеса — град в СССР 17
Одрин — град в Европейска Турция 278, 317, 462, 466
Окчилар — село с 84 къщи и 462 жители, в Разградска каза 360
Олта (Олтуй) — река в Румъния, срещу Никопол 220
Омур бей — село със 182 къщи и 1032 жители, в Шуменска каза 192
Опакъ — село с 226 къщи и 1243 жители, в Разградска каза 192
Оранджик — село с 43 къщи и 237 жители, в Разградска каза 192
Орхание — град, каза, в Софийски санджак, с 500 къщи и 2750 жители 259, 294, 309, 315, 317, 325, 331, 345, 347, 368, 373, 382, 383, 385, 387, 402
Оряхово (в турския текст Рахова) — град, каза, във Видински санджак 39, 125, 126, 127, 135, 144, 150, 172, 173, 179, 180, 181, 182, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 217, 218, 219, 220, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 238, 241, 242, 243, 247, 251, 253, 254, 255, 256, 259, 265, 266, 267, 269, 270, 271, 273, 274, 275, 280, 281, 294, 301, 313, 322, 338, 350, 362, 379, 382, 384, 387, 389, 391, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 402, 403, 404, 405, 406, 408, 409, 410, 411, 413, 415, 419, 420
Осиково — село със 100 къщи и 550 жители, в Разградска каза 192
Османие — село в Белоградчишка каза 304
Осман пазар — град, каза, в Търновски санджак 93, 95, 96, 97, 102, 154, 161, 184, 195, 205, 216, 217, 237, 276, 277, 401, 427, 428, 435, 449, 455, 484, 485
Остров — село със 180 къщи и 1080 жители, в Оряховска каза 270, 387, 389, 396
Осъм — река, влива се в р. Дунав над Никопол 22

Паламарица — село със 155 къщи и 853 жители, в Разградска каза 192
Париж — столица на Франция 106
Паша Йегит — село в Провадийска каза 458
Петерсбург — столица на Русия (сега Ленинград) 361
Пещане — село със 112 къщи и 616 жители, във Врачанска каза 387
Пикет — село, разположено срещу Оряхово, в Румъния 150, 179, 208, 220
Пиргос — село със 198 къщи и 1089 жители, в Русенска каза 416
Пирот, в османската държава Шехир кьой — град, каза, в границите на Нишкия санджак, с българско население в околията 84 740 жители 69, 70, 74, 77, 81, 89, 90, 231, 330
Плевен — град, каза, в Търновски санджак, с 3101 къщи и 17 056 жители 20, 22, 25, 27, 28, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 46, 50, 52, 82, 83, 162, 184, 202, 234, 239, 241, 242, 243, 245, 247, 249, 257, 258, 259, 265, 267, 271, 273, 277, 278, 280, 284, 285, 286, 294, 300, 301, 302, 308, 309, 315, 317, 319, 321, 330, 331, 332, 333, 334, 337, 338, 340, 345, 346, 347, 349, 350, 356, 357, 359, 362, 363, 368, 372, 383, 405, 407, 417, 434
Подбаш — местност на 2 часа път под Мачин, в Северна Добруджа 113
Попица — село с 250 къщи и 1500 жители, в Оряховска каза 241, 242
Провадия — град, каза, във Варненски санджак 20, 97, 98, 201, 366, 458, 481
Проливи — най-тясната част на сушата между Бяло и Мраморно море 106
Прут — река в СССР, влива се в Дунав при Рени 94

Разград — град, каза, с 1360 къщи и 7480 жители, в Русенски санджак 20, 27, 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 240, 283, 302, 323, 359, 360, 361, 366, 367, 372, 422, 423, 425, 426, 437, 441, 447, 466, 467, 484, 485
Раховица (Гориа Оряховица) — нахия, с 873 къщи и 4802 жители, в Търновска каза 240
Румелия — име, давано на европейската част на Османската нмперия до Балканската война 1912 г. 67, 174, 176
Румъния — 24, 299
Русе — град, административен център на Дунавската област (Туна вилаети), седалище на областния управител (валията), с развити окръжни и околийски служби,

крепост. В областно отношение обхващал Варненски, Тулчански, Нишки, Софийски, Видински и Търновски санджак 17, 19, 20, 24, 25, 27, 28, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 46, 48, 50, 52, 55, 58, 85, 94, 101, 108, 120, 125, 128, 133, 134, 136, 141, 142, 143, 145, 152, 154, 155, 161, 162, 163, 165, 166, 167, 168, 174, 186, 177, 178, 180, 183, 184, 189, 192, 193, 201, 203, 204, 211, 212, 213, 221, 224, 225, 229, 234, 236, 239, 240, 261, 268, 275, 276, 280, 281, 282, 283, 295, 298, 302, 303, 305, 307, 310, 317, 320, 322, 323, 340, 342, 347, 351, 352, 354, 358, 365, 366, 370, 372, 374, 377, 398, 412, 413, 416, 418, 422, 430, 433, 440, 444, 467, 470, 473, 474, 475, 476, 484

Русия от 1917 г. СССР 19, 24, 94, 98, 108, 109, 152, 183, 298, 299, 334, 358, 361, 367, 384, 391, 431, 434, 435, 436, 438, 451, 466, 486

Садина — село с 269 къщи и 1480 жители, в Разградска каза 192, 328

Самоков град, каза, в Софийски санджак 183

Сваленик — село със 190 къщи и 1045 жители, в Русенска каза 360

Свети Никола — проход, който свързва Чипровска и Светиниколска планина 112

Свищов — град, каза, в Русенски санджак 20, 22, 27, 28, 31, 33, 35, 37, 39, 41, 43, 46, 50, 52, 90, 134, 174, 220, 221, 229, 234, 239, 245, 416, 434

Севлиево — град, каза, в Търновски санджак 162, 214, 216, 234, 258, 284, 434

Селановци — село, с 330 къщи и 1815 жители, в Оряховска каза 389, 394, 396, 397, 413

Сеново — село със 100 къщи и 550 жители, в Разградска каза 192, 360

Сибра — неизвестен град 302

Силистра — град, каза, крепост, с 1373 къщи и 7515 жители, в Русенски санджак 28, 31, 33, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 55, 79, 101, 108, 133, 229, 254, 256, 276, 280, 282, 284, 307, 310, 320, 326, 340, 341, 342, 343, 347, 351, 352, 353, 354, 355, 356 358, 359, 365, 366, 367, 370, 371, 374' 375, 391, 392, 398, 400, 412, 413, 418, 421, 426, 427, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 438, 440, 441, 442, 443, 446, 447, 456, 462, 467, 470

Синан кьой — село с 45 къщи и 248 жители, в Разградска каза 192

Сливен — град, санджак, с 5500 къщи, в Одрински вилает 147, 153, 158, 159, 184, 205

Соколаре — село с 60 къщи и 330 жители, в Оряховска каза 373

Сомовит — село, със 74 къщи и 444 жители, в Никополска каза 22, 81, 134

София — град, санджак, с гарнизон, съставът на който възлизал на 2600 души, организирани в 4 батальона пехота 65, 66, 68, 69, 78, 82, 105, 166, 199, 203, 227, 239, 262, 268, 285, 294, 313, 317, 319, 325, 372, 380, 384, 391, 434

Софулар — село с 54 къщи и 297 жители, в Новопазарска каза 481, 482

Средиземно море — 106

Ставерци — село със 150 къщи и 900 жители, в Оряховска каза 271, 408 и 410

Стара Загора — град, каза, в Сливенски санджак 280

Страка — неизвестна местност 369, 370

Стръмна — село с 49 къщи и 269 жители, в Русенска каза 418

Суват — село в Оряховска каза 257

Сулина — град, каза, в устието на р. Дунав, в Тулчански санджак, с 1250 къщи 19, 261, 262, 305

Сухиндол — село с 367 къщи и 2018 жители, в Търновска каза 162

Сърбеница — село с 220 къщи и 1201 жители, в Оряховска каза, на десния бряг на р. Огоста 398, 399

Сърбия — 25, 27, 91, 109, 111, 117, 131

Съръ бара — местност до Никопол 220

Тайла — село под гр. Хърсово, в Северна Добруджа 189

Тантур — село със 156 къши и 858 жители, в Търновска каза 313, 401

Тепе — село в Никополска каза 251

Тетово — село в Русенска каза 472

Тимур — село, на шосето Търново — Осман пазар, на 6 часа път от Осман пазар 276

Типченица — село със 130 къщи, във Врачанска каза 389

Торук — местност в Берковска каза, на сръбско-българската граница 65

Триест — италиански град на Адриатическо море 128

Троян — в Търновски санджак 259

Тръстеник — село със 111 къщи и 610 жители, в Русенска каза 416

Тосиянлъ — село с неизвестно местонахождение, в Търновски санджак 313

Тулча — град, санджак, на р. Дунав, Северна Добруджа 17, 19, 20, 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 56, 67, 71, 73, 83, 94, 106, 113, 120, 130, 143, 145, 146, 170, 197, 201, 203, 207, 208, 211, 213, 229, 261, 262, 268, 283, 305, 319

Турлак — село с 220 къщи и 1210 жители, в Разградска каза 192, 360

Турция — 94, 98, 109, 152, 438, 499

Тутракан — град, каза, с 1191 къщи и 6550 жители, на р. Дунав 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 50, 52, 120, 123, 163, 164, 204, 229, 280, 281, 366, 372, 467

Търнава — село с 270 къщи и 1485 жители, в Оряховска каза 218, 325, 326, 387
Търново — град, санджак, с 2786 къщи и 15 323 жители, в Дунавския вилает 20, 28, 31, 33, 35, 41, 43, 46, 50, 52, 132, 142, 147, 153, 154, 156, 158, 159, 161, 162, 163, 165, 174, 184, 185, 186, 189, 192, 193, 195, 199, 210, 214, 216, 224, 232, 240, 286, 303, 310, 313, 369, 429, 434, 435, 436, 448

Узундже алан — село с 49 къщи и 270 жители, в Разградска каза 192
Унгени — град в Молдавска СССР 17

Фете кьой — село с 69 къщи, 414 жители, в Провадийска каза 98
Фетхие — село, в Свищовска каза 240
Флоридин — местност в Румъния 225
Фуча бунар — село, в Русенска каза 192

Хаджиоглу Базарджик (Добрич, Толбухин) — град, каза 103, 152, 153, 194, 201, 209, 240, 244, 256, 268, 334, 377, 456, 458, 463
Хадем — село, неизвестно 162
Харман коюнлар — село в Хаджиоглубазарджишка каза 334
Херцеговина — област в Сърбия 109, 117
Хотин — град в СССР 17
Ходавендигяр — вилает в Мала Азия 117
Хърлец — село с 340 къщи и 2083 жители, във Врачанска каза 411, 415, 419
Хърсово — град, каза, на десния бряг на Дунав, в Северна Добруджа, Тулчански санджак 67, 83, 189, 191

Цариброд — град в Югославия 65
Цариград — столица на Турция 24, 27, 60, 63, 64, 85, 87, 109, 117, 128, 132, 145, 159, 161, 165, 169, 170, 177, 183, 194, 203, 212, 225, 244, 245, 268, 275, 277, 286, 298, 321, 324, 328, 361, 363, 374, 375, 377, 386, 401, 420, 432, 433, 440, 460, 466, 469, 470, 498, 499, 500
Цибра (Цибрица) — река в Северозападна България, влива се в р. Дунав при с. Долни Цибър 181, 227

Чаир — село с 22 къщи и 132 жители, в Русенска каза 255
Чаир кьой — село със 131 къщи и 718 жители, в Разградска каза 192
Чалай — село в Румъния, на брега на р. Дунав 266
Чалъ кавак — село в Шуменска каза, Търновски саиджак 155
Чашанджи — село в Османпазарска каза, неизвестно 276
Черкезистан — област в Северен Кавказ, между Черно море, Кубан и Терек. След руските завоевания през 1854 г. около 500 000 черкези се изселили в Османската империя, предимно в българските земи, в които стават известни със своите жестокости и грабежи 172
Черкез кьой — село в Тутраканска каза 280
Черковна — село в Ескиджумайска каза 192
Черна вода — град в Северна Добруджа 323
Черна гора — област в Югославия 109, 117
Черно море — между Балканския полуостров, СССР и Мала Азия 106
Чешме — местност до Оряхово 415
Чикиджибаши — село в Герловска нахия 480
Чипровци — село в Берковска каза 65, 91, 131, 231
Чифлик бегчиси — село в Русенски санджак 192
Човил — село в Търновски санджак, неизвестно 429
Чорлево — село във Врачанска каза, на 5 часа път от града, неизвестно 372, 373, 375
Чупрене — село с 848 жители, в Белоградчишка каза 70, 74, 123, 126

Шипка (навсякъде в документите се има пред вид Шипченският проход) — в Средна Стара планина. През този проход преминава пътят Габрово — с. Шипка — Казанлък 147, 156, 158, 185, 199, 214, 216, 232, 438
Шкодра — град в Албания 20, 129
Шумен — град, каза, крепост, седалище на Втора турска армия, от септември 1877 г. вилаетски център 20, 22, 28, 31, 33, 35, 37, 41, 43, 46, 48, 50 52, 93, 94, 97, 154, 155, 167, 177, 218, 225, 255, 293, 303, 307, 310, 320, 323, 324, 325, 326, 328, 340, 342, 343, 347, 351, 353, 354, 355, 356, 358, 360, 365, 366, 367, 369, 371, 372, 374, 381, 391, 400, 401, 412, 413, 418, 420, 421, 422, 423, 426, 427, 431, 432, 433, 434, 435, 437, 438, 440, 441, 442, 443, 446, 447, 448, 451, 455, 456, 458, 460, 462, 463, 466, 467, 470, 471, 472, 473, 475, 476, 478, 481, 482, 483, 484, 485, 488, 489, 490, 492, 494, 496, 499, 500

Южна България — 278
Юруклур — село със 75 къщи и 413 жители, в Русенска каза 328
Юч бунар — село в Оряховска каза 393

Яйла — село в Османпазарска каза 276, 369
Ялъмджа — местност в Северна Добруджа 189, 191
Ямбол — град, каза, в Сливенски санджак 449

БЕЛЕЖКИ ВЪРХУ ТУРСКОТО ЛЕТОЧИСЛЕНИЕ

Началото на леточислението в старата османска държава било свързано с живота и дейността на Мохамед. То започвало от 622 г. от н. е., когато Мохамед напуснал Мека и се преселил в Медина.

Мека, наричана още „мекей мукереме", което в превод значи свещен и възвишен мюсюлмански град, е родното място на Мохамед. Според мюсюлманите Мохамед не е само пророк, но още „фахри елем", т. е. гордост на човечеството.

До 622 г. Мохамед водил остра борба за приемане на единобожието от арабските племена, които били идолополконници. Някои от тях той успял да приобщи към учението си със сила, а други, каквито били жителите на Медина — с убеждение.

Арабите наричали Медина „медине" и „мюневере", което в превод значи светлейша Медина или още свещена и чиста градина. Тук през 630 г. умрял и бил погребан Мохамед.

Крепост на съпротивата срещу учението на Мохамед бил роднят му град Мека, където противоречията между жителите му идолопоклонници и пророка се усложнили и станали толкова опасни, че в 622 г. той бил принуден да напусне града и да потърси убежище в Медина, чиито жители възприели учението за единобожието. Скоро Мохамед застанал начело на създадената от него войска, нападнал Мека, превзел града и подложил на пълно унищожение идолите и местата, където били издигнати. После се насочил към племената многобожници, подчинил ги и ги приобщил към единната арабска държава, която създал в границите на Арабския полуостров.

В 630 г. Мохамед починал.

Годината на преселването на Мохамед от Мека в Медина, именно 622 г., мюсюлманите наричат сене-и-хижрие. Последната дума произхожда от хижрет, което означава преселение.

Мюсюлманската година, както и европейската, има 12 месеца. За първи месец на годината обаче се смятал март, а за последен — февруари. Съответно за първи ден на годината се смятал 1 март, а за последен — 28 февруари.

Месеците били следните:

март	март
нисан	април
маис	май
хазиран	юни
темуз	юли
агустос	август
ейлюл	септември

гешрин-и-евел	октомври
тешрин-и-сани	ноември
кянун-и-евел	декември
кянун-и-сани	януари
шубат	февруари

Арабската година се състояла също от 12 месеца. Месеците се състояли от 29 и 30 дни, смятано през месец — първият, третият, петият, седмият, деветият и единадесетият месец имали по 30 дни, а останалите по 29.

Арабските месеци са следните:

първи месец от годината	мухарем
втори „ „	сафар
трети „ „	реби-юл-евел
четвърти „ „	реби-юл-сани или ахър
пети „ „	джумада-джемази-юл-евел
шести „ „	джумада-джемази-юл-ахир
седми „ „	реджеб
осми „ „	шабан
девети „ „	рамадан
десети „ „	шевал
единадесети „ „	зилкаде
дванадесети „	зилхидже

В документите, преводите на които са поместени в настоящия том, по-често се срещат турските наименования на месеците; има случаи обаче, където месеците са дадени и с арабските си наименования, които по време на Освободителната война все още били в употреба в турската кореспонденция. За прегледност и улеснение ги даваме поотделно на турски и арабски, извън речника на чуждите думи.

Приравняването на старата мюсюлманска година към европейската става наложително при превода на документите. За целта е съставена таблица с точни изчисления. В случаите обаче, когато не може да се намери таблица, изчислението на европейската година се постига, като към числото на мюсюлманската се прибави 585. За да се получи още по-голяма точност, трябва да се обърне внимание върху месеца, когато е станало събитието, като се знае, че мюсюлманската година започва от 1 март и завършва на 28 февруари. Поради това двата месеца — януари и февруари — в европейската година, които са първи, стават последни в мюсюлманската. Те именно играят важната и определяща роля при точността на изчислението на мюсюлманската година.

Руско-турската война от 1877—1878 г. засяга в същност три последователни години: втората половина на 1876 г., когато започва подготовката на войната, 1877 г., когато започват военните действия, и 1878 г., когато войната завършва със Санстефанския мирен договор.

Трите години спрямо османското летоброене могат да се изразят по следния начин:

1292 г. — 1876 г. — от 1 март до 31 декември
1877 г. — от 1 януари до 28 февруари
1293 г. — 1877 г. — от 1 март до 31 декември
1878 г. — от 1 януари до 28 февруари
1294 г. — 1878 г. — от 1 март до 31 декември и
1879 г. — от 1 януари до 28 февруари

След дадените обяснения, посочването на месеците на турски и арабски и кратката табличка за трансформацията на годините вярваме, че не ще бъде трудно при работа над публикуваните в сборника документи да се правят необходимите изчисления.

СЪДЪРЖАНИЕ

Предговор 7

1876

1. Тулча. Писмо от мютесарифа до Вилаетството в Русе. 15 септември 1876 г. . . 17
2. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата в Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Никопол, Свищов, Плевен, Разград и Ески Джумая. 20 септември 1876 г. 20
3. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Разград, Ески Джумая и Провадия. 22 септември 1876 г. 20
4. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Свищов, Никопол и Ловеч. 25 септември 1876 г. 22
5. Русе. Доклад от началника на Политическия отдел при Вилаетството до валията. 29 септември 1876 г. 24
6. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Плевен и Никопол. 2 октомври 1876 г. 25
7. Видин. Писмо от мютесарифа до каймакама на Кула. 5 октомври 1876 г. . . . 25
8. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Плевен, Свищов и Никопол. 4 ноември 1876 г. 27
9. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Шумен, Разград и Ески Джумая. 25 ноември 1876 г. 28
10. Русе. Телеграма от Вилаетството до ливите във Видин, Търново, Тулча и Варна и до казите в Шумен, Силистра, Тутракан, Никопол, Свищов, Плевен, Разград и Ески Джумая. 28 ноември 1876 г. 28
11. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Свищов, Шумен, Силистра, Ески Джумая, Разград, Никопол, Плевен и Тутракан. 1 декември 1876 г. . . . 31
12. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Силистра и Тутракан. 1 декември 1876 г. 31
13. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна, Тулча и Търново и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Свищов, Разград, Ески Джумая, Тутракан, Плевен и Никопол. 9 декември 1876 г. 33
14. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Силистра, Шумен, Разград, Свищов, Плевен, Никопол, Ески Джумая и Тутракан. 10 декември 1876 г. 35
15. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна и Тулча и до каймакамствата в Свищов, Никопол, Ески Джумая, Плевен, Разград, Шумен, Силистра и Тутракан. 13 декември 1876 г. 37
16. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Свищов, Никопол, Оряхово и Лом. 18 декември 1876 г. 39
17. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Плевен, Никопол и Свищов. 19 декември 1876 г. 39
18. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин и Варна и до каймакамствата в Силистра, Шумен и Никопол. 20 декември 1876 г. . . 41
19. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Шумен, Ески Джумая, Разград, Свищов, Плевен, Никопол и Тутракан. Декември 1876 г. 41

20. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна, Тулча и Търново и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Свищов, Разград, Плевен, Никопол, Ески Джумая и Тутракан. 20 декември 1876 г. 43
21. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Варна, Търново и Тулча и до каймакамствата в Шумен, Разград, Ески Джумая, Никопол, Плевен, Свищов, Силистра и Тутракан. 22 декември 1876 г. . . . 43
22. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Силистра, Тутракан, Шумен, Разград, Ески Джумая, Плевен, Свищов и Никопол. 27 декември 1876 г. . . 46
23. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Шумен. 27 декември 1876 г. 48
24. Русе. Писмо от Речното управление до Вилаетството. 27 декември 1876 г. . . 48
25. Шумен. Писмо от чиновник от Наборната комисия до каймакама на града. 29 декември 1876 г. 50
26. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата във Видин, Търново, Варна и Тулча и до каймакамствата в Никопол Плевен, Свищов, Разград, Силистра, Тутракан, Шумен и Ески Джумая. Декември 1876 г. 50
27. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифствата в Търново, Тулча и Варна и до каймакамствата в Шумен, Силистра, Разград, Ески Джумая, Тутракан, Свищов, Никопол и Плевен. Декември 1876 г. 52

1877

28. Русе. Телеграма от валията до каймакама на Силистра. 19 януари 1877 г. . . 55
29. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Мачинското каймакамство. 26 януари 1877 г. 56
30. Русе. Писмо от Вилаетството до Мютесарифството на Видин. 21 февруари 1877 г. 58
31. Наредба за помощните войски 61
32. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 7 март 1877 г. . 65
33. Враца. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 8 март 1877 г. . . . 66
34. Ниш. Телеграма от Косовското вилаетство до мютесарифа на Видин. 14 март 1877 г. 67
35. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакамствата в Мачин, Хърсово и Меджидие. 15 март 1877 г. 67
36. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 15 март 1877 г. . 68
37. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 16 март 1877 г. . 69
38. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 16 март 1877 г. 69
39. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 16 март 1877 г. . 70
40. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 16 март 1877 г. 70
41. Тулча. Телеграма от Мютесарифството до Каймакамството в Мачин. 17 март 1877 г. 71
42. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Берковица. 17 март 1877 г. 72
43. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 17 март 1877 г. 73
44. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Меджидие. 17 март 1877 г. 73
45. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 18 март 1877 г. . 74
46. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 март 1877 г. 74
47. Враца. Телеграма от запасни войници до мютесарифа на Видин. 18 март 1877 г. 76
48. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Берковица. 19 март 1877 г. 76
49. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 20 март 1877 г. 77
50. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 21 март 1877 г. 77
51. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 21 март 1877 г. 78
52. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 21 март 1877 г. 78
53. Силистра. Писмо от чиновника по тютюните до каймакама на Силистра. 21 март 1877 г. 79
54. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 22 март 1877 г. 80
55. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 22 март 1877 г. 80
56. Пирот. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 24 март 1877 г. . 81
57. Никопол. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 24 март 1877 г. . 81
58. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 25 март 1877 г. . 82
59. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 26 март 1877 г. . . 82
60. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 март 1877 г. 83
61. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Дунавското вилаетство. 3 април 1877 г. . 83
62. Русе. Доклад от валията до Министерството на финансите в Цариград. 5 април 1877 г. 85

63. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 6 април 1877 г. 89
64. Свищов. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 6 април 1877 г. . 90
65. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 април 1877 г. 90
66. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 април 1877 г. 91
67. Котел. Телеграма от началника на гарнизона в града до Османпазарското каймакамство. 11 април 1877 г. 93
68. Котел. Телеграма от етапния комендант до каймакама на Осман пазар. 11 април 1877 г. 93
69. Шумен. Телеграма от командуването на Втора армия до Вилаетството в Русе. 12 април 1877 г. 94
70. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Вилаетското управление в Русе. 12 април 1877 г. 94
71. Котел. Телеграма от етапния комендант Мехмед Иззет до каймакама на Осман пазар. 16 април 1877 г. 95
72. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до каймакама на Осман пазар. 16 април 1877 г. 96
73. Котел. Телеграма от етапния комендант до каймакама на Осман пазар. 17 април 1877 г. 97
74. Шумен. Писмо от канцеларията на Военното окръжие до Шуменското каймакамство. 17 април 1877 г. 97
75. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 17 април 1877 г. 98
76. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра. 18 април 1877 г. 100
77. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до каймакама на Осман пазар. 19 април 1877 г. 102
78. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 20 април 1877 г. 103
79. Варна. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Хаджиоглу Базарджик. 20 април 1877 г. 103
80. Враца. Телеграма от чиновника по проучванията до мютесарифа на Видин. 21 април 1877 г. 104
81. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 24 април 1877 г. 104
82. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин. 24 април 1877 г. 105
83. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Меджидие. 24 април 1877 г. 106
84. Русе. Писмо от валията до Каймакамството в Силистра 25 април 1877 г. . . 108
85. Цариград. Султанска заповед, отправена до всички вилаетски управители. 25 април 1877 г. 109
86. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 25 април 1877 г. 111
87. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до Комендантството на Видин. 25 април 1877 г. 111
88. Ниш. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 25 април 1877 г. . 112
89. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до коменданта на Видин. 26 април 1877 г. 112
90. Мачин. Телеграма от каймакама до Мютесарифството в Тулча. 26 април 1877 г. 113
91. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 април 1877 г. 113
92. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 април 1877 г. 116
93. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 април 1877 г. 116
94. Цариград. Манифест на султан Абдул Хамид II. 27 април 1877 г. 117
95. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Тулча. 27 април 1877 г. . 120
96. Тутракан. Телеграма от каймакама до вилаетската резиденция в Русе. 28 април 1877 г. 120
97. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 април 1877 г. 123
98. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 април 1877 г. 125
99. Ниш. Телеграма от командира на дивизията до командуващия във Видин. 29 април 1877 г. 125
100. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 април 1877 г. . 126
101. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 май 1877 г. . 126
102. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 2 май 1877 г. . . 127
103. Русе. Писмо от Вилаетството до Високата порта в Цариград. 3 май 1877 г. . 128
104. Мачин. Телеграма от командира Делавер до мютесарифа на Тулча. 4 май 1877 г. 130
105. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 4 май 1877 г. . 130
106. Цариград. Телеграма от Високата порта до Дунавското вилаетство в Търново. 4 май 1877 г. 132

107. Русе. Писмо от Вилаетството до каймакама на Силистра. 4 май 1877 г. . . . 133
108. Свищов. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 5 май 1877 г. . . 134
109. Никопол. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин. 5 май 1877 г. 134
110. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 5 май 1877 г. . . 135
111. Лом. Телеграма от Мехмед Джемал, капитан снабдител, до генерал [Абдул] Керим [паша, заместник-началник на щаба на дивизията] във Видин, 6 май 1877 135
112. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до поделенията му. 7 май 1877 г. . . 136
113. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 7 май 1877 г. . 140
114. . . . Телеграма от Ариф до Вилаетството в Русе. 7 май 1877 г. 141
115. Русе. Телеграма от Дунавското вилаетство до мютесарифа на Търново. 8 май 1877 г. 142
116. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа, 8 май 1877 г. . 143
117. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 8 май 1877 г. . 144
118. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 май 1877 г. . . 144
119. Русе. Телеграма от Дунавското вилаетство до Високата порта в Цариград. 9 май 1877 г. 145
120. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 9 май 1877 г. . 145
121. Сливен. Телеграма от дивизионния командир Халит до мютесарифа на Търново. 9 май 1877 г. 147
122. Беброво. Телеграма от мюдюра до Халит паша в Сливен. 10 май 1877 г. . . . 147
123. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 10 май 1877 г. . 149
124. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 10 май 1877 г. . . 150
125. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 10 май 1877 г. . 150
126. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 11 май 1877 г. . 151
127. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 11 май 1877 г. 151
128. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 11 май 1877 г. 152
129. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Хаджиоглу Базарджик. 12 май 1877 г. 152
130. Кюстенджа. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Търново. 13 май 1877 г. 153
131. Шумен. Телеграма от щаба на Втора армия до каймакама на Осман пазар. 14 май 1877 г. 154
132. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до Мютесарифството в Търново. 14 май 1877 г. 154
133. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Шумен. 14 май 1877 г. 155
134. Търново. Телеграма от мютесарифа до мюдюра на Котел. 14 май 1877 г. . . 156
135. Търново. Телеграма от отговорника за укрепленията при Котел и Шипка до Халит паша в Сливен. 14 май 1877 г. 158
136. Търново. Телеграма от мютесарифа до Великото везирство в Цариград. 14 май 1877 г. 159
137. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Търново. 15 май 1877 г. . 161
138. Търново. Телеграма от мютесарифа до каймакамите на Ловеч, Осман пазар и Габрово. 15 май 1877 г. 161
139. Русе. Телеграма от Вилаетството до счетоводството на ливата в Търново. 15 май 1877 г. 162
140. Търново. Телеграма от мютесарифа до каймакамствата в Ловеч и Севлиево. 15 май 1877 г. 162
141. Русе. Писмо от командира на жандармерийските войски при Дунавския вилает до коменданта на Русе. 16 май 1877 г. 163
142. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Търново. 16 май 1877 г. . 163
143. Русе. Писмо от заместник-главния директор на телеграфите и пощите в града до Дунавското вилаетство. 16 май 1877 г. 165
144. Търново. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Ловеч. 16 май 1877 г. . . 165
145. Русе. Писмо от Комисията по снабдяването в града до Дунавското вилаетство. 17 май 1877 г. 166
146. Видин. Телеграма от мютесарифа до Военното командуване в София. 18 май 1877 г. 166
147. Русе. Писмо от Управлението на десятъците до Вилаетското управление в града. 18 май 1877 г. 167
148. Русе. Писмо от Дунавското вилаетско счетоводство до управителя на Вилаетството. 18 май 1877 г. 168

149. Русе. Писмо от Административното управление до Вилаетството в града. 18 май 1877 г. 168
150. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 19 май 1877 г. . 170
151. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 май 1877 г. . 172
152. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 май 1877 г. . 172
153. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 20 май 1877 г. . . 173
154. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 20 май 1877 г. . 173
155. Русе. Телеграма от Вилаетството до Мютесарифството в Търново. 21 май 1877 г. 174
156. Русе. Телеграма от Вилаетството до Мютесарифството във Видин. 21 май 1877 г. 176
157. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 21 май 1877 г. . 176
158. Русе. Писмо от Вилаетството до Каймакамството в Шумен. 22 май 1877 г. . . 177
159. Русе. Телеграма от Вилаетския касационен съд до Вилаетското управление в Русе. 22 май 1877 г. 178
160. Оряхово. Телеграама от каймакама до мютесарифа на Видин. 23 май 1877 г. . 179
161. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 23 май 1877 г. . 179
162. Видин. Телеграма от мютесарифа до Вилаетството в Русе. 24 май 1877 г. . . 180
163. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 24 май 1877 г. . 181
164. Видин. Телеграма на мютесарифа до Дунавското вилаетство. 24 май 1877 г. . . 182
165. Русе. Писмо от Централното административно управление в града до Дунавското вилаетство. 24 май 1877 г. 183
166. Русе. Писмо от Комисията по снабдяването до Вилаетството. 24 май 1877 г. . 184
167. Айтос. Телеграма от Халит паша до мютесарифа на Търново. 25 май 1877 г. . 184
168. Айтос. Телеграма от Халит паша до мютесарифа на Търново. 25 май 1877 г. . 185
169. Търново. Телеграма от Мютесарифството до Каймакамството в Габрово. 25 май 1877 г. 185
170. Котел. Телеграма от председателя на Комисията по строежа на укрепленията до мютесарифа на Търново. 26 май 1877 г. 186
171. Видин. Телеграма от заместник-началник щаба на дивизията генерал Керим до мютесарифа на Търново. 26 май 1877 г. 189
172. Хърсово. Телеграма от морския комендант Ариф до Вилаетското управление в Русе. 26 май 1877 г. 189
173. Русе. Решение на Комисията по снабдяването до Вилаетското управление. 26 май 1877 г. 192
174. Бабадаг. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Търново. 26 май 1877 г. 192
175. Русе. От Дунавския вилает до мютесарифа на Търново. 28 май 1877 г. . . . 193
176. Варна. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Хаджиоглу Базарджик. 28 май 1877 г. 194
177. Осман пазар. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Търново. 30 май 1877 г. 195
178. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 май 1877 г. 196
179. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 31 май 1877 г. 197
180. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин. 1 юни 1877 г. . . 199
181. Казанлък. Телеграма от полковнпк Хулюси до мютесарифа на Търново. 2 юни 1877 г. 199
182. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 2 юни 1877 г. . 201
183. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин. 3 юни 1877 г. 202
184. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 4 юни 1877 г. . 202
185. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 6 юни 1877 г. . 203
186. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин. 6 юни 1877 г. . . 203
187. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 6 юни 1877 г. . . 204
188. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Тутракан. 7 юни 1877 г. . 204
189. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 7 юни 1877 г. . . 205
190. Котел. Телеграма от мюдюра до каймакама на Осман пазар. 8 юни 1877 г. . . 205
191. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 8 юни 1877 г. . . 206
192. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 8 юни 1877 г. . . 206
193. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кюстенджа. 8 юни 1877 г. . 207
194. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и коменданта на Видин. 8 юни 1877 г. 208
195. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и Командуването на Видин. 8 юни 1877 г. 209

196. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 8 юни 1877 г. . 209
197. Котел. Телеграма от подполковника от Генералния щаб Назиф до мютесарифа на Търново. 9 юни 1877 г. 210
198. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 юни 1877 г. . . 210
199. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 юни 1877 г. . . 211
200. Тулча. Телеграма от мютесарифа до валията на Русе. 9 юни 1877 г. 211
201. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 10 юни 1877 г. . . 212
202. Русе. Телеграма от Вилаетството до мюдюра на Махмудие. 10 юни 1877 г. . 213
203. Оряхово. Телеграма от командира на бригадата Садък до Осман паша във Видин. 10 юни 1877 г. 213
204. Казанлък. Телеграма от генералщабния полковник Хулюси до мютесарифа на Търново. Юни 1877 г. 214
205. Търново. Телеграми от мютесарифа до каймакамите на Габрово и Севлиево. 11 юни 1877 г. 216
206. Търново. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Осман пазар. 11 юни 1877 г. 216
207. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 11 юни 1877 г. . 217
208. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 14 юни 1877 г. . 218
209. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 14 юни 1877 г. . 218
210. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 14 юни 1877 г. . 219
211. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 14 юни 1877 г. . 219
212. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 15 юни 1877 г. . 220
213. Никопол. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 15 юни 1877 г. . 220
214. Видин. Телеграма от мютесарифа до Кулското каймакамство. 16 юни 1877 г. . 221
215. Русе. Телеграма от валията до мютесарифа на Търново. 16 юни 1877 г. . . . 224
216. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 16 юни 1877 г. . 224
217. Видин. Телеграма от мютесарифа до Вилаетството в Русе и до Министерството на вътрешните работи в Цариград. 16 юни 1877 г. 225
218. Шумен. Писмо от каймакама до началник-щаба на Втора армия. 16 юни 1877 г. 225
219. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 17 юни 1877 г. . 226
220. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 17 юни 1877 г. . 226
221. София. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на Видин. 18 юни 1877 г. . 227
222. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 юни 1877 г. . 227
223. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 юни 1877 г. . 228
224. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 юни 1877 г. . 228
225. Русе. Поверително писмо от Вилаетството до поделенията му във Видин, Варна, Свищов, Тулча, Тутракан, Силистра, Никопол и Ески Джумая. 18 юни 1877 г. 229
226. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 юни 1877 г. . 231
227. Котел. Телеграма от инженер Дорне до мютесарифа на Търново. 19 юни 1877 г. 232
228. Габрово. Телеграма от капитан Мехмед Али до мютесарифа на Търново. 19 юни 1877 г. 232
229. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 юни 1877 г. 233
230. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакамствата в Севлиево и Ловеч. 19 юни 1877 г. 234
231. Плевен. Телеграма от каймакама до Мютесарифството във Видин. 19 юни 1877 г. 234
232. Никопол. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 юни 1877 г. . 236
233. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Кула. 19 юни 1877 г. . . . 236
234. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 20 юни 1877 г. . . . 237
235. Котел. Телеграма от мюдюра до каймакама на Осман пазар. 22 юни 1877 г. . 237
236. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 22 юни 1877 г. . 238
237. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 24 юни 1877 г. . 239
238. Варна. Телеграма от заместник-мютесарифа до каймакама на Хаджиоглу Базарджик. 25 юни 1877 г. 239
239. Изложение от бежанците черкези от Свищовска каза до Дунавското вилаетство в Русе. 25 юни 1877 г. 240
240. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 26 юни 1877 г. . 241
241. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 26 юни 1877 г. . 242
242. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 юни 1877 г. . 243
243. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 юни 1877 г. . 243

244. Варна. Телеграма от Мютесарифството до Министерството на вътрешните работи в Цариград. 27 юни 1877 г. 244
245. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 юни 1877 г. . . 245
246. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа и коменданта на Видин. 28 юни 1877 г. 247
247. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 юни 1877 г. 247
248. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. Юни 1877 г. 249
249. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 юни 1877 г. . . . 249
250. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 юни 1877 г. . 250
251. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 юни 1877 г. . 250
252. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 юни 1877 г. . 251
253. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 юни 1877 г. . 251
254. Силистра. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 юни 1877 г. . 254
255. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 юли 1877 г. . . 254
256. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до командира на Втора армия в Шумен. 2 юли 1877 г. 255
257. Силистра. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 2 юли 1877 г. . . 256
258. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 3 юли 1877 г. . . 256
259. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин и каймакамите на Враца и Берковица. 4 юли 1877 г. 257
260. Плевен. Телеграма от командира на бригадата до мютесарифа на Видин. 6 юли 1877 г. 257
261. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 6 юли 1877 г. . . 258
262. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа и Военното командуване във Видин. 6 юли 1877 г. 259
263. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Вилаетството в Русе. 6 юли 1877 г. . . . 261
264. Враца. Телеграма от група мюсюлмани до мютесарифа на Видин. 8 юли 1877 г. 262
265. Тулча. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Сулина. 8 юли 1877 г. . . 262
266. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 9 юли 1877 г. . 265
267. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин. 9 юли 1877 г. 265
268. Берковица. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 10 юли 1877 г. 267
269. Оряхово. Телеграма от заместник-каймакама до мютесарифа на Видин. 10 юли 1877 г. 267
270. София. Телеграма от коменданта до мютесарифа на Видин. 10 юли 1877 г. . . 268
271. Тулча. Телеграма от мютесарифа до Дунавския вилает в Русе. 11 юли 1877 г. 268
272. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 12 юли 1877 г. . 269
273. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 12 юли 1877 г. . 270
274. Оряхово. Телеграма от каймакама до Мютесарифството във Видин. 12 юли 1877 г. 271
275. Берковица. Телеграма от запасни чинове до мютесарифа на Видин. 12 юли 1877 г. 273
276. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 13 юли 1877 г. . . 274
277. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 13 юли 1877 г. . 275
278. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра. 15 юли 1877 г. . 276
279. Цариград. Телеграма от Министерството на финансите до мютесарифа на Видин, 16 юли 1877 г. 277
280. Одрин. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 17 юли 1877 г. . . 278
281. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 18 юли 1877 г. . . 278
282. Лагерът на Еюб паша. Телеграма до мютесарифа на Видин. 18 юли 1877 г. . 280
283. Тутракан. Донесение от каймакама до Вилаетството в Русе. 18 юли 1877 г. . . 281
284. Оряхово. Телеграма от коменданта до Комендантското заместничество във Видин. 18 юли 1877 г. 281
285. Русе. Телеграма от Общото дунавско командуване до каймакама на Силистра. 18 юли 1877 г. 282
286. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра. 18 юли 1877 г. 282
287. Русе. Телеграма от Вилаетството до мютесарифа на Тулча в Разград. 18 юли 1877 г. 283
288. Русе. Писмо от заместник-митрополита до валията на Дунавския вилает. 19 юли 1877 г. 283
289. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 юли 1877 г. . . 284
290. Плевен. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 19 юли 1877 г. . . 285

291. София. Телеграма от командира на дивизията до каймакама и коменданта на Видин. 20 юли 1877 г. 285
292. Плевен. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин. 20 юли 1877 г. . 286
293. Варна. Разменени телеграми между Мютесарифството и Министерството на вътрешните работи в Цариград. 21 юли 1877 г. 286
294. София. Телеграма от главния директор на телеграфите до мютесарифа на Видин. 24 юли 1877 г. 294
295. Плевен. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин. 25 юли 1877 г. . 294
296. Русе. Писмо от Дунавското вилаетство до Видинското мютесарифство. 26 юли 1877 г. 295
297. Воззвание към Българския народ. 12 април 1877 г. 299
298. Плевен. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин. 27 юли 1877 г. . 300
299. Плевен. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин. 28 юли 1877 г. . 301
300. Плевенски военен театър. Телеграма от Осман паша до мютесарифа на Видин. 29 юли 1877 г. 301
301. Лом. Телеграма от заместник каймакама до мютесарифа на Видин. 30 юли 1877 г. 302
302. Разград. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе. 2 август 1877 г. . . 302
303. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Шумен. 3 август 1877 г. 303
304. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Белоградчик. 9 август 1877 г. 304
305. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Белоградчик. 11 август 1877 г. 304
306. Тулча. Телеграма от заместник-мютесарифа до каймакама на Сулина. 12 август 1877 г. 305
307. Белоградчик. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 13 август 1877 г. 306
308. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Белоградчик. 13 август 1877 г. 306
309. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра. 20 август 1877 г. 307
310. Русе Телеграма от валията до каймакама на Шумен. 24 август 1877 г. . . . 307
311. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Белоградчик. 25 август 1877 г. 308
312. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 3 септември 1877 г. 308
313. Видин. Телеграма от мютесарифа до Осман паша в Плевен. 3 септември 1877 г. 309
314. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра. 4 септември 1877 г. 310
315. Доклад от търновския дружинен командир Сабри до командира на Втора армия в Шумен. 8 септември 1877 г. 310
316. Видин. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на София. 8 септември 1877 г. 313
317. Видин. Телеграма от Мютесарифството до Военното комендантство в Орхание. 8 септември 1877 г. 315
318. Русе. Телеграма от Вилаетството до Вилаетството в Одрин. 9 септември 1877 г. 317
319. Видин. Телеграма от Мютесарифството до Косовското вилаетство. 10 септември 1877 г. 319
320. Тулча. Телеграма от Мютесарифството до Каймакамството във Варна. 15 септември 1877 г. 319
321. Русе. Телеграма от Вилаетството до Каймакамството в Силистра. 18 септември 1877 г. 320
322. Шумен. Изложение от мустахфъзкия капитан Мехмед Саид до шуменския каймакам. 24 септември 1877 г. 320
323. Видин. Телеграма от мютесарифа до резиденцията на Осман паша в Плевен, до Министерството на вътрешните работи в Цариград, до Дунавското, Солунското, Косовското и Босненското вилаетство, до Нишкото и Новопазарското мютесарифство и комендантство. 28 септември 1877 г. 321
324. Видин. Телеграма от мютесарифа до Военното командуване в Оряхово. 28 септември 1877 г. 322
325. Русе. Телеграма от Вилаетството до Силистренското каймакамство. 1 октомври 1877 г. 322
326. Русе. Писмо от дивизионния командир Мехмед Тахир до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен. 1 октомври 1877 г. 323
327. Цариград. Телеграма от Министерството на финансите до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен. 2 октомври 1877 г. 324

328. Видин. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на София и каймакама на Орхание. 2 октомври 1877 г. 325
329. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 2 октомври 1877 г. 326
330. Видин. Писмо от Военното окръжие до мютесарифа на града. 2 октомври 1877 г. 327
331. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 2 октомври 1877 г. . 327
332. Шумен. Писмо на Съвета при императорската войска до Дунавското вилаетско заместничество в Шумен. 3 октомври 1877 г. 328
333. Видин. Телеграма от мютесарифа до Осман паша в Плевен. 4 октомври 1877 г. 330
334. Видин. Телеграма от мютесарифа до Военното командуване в Орхание. 4 октомври 1877 г. 331
335. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакамите на Кула и Белоградчик. 4 октомври 1877 г. 331
336. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 4 октомври 1877 г. . 332
337. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 4 октомври 1877 г. . 332
338. Видин. Телеграма от мютесарифа до Осман паша в Плевен. 4 октомври 1877 г. 333
339. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 4 октомври 1877 г. . 334
340. Базарджик. Телеграма от дивизионния командир до каймакама на града. 4 октомври 1877 г. 334
341. Варна. Опис, съставен от Комисията по продоволствието на преселниците. 4 октомври 1877 г. 335
342. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 5 октомври 1877 г. . 337
343. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 5 октомври 1877 г. . 337
344. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 6 октомври 1877 г. . 338
345. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакамите на Лом и Враца. 6 октомври 1877 г. 338
346. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакамите на Лом и Враца. 6 октомври 1877 г. 339
347. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 6 октомври 1877 г. . 340
348. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 6 октомври 1877 г. . 340
349. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и Вилаетското заместничество в Шумен. 6 октомври 1877 г. 340
350. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и Вилаетското заместничество в Шумен. 7 октомври 1877 г. 342
351. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 7 октомври 1877 г. 342
352. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. Октомври 1877 г. 343
353. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 7 октомври 1877 г. . 345
354. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 7 октомври 1877 г. . 345
355. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакамите на Лом, Враца и Плевен. 7 октомври 1877 г. 346
356. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 8 октомври 1877 г. . 346
357. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 8 октомври 1877 г. . 347
358. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и Вилаетското заместничество в Шумен. 8 октомври 1877 г. 347
359. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 9 октомври 1877 г. . 349
360. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 9 октомври 1877 г. . 349
361. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 9 октомври 1877 г. . 350
362. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и Вилаетското заместничество в Шумен. 10 октомври 1877 г. 351
363. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 10 октомври 1877 г. 351
364. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе. 10 октомври 1877 г. 352
365. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра. 10 октомври 1877 г. 353
366. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и Вилаетското заместничество в Шумен. 11 октомври 1877 г. 354
367. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 11 октомври 1877 г. 355

368. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра. 11 октомври 1877 г. 355
369. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 11 октомври 1877 г. 356
370. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 11 октомври 1877 г. 357
371. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 12 октомври 1877 г. 357
372. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен. 12 октомври 1877 г. 358
373. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен. 13 октомври 1877 г. 358
374. Разград. Телеграма от каймакама до каймакама на Силистра. 14 октомври 1877 г. 359
375. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 14 октомври 1877 г. 359
376. Разград. Доклад от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 15 октомври 1877 г. 360
377. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 16 октомври 1877 г. 361
378. Цариград. Писмо от Високата порта до мютесарифа на Видин. 16 октомври 1877 г. 361
379. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 17 октомври 1877 г. 362
380. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 17 октомври 1877 г. 362
381. Видин. Телеграма от мютесарифа до резиденцията на Сераскериата в Цариград. 17 октомври 1877 г. 363
382. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен. 17 октомври 1877 г. 365
383. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 18 октомври 1877 г. 365
384. Силистра. Телеграма от каймакама до Общото военно командуване. 19 октомври 1877 г. 366
385. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 19 октомври 1877 г. 368
386. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 19 октомври 1877 г. 368
387. Осман пазар. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Дунавското вилаетство в Шумен. 20 октомври 1877 г. 369
388. Силистра. Доклад от каймакама до Командуването на Дунавската армия в Русе. 20 октомври 1877 г. 370
389. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 20 октомври 1877 г. 371
390. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до Вилаетството в Русе. 20 октомври 1877 г. 372
391. Видин. Телеграма от мютесарифа до Рашид паша в София. 21 октомври 1877 г. 372
392. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей ефенди. 21 октомври 1877 г. 373
393. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра. 21 октомври 1877 г. 374
394. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра. 21 октомври 1877 г. 374
395. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей. 22 октомври 1877 г. 375
396. Видин. Телеграма от мютесарифа до военния комендант на Орхание. 23 октомври 1877 г. 376
397. Варна. Телеграма от Мютесарифството до каймакама на Хаджиоглу Базарджик. 24 октомври 1877 г. 377
398. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 24 октомври 1877 г. 378
399. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца и до подполковник Ибрахим бей. 24 октомври 1877 г. 379
400. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца и до капитан Кясиф ефенди. 24 октомври 1877 г. 380
401. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 24 октомври 1877 г. 381
402. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 25 октомври 1877 г. 382
403. Видин. Телеграма от мютесарифа до Рашид паша и до Али Шефик бей в София. 26 октомври 1877 г. 382
404. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Орхание. 26 октомври 1877 г. 383
405. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 26 октомври 1877 г. 383

406. Видин. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на София. 26 октомври 1877 г. 384
407. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Враца. 27 октомври 1877 г. 385
408. Видин. Телеграма от мютесарифа до коменданта на Орхание. 27 октомври 1877 г. 385
409. Видин. Телеграма от мютесарифа до Великото везирство в Цариград. 27 октомври 1877 г. 386
410. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 октомври 1877 г. 387
411. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 октомври 1877 г. 389
412. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 27 октомври 1877 г. 389
413. Видин. Телеграма от мютесарифа до мютесарифа на София. 27 октомври 1877 г. 391
414. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 27 октомври 1877 г. 391
415. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 октомври 1877 г. 393
416. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 октомври 1877 г. 393
417. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 октомври 1877 г. 394
418. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 28 октомври 1877 г. 394
419. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 октомври 1877 г. 395
420. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 октомври 1877 г. 396
421. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 октомври 1877 г. 396
422. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 29 октомври 1877 г. 397
423. Русе. Телеграма от валията до каймакама на Силистра. 29 октомври 1877 г. . 398
424. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 октомври 1877 г. 398
425. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 октомври 1877 г. 399
426. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 30 октомври 1877 г. 399
427. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 30 октомври 1877 г. 400
428. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 30 октомври 1877 г. 400
429. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до Министерството на вътрешните работи в Цариград. 31 октомври 1877 г. 401
430. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Лом. 31 октомври 1877 г. . 401
431. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 ноември 1877 г. 402
432. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 ноември 1877 г. 402
433. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 ноември 1877 г. 403
434. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 1 ноември 1877 г. . . 405
435. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 2 ноември 1877 г. 405
436. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 2 ноември 1877 г. 406
437. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Лом. 2 ноември 1877 г. . . 407
438. Лом. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 2 ноември 1877 г. . . 407
439. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 3 ноември 1877 г. 408
440. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 3 ноември 1877 г. 408
441. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 4 ноември 1877 г. 410
442. Видин. Телеграма от мютесарифа до каймакама на Лом. 4 ноември 1877 г. . . 410
443. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 5 ноември 1877 г. 411
444. Видин. Телеграма от мютесарифа до майор Рифат ефенди в Лом и до каймакама на Лом. 7 ноември 1877 г. 411
445. Силистра. Телеграма от Каймакамството до Вилаетството в Русе и до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 9 ноември 1877 г. 412
446. Лом. Телеграма от каймакама на Оряхово до мютесарифа на Видин. 10 ноември 1877 г. 413
447. Лом. Телеграма от оряховския каймакам до мютесарифа на Видин. 10 ноември 1877 г. 415
448. Русе. Писмо от каймакама Абдуллах до мютесарифа на града. 10 ноември 1877 г. 416
449. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетството в Русе и до Вилаетското заместничество в Шумен. 10 ноември 1877 г. 418
450. Лом. Телеграма от каймакама на Оряхово до мютесарифа на Видин. 11 ноември 1877 г. 419

451. Оряхово. Телеграма от каймакама до мютесарифа на Видин. 11 ноември 1877 г. 420
452. Цариград. Писмо от Министерството на външните работи до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 12 ноември 1877 г. 420
453. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра. 13 ноември 1877 г. 421
454. Русе. Телеграма от политическия секретар при Вилаетството до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 13 ноември 1877 г. 422
455. Разград. Писмо от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 20 ноември 1877 г. 423
456. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 21 ноември 1877 г. 426
457. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 23 ноември 1877 г. 427
458. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 23 ноември 1877 г. 427
459. Телеграма от лагера при с. Ахмедли до Търновското мютесарифство в Осман пазар. 23 ноември 1877 г. 428
460. Русе. Телеграма от Общото дунавско командуване до каймакама на Силистра. 27 ноември 1877 г. 430
461. Силистра. Телеграма от каймакама до Общото дунавско главно командуване в Русе. 28 ноември 1877 г. 430
462. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра. 28 ноември 1877 г. 431
463. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 28 ноември 1877 г. 432
464. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 29 ноември 1877 г. 433
465. Русе. Телеграма от Вилаетството до каймакама на Силистра. 29 ноември 1877 г. 433
466. София. Писмо от мютесарифа до Дунавското вилаетско заместничество в Шумен. 10 декември 1877 г. 434
467. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 12 декември 1877 г. 434
468. Шумен. Писмо от Заместничеството на Вилаетството до мютесарифа на Търново [в Осман пазар]. 12 декември 1877 г. 435
469. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 14 декември 1877 г. 437
470. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра. 16 декември 1877 г. 437
471. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до мютесарифа на Силистра. 17 декември 1877 г. 438
472. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 18 декември 1877 г. 440
473. Русе. Писмо от щаба на Дунавската армия до Вилаетското заместничество в Шумен. 18 декември 1877 г. 440
474. Разград. Телеграма от заместник-каймакама до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 22 декември 1877 г. 441
475. Силистра. Телеграма от каймакама до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 24 декември 1877 г. 441
476. Шумен. Писмо от заместник-началника на щаба есеид Ахмед Сами до заместник-валията на града. 25 декември 1877 г. 442
477. Шумен. Телеграма от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Силистра. 25 декември 1877 г. 443
478. Русе. Обява на Дунавския вилает. 25 декември 1877 г. 444
479. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 26 декември 1877 г. 446
480. Силистра. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 27 декември 1877 г. 447
481. Шумен. Писмо от заместник-валията до мютесарифа на Търново. 28 декември 1877 г. 448
482. Шумен. Писмо от чиновника по теглене на жребие от подлежащите на преглед новобранци до каймакама на града. 29 декември 1877 г. 448
483. Котел. Телеграма от дивизионния командир Керим до Търновското мютесарифство в Осман пазар. 29 декември 1877 г. 449

484. Котел. Доклад на Абдул Керим до Вилаетството в Русе. 31 декември 1877 г. . 449
485. Шумен. Писмо от заместник-началника на щаба на Втора армия Ахмед Сами до каймакама на града. 31 декември 1877 г. 451

1878

486. Ески Джумая. Телеграма от каймакама до Вилаетското заместничество в Шумен. 6 януари 1878 г. 455
487. Варна. Телеграма от Мютесарифството до каймакама на Хаджиоглу Базарджик. 8 януари 1878 г. 456
488. Шумен. Телеграма от Вилаетското заместничество до каймакама на Силистра. 11 януари 1878 г. 456
489. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 16 януари 1878 г. 458
490. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 16 януари 1878 г. 458
491. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 17 януари 1878 г. 460
492. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 18 януари 1878 г. 462
493. Шумен. Телеграма от заместник-валията до каймакама на Силистра. 25 януари 1878 г. 462
494. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 31 януари 1878 г. 463
495. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 1 февруари 1878 г. 466
496. Варна. Писмо от каймакама на Разград до директора на железопътната компания във Варна мосю Харвер. 5 февруари 1878 г. 466
497. Варна. Телеграма от мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 6 февруари 1878 г. 467
498. Варна. Телеграма от заместник-мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 6 февруари 1878 г. 470
499. Варна. Телеграма от заместника на мютесарифа до Заместничеството на Вилаетството в Шумен. 14 февруари 1878 г. 470
500. Варна. Писмо от мютесарифа до каймакама на Шумен. 16 февруари 1878 г. . 471
501. Шумен. Писмо от каймакама до Общото командуване на Втора армия. 23 февруари 1878 г. 472
502. Русе. Писмо от Вилаетството до заместник-управителя на Вилаетството в Шумен. 8 март 1878 г. 473
503. Русе. Писмо от Управлението на десятъците до каймакама на Русе. 15 март 1878 г. 474
504. Варна. Писмо от името на валията на Дунавския вилает до заместник-валията и дефтердаря на Шумен. 23 март 1878 г. 475
505. Шумен. Писмо от Заместничеството на Вилаетството до каймакама на Русе. 8 април 1878 г. 475
506. Русе. Писмо от Каймакамството до Вилаетското заместничество в Шумен. 9 април 1878 г. 476
507. Шумен. Телеграма от заместник-каймакама до Заместничеството на Дунавското вилаетство във Варна. 11 април 1878 г. 478
508. Шумен. Доклад от заместник-каймакама до Заместничеството на Вилаетството във Варна. 13 април 1878 г. 481
509. Варна. Телеграма от валията на Дунавския вилает до Каймакамството в Шумен. 10 юни 1878 г. 482
510. Шумен. Телеграма от каймакама до резиденцията на Русенския вилает във Варна. 14 юни 1878 г. 482
511. Варна. Заповед от валията до каймакама на Шумен. 22 юни 1878 г. 483
512. Шумен. Телеграма от каймакама до Дунавското вилаетство във Варна. 2 юли 1878 г. 488
513. Варна. Телеграма от Вилаетското управление до Каймакамството в Шумен. 10 юли 1878 г. 489

511. Шумен. Телеграма от комисаря Сърръ до вилаетската резиденция във Варна. 26 юли 1878 г. 489
515. Шумен. Телеграма от каймакама до резиденцията на Дунавското вилаетство във Варна. 31 юли 1878 г. 490
516. Шумен. Телеграма от дивизионния командир Решид до Вилаетството във Варна. 5 август 1878 г. 490
517. Шумен. Телеграма от каймакама до валията на Русенския вилает във Варна. 9 август 1878 г. 492
518. Шумен. Телеграма от каймакама до Вилаетството във Варна. 10 август 1878 г. 492
519. Шумен. Телеграма от комисаря по примирието, дивизионния командир Решид паша до Вилаетството във Варна. 10 август 1878 г. 494
520. Шумен. Телеграма от комисаря по примирието Решид паша до Вилаетството във Варна. 10 август 1878 г. 496
521. Добрич. Писмо от каймакама до Военното командуване във Варна. 2 септември 1878 г. 496
522. Варна. Доклад от валията до Кязим бей в Цариград. 7 септември 1878 г. . . 498
523. Варна. Телеграма от валията до Министерството на финансите в Цариград. 7 септември 1878 г. 499
524. Варна. Доклад от валията до Великото везирство в Цариград. 7 септември 1878 г. 500

СПРАВОЧНА ЧАСТ

Речник на чуждите думи и обяснителни бележки на термини с особено значение . 503
Показалец на личните имена 512
Показалец на географските имена 518
Бележки върху турското леточисление 525

ТУРСКИ ИЗВОРИ ЗА БЪЛГАРСКАТА ИСТОРИЯ
IV

ОСМАНО-ТУРСКИ ДОКУМЕНТИ ЗА РУСКО-ТУРСКАТА ВОЙНА
ПРЕЗ 1877—1878 Г. I

*

Редактор *Ел. Стоянова*
Худ. редактор *Д. Донков*
Техн. редактор *Ал. Иванов*
Коректор *Р. Иванова*

*

Изд. индекс 4460
Дадена за набор на 25. IX. 1972 г.
Подписана за печат на 24. I. 1973 г.
Формат 71/100/16 Тираж 1000
ЛГ-II-5
Печ. коли 33,75 Изл. коли 40,16
Цена 5,37 лв.

*

Набрана и отпечатана в Печатницата на Издателството на БАН
София 13, ул. 36
Поръчка № 18